

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Doktora Tezi

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE PARAMİLİTER
GENÇLİK ÖRGÜTLERİ

Sanem Yamak
2502030209

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Birsen Örs

İstanbul 2009

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE PARAMİLİTER GENÇLİK ÖRGÜTLERİ

Sanem Yamak

ÖZ

Bu tezde II. Meşrutiyet döneminde kurulan paramiliter gençlik örgütleri, kuruldukları dönemin koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda, “millet-i müsellaha” yaratma amacı çerçevesinde, gençliğin savaş için fiziksel ve ruhsal açıdan hazırlanması ve seferber edilmesinin birer aracı olarak incelenmiştir. Bir yandan Avrupa’da görülen benzer uygulamalar incelenerek, bir karşılaştırma yapma ve bu örgütlerin özgül örnekler olmaktan çıkarılıp, daha geniş bir tarihsel ve mekansal düzlemde anlaşılabilirliği sağlanmaya, diğer yandan da ortaya çıktıkları dönemin koşul ve ihtiyaçlarına odaklanılarak, bu örgütlerin savaşlarla ve savaşın ihtiyaçları ile olan bağlantısı gösterilmeye çalışılmıştır.

Paramiliter gençlik örgütlerinin amaç, örgüt yapısı ve faaliyetleri açısından ayrıntılı bir biçimde incelenmeye çalışıldığı bu tez, ikincil kaynaklardan da yararlanmakla birlikte büyük ölçüde arşiv belgeleri, örgütlerin resmi mevzuatları, yayınları ve dönem gazete ve dergileri gibi birincil kaynaklara dayandırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda sözkonusu örgütlerin Balkan Savaşı’nda alınan yenilgilerin ertesinde, gençleri fiziksel ve ruhsal açıdan askere hazırlamak için kuruldukları görülmüştür. Bunda Sosyal-Darwinist fikirler, “millet-i müsellaha” yaratma amacı, gençlerin fiziksel ve ruhsal açıdan savaşmak için yetersiz oldukları ve bu sorunu ortadan kaldırmak için beden terbiyesini, izciliği, askeri talimleri esas alan ve vatanseverliği, savaşçılığı aşıl原因 bir eğitimin gerekli olduğu yönünde dönemin elitleri tarafından ileri sürülen görüşler ve yaklaşmakta olan savaş etkili olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında savaşın acil ihtiyaçları doğrultusunda, tüm gençlerin zorunlu üyeliğini gerektiren daha kapsamlı ve etkin bir örgütlenme çabasına girişilmiş, ancak savaş koşullarında, örgütlenme ve faaliyet açısından sorunlarla karşılaşmıştır.

THE PARAMILITARY YOUTH ORGANISATIONS IN II. CONSTITUTIONAL MONARCHY PERIOD

Sanem Yamak

ABSTRACT

In this thesis; the paramilitary youth organisations established during the period of II. Constitutional Monarchy of the Ottoman Empire, as means of physically and mentally preparing and mobilising the youth for the war, for the purpose of building a “nation in arms”, within the scope and needs of the period; has been examined. It has been aimed, on one hand, to investigate similar implementations throughout Europe, and rather than singling them out as peculiar examples, to understand them on a broader historical and geographical setting; and on the other, to focus on the conditions and needs, which nurtured them, to explain the relation between these organisations and war.

This thesis is based on, along with supplementary sources, mainly on primary sources such as archive documents, official legislation and publications of the organisations, newspapers and journals of the period.

In the wake of the defeats of the Ottoman Empire in the Balkan Wars; Social-Darwinist ideas, the purpose of creating a “nation in arms”, and the belief of the Ottoman elites of the period, regarding the importance of physical training, scouting, military training, indoctrinating the youth with patriotic and militaristic ideas, along with the oncoming war; all have been influential in establishment of the aforementioned organisations. In the course of the First World War, a more thorough and effective organisational approach that required the compulsory membership of the entire youth was attempted; however, problems were faced concerning organisational structure and activities, due to the war conditions.

ÖNSÖZ

Bu tezin konusu, Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi'nde gençleri askere hazırlamak amacı ile kurulmuş olan paramiliter gençlik örgütleridir. Sözkonusu örgütlerin amaçlarının, örgütlenme biçimlerinin ve faaliyetlerinin incelenmeye çalışıldığı bu tezin amacı, bu örgütlenmeler konusunda ayrıntılı bir inceleme sunmak ama her şeyden önce neden sözkonusu dönemde, hangi ihtiyaçlar ve amaçlar doğrultusunda ortaya çıktıklarını, bu örgütlerden beklentileri ortaya koymaktır.

Bu çerçevede II. Meşrutiyet Dönemi'nde kurulmuş olan Türk Gücü, İzçiler Ocağı, Osmanlı Güç ve Osmanlı Genç Dernekleri, Balkan Savaşı'nda uğranılan yenilgi sonrasında ve Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasındaki militarist atmosferde, gençleri fiziksel ve ruhsal olarak askerliğe hazırlama ve onları savaşın ihtiyaçları doğrultusunda seferber etme politikasının araçları olarak incelenecektir. Tezin bu yönüyle, II. Meşrutiyet döneminde süregiden savaş yıllarında iktidarın savaşın ihtiyaçları çerçevesinde, gençlere yönelik politikalarının bir vechesine, dolayısıyla kısmi de olsa sözkonusu dönemde iktidar-toplum ilişkilerine ışık tutma açısından bir katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu amaçla öncelikle çağlar boyunca gençliğin askere hazırlanması amacıyla beden terbiyesi, sporlar ve askeri talimin nasıl kullanıldığı, 19. ve 20. yüzyılda Avrupa'da bu çerçevede okullarda hayata geçirilen uygulamalar ve ortaya çıkan paramiliter örgütlenmeler ile bunların kurulma nedenleri ve nitelikleri üzerinde durulacaktır. Daha sonra Osmanlı'da benzer uygulamaların ortaya çıkışı ve gelişimi incelenecek, militarize edilmiş bir beden terbiyesi ve askeri talim dersleri ile paramiliter derneklerin II. Meşrutiyet yıllarında ortaya çıkmasının, Balkan Savaşları yenilgisi ve yaklaşmakta olan savaşın ihtiyaçları ile bağlantısı kurulmaya çalışılacak, ve dönem elitlerinin konuya yaklaşımı ele alınacaktır. Son olarak da sözkonusu paramiliter örgütler ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulacaktır.

Tez büyük ölçüde konuyla ilgili arşiv kaynakları, derneklerin resmi mevzuatları ve yayınları ile dönem gazete ve dergileri gibi birincil kaynaklara dayandırılmış, konuyla ilgili ikincil nitelikteki literatür de gerektiği ölçüde

kullanılmaya çalışılmıştır. Yine tez, ekte verilen, derneklere ait fotoğraflar, belgeler vb. gibi görsel malzeme ile de desteklenmeye çalışılmıştır.

Beni bu konuda çalışmaya sevkeden hocam Prof. Dr. Murat Özyüksel'e, danışmanlığımı üstlenme nezaketi gösteren Doç Dr. Birsen Örs'e, en başından beri bu tezin doğru biçimde planlaması için değerli yönlendirmelerde bulunan ve elinde bulunan kaynakları paylaşmaktan çekinmeyen Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ö. Alkan'a, tez izleme komitesinde yer alan Doç. Dr. Adalet Alada'ya bu tezin yazımı süresince bana ayırdıkları değerli vakitleri, emekleri, destek ve önerileri için teşekkür ederim. Ayrıca akademik birikimimin oluşmasına katkıda bulunan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümleri'nin bütün öğretim üyelerine, araştırma sürecinde yardımları için Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi görevlilerine özellikle de Şube Müdürü Öğ. Kd. Alb. Dr. Ahmet Tetik'e, T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi görevlilerine özellikle bazı yer adlarının belirlenmesindeki yardımlarından dolayı Orhan Özdil'e, İstanbul Devlet Kütüphanesi, İstanbul Millet Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi, İzmir Milli Kütüphanesi çalışanlarına ve eklerin hazırlanmasındaki yardımı için Arş. Gör. Emre Aykoç'a teşekkür ederim. Bu tezdeki tüm kusur ve eksiklikler ise elbette bu satırların yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa no.
Öz	iii
Abstract	iv
Önsöz	v
İçindekiler	vii
Kısaltmalar Listesi	xi
Giriş	1
Bölümler	
1.GENÇLİĞİN EĞİTİMİNİN ARAÇLARI OLARAK BEDEN TERBİYESİ VE ASKERİ TALİM	15
1.1. İlkçağlardan Rönesans'a Gençlerin Askere Hazırlanması Amacına Yönelik Beden Terbiyesi ve Askeri Talim Uygulamaları	16
1.2. Rönesans ve Beden Terbiyesinin Yeniden Keşfi	20
1.3. 19. Yüzyılda ve 20. Yüzyıl Başlarında Avrupa'da Askeri Hazırlık Sürecinin Bir Bileşeni Olarak Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Bu Çerçevde Kurulan Paramiliter Gençlik Örgütlenmeleri	26
1.3.1. 19. Yüzyılda Jimnastik ve Askeri Talimi Temel Alan Paramiliter Örgütlenmelerin Ortaya Çıkışı	28
1.3.2. 19. Yüzyılda Okullarda Beden Terbiyesi ve Askeri Talim Uygulamaları	36
1.3.3. İngiltere ve Almanya Örneğinde Gençlere Yönelik	

Paramiliter Örgütlenmeler	50
1.3.3.1. İngiltere’de <i>The Boys’ Brigade</i> ve <i>Boy Scouts</i> (İzcilik) Örgütlenmeleri	50
1.3.3.2. Almanya’da <i>Jungdeutschlandbund</i> (Genç Almanya Birliği) Örgütlenmesi	62
2. BÖLÜM: II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE BEDEN TERBİYESİ, ASKERİ TALİM ve İZCİLİK	72
2.1. Osmanlı İmparatorluğu’nda “Jimnastik” İle Özdeşleşmiş Bir Beden Terbiyesi Anlayışının Ortaya Çıkışı	74
2.2. II. Meşrutiyet Döneminde “Vatandaş İcadı”nın ve “Millet-i Müsellaha” Yaratmanın Araçları Olarak Beden Terbiyesi ve Askeri Talim	81
2.3. Osmanlı İmparatorluğu’nda İzcilik Örgütlenmesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	102
2.4. Balkan Savaşı Sonrasında Askeri Hazırlık Sürecinin Bir Bileşeni Olarak Beden Eğitimi ve İzcilik	109
3. BÖLÜM: II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE KURULAN İLK PARAMİLİTER GENÇLİK ÖRGÜTLERİ	140
3.1. Türk Gücü Cemiyeti (1913)	140
3.1.1. Türk Gücü Cemiyeti’nin Kuruluşu ve Amacı	140
3.1.2. Türk Gücü’nün Örgütlenme Biçimi	151
3.1.3. Türk Gücü’nün Faaliyetleri	163

3.2. İzciler Ocağı (1914)	170
3.2.1. İzciler Ocağı'nın Kuruluşu ve Amacı	170
3.2.2. İzciler Ocağı'nın Örgütlenme Biçimi	175
3.2.3. İzciler Ocağı'nı Tanıtma ve Oymak Beylerini Yetiştirme Çabaları	181
3.3. Osmanlı Güç Dernekleri (1914)	192
3.3.1. Osmanlı Güç Dernekleri'nin Kurulması ve Amacı	192
3.3.2. Osmanlı Güç Dernekleri'nin Örgütlenme Biçimi	207
3.3.3. Osmanlı Güç Dernekleri'nde Verilen Eğitimin İçeriği	217
4. BÖLÜM: OSMANLI GENÇ DERNEKLERİ	233
4.1. Kuruluşu, Amacı ve Örgütlenme Biçimi	233
4.1.1. Osmanlı Genç Dernekleri'nin Kurulması Kararı	233
4.1.2. Genç Dernekleri Teşkilatını ve Amacını Tanıtma Çabaları	241
4.2. Müfettiş-i Umumilik ve Çalışmaları	254
4.2.1. Teftiş ve Tatbikatlar	255
4.2.2. Konferanslar	257
4.2.3. Sinema Müsamereleri	259
4.2.4. Müfettiş-i Umumilikçe Yayınlanan Osmanlı Genç Dernekleri Kitapçıkları	261
4.2.5. İstanbul'da Rehber Kursu	263
4.2.6. Anadolu ve Rumeli Seyahatleri	268
4.2.7. Gazete ve Dergilerde Makale Yayınlama Faaliyetleri	272

4.2.8. Genç Dernekleri'nin Yayın Organı: <i>Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası</i>	280
4.3. Osmanlı Genç Dernekleri'ni Ülke Çapında Örgütleme Çalışmaları	287
4.4. Osmanlı Genç Dernekleri'nde Eğitimin İçeriği ve Uygulanışı	321
4.4.1. Osmanlı Genç Dernekleri'nde "Terbiye-i Bedeniyye"	324
4.4.2. Toplu Talimler (İntizam Talimleri)	336
4.4.3. Arazi Talimleri	339
4.4.4. Nişan Talimleri	343
4.4.5. Sağlık Koruma (Hıfzıssıhha) ve İlk Yardım (Tedâbir-i Evveliye-i Sıhhiyye)	343
4.4.6. Genç Dernekleri'nde "Fikri, Ruhi ve Ahlâki Terbiye"	351
4.4.7. Genç Dernekleri'nde "Ameliyyât ve Tatbikât"	362
4.4.8. Dinçlerin Talimi	367
4.4.9. Askere Alınacak Dinçlerin Ehliyetname Sınavları	369
4.4.10. Osmanlı Genç Dernekleri Talim Meydanları	372
4.4.11. Osmanlı Genç Dernekleri Kıyafeti	375
4.5. Osmanlı Genç Dernekleri'nin Sonu	379
Sonuç	382
Kaynakça	401
Ekler	429
Özgeçmiş	488

Kısaltmalar Listesi

T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi	ATASE
Aynı eser	A.e.
Aynı yer	A.y.
Bakınız	Bkz.
Basım yeri yok	y.y.
Basım tarihi yok	t.y.
T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi	BOA.
Çeviren	Çev.
Editör	Ed.
Sayfa, sayfalar	s.
Yayına hazırlayan	Yay. Haz.

GİRİŞ

Bu tezde II. Meşrutiyet döneminde kurulan paramiliter gençlik örgütlerinin kurulma nedenleri, amaçları, örgüt yapıları ve faaliyetleri incelenecektir. Bu çerçevede Türk Gücü Cemiyeti, İzciler Ocağı, Osmanlı Güç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri ele alınacaktır. Bu paramiliter gençlik örgütleri ortaya çıktıkları dönemin özgül koşulları bağlamında ve bu koşulların gerektirdiği ihtiyaçları karşılamaya yönelik çabalar çerçevesinde, gençliği askerliğe hazırlama projesinin araçları olarak incelenecektir.

1913 sonrasında iktidarı tam olarak eline alan İttihat ve Terakki, toplumu denetimi altına almaya, kendi ideolojisi ve politikaları ama özellikle de savaşın acil ihtiyaçları doğrultusunda, milliyetçi ve militarist bir çizgide yönlendirmeye çalışmıştır. Bunun araçlarından biri olarak dernekler oldukça önem kazanmış, İttihat ve Terakki varolan bazı dernekleri kendi denetimine alırken, yeni derneklerin de denetimi altında olacak biçimde kurulmasına izin vermiştir.¹ Bu çerçevede özellikle Müdafaa-i Milliye Cemiyeti, Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Donanma Cemiyeti gibi dernekler geniş kitlelerin vatanseverlik ve milliyetçilik doğrultusunda politizasyonunu ve özellikle savaş yıllarında, savaş için topyekün seferberliğini sağlamak için çalışmışlar, örneğin Müdafaa-i Milliye Cemiyeti, yardım toplamanın yanı sıra Gönüllü Alaylar oluşturmak üzere özel bir heyet toplamış, bu heyet Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sırasında orduya gönüllü katılımları arttırmak için propaganda faaliyeti yürütmüş ve gönüllülerden alaylar oluşturarak orduya

---

¹ Tarık Zafer Tunaya bu derneklere örnek olarak şunları vermektedir: Kültürel nitelikte olan Türk Ocağı (1911), Köylü Bilgi Cemiyeti (1914), Osmanlı Maarif Cemiyeti (1915), Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti (1915), Halka Doğru Cemiyeti (İzmir 1917); Esnaf, sanatkar ve meslek dernekleri olarak Hamallar Cemiyeti, Osmanlı San'atkarlar Cemiyeti(1913), Kalaycı Esnafı Cemiyeti (1915), Osmanlı Matbuat Cemiyeti (1917), Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti (1913), Kadınları Çalıştırma Cemiyeti-i İslamiyesi (1916). Yine Kara Kemal Bey'in şirketleri ile, Hilal-i Ahmer (1910), Donanma Cemiyeti (1909), Bakü Müslüman Cemiyeti gibi derneklere ve Teşkilat-ı Mahsusa'ya da dikkat çeken Tunaya, paramiliter kuruluşlar olarak da Türk Gücü, Osmanlı Güç Dernekleri, Osmanlı Genç Dernekleri ve Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ne işaret etmektedir. Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasi Partiler, Cilt 3: İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi**, Genişletilmiş Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s.337-338. İttihat ve Terakki'nin 1913'ten sonra dernekleşme konusundaki denetimi ve varolan derneklerin de kendi denetim ve desteğinde sürdürülmesi konusunda ayrıca bkz. Mehmet Ö. Alkan, "1856-1945 İstanbul'da Sivil Toplum Kurumları: Toplumsal Örgütlenmenin Gelişimi [Devlet-Toplum İlişkisi Açısından Bir Tarihçe Denemesi]", A.N. Yücekök, İ. Turan, M.Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar**, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998, s.113-115

sevk etmiştir.² Yine bu dernek, milletin üyelerine, onları savaşa hazırlamak üzere beden terbiyesi eğitimi de vermiştir.³ 1914 Nizamnamesi'nin 26. maddesinde "Mümâresât-ı Bedeniye ve Askeriye Hey'etleri"ne, "*vatan evlâdının her zaman için çevik ve zinde bulundurmak, çocukluk çağından itibaren kara ve deniz askerliği kabiliyetini geliştirmek yolunda tedbirler almak*" görevi verilmiştir.⁴

Bu dönemde kurulan paramiliter gençlik örgütleri de toplumun genç kesiminin milliyetçi ve militarist politikalar doğrultusunda, savaşın ihtiyaçlarına yönelik olarak yetiştirilmesinin ve seferberliğinin en önemli araçları olmuşlardır.

Sözkonusu örgütlenmeler bu çalışmada, İttihat ve Terakki'nin vatansever ve savaşkan bir nesil, bir "millet-i müsellaha" yaratma pojesinin araçları olarak ele alınacaktır. Bu çerçevede paramiliter gençlik örgütlenmeleri, "güçlü olanın hayatta kalacağı" yönündeki Sosyal-Darwinist yaklaşımın geçerli olduğu bir dönemde, Balkan Savaşı'nda alınan yenilgilerin ortaya çıkardığı, Osmanlı askerlerinin fiziksel ve ruhsal açılardan savaşma güç ve kabiliyetindeki eksikliklerinin giderilmesine yönelik çabalar doğrultusunda incelenecektir. Bu incelemede Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasındaki militarist atmosfer ve savaşın gereklilikleri gözönünde tutularak sözkonusu örgütler, iktidarın gençleri savaş meydanları için fiziksel ve ruhsal açılardan hazırlamak ve onları savaşın ihtiyaçları doğrultusunda seferber etmek amacını gerçekleştirmedeki rolleri çerçevesinde ele alınacaktır.

19. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına gelen bir süreçte militarize edilmiş bir beden terbiyesini, askeri talimleri ve vatanseverliği, disiplini, itaati ve savaşçılığı aşıl原因an endoktrinizasyonu içeren bir eğitim, bir yandan okullar diğer yandan da üyeliğin gönüllü veya zorunlu olduğu bazı paramiliter örgütlenmeler aracılığıyla gençlere verilmeye çalışılmıştır. Gerek okullarda gerekse okul dışındaki paramiliter

² Nadir Özbek, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Devlet: Siyaset, İktidar ve Meşruiyet 1876-1914**, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004, s.295-296, 305-306

³ Tunaya, **Türkiye'de Siyasi Partiler**, Cilt 3:..., s.360

⁴ Nâzım H. Polat, **Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991, s.82. Bunun araçları olarak da jimnastik, koşu, uzun yürüyüşler, yüzme, kürek çekme, binicilik, siper yapımı, çeşitli silahların kullanımı, nişancılık v.b. sayılmış, özellikle nişan talimleri için atış poligonları tesis edileceği belirtilmiştir. A.y. Donanma Cemiyeti ise bedeni terbiyeye yönelik derneklerle ilişki içinde olmuş, onları desteklemiştir. Donanma Cemiyeti'ni paramiliter bir dernek olarak nitelendiren Selahittin Özçelik, bu derneğin sporla ilgili dernek ve kulüpleri desteklediğine dikkat çekmiş, ve bu çerçevede Türk Gücü'nü de dernekte tahsisat alan veya tahsisat talebinde bulunan kulüp ve dernekler arasında sıralamıştır. Selahittin Özçelik, **Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000, s.5, 186

örgütlenmelerde özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesinde görülen artışın nedenleri, yaklaşan savaşların ihtiyaçlarıdır. Savaşların giderek “topyekün” bir hale geldiği bu dönemde milletler, ordularının savaş meydanlarındaki başarısı için birer “millet-i müsellaha” (asker-millet/ordu-millet) haline getirilmeye ve özellikle gençler gerektiği anda, başarıyla savaşma kabiliyetine ve isteğine sahip askerler olarak cepheye sürülmek için önceden yetiştirilmeye çalışılmış, gençlerin askere hazırlanmasına yönelik çabalar ve kurulan paramiliter örgütlenmeler de bu bağlamda anlam kazanmıştır.

Gençleri askerlik görevini layıkıyla yerine getirebilmeleri için hazırlama yönündeki çabaların en önemli nedeni, 19. yüzyıldan itibaren savaşların değişen biçimidir. 18. yüzyılın daha çok profesyonel savaşçılarınca yapılan ve gerek orduların büyüklüğü, gerek tükettikleri kaynaklar ve tahribat güçleri açısından “sınırlı” nitelikleri, yerini nüfusun büyük oranlarda askere alındığı “vatandaş orduları” ile yapılan ve milletlerin fiziksel ve moral güç ve yeteneklerinin tamamının seferber edilmesini gerektirmesi anlamında da “topyekün” (total) olan savaşlara bırakmıştır.⁵ Bu değişim Fransız Devrim ve Napolyon Savaşları (1792-1815) ile başlamıştır. 23 Ağustos 1793’te Fransa Cumhuriyeti’nde halk, “vatandaş olmanın en temel şartlarından biri olarak” askerlik yapma hakkına sahip olduğu gerekçesiyle, vatani savunmaya çağırılmış ve 1798 tarihli yasa ile de vatandaşlar zorunlu askerlik yükümlülüğü altına sokulmuştur.⁶ Bu dönemde gerek cephede gerekse cephe dışında ulusun bütün kaynak ve yetenekleri savaşın hizmetine sunulmuş, genç erkekler savaş meydanlarında çarpışırken, nüfusun geri kalanı da ordunun cephelerdeki mücadelesine destek vermek için harekete geçirilmiştir.⁷

---

⁵ “Topyekün savaş” terimi ilk olarak Erich Ludendorff tarafından 1919’da yayınlanan savaş anılarında ve daha sonra yayınladığı *Der Totale Krieg* (Topyekün Savaş) adlı eserinde kullanılmış ve sonrasında yaygın bir kullanım kazanmaya başlamıştır. Ian F. W. Beckett, “Total War”, (Ed.) Arthur Marwick, Clive Emsley and Wendy Simpson, **Total War and Historical Change: Europe 1914-1955**, Buckingham, The Open University Press, 2001, s.24. Topyekün savaş ile neyin kastedildiği ve hangi savaşların topyekün savaş olarak nitelendirilebileceği konusunda farklı görüşler için bkz. Roger Chickering and Stig Förster, **Great War, Total War: Combat and Mobilization on the Western Front, 1914-1918**, Cambridge, Cambridge University Press, 2000.

⁶ Alan Forrest, “*La Patrie en danger: The French Revolution and the First Levée en masse*”, (ed.) Daniel Moran-Arthur Waldron, **The People in Arms: Military Myth and National Mobilization Since the French Revolution**, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s.8

⁷ A.e., s.13-14

Fransız ordularının başarıları karşısında, vatandaş-orduları yaratma yönünde diğer ülkelerde de girişilen çabalar, 1815'te statükonun tesisi ile dururken, profesyonel askerler ile belli dönemlerde askere alınan halka dayalı Prusya ordusunun 1870 savaşındaki başarısı, hükümetleri yeniden bu yönde harekete geçirmiştir.⁸ Savaşların Fransız Devrimi'nden itibaren değişen biçimini ve bu çerçevede zafer için ulusun tüm kaynaklarının seferberliği ve bir "millet-i müsellaha" ya dönüşmesi zorunluluğunu ele aldığı *Das Volk in Waffen* (Millet-i Müsellaha) adlı eserinde Goltz, gelecek savaşlar için ulusun bu yönde hazırlanması gerektiğine işaret etmiştir.⁹ Gençlerin savaş için hazırlanması da savaş için seferberlik ve bir "millet-i müsellaha" haline gelme projesi çerçevesinde önem kazanmıştır. Bu hazırlığın en önemli araçları da okullarda müfredatlara eklenen militarize edilmiş beden terbiyesi dersleri ile askeri talim uygulamaları ve çeşitli paramiliter örgütlenmelerin oluşturulmasıdır. Bu yönde girişimler, birçok ülkede savaş meydanlarında alınan büyük yenilgilerin ardından, savaşın fiziksel ve ruhsal yetersizliklerinin ortaya çıkması sonucunda, bu soruna bir çözüm olarak hayata geçirilmiştir. Bu girişimler, militarizmin doruğa vardığı, bir savaşın er geç patlayacağını tahmin edildiği Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde doruğa ulaşmıştır.

Bu ortamda iktidarlar tarafından uygulamaya geçirilen sözkonusu politikalar, Foucault'un iktidarın nüfusa yönelik disipline edici ve verimliliğini artırıcı uygulamalarına işaret eden "biyo-politika" kavramı ışığında ele alınabilir.¹⁰ Bu çalışmada da Foucault'un "biyo-politika" kavramına göndermede bulunulmakla birlikte, daha çok bir "biyo-politika" aracı olarak bu uygulamaların ve özellikle paramiliter gençlik derneklerinin neden bu dönemde ve hangi hedeflere yönelik olarak hayata geçirildikleri üzerinde durulacaktır. Bu noktada ise yukarıda kısaca özetlendiği üzere, süregiden savaşlar ve artan militarizm atmosferinde, gelecek

---

⁸ Bu konuda Bkz. Omer Bartov, "The Nation in Arms: Germany and France, 1789-1939", *History Today*, 44: 9, (Sept., 1994), s.27-34; Giovanni Levi, Jean-Claude Schmitt, **A History of Young People in the West**, translated by Carol Volk, The Belknap Press of Harvard University Press, 1997, s.13-14; Beckett, "Total War"..., s.26

⁹ Bkz. Mirliva Von der Goltz Paşa, **Millet-i Müsellâha: Asrımızın Usûl ve Ahvâl-i Askeriyesi**, Mütercimi: Müşarünleyhin Muavinlerinden Yüzbaşı Mehmed Tâhir, Birinci Def'a Temsili, Kostantiniye, Matbaa-i Ebuzziya, 1301

¹⁰ "Biyo-politika" kavramı için bkz. Michael Foucault, **Cinselliğin Tarihi**, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2003, s.102-103

savaşların ihtiyaçları çerçevesinde, “millet-i müsellaha” yaratma projesi ve gençleri savaş için seferber edebilme çabasına odaklanılacaktır. Paramiliter gençlik örgütleri, sadece gençleri fiziksel olarak güçlendirmek ve bazı askerlik becerilerini kazandırmak açısından değil, vatanseverliği, milli bilinci, itaati, disiplini, kahramanlığı, vatan için canını feda etmeyi aşılama yoluyla gençlerin savaş meydanlarına sevkleri açısından yaptıkları katkı çerçevesinde de ele alınacaktır. Kaynakların sağladığı olanaklar ölçüsünde bu örgütlenmelerin uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında ne kadar başarılı oldukları da değerlendirilmeye çalışılacaktır.

II. Meşrutiyet döneminde kurulan paramiliter gençlik derneklerini ilk kez Zafer Toprak iki makale ile ele almış¹¹, Tarık Zafer Tunaya ise Türkiye’de Siyasal Partiler’in birinci ve üçüncü ciltlerinde bu derneklere de yer vermiştir.¹² Özellikle Toprak, sözkonusu örgütlenmelerin Nizamname, Beyanname gibi önemli kaynaklarını ilk kez yayınlamak noktasında önemli katkılar sağlamıştır. Paramiliter derneklerin ilk örneği olarak ele alınan Türk Gücü Cemiyeti konusunda ise Fevziye Abdullah Tansel tarafından ayrıntılı bir makale yazılmıştır.¹³ Daha sonraki yıllarda yine tek tek dernekler üzerine bazı makaleler yayınlanmıştır.¹⁴ Bu çalışmalar konu ile ilgili önemli ve yararlı bilgiler içermekle birlikte, kapsam ve kaynaklar açısından

---

¹¹ Zafer Toprak, “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”, **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi**, Beşeri Bilimler-Humanities, vol.7, 1979, s.95-113; Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet Dönemi’nde Paramiliter Gençlik Örgütleri”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, cilt:2, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s.531-536

¹² Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasal Partiler, Cilt 1: İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918**, Genişletilmiş Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998, s.487-500; Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasi Partiler, Cilt 3: İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi**, Genişletilmiş Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s.363-367

¹³ Fevziye Abdullah Tansel, “Türk Gücü Derneği”, **Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı, Fasikül:1, sayı:10, 1979, s.1-18. Tansel daha sonra yayınlanan bir diğer makalesinde de Türk Gücü Cemiyeti’ne yer vermiştir. Bkz. Fevziye Abdullah Tansel, “Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)”, **Bellekten**, no:51(199), Nisan 1987, s.281-304

¹⁴ Bkz. Mustafa Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Dernekleri”, **Türk Kültürü**, yıl:3, sayı:346, Şubat 1992, s.98-104.(Bu makale için ayrıca bkz. Mustafa Balcıoğlu, **Teşkilat-ı Mahsusa’dan Cumhuriyet’e**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004, s.198-208) Sadık Sarısamam, “Osmanlı Güç Dernekleri”, Atilla Şimşek ve Yaşar Kalafat (yay. haz.), **Abdülhalük M. Çay Armağanı**, 2. Cilt, Ankara, Işık Ofset, 1998, s.833-846; Sadık Sarısamam, “Birinci Dünya Savaşı’nda İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Osmanlı Genç Dernekleri”, **OTAM** (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), no:11, 2000, s.439-501

sınırlı nitelikte çalışmalardır.¹⁵ Gençliğin askere hazırlanması amacına dikkat çeken, Sarısaman örneğinde savaşıla derneklerin kurulması arasındaki ilişkiyi vurgulayan bu makalelerde dernekler ayrı ayrı ve ayrıntılı olmayan bir şekilde ele alırken, kaynaklar açısından sınırlılık da özellikle arşiv belgesi, gazete ve dergiler gibi birincil kaynakların kullanımı noktasında görülmektedir. Mustafa Balcıoğlu, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE)nde bulunan konuya ilişkin belgelerin bir kısmını kullanmış ancak bunları ayrıntılı olarak ele almamıştır. Makalede belge kullanımı açısından görülen bir diğer sıkıntı ise, belge numaralarında görülen bazı hatalardır. Sarısaman ise ATASE kaynaklarının neredeyse tamamından yararlanmakla birlikte bu kaynaklardaki bilgileri etraflı bir şekilde sunmayıp özet bilgiler vermiş, tüketici olmayan bir biçimde Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nda yayınlanan bazı makalelere ve bazı gazetelere de atıfta bulunmuştur. Ancak her iki kaynakta da Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgeleri kullanılmamıştır.

Son dönemlerdeki bazı çalışmalarda da sözkonusu paramiliter gençlik örgütlerine yer verilmiştir.¹⁶ Paramiliter gençlik derneklerinin savaş için gençlerin hazırlanması ve seferberliği bağlamında incelendiği bu çalışmaların bir çoğunda da ana konuları olmaması nedeniyle, derneklerin tamamı kapsamlı bir biçimde incelenmemiş, kaynaklar açısından daha çok Toprak ve Tunaya'ya dayanmakla beraber, bazılarında Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) belgelerinin çok sınırlı bir biçimde kullanıldığı görülmüştür. Dönem gazete ve dergilerinin incelemeye dahil edilmemesi ya da sınırlı kullanımı da bazı çalışmalarda hataların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örneğin Shaw'ın Türk Gücü'nün yerine Güç Dernekleri'nin kurulduğu ve adının da Osmanlı Güç Dernekleri olarak değiştirdiği yönündeki yargısı¹⁷ ve kendisine atıfla bunu tekrarlayan Beşikçi'nin¹⁸ yanıldığını, kurulduğu tarihten

---

¹⁵ Bu yargıyı Genç Dernekleri'ne ilişkin makalesinde Mehmet Beşikçi de dile getirmekte, ayrıca, derneklerin resmi mevzuatlarına dayanmaları dolayısıyla bu çalışmaların, “ ‘resmi’ ve gayet kusursuz/başarılı bir teşkilat ve faaliyet hikâyesi” sunduklarını, uygulamadaki sorunlar, koşulların neden olduğu değişiklikler, resmi otorite ve devlet kurumlarıyla yaşadıkları sorunlar gibi noktaların çoğu kez hikâyeye dahil edilmediğini ileri sürmektedir. Mehmet Beşikçi, “Militarizm, Topkekün Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi: Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nda Paramiliter Dernekler”, **Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar**, no:8 (248), Bahar 2009, s.53

¹⁶ Örneğin bkz. Stanford J. Shaw, **The Ottoman Empire in World War**, Volume 1, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2006, s.196-203; Handan Nezir Akmeşe, **The Birth of Modern Turkey: The Ottoman Military and the March to World War I**, Londra: I. B. Tauris, 2005, s.163-172

¹⁷ Shaw, **The Ottoman Empire in World War**, Volume 1., s.196-197

¹⁸ Beşikçi, “Militarizm, Topkekün Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi...”, s.56-57

1916 yılı ortalarına kadar İkdam ve Tanin gibi dönem gazetelerinde yer alan “Türk Gücü Merkez-i Umumiliğinden” başlıklı duyurular ve Türk Gücü’nün faaliyetlerine ilişkin haberler ve bazı arşiv belgeleri göstermektedir. Bu durum, derneğin Osmanlı Güç Dernekleri kurulduktan sonra da faaliyetlerini bu derneklerin kapsamı altında sürdürmüş olma ihtimali olmakla beraber, varlığını sürdürdüğünü ve adının Güç Dernekleri olarak değişmediğini göstermektedir. Bazı çalışmalarda dernekler konusunda yapılan bu ve benzeri yanlışlıklara ilgili kısımlarda değinilmiştir.

Beşikçi ve Sarısaman’ın makalesi hariç bir çok çalışmada görülen önemli bir sorun ise derneklerin kuruluşu, benimsetilmesi ve faaliyetlerini sürdürmesi konusunda karşılaşılan sorunlara yer verilmemesidir. Özellikle Genç Dernekleri sözkonusu olduğunda gerek kurulmaları, gerek gençlerinin üyeliğinin sağlanması ve talimlere devamı gibi konularda sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır.

Son dönemde yayınlanan ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve ATASE belgelerini kendisinin de belirttiği gibi tüketici olmayan bir şekilde kullanan Beşikçi’nin çalışması gerek kullandığı kaynaklar gerekse konuyu ele alış biçimi açısından diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Beşikçi, “*Osmanlı İmparatorluğu’nun Birinci Dünya Savaşı’ndaki toplumsal seferberlik deneyiminde devlet-toplum ilişkisinin daha iyi anlaşılmasına katkı yapmak*” olarak ifade ettiği asıl amacı doğrultusunda, Genç Dernekleri’ni bu çalışmada da yapılmaya çalıştığı gibi, “*topyekün savaşın dayattığı gerçek koşullar ve ivedi ihtiyaçlarla ilişkilendirerek*” tartışmış, bunu yaparken de diğer çalışmalarda bir eksiklik olarak gördüğü, uygulamada karşılaşılan güçlükleri de vurgulamıştır.¹⁹ Ancak bu makalede de kaynaklar ayrıntılı biçimde kullanılmamış, ATASE belgelerinin bazılarını kullanılmakla birlikte, bazı konularda, yine bu arşivde bulunan belgelere doğrudan atıfta bulunmak yerine, bu belgeleri kullanan Sarısaman ve Balcıoğlu’nun makalelerine atıfta bulunmakla yetinilmiş, gazete ve dergi tarama konusundaki eksiklikler de yukarıda bahsettiğimiz örnekteki hatanın tekrarlanmasına neden olmuştur. Yine bazı kesin yargıların belgelerle desteklenemediği görülmüştür.²⁰

---

¹⁹ A.e., s.52-53

²⁰ Örneğin Beşikçi, Güç Dernekleri’ne sivil katılımın çok sınırlı kaldığı gibi kesin bir yargıda bulunmakta, ancak bu yargısını herhangi bir veri ile desteklememektedir. A.e., s.63 Sivil katılımı, Güç Dernekleri çatısı altında, okul dışında bulunan gençleri içine alan ancak kurulması zorunlu olmayan derneklere işaret ettiği anlaşılan Beşikçi’nin bu yargısına, bu gençlerin katılımını da zorunlu

Son yıllardaki spor ve beden terbiyesini Foucaultcu “yönetimsellik” ve “biyo-politika” kavramları doğrultusunda ele alan bazı çalışmalarda da paramiliter gençlik derneklerine yer verilmiş ve bu çalışmalar konunun incelenmesine farklı bir bakış açısı getirmişlerdir.²¹ Yiğit Akın, sözkonusu kavramlar ışığında, erken Cumhuriyet döneminde beden terbiyesi ve sporların modern öznenin inşası sürecindeki rolünü incelediği ve bu açıdan geç Osmanlı dönemi ile erken Cumhuriyet dönemi arasındaki sürekliliğe dikkat çeken çalışmasında, geç Osmanlı dönemindeki beden terbiyesi ve spor alanında yaşanan gelişmelere ve dolayısıyla da paramiliter gençlik derneklerine sınırlı değinmelerde bulunmuştur.²² Yine aynı kavramsal çerçeveyi kullanan, ve “eril bir ulus inşası” ve mobilizasyonu sürecinde spor ve jimnastiğin nasıl kullanıldığı inceleyen Y. Tolga Cora da paramiliter gençlik örgütlenmelerini özellikle de izciliği bu açıdan ele almıştır. Ancak her iki çalışma da II. Meşrutiyet Dönemi’nde kurulan paramiliter gençlik dernekleri konusunda yine kapsam, içerik ve kaynaklar açısından sınırlı niteliktedir. Bu kaynaklar getirdikleri önemli bakış açısının yanı sıra II. Meşrutiyet döneminde sözkonusu örgütlenmelerin ortaya çıkışında militarizmin etkisine de dikkat çekmişler, ancak dernekleri bu bağlamda ayrıntılı bir biçimde ele almamışlardır.²³

---

tutan Genç Dernekleri’nin kurulması bir ölçüde destek olmakla birlikte, kesin bir yargıya ulaşmak için gerekli olan ve Güç Dernekleri’nin nerelerde, ne ölçüde ve hangi biçimde örgütlendiğini ve kimleri kapsadığını gösteren belgelerin olmayışı, bu türden kesin yargılar ileri sürülürken daha ihtiyatlı bir dil kullanılmasını gerektirmektedir.

²¹ Yiğit Akın, “**Gürbüz ve Yavuz Evlatlar**” **Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004; Y. Tolga Cora, “Constructing and Mobilizing the ‘Nation’ through Sports: State, Physical Education and Nationalism under the Young Turk Rule, 1908-1918”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Central European University, 2007

²² Akın’ın geç Osmanlı dönemi ile erken Cumhuriyet yılları arasında bu açıdan kurduğu süreklilik Y. Tolga Cora ve Beşikçi tarafından eleştirilmektedir. Örneğin Cora, II. Meşrutiyet Türkiye’sinin savaşa hazırlanan, Cumhuriyet Türkiye’sinin ise savaştan çıkmış bir ülke olduğuna dikkat çekerek, II. Meşrutiyet döneminde temel amacın savaşa hazır bir toplum yaratmak olduğunu ifade etmekte ve “(...) eğer Birinci Dünya Savaşı öncesinde bütün dünyada militarizm hakim olmasaydı II. Meşrutiyet’in elitleri beden eğitiminden ve spordan yine de bir ordu-millet (millet-i müsellaha) yaratmak için yararlanırlar mıydı?” diye sormaktadır. Cora’nın, “Yönetici elitlerin nüfustan bu şekilde yararlanmasını sağlayan modern devletin onlara bahsettiği biyo-politika araçları olduğu doğru fakat beden terbiyesinin belli bir şekilde kullanılması için – ki bütün dünyada benzer bir durum vardı-militarizm denen sosyal bağlamın oluşması gerekliydi.” yargısı bu tezde de paylaşılmaktadır. Y. Tolga Cora, “II. Meşrutiyet’de Beden Terbiyesi; Genç Kalemlerin ‘Milli Jimnastik’ (1911) Adlı Risalesi Üzerine Notlar”, **Müteferrika**, sayı:29, Yaz 2006, s.182-183. Ancak aşağıdaki dipnotta göreceğimiz gibi Akın, militarist ortamın ve Birinci Dünya Savaşı’nın II. Meşrutiyet Dönemi’ndeki uygulamalara etkisini tamamen göz ardı etmiş değildir.

²³ Örneğin Akın, Balkan Savaşları’nda alınan yenilgi ile çocuklara beden terbiyesi ve okul sporları yoluyla ilk askerlik eğitimi verme fikrinin ortaya çıkışı arasındaki bağlantıya dikkat çekmiş ve Almanya ile yakın siyasi ve teknik işbirliğinin yürütüldüğü Birinci Dünya Savaşı yıllarının “askeri

II. Meşrutiyet döneminde beden terbiyesi ve sporların rolüne eğilen çalışmasında Cüneyd Okay ise, çok kısa değinmelerde bulunduğu paramiliter gençlik derneklerini, İttihat ve Terakki'nin beden terbiyesi ve spor yoluyla “milliyetçi bir nesil” yaratma projesinin araçları olarak ele almaktadır.²⁴ Bu çalışmada, gençleri askere hazırlama gibi militarist amaçlara özel bir vurgu yapılmamakta, gençlerin vatanın savunması için hazırlanması konusu sadece derneklerin resmi mevzuatlarından yapılan bir iki alıntıda geçmektedir.²⁵

Burada ele alacağımız son iki çalışma ise Osmanlı Genç Dernekleri'nin yayın organı olan Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'na odaklanan iki makaledir. Sabri Yetkin makalesinde, milliyetçiliğin hatta Turancılığın yükselişine ve bu çerçevede İttihat ve Terakki'nin “milliyetçi düşünceleri ve savaşın gerekliliğini özümsemiş” nesilleri yetiştirme çabası çerçevesinde, sözkonusu dergide yer alan yazılardaki milliyetçi ve militarist söylemlere odaklanmaktadır.²⁶ Bir söylem analizi biçiminde olan ve incelemesini derneğin yayın organlarındaki milliyetçi/militarist söylemlerle sınırlayan bu çalışmada, Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın da sadece 12 sayı yayımlandığını ileri sürmektedir.²⁷ Aynı dergiyi çeşitli ana başlıklar altında inceleyen ve Osmanlı Genç Dernekleri hakkında da daha geniş bilgiler veren Melike Hergüllü Şahin ise derginin Türkiye kütüphanelerinde 19 sayısının bulunabildiğini belirtmekte ve incelemesini bu 19 sayı üzerinden yapmaktadır.²⁸ Yetkin'in ve Toprak'ın derginin 12 sayı yayımlandığını ileri sürmelerinin nedeni, Hergüllü'nün de işaret ettiği gibi 12. sayıdan sonra derginin yayınlanmasının dört aylık bir kesintiye uğraması olabilir,

---

yönü ağır basan fiziki kültür anlayışının giderek yoğunlaşmasına ve bütün fiziki kültür alanını domine etmesine yol açtığı” ifade etmiş ve bu örgütlenmelerin bir “millet-i müsellaha” yaratmadaki rolüne dikkat çekmiştir. Bkz. Akın, “**Gürbüz ve Yavuz Evlatlar**”..., s.133-141

²⁴ Bkz. Cüneyd Okay, “Sport and Nation Building: Gymnastics and Sport in the Ottoman State and the Committee of Union and Progress, 1908-1918”, **The International Journal of the History of Sport**, vol.20, no:1, (March 2003), s.152-156

²⁵ A.e., s.153-154

²⁶ Sabri Yetkin, “İttihat Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri: Osmanlı Genç Dernekleri ve Bunların Yayın Organlarındaki Milliyetçi Söylemler”, **I. Ulusal Tarih Kongresi: Tarih ve Milliyetçilik**, Mersin, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 1997, s.422

²⁷ A.e., s.424. Derginin 12 sayı yayınlanmış olduğu Zafer Toprak tarafından da ileri sürülmüştür. Zafer Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.97

²⁸ Ancak Şahin, derginin 26 sayı yayımlandığı Sarısamın'a atıfla belirtmektedir. Melike Hergüllü Şahin, “Paramiliter Osmanlı Genç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası”, **Bilgi ve Bellek: İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Çalışmaları Dergisi**, sayı:4, Mart 2006, s.123

ancak sözkonusu dergi 19. sayıdan sonra da yayınlanmaya devam etmiştir. Bu tez çerçevesinde yapılan araştırma sonucunda derginin 26 sayısına ulaşılabilmektedir.²⁹

Bu tez yukarıda değerlendirilen kaynakların ve bakış açılarının yarattığı değerli birikimin ışığında ve kaynaklar, kapsam ve içerik açısından görülen sınırlılık ve eksiklikleri de aşabilme amacıyla, II. Meşrutiyet yıllarında kurulmuş paramiliter gençlik derneklerini bu açılardan daha kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde ve birarada inceleme çabası olarak görülmelidir. Bu çalışmada da paramiliter gençlik örgütleri geniş bir çerçevede rejimin vatansever ve savaştan vatandaştan, bir “millet-i müsellaha” yaratma çabalarının bir aracı olarak ele alınacak, bu yöndeki çabaların ortaya çıkışının nedeni olarak, giderek artan militarist bir ortamın varlığına ve savaşın gerektirdiklerine odaklanılacaktır. Bütün bir çalışma boyunca beden eğitimi alanının militarizasyonu, askeri talimlerin ve paramiliter örgütlerin ortaya çıkışı ile savaşlar arasındaki bağlantı ortaya konulmaya çalışılacak, II. Meşrutiyet dönemi paramiliter gençlik örgütleri de bu bağlantı çerçevesinde incelenecektir. Türk Gücü, İzçiler Ocağı, Osmanlı Güç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri’nin paramiliter olarak nitelendirilerek bu incelemeye dahil edilmelerinde kuruluş amaçları – “millet-i müsellaha” yaratma-, ordudaki hiyerarşik yapıya benzer biçimde örgütlenme, kurucular ve eğitmenler arasında askerlerin varlığı, Harbiye Nezareti ile ilişkiler, üniforma giyme, eğitimin askerliğe hazırlayıcı niteliği, yaygın bir örgütlenme çabası gibi kıstaslar gözönünde bulundurulmuştur. II. Meşrutiyet döneminde kurulan paramiliter gençlik örgütlenmelerinin incelenmesinde, bu dönem yani 1908-1918 yılları, çalışmanın sınırlarını oluşturmaktadır. Bazı noktaları açıklığa kavuşturmak için 1908 öncesine özellikle, beden terbiyesinin Osmanlı’daki gelişimini değerlendirmek açısından değinilecekse de derneklerin faaliyetleri açısından 1918 yılı bir sınır oluşturacak, Mütareke ve Cumhuriyet Dönemi gelişmeleri çalışma kapsamının dışında kalacaktır.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan teorik ve kavramsal çerçeve ve sınırlılıklar doğrultusunda birinci bölümde ilk olarak, gençlerin savaş için hem psikolojik hem de fiziksel açıdan hazırlanmaları amacıyla, paramiliter gençlik örgütlenmelerinin en

---

²⁹ Derginin 26 sayı yayımlandığına Sarısan ve Beşikçi de dikkat çekmektedir. Sarısan, “Birinci Dünya Savaşı Sırasında İhtiyat Kuvveti...”, s.460; Beşikçi, “Militarizm, Topkekûn Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi...”, s. 70.

önemli bileşenleri olan beden terbiyesi ve askeri talimin çağlar boyunca ve farklı topluluklarca nasıl kullanıldığı üzerinde durulmuştur. İncelemeye beden terbiyesi ve askeri talime gençliğin eğitimi ilk sırada yer veren Sparta ile başlamış, Atina ve Roma'daki benzer uygulamalara değinildikten sonra, Ortaçağ'da Hıristiyanlığın etkisi ile önemini yitiren bedenin ve terbiyesinin Rönesans'la birlikte nasıl yeniden gündeme geldiği üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede düşünürlerin, eğitimcilerin ve hekimlerin beden terbiyesi konusundaki düşüncelerine yer verilirken, bu düşüncelerin uygulamadaki etkileri de ele alınmıştır. Bu bölümün büyük bir kısmı ise, beden terbiyesinin ve askeri talimin giderek daha fazla bir önem kazandığı ve gençlere yönelik paramiliter örgütlenmelerin ortaya çıktığı, 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başları Avrupa'daki gelişmelere ayrılmıştır. Bu kısımda, Avrupa örneğinde gerek askeri talim ve militarize edilmiş beden terbiyesinin okul müfredatlarının bir parçası haline getirilmesinin gerekse bunları içeren paramiliter örgütlenmelerin kuruluşunun savaşlarla olan bağlantısı ve gençleri askere hazırlamaya yönelik amaçları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çeşitli ülkelerdeki uygulamalara değinilmiş, diğer birçok ülkenin yanı sıra II. Meşrutiyet dönemindeki paramiliter gençlik örgütlenmeleri için bir model olan İngiltere'deki *Boy Scouts* (İzcilik) ve kendisini önceleyen *The Boys' Brigade* deneyimleri ile Osmanlı Genç Dernekleri'nin bir kopyası olduğu Genç Almanya Birliği (*Jungdeutschlandbund*) bu açılarından sahip oldukları önem nedeniyle, ayrı başlıklar altında incelenmişlerdir. Bu çerçevedeki incelemenin yararının, Osmanlı İmparatorluğu'nda bu yönde görülen uygulamaları, biricik ve özgül tarihsel örnekler olmaktan çıkarıp, 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında neredeyse tüm ülkelerde devletin, savaşların acil ihtiyaçları doğrultusunda “iyi bir asker” olmanın en önemli bileşeni olduğu, “iyi yurttaş”lar yetiştirme ve gençleri savaş için seferber etme sorununa bulduğu bir çözümün, Osmanlı'daki örnekleri olduklarını görmemizi ve bu açıdan konunun daha geniş bir tarihsel ve mekansal bağlamda anlaşılmasını sağlamaktır. Yine örnek alınan modellerin incelenmesinin de II. Meşrutiyet Dönemi paramiliter gençlik örgütlerinin daha iyi bir biçimde değerlendirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

Paramiliter gençlik örgütlenmelerinin faaliyetlerinin beden terbiyesi, askeri talim ve izciliği içermesi, Osmanlı'da bu alanlarda yaşanan gelişmeleri de ele almayı gerekli kılmıştır. Bu amaçla ikinci bölümde, modern anlamda bir beden terbiyesinin

Osmanlı İmparatorluğu'na girişi ve giderek militarize edilmiş bir şekilde okullarda ders programlarının bir parçası haline gelişi ile izciliğin giderek kazandığı önem incelenmiştir. Bu bölümde özellikle Balkan Savaşı sonrasında Osmanlı elitlerinin beden terbiyesi, askeri talim ve izciliğe ilişkin algılamaları ve bunların gençliğin askere hazırlığının araçları olarak nasıl ele alındıkları üzerinde durulmuştur. Balkan Savaşları'nın bu noktada belirleyici bir dönüm noktası olması, bu savaşla ilgili bazı bilgileri vermeyi de gerektirmiştir. Bu konunun ayrıntılı olarak ele alınmasının, paramiliter derneklerin kurulması öncesinde ve sırasında var olan atmosferin daha iyi kavranmasına, dolayısıyla da bu derneklerin kurulma nedenlerinin, paramiliter derneklerin ortaya çıkışı ile savaşlar arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Üçüncü ve dördüncü bölümlerde ise birinci ve ikinci bölümlerde anlatılanların ışığında, bu tezin ana konusunu oluşturan, II. Meşrutiyet döneminde kurulan paramiliter gençlik örgütlenmeleri incelenmiştir. Üçüncü bölüm 1913-1914 yıllarında kurulan Türk Gücü, İzciler Ocağı ve Osmanlı Güç Dernekleri'ne ayrılmıştır. Bu üç derneğin aynı başlık altında incelenmesinin nedeni, Balkan Savaşı'ndaki yenilgilerin ardından ve Osmanlı'nın savaşa girmesinin hemen öncesinde kurulan dernekler olmaları, izciliğin bu derneklerin faaliyetlerinin ortak bir noktası olması ve üyelik açısından da Osmanlı Genç Dernekleri'ne göre daha az kapsayıcı nitelikleri, bu derneklere üyelik zorunluluğunun bulunmaması ya da sınırlı oluşudur. Türk Gücü ve Osmanlı Güç Dernekleri diğer çalışmalarda ortak bir değerlendirme ile paramiliter örgütlenmeler olarak nitelendirilirken, birçok çalışmada İzciler Ocağı'nın paramiliter dernekler kapsamının dışında tutulduğu görülmektedir. Bunun önemli bir nedeni, bazı çalışmalarda İzciler Ocağı ile Güç Dernekleri'nin aynı dernek olarak görülmesidir. Bu konudaki görüşlere ilgili bölümde yer verilmiş ve konuya bazı açıklamalar getirme çabasına girişilmiştir. Bu tezde İzciler Ocağı'na paramiliter bir dernek olarak yer verilmesinin nedeni, İngiltere'de ortaya çıkan ilk örneği dahil izcilik kurumunun bu tezde paramiliter bir örgütlenme olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede izciliği örgütlü ve kapsayıcı bir yapıya kavuşturma ve denetime alma amacındaki bu girişim, faaliyet tarzı, üniforma giyilmesi, askeri tarzdaki hiyerarşik örgütlenmesi ve kurucular arasında askerlerin varlığı ile paramiliter bir dernek olarak ele alınmış ve incelemeye dahil edilmiştir.

Bu bölümde sözkonusu dernekler, arşiv belgeleri, derneklere ait nizamname, talimatname, program gibi resmi mevzuatlar ve dönem gazete ve dergilerinde bu derneklere ilişkin olarak yayınlanan makale, haber ve ilanların ışığında, kurulma nedenleri, örgütlenme biçimleri ve faaliyetleri açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu açılardan mümkün olduğunca ayrıntılı bir inceleme yapılmaya, kaynaklar mümkün olan en geniş çerçevede kullanılmaya çalışılmıştır. Bazı açılardan verilen bilgilerin yetersizliği ise, kaynakların bu konularda sunduğu verilerin sınırlılığından kaynaklanmıştır. Yine bu bölümde sözkonusu derneklere ilişkin ikincil kaynaklar da kullanılmaya çalışılmış, bu kaynaklardaki bazı değerlendirmeler konusunda eleştiriler de getirilmiştir.

Dördüncü bölüm ise tamamen Osmanlı Genç Dernekleri'nin incelenmesine ayrılmıştır. Bu derneğin ayrı bir bölümde ele alınmasının nedenleri, 1916'da yani Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde yer aldığı Birinci Dünya Savaşı sürmekte iken kurulmuş olması, örgütlenmedeki Alman etkisi, diğer derneklerden farklı bir biçimde, gözetilen amaçlar açısından izciliğin yeterli olmadığı düşüncesi ile kurulmuş olması, Müslüman veya Gayrimüslim, okullu veya okul dışında bulunan bütün gençlerin üyeliğinin zorunlu olduğu daha kapsayıcı ve ülke çapında örgütlenmesi için daha yoğun bir çabanın gösterildiği bir dernek olmasıdır. Bu dernek kaynaklar açısından da bize daha geniş olanaklar sunmaktadır. İlk olarak konu ile ilgili arşiv belgeleri Genç Dernekleri'ne oranla daha fazladır. Ayrıca resmi mevzuatların yanı sıra derneğin yayınladığı kitapçıklar ve kendisine ait 26 sayı yayınlanmış bir dergisi de bulunmaktadır. Yine derneğin örgütleyicisi Von Hoff Paşa tarafından dönem gazete ve dergilerinde birçok makale yayınlanmıştır. Bunlar özellikle derneklerin amacı ve bu derneklerdeki eğitimin niteliği konusunda bize ayrıntılı bilgiler verirken, Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın "Genç Dernekleri Postası" adlı bölümü de taşrada kurulan dernekler konusunda, buralardan gönderilen raporların yanı sıra ikinci önemli kaynağımız olmuştur. Yine bu derneklerin nerelerde ne kadar örgütlendiğine ilişkin iki adet liste de derneğin kazandığı yaygınlığı görmek açısından önemli olmuştur. Bu derneklerin yukarıda anlatılan farklı niteliği, özellikle de daha ciddi çalışmalar yürütülmesinin de neden olduğu kaynak bolluğu, bu dernekleri daha ayrıntılı bir biçimde incelemeyi de mümkün kılmıştır.

Bu tezin ana kaynakları yukarıda da ifade edildiği gibi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti kataloglarında yer alan belgeler, İradeler ve Meclis-i Vükela Mazbataları ile Maarif Nezareti Mektubi Kalemî belgeleri, ATASE Arşivi'nde bulunan belgeler, derneklere ait geçici kanun, nizamname, talimatname, beyanname, program, çeşitli konulardaki talimatlar, özellikle Genç Dernekleri açısından bu derneğe ait risale ve dergi gibi yayınlar, dönem gazete ve dergilerinde yayınlanan ve bazıları dernek kurucularının makale, mektup ve röportajları olan konuyla ilgili yazılar, haber ve duyurular gibi birincil kaynaklardır. Bu çerçevede, ATASE Arşivi'nden alınan araştırma izni süresi içinde Mart 2008'de yaptığım araştırma sırasında Güç ve Genç Dernekleri ile ilgili olarak incelememe izin verilen dosyada bulunan belgeler ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Haziran 2009 itibariyle sözkonusu derneklere ilişkin olarak ulaşılabilen bütün Bab-ı Ali ve Dahiliye Nezareti belgeleri incelenmiş ve bu tezde kullanılmaya çalışılmış, yine Maarif Nezareti'ne ait bazı belgelerden de yararlanılmıştır. Derneklere ilişkin nizamname, talimatname, beyanname, program ve çeşitli konulardaki talimat, layiha ve kitapçıklar kaynaklarımızın önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Araştırma kapsamında 1913 yılı sonlarından Ekim 1918'e kadar **İkdâm** gazetesinin bütün sayıları ile **Tanin**, **Tasvir-i Efkâr** ve İzmir'de yayınlanan **Ahenk** gazetesinin önemli bir kısmı taranmıştır. **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**'nın ulaşılabilen 26 sayısının tümü, **İdman**, **Say ü Tettebbu**, **Tedrisat Mecmuası**, **Türk Yurdu**, **Çocuk Dünyası**, **Talebe Defteri** dergilerinin ilgili yıllardaki ulaşılabilen sayıları taranmış, **Halka Doğru**, **Türk Sözü** gibi dergilerden de yararlanılmıştır. II. Meşrutiyet dönemi ve hemen öncesinde beden terbiyesi/jimnastik, Balkan Savaşı ve bu savaştaki yenilginin nedenleri gibi konularda yayınlanmış kitapların bir kısmı da kaynaklar arasında yer almıştır. Birincil ve sözkonusu dönemde yayınlanmış kaynakların yanı sıra tezde ele alınan konulara ilişkin ikincil nitelikteki literatür de gerektiği ölçüde kullanılmaya çalışılmıştır. Özellikle derneklere ilişkin ikincil kaynaklarda atıfta bulunulan birincil kaynaklara ulaşılması durumunda, orijinal kaynağın kullanılması ve atfın bu orijinal kaynağa verilmesi tercih edilmiştir. Derneklere ait fotoğraf, belge..vb. materyallerin bir kısmının ekte sunulmasıyla tezin görsel malzeme ile desteklenmesine de çalışılmıştır.

I.BÖLÜM

GENÇLİĞİN EĞİTİMİNİN ARAÇLARI OLARAK BEDEN TERBİYESİ VE ASKERİ TALİM

Çağlar boyunca spor ve beden terbiyesi, yeni neslin gelecek savaşlar için hazırlanmasının en önemli aracı olmuştur. Savaşlarda elde edilecek zafer, her türlü zorluğa dayanabilen, savaş meydanlarının gerektirdiği becerilere sahip güçlü bedenleri gerektirmiştir. Spor ve beden terbiyesi, bir yandan gençlerin bedenini güçlendirirken diğer yandan da savaş meydanlarında başarıyı sağlayacak disiplin, mücadeleçilik gibi özellikleri kazanmalarını sağlıyordu. Yine spor ve beden terbiyesi yoluyla gençlerin bir yandan kasları sağlamlaştırılır ve savaş için gerekli beceriler geliştirilirken, diğer yandan da ortak bir topluluğun üyeleri olduklarının farkına varmalarına ve bu topluluğun “iyi” birer üyesi olmak için gerekli özelliklere sahip bireyler haline getirilmelerine çalışılmıştır. Bu nedenle beden terbiyesi ile militarizm ve milliyetçiliğin tarihi birbiriyle ilişkilidir.

Bu tezin konusunu oluşturan, II. Meşrutiyet döneminde kurulmuş paramiliter gençlik örgütlerinin de aktivitelerinin önemli bir bölümünün beden terbiyesi edilmesine, askeri talimlere ve bu yolla askeri becerilerin ve bazı karakter özelliklerinin geliştirilmesine yönelik olması dolayısıyla, bu bölümde, gençlere yönelik beden terbiyesi ve askeri talim uygulamalarının çağlar boyunca gelişimi, militarizm ve milliyetçilik ile bağlantısı üzerinde durulacaktır. Bu yolla amaçlanan, Osmanlı İmparatorluğu örneğindeki uygulamalar ve bunların nedenlerinin, hem zamansal hem de mekansal anlamda daha geniş bir bağlamda açıklığa kavuşturulmasına çalışmaktır. Bu çerçevede, beden terbiyesini gençliğin askere hazırlanması sürecinde eğitimin en önemli parçası haline getirmiş olan Sparta'dan, beden terbiyesinin önemini yeniden keşfedildiği Rönesans'a ve oradan da militarizmin ve milliyetçiliğin yükselişine paralel biçimde beden terbiyesinin, askeri talimlerin gerek okullarda verilen eğitimin bir parçası olduğu, gerekse paramiliter gençlik örgütlenmelerinin kurulduğu 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarına bir yolculuk gerçekleştirilecektir.

1.1. İlkçağlardan Rönesans'a Gençlerin Askere Hazırlanması Amacına Yönelik Beden Terbiyesi ve Askeri Talim Uygulamaları

Beden eğitimi ve sporun gençlerin eğitiminde kullanılmasının tarihi çok gerilere götürülebilir. Eski Çin'de milattan önce 2000'li yıllarda, Çinli lider Huang-ti, güreş, okçuluk, kılıç oyunları, askeri ve törensel dansların gençliğin eğitiminde kullanılması gerektiğini savunmuş ve bu aktiviteler askeri amaçlara hizmet edecek biçimde tasarlanmıştır. Eski Çin'in yanı sıra Mısır, Asur, Babil, Hint, Pers, Yunan, Kartaca ve Roma uygarlıklarında da gençleri savaşa hazırlama amacıyla beden terbiyesine başvurulmuştur.¹

Sporu ve beden terbiyesini güçlü bedenlerin, savaşkan nesillerin yaratılması için yoğun biçimde kullanan toplumların en tipik örneği ve bu nedenle de çeşitli dönemlerde düşünürleri ve eğitimcileri oldukça etkilemiş olanı ise kuşkusuz Sparta'dır. Geleceğin askerlerini yetiştirmede sert bir fiziksel eğitimi temel alan Sparta'nın eğitim metodu, devletin ayakta tutulmasına yönelik olarak tasarlanmıştır. Devletin sürekliliği hem içeride Helotlara karşı hem de diğer sitelere karşı güçlü konumda olmanın devamlılığına bağlıydı ve bunu mümkün kılan da askeri gücü.² Bu çerçevede M.Ö. 800'lerde Lycurgus tarafından yapılan anayasada, amacı, *"savaşın acı ve ıstıraplarına ve askeri yaşamın disiplinine sabırla dayanabilecek, sağlıklı, güçlü ve atılgan gençler yaratmak"*³ olan bir eğitim sistemi öngörüldü.

Sparta'da bir çocuk doğunca, baba onu muayene için ailenin yaşlılarının önüne getirirdi ve ancak sağlam olduğuna karar verilen çocukların yetiştirilmesine izin verildi. Yedi yaşında evden alınıp yatılı bir okula verilen çocuklar, buralarda *Eiren* adı verilen kişilerin buyruğunda yaşarlardı. Lycurgus, devletin en yüksek görevlileri arasından birini Eğitim Bakanı olarak atamıştı. Bu kişi, çocukları okula

---

¹ Jesse Feiring Williams, **The Principles of Physical Education**, Second Edition, Philadelphia and London, W. B. Saunders Company, 1964, s.3

² Bertrand Russell, **Batı Felsefesi Tarihi**, Cilt:1, çev. Muammer Sencer, İstanbul, Say Yayınları, 2002, s.224

³ Deobold B. Van Dalen, Bruce L. Bennett, **A World History of Physical Education: Cultural, Philosophical, Comparative**, Second Edition, New Jersey, Prentice Hall, 1971, s.39

gönderme, onların davranışlarını denetleme ve gerektiğinde fiziksel cezalar verme konusunda mutlak yetki sahibi idi ve emrinde *Rodbearers* denilen yardımcıları vardı. Eğitimin amacı, “acıya aldırış etmeyen sert insanlar”, “kendini devletine adanmış iyi askerler” yetiştirmektir. Bu amaçla çocuklara yılda bir kez elbise verilmekte, verilecek eğitimle ısı ve soğuğa dayanıklı hale gelmeleri sağlanmaya, uygulanan diyetle, yiyeceksiz de çalışabilme becerisi kazandırılmaya çalışılmaktaydı. Çocuklar kendilerine verileden daha fazlasını isterlerse bunu kendileri temin etmeliydiler. Bu yolla çocukların daha girişken ve kendine yeterli hale gelmeleri amaçlanıyordu ve elbette böylece daha iyi askerler olarak yetiştiriliyorlardı. Her gün koşuyor ve yüzüyorlar, *Great Melée* adı verilen ulusal oyunda ise bir takım diğerini suya dökmeye çalışıyordu. Mücadeleler hız ve güçte rekabete dayalıydı.⁴ Tipik fiziksel eğitim programı top oyunları, güreş, okçuluk, taş ve mızrak fırlatma, boks, boks ve güreşin bir karışımı olan *pankration* ve avlanmadan oluşmaktaydı ve bu aktiviteler yaşlara göre ayarlanmaktaydı.⁵ Gençlerin eğitiminde kullanılan araçlardan biri de dans ve müzikti. Sparta dansları, bir araya getirilmiş jimnastik ve talimlerden oluşuyordu. Savaş hareketlerini taklit eden “savaş dansı”nı Spartalı her erkek çocuk beş yaşından itibaren öğrenmek zorundaydı.⁶ Özellikle ritmik müzik ve dansların gençlerde savaşçı bir ruhu geliştirdiği düşünülmekte, bu konuda Plutarchos şöyle demektedir: “(...)askeri dans, şeref ve kahramanlık yolunda azimle ilerleme konusunda güç veren ve cesareti alevlendiren tarifsiz bir uyarıcıdır.”⁷ Bunların yanı sıra atletik kahramanların hikayeleri, askeri şiir ve şarkılar da gençlerin eğitiminde “duygusal uyarıcılar” olarak kullanılmaktaydı.⁸

Sparta da kızlar da yedi yaşından on sekiz yaşına kadar, kilo kontrolü, anneliğe fiziksel olarak hazırlanma ve sağlıklı çocuklar doğurma amacıyla, kendileri için ayrılmış özel yerlerde, güreş, disk ve mızrak fırlatma, koşu, atlama, dans, top oyunları, dağ tırmanışı gibi aktivitelerle meşgul olmaktadır.⁹

---

⁴ A.y; T. Rutherford Harley, “The Public School Of Sparta”, **Greece & Rome**, vol. 3, no: 9, May, 1939, s.131-132, 134

⁵ C. W. Hackensmith, **History of Physical Education**, New York, Harper & Row Publishers, 1966, s.28

⁶ Harley, “The Public School of Sparta”..., s.139

⁷ Akt. Van Dalen-Bennett, **A World History of Physical Education...**, s.40

⁸ A.e., s.45

⁹ Hackensmith, **History of Physical Education...**, s.29

Sparta'nın siyasal ve toplumsal düzeni ile eğitim anlayışı Platon'u oldukça etkilemiştir. Platon, "ideal devlet"te koruyucular sınıfına yönelik eğitimin ilk kısmının müzik ve beden eğitiminden oluşacağını belirtir. Bu iki eğitimin birlikte verilmesiyle, koruyucuların hem akıllı, hem de yiğit olmaları sağlanacaktır. Müzik eğitimi, beden eğitiminin verdiği sertliği yumuşatacaktır. Müzikte biri "savaşa veya zorlu bir işe girmiş" diğeri de "kendi isteğiyle sakin ve zor olmayan bir işe girişmiş" adamların sesine en iyi "öykünecek" iki makam kullanılacaktır.¹⁰ Gençlerin yetişmesinde müzikten sonra beden eğitimi gelmektedir ve Platon'a göre bu eğitim, çocukluktan başlayıp bütün yaşam boyunca sürmelidir.¹¹ Koruyucular için uygun beden eğitimini ise Platon şöyle tanımlar:

"Savaşçı atletlere daha iyi düşünülmüş bir spor ve yaşayış gerek; onların uyanık köpekler gibi iyi görmeleri ve işitmeleri, seferde sık sık suyu, yemeği değiştirdikleri, bazen güneş çarptığı, bazen de kış fırtınalarına tutulduklarında sağlıklarının hiç sarsılmaması gerekir...Her şeyden önce savaşa bir hazırlık olacak sade akıllıca bir beden eğitimi."¹²

Özgür yurttaşlar için 7 yaşından 18 yaşına kadar eğitimin zorunlu, ancak çocuğun eğitiminden babanın sorumlu olduğu Atina'da da beden terbiyesi, eğitimin önemli bir parçasıydı. Fiziksel eğitimin *Paidotribe* denilen öğretmenlerce verildiği *Palaestra*'da çocuklar 12 yaşına kadar hafif egzersizler ve sporlarla meşgul olurlar, atlama, tırmanma, sıçrama gibi aktivitelerle uğraşır, top oyunları oynarlar, küçük disk ve mızraklar fırlatırlardı. Daha büyük çocuklar ise güreş, yarış, disk ve mızrak fırlatma, boks, gibi aktivitelerde bulunurlardı.¹³

Atina'da beden terbiyesi ile hedeflenen sadece gençleri askere hazırlamak değil, aynı zamanda disiplin, cesaret, alçakgönüllülük, azim gibi erdemleri de kazandırmaktı.¹⁴ Lukian'ın "*Anacharsis*" adlı eserinde Atinalı yasa yapıcı Solon, Atina'nın beden eğitimine verdiği aşırı önemi yadırgayan İskitli filozof Anacharsisor'a cevaben şunları söylemekteydi:

---

¹⁰ Platon, **Devlet III-IV**, çev. Azra Erhat ve Türkan Tunga, İstanbul, Cumhuriyet (Çağdaş Matbaacılık), 1998, s.34, 52

¹¹ A.e., s.41

¹² A.e., s.42

¹³ Mustafa Ülken, **Toplulukların Yükselişinde Beden Terbiyesinin Rolü**, İstanbul, y.y., 1939, s.16; Van Dalen-Bennett, **A World History of Physical Education...**, s.48, 53

¹⁴ A.e., s.,47

“Beden alıştırma larını gençliğe yalnız yarışmaların hatırı için tavsiye etmiyoruz. Onları sadece yarışmalara katılsınlar diye bu işe zorlamıyoruz. Gençler bu çalışmaların sonunda kendileri ve vatanları için büyük değer taşıyan erdemler kazanıyorlar. Yaptıkları iş, bütün iyi vatandaşların uğrunda uğraştıkları ortak bir dâva ile ilgilidir...”¹⁵

Roma’da da Sparta’da olduğu gibi beden eğitimi esas olarak, askere hazırlık amacıyla uygulanmış ve savaşta gerekli becerileri kazandırıcı nitelikteki hareketlerden meydana getirilmiştir. Roma’da gençler askerlik çağına geldikleri zaman, *Campidoctor* denilen savaş eğitimcileri tarafından eğitilirdi. Bu eğitim, teçhizatlı yürüyüşler, eskrim, binicilik, mızrak atma, yüzme ve kürek çekme gibi faaliyetlerden oluşmaktaydı. Teçhizatlı uzun mesafe yürüyüşleriyle amaçlanan, gençlerin açlığa, zorluğa, yorgunluğa, her türlü güçlüğü dayanıklı hale gelmeleriydi.¹⁶ Savaş zamanlarında askerlerin bir yerden diğerine sevkinde önemli olan uzun mesafe yürüme, yüzme gibi beceriler, yakından saldırma ve savunma alıştırması olan eskrim, uzaktan savaşmak için mızrak atma ve kılıç kullanma, binicilik gibi faaliyetlerin her birinin savaş için gerekli kabiliyetleri kazandırmaya yönelik olduğu açıktır.

Roma’da karşımıza çıkan önemli bir kurum ise, gençlere yönelik paramiliter örgütlenmelerin ilk örneği olarak kabul edebileceğimiz ve İmparator Augustus (İ.Ö. 63- İ.S. 14) tarafından, esas olarak, “*patrici*”lerin oğullarını sivil ve askeri hizmet için hazırlama amacıyla kurulan, “*Collegia Juvenum*” adlı bir devlet gençlik teşkilatıdır. Augustus, bunların “*Principes Juventutis*” denilen liderlerini kendi yakınları arasından seçmiştir. Roma dışında en küçük kasabalara kadar buna benzer gençlik teşkilatları kurulmuştur. Her bir kulüp kendini bir tanrı/tanrıça, general ya da imparatora adamakta ve onun adıyla anılmakta, her birinin bir başkanı, sekreteri, haznedarı bulunmakta, giderler için de zengin yurttaşlardan yardım alınmaktaydı. Bu kulüpte gençlere fiziksel ve askeri eğitim verilmekte ve eğitim askeri hizmetlerinin ilk yılı boyunca Atinalı gençlerin aldığı eğitime benzemekteydi. Kulüp evlerine bitişik jimnastikhaneleri vardı. Üyelerine genelde eski gladyatörler tarafından her

¹⁵ Akt. Cemal Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1972, s.60-61

¹⁶ A.e., s.118

tipteki silahın kullanımı öğretilmekte, kulüp şampiyonu olmuş yaşça büyük bir çok genç gladyatör dövüşlerine de katılmaktaydı. Binicilik “*Juvenes*” eğitiminde oldukça önem verilen bir aktivite idi ve sıkça oynanan “*Troy*” adlı oyun da bir çeşit süvari talimi niteliğindedir.¹⁷

İlkçağlarda bedenin, gerek gençleri savaşa hazırlama, gerekse onlarda bazı erdemleri geliştirme açısından terbiye edilmesi yolundaki uygulamalar Hıristiyanlığın ve onun “bedeni hor gören” anlayışının yaygınlık kazanması ile son bulmuştur. Ortaçağ’da beden terbiyesine yalnızca şövalyelik eğitiminin bir parçası olarak yer verilmiştir.¹⁸ Beden terbiyesinin yeniden önem kazanması ancak Rönesans’la birlikte, eski Yunan yazmalarına yönelişle gerçekleşecektir.

1.2.Rönesans ve Beden Terbiyesinin Yeniden Keşfi

Rönesans ile birlikte beden terbiyesi yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Eski Yunan yazmalarına yöneltilen ilginin bir sonucu olarak, bu eserlerde beden terbiyesine verilen önemin keşfedilmesi ile hümanist eğitimciler yazdıkları kitaplarda beden terbiyesinin önemi üzerinde durmuşlar, soyluların ve zengin çocuklarının eğitiminde beden terbiyesine yer vermişlerdir. Bu konuda ilk girişim, 1423 yılında, İtalyan bir hümanist olan Vittorino da Feltre’nin, Marquis Gran Francisco Gonzaga’nın oğlunun eğitimini üstlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Feltre, programına dans, binicilik, eskrim, yüzme, güreş, okçuluk, top oyunları ve şövalye eğitiminin diğer aktivitelerini de eklemiştir. Kısa zaman içinde başka çocuklar da bu okula gelmiş ve okul “*La Casa Giocosa*” adını almıştır. Zamanla beden terbiyesine yer veren diğer okullar da ortaya çıkmıştır.¹⁹

Rönesans Dönemi’nde beden terbiyesinin önemini vurgulayan birçok kişinin, böyle bir eğitimin gerekliliğini askeri ihtiyaçlara dayandırdıkları görülmektedir. Örneğin, devletin çocukların eğitimi ile ilgilenmesi gerektiğini ileri süren Petrus Paulus Vergerius (1370-1444), savaşların artık askeri beceri kadar fiziksel

¹⁷ A.e., s.123-124; Hackensmith, **History of Physical Education...**, s.61-62. Hackensmith de bu örgütlenmenin izcilik kurumunun bir benzeri olduğunu ifade etmektedir. A.y.

¹⁸ Ortaçağ’da Hıristiyanlığın beden terbiyesine yaklaşımı ve şövalyelik eğitimi için bkz. Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...**, s.132-145

¹⁹ Williams, **The Principles of Physical Education...**, s.4

dayanıklılığı da gerektirdiğini ve bu nedenle de erkek çocukların erken yaşlarından itibaren zorluklara dayanıklı hale getirilmesi gerektiğini ifade etmekte ve Platon'a gönderme yaparak, ruhsal, ahlaksal eğitimin beden eğitimi ile birlikte öğretilmesini gerektiğini ileri sürmektedir.²⁰ "Çocuk Eğitimi" adlı bir deneme yazan ve bir haçlı seferi başlatmak isteyen Cardinal Eneas de Piccolomini (1404-1464) -daha sonra Papa II. Pius- ise saray eğitimi egzersizlerinin bir bozulma içinde olduğunu ifade ederek, "kadınsı eğitimin" şımarıklığa ve düşkünlüğe yol açtığını, vücudun canlılığını ve sınırlarını bozduğunu ileri sürerek, gençlerin açık havada zor işlerle meşgul olması, sade bir şekilde beslenmesi ve böylelikle dayanıklılık kazanması gerektiğini ifade etmiştir. Piccolomini'nin savaş için gençleri hazırlama konusunda tavsiye ettiği fiziksel aktivite, at binme, yay kullanma, yüzme, nişancılık, tırmanma, mızrak fırlatma gibi egzersizleri de içeren avlanmadır.²¹ İsveçli Ulrich Zwingli (1484-1531) de, 1524'te eğitim üzerine yazdığı yazılarda güç ve beceri kazanmak için fiziksel egzersizlerin önemi üzerinde durmakta ve özellikle güreş ve eskrimin askeri hazırlık sürecindeki önemine dikkat çekmektedir.²²

İspanyol Hümanist Johann Ludwig Vives (1492-1540), 1531'de yayınladığı *De Tradendis Disciplinis* adlı eserinde, çocukların 15 yaşından itibaren, vücutlarını ve zihinlerini güçlendirmek için yürüyüş, koşular, güreş, atışlar ve mücadeleli top oyunları ile meşgul olmalarını tavsiye ederken, Fransız Hümanistlerinden François Rabelais'in (1490-1553), 1535'de yayınlanan ve eğitim üzerine düşüncelerini ortaya koyduğu *Gargantua* adlı romanında, genç beyefendi Gargantua'nın sabah üç saatlik dersin ardından fiziksel aktivitelerle meşgul olduğu görülmektedir. Rabelais'a göre beden terbiyesiyle amaçlanan, "beyefendilerin işi olan savaş" için, onları erken yaşlardan itibaren hazırlamaktır.²³

15. ve 16. yüzyıllarda beden terbiyesine özellikle askeri kaygılarla verilen bu önemin 17. yüzyıla gelindiğinde de devam ettiği görülmektedir. Örneğin "*Tracatate on Education*" (1644) adlı kitabında, fiziksel egzersizleri zihinsel ve ruhsal eğitimle ilişkilendiren İngiliz Hümanist John Milton'un (1608-1674), soyluların çocukları için

---

²⁰ Hackensmith, **History of Physical Education...**, s.89

²¹ A.y.

²² Fred Eugene Leonard, **A Guide to the History of Physical Education**, Second Edition, Philadelphia, Lea & Febirger, 1927, s.53

²³ A.e., s.54-55

tasarlanan model okulunda, 12-21 yaş arası gençler Sparta'nın gençleri gibi bir arada yaşamakta ve fiziksel egzersizlerle meşgul olmaktadır. Milton'un gençler için uygun bulunduğu egzersiz, silahlarını doğru kullanmayı öğrenmek, bir yeri güvenli bir biçimde koruyup, savunma ya da bir yere aynı şekilde saldırmaktır. Milton'a göre bu egzersiz gençleri bir yandan sağlıklı, güçlü ve çevik tutacak, diğer yandan fiziksel gelişimleri, büyümeleri üzerinde de etkili olacak, bir başka açıdan da cesur ve korkusuz gençler haline gelmelerini sağlayacaktır. Milton gençler için güreş, eskrim gibi aktivitelere de model okulunda yer vermektedir. Gençler akşam yemeğinden iki saat önce askeri talim yapacak, önce ayakta, sonra da eğer yaşları uygunsa at üstünde, tüm süvari becerileri konusunda eğitim görecekler, toplu günlük talimler ve sporlar yoluyla askerliğin temel aktiviteleriyle meşgul olacaklardır.²⁴

Rönesans döneminde tıp alanında çalışan kişiler de jimnastik ile ilgilenmeye başlamış, onun insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini öne çıkarmaya çalışmışlardır. Eski Yunan jimnastiğini 1569'da yayınladığı *De arte Gymnastica* adlı eserinde tıp açısından ele alan doktor Hieronymus Mercurialis (1530-1606), jimnastiği, vücut üzerindeki etkileri nedeniyle bir bilim olarak nitelendirmiştir:

“Cimnastik sanatı hareketlerin vücut üzerindeki etkilerini göz önünde tutan, hareket şekillerini pratik bir tarzda öğreten bir faaliyettir. Amacı, sağlığın devamlılığı ve bütün vücudün güçlü ve dayanıklı hale getirilmesidir. Cimnastik hareketleri, insan vücudünün irade ile ve artan bir solunum katkısıyla yaptığı kuvvetli hareketlerdir.”²⁵

Mercurialis'in jimnastiğin sağlık üzerinde etkisi hakkında yazdıkları eğitimcileri de etkilemiş, örneğin Richard Mulcaster (1530-1611) çocuk eğitimi ile ilgili *Positions* (1581) adlı eserinde, fiziksel egzersizlerin sağlık açısından önemi üzerinde durmuş ve çeşitli aktivitelerden bahsetmiştir.²⁶ Alman Hümanistlerinden Martin Luther (1483-1546) de dini konuşmalarında, şövalye oyun ve talimlerinin sağlık ve beceri kazanma açısından faydalarından bahsetmiştir.²⁷ Luther'e göre jimnastik sağlık açısından yararının yanı sıra insanları eğlence düşkünlüğü, nefse

---

²⁴ A.e., s.57

²⁵ Akt. Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...**, s.147

²⁶ Leonard, **A Guide to the History of Physical Education...**, s.56

²⁷ Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...**, s.148

hakim olamama, oburluk, kumar, erdemsizlik gibi kötü alışkanlıklardan da uzak tutacak bir aktivitedir.²⁸

Michel de Montaigne (1533-1592) de Eski Yunan'ın beden terbiyesi ile ruh terbiyesini birleştiren eğitim metodunu benimsemiş, yalnızca ruhu eğitmenin yetersiz olacağını, beden de eğitilmesi gerektiği ileri sürmüştür. Montaigne'e göre, insanı ruh ve beden olarak ikiye ayırmayan onu bir bütün olarak ele alan bu eğitim, gençleri her türlü güçlüğe, iklim değişikliklerine, tehlikelere dayanıklı hale getirecek bir eğitim olmalı, onları "salon efendileri" değil, güçlü, sağlam ve dinç gençler haline getirmeyi hedeflemeliydi.²⁹

Eski Yunan yazmalarının etkisiyle, eğitimde beden terbiyesine yer verme yönünde ileri sürülen bu düşünceleri, -yukarıda Feltre'nin 1423 gibi erken bir tarihte açmış olduğu okul örneğinde olduğu gibi- uygulamaya geçirme yönünde çabalar sürmüş, örneğin *Diyologus de Gymnasiis* adlı bir eser de yayınlayan Joachim Camerarius (1500-1574), 1526'dan itibaren Nürnberg şehrinde kurduğu jimnazyumda tırmanma, güreş, eskrim, atlama, taş fırlatma ve oyunların yer aldığı beden eğitimi uygulamalarını gerçekleştirirken³⁰; Çek asıllı bir eğitimci olan ve *Didaktika Magna* (Büyük Eğitim ve Öğretim Metodu) ve *Orbis Pictus* (Resimle Dünya) adlı eserleri bulunan Johann Amos Comenius (1592-1671) da, 1650'de bir Macar prensinin daveti ile Saros-Patak şehrine giderek orada bir okul kurmuş ve bu okulun programında jimnastik ve oyun gibi faaliyetlere de yer vermiş, hatta bunların sınıf geçmede etkili olmalarını istemiştir.³¹

Beden terbiyesi konusunda Locke ve Rousseau'nun görüşleri de beden terbiyesini eğitimin bir parçası haline getirme konusunda daha sonraki yıllarda girişilen çabalara büyük ölçüde yön vermiştir. John Locke (1632-1704), 1693'te yazdığı *Eğitime Dair Düşünceler* adlı eserinde, beden akla itaat etmesi ve onun emirlerini yerine getirebilmesi için sağlam ve dinç tutulması gerektiğini, "sağlam bir aklın sağlam bir bedende bulunabileceğini" ifade etmiştir. Sağlam bir beden için, yüzme, eskrim, at binme ve güreş gibi aktivitelerle uğraşılmasını, az yiyip içilmesini,

---

²⁸ Hackensmith, *History of Physical Education...*, s.94

²⁹ Williams, *The Principles of Physical Education...*, s.4; Leonard, *A Guide to the History of Physical Education...*, s.55

³⁰ Alpman, *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...*, s.148

³¹ A.e., s.149

fazla sıcak tutmayan rahat giysiler giyilmesini, özellikle baş ve ayakların serin tutulması ve hatta “ayakların soğuk ve su alması”nı ve bedenin böylece her türlü zorluğa karşı dayanıklı hale getirilmesini önermektedir.³²

Jean-Jacques Roesseau ise, 1762’de yayınlanan ve bir çocuğun nasıl eğitilmesi gerektiğini açıkladığı, *Emile* adlı pedagojik romanında, tabiatın sınırsız özgürlük ortamında yetişecek olan Emil’in her şeyden önce bedenini sağlamlaştırması gerektiğini ifade etmekte ve bunun nedenini şöyle açıklamaktaydı:

“[Bedenin] ruha itaat etmesi için, kuvvetli olması lâzımdır. İyi bir hizmetçi sağlamdır. Biliyorum ki itidalsizlik, ihtirasları kırbaçlar; uzun sürerse bedeni yorar. (...) Bedeni ne kadar zayıfsa o kadar emreder. Ne kadar kuvvetli ise, o kadar itaat eder. Bütün dehşetli ihtiraslar, kadınlaşmış bedenlerde karar kılarlar ve onlar ne kadar az tatmin edilebilirlerse o kadar fazla kızarlar. Bitkin bir beden, ruhu yorar.”³³

Rousseau da Locke gibi çocuğun bedeninin her türlü zorluğa, acıya dayanıklı hale getirilmesinden, ona hareketlerini kısıtlamayacak rahat kıyafetler giydirilmesinden yanaydı.³⁴

18. yüzyılda eğitim alanında beden terbiyesinin önemi üzerine bu düşünceler ileri sürülürken, hekimler tarafından da sağlığın elde edilmesi ve korunmasında fiziksel egzersizlerin önemine dikkat çeken kitaplar yayınlanmaya başlamıştır.³⁵ Bütün bu fikirler, Alman Philantroplarının kurdukları okullarla uygulamaya geçirilmeye başlanmıştır. Bu okullarda biri, Basedow tarafından 1774’te Dessau’da *Philanthropinum* adıyla, diğeri ise Salzman tarafından 1784’te Gotha yakınlarındaki Schnepfenthal’de *Schnepfenthal Educational Institute* adıyla kurulmuştur. Bu iki okul

³² A.y.; Williams, **The Principles of Physical Education...**,s.5

³³ Jean-Jacques Rousseau, **Emil yahut Terbiyeye Dair**, çev. Prof. Hilmi Ziya Ülken, Ali Rıza Ülgener, Salâhattin Güzey, Türkiye Yayınevi, 1966, s.21

³⁴ Bkz., A.e., s.85-90

³⁵ Bu konudaki kitaplardan biri İngiltere’de 1705’te Francis Fuller tarafından kaleme alınan *Medicana Gymnastica: or a Treatise Concerning the Power of Exercise with Respect to the Animal (Economy and the Great Necessity of it in the Cure of Several Distempers* dir. İngiltere’de sekiz baskısı yapılan kitap 1750’de Almanca’ya çevrilmiştir. Alman hekim Friedrich Hoffman ise, “*On Motion, the Best Medicine*” (1701) adlı makalesinde ve çeşitli makalelerden oluşan *The Incomparable Advantages of Motion and Bodily Exercises, and How They are to be Employed for the Preservation of Health* da fiziksel egzersizlerin sağlık için önemi üzerinde durmuştur. Bir diğerk Alman hekim Joh. Friedrich Zückert çocuk ve bebek sağlığı konusunda çeşitli fiziki egzersizlerin öneminden bahsetmiş, Fransız Clement Joseph Tissot ise 1780’de Paris’te *Medical and Surgical Gymnastics: an Essay on the Use of Motion and of Different Exercises of the Cure of Disease* adlı eserini yayınlamıştır. Bkz., Leonard, **A Guide to the History of Physical Education...**, s.64-66

ve birbiri ardına açılan benzeri okullarda beden terbiyesi, eğitimin önemli bir parçası haline getirilmiştir. Bu yöndeki eğitimin unsurları, jimnastik, yüzme ve askeri becerileri arttırıcı aktiviteler olmuştur.³⁶

18. yüzyıl boyunca bu tür okullarda jimnastik eğitmenliği yapan ya da tıp alanında çalışan kişilerce jimnastik bir sisteme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bunlardan biri, Salzman'ın okulunda çalışan GutsMuths'dur. 1793 yılında yayınladığı *Gençler İçin Jimnastik* kitabında GutsMuths, jimnastik sisteminin esaslarını ortaya koymuştur. Kitabın başında, o güne kadar izlenen aykırı eğitim tarzının sonucunda “zayıf ve yumuşak” yetişen nesle ancak beden eğitimi ile olumlu bir etki yapılabileceği ileri sürülerek, cimmastiğin ruh ve beden üzerindeki faydaları, milli ve estetik yönden etkileri belirtmektedir. GutsMuths'a göre vücudun tüm sağlığı, fikrin berraklığını; dayanıklılığı, erkekçe duyuş ve düşünüşü; güçlü ve becerikli oluşu, cesareti ve çabuk kavramayı; hareketliliği, fikrin kıvraklığını; ölçülü ve orantılı oluşu, ruhun güzelliğini; duyuların keskinliği ise düşüncenin uyanıklığını sağlayacak ve geliştirecektir.³⁷ Kitabın ikinci cildinde ise jimnastik tanımlanmakta, bir açık hava jimnastikhanesinin nasıl olacağı tasvir edilmekte, egzersizler sınıflandırılmaktadır. Kitapta atlama, koşu, fırlatma, güreş, tırmanma, denge egzersizleri, kaldırma, taşıma, çekme hareketleri, dans, yürüyüş, askeri talim, yıkanma ve yüzme konuları üzerinde durulmakta, el işleri, zamanı kullanma, gece görüşü, sesli okuma, duyu egzersizleri gibi konular ele alınmaktadır. Kitap Avusturya, Danimarka, İngiltere, Hollanda, Bavyera, Fransa ve İsveç'te de yayımlanmıştır.³⁸

Gerhard Ulrich Anton Vieth (1763-1836) ise cimmastiğe bilimsel bir nitelik kazandırmış, bir *Beden Ansiklopedisi Denemesi* yayınlamıştır. Vücut yapısını mekanik ve hareket yönünden ele alan Vieth, hareketleri vücudun kısımlarına göre sınıflandırırken; Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) de, insan vücudunun eklem imkanlarına dayanan bir hareket sistemi geliştirmiş ve jimnastiği, vücut güzelliğinin ve ahlaki gelişimin bir aracı olarak değerlendirmiştir.³⁹

---

³⁶ Williams, *The Principles of Physical Education...*,s.6; Van-Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.194

³⁷ Alpman, *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...*, s.160

³⁸ Leonard, *A Guide to the History of Physical Education...*, s.78-79, 81

³⁹ Alpman, *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...*, s.163, 165

1.3. 19. Yüzyılda ve 20. Yüzyıl Başlarında Avrupa’da Askeri Hazırlık Sürecinin Bir Bileşeni Olarak Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Bu Çerçevde Kurulan Paramiliter Gençlik Örgütlenmeleri

Eski çağlardan beri savaşa hazırlık sürecinin önemli bir bileşeni olan, Rönesans’tan itibaren düşünürler, eğitimciler ve hekimlerce, gerek askere hazırlık, gerek bazı karakter özelliklerinin geliştirilmesi ve gerekse sağlık açısından önemi üzerinde yeniden durulmaya başlanan ve çeşitli girişimlerle uygulama alanında da eğitimin bir parçası haline getirilmeye çalışılan beden terbiyesinin önemi, 19. yüzyılda daha da artmıştır. Bu dönemde beden terbiyesi bir yandan nüfusun sağlığını arttırmaya yönelik uygulamaların önemli bir bileşeni haline gelirken, diğer yandan da askeri alandaki ihtiyaçların bir sonucu olarak, militarist rengi gittikçe artmıştır.

Otuz Yıl Savaşları’nın bitiminden 18. yüzyıl sonlarına kadar Avrupa’da savaşlar, küçük fakat uzun süreli, çoğunlukla yabancı askerlerden oluşan ve aristokratlarca kumanda edilen ve başarısı eğitimli askerlerin çarpışma performansına bağlı olan ordularca yapılmıştı.⁴⁰ Napolyon Savaşları ile ise Avrupa, toplu olarak askere alınmış vatandaşlardan oluşan yeni tipte bir ordu ile tanışmış, 1793’te Fransız halkı devrimi ve Cumhuriyeti korumak için silaha sarılmıştır.⁴¹ Önceki dönemlerde de zorunlu askere alma uygulamasına rastlanılmakla birlikte, sağlıklı bütün erkeklerin “ülkelerini savunma görevi ve hakkına sahip olduğu ilkesi” Fransız Devrimi ile yerleşmiş, 5 Eylül 1798’de dış tehdit ile karşı karşıya kalan Fransa’da Direktuvar, Jourdan-Delbrel Yasası ile 20 yaşına gelmiş bütün yurttaşların, gelecek beş yıl için askere alınmak üzere, askere alma listelerine kaydedileceklerini

---

⁴⁰ Barry R. Posen, “Nationalism, the Mass Army and Military Power”, **International Security**, Vol. 18, No.2, Autumn 1993, s.89

⁴¹ A.e., s.92-93; Daniel Moran, “Introduction: The Legend of the *Levée en masse*”, (ed.) Daniel Moran, Arthur Waldron, **The People in Arms: Military Myth and National Mobilization...**, s.2-3

ilan etmiş, devrim ve Napolyon savaşları boyunca Fransa'da 4 milyon genç askere alınmıştır.⁴²

Bu ilk örnekten sonra Avrupa orduları uluslaşma süreciyle eş zamanlı olarak vatandaş ordularına dönüşmeye başlamıştır. Örneğin, 1794'te sıradan insanların eline silah verip düşmana karşı savaştırmamanın riskli olduğunu düşünen Prusyalı subaylar, Napolyon orduları karşısında Jena'da uğradıkları yenilgiden sonra, Fransız ordusunun başarısının, askerlerin ulusal davaya olan bağlılıkları olduğuna kanaat getirerek, ulus ile ordu arasında bir bağ yaratmanın ve bir kitle ordusunun gerekliliğinin ayırdına varmışlardır.⁴³ Gerek Prusya gerekse diğer Avrupa ülkeleri, Fransız orduları örneğindeki zorunlu askere alma sistemine dayalı bu yeni tipte ordunun benzerlerini kurma yolundaki çabalarını, 1815'te uluslararası statükonun tesisi ile durdurmuş ve ordularını yeniden küçültmeye çalışmışlarsa da 1870'ten sonra ulus-orduları kurma ve "asker-millet"ler yaratma çabalarına yeniden hız vermişlerdir. I. William idaresinde Prusya, üç yılı fiili olmak üzere yedi yıl süren askerlik uygulamasını yeniden tesis ederken, 1872 ve 1873'te Fransa ve İtalya da zorunlu askerlik hizmeti uygulamasını başlatmışlar, takip eden yıllarda zorunlu askerlik hizmeti Türkiye, Japonya, Karadağ, Romanya, Sırbistan, Bulgaristan, İsveç, Norveç ve Belçika gibi ülkelerde de kabul edilmiştir.⁴⁴

Ordular profesyonel savaşçılardan oluşan ordulardan vatandaş ordularına dönüşünce, orduya katılacakların savaş meydanlarında başarıyla çarpışmak için fiziksel ve psikolojik olarak hazırlanmaları meselesi önem kazanmıştır. Özellikle de savaşlarda alınan yenilgilerden sonra ve savaşanların hem fiziksel hem de psikolojik olarak yetersizliklerinin önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı dönemlerde, bu hazırlık meselesi daha da büyük önem kazanmıştır.

Erkeklerin savaş meydanları için seferber edilmesi amacıyla ciddi bir propaganda başlatılmış, bu propaganda çerçevesinde "savaşma", erkekliğin ve vatanseverliğin, iyi yurttaş olmanın en iyi gösterilebileceği bir aktivite olarak sunulmuştur. Kahraman asker imajları ile de vatan için kendini feda etme yönündeki motivasyon arttırılmaya çalışılmıştır. Bu yöndeki propagandanın başlıca hedefi ise

---

⁴² Levi-Schmitt, *A History of Young People in the West...*, s.13; Ayrıca bkz. Forrest, "La Patrie en Danger...", s.8-12

⁴³ Bartov, "The Nation in Arms: Germany and France, 1789-1939"..., s.29

⁴⁴ Levi-Schmitt, *A History of Young People in the West...*, s.13-14

gelecek savaşların askerleri olacak gençlerdi. Okul kitapları ve erkek çocuklara, gençlere yönelik edebiyatta savaşçı kahramanlar vazgeçilmez figürler olarak ortaya çıkmış, onlara yönelik bir saygı uyandırılmaya çalışılmış ve gençlere birer rol model olarak sunulmuşlardır. Hagemann'ın belirttiği üzere, savaş onlara “gerçek erkeklik için gerçek bir sınav” olarak sunulmaktaydı.⁴⁵

Gençlere yönelik “vatan için ölme miti” merkezinde yürütülen bu propagandanın yanı sıra, savaş için psikolojik ve fiziksel açılardan hazır hale getirilmeleri okullarda beden terbiyesi ve askeri talim uygulamalarının hayata geçirilmesi yoluyla ve çeşitli paramiliter kurumlar aracılığıyla çözülmeye çalışıldı. Beden eğitimi bu dönemde askeri hazırlık sürecinin bir parçası olarak algılanmasının yanı sıra gelişen endüstri için bedenen güçlü ve disipline edilmiş bir işgücü ve milli bilince sahip, devlete bağlı yurttaşlar yaratma amacına da hizmet etmiştir.

1.3.1. 19. Yüzyılda Jimnastik ve Askeri Talimi Temel Alan Paramiliter Örgütlenmelerin Ortaya Çıkışı

Avrupa'ya kitlesel vatandaş ordusunu tanıtan Napolyon Savaşları'nda alınan yenilgiler sonucunda, bir çok ülkede jimnastik, ulusu yeniden diriltmenin bir aracı olarak önem kazanmıştır. Özellikle ulusun üyelerini bedenen güçlendirme, alınacak rövanş için onları hazırlama meselesi, beden terbiyesini temel alan ve büyük ölçüde milliyetçi dürtülerle hareket eden paramiliter kurumlar aracılığıyla çözülmeye çalışılmıştır. Bu paramiliter kurumların ilk örneklerinden biri, Friedrich Ludwig Jahn'ın Turner Jimnastiği'dir. Jahn 1811'de ilk jimnastik sahasını (*Turnplatz*) açmış ve hareket kısa sürede hızla büyümüştür. Jahn'a göre, Fransa karşında gittikçe zayıflamış görülen Almanya'nın yeniden doğması için gereken gerçek Alman ruhunun, yeni neslin kalbinde yeniden diriltilmesini sağlamak ve bu amaçla yeni bir eğitim biçimi tasarlamaktı ve Kohn'a göre bu eğitim,

---

⁴⁵ Karen Hagemann, “German heroes: the cult of the death for the fatherland in nineteenth-century Germany”, (ed.) Stefan Dudink, Karen Hagemann and John Tosh, **Masculinities in Politics and War: Gendering Modern History**, Manchester, Manchester University Press, 2004, s.117, 128

“(…) gençliğin vatan savunusu için çarpışmaya muktedir, hazır ve istekli hale gelmesi için eğitilmesine ve ne zaman çağrılrsa kendini hizmete adayacak geleceğin vatansever ordusunun çekirdeğini oluşturmaya yönelik milliyetçi bir eğitimdi.”⁴⁶

Jahn için fiziksel eğitimin kendisi bir amaç değil, ulusun yaratılması için bir hazırlanma, *Turnerschaft* ise düşmana karşı verilecek savaş için eğitilen “potansiyel bir ordu” idi.⁴⁷ Bu “ordu”yu bir “gerilla ordusu” olarak nitelendiren Arnd Krüger’e göre Jahn, Napolyon’a karşı İspanyollar tarafından icat edilen gerilla savaşını örnek almıştı ve tırmanma, eskrim, ağaçlar arasında zig-zag koşu, yüzme gibi gerilla savaşı için yararlı becerileri geliştirmeye yönelik bir eğitim uygulamaktaydı.⁴⁸ Turner Jimnastiğinin militarist yönü şu marşta da açıkça görülür:

“İnsanların eski ve kutsal hakları için
Turnmeister Friedrich Jahn
Özgürlük için savaşılan meydana çıktığında
Savaşçı bir nesil izledi onu
Hey! Gençler nasıl da atladı arkasından
Taze ve neşeli, tanrısalcasına özgür
Hey! Gençler nasıl da şarkı söyledi arkasından
Hey!”⁴⁹

Jahn jimnastikçilerini, gençliği vatansever yapma ve onları zamanı boşa geçirme, çeşitli arzular ve “hayvani aşırılıklardan” korumak amacıyla kurulmuş olan Kardeşlik Hareketi ile birleştirmiştir.⁵⁰ 1848 Devrimine kadar “ulusçuluk, özgürlük ve toleransın” bir birleşimi olan ideolojileri devrimden sonra değişmiş, jimnastikçiler, devrimin karşısında yer almışlar, 1848’te kurulan Alman Jimnastik Birliği, “halkın birliği”ni vurgulamış, genellikle ulusal anıtların bulunduğu alanlarda

---

⁴⁶ Hans Kohn, “Father Jahn’s Nationalism”, **Review of Politics**, 11 (1949), s.423

⁴⁷ A.e., s.426

⁴⁸ Arnd Krüger, “Germany”, (ed.)James Riordan-Arnd Krüger, **European Cultures of Sport: Examining the Nations and Regions**, Bristol, Intellect, 2003, s.67-88

⁴⁹ Ingomar Weiler, “The Living Legacy: Classical Sport and Nineteenth-Century Middle –Class Commentators of the German-Speaking Nations”, (ed.) J. A. Mangan, **Reformers, Sport, Modernizers: Middle-Class Revolutionaries**, London: Frank Cass, 2002, s.14

⁵⁰ George L. Mosse, **The Nationalization of the Masses**, London: Cornell University Press, 1991, s.129-133

yapılan jimnastik yarışmaları, bir yandan ideal Alman tipinin gelişmesine destek olurken, diğer yandan da “ulusal tapınmanın” bir parçası olmuştur.⁵¹ Jimnastikçiler vatanseverliklerini kırsal bölgelerde dolaşarak derinleştirmişler, daha sonra da temel aktiviteleri geziler, uzun yürüyüşler olan ve 1901’de kurulan Alman Gençlik Hareketi ile bağ kurmuşlardır. Jimnastikçilerin liderlerinden biri olan Edmund Neuendorf aynı zamanda geniş bir Gençlik Hareketi örgütünün (Wandervogel), ulusal lideriydi ve Mosse’un belirttiği üzere, bunun gibi iki hareket arasında bir çok kişisel bağ vardı.⁵²

Jahn ile gençliğin fiziksel eğitiminin gerekliliği konusunda hem fikir olan bir diğer isim de Müller idi. Müller, Sparta’nın, askeri başarılar için gençlere yönelik sert eğitim sistemini övmekte ve örnek almaktaydı. Müller’e göre jimnastik, gençlik eğitiminin araçlarından biriydi. Dor jimnastiği “*sadece basit bir fiziksel egzersiz teorisi ya da sadece bir fiziksel aktivite biçimi değil, kamusal bir eğitim, günlük yaşamın bir parçasıydı*” ve beden eğitimi, hayatın güçlükleriyle daha kolay başa çıkmak için bedeni daha güçlü yaparken, bir yandan karakteri disipline etmekte ve moral özellikleri geliştirmekteydi.⁵³ Ayrıca jimnastiğin merkezinde diğerleriyle birlikte çalışma yatmaktaydı ki bu da iyi bir toplum için gerekli olan “bağlılığın” gelişmesine yardımcı olmaktaydı. Kanunlara ve toplumun kurallarına itaat gönüllü birliklerle sağlanabilirdi.⁵⁴

Görüldüğü gibi hem Jahn hem de Müller için beden eğitimi, gençliği fiziksel ve zihinsel açıdan güçlü kılacak bir eğitim biçimiydi. Bu eğitimin en temel amacı ise, savaştan bir erkeklik oluşturmaktı ki bu da militarist bir projeydi.

Vatanın ve halkın yeniden üretimini sağlamak için, Jahn’a göre, devlet eğitimi, bir paramiliter eğitim biçimindeki fiziksel eğitimi içermeliydi ki bu, örneğin J. F. Herbert’e göre silahlandırılmış ve savaş için önceden eğitilmiş bir ulus yaratmak için gerekliydi.⁵⁵ Bu nedenle Müller’in Sparta’sının fikirleri ve idealleri, Jahn’ın fikirleriyle ortak şeyler içeriyordu:

---

⁵¹ A.e., s.131-132

⁵² A.e., s.133

⁵³ Oretis Kustrin, J.A. Mangan, “Lasting Legacy? Spartan Life as a Germanic Educational Ideal: Karl Otfried Müller and *Die Dorier*” (ed.) J. A. Mangan, **Militarism, Sport, Europe: War Without Weapons**, London: Frank Cass, 2003 içinde, s.39

⁵⁴ A.y.

⁵⁵ A.e., s.40-41

“Birey ulusal bir irade yaratan, kolektif, ulusal bir eğitim içinde işlenmekteydi. Bu eğitim devletin savaşlar karşısında ayakta durmasını garantiye alacak bir eğitim olarak beden eğitimi içermekteydi.”⁵⁶

Almanya’da Jahn’ın Turner jimnastiği örneğinde gördüğümüz paramiliter örgütlenme bununla sınırlı kalmadı. Beden eğitimi ve askeri talim okullarda kendine bir yer bulurken, özellikle savaş öncesi dönemde ve savaş sırasında, gençlerdeki moral ve fiziksel çöküntünün üstesinden gelebilmek için hem sivil hem de askeri otoriteler gençliği, savaşla ilişkili her türlü aktivitenin içine almışlar, yedek subayların denetiminde ve gerçek silahlarla “ön-askerlik eğitimi veren paramiliter örgütler ağı” Almanya’da da yüzlerce, binlerce genci bünyesinde toplamıştır.⁵⁷ Bunlardan ikisi Osmanlı Genç Dernekleri’nin Almanya’daki öncülleri olan *Jungdeutschlandbund* (Genç Almanya Birliği) ve *Jugendwehr* (Gençlik Savunma Birliği/Derneği) idi.

Milliyetçi ve militarist amaçlarla uygulamaya geçirilen ve jimnastiği temel alan bir diğer paramiliter örgütlenme ise Sokol örgütüdür. Otuz yıl savaşlarından beri Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun boyunduruğu altına girmiş ve Liponski’nin ifadesiyle, “biyolojik ve kültürel tükenişin eşiğine gelmiş bulunan” Çekler, bağımsızlıkları için bir yeraltı mücadelesine girmişlerdir.⁵⁸ Ulusu hem biyolojik hem de kültürel açıdan yeniden diriltme ve bağımsızlık mücadelesi için askeri açıdan hazırlanma ihtiyacına, jimnastiği temel alan ve askeri bir yapıya sahip olan “Sokol” adlı gizli bir örgütlenme kurarak çözüm bulmuşlardır. 1862’de Çek tarihçi Miroslav Tyr ve tüccar Jind rich Fuegner tarafından örgütlenen bu hareket büyük ölçüde Jahn’ın Turner hareketinden ilham almıştı.⁵⁹

Tyr, beden eğitiminin ulusun fiziksel ve moral sağlığı için önem taşıdığını düşünüyor ve jimnastiği diğer sanatlar ve müzik kadar ulusun yaşamında zorunlu bir faktör olarak ele alıyordu. Tyr’a göre, sistematik bir beden eğitimi, özellikle küçük

---

⁵⁶ A.e., s.41

⁵⁷ Roger Chickering, **Imperial Germany and Great War, 1914-1918**, Cambridge, Cambridge University Press, 1998, s.123

⁵⁸ Wojciech Liponski, “Sport in the Slavic World before Communism: Cultural Traditions and National Functions”, (ed.) J.A. Mangan, **Sport in Europe: Politics, Class, Gender**, The European Sports History Review, Volume:I, London, Frank Cass, 1999, s.218

⁵⁹ A.e., s.219

bir ulusun “hayat mücadelesi” için gerekliydi.⁶⁰ Örgütlenme kısa sürede Çeklerin yoğun olarak yaşadıkları köy ve kasabalarda yayılmış ve 1882’de Prag’da ilk Festival oldukça kalabalık bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Jimnastik programları Turner sistemini takiben aletli veya aletsiz egzersizlerden ve savaşı sporlardan oluşan ve mücadeleyi temel alan Sokol hareketi, Avusturya’ya karşı siyasal mücadelede ve ulusal kuruluş için savaşta önemli bir rol oynamıştır.⁶¹

Bu hareket Çeklerle de sınırlı kalmayıp, diğer birçok Slav halkı için örnek bir model haline gelmiştir. 1862’de yani Çeklerin Sokol örgütlenmesini hayata geçirildiği aynı yılın sonbaharında Polonya’da da öğretmen Bonifacy Lazarewicz tarafından bir jimnastik örgütlenmesi meydana getirilmiştir. Ancak 1863 yılının ilk ayında parçalanmış Polonya’nın Rusya hakimiyetindeki bölgesinde başlayan Polonyalıların ulusal başkaldırısı, ülkenin her tarafındaki gençleri kendine çekmiş ve jimnastik derneği kapanmıştır. 1867’de Habsburg İmparatorluğu, kendi hakimiyet bölgesinde etnik örgütlenmeleri serbest bıraktığında Sokol Derneği yeniden kurulmuştur.⁶² 1863’te Slovenya’da da Dr. Viktor Murnik tarafından Çek örneğini takiben Sokol teşkilatı kurulmuş, jimnastik hareketinin 1861 yılında başladığı Hırvatistan’daki ilk Sokol teşkilatı ise Stokholm Kraliyet Jimnastik Enstitüsü’nde eğitim görmüş Dr. Franjo Bucar tarafından örgütlenmiştir. Sırbistan’da jimnastik hareketi ise Osmanlı yönetimi altında, 1857 yılında Steve Todoroviç tarafından kurulan Sırp Jimnastik ve Savaşçı Sanatlar Derneği ile başlarken, Sırp Sokol hareketi ise 1891’de örgütlenmiş ve 1910 yılında 1893’te kurulmuş olan *Dusan Silny* (Strong by Spirit) adlı kurumla birleşmiştir. Bulgaristan’da Sokol hareketi bazı şehirlerde *Eagle*, *Sea Eagle*, *Lion* gibi adlarla kurulmuştur. Bütün bu Slav Sokol hareketleri uluslararası oyunlarda biraraya gelmişlerdir. Sokol hareketi Rusya tarafından pan-Slavik hareketi güçlendirmek için kullanılmaya çalışıldıysa da Rusya’nın emperyalist amaçlarının da açığa çıkmasıyla, bu girişime özellikle Polonya tarafından direniş gösterilmiştir.⁶³

---

⁶⁰ Machacek Fridolin, “The Sokol Movement”, *Slovanic and East European Review*, 17 (1938-1939), s.73, 75

⁶¹ A.e., s.73; Hackensmith, *History of Physical Education...*, s.152

⁶² Liponski, “Sport in the Slavic World...”, s.219

⁶³ A.e., 219-220

19. yüzyılda Turner sisteminin yanı sıra yine milliyetçi kaygılarla başka jimnastik sistemleri de geliştirilmiştir. 1807’de Rusya ve Danimarka tarafından istila edilen İsveç, Fin topraklarını ve Aland Adalarını kaybetmiş, böyle bir dönemde Pehr Henrik Ling de, tıpkı Jahn gibi, jimnastiği, “ulusal güç ve birliğin bir aracı” olarak görmeye başlamıştır.⁶⁴ Ling, vücudu dengeli biçimde geliştirecek bir jimnastik sistemi oluşturmuş, 1807’den itibaren yaptığı gezilerle jimnastiği yaygınlaştırmaya çalışmış, 1813’te İsveç Kralı XIII. Şarl’ın desteğini kazanarak Jimnastik Merkez Enstitüsü adıyla, orduya askeri jimnastik öğretmeni yetiştirmek için bir okul kurmuştur. Ling 1836’da “Jimnastik Talimatnamesi”ni daha sonra da “Sümgü İle Vuruş Talimnamesi”ni yayınlamıştır. Asıl önemli eseri ise “Jimnastiğin Genel Esasları”dır. Jimnastiği pedagojik, askeri, hijyenik ve estetik olmak üzere dörde ayıran Ling’e göre, pedagojik jimnastik ile insanın iradesine bedenini, askeri jimnastik ile de bir başkasının uymasını sağlamaya çalışılırken, hijyenist jimnastik ise zayıf bedenleri güçlendirmeye yöneliktir. Estetik jimnastik ile de insanı duygu ve düşüncelerinin ifade edilmesine çalışılmaktadır.⁶⁵ Van Dalen ve Bennett’e göre Ling de tıpkı Jahn gibi yurtsever dürtülerle hareket etmiş ve anavatanı savunabilecek, güçlü, sağlıklı nesiller yaratma arzusu ile sisteminde güç, hareketlerde çeviklik ve ırkın devamlılığı gibi unsurlara önem vermişti.⁶⁶ Görüldüğü gibi İsveç’te de beden terbiyesi, savaşlarda alınan yenilginin ardından, ulusu yeniden diriltmek ve geleceğin askerlerini hazırlamak gibi milliyetçi ve militarist amaçlarla ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

Fransa’da ise eski bir asker olan ve 1817’de Paris’te özel bir jimnastik okulu açan İspanyol Don Francisco Amoros (1770-1848), bu sıralarda beden eğitimi konusuyla ilgilenen ve bunu askerlik eğitiminde yeni bir olanak olarak gören Savunma Bakanlığı ile ilişki kurmaya çalışmış ve 1819’da açılan Askeri Beden Eğitimi Örnek Okulu’na müdür olmuştur. Bu okul sivillere de açık tutulmuştur. 1830 yılında yayınladığı *Beden Eğitimi, Jimnastik ve Moral* adlı eseri, Fransa’da resmi beden eğitimi ders müfredatının esasını oluştururan Amoros, 1831’de albaylığa

---

⁶⁴ Williams, *The Principles of Physical Education...*,s.289

⁶⁵ Bkz., Alpman, *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...*, s.188-191

⁶⁶ Van Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.238

yükseltilmiş ve bütün Paris jimnastik kurumlarının genel müfettişi olmuştur.⁶⁷ Amoros da tıpkı Ling gibi, Jahn'ın etkisinde kalmış ve askeri jimnastiklere daha fazla önem vermiştir. Kitabının başında jimnastikten amaçlananları şöyle ifade etmektedir:

“ Cimnastik insanı daha güçlü, becerikli, cesur ve zeki hale getirir. Cimnastikle uğraşanlar, mevsim değişmelerinin gerektirdiği hava uygunsuzluklarından hiç zarar görmezler, hayatın bütün güçlüklerine dayanırlar, bu suretle bağlı oldukları topluma karşı borçlu buldukları ödevleri gereği gibi yapacak yararlı vatandaşlar olurlar. Cimnastiğin asıl amacı, sosyal insanlar yetiştirmektir. Toplumsal erdemlerin en önemlilerinden olan özveri, özgecilik ve gönüllük cimnastiğin amaçları arasındadır. Ayrıca sıhhat, uzun ömür, insan neslinin iyileştirilmesi, fert ve toplumun gücünün dolayısıyla maddî varlığın artması gibi olumlu sonuçlar da cimnastikle elde edilebilen faydalardır.”⁶⁸

Amoros'un jimnastik yoluyla kazandırılabilceğini ileri sürdüğü tüm bu özellikler ve elde edilecek yararlar, yani zorluklara dayanıklı, güçlü, sağlıklı olmaları ve böyle olmaları sayesinde başta askerlik hizmeti olmak üzere üzerlerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirebilmeleri ve toplumsal ve ulusal birlik için önemli görülen çeşitli erdemlere sahip olmaları, 19. yüzyılda devletin, yurttaşlarının sahip olmasını istediği özellikler ve yararlardır. Tam da bu nedenle jimnastiğin iktidarlar gözündeki değeri de 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyıl başlarında giderek artacaktır.

1870'de Prusya karşısında alınan yenilgiden sonra Fransa'da hem askeri hem de sivil otoritelerin desteğini kazanan ve çoğunlukla işçiler, zanaatkarlar ve küçük burjuvalarca ve “milliyetçi amaçlarla” kurulan jimnastik dernekleri her tarafta ortaya çıkmaya başlamıştır. 1873 yılında *Union des Sociétés de Gymnastique de France* adında ulusal bir yapıya kavuşan bu dernekler disiplin, kurallara ve hiyerarşilere saygı, fiziksel çaba ve dayanışma gibi o dönemde teşvik edilen bazı değerlerin yayılmasında önemli bir rol oynamışlardır.⁶⁹ Askeri rütbelerin, selamların, marşların önemli unsurlar olarak yer aldığı bu örgütlenmelerde, “insan piramidi” oluşturma gibi kollektif egzersizlere, birlik duygularını ve bir gruba ait olma hissini

---

⁶⁷ Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...**, s.176-178

⁶⁸ Akt., a.e., s.178-179

⁶⁹ Thierry Terret, “France”, (ed.) James Riordan-Arnd Krüger, **European Cultures of Sport: Examining the Nations and Regions**, Bristol, Intellect, 2003, s.105

güçlendirmesi nedeniyle daha fazla önem verilmiştir.⁷⁰ Bu jimnastik derneklerinin yanı sıra aynı dönemde tüfek kulüpleri de kurulmuştur. Paramiliter eğitime yönelik olarak kurulan ve “amaçlarıyla uyumlu biçimde”, “*La Fronçaise*”, “*La Patriote*”, “*La Vaillante*” gibi isimler alan bu jimnastik dernekleri ve tüfek kulüplerinin kuruluşunda 1870’de Almanya karşısında alınan yenilgi etkili olmuştur. Eugen Weber’e göre de bunlar ilhamlarını ulusal birlik ve Almanya’dan alınacak rövanştan almaktaydılar.⁷¹

Prusya ve Avusturya ile yapılan 1864 savaşında alınan yenilgiden sonra ulusal yeniden üretimin önemli bir mesele haline geldiği Danimarka’da da paramiliter kurumlar ortaya çıkmıştır. Temel amacı gençleri askere hazırlamak olan Tüfek Kulüpleri bu dönemde kurulmuştur. Bunların kurulma amacı, gençlerin silah kullanmayı öğrenmeleri ve gerektiğinde ülkelerini savunmak için yeterli hale gelmeleriydi. Bu derneklerde askeri talimlerin yanı sıra jimnastik de ulusun yeniden üretimi için başvuru araçlarından biri oldu. Üyeleri daha çok tarım kesiminden gelen bu dernekler daha çok kentliler özellikle de askerler tarafından yönetilmekteydi.⁷²

Buraya kadar anlatılardan da anlaşılacağı üzere savaşlarda alınan yenilgiler, beden terbiyesini temel alan milliyetçi ve paramiliter örgütlenmeleri ve çeşitli beden terbiyesi sistemlerini ortaya çıkarırken, iktidarlar da beden terbiyesini askeri eğitimin önemli bir parçası olarak değerlendirmeye başlamışlar ve ilk olarak askeri okullar bünyesinde bu eğitime yer vermişlerdir. Ancak orduların vatandaş ordularına dönüşmesi ve tam da bu nedenle güçlü, kuvvetli, savaş meydanları için hem beden hem de fikren uygun vatandaşlara ihtiyaç duyulan bir dönemde iktidarlar beden eğitimini, bu ihtiyaçlara cevap vermek üzere nüfus geneline yaymaya çalışacaklar ve onu kurmaya çalıştıkları ulusal eğitimin bir parçası haline getireceklerdir. Bu çerçevede, okullara beden eğitimi -ki bu genelde jimnastik anlamına geliyordu- dersleri konulurken, sözü edilen ihtiyaçlar doğrultusunda, beden eğitiminin giderek militarize edildiği, hatta bizzat askeri talimin de eğitimin bir parçası haline getirildiği

---

⁷⁰ A.y.

⁷¹ Eugen Weber, “Gymnastics and Sports in Fin-de-Siècle France”, **The American Historical Review**, vol. 76, no. 1, (Feb, 1971), s.72-73

⁷² Else Trangbaek, “Denmark”, (ed.) James Riordan-Arnd Krüger, **European Cultures of Sport: Examining the Nations and Regions**, Bristol, Intellect, 2003, s.54

görülebilecektir. Okullardaki bu uygulamaların yanı sıra yukarıda örneklerini verdiğimiz paramiliter örgütlenmeler de özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında daha da artacaktır. Bu örgütlenmeler için okul önemli bir zemin olurken, okullar dışında da çeşitli örgütlenmeler hayata geçirilecektir.

Askeri ihtiyaçlar, gençlerin savaşa bedenen hazırlanmasının yanı sıra savaş için motive edilmeleri sorununu da gündeme getirecek, bu çerçevede bir yandan eğitim milliyetçi ve militarist bir içerikle doldurulurken, paramiliter örgütlenmeler de bu amaca hizmet edecek, beden terbiyesi de bu yönde kullanılacaktır. Bu motivasyon tarih, coğrafya, edebiyatın milliyetçi ve militarist bir biçimde ele alınması, disiplin, kahramanlık, cesaret, kendini feda etme gibi özelliklerin en yüksek erdemler halinde sunulması ile gerçekleştirilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede “savaşçı ulusal kahramanlar” da erkekliğin en yüksek biçimi olarak, birer rol modeli haline getirilecektir.

1.3.2. 19. Yüzyılda Okullarda Beden Terbiyesi ve Askeri Talim Uygulamaları

Tarımın ticarileşmesiyle geleneksel kırsal yapıların çözülmesi ve sanayileşmenin hız kazanması, kentleşme, askeri teknolojilerdeki değişim gibi sosyo-ekonomik, siyasal ve askeri gelişmeler, iktidarları hükümranlık sürdürdükleri topraklar üzerinde yaşayanların üretken kapasitelerini arttırma yönünde harekete geçirmiştir. Modern devletin oluşumu olarak nitelenebilecek bu süreçte, devletin müdahalesini gerekli kılan ve bu müdahaleyi meşrulaştıran bir sosyal alan ortaya çıkmıştır.⁷³ Modern devlet, bir yandan bireylerin sağlığı, eğitimi ve refahına yönelik düzenlemelerle nüfusun üretkenliğini arttırmaya çalışırken, diğer yandan da bireyleri sosyal ve ahlaki yönden “terbiye” ve kontrol etmeye çalışmıştır.⁷⁴ Bu çerçevede hem tekil olarak “bireyin bedeni” hem de bir bütün olarak “nüfus”, iktidarın bu yöndeki uygulamalarının nesnelere haline gelmiştir. Foucault'nun dikkat çektiği üzere, “ölüm üzerindeki iktidar”, “yaşam üzerinde bir iktidar”a dönüşmüş, bedenin terbiyesi,

⁷³ Nadir Özbek, “Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Sosyal Devlet”, **Toplum ve Bilim**, no:92, Bahar 2002, s.11

⁷⁴ A.e., s.17

üretkenliğinin arttırılması, yeteneklerinin ortaya çıkarılması ama bir yandan da itaatkarlığının da arttırılması yönünde, onu disipline etmeye yönelik yöntemler geliştirilmiştir.⁷⁵ Foucault bunu insan bedeninin “anatomo-politikası” olarak tanımlar.⁷⁶ 18. yüzyılın ortasından itibaren de iktidarlar, doğum ve ölüm oranları, sağlık düzeyi, yaşam süresi ve bunları etkileyebilecek tüm koşulları denetlemek üzere bir dizi müdahale ve düzenleyici denetimi hayata geçirmişlerdir ki bu da Foucault’nun adlandırmasıyla nüfusun “biyo-politikası”dır.⁷⁷

Bu çerçevede beden terbiyesi, hem tek tek bireysel bedenlerin gerek kapitalist üretim süreci bağlamında verimliliklerinin arttırılması, gerek askeri becerilerin kazandırılması ve gerekse genel olarak nüfusun sağlık düzeyi, yaşam süresi gibi biyolojik süreçler üzerinde bir denetim kurma açısından, düzenleyici ve disipline edici bir pratik olarak, sosyal politikanın bir bileşeni haline gelmiştir. Beden terbiyesi, bedeni disipline etmenin ve nüfusa ilişkin süreçler üzerinde olumlu bir etki yaratmanın yanı sıra moral açıdan da disipline edici bir role sahip olması dolayısıyla önemli bir araç haline gelmiştir.⁷⁸ Bu çerçevede beden terbiyesinin temel amacı, savaşlar kazanmak için yurdun evlatlarının bedenlen güçlendirilmesi ve bunun yanı sıra itaat, disiplin gibi özelliklerin kazandırılması olmuştur. Yine birlikte yapılan beden terbiyesi kitlenin milli bilince varması, bir bütünün parçası olduğunu idrak etmesi için de yararlı olacaktı. Savaşta alınan yenilgiler ya da yeni bir savaşın başlangıcı, ülke gençliğini bedenlen sağlıklı ve güçlü hale getirmek için liderlere, hükümetlere bu yolda çaba harcamak için en önemli itkiyi veren unsur oldu. Savaşçı bir gençlikte bulunması gereken özellikler fiziksel aktiviteler ve özellikle askeri eğitim ile sağlanabilirdi. Bu amaç, bir yandan beden terbiyesini ve askeri talimi temel alan çeşitli örgütlenmelerin ortaya çıkışında belirleyici olduğu gibi, diğer yandan da okul programlarına bunların birer ders olarak girişinde de temel etken oldu.

Yukarıda değindiğimiz üzere, özellikle orduların vatandaşlardan oluşan kitlesel ordulara dönüşmesi, askeri gücün doğum oranları ve erkek nüfusun miktarı ile ölçülmeye başlaması hükümetleri, ölüm oranlarını düşürme, doğum oranlarını

---

⁷⁵ Bkz. Foucault, **Cinselliğin Tarihi**, s.99-102

⁷⁶ A.e., s.102

⁷⁷ A.e., s.102-103

⁷⁸ Bkz. Akın, **“Gürbüz ve Yavuz Evlatlar”...**, s.38-42

arttırma ve bu arada nüfusun sağlığını koruma ve sıradan yurttaşların askeri yeteklerini arttırma ve onları savaş için motive ertme yönünde harekete geçirmede en önemli etkenlerden biri olmuştur. Bir yandan askere alınmak için başvuranların büyük bir bölümünün, askeri hizmet için fiziksel olarak yetersiz bulunmaları, diğer yandan savaşlarda alınan yenilgiler, ırkı ve dolayısıyla askeri gücü zayıflattığı düşünülen çocuk emeği sorunu ile birleşince “ulusal dejenerasyon” tartışması gündeme gelmiştir. Örneğin 1856’da İtalya’da Profesör Temistocle Carminati, askere alınan 316.047 gencin 73.866’sının boy kısalığı, göğüs yetersizliği, sakatlık, bedensel ve zihinsel güçsüzlük gibi nedenlerle yetersiz bulunduğunu bildirmekte; 1863’te askeri hekim Federico Cortese, yazdığı kitapta (*Illnesses and Defects That Limit Conscription in the Kingdom of Italy*) gençlerin fiziksel açıdan kötüleşmeleri üzerinde durmakta ve çocukların çalıştırılmasının boy problemi, kol ve bacaklarda eğiklik, fitik, varis, kalp sorunları, ayakların deformasyonu gibi sorunlara neden olarak, onları, askeri yaşama uygun olmayacak bir hale getirmekte olduğunu ifade etmektedir.⁷⁹

Bu sorunları çözmeye yönündeki çabaların başında genel sağlık düzeyini yükseltme ve bu çerçevede de hijyen konusuna önem verme gelmektedir. Dalton, Faraday ve Liebig’in çalışmalarıyla kimyanın önemli bir bilim haline gelişi, 1859 yılında Darwin’in *Türlerin Kökeni*’ni yayımlaması, Pasteur’un mikroplarla ilgili teorisi ve Lister tarafından antiseptiklerin cerrahide pratik kullanımının keşfi gibi, 19. yüzyılın bazı bilimsel gelişmeleri, okul sağlığı konusunda yeni bir ilginin ortaya çıkışına hizmet etmiştir.⁸⁰ Okulda sağlık çalışmalarını ilk başlatan ülke Fransa olmuş, 1833 yılında okul otoriteleri, okul çocuklarının sağlık denetiminden sorumlu kılınmışlardır. Takip eden yıllarda diğer ülkelerde de benzer çalışmalar ortaya çıkmakla birlikte bu konuda ilk planlı girişim, 1896’da Almanya’da Wiesbaden şehrinde başlatılmıştır. Bu plana göre, tüm çocuklar okula başlamadan önce sağlık yoklamasından geçirilecekler ve bu yoklamalar okul hayatları boyunca en az üç kere daha tekrarlanacaktı. Okullarda sağlık ile ilgili bu çalışmalarla amaçlanan, bulaşıcı hastalıkların ve salgınların önüne geçebilmektir. Bu amaçla çocuklara, sağlıklı

---

⁷⁹ Levi-Schmitt, *A History of Young People in the West...*, s.28

⁸⁰ Jackson R. Sharman, *Introduction to Physical Education*, New York, A.S. Barnes and Company, 1934, s.38

yaşayabilmek için hijyenle ve hastalıklardan korunma ile ilgili gerekli bilgilerin verilmesi ve bazı alışkanlıkların kazandırılması hedeflenmekte idi.⁸¹

Özellikle okullar genel sağlık düzeyini yükseltme açısından hijyenist uygulamaların alanı haline gelirken, beden terbiyesi de bu çerçevede kolektif sağlık politikalarının bir bileşeni haline getirilmiştir. Beden terbiyesi nüfusun genel sağlık düzeyini yükseltecek, böylece güçlü, verimli bir “emek ordusu” ile yine güçlü ve becerikli askerlerden oluşan bir ordu yaratmaya hizmet edecekti. Beden terbiyesinin bu noktadaki önemi yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, sadece bedenleri güçlendirmek, sağlığı tesis etmekle sınırlı kalmamaktaydı. Bedenin terbiyesi bir yandan da gençlere vatanseverlik, birlik duygusu, disiplin, itaat gibi özellikleri kazandıracaktı.⁸²

19. yüzyılda iktidarların, askeri kaygıların önemli bir belirleyicisi olduğu, nüfusa yönelik politikaları çerçevesinde uygulamaya koydukları en önemli politikalarından biri genel ve zorunlu eğitimdi. Eğitimin zorunlu hale getirilmesi ile “iyi-yurttaşlar” dan oluşan bir ulusun yaratılması hedeflenmekteydi ve “iyi-yurttaşlar”la kastedilen, devletine bağlı, itaatkar, ekonomik kalkınma için verimli bir işgücü oluşturan ve ülkelerini savunmak için her an canlarını feda etmeye hazır ve savaşma güç ve kabiliyetine sahip “iyi-askerler”di. Özellikle savaşlar çağında ve kitlesel orduların ortaya çıktığı bir dönemde, ulusal eğitimin en önemli kaygılarından biri gençleri savaşa fikren ve bedenen hazırlamak oldu.

Kitlesel ordunun yaratılması çabaları çerçevesinde devletler, öncelikle kitleleri savaş için seferber etme zorunluluğu ile karşı karşıya kaldılar. Savaşta başarının en önemli unsurlarından biri savaşanların herşeyden önce savaşma, canlarını ülkeleri için feda etme yönünde kesin bir isteğe ve kararlılığa sahip olmalarıydı. Bu noktada milliyetçilik devreye sokuldu. Milliyetçiliğin bu yönde sağlayacağı fayda ise zorunlu eğitim uygulaması ile elde edilebilirdi. Eğitimin milliyetçi bir içerikle doldurulması, bir yandan vatanseverlik duygusunu, ortak bir bütünün parçası olma duygusunu aşılıyarak, zamanı gelince bu bütün için bireyleri canlarını feda etmeye hazırlayacak, ortak bir dilde okuyup yazma da bir yandan bu bütünün bir parçası olma duygusunu kuvvetlendirirken diğer yandan da orduda

---

⁸¹ A.e., s.39

⁸² Van Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.202

iletişimi arttırarak, savaşıan kitlenin etkili bir biçimde idare edilmesini sağlayacaktı.⁸³ Son olarak da ileride asker olacak kitlenin bedenlerinin güçlendirilmesi ve savaşma becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, eğitimin içeriği bu proje doğrultusunda milliyetçi bir içerikle doldurulurken, beden eğitimi ve askeri talim gibi uygulamalar da ulusun kurtuluşuna ve yükselişine hizmet etmek üzere müfredatın bir parçası haline getirildi.

Düşünürler de hükümetleri bu çabalarında yönlendirdiler ve desteklediler. Örneğin Napolyon karşısında Jena’da alınan yenilginin ve imzalanan antlaşmanın aşağılayıcı koşullarının başta askeri alanda olmak üzere diğer alanlarda da reformu gündeme getirdiği ve bu çerçevede “ulusal bir eğitim”in de önemli bir hedef olarak ortaya çıktığı Prusya’da liderleri eğitime, “*ulusu kurtaracak bir araç olarak*” önem verme yönünde etkilemeye çalışan Fichte, fiziksel eğitime de, “*yeniden toparlanmaya ve bağımsızlığını sürdürmeye çalışan bir ulus için vazgeçilmez bir eğitim olması*” açısından önem verilmesini tavsiye etmekteydi.⁸⁴

Askeri ihtiyaçlarını jimnastiği eğitimin bir parçası haline getirerek çözme yolunda ilk girişim Danimarka’da başlatılmıştır. Jimnastiğin okul eğitiminin bir parçası haline getirilmesi yönünde hükümeti etkileyen kişi, 1799 yılında hükümetin desteği ile bir jimnastik enstitüsü kurmuş olan Franz Nachteggall’dır. 1804’te askeri jimnastik enstitüsünü kuran Nachteggall 1805 yılında, GutsMuths’un ortaya koyduğu esaslara göre hazırladığı jimnastik kitabını yayınlamış ve bu yıldan itibaren de hükümeti, bütün okullarda birer jimnastik alanı yapılması için ikna etmeye çalışmıştır.⁸⁵ Napolyon savaşlarının sonuna doğru, Danimarka’da, 7 Kasım 1809 tarihinde çıkarılan bir yasa ile mümkün olan yerlerde ilk ve orta dereceli okullarda jimnastik öğretimi verilmesi istenmiş, 6 Haziran 1814 tarihli Kraliyet kararnamesi ile hem erkek hem de kız çocukları için havalarda uygun olduğu zamanlarda, haftada bir saat jimnastik önerilmiştir. Kararname’de ayrıca, jimnastik yapılacak yer ve ekipman hakkında da talimatlar verilmekteydi. 15 Haziran 1828 tarihli halk duyurusu ise jimnastik eğitimini, sadece erkek çocuklarla sınırlıydı. Bu değişim Trangbaek’e göre, geleceğin askerlerini eğitime açısından jimnastiğin yararlılığı konusunda artan

⁸³ Posen, “Nationalism, the Mass Army...”, s.85-86

⁸⁴ Van Dalen-Bennett, **A World History of Physical Education...**, s.208

⁸⁵ Alpman, **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...**, s.175

ilgi ile bağlantılıydı.⁸⁶ Bir başka ifadeyle, jimnastik eğitiminin sadece erkek çocuklara yani geleceğin askerlerine verilmesi, bu eğitimle ulaşılmak istenenlerin askeri hedefler olduğunu göstermektedir.

Danimarka’da okullardaki jimnastik dersinde kullanılmak üzere bir el kitabı da hazırlanmıştır. Bu *Jimnastik El Kitabı*, 1828’de Kral tarafından onaylanmış ve 4000 kopyası tüm okullara yollanmıştır. Aynı gün yani 25 Haziran 1828’de yayınlanan bir emir ile de ülkedeki tüm okullarda jimnastik eğitimine bir an evvel başlanması istenmiştir. Askeri niteliği baskın jimnastik dersi haftada üç ders olarak planlanmış ve bu dersler astsubaylarca verilmiştir. Eğitimin erkek çocuklarına yönelik olması, jimnastiğin askeri yönünün ağır basması ve ordu mensuplarınca verilmesi, bu eğitimle amaçlanın askeri beceriyi yükseltmek olduğu yönündeki yargıyı desteklemektedir. 1830 yılına gelindiğinde Danimarka’da 2600 okulun 2500’ünde sistematik beden eğitimi dersi yapılır hale gelmiştir. Jimnastik dersi, 1904 yılında kızlar için de zorunlu kılınmıştır.⁸⁷ Danimarka’da bu uygulamanın nasıl gerekçelendirildiği hakkında elimizde bir bilgi olmamakla birlikte, o dönemin genel anlayışı doğrultusunda, kızlar için beden eğitiminin “ulusun evlatlarını” doğuracak yarının annelerinin sağlığını temin etme bağlamında uygulamaya geçirilmiş olabileceği ileri sürülebilir.

1899’da okullarda kullanılmak üzere yayınlanan *Jimnastik El Kitabı*’nda, Ling’in temel ilkeleri takip edilmiş ve İsveç jimnastikleri adapte edilirken bunlara birkaç Danimarka egzersizi de eklenmiştir. İsveç jimnastiği konusunda öğretmenleri eğitmek için kurslar da açılmıştır. 1909 yılında jimnastik bölümleri üniversitelere, bir program olarak girmiştir, sivil jimnastik öğretmeni yetiştirecek ilk okul ise 1911 yılında açılmıştır.⁸⁸

Prusya’da ise 6 Haziran 1842 tarihinde, jimnastik resmi olarak, Danimarka’da olduğu gibi yine erkeklerin eğitiminin “gerekli ve vazgeçilmez” bir parçası olarak kabul edilmiştir. 4 Şubat 1844 tarihinde tüm şehir ve kasabalarda, yüksek okul ve öğretmen okullarında jimnastik için kapalı ve açık alanlar hazırlanmasını emreden bir genelge tüm okul yönetimlerine gönderilmiştir. 10 Eylül 1860 tarihli emir ise

---

⁸⁶ Trangbaek, “Denmark”., s.49

⁸⁷ Leonard, *A Guide to the History of Physical Education...*, s.183, 194

⁸⁸ Van Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.259

bakanlığın jimnastiği ilk öğretimden üniversiteye kadar eğitimin bütün basamaklarında müfredatın bir parçası haline getirme niyetini açığa çıkarmıştır. Gerekli eğitimci ihtiyacını karşılamak için kısa dönemli kurslar açılırken, 1862 yılında yayınlanan bakanlık talimatı ile ilk öğretimde beden eğitimi erkekler için gerekli bir ders olarak ilan edilmiş ve egzersizlere katılma zorunlu kılınmıştır. Yayınlanan el kitabında bu dersin yapılması için uygun yerin ve kullanılacak ekipmanın nasıl olacağı belirtilirken, öğretmenler seminerler ile eğitilmiştir. Haftada üç saat egzersiz 1892’de eğitimin ikinci basamağına, 1910 yılında da ilköğretim okullarının müfredatına dahil edilmiştir. 1909 yılında yayınlanan rehber kitap ise, ilköğretim okullarında yapılacak jimnastiğin ilkelerini belirlemiştir. 1894’te yüksek öğrenimdeki kızlar için de haftada iki saatlik jimnastik dersi getirilirken, 1905’te bu ilköğretim ve orta öğretimdeki kızlara da genişletilmiş, 1911’de üst sınıflarda jimnastik dersi haftada üç saate çıkarılırken, daha önceki emirleri yerine getirmeyen ilköğretim okulları, jimnastiği müfredatlarına eklemeye zorlanmıştır. Prusya okullarında kızlara yönelik beden eğitimi dersi için hazırlanan rehber kitap ise 1913 yılında yayınlanmıştır.⁸⁹

1842 yılında yukarıda sözü edilen kararın alınmasından sonra, bu kararın uygulamaya geçirilmesi için sekiz yıldır okullarında jimnastik derslerinin yapılmakta olduğu İsviçre’ye bir ziyaret yapan Bakan Eichhorn’un, Prusya okullarında da bu uygulamanın başarıyla gerçekleştirilemesi amacıyla bir rapor yazmasını istediği Adolf Spiess, izlenecek yöntem konusundaki bu raporu hazırlamış ve bu nedenle “Alman Okul Jimnastiğinin Babası” olarak anılmıştır. 1847’de *Okul İçin Jimnastik* kitabını yayınlayan Spiess’e göre jimnastik dersi bu konuda eğitimci öğretmenlerce yapılmalı ve sınıf geçmede etkili olmalıydı. Yine Spiess’e göre okullarda uygulanacak bu jimnastik “askerlik hizmetine hazırlayıcı nitelikte” olmalıydı.⁹⁰ Spiess jimnastiğinin en önemli özelliği ise “düzen alıştırmaları” adını verdiği hareketlerdir. Bu alıştırmalarda kalabalık öğrenci gruplarının tek bir vücut halinde ve komutlara uyarak hareket etmeleri esastır.⁹¹ Kuşkusuz bu türde bir jimnastik sistemi, topluluk ruhunu, disiplin ve itaati geliştirecekti. Spiess jimnastiğinin hem toplum

⁸⁹ A.e., s.215; Leonard, *A Guide to the History of Physical Education...*, s.128-130

⁹⁰ Alpman, *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...*, s. 181-183; Leonard, *A Guide to the History of Physical Education...*, s.109

⁹¹ A.e., s.184

yaşamı, hem ekonomik yaşam, hem de askeri açıdan değeri de buradan kaynaklanmaktaydı.

Jimnastiğin okul programlarına girmesi ile ortaya çıkan kalifiye öğretmen sorunu, Prusya'da hükümetin Berlin'de 1851'de Kraliyet Merkezi Jimnastik Enstitüsü'nü kurmasıyla çözümlenmeye çalışıldı. Bu Enstitü, Savaş ve Eğitim Bakanlarının kontrolü altında idi ve Prusya ordusundan Yüzbaşı H. Rothstein bu enstitüye müdür olarak atanmıştı.⁹²

Çocukları itaatkar, uysal ve askeri anlamda disiplinli olarak yetiştirmek, İsveç'te de okul eğitiminin en önemli amacıydı. Bu çerçevede, komutlara dayalı hareketlerden oluşan ve katı bir düzen içinde yapılan jimnastik, okul eğitiminin bir parçası haline getirilmişti. İsveç'te 1820 yılında ikinci derecedeki öğretim kurumlarında erkekler için beden terbiyesini getiren yasa yayınlanırken, 1824 yılında da beden terbiyesi, ilköğretim okullarının ders programlarına eklenmiştir. Askeri nitelikleri ağır basan bu jimnastik dersleri, askeri öğretmenler tarafından verilmekteydi.⁹³

İsveç'te ilköğretim okullarında jimnastiğin yanı sıra yaşça daha büyük çocuklara askeri talim dersi de verilmekteydi. Bu eğitim, Stochollm'ün bütün okulları için görevlendirilmiş bir subayın genel yönetimi altında yapılmaktaydı. Bu eğitim mangalarla yapılan acemi er talimlerini, arada sırada bölük talimlerini, az da olsa tabur yürüyüşlerini içermekteydi. Yaz ayları boyunca öğrenciler yüzme ile de meşgul edilmekteydi. Orta eğitim kurumları için de haftada en az üç saat eğitsel jimnastik zorunlu kılınmıştı. Askeri talimler de bu jimnastik derslerinin bir parçasıydı. Üst sınıflarda eskrim de jimnastik dersi içinde yer alan aktivitelerden biriydi ve bu sınıflardaki çocuklara yönelik askeri talimlerde, tüfekle nişan alma talimi de yer almaktaydı.⁹⁴

Fransa'da ise, Devrim'den kısa bir süre sonra hükümet eğitimi merkezileştirmek istemiş ve Napolyon iktidara geldiğinde, eğitimde merkezileştirme sağlanmıştır. Fransızca, edebiyat, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ve müzik dersleri

---

⁹² Hackensmith, **History of Physical Education...**,s.141; Van Dalen-Bennett, **The World History of Physical Education...**, s.215

⁹³ Leonard, **A Guide to the History of Physical Education...**, s.155; Williams, **The Principles of Physical Education...**, s.289-290

⁹⁴ Leonard, **A Guide to the History of Physical Education...**, s.175, 177-178

milliyetçilik doğrultusunda yönlendirilmiştir.⁹⁵ Beden terbiyesi de, 1850 yılında kabul edilen bir yasa ile eğitim programına dahil edilmiştir. Bu yasa ile ilköğretim okullarında tarım, ticaret, hijyen, tarih, coğrafya, şarkı söyleme gibi derslerin yanı sıra jimnastik dersi de müfredatın bir parçası haline getirilmekteydi.⁹⁶ 1852 yılında beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek üzere, Paris yakınlarında Joinville-le-Port'da, askeri okulla işbirliği edilerek, daha sonraları Beden Eğitimi Yüksek Okulu adını alacak olan bir Enstitü kuruldu.⁹⁷ Amoros sistemi 1868'e kadar Fransa'da baskın sistem iken bu tarihten sonra Fransa'da Eğitim Bakanlığı'nda bulunan Duruy'un çabalarıyla, Ling sistemi okullara sokulmaya çalışılmış, ancak 1870 yenilgisinin ardından "intikam duygularının ve Almanları taklit isteğinin bir sonucu olarak" Jahn-Amoros sistemi yine baskın hale gelmiştir.⁹⁸

1870'te Prusya karşısında alınan yenilgi Fransa'da beden terbiyesinin önemini arttırmıştır. Bu yenilgi ile ulusun fiziksel açıdan kötüleşmesinin farkına varan resmi otoriteler, beden terbiyesinin bu açıdan sağlayacağı değerleri göz önünde tutarak, okullarda bu eğitime önem verilmesi konusunda ciddi bir çabaya girişmişlerdir. 1872, 1880, 1887 ve 1905 yıllarında çıkarılan yasalarla da beden terbiyesi önce erkekler sonra da kızlar için zorunlu hale getirilmiştir. Bu kararlar ilk olarak resmi okullara, daha sonra da kilise okulları ile özel okullarda uygulanmıştır.⁹⁹ 1870 sonrası dönemde, resmi ağızlardan özellikle jimnastik öğretiminin, ordunun ve zorunlu askerlik hizmetinin gerektirdiği, gençlerin bedensel olarak gelişmeleri açısından çok yararlı olacağı ifade edilmiştir.¹⁰⁰ Derslerin daha çok Joinville'de açılmış olan askeri enstitüde yetişmiş kişilerce verildiği Fransız okullarında da diğer ülkelerde olduğu gibi, beden terbiyesiyle hedeflenen sonuca ulaşma doğrultusunda, askeri niteliği öne çıkan bir jimnastik usulü takip edilmiştir.¹⁰¹

Fransa'da eğitimde askeri bir boyut aslında Fransız Devrimi'nden itibaren var olmuş, 1793'te Konvansiyon, çocuklar için askeri talimi salık vermiş ve 17 Kasım 1793 tarihli kararnamede, okullarda askeri tarzda fiziksel idmanlar üzerinde

---

⁹⁵ Van Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.269-270

⁹⁶ Hackensmith, *History of Physical Education...*,s.130

⁹⁷ A.e., s.150

⁹⁸ Alpman, *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi...*, s.179-180

⁹⁹ Van Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.273

¹⁰⁰ Terret, "France"..., s.106

¹⁰¹ A.y.

durulmuş, 1794'te Konvansiyon "gençlik taburları"nı oluşturmuş ve Paris'te "*Ecole de Mars*"ı kurmuştur.¹⁰² 27 Ocak 1880 tarihinde çıkarılan ve fiziksel eğitim ve askeri egzersizlerden oluşan, haftada dört saatlik jimnastik eğitimini bütün kamu okulları için zorunlu hale getiren yasanın ardından, 1882'de bir emirname ile askeri eğitim ve jimnastik eğitimi için tüm eğitim kurumlarında "*battalions scolaires*" adlı oluşumlar kurulmuştur.¹⁰³ Emirnameye göre bu taburlar, 200 ile 600 arasında 12 yaş ve üstü öğrenci bulunan ilk ve orta dereceli devlet okullarında oluşturulacaktı. En az elli çocuktan oluşan bölüklerle oluşturulan her bir taburun (*battalion*) kendi bayrağı vardı. Bu taburlara tüfek verilmekte ve üniforma giyme hakkı da tanınmaktaydı.¹⁰⁴ Terret, bu taburların oluşumunda yurttaş-asker yaratma amacının etkisini şu sözlerle ifade etmektedir:

"Okul taburları, tam da siyasi otoritelerin profesyonel orduya daha az olumlu baktıkları ve okulda disiplin, hiyerarşiye saygı ve silah kullanımı açısından eğitilebilir, askere alma sistemine dayalı bir ordudan yana oldukları bir dönemde, aktif hayata dahil olma yanında savaş için de hazır "yurttaş-askerleri" yaratmak için, bir fırsat olarak değerlendirilmekteydi."¹⁰⁵

1890'da bu uygulama sona ermiş ve yerine, *Ligue de l'Enseignement Primaire*'in tavsiyesi ile devlet okullarında "küçük arkadaşlık dernekleri" kurulmuş ve bu dernekler Rouzeau'nın ifadesiyle, savaşın başlamasıyla özellikle Paris'te, "göze çarpan paramiliter bir anlam kazanmıştır".¹⁰⁶ Yine Rouzeau'ya göre, 1914 savaşı Fransa'da Jakoben geleneği devam ettirmişti ve bu "bir kere daha" savaşın, savaş dönemi çocuklarını daha iyi yetişmiş bir nesle dönüştürmede kullanılması meselesiydi.¹⁰⁷ Savaş zamanında çocuklara verilen merkezi görevlerden biri, gelecek askeri hizmet için hazırlanmaktı ve Ekim 1914'teki okul yılı açılışında Eğitim Bakanı, Albert Sarraut öğretmenlerden "*genç nesilden, muzaffer ulusun oğullarının saflarındaki boşlukları dolduracak amaçlı ve zeki bireylerin askere alınmasını acele*

---

¹⁰² Stephane Audoin-Rouzeau, "Children and the Primary Schools of France, 1914-1918", (ed.) John Horne, **State, Society and Mobilization in Europe During the First World War**, Cambridge: Cambridge University Press, 2002 içinde, s. 40

¹⁰³ Weber, "Gymnastics and Sports in Fin-de-Siècle France" ..., s.74-75

¹⁰⁴ Terret, "France"..., s.106

¹⁰⁵ A.y.

¹⁰⁶ Audoin-Rouzeau, "Children and the Primary Schools of France..." , s.40

¹⁰⁷ A.y.

olarak organize etmelerini” talep etmekteydi.¹⁰⁸ Bu çerçevede, 1914’de, gençlerin savaş için daha iyi bir şekilde hazırlanması için, okul nişancılık dernekleri kurulmuştu.¹⁰⁹

Avusturya’da da beden eğitimi okul müfredatının bir parçası haline getirilmeye çalışılmış ve Jahn-Eiselen sistemi ilköğretim ve orta eğitim kurumlarında beden terbiyesinin esaslarını oluşturmuştur. Haftada iki kere beden eğitimi 1849 yılında orta eğitim kurumları, 1869’da da ilköğretim kurumlarına getirilmiştir.¹¹⁰ Avusturya’da hükümet koruması altında gönüllü örgütlerce orta eğitim kurumlarında askeri eğitim de verilmekteydi. Orta eğitimin son iki yılında askeri eğitime tüfek kullanma pratikleri de ekleniyordu.¹¹¹

19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyıl başlarında militarize edilmiş bir beden terbiyesi ve askeri talim daha bir çok ülkede uygulamaya geçirildi. 1917 yılına gelindiğinde bu konuda tablo şöyleydi: Macaristan’da askeri eğitim zorunluydu; İsviçre’de askeri jimnastik ilköğretimde zorunluydu ve gönüllü tüfek eğitimi ile silahlı ya da silahsız askeri talim de yapılmaktaydı; tüfek eğitimi İsveç’te zorunlu, Norveç’te ise gönüllüydü; İtalya’da askeri eğitim zorunluyken, İspanya ve Portekiz’de basit talim beden eğitimine dahildi; Rusya’da ise, hem ilk hem de orta eğitim kurumlarında askeri jimnastik yapılmaktaydı; Hollanda’da askeri eğitim 15 yaş üstü çocuklara gönüllü örgütlenmeler tarafından verilmekteydi; Yunanistan’da ise, Kral’ın himayesi altında yoğun bir askeri eğitim “*gymnasia*”larda verilmekteydi ve basit talim ise tüm kamu okullarında beden eğitimi çerçevesinde sağlanmaktaydı. Askeri talim ya da beden eğitimi sadece Avrupa kıtası ile de sınırlı kalmamış, Meksika ve Arjantin’de de okullarda zorunlu askeri talim uygulaması görülürken, Bolivya’da da beden eğitimi çerçevesinde basit talim uygulamasına, Japonya’da ise askeri jimnastiğe yer verilmiştir.¹¹²

Görüldüğü gibi Avrupanın bir çok ülkesinde iktidarlar, beden terbiyesi ve askeri talimi, gençleri “iyi askerler” ve “iyi yurttaşlar” yapmak üzere okul eğitimin bir parçası haline getirmişlerdir. Bütün bu örnekler, beden terbiyesi ile milliyetçilik

---

¹⁰⁸ Akt. Audoin-Rouzeau, a.y.

¹⁰⁹ Terret, “France”..., 106

¹¹⁰ Hackensmith, **History of Physical Education...**,s.152-153

¹¹¹ “Military Training in Schools”, **History Teacher’s Magazine**, 8 : 9, (Nov., 1917), s.316

¹¹² A.y.

ve militarizm arasındaki bağlantıyı gözler önüne sermektedir. Bu ilişkinin yine oldukça açık bir biçimde görülebileceği ülkelerden bir diğeri de Britanya'dır. Dünya çapında yaygınlık kazanan ve paramiliter bir örgütlenme olan izcilik örgütlenmesi de Britanya'da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle burada Britanya üzerinde biraz daha ayrıntılı olarak durulacaktır.

19. yüzyıl sonlarında Britanya, rakipleri olan Almanya, Fransa ve Rusya karşısında savunma durumuna geçmiş, buna ek olarak Kırım Savaşı, Hint Ayaklanması ve Jamaika isyanı sonucu askeri hazırlık ihtiyacı artmıştı. Özellikle Prusya'nın 1864-71 savaşındaki başarısı, diğer devletleri olduğu gibi İngiltere'yi de onunla askeri açıdan bir yarışa girmeye zorlamıştı. İşte böyle bir ortam İngiltere'de de militarizmin yükselişini beraberinde getirdi. Sözü edilen militarizm Alfred Vagts'ın tanımıyla, askeri mentaliteyi, askeri davranış ve karar verme biçimlerini sivil alana taşıyarak, askeri kurum ve usulleri sivil usullerden üste koyan her türlü düşünce ve değer sistemi ile duyguları kapsayan bir militarizmdi.¹¹³ Bu dönemde İngiliz halkının çoğunluğunun, emperyalizmin İmparatorluğu genişlettiğini ve bu genişlemenin "vahşileri sivilleştirilmesi", "paganları Hıristiyanlaştırması" nedeniyle etik bir genişleme olduğunu düşünmesi de militarizmin yükselişine katkıda bulunmaktaydı.¹¹⁴ Bu nedenle böyle bir iklimde, emperyal projenin başlıca aracı olan orduya verilen değer artmış ve militarizm de popüler kültürün bir parçası haline gelmiş, askerler halkın kahramanlarına dönüşmüşlerdir.¹¹⁵ 19. yüzyılın sonlarında, ırkçı vatanseverlik de, emperyal ideolojinin temel ögesi haline gelmiş, İngilizler vatansever olmaya çağırılmış ve vatanseverlik de devlete sadakatle, onun çıkarlarını ve şerefini savunmakta kararlılıkla bir tutulmuştur.¹¹⁶ Bunu yapmanın en iyi yolu da vatan için savaşmaktır.

Böyle bir atmosferde İngiltere'de de devlet, eğitime daha çok ilgi göstermeye ve eğitim için ödenek vermeye başladı. Mangan ve Ndee'ye göre bunun temel nedenleri, çocuk nüfusunun hızla artması ve eğitimsiz proletaryanın giderek daha çok, siyasal açıdan tehlikeli görülmeye başlanması ile artan yabancı rekabeti ile

---

¹¹³ Alfred Vagts, **A History of Militarism**, New York: Meridian Books, 1959, s. 17

¹¹⁴ J.A. Mangan, "Duty into Death: English Masculinity and Militarism in Age of New Imperialism", (ed.) J.A. Mangan, **Tribial Identities**, London, Frank Cass, 1996, s.16

¹¹⁵ A.y.

¹¹⁶ A.e., s15

karşılaşan endüstrinin, her sınıftan gençlerin ileri bir eğitimine ihtiyaç duyması ve 1890'lardan itibaren de Alman militarizminden duyulan korkuydu.¹¹⁷ 1870 tarihli eğitim yasası ile İngiltere'de ilköğretim zorunlu hale getirilirken, Alman tehdidinden korkan Muhafazakar Hükümet, okullarda askeri talim yapılmasını isteyip de kilise okulları "Prusya akademileri gibi olmayı reddedince", eğitimi millileştirilme yoluna gitti ve 1891'de askeri talim veren okullarda, öğrencilerden ücret alma uygulamasına son verildi. Bu uygulama sonucunda bir çok aile çocuğunu kilise okullarından alıp ücretsiz devlet okullarına vermeye başladı.¹¹⁸

İngiliz okullarında askeri eğitimin varlığı, 1793-1815 Napolyon Savaşlarına kadar geri götürülebilmekle birlikte, 15.000 Turner jimnastikçisinin de katıldığı 1870 Prusya-Fransa Savaşı'nda, Prusya'nın gösterdiği başarının etkisiyle, askeri talimi okul müfredatlarına dahil etme yönünde ciddi çabalara girişilmiştir. Askeri talimi kendi beden eğitimi müfredatına 1800'lerin başında dahil etmiş bulunan Almanya ile İngiltere arasındaki hem ticari hem de donanmaya ilişkin rekabet, bir çok kişinin okullarda askeri eğitim verilmesini istemesinin nedeniydi.¹¹⁹ Bunlardan biri, *"Almanya'nın ulusal savunma ve emperyal yayılmayı fiziksel başarıya verilen önemle bağlantılandıran ve askeri etkinlik ile birleştiren eğitim metodundan oldukça etkilenmiş ve bir o kadar da korkmuş"* Lord Meath idi.¹²⁰ Mangan ve Ndee'ye göre, *"Meath, askeri talimlerin, sağlam fiziksel özellikleri geliştirmenin yanı sıra, savaşta etkin bir performans göstermek için gerekli olan itaat ve tetikte olma gibi özellikleri öğrettiği için de bir değere sahip olduğuna inanmaktaydı."*¹²¹ Okullarda zorunlu fiziksel eğitim ve askeri talim uygulaması yönünde "en ateşli" propaganda ise *National Service League* (Ulusal Hizmet Birliği) tarafından yapılmaktaydı. Programlarında, bu uygulama ile ordunun ülke savunmasındaki sorumluluğu hafifletilir ve deniz aşırı görevlerinde yoğunlaşması temin edilirken, dolaylı olarak da ulusal vücut yapısında bir gelişme sağlanması, yurttaşlık duygusunun keskinleşmesi, endüstriyel verimlilik açısından önemli olan itaat ve disiplin, dikkat

---

¹¹⁷ J. A. Mangan, Hamad S. Ndee, "Military Drill – Rather More Than 'Brief And Basic': English Elementary Schools and English Militarism", (ed.) J. A. Mangan, **Militarism, Sport, Europe: War Without Weapons**, London: Frank Cass, 2003 içinde, s. 66-67

¹¹⁸ A.e., s.67

¹¹⁹ A.e., s.73-75

¹²⁰ A.e. s.75

¹²¹ A.e., s.75-76

gibi özelliklerin kazandırılması ve böylece ulusal zenginliğin ve refahın artması gibi yaraları olacağı belirtilmekteydi. Ulusal Hizmet Derneği'nin başkanı zorunlu askeri eğitimden yana olan Lord Roberts idi. Daha sonra *The Nation in Arms* adını alacak bir dergi de çıkaran dernek, gönüllü hareketinin genç kısmının esasını oluşturan ve 1899 yılında ilköğretim okullarında *cadet corps* oluşumunu ilerletmek ve okullarda mevcut *cadet corps* hareketini büyütmek amacıyla kurulan Lord Meath'ın "*Lads' Drill Association*"ı (Gençlerin Talim Derneği) ile de işbirliği içinde çalışmaktaydı.¹²²

1875 yılında Lordlar Kamarası'nda yapılan müzakerelerde, neredeyse tüm üyeler, ilköğretim okullarında askeri talimin, "*askeri bir ruhun ulusta yayılabilmesi için gerekli olduğu konusunda hem fikirlerdi*".¹²³ Bir yandan ulusal düzeyde Eğitim Departmanı, okullarda askeri talim için talim çavuşlarının ücretle görevlendirilmesi konusunda Savaş Bakanlığı ile bir anlaşma yaparken, yerel düzeyde de örneğin Londra Okul Yönetim Kurulu, bir binbaşyı öğretmenler için askeri talim kursları organize etmek üzere görevlendirmiş; 1880 yılına gelindiğinde, askeri talimi müfredatına dahil eden okul sayısı 1277'ye ulaşmıştır.¹²⁴ İngiltere'de okullarda askeri talim ve beden eğitimi uygulamasını yaygınlaştırmak için bazı yaptırımlara da başvurulmuş, 1895 yılında askeri yönü ağır basan beden eğitimi derslerini okul müfredatına dahil etmeyen okullara ödenek verilmeyeceği açıklanmıştır.¹²⁵ Boer Savaşı'nda alınan ilk bozgun ve savaşmak için gönüllü olanların çoğunun fiziksel yetersizliği, beden eğitiminin önemini iyice ortaya çıkarınca, okullarda uygulanacak beden eğitimi için bir yöntem kitapçığı da yayınlanmıştır. Askeri eğitimi temel alan bu yöntem, Savaş Bakanlığı'na danışılmak suretiyle hazırlanmış ve ordudaki piyade eğitimi temel alınmıştır.¹²⁶ Sonuç olarak, İngiltere'de de okullarda uygulanan beden eğitimine, belirgin bir askeri meyil verilmiştir.

İngiltere'de kamu okullarında askeri eğitim, "*rifle corps*" birimlerince, 1908'den sonra "*Officer's Training Corps*"un genç birimleri biçiminde ulusal

---

¹²² Anne Summers, "Militarism in Britain before the Great War", **History Workshop Journal**, 2, (Autumn, 1976), s.113-114

¹²³ Mangan ve Ndee, "Military Drill-Rather More Than 'Brief And Basic'...", s.77

¹²⁴ A.y.

¹²⁵ A.e., s.81

¹²⁶ J.A. Mangan and Colm Hickey, "Missing Middle-Class Dimensions: Elementary Schools, Imperialism and Athleticism", (ed.) J. A. Mangan, **Reformers, Sport, Modernizers: Middle-Class Revolutionaries**, London: Frank Cass, 2002, s.81

düzeyde örgütlenmiş bir sistem ile sağlanmıştır. 1901 yılına gelindiğinde neredeyse kamu okullarının yarısında “*rifle corps*” birimleri örgütlenirken, Birinci Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde ise, tüm kamu okullarının yüzde 76’sı “*Officers Training Corps*” birimlerine sahip hale gelmiştir.¹²⁷

1.3.3. İngiltere ve Almanya Örneğinde Gençlere Yönelik Paramiliter Örgütlenmeler

1.3.3.1. İngiltere’de *The Boys’ Brigade* ve *Boy Scouts* (İzcilik) Örgütlenmeleri

Birbiriyle ilişkili bir biçimde İngiltere’de militarizm, milliyetçilik, emperyalizm ve bu çerçevede ulusal verimlilik arayışı, askeri talim ve beden terbiyesini okul programlarının bir parçası haline getirmenin yanı sıra, başka çabaları, özellikle de paramiliter örgütlenmelerin ortaya çıkışını da beraberinde getirmiştir. Anne Summers’ın belirttiği üzere, İmparatorluğu savunma ve saldırıları geri püskürtebilme yeteneği ile ilgili korku ve endişeler bu dönemde, gündemin en üstüne yerleşmiş, ancak Boer Savaşı boyunca çözümlenememiş, İmparatorluğun savunulması hem sahip olunan asker miktarı hem de para sorunları gibi nedenlerle sıkıntılı bir duruma girmiş, bunların yanı sıra orduya katılmak isteyen gönüllülerin çoğunun da savaşma kabiliyeti açısından yetersiz oldukları görülmüştür. Örneğin, 1899 yılında askere alınmak için başvuran 11.000 erkekte 8.000’i fiziksel açıdan bu görev için uygunsuz bulunmuşlardır.¹²⁸ Gönüllü Birlikleri (*The Volunteer Force*) Ulusal Hizmet Derneği (*The National Service League*) ve Donanma Derneği (*The Navy League*) gibi paramiliter dernekler de ulusal savunma ile ilgili sorunlara birer çözüm olmak üzere ortaya çıkmışlardır. Donanma Derneği, 1895’te, donanmanın gücünü arttırma söylemi ile kurulur ve 1914 yılına gelindiğinde 100.000 üyeye sahip hale gelirken; Ulusal Hizmet Derneği, barış zamanında askere alma uygulamasının

¹²⁷ C. B. Otley, “Militarism and Militarization in the Public Schools, 1900-1972”, **British Journal of Sociology**, vol. 29, no. 3, (Sept., 1978), s.330

¹²⁸ Summers, “Militarism in Britain...”, s.111

başlatılması yönünde kampanya yürütmek üzere 1901’de kurulmuş ve Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde 200.000 üye, şubeler ve taraftarlara sahip hale gelmiştir.¹²⁹ Ulusal Hizmet Derneği’nin uygulamalı konuları tüm okullarda zorunlu beden eğitimi ve askeri talimdi ve 18-22 yaşlarında ve henüz ordu ya da donanmada askerlik yapmaya başlamamış gençler, çadırlarda iki aylık zorunlu eğitim görmekte ve takip eden her üç yılda da aynı eğitim açıkta yapılmaktaydı.¹³⁰

İmparatorluğun içinde bulunduğu durum ve yukarıda tasvir edilmeye çalışılan atmosferde, genç erkekler kadar erkek çocuklar da militarist ve milliyetçi propagandanın hedefi olmuşlardır. Genellikle askeri kahramanları konu edinen şiirler, hikayeler ve resimler ile çocuklara erkeklik, emperyalizm, vatanseverlik ve askeri değerler aşılanmaya çalışılmış örneğin, *Chums* gibi erkek çocuklara yönelik dergiler, askeri eylemlerin heyecan vericiliğini kullanırken, tarih “İmparatorluğun Öyküsü” olarak sunulmuş ve hikayeler, kahramanca eylemleri ayrıntılı biçimde işlemiştir.¹³¹ Örneğin Sir Henry Newbolt, *The Book of The Thin Red Line* adlı kitabında okul çocuklarına şöyle sesleniyordu:

“Size askerlerle ilgili bir kitap yazıyorum...onların hepsi çocuktu ve savaşı eğlence ve ölesiye kazanma isteğiyle, bir oyunu üstlenir gibi üstlendiler: Ulysses gibi çok eğlendiler ve çok acı çektiler.”¹³²

Böyle bir iklimde erkek çocuklara yönelik paramiliter örgütlenmeler de çok gecikmeden ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri, 1880’lerde kurulmuş olan *The Boys’ Brigade* (Erkek Çocuklar Takımı) idi. *The Boys’s Brigade*, Glasgow’da aynı zamanda gönüllü komutanı da olan dindar işadımı, William Alexander Smith tarafından 4 Ekim 1883’te kurulmuştur. Lanarkshire Tüfek Gönüllüleri’nin ve kilisenin sadık bir üyesi olması Smith’in, *The Boys’ Brigade*’i oluşturmasında etkili olmuştur. Hareket, kurucusunun sözleriyle, askeri metodları kullanan dini bir örgüttü.¹³³

---

¹²⁹ A.e., s.105-106

¹³⁰ A.e., s.114

¹³¹ Robert H.MacDonald, **Sons of Empire**, Toronto, University of Toronto Press, 1993, s.16

¹³² Akt.Mangan, “Duty into Death...”, s.21

¹³³ Donald M. McFarlan, **First for Boys: the story of Boys Brigade 1883-1983**, Glasgow, Collins, 1982, s.4, 22

Amaçları, Tanrı'nın Krallığı'nı erkek çocuklar arasında yaymak ve itaat, disiplin, öz-saygı ve bunlar gibi gerçek bir Hıristiyanlığa erişmeyi sağlayacak tüm alışkanlıkları teşvik etmekte ve bu amaç doğrultusunda yaşlara göre kısımlara ayrılmış çocuklara talim, jimnastik ve dini ibadetten oluşan bir eğitim verilmekteydi.¹³⁴ Taklit silahlarla talim yapılıyor, yaz kampları düzenleniyordu. Üyeler 1884'ten itibaren askeri görünüşlü şapka, kemer ve asker çantasından oluşan bir üniforma giyiyorlardı.¹³⁵ Logoları Yunan haçı üzerine gemici çıpası, parolaları ise "güvenilir ve sadık" idi.¹³⁶

Örgüt kısa zamanda erkek çocuklardan destek gördü. 1900 yılında, örgütün 45.000 üyesi vardı ve İskoçya ve İngiltere'nin yanı sıra, Kanada, Yeni Zelanda, Güney Afrika, Hindistan ve Seylan'a kadar yayılmıştı. 28.000 üyeye sahip bir *Brigade* de Birleşik Devletler'de örgütlenmişti. Askeri kurumun etkili üyeleri ve kilise liderleri himaye ve bağış biçiminde bu örgütlenmeye desteklerini vermekteydiler.¹³⁷

Gençler için oluşturulan paramiliter örgütlenmelerin en ünlüsü ise kuşkusuz "İzcilik"tir. İzcilik de Britanya'nın savunma kabiliyetinin zayıfladığının, ulusal bir çöküş içinde bulunduğu düşünüldeği bir dönemde, bu soruna bir çözüm bulma çabasının bir sonucudur. İzcilik (*Boy Scouts*) kamuoyunun gündemine Boer Savaşı sırasındaki Mafeking Kuşatması kahramanı olarak giren General Baden-Powell tarafından örgütlenmiştir. Orduya hizmet ettiği sıralarda, emrindeki adamların çoğunluğunun, kendilerinden beklenecek hizmeti görmek için gerekli olan eğitime sahip olmadıklarını gören Baden-Powell, yeni bir eğitim metodu uygulamaya başlamış ve daha sonra "izci eğitimi" adını alacak olan, ilk yardım, harita çizme, gözlem gibi konularda kurslar organize etmiştir. 1899'da bu eğitim sistemini *Aids to Scouting* adlı kitabında açıklamıştır.¹³⁸ Daha sonra da bu eğitimi, erkek çocuklarının eğitilmesinde kullanma düşüncesi ile *Erkek Çocuklar İçin İzcilik (Scouting for Boys)* kitabını yayınlamış ve bu kitapla izciliğin temel esaslarını ortaya koymuştur.

---

¹³⁴ A.e., s.6

¹³⁵ Paul Wilkinson, "English Youth Movement, 1908-1930", *Journal of Contemporary History*, vol.4, no.2, Apr., 1969, s.5

¹³⁶ McFarlan, *First for Boys*., s.5

¹³⁷ Wilkinson, "English Youth Movement...", s.6

¹³⁸ Saul Scheidlinger, "A Comparative Study of Boy Scout Movement in Different National and Social Groups", *American Sociological Review*, vol. 13, no. 6, Dec. 1948, s.740

Brownsea Adası'ndaki ilk kamp deneyiminin ardından 1908'de binlerce izciyi biraraya getiren bir toplantı düzenlemiş, Kraliyet ailesi ve hükümet de harekete büyük ilgi göstermiştir. Kral, "İngiliz İzcilerinin Koruyucusu", Galler Prensi, "Galler'in Baş İzçisi" olurken, Prenses Mary de kızlar için örgütlenmiş olan ve onları iyi anneler, iyi yol göstericiler yapmayı amaçlayan *Girl Guides*'in başkanı olmuştur.¹³⁹ Hareket gençler arasında hızla yayılmıştır. 1909 yılının sonunda Britanya'da kayıtlı 60.000 izci varken bu sayı 1910'nda 107.000'e, 1913'de 152.000'e ulaşmış, 1917'de ise 194.000'in üzerine çıkmıştır.¹⁴⁰

Baden-Powell, küçük bir orduya sahip olan ve donanması da tam donanımlı olmayan İmparatorluğun tehlikede olduğunu, yakın zamanda kendisini tam ortasında bulacağı savaş için yeterince hazır olmadığını düşünmekteydi ve izcilik, Baden-Powell'in erkek çocuklarında gözlemlediği yozlaşmayı ortadan kaldırmak, onları geleceğin savaşçıları olarak yetiştirmek için bulduğu bir çözümdü.¹⁴¹ Baden-Powell'in bu hareketi örgütlemesinde bir üyesi olarak içinde yer aldığı *The Boys Brigade* deneyimi de etkili olmuştu ve çocuklar için izcilikle ilgili bir kitap yazması konusunda kendisini teşvik eden de *The Boys Brigade*'in kurucusu William A. Smith idi.¹⁴²

İzcilik ile gençler, ülke savunmasına bazı becerileri kazanma yönünden ve fiziksel açıdan hazırlanmanın yanı sıra bazı karakter özelliklerini de kazanacaklardı. Hareketin bu açıdan önemini, Robert Baden-Powell, 29 Mart 1911'de Savaş Bakanı Haldane başkanlığında verdiği konferansta dile getirmekteydi. Baden-Powell, Büyük Frederick'in savaşları iyi talim görmüş ordusuyla kazandığını, ancak Napolyon Savaşları'nın ve yakın zamandaki Boer Savaşı'nın gösterdiği gibi, artık orduların, zeki ve becerikli bireylerden oluşması gerektiğini, nişancılığın ve talimin iyi bir savunma gücü oluşturmak için önemli olmasının yanı sıra ruh, ahlak, karakter ve disiplin olmazsa bunların bir yararı olmayacağını ifade etmekteydi. Boerler savaş için hiç de eğitilmiş olmadıkları halde, ruha ve ortak duyuya sahip oldukları için savaşı kazanmışlardı. Savaşta başarı için bireylerin sahip olması gereken karakter

---

¹³⁹ A.e., s.740

¹⁴⁰ MacDonald, **Sons of Empire...**,s.10

¹⁴¹ A.e., s.3

¹⁴² Michael Rosenthal, "Knights and Retainers: The Earliest Version of Baden-Powell's Boy Scout Scheme", **Journal of Contemporary History**, vol. 15, no.4, Oct., 1980, s.603

özellikleri Powell'a göre çocuklukta kazandırılmalıydı. Çocuklara yiğitlik ve disiplin kazandırma konusunda okullarda, özellikle de eğitimin ilk basamağında hiçbir şey yapılmadığını, “*cadet corps*”un nişancılık ve askeri talim açısından oldukça büyük değer taşımakla birlikte bunların da “karakter eğitimi” açısından bir şey yapmadıklarını ifade eden Baden-Powell'a göre, *Boy Scouts*'un önemi de bu noktada ortaya çıkmaktaydı.¹⁴³

Bu karakter eğitimi ile iyi yurttaşların yaratılması hedeflenmekteydi ve Baden-Powell'a göre ideal yurttaş, ülkesi için ölmeye hazır olacak olmalıydı. İyi yurttaş öncelikle “itaatkar” olmalıydı. *Erkek Çocuklar İçin İzcilik* kitabının ilk sayfalarında “itaat”e yapılan vurgu oldukça açıktır. Baden-Powell, 1899-1900 yıllarında Güney Afrika'daki savaşta Mafeking kasabasının savunulması sırasında yeterli insan ve kuvvet bulunmaması nedeniyle oluşturulan bir çocuk teşkilatının oynadığı rolü şöyle anlatır:

“Mafeking'deki garnizonun Kurmay Başkanı Lord Edward Cecil işte o zaman kasabanın gençlerini toplayarak onlardan bir gençlik kıtası kurdu. Bu kıtalara üniforma giydirdi ve onları talim ettirdi...Evvelce haber ve emirleri taşımak, nöbet beklemek ve emirerliği görevi yapmak için çok adam kullanırdık, şimdi bu görevleri çocuklar yapmağa başladı ve böylece ateş hattında çarpışmakta olan kıtalarımız kuvvetlenmiş oldu...Çocukların birçoğunun bisikletleri vardı ve bu sayede bir posta kurabilmiştik...Bu gençler kurşunlara zerre kadar aldırılmıyorlardı. Her seferinde ölümle karşılaşmalar da emirleri yerine getirmeğe daima hazırdılar.”¹⁴⁴

İtaatin önemi yukarıdaki alıntıdan da anlaşılabilir gibi, savaşta emirlere kayıtsız şartsız uyma gerekliliğinden kaynaklanmaktaydı. Zaferler kazanacak bir orduda erlerin komutanlarına itaati kuşkusuz en önemli unsurlardan biriydi. Daha sonra gençlere, “siz de bu gençler gibi yapabilir misiniz?” diye soran ve “böyle şeylere kendinizi önceden hazırlamanız gerekir” diyen Baden-Powell'ın sözlerinden gençliği hazırlama ile temel amacının gelecek bir savaş için hazırlık olduğu da açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır:

---

¹⁴³ Lieut-General Sir Robert Baden-Powell, KCB, KCVO, “Boy Scouts in Connection with National Training and National Service”, **Royal United Service Institution Journal**, 55, Part I, (1911:Jan/June), s.581,586

¹⁴⁴ Sir Robert Baden-Powell, **Erkek Çocuklar İçin İzcilik**, çev. A. E. Uysal-N. Erol, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1964, s.10

“Tehlike olsun olmasın emirlere itaat etmeğe alışkın bir genç de böyledir. Yapacağı şeyi, ne kadar tehlikeli olursa olsun hiç tereddüt etmeden yapar; halbuki itaat etmeğe hiç alışmamış başka biri tereddüt eder ve eski arkadaşlarının gözünden düşer.”¹⁴⁵

Gençlerin “hazırlanmasında” yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Baden-Powell onların “karakter eğitimine” büyük bir önem vermekteydi. Bu çerçevede itaat etme alışkanlığı yanı sıra “vatanseverlik” de gençlere kazandırılması gereken önemli bir özellikti. Çünkü ancak vatanını seven bir genç onun çıkarları için çalışır ve gerektiğinde onun için canını seve seve feda edebilirdi ve vatan sevgisinin gösterileceği en iyi yollardan biri de buydu:

“Vatanlarımız yoktan var olmamıştır. Onlar, ekseriya hayatları pahasına çalışan insanlar sayesinde, yani üstün bir vatan aşkı ile kurulmuştur. Yaptığınız her işte evvela vatanınızı düşünün. Paranızı, vaktinizi sadece kendinizi eğlendirmek için sarf etmeyin; fakat ilkin topluluğa nasıl faydalı olabileceğinizi düşünün...Belki küçük bir çocuğun vatanına nasıl faydalı olabileceğini aklınız almaz, fakat izci olmakla ve izcilik türesine itaat etmekle her çocuk vatanına hizmet edebilir. Düsturunuz ‘kendimden önce vatanım’ olmalıdır...Romalıların paralı asker tutarak vatanlarını korudukları gibi, siz de bu vazifelerinizi başkalarına gördürmeyiniz Vatanınızın bayrağını dalgalandırmak için kendiniz bizzat hizmette bulunmalısınız.”¹⁴⁶

Görüldüğü gibi, Baden-Powell’ın “vatani sevmek”le ve “vatana hizmet”le kastettiği açık olarak vatanını savunmak, onun için savaşmaktı. Bir imparatorluk ancak kendisini her an feda etmeye hazır yurttaşları olursa ayakta kalabilirdi. İşte bu nedenle hareket paramiliter bir örgütlenmeydi ve geleceğin askerlerini hazırlamaktaydı. Çünkü iyi yurttaşlar, vatani için her an savaşmaya hazır olardı, “iyi askerler”di. Kuşkusuz Baden-Powell’ın karakter eğitimi, savaşın yanı sıra sosyal ve ekonomik yaşam için de önemli katkılar sağlayacaktı. İtaate, disipline alışmış gençler ileride verimli bir “savaş ordusu” kadar verimli bir “emek ordusu”nu da meydana getireceklerdi.

İzci olmak için anne veya babanın yazılı izni ile bir izci obası ya da oymağına başvurulduktan sonra, çocuğun izci olup olamayacağına ve olduğu takdirde sebat

---

¹⁴⁵ A.y.

¹⁴⁶ A.e., s.18

edip etmeyeceğini gösteren bir test olan Acemi İzcilik denemesinden geçilip, eğer çocuk oymakbaşını (*scoutmaster*) izciliğin gereklerini layıkıyla yerine getirebileceği hususunda tatmin ederse mümkündür. İzciliğe kabul merasiminde İzci Sözü'nü vermesi gerekirdi. İzciliğe kabul olunduktan sonra ikinci sınıf izciliğe, haberleşme, harita okuma, yürüme, ilk yardım gibi birçok şeyi öğrendikten sonra da birinci sınıf izciliğe terfi edilirdi.¹⁴⁷

İzcilik, ordudaki örgütlenmeye benzer biçimde, oldukça hiyerarşik bir tarzda örgütlenmişti. Her izci oymağı, her birinde 6-8 izci bulunan iki yahut daha fazla “oba”dan (*patrol*) oluşmaktaydı. Oba sisteminin başlıca gayesi, izcilere sorumluluk vermektir. Baden-Powell'a göre bu, çocuğun kendi obasının menfaatlerin bakımından bizzat sorumlu olduğunu anlamasına yardım ederken, her oba da oymağın menfaatlerinden sorumluydu. Her oba kendi içinden bir izciyi obabaşı, obabaşı da bir kişiyi yardımcısı seçerdi. Obabaşı kendi obasının düzen ve iyi çalışmasından sorumluydu. Obabaşılar Konseyi ile Şeref Divanı, oba teşkilatının önemli bir kısmını oluşturmaktaydı. Şeref Divanı, oymakbaşı ve obabaşılardan oluşuyordu ve çalışma programları, kamplar, ödüller ve oymağın idaresi ile ilgili konularda kararı alıyordu. Her oymak bulunduğu yerin adını alırken, obalara da hayvan isimleri verilmekteydi. Her izcinin bir numarası vardı ve her oba da kendine bir düstur seçmekteydi¹⁴⁸

İzci Parolası ise, “DAİMA HAZIR!” (*Be Prepared!*) dir. Bunun ne anlama geldiği, Baden-Powell tarafından şu sözlerle açıklanmaktadır:

“Bu söz vazifenizi yapmak için fikren ve bedenen daima hazır bulunduğunuzu ifade etmektedir. Emre itaat edecek şekilde kendinizi disipline alıştırmak, zamanı gelince gereken hareketi yapabilmek, hasıl olabilecek herhangi bir durumu veya kazayı önceden tahmin etmek için ve vazifenizi yapmağa istekli olmak suretiyle DAİMA FİKREN UYANIK bulunuz. Zamanında gerekli hareketi yapabilecek şekilde sağlam ve faal olmak suretiyle de BEDENEN HAZIRLIKLI olunuz.”¹⁴⁹

Bu parola, 19. yüzyıldan itibaren bu bölüm boyunca göstermeye çalıştığımız şekilde, gerek beden terbiyesi ve askeri talim uygulamalarıyla okullardaki eğitim, gerekse paramiliter örgütlenmeler aracılığıyla ulaşılmak isteneni yani, gençlerin ülke

---

¹⁴⁷ Bkz., a.e., s.23-29

¹⁴⁸ A.e., s.34-37

¹⁴⁹ A.e., s.24-25

savunması konusundaki görevleri başta gelmek üzere her türlü görev için fikren ve bedenen hazır hale getirilmeleri amacını, gayet açık bir biçimde özetlemektedir.

İzciler şerefleri üzerine şu sözü vermek zorundaydılar:

- “1-Tanrı’ya ve Kral’a karşı görevlerimi yerine getireceğim
- 2- Ne pahasına olursa olsun başkalarına en iyi şekilde yardımcı olacağım
- 3- İzci yasasını biliyorum ve ona itaat edeceğim”¹⁵⁰

Robert H. MacDonald’ın belirttiği üzere görev, Tanrı ve Kral’ın temsil ettiği ulusa hizmet iken vurgu da yine “görev” ve “itaat” üzerineydi ve bu yemin iyi bir asker olmak için gerekli olan niteliklere dayanmaktaydı.¹⁵¹ İzci yasası da izcide olması gereken nitelikleri sıralamaktaydı: Yasanın birinci maddesine göre bir izci güvenilir olmalı, dürüst olmalı; ikinci maddeye göre Kral’a, ülkesine, işverenlerine, yöneticilerine sadık olmalıydı; üçüncü maddede izcinin görevi başkalarına yardımcı ve yaralı olmak olarak belirlenirken, her izci diğer tüm izcilerin dostudur (md.4); naziktir (md.5); hayvanların dostudur(md.6); izciler liderlerine sorgusuz sualsiz itaat eder(md.7); her koşulda gülümser ve ıslık çalar(md.8); tutumludurlar(md.9).¹⁵²

İzcilik, devriyelere bölünen taburlar halinde örgütlenme, üniforma giyme, sıra oluşturma, geçit ve talim yapma, çeşitli rütbelerdeki liderlerce yönetilme, işaretleşme, mesaj taşıma, nöbet tutma, savaş oyunları oynamak gibi militer öğelere sahipti. Orijinal ideolojisi de Voeltz’in tanımıyla, “(...)milliyetçilik, ‘yurttaş eğitimi’, militarizm, sosyal Darwinizm, Baden-Powell’in sosyal emperyalizm vizyonu, doğa hayranlığı, Edward döneminin ulusal yararlılık kültü ve modern kent toplumuna karşı reddin bir bileşimiydi.”¹⁵³

İzcilikle ilgili yazan nerdeyse tüm tarihçiler de bu hareketi, her şeyden önce militer bir şey olarak, 1914 öncesi Britanya’sının militarist atmosferinde, gençlerin savaş için hazırlanmasının bir aracı olarak görmüşlerdir. Örneğin Samuel Hynes, “Baden-Powell, izcilik hareketini tek bir açık motivasyonla örgütlemiştir ki bu da

¹⁵⁰ MacDonald, **Sons of Empire...**, s.151

¹⁵¹ A.y.

¹⁵² A.e., s.152

¹⁵³ Richard Voeltz, “Reflections on Baden-Powell, the British Boy Scouts and Girl Guides, Racism, Militarism and Feminism”, **Weber Studies**, Spring/Summer 1997, vol.14.2, (Çevrimiçi) <http://www.weberstudies.weber.edu/archive>, 20.02.2006

İngiliz askerlerinin gelecek neslini hazırlamaktır”¹⁵⁴ derken; John Springhall makalesinde amacının, daha önceden başka tarihçilerce de ileri sürülen ve Baden-Powell’in izcilik hareketini organize etmekteki asıl amacının, imparatorluğun savunulması ve savaş için geleceğin askerlerinin yetiştirilmesi olduğu yönündeki iddiayı yeniden ileri sürmek olduğunu belirtmektedir.¹⁵⁵ Michael Rosenthal da, “*İzcilik de en önemlisi olmasa bile, her türden militer yapının gerektirdiği sosyal itaat unsurunu da beraberinde taşıyan genel militer hazırlık paketinin öğelerinden biriydi.*” demektedir.¹⁵⁶

Paul Wilkinson da, “*Koruyucular olarak birçok kıdemli askerlerin varlığı, Baden-Powell’in general üniforması ile yaptığı teftişler, birer eski asker olan izci başları (oymak beyi), kılıç kemerleri ve talim için kullanılan tüfekler izciliğin paramiliter bir örgüt olduğu kanısının oluşması için yeterlidir.*”¹⁵⁷ derken, MacDonald’a göre de Baden-Powell’in hareketinin nihai amacı, yaklaşan krizlerde Britanya’ya yardım edecek iyi yurttaşları ve geleceğin askerlerini yetiştirmektir.¹⁵⁸

Verilen eğitim, bu eğitimle amaçlananlar ve örgütlenme biçiminin yanı sıra, hareketin paramiliter olduğu yargısına varılmasının diğer nedenleri de, askerlerin örgütlenme içindeki varlıkları, askeri kurumlar ve militarist amaçlar güden gruplarla ilişkilirdi. 1910 yılında 250 başkan ve komisyon üyesinin 140’ı emekli yada görevli subaydı ki bu da yüzde 56 gibi bir oran oluşturmaktaydı. 1912’de bu oran keskin bir şekilde artmıştı: 11 Yürütme Komitesi üyesinin 5’i ve 352 Başkan ve Komisyon üyesinin 247’si ya da yüzde 70’i subaydı.¹⁵⁹ İzcilik başta olmak üzere gençlik hareketleri bu dönemde Tory Partisi, ordu, yedek ordu (*Territorial Army*)* ve Vergi Reform Derneği gibi baskı gruplarıyla ilişki içindeydiler. Bunların en önemlisi ise Ulusal Hizmet Derneği idi. Yukarıda bahsettiğimiz bu dernek, savaş öncesi yıllarda, askere alma ve ulusal hazırlık kampanyaları yapmaktaydı. İlk izci komisyon

¹⁵⁴ Samuel Hynes, *Edwardian Turn of Mind*, Princeton, Princeton UP., 1968, s.22’den akt. Voeltz, a.y.

¹⁵⁵ John Springhall, “Baden-Powell and the Scout Movement before 1920: Citizen Training or Soldiers of Future”, *The English Historical Review*, vol.12, no.,405, Oct. 1987, s.935

¹⁵⁶ Rosenthal, “Knights and Retainers...”, s.605

¹⁵⁷ Wilkinson, “English Youth Movement...”, s.14

¹⁵⁸ MacDonald, *Sons of Empire...*, s.117

¹⁵⁹ Springhall, “Baden-Powell and the Scout Movement...”, s.939-940

* Territorial Army: İngiltere’de, üyeleri tüm zamanlı asker olmayıp, acil durumlarda çağrılmak için, boş zamanlarında askeri eğitim altına alınan yedek ordu. Territorial: bu ordunun üyeleri. (Kaynak:Collins Concise Dictionary& Thesaurus)

üyelerinin bir çoğu askeri rütbe sahibiydi ve bir çok yerel izci derneğinin başkanı Ulusal Hizmet Birliği'nin politikalarının savunucusuydu. Oxford İzci Derneği Başkanı Binbaşı James ve ardılı Sir Montague Burrows, 1914'ten önce Ulusal Hizmet Birliği'nin yerel şubesinin idaresinde görevliydi. Ulusal Hizmet Birliği'nin yayını olan "*Patriot*" (Vatansever) adlı dergide, West Essex İzcilerinin sekreteri, eski izcilerin büyük bir çoğunluğunun yedek orduya katılmalarının memnuniyet verici bir gelişme olduğunu ve izciliğin yedek orduya yeni üye sağlamak açısından büyük imkanlar barındıran bir zemin olduğunu yazmaktaydı.¹⁶⁰

Yaygın popüler emperyalizm, ulusal verimlilik arayışı ve yükselen militarizm ortamında, izcilik ulusal bir sembole dönüşmüştür. 4 Ağustos 1912'de Kent kıyılarından iki mil açıkta seyreden bir *Boy Scout* izci birliğinin filikası alabora olmuş ve yaşları 11 ile 14 arasında 9 çocuk boğulmuştur. Bu felaket basında büyük bir yer almış ve sembolik bir anlam kazanmıştır. Amirallik Dairesi'nin birinci Lordu Wiston Churchill, HMS Fervent destroyerini çocukları Londra'ya geri getirmesi için görevlendirmiştir ki MacDonald'a göre bu, "bir ulusal kurum olan" izciliğin meşrulaştırılmasında bir adım olarak okunabilir: "*Bayraklara sarılı tabutlar, donanmaya ait bir savaş gemisi, 'askeri' cenaze töreni, bütün bunlar, dokuz izcinin ölümünü bir yurtseverlik ve ulus için kendini feda etme sembolüne dönüştürdü.*"¹⁶¹ Basın Baden-Powell'ın "Model Ordu"sundan bahsederken, popüler kültürün her alanında izci figürü (militer imajı ile) önemli bir yer almaya başlamış, izciler "küçük askerler" ve "genç şövalyeler" olmak üzere ikili bir imaja sahip olmuşlardır.¹⁶² MacDonald'a göre, "genç şövalye" imajı, *Erkek Çocuklar İçin izcilik* kitabından, izci yasasının şövalyelik yeminiyle Baden-Powell tarafından vurgulanan benzerliğinden kaynaklanmaktaydı.¹⁶³ Bu yıllarda yayınlanan macera kitapları da izci kahramanlar yaratıp onların sahip oldukları imajı beslemişler ve izciler, ideal orta sınıf çocukları, iyi yurttaşlar, polislerin dostu, geleceğin savaşlarının cesur askerleri, ulusun sembolleri haline gelmişler, özellikle istila hikayelerinde ulusu için çaba harcayan genç kahramanlar olarak yer almışlardır.¹⁶⁴ Bu durum Birinci Dünya Savaşı

---

¹⁶⁰ A.y.

¹⁶¹ MacDonald, *Sons of Empire...*, s.178

¹⁶² A.e., 188-189

¹⁶³ A.e., s.189

¹⁶⁴ Bkz., A.e., s.189-195

başladığında da devam etmiş örneğin, izciler Britanya ve John Bull'un yanında elindeki bayrağı dalgalandır vaziyette resmedilmiş, 1914 tarihli 'Anne ve Yuva' dergisinin kapağında bir izci resminin altında "Bırak, izci olsun" yazarken, pulların üstünde "Hoşçakalın! Savaşa gidiyorum!" diyen bir izci resmi yer alırken, izcilerden oluşan bir grubu gösteren posterin altında da "Bizi yollayın" ifadesi yazılmıştır.¹⁶⁵

1914'te savaş patlak verince Baden-Powell, izcilerin üstlenebilecekleri görevleri içeren bir seferberlik bildirisini yayınlamıştır ve bu görevlerin bazıları şunlardır: Sabotaja karşı nöbet tutma, mesajları taşıma, ilk yardım, pansuman ve hastabakıcılık merkezleri, barınaklar ve mutfaklar tesis etme. Hava saldırısı alarmları verme gibi bazı görevler, onları tehlike ile karşı karşıya bırakırken, tarlalarda çalışmaları ise birçok erkeğin daha acil görevler ve askeri hizmet için serbest kalmasını sağlamış, birçok eski izci veya Brigade üyesi de savaşmak için gönüllü oldu ya da askere alınmıştır.¹⁶⁶ İngiliz izcileri, savaş boyunca, demiryolu köprülerinin ve telgraf hatlarının korunması amacıyla nöbetçilik yapmışlar, deniz izcileri kıyıların korunmasında kıyı koruyucularına yardım etmişler ve savaşın sonuna kadar Amirallik Dairesi'nin emrinde çalışmışlardır.¹⁶⁷

Allen Warren'e göre ise Baden-Powell izcilerinin asıl amacı, iyi yurttaşlık için karakter eğitimiydi ve izcilik geleceğin askerlerinin eğitimiyle değil de geleceğin yurttaşlarınının eğitimine katkıda bulunmakla tanımlanabilirdi.¹⁶⁸ Warren ayrıca, izci hareketinin hem savaş öncesinde hem de savaş boyunca ordu ya da *cadet corps* bağlantısına karşı direndiğini iddia etmektedir.¹⁶⁹ Oysa Baden-Powell izci eğitiminin, bireysel vatandaşlık zemininde karakter eğitimi ve biçimlendirme şeklinde farklı bir yolla da olsa, *cadet corps* eğitimi ile aynı ölçüde ve aynı amaç için büyük bir yarar sağlayacağını düşünmekteydi. Bizzat Baden-Powell,

"Erkek çocuklar için izcilik, acemi erlere son olarak verilen askeri detaylar ve talimleri içeren eğitimden önceki başlangıç eğitiminden kaynaklanmaktaydı. Bu nedenle de bu erkek çocuklarına *cadet corps*'un bir üyesi olmadan önce verilecek temel eğitimdi. Böylece izci hareketi, eğer

---

¹⁶⁵ A.e., s.198

¹⁶⁶ Wilkinson, "English Youth Movement...", s.15

¹⁶⁷ Scheidlinger, "A Comperative Study of Boy Scout Movement...", s.740

¹⁶⁸ Allen Warren, "Sir Robert Baden-Powell, the Scout Movement and Citizen Training in Great Britain, 1900-1920", **The English Historical Review**, vol.101, no.399, Apr. 1986, s.381

¹⁶⁹ A.e., s.398

yaralanmak isterlerse Britanya'nın denizaşırı Dominyonlarında, Rusya'da ve diğer bir çok ülkede olduğu gibi Güney Afrika'daki Savunma Otoriteleri için de en iyi hizmeti görebilirler.” diye yazmaktaydı.¹⁷⁰

Yine Baden-Powell, İngiliz sivil hayatına ilk girdiği yıllarda verdiği demeçlerde, *cadet corps*'un, Britanya'nın savunulmasındaki yardımlarına şükranlarını sunuyor, onlardan övgü ile bahsediyor, eğer eğitilirse erkek çocuklar “neden gerektiğinde kıyılarımızı korumadaki üçüncü hattımızda yerlerini almasınlar” diyordu.¹⁷¹ Baden-Powell, geniş okur kitlesine sahip erkek çocuk dergileri olan *The Marvel* ve *The Union Jack*'de yayınlanan “Sadık İngilizlere” mesajında da, İngiltere'nin tıpkı Mafeking'de olduğu gibi, bir çok düşman tarafından yine saldırıya uğrayabileceğini belirtiyor ve erkek çocuklarını, nasıl talim yapacaklarını ve küçük tüfeklerle nasıl nişan alıp ateş edileceğini öğrenmeye teşvik ediyordu: “(...)kendisini güçlü yapan, oyunlarda aktif olan ve nasıl talim yapacağını ve ateş edeceğini bilen, bir asker ya da gönüllü kadar yararlı olacaktır.”¹⁷²

Gerek Allen Warren'in, gerekse Baden-Powell'in, bir çok tarihçinin gözler önüne sermiş olduğu, her türlü askeri bağlantıyı reddetmeleri bir yana bırakılırsa, izciliğin asıl amacının, geleceğin “iyi yurttaşlarını” hazırlamaya yönelik karakter eğitimi olduğunu söylemeleri tamamen gerçekliği çarpıtan bir şey değildir. Çünkü bu bölüm boyunca gördüğümüz gibi “iyi yurttaş” ile kastedilen büyük ölçüde “iyi asker”di ve Baden-Powell'in uyguladığı karakter eğitimi de geleceğin askerlerini bedenlen hazırlanmanın yanı sıra onları fikren de hazırlama amacına yönelik bir eğitimdi. Savaşların aldığı yeni biçimin bunun önemini arttırdığı yolundaki görüşü Savaş Bakanı Haldane tarafından da paylaşılmaktaydı ve fiziksel eğitimin zihinsel bir eğitim olmadan bir ilerleme sağlayamayacağı ifade eden Savaş Bakanı Haldane de bu nedenle *Boy Scouts* kurumunun hem ulusal eğitim, hem Savaş Bakanlığı, hem de ulusal çıkar açısından memnuniyetle karşıladığını ifade etmekteydi.¹⁷³

Baden-Powell'in yetiştirmeye çalıştığı “iyi yurttaşlar”, sorumluluk sahibi, ulusun çıkarlarını gözeten, iyi donanımlı, bedenlen güçlü ve en önemlisi tereddüt

¹⁷⁰ Akt., Springhall, “Baden-Powell and the Scout Movement...”, s.937

¹⁷¹ A.e., s.938

¹⁷² Akt. Springhall, a.y.

¹⁷³ Baden-Powell, “Boy Scouts in Connection with National Training...”, s.584, 586

etmeden ülkesi için savaşmaya her an hazır olan yurttaşlardır. Böyle bir yurttaş tanımı elbette dönemin yaklaşan savaş korkusunun, Almanya karşısında hissedilen gerilemenin ve savaş için yeterince hazırlıklı olunmadığının farkında olmanın ve bu bağlamda toplumda yükselen milliyetçiliğin ve militarizmin bir sonucudur. Bu bağlamda, Britanya'nın "iyi yurttaşları" da, "iyi askerler"dir. Dolayısıyla "geleceğin yurttaşlarının eğitimi" de "geleceğin askerlerinin eğitimidir". Amaç açıktır: Vatanını savunmaya fikren ve bedenen "daima hazır" olan, geleceğin asker yurttaşlarını hazırlamak.

İzcilik örgütü Britanya'da kurulduktan sonra kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Örneğin 1902'de *The Boys' Voluntary League*'in (*Frivillegt Drengeforbund*), Britanya'daki *Boys' Brigade*'den hemen sonra ve onu kopya ederek kurulduğu Danimarka'da, izcilik 1909'da ve kız izciler (*Girl Guide Corps*) de 1911'de örgütlenmiştir.¹⁷⁴ Rus-Japon savaşının gençleri askere hazırlama ihtiyacını açığa çıkardığı ve bu amaçla *Poteshyne* adlı paramiliter bir örgütlenmenin hayata geçirildiği Rusya'da ise izcilik, genç bir subay, Oleg Pontyukhov tarafından 1909 yılında örgütlenmiştir.¹⁷⁵

1.3.3.2. Almanya'da *Jungdeutschlandbund* (Genç Almanya Birliği) Örgütlenmesi

Almanya'da 1890'lardan itibaren sanayileşme ve kentleşmenin bir sonucu olarak gençlerin, özellikle de genç işçilerin hem fiziksel olarak hem de moral açıdan bir kötüleşme içerisinde olduğuna yönelik kaygılar dile getirilmeye başlanmış, askeri ve endüstriyel gücü zayıflatacağı düşünülen bu sorunun üstesinden gelebilmek için örneğin, 1890 yılında, Prusya Parlamentosu Alt Meclis'inden Ulusal Liberal Parti üyesi Emil von Schenkendorff tarafından örgütlenen Almanya'da Popüler Sporları ve Gençliği İlerletme Merkez Komitesi, Alman gençlerini, sağlıklarını yükseltmek ve Almanya'nın savunma kapasitesini arttırmak için, spor yapmaya ve jimnastiğe teşvik etmek üzere bir kampanya başlatmış ancak bu kampanya, Komite'nin bu çabalarını

¹⁷⁴ Van Dalen-Bennett, *A World History of Physical Education...*, s.262

¹⁷⁵ James Riordan, "The Russian Boy Scouts", *History Today*, 38, 10, Oct. 1988, s.48

gençlere yönelik tüm spor aktivitelerini tekeline alma girişimi olarak yorumlayan ve Almanya'nın en eski jimnastik örgütlenmesi olan Alman Jimnastikçileri'nin muhalefeti nedeniyle sürdürülemediği.¹⁷⁶

Bu girişimin başarısızlığına rağmen, gençliğin fiziksel ve moral eğitimi sorunu Almanya'nın gündeminden çıkmamıştır. Bu konuda etkili grupların başında J.A. Williams'ın "muhafazakar-militarist" olarak sınıflandırdığı ve "bütün sınıflardan gençlere hiyerarşik otoritenin önemini, kesin bir itaati ve ulus için kendini feda etmeyi aşılama amacıyla" olduğunu ifade ettiği grup gelmekteydi.¹⁷⁷ Bu çerçevede her ikisi de 1911 yılında kurulan ve gençlere paramiliter bir eğitim veren örgütlenmelerden biri Alman İzciler Birliği (*Pfadfinder*) diğeri ise Genç Almanya Birliği (*Jungdeutschlandbund*) idi. 1912 yılında 80.000 üyesi bulunan ve üyelerine komutlarla hareket etme, çeşitli talimler ve yürüyüşler gibi askeri bir eğitim veren Alman İzcileri'nin liderleri de askerdi ve izcilere en iyi yurttaş örneği olarak II. Wilhelm'i, ideal bir ulus örneği olarak da Sparta'yı göstermekte, diğer ülkelerdeki izcilik örgütlenmeleri ile ilişkileri reddetmekte, üyelerine yabancı kelimeler kullanmayı yasaklamaktaydılar.¹⁷⁸

Paramiliter özellikleri daha baskın ve çeşitli grupları bir araya getiren bir şemsiye örgütlenme olan Genç Almanya Birliği de aynı yılda (1911) Mareşal Freiherr Colmar von der Goltz tarafından kurulmuştur. 1883 yılında yayınlanan *Das Volk in Waffen* (Millet-i Müsellaha) adlı kitabında, Fransız Devrimi'nden itibaren savaşların değişen biçimini anlatan ve artık "bütün bir milletin işi" haline gelen savaşın, milletin bütün fiziksel, moral yeteneklerini ve kaynaklarını savaş için seferber etmesi ile kazanılabileceğini ileri süren Goltz, bu nedenle bütün bir milletin savaş için hazırlanması, bir "millet-i müsellaha" haline gelmesi gerektiğini ileri sürmekteydi.¹⁷⁹ Bu çerçevede yapılması gerekenlerden biri de gençliği, beden ve ruhen askerliğe hazırlamak üzere paramiliter bir eğitime tabi tutmaktır. Goltz 1876 yılından itibaren, ilköğretim öğrencileri için sistematik bir paramiliter eğitimin

---

¹⁷⁶ Derek S. Linton, "Preparing German Youth for War", (Ed.) Manfred Franz Boemeke, Roger Chickering, Stig Förster, **Anticipating Total War: German and American Experiences, 1871-1914**, Cambridge, Cambridge University Press, 1999, s.168-169

¹⁷⁷ John Alexander Williams, **Turning to Nature in Germany: Hiking, Nudism, and Conservation, 1900-1940**, Stanford, California, Stanford University Press, 2007, s.114

¹⁷⁸ A.e., s.114-115

¹⁷⁹ Mirliva Von der Goltz Paşa, **Millet-i Müsellâha: Asrımızın Usûl ve Ahvâl-i Askeriyyesi...**, s.15

savunuculuğunu yapmış, ancak Linton'a göre muhafazakarlar bu önerileri – aslında doğru bir biçimde- Fransız “asker-milet” anlayışı ile bağlantılandırırken, Prusya Savaş Bakanlığı bu tür bir eğitim verilmesinin sol eğilimleri ve kısa dönemli milis tipi ordu yandaşı sosyalistleri cesaretlendireceğinden endişe duymuştur.¹⁸⁰

Almanya'da gençlere yönelik çeşitli örgütlenmeler varlığını sürdürür ya da yenileri kurulurken, onlara askere hazırlayıcı paramiliter bir eğitim verme amacıyla olan örgütlenmelerin ancak savaş öncesi dönemde kurulabilmesini Linton, gerekli ideolojik ve kurumsal koşulların bu dönemde oluşması ile açıklamaktadır. Bu çerçevede gençlerin fiziksel ve moral kötüleşmesi ve bunun ekonomiye ve askeri başarıya zarar verdiği yönündeki inancın yerleşmesi, gerekli ideolojik koşulları sağlarken, bu sorunlara çözüm olmak için özellikle okula devam etmeyen işçi gençler için belediyeler denetiminde kurulmuş olan zorunlu “devam okulları” da paramiliter örgütler için kurumsal bir zemin hazırlamış, Sosyalist Gençlik Hareketi'nin yükselişinden duyulan endişe ise temel bir uyarıcı ve harekete geçirici olarak işlev görürken, Alman İzcileri ile Bavyera'da kurulmuş olan Savunma Gücü Derneği (*Bayerischer Wehrkraftverein*) de bu örgütlenmeyi haber veren öncü örgütlenmeler olmuştur.¹⁸¹

Kuşkusuz paramiliter derneklerin savaş öncesi dönemde kurulmalarının en önemli nedeni artan militarist atmosfer ve gelecek savaş için hazırlanma ihtiyacı idi. 1871'de birliğini sağlayan ve bu tarihten sonra birliğinin sürekliliğini sağlamaya ve güçlenmeye çalışan Almanya'da otoriter bir rejim kurulmuş ve Alman ordusu da dünyanın en güçlü ordusu, her yerdeki askeri reformcular için bir örnek, askerler de büyük bir nüfuza sahip hale gelmişler, Alman anayasasının otoriter özellikleri ise Chickering'in dikkat çektiği gibi, öncelikle “orduyu sivil kontrolden izole etme” amacıyla tasarlanmıştı.¹⁸² Savaşçı değerler toplumun tüm sivil kurumlarının içine sızarken, generallerin fikirleri de belirgin biçimde devlet meclislerinde hesaba katılıyordu ve Chickering'in ifadesiyle Alman milliyetçiliği, Almanya'nın büyüyen endüstriyel gücüne dair saldırgan bir güven ve Almanya'nın dünyadaki nüfuzunun ekonomik gücüne uygun büyüklükte olması gerektiği yönündeki inanç kadar, askeri

¹⁸⁰ Linton, “Preparing German Youth for War”..., s.167

¹⁸¹ Bkz., a.e., 170-175

¹⁸² Chickering, *Imperial Germany and the Great War, 1914-1918..*, s.2

değerlerin merkeziliğini de ifade etmekteydi.¹⁸³ Militarizmin bu egemenliği Almanya’da paramiliter örgütlenmelerin ortaya çıkışında da en önemli nedendi. Yaklaşan savaş ise bu yöndeki çabaları arttırdı. Almanya’nın er geç Rusya ve Fransa’ya karşı savaşa zorlanacağını düşünen Goltz’un Genç Almanya Biligi hakkında 1911 yılının Haziran ayında sunduğu plan Kayzer tarafından kabul edildi.¹⁸⁴

Genç Almanya Birliği, gençlere yönelik örgütlenmelerin bir federasyonu idi ve vücudu güçlendirmek, itaati, disiplini, vatanseverliği aşılacak ve çeşitli askeri becerileri geliştirmek yoluyla gençleri gelecekteki askerlik hizmetleri için hazırlama amacını, fiziksel egzersizler, talimler ve “arazi oyunları” ile gerçekleştirmeye çalışmaktaydı. Birlik duygusu ve dayanışmayı aşılacak üzere talimler birlikte yapılmakta, Williams’ın ifadesiyle, bununla gençlerin sınıfsal, dinsel ve politik farkları aşması sağlanmaya çalışılmaktaydı.¹⁸⁵ Linton da örgütlenmenin amacının, gençleri bir düzen ve disiplin içinde eğiterek, onları fiziksel ve moral açılarından güçlendirmek, dürüst, becerikli, birlik ruhuna sahip ve kendini bu birliğe adayacak biçimde yetiştirmek ve böylece gençlerin vatana hizmetin Alman erkekleri için en büyük onur olduğunu anlamalarını sağlamak olduğunu ifade etmektedir.¹⁸⁶

Paramiliter eğitimin ana bileşenleri fiziksel egzersizler, talimler, yürüyüşler, arazi oyunları – özellikle savaş oyunları-, moral ve ideolojik içerikli dersler olan Genç Almanya Birliği’nde yürüyüşler sırasında söylenen şarkılar da savaş meydanlarında mücadele etme ve canını verme üzerineydi.¹⁸⁷

Genç Alman Birliği, öncelikle önemli kent merkezlerindeki devam okullarında örgütlenmeye başlamıştır. Örneğin Düsseldorf’da oluşturulan bölükler savaş oyunlarına katılanlar arasında ezici bir çoğunluk oluşturmuş, 1250 öğrenci subaylarca yönetilen beş savaş oyununda yer almıştır.¹⁸⁸ Ancak liderler kısa sürede bu aralıklı oyunlar yerine aynı gruplarla sürekli ve sistematik çalışmanın gerekli olduğu sonucuna varmışlar ve Ekim 1912’de gençlere yönelik bu örgütlenme ile

---

¹⁸³ A.y.

¹⁸⁴ Linton, “Preparing German Youth for War”..., s.180

¹⁸⁵ Williams, **Turning to Nature in Germany...**, s.115

¹⁸⁶ Linton, “Preparing German Youth for War”..., s.180

¹⁸⁷ Hew Strachan, **The First World War: Volume I: To Arms**, Oxford, Oxford University Press, 2003, s.148

¹⁸⁸ Linton, “Preparing German Youth for War”..., s.181

uğraşmak üzere yedek subaylarla anlaşmaya varılırken daha sonra da bazı öğretmenler, memurlar ve işadamları da en azından haftada bir kez gençler için çalışacaklarını bildirmişlerdir.¹⁸⁹

Basit talimlerin jimnastik salonlarında da yapılması, yaz boyunca da savaş oyunları, yürüyüşler, ve benzeri aktivitelere devam edilebileceği kararı alınırken, 1913 yılında da talimler ve jimnastik için ayrıntılı bir program hazırlanmış ve bu programın hazırlanmasında gençlerin ilgilerinin kısa ve sürekli değişen talim ve egzersizlerle sürekli kılınacağı düşüncesi etkili olmuştur. Eğitimin önemli bir bileşeni olan ve genellikle Pazar sabahları, üniformalı Birlik üyelerinin iki karşı ordu olarak ayrıldığı ve askeri marşlar eşliğinde saatlerce yapılan manevraları ve sonrasında da bambu sırtklarla yapılan kısa çarpışmaları içeren “savaş oyunları” da bireysel rekabet yerine, “diğer gruba düşmanlık temelinde bir grubun kendi içindeki işbirliğine dayanması” temelinde organize edilmiştir.¹⁹⁰ Bunda Linton’un dikkat çektiği üzere, Goltz’un bireysel başarının kibri arttırabileceği ve böylece alçakgönüllülüğü ve itaati yokedebileceği yönündeki görüşü etkili olmuştur.¹⁹¹ Bunun yanı sıra grubun işbirliği içindeki eylemliliğinin birlik ruhunu, bir bütünün parçası olma bilincini, dayanışmayı arttırıcı bir etkisi olduğu da açıktır. Yine bu savaş oyunları, gelecekte savaş meydanlarında yapılacak manevraların ve çarpışmaların da bir taklidi olmaları ve onlara savaşçı bir ruh aşlamaları nedeniyle, gençlerin askere hazırlanmalarının vazgeçilmez unsurları olarak görülebilir.

Devlet ve ordu desteğine sahip olan Birliğe bu çerçevede örneğin, ordunun eğitim alanlarına ve kışlarına girme hakkı verilmiştir.¹⁹² Birliğin kendisine katılan örgütlenmelere devletin gençler için ayırdığı fonların bir kısmını yönlendirebilmesi de bu birliğe katılım konusunda diğer örgütlenmeleri teşvik edici bir unsur olmakla birlikte, bir çok burjuva eğitimci, birliğin askeri eğitim metodlarına karşı çıkmış ve üyelerinin günlük katılımlarını sınırlandırırken, Katolik eğitimci ise Birliğin moral eğitime karşı fiziksel eğitime verdiği önemi eleştirmiş ve 1913 yılına kadar Birliğe katılmayı reddetmişlerdir.¹⁹³ Bu nedenle Williams’a göre 1914’te Birliğin 750.000

---

¹⁸⁹ A.y.

¹⁹⁰ A.e., s.182

¹⁹¹ A.y.

¹⁹² Strachan, **The First World War: Volume I: To Arms**, s.180

¹⁹³ Williams, **Turning to Nature in Germany...**, s.115

üyesinin bulunduğunun açıklanmasına rağmen aslında Birliğin yerel şubelerinde günlük aktivitelere katılan gençlerin sayısı 69.000'dir ve muhafazakar gençlik örgütlenmelerinin toplam üye sayısı da 90.000'den fazla değildir.¹⁹⁴ Strachan ise bu rakamın 700.000 olarak verildiğini ancak asıl rakamın yüzde on daha az olduğunu ifade etmektedir.¹⁹⁵ Linton da 750.000 rakamının şişirilmiş bir rakam olduğunu, Katolik ve Protestan gençlik grupları ve bazı bölgesel derneklerin görünüşte Birlik ile birleşmekle beraber birçok açıdan özerkliklerini koruduğunu, gerçek üye sayısının 761 kayıtlı bölükte, 70000 civarında olduğunu ileri sürmektedir.¹⁹⁶

Birliğin aşırı bir militarist niteliği olduğu yönündeki eleştirilerden biri, Katolik gençlik gazetesi olan *Die Wacht*'da Ekim 1913'te yayınlanan bir yazıda dile getirilmiştir. Yazıda Birliğin tüm Almanya'yı "dev bir kışlaya" çevirmeye çalıştığı, Katoliklerin, gençlerin yürüyüşler ve jimnastik yoluyla askere hazırlanması gerektiğini düşündükleri fakat her dakikayı askeri talimle geçirmenin, yürüyüşlerde üniforma giymenin ve "tunturaklı" bir vatansızlık ajitasyonunun aşırı olduğu ifade edilmiş, ancak bu eleştiriler Linton'un ifadesiyle Goltz ve çalışma arkadaşları üzerinde bir etkide bulunmamıştır.¹⁹⁷ Sosyal Demokrat Parti ise, Genç Almanya Birliği'nde gençlerin "milliyetçi bir propaganda ile beyinlerinin yıkandığını ve işçi sınıfı gençlerinin yollarından saptırıldığını" ileri sürmüş, *Düsseldorf Volkszeitung*, sosyalist aileleri çocuklarını Genç Almanya'dan uzak tutmaları konusunda uyarmıştır.¹⁹⁸

Prusya'da 1914 yılının Ağustos ayı ortalarında gençlere yönelik paramiliter eğitim konusunda yeni bir adım atılmış, Eğitim, İçişleri ve Savaş Bakanları 16 yaş ve üstündeki gençlerin fiziksel güçlerine göre askeri yardım ve iş hizmetine çağırılması gerektiğini, hem bu nedenle hem de gelecekteki askeri hizmetleri için özel bir askeri hazırlanmaya ihtiyaçları olduğunu bildirmişler ve bu çerçevede alınan kararda, ordunun özel "gençlik birlikleri/grupları" (*Jugendkompagnien*) oluşturması ve okullardaki öğrencilerin, gençliğin eğitime yönelik gruplar ve egzersiz kulüpleri

---

¹⁹⁴ A.y.

¹⁹⁵ Strachan, *The First World War: Volume I: To Arms*, s.189

¹⁹⁶ Linton, "Preparing German Youth for War"..., s.182

¹⁹⁷ A.e., 183

¹⁹⁸ A.e., 184

üyelerinin eğitim almak üzere bu birliklere dahil olmaları istenmiştir.¹⁹⁹ Haftasonu öğleden sonraları yapılacak eğitimlerin subayların komutası altında gerçekleşeceği, katılımcı gençlerin alacağı sertifikaların onların ileride ordu ve donanmaya girişlerinde kolaylık sağlayacağı bu yeni örgütlenmede Genç Almanya Birliği'ne de ayrıcalıklı bir liderlik pozisyonu verilmiştir.²⁰⁰ Williams'a göre bu, "*Prusya hükümetinin gençleri militarist-muhafazakar bir usul ile yetiştirme amacının bir göstergesi*" iken, Genç Almanya Birliği lideri de buna "ulusu birleştirme sözü" ile karşılık vermiş ve "*savaştan sonra gençler içinde ne partilerin ne de bölünmelerin yeri olmayacağıının, başlangıçtan beri planlandığı gibi, Genç Almanya'nın bütün gençleri tamamen sarıp sarmalayacağını ifade etmiştir.*"²⁰¹

30 sayfadan fazla olan ve kararnameye ek olarak verilen ve Williams'a göre, Genç Almanya Birliği'nin gençliğin eğitiminde kullandığı yöntemlerin "detaylı bir özeti" olan talimatnamede, arazinin ve savaş için öneminin öğretilmesi, yürüyüş talimleri dahil 33 adet aktivite yer almakta, talimlere endoktrinizasyon da eşlik etmekte, akşam saatlerinde gençlere atalarının büyük başarılarına ait hikayeler anlatılması, düşmana karşı öfkelerinin cepheden gelen haberlerin aktarılması yoluyla tutuşturulması istenmekteydi.²⁰²

Bu yeni örgütlenmelerin bir örneği, Eylül 1914'te Berlin ve Karlsruhe'den gelen teşviklerle Baden'de Genç Almanya Birliği tarafından kurulan ve 16 yaş ve yukarısı gençleri vatana hizmet etmeye hazırlamak üzere paramiliter bir eğitime tabi tutmayı amaçlayan ve eğitimin emekli ve yedek ordu subaylarınca verildiği Gençlik Savunma Birliği (*Jugendwehr*)dir ve bu yeni grubun lideri de daha önce Genç Alman Birliği'nde görev yapmış George von Graevenist'dir.²⁰³

Chickering'e göre, savaşın ilk aylarında jimnastik ve spor kulüplerinin üyeleri olan ancak askere gönüllü alınmak için yeterli olmayan gençler bu örgütlenmede cazip bir alternatif bulmuşlar, yine örgütlere katılımın kendilerine istedikleri askeri birimi seçebilme hakkı vermesi de katılım için özendirici olmuş ancak, şehrin askeri ve sivil elitlerinden destek gören bu örgütlenmeye daha çok orta

---

¹⁹⁹ Williams, **Turning to Nature in Germany...**, s.158

²⁰⁰ A.y.

²⁰¹ A.y.

²⁰² A.e., 158-159

²⁰³ Roger Chickering, **The Great War and Urban Life in Germany: Freiburg, 1914-1918**, Cambridge, U.K., Cambridge University Press, 2007, s.512

sınıf ailelerinin çocuklarının gittiği okullardaki erkek öğrenciler katılmış, işçi ailelerinin çocuklarının katılımı oldukça sınırlı kalmış, bu nedenle başlangıçta ümit edildiği üzere geniş ve toplumsal açıdan yaygın bir örgütlenme haline gelememiştir.²⁰⁴ Graevenist'in katılımı zorunlu hale getirme yönündeki teklifi ve gençlerin iki gün öğleden sonra ve bir gün de akşamları talim etmeleri gerekliliği, diğer gençlik grupları ve okul yöneticileri tarafından tepki gösterilmesine neden olurken, Stühlinger'de örgütün zayıflığı büyük ölçüde *Sacred Heart* adlı gençlik örgütünün rekabetinden kaynaklanmış, sadece 1917 yılında başpiskoposluğun gençlerin *Jugendwehr*'in özerk Katolik şubesine katılmalarına izin vermesiyle 120 genç örgütlenmeye katılmıştır.²⁰⁵

Askeri denetim altında olan ve şehirdeki talimler ve şehir dışındaki tatbikatlar sırasında gri şapka ve üniforma giyen üyeler zamanlarını daha çok jimnastik salonlarında ve keskin nişancılık derneklerinde geçirmekteydiler ve hatta 1915'te gerçek cephane kullanmalarına da izin verilmişti. Askeri garnizonlara ve ambarlara geziler yapılmakta, askerlerin talimleri izlettirilmekte ve onlara askeri tarih, taktikler, lojistik ve ilkyardım hakkında eğitim verilmekteydi. Askeri bir disiplin altında yetiştirilen bu gençler aynı zamanda savaş sırasında yangın söndürme, tarlalarda çalışma gibi konularda da yardımcı olarak, emek sıkıntısına bir çözüm olabilirdi. Yine bu gençler vatansever mitinglerin de "demirbaşları" arasındaydı.²⁰⁶

Bu çerçevede kurulan örgütlerin geniş bir katılım sağlayamaması ve bazı çevrelerce eleştirilmesine Williams da dikkat çekmektedir. Devletin gençlerin askere hazırlığı için paramiliter örgütlenmeler oluşturma konusundaki bu girişimi, paramiliter eğitime karşı olan Sosyalistler ve eğitimin daha çok karakter inşasına yönelik olması gerektiğinin düşünen Katolik veya burjuva-reformist gençlik eğitimcilerince eleştirildiği gibi, bir diğer muhafazakar gençlik örgütlenmesi olan ve temelde gençliğin askerlik için hazırlanması gerekliliğini kabul eden - hatta kendisi de bu açıdan önemli kurumlardan biri olan- ancak doğrudan askeri talimlere karşı çıkan ve ayrıca kendi örgütsel özerkliğini kaybedeceği endişesini duyan İzciler liderleri de mesafeli bir yaklaşım sergilemişler, örgütlü olmayan gençlerin büyük kısmı da bu

---

²⁰⁴ A.e., s.513

²⁰⁵ A.y

²⁰⁶ A.e., s.514

örgütlenmenin dışında kalmışlardır.²⁰⁷ 1916 yılında devletin gençlik birliklerindeki gençleri gıda isyanlarını bastırmak üzere kullanacağı söylentisi üzerine, pek çok aile çocuklarını bu birliklerden almış ancak yine de gençlik birliklerinin üye sayısı 1914 sonunda 600.000'e ulaşmış ve artış 1915 yılı boyunca sürmüştür, 1916 yılında da ise kesin çözüm olarak Hindenburg ve Ludendorff yönetimindeki askeri diktatörlük, Gençlik Savunma Kanunu'nu (*Reichjugendwehrgesetz*) hazırlayarak, paramiliter eğitimin zorunlu olması ve bu eğitimin barış döneminde de devam etmesi esasını getirmiştir.²⁰⁸

Görüldüğü üzere özellikle sanayileşme ve kentleşmenin yarattığı bir sorun olarak görülen ve gerek ekonomi alanında gerekse askeri alanda devletin güçsüzleşmesi sonucunu doğuracağı düşünülen, gençliğin fiziksel ve moral açıdan kötüleşmesi sorunu Almanya'da da gençleri bu açılardan eğitmeye yönelik bir takım örgütlenmeler oluşturulmasına neden olmuştur. Askeri konulardaki kaygıları ön planda tutan ve savaşların almış olduğu biçimin bütün bir milletin bir "millet-i müsellaha" haline gelmesini gerektirdiği düşüncesinde olan Goltz başta olmak üzere, gençlerin bu açıdan hazırlanması için paramiliter bir eğitim almaları gerektiği savunulmuş ve bu çerçevede, özellikle savaş öncesi dönemin artan militarist atmosferinde bu yönde örgütlenmeler hayata geçirilmiştir. 1911'de Goltz tarafından kurulan Genç Almanya Birliği gençlik örgütlerini çatısı altında toplamaya çalışmış ve gençlerin beden terbiyesi, çeşitli talimler, başta savaş oyunları olmak üzere arazi oyunlarının yanı sıra ideolojik, ahlaki ve ruhi bir eğitim ile itaatli, disiplini, becerikli, birlik ruhuna sahip, dayanışmacı, sınıfsal ve dinsel farklılıkların ayırdığı ya da bireysel hareket eden kişiler değil, "organik bir bütünün aynılaştırılmış" üyeleri, savaşçı ruhlu, vatansever ve askerlik görevini vatana karşı en değerli görev olarak gören "asker Alman gençleri" olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Eğitimin bu amaçları ve askeri niteliğinin yanı sıra üniformalar, askeri içerikli şarkı ve marşlar, ordu desteği, asker kurucular ve öğretmenler örgütlenmenin militarist niteliğini açıkça göstermektedir. Savaşın başlamasıyla özellikle Prusya'da iktidar, gençlere yönelik paramiliter eğitimin askeri açıdan önemini daha iyi kavramış ve 16 yaş üstü gençlere yönelik olarak yeni bir örgütlenme, Genç Almanya Birliği'ne

---

²⁰⁷ Williams, *Turning to Nature in Germany...*, s.159

²⁰⁸ A.y.

imtiyazlı bir rol verilerek, hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Militarist niteliğe çeşitli çevrelerden gelen tepki ve örgütlenmelerin içinde yer almama konusunda gösterilen direniş, bu tür örgütlenmelerin bazı çevrelerce kolaylıkla sahiplenilmediğini ve yaygınlık kazanamadığını göstermekle birlikte, bu soruna çözüm de 1916 yılında üyeliğin zorunlu hale getirilmesiyle aşılmaya çalışılmıştır.

Genç Almanya Birliği'nin ve sonrasında kurulan örgütlenmenin bir örneği de Goltz'un etkisiyle ve yine bu derneğin kurucuları ve eğitimcileri arasında yer alan Von Hoff'un çabalarıyla, bu türden örgütlere ihtiyaç duyan müttefikleri Osmanlı Devleti'nde "Osmanlı Genç Dernekleri" adı ile 1916 yılında kurulacaktır.²⁰⁹

Sonuç olarak, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde ve savaş sırasında bir çok ülkede, binlerce genç, paramiliter gençlik örgütleri bünyesinde örgütlenmiş bulunmaktaydı. Ülkeleri ancak, vatani için kendini her an feda etmeye hazır, milli bilinç kazanmış, savaşma güç ve kabiliyetine sahip asker-yurttaşların yetişmesi, milletin "müsellah" bir millet haline gelmesi ile kurtarılabilirdi ve bu paramiliter örgütler de tam da bu amacı gerçekleştirmek için kuruldu. Kitlelerin savaş için toptan mobilizasyonlarının gerekli olduğu bir dönemde, gençlerin savaş ve ulusal çıkarlar için mobilizasyonu bu örgütlerce sağlandı. Üyeleri, savaş döneminde uluslarının ve ordularının yanında yer aldılar.

---

²⁰⁹ Osmanlı Genç Dernekleri dördüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu inceleme aslında bir anlamda Genç Almanya Birliği'nin ve sonrasında kurulan örgütlenmenin de bir incelemesi olmuştur. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, Almanya'da Goltz tarafından kurulan ve Osmanlı Genç Dernekleri'ne model olan bu dernekler için, o dönemde Osmanlı'da bu derneklere referansla kullanılan "Alman Genç Dernekleri" ismi kullanılacaktır.

2. BÖLÜM

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE BEDEN TERBİYESİ, ASKERİ TALİM ve İZCİLİK

Birinci bölümde incelediğimiz üzere, insanlık tarihi boyunca görülen ve özellikle hayatta kalmak, savaş kazanmak gibi amaçlara yönelik olarak, gençlerin beden terbiye edilmesi konusu, 19. yüzyıldan itibaren Avrupa’da yeniden gündeme gelmiş ve bu konu üzerinde önemle durulmaya başlanmıştır. Bu çerçevede okul müfredatlarına beden eğitimi dersleri konulmuş, her tarafta jimnastik kulüpleri kurulmaya başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni, bedenlen oldukça zayıf oldukları düşünülen gençlerin, bedenlerinin güçlendirilmesi idi. Ayrıca sağlam fikirler de ancak sağlam bir vücutta ortaya çıkabilirdi. Gençlerin bedenlen güçlendirilmesi yönündeki ihtiyacı ortaya çıkaran en önemli etken ise, kuşkusuz savaşlarda alınan yenilgilerdi ve gelecek savaşların kazanılabilmesi için, gençliğin iyi bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. Bu çerçevede beden eğitimi ve spor alanının giderek militarist renklere büründüğü görüldü. Beden eğitimi yönündeki faaliyetler, askeri hazırlık sürecinin bir parçası olarak algılanırken, askeri talimler, özellikle nişan talimleri bu eğitimin ayrılmaz bir parçası haline geldi. Okullarda verilen eğitimin yanı sıra bu hazırlık süreci büyük ölçüde paramiliter örgütlenmeler eliyle gerçekleşti. Bunun örnekleri bir çok ülkedeki - özellikle Almanya’daki - jimnastik örgütlenmesi ve izcilik kurumu idi. İngiltere’de Baden-Powell’in girişimi ile oluşturulan izcilik örgütlenmesi kısa sürede tüm dünyaya yayıldı.

Beden eğitimi ve sporların özellikle savaşçıların eğitiminde kullanılması, Eski Türklerin, Selçukluların ve Osmanlıların da başvurdukları bir yöntemdi. Orta Asya’daki göçebe yaşam koşullarının ve savaşların gerektirdiği biçimde güçlü, çevik ve atik olma zorunluluğu Türkleri, çocuklarını çok küçük yaşlardan itibaren bu yönde eğitmeye sevk etmiş ve bu çerçevede avcılık, binicilik, okçuluk, güreş, koşu, ağırlık kaldırma, kılıç, cirit gibi sporlar, idmanlar bu eğitimin önemli bileşenleri olmuşlardır. 15-16 yaşına gelenler programlı idman hareketleri ile savaş tekniği, silahını kullanma ve özellikle yakından mücadeleyi gerektiren her türlü hareketi

yapabilme becerilerini geliştirirlerdi.¹ Türklerin Anadolu'ya gelişinden sonra da beden eğitimi ve sporlara verilen önem bir tarafa bırakılmamıştır. Ahilik teşkilatı bu açıdan önemli bir rol oynamış, bu teşkilatta üyelere, silah kullanma ve beden kültürü de verilmiştir.²

Ahilerin kuruluşunda önemli bir rol oynadıkları Osmanlı Devleti'nde de beden eğitimi ve sporlara, yine savaşa güç ve kabiliyetini arttırma amacı çerçevesinde önem verilmiş, bu yöndeki eğitim, Enderun'da, Acemioğlanlar Okulu'nda ve tekkelerde verilmiştir. Halk eğitimi verilen kurumlardan sayılan tekkelerin bazılarının, “güreş tekkesi”, “okçular tekkesi” örneğinde olduğu gibi spor tekkeleri olarak teşkilatlandırıldığı görülmektedir. 1691 yılında ise ilk spor yönetmeliği olarak nitelendirilen “Atıcılar Yönetmeliği”, Abdullah Efendi tarafından yazılmıştır. Bu yönetmelikte, güreş, atıcılık, okçuluk, binicilik, cirit gibi sporların yapılacağı yerlerin nasıl kurulacağı, sporcuların çalışma biçimleri, spor ahlakı, spor tarihçesi gibi konular ele alınmıştır.³ Gerileme dönemiyle birlikte, beden eğitimi ve spor alanlarında da yaşanan gerilemenin ardından, bu konuların yeniden önem kazanması için 19. yüzyılın gelmesini beklemek gerekecektir.

19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında Avrupa'da beden eğitimi ve paramiliter örgütlenmeler konusunda meydana gelen gelişmelerden Osmanlı Devleti de uzak kalmamış, özellikle ordusunu modernize etme yönünde giriştiği reformlar çerçevesinde açılan okullar bu konuda önemli bir rol oynamıştır. Bu çerçevede önce beden eğitimi uygulamaları başlamış, daha sonra da izcilik faaliyetleri gündeme gelmiştir. Osmanlı'da da Avrupa'da – genel olarak tüm dünyada- olduğu gibi bu faaliyetlerin ortak noktası, gençlerin bedenlen güçlendirilmesi olmuştur. Balkan Savaşı'nda alınan yenilginin bir sonucu olarak da gençliğin vatan savunmasına hazırlanması amacı iyice belirginleşmiş, bu bağlamda beden terbiyesi alanının belirgin biçimde militarizasyonu da Balkan Savaşı'nda alınan yenilgi sonucu ve takip eden savaşın koşullarında gerçekleşmiştir.

Balkan Savaşı'nda alınan yenilgi, gençlerin savaşa bedenlen hazırlanmasının yanı sıra, ruhen de bu hizmete hazır olması gerektiği konusunu da gündeme

---

¹ Doğan Yıldız, **Türk Spor Tarihi**, y.y., Ser Yayıncılık, t.y., s.32-33

² Bkz. A.e., s.58-62

³ Nalan Bilge, **Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s.19-20

getirmiştir. Bu çerçevede eğitim içeriği milliyetçi bir doğrultuda yeniden düzenlenmiş, dönemin çocuklara ve gençlere yönelik dergileri vatan, vatan sevgisi, intikam, vatana hizmet konulu yazılarla dolarken bu konularda kitaplar da yayınlanmıştır.⁴ Sonuç olarak, özellikle Balkan Savaşı sonrası dönemde, İttihat ve Terakki'nin gelecek savaşlardaki zaferler için Meşrutiyet'in güçlü kuvvetli, milli bilinç sahibi, vatansever ve savaşa güç ve kabiliyetine sahip gençlerini yaratmaya koyulduğu söylenebilir. Beden eğitimi, izcilik ve diğer paramiliter gençlik dernekleri de bu amacın gerçekleştirilmesinin en önemli araçları olacaktır.

2.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda “Jimnastik” İle Özdeşleşmiş Bir Beden Terbiyesi Anlayışının Ortaya Çıkışı:

Beden terbiyesi ve sporun Osmanlı'daki gelişimi Batı'dakine benzer bir seyir izlemiştir. Birbirine yakın dönemlerde, benzer ihtiyaçların gereği olarak ortaya çıkmış ve benzer hedeflerin gerçekleşmesine hizmet edecek bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Jimnastikle özdeşleştirilmiş bir beden terbiyesi anlayışı ve uygulamasının Osmanlı Devleti'ne girişi, Batı'daki diğer bir çok uygulamaların İmparatorluğa giriş kapıları olan askeri okullar aracılığıyla olmuştur. Osmanlı Devleti'nde beden terbiyesinin bir ders olarak okul müfredatlarına dahil olmasının ilk örneği, II. Mahmut'un 1835'de açmış olduğu Mekteb-i Harbiye'de Avrupalı tarzda yapılan jimnastiğin, 1863 yılında “*Riyâzet-i Bedeniyye*” adı ile ders programına konulmasıdır.⁵ Jimnastik dersinin ders programına girmesi bu dersin yapılabilmesi için bir ders kitabını da gerekli kılmış ve böylece konu ile ilgili kitaplar çevrilmeye başlanmıştır. Mekteb-i Harbiye jimnastik öğretmenliğine getirilen ve birkaç ay sonra üsteğmenlik rütbesi verilip adı da Sadık olarak değiştirilen İtalyan asıllı M. Martino'nun, kitapsız ders yapılamayacağını söylemesi üzerine, Miralay Hacı Mustafa Hami'ye Fransızca'dan *Cimnastik Talimatnamesi* adlı kitap çevrtilip

⁴ Balkan Savaşı sonrasında özellikle öç ve intikam duygularını işleyen ve bir milli bilinç yaratma amacı taşıyan örnekler için bkz. Cüneyd Okay, **Meşrutiyet Çocukları**, İstanbul, Bordo Kitaplar, 2000, 32-52, 85-103

⁵ Atıf Kahraman, **Osmanlı Devleti'nde Spor**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995, s.627

bastırılmıştır.⁶

Askeri Şura daimi üyesi ve *Ceride-i Askeriyye* tercümanı olan Mustafa Hami Paşa, kitabın başında, “(...) *berriye ve bahriyye sınıf-ı askeriyye mekâtip-i şâhânesi i ‘dâdiyyelerinin birleştirelerek yeniden tertîb ve tanzîm buyurulan umûm i ‘dâdiyye mektebi şâkirdânının karâr-gîr olan ders programına Avrupa mekteblerinde câri olageldiği vechile riyâzet-i bedeniyye için sınıf-ı askeriyyeye lâzım olan cimnastik ta‘liminin ilâve buyrulmasından nâşi işbu ta‘limin sûret-i icrâsına dâir olan kitabın(..)*” tercümesinin yapılması işinin kendisine verildiğini ve sınavlara kadar yetiştirileceğini belirtmektedir.⁷ Mustafa Hami Paşa, bu talimatnamenin yanı sıra jimnastik aletleri ve bunların ölçüleri ile jimnastik hareketlerini resimlerle gösteren tabloların bulunduğu *Cimnastik Talimatnamesi Atlası* ile Schrebber’in *Risale-i Riyâzet-i Bedeniyye-i Tıbbiye* adlı kitabını da tercüme etmiştir.⁸ Mustafa Hami Paşa’nın *Cimnastik Talimatnamesi*’ne yazdığı önsözden de anlaşılacağı üzere, jimnastik dersleri tüm askeri idadilere konulmuş⁹, 1869 tarihli Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi’nin 23. maddesi ile de jimnastik dersleri tüm rüşdiyeler için zorunlu hale getirilmiştir.¹⁰

1868 Eylül’ünde açılan ve o zamanki adı “Mekteb-i Sultânî” olan ve Fransız liselerini kendine örnek alan Galatasaray Lisesi’nde, o liselerin ders programında bulunan jimnastik dersi de ayrı bir ders olarak yer almıştır. Her öğrenci için zorunlu

---

⁶ A.e., s.664

⁷ **Cimnastik Ta‘limât-nâmesi**, çev. Miralay Mustafa Hami, İstanbul, Mekteb-i Harbiyye Hazret-i Şahane Matbaası, 1283

⁸ **Cimnastik Ta‘limât-nâmesi Atlası**, Mustafa Hami, İstanbul, Mekteb-i Harbiyye Matbaası, 1284; D.G. M. Schrebber, **Risâle-i Riyâzet-i Bedeniyye-i Tıbbiye**, çev. Miralay Hacı Mustafa Hami, İstanbul, Talimhane-i Amire Litografyası, 1276. Bu kitapta jimnastik yoluyla bazı hastalıkların önlenebileceği gibi, bazılarının tedavisine de yardımcı olunabileceği ileri sürülerek, hareketler resimlerle anlatılmakta ve kitabın sonunda da hareketleri yaparken alınacak önlemler ile hangi hareketin hangi hastalığa iyi geleceği konusunda bilgi verilmektedir. A.e., s.68 v.d. Jimnastik konusunda bunlardan daha önce yayımlanan bir kitap daha vardır. “Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası”nda yazarının İsmail Paşa olduğu görülen 54 sayfalık “Risâle-i Jimnastik”in basım tarihi 1263 (1847)dir. Eser, Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane Matbaası’nda basılmıştır. Bkz. **Eski Harfli Türkçe Basma Eserleri Bibliyografyası (Arap, Ermeni ve Yunan Alfebeleriyle)1584-1986 (CD-ROM)**, Ankara, Nüvis, 2001

⁹ Faik Reşit Unat’ın kitabının sonunda verilen kronolojide de 1863’te Mekteb-i Harbiye’nin yanı sıra askeri idadilere de gerekli alet ve tesisler yaptırılmak suretiyle jimnastik dersinin konulduğunu bilgisi yer almaktadır. Faik Reşit Unat **Türk Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1964, s.137

¹⁰ Bilge, **Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi...**,s.25

olan jimnastik dersleri, haftada iki defa sabahları yapılmaktadır.¹¹ 1868-1871 yılları arasında jimnastik öğretmeni Mösyö Curel'dir.¹² Curel ilk iş olarak geniş bir salonu jimnastikhane haline getirmiş ve buraya Fransa'dan getirdiği aletleri koymuştur. Öğrencilerinin jimnastik konusundaki kuşkularını dağıtmak için 1870 yılında Kağıthane'de bir idman bayramı düzenleyen Curel, orada öğrencilere koşular, atlamalar ve beden hareketleri yaptırmış ve derece alanlara armağanlar dağıtmıştır.¹³

Curel'den sonra jimnastik öğretmeni olan Mösyö Moiraux bir süre sonra yüzbaşı rütbesiyle Tophane Askeri Sanayi Mektebi'ne atanınca yerine İtalyan Martinetti atanmıştır. 1878'de Harbiye Mektebi'nin jimnastik öğretmeni olan Martinetti, son sınıf öğrencilerinden Faik Bey'i jimnastik derslerini bir süre sürdürmek üzere görevlendirmiş, daha sonra Beyoğlu'nda jimnastik salonu bulunan İtalyan Stangali bu görevi devralmıştır. O sene, yani 1879'da okulu bitiren Faik Bey ise düzenlenen sınavı geçerek okula jimnastik öğretmeni olmuştur.¹⁴ Aletli Alman jimnastiği ve güreş çabaları ilk Türk jimnastik hocası olan Faik Bey ile başlamıştır.¹⁵

Faik Bey'in jimnastik konusundaki çabaları dönem yazarlarının da dikkatini çekmiş, örneğin Galatasaray Lisesi'nin ödül töreninde izlediği jimnastik sınıfının gösterilerinden oldukça etkilenen Ahmet Mithat, jimnastikten amacın, "güçlü bedenler yaratmak" ve bunun da "kamu sağlığına yönelik" bir amaç olduğunu ifade etmiştir.¹⁶ Burada "kamu sağlığı" vurgusu oldukça dikkat çekicidir. Birinci bölümde tartıştığımız üzere, modern devletler, nüfusun sağlığını ve dolayısıyla verimliliğini arttırma yönünde "kamu sağlığı"na ilişkin politikaları ve bu yönde kullanacakları araçları devreye sokmuşlardı ve beden eğitimi de bu araçların başında gelmekteydi. Ahmet Mithat'ın "kamu sağlığı" vurgusu da Osmanlı'da da bu yönde bir yaklaşımın oluşmuş olduğunu ve beden terbiyesinin de bu çerçevede değerlendirildiğini göstermektedir.

---

¹¹ Selim Sırrı [Tarcan], **Terbiye-i Bedeniyye Tarihi**, İstanbul, Devlet Matbaası, 1928, s.141

¹² Selim Sırrı ise kitabında, Galatasaray Lisesinin ilk jimnastik öğretmeninini Moiraux olduğunu, tavanda halkaların, trapezlerin, iplerin asılı olduğu ve bir çok diğer jimnastik aletin bulunduğ u salonu onun vücuda getirdiğini belirtmektedir. Mösyö Curel ise onun halefidir. A.e., s.142

¹³ Vahdettin Ergin, **1868'den 1923'e Mekteb-i Sultani**, İstanbul, Galatasaraylılar Derneği, 2003, s.46, 70; Gülsün Düzenli-Zafer Toprak,(haz.), "Özel Dosya: Galatasaray Lisesi", **Toplumsal Tarih**, no:26, Şubat 1996, s.35

¹⁴ Kahraman, **Osmanlı Devleti'nde Spor...**, s.641

¹⁵ **Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani) 1868-1968**, İstanbul, Gün Matbaası, 1974, s.24

¹⁶ Ahmet Mithat, "Cimnastik yani Riyâzet-i Bedeniyye", **Tercümân-ı Hakikat**, no: 3325, 1 Temmuz 1303(12 Temmuz 1889), s.5

Ahmet Mithat, Avrupa’da sadece erkek çocukların değil, kız çocukların bile beden terbiyesine önem verildiğine ve ilköğretimden başlanılarak yüksek öğretim dahil eğitimin tüm basamaklarında jimnastik dersleri bulunduğuna, hatta okuldan sonra da bu hareketlere özel jimnastikhanelerde devam edildiğine dikkat çekmektedir.¹⁷ Ahmet Mithat, başta askerlik, inzibat ve itfaiye hizmetleri olmak üzere her türlü işte gerekli çevikliği sağlayacağını söylediği jimnastiğin, tüm okullara ders olarak konulması gerektiğini de şu sözlerle ifade etmektedir:

“İmdi Avrupa’nın her tarafında olduğu gibi bizde dahi mekâtib-i ibtidâîyyeden başlayarak, mekâtib-i rüşdiyye ve i’ dâdîye kadar şu riyâzet-i bedeniyye dersleri ta’ mîm edilse şüheli olan etfâlimizin vücûdlarında alelumûm görülmekte bulunan gevşeklik külliyyen bertaraf olarak ona bedel bir kuvvet bir çabukluk hâsıl olmuş olur idi ki mekteb-i sultânîyede yüzlerce hezâr-pire gibi çevik olan cimnastik şâkirdânında bunun numûnesini görmüşlerdir.”¹⁸

1885 yılında yayınladığı jimnastikle ilgili kitabında Nazım Şerafettin Bey de Avrupa ülkelerinde jimnastiğe verilen önemden bahsetmekte, örneğin Belçika’da bütün şehirlerde bulunan Jimnastik Kulüpleri’nde çocuk ve gençlerin bedenlerini güçlendirdiklerini, İsviçre’de en küçük köylerde bile, okullarda birer jimnastik öğretmeni bulunduğunu, İsveç ve Norveç’de özel jimnastik talimhanelerinin yanı sıra bütün okulların salonlarının da bir jimnastikhane olmak üzere hazırlandığını belirtmekte¹⁹ ve Almanya’daki durumu ise şu sözleri ile ifade etmektedir:

“Almanya’da cimnastik artık bir ta’ lîm ve tadrîs-i millî hükmüne geçmiş, cimnastiğin te’ sîr ve nüfûzuna o kadar i’ timâd hâsıl olmuştur ki askerlikde (cümleinin ma’ lûmu olduğu üzere Almanya’da herkes askerdir) jimnastik ta’ lîmleri askerî manevralardan ziyâde ileri gitmiştir.”²⁰

Bir yazısında Yunan jimnastikhaneleri ve jimnastiğin Eski Yunan’daki gelişiminden bahseden Selanikli Tevfik ise, jimnastiğin Yunanlılar için “evlâd-ı vatan”ın yetiştirilmesinde en önemli unsur olduğu ileri sürerek, Yunanlılarının vücut

---

¹⁷ A.e., s.6

¹⁸ A.y.

¹⁹ Kahraman, **Osmanlı Devleti’nde Spor...**, s.631

²⁰ Nazım Şerafettin, “Bahçe ve Salonlarda Cimnastik Ta’ lîmi Yâhûd Bi’t-tedric Cümle-i Adâliyenin Neşv ü Nemâsına Mahsûs Tecârüb-i Bedeniyye Eğlenceleriyle Her Yerde İcrâsı Kâbil Bilâ-ecziha Ta’ limât-ı Makûleden Bahs Sıhhatnümâ”, 1885. Akt. Kahraman, **Osmanlı Devleti’nde Spor...**, s.631

güzellikleri ve sağlıklarının yanı sıra önemli yazar ve şairler yetiştirmelerini de buna bağlamakta, dolayısıyla jimnastiğin gerek sağlık ve vücudun estetiği açısından önemini, gerekse “sağlam fikrin sağlam vücutta bulunacağı” yönündeki düşünceyi vurgulamakta, jimnastiğe bu açılardan yaklaşmaktadır:

“Yunan cinsinin tenâsüb-i endâmca milel-i sâire efrâdına mütefevvik bulunmaları cimnastik ta‘lîmi meselli devam-ı sıhate fevkalâde hidmet eden bir şeye verdikleri ehemmiyetin netice-i tabîyesi olduğu gibi vücûdlarının devam-ı sıhhati de selâmet ve ciyâdet-i fikriyelerini te‘mîn etmiş olduğundan içlerinden yetişen müellif ve şairlerin metrûkât-ı kalemîyeleri bugün dahi âlemi hayretde bırakacak derecede metânet-i efkâr, selâmet-i ifâdeyi hâvidir.”²¹

Jimnastiğin sağlıklı bir neslin yetiştirilmesi için gerekli olduğu, bir çok milletin eski çağlardan beri bu amaçla jimnastiğe önem verdiği yönünde yazılanlara, jimnastik derslerinin bazı okullarda ders olarak okutulmasına, Ahmet Mithat gibi yazarların bunun tüm okullara yaygınlaştırılması çağrısına rağmen jimnastik, Osmanlı toplumunda ilk başlarda, çocukları pehlivan ya da canbaz yapmaya yönelik bir aktivite olarak algılanmıştır. Jimnastik konusunda halkta yanlış kanaatler olduğunu ifade eden Faik Bey de kitabında, jimnastiğin amacı ve faydaları üzerinde önemle durmaktadır. İnsanın “ruh ve cisimden oluşması” dolayısıyla her ikisinin birden geliştirilmesine çalışılması gerektiğini ve ancak bu yolla başarılı olunacağını ifade eden Faik Bey, jimnastiğin çocukların ne pehlivan ne de canbaz olması için değil, sağlam bir adam olması için meydana getirildiğini belirtmektedir.²²

Faik Bey’e göre, vücudu muntazam bir şekilde terbiye eden jimnastik sayesinde insanın yiğitliği, cesareti, zekası, hisleri, gücü, yetenekleri, çevikliği artacak ve böyle bir insan da hava değişimlerine, hayatın zorluklarına, her türlü güçlüğe kolayca direnebilecektir. Dolayısıyla jimnastik bir insanın devlete, insanlığa en güzel hizmetleri yapabilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle tamamen “kamu yararına” bir aktivitedir. Faik Bey’e göre insanın servet ve iktidarı bile vücunun

²¹ Selânikli Tefvîk, “Ezmine-i Atıkada Yunanistan Cimnasları ve Cimnastik”, **Teâvün-i Aklâm**, Sene:1, No: 6, 7 Ağustos 1302 (1886), s.23

²² Ali Faik [Üstünidman], **Jimnastik Yâhûd Riyâzet-i Bedeniyye**, Dersaadet, Mahmut Bey Matbaası, 1307 (1890), s.7-8. Kitabın kapak resmi ve kitapta yer alan bir çizim için bkz. **Ek 1**. Ali Faik Bey’in aynı yıl yayınladığı bir diğer kitabı ise “Jimnastik Ta‘limine Mahsûs Mecmûa-i Eşkâl”dir. 1894’te ise Mehmet Faik Paşa bir “Jimnastik Ta‘limâtname” yazmıştır. Bkz. **Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası**.

sağlığına bağlıdır.²³

Ahmet Mithat'ın yazısında olduğu gibi Faik Bey de jimnastiğin “kamusal yararı”na dikkat çekmektedir. Cumhuriyetçi düşüncenin temel taşlarından biri olan “kamu yararı”na yapılan bu göndermelerden, Osmanlı toplumunda da jimnastiğin bireysel olarak bedeni güçlendirme, güzelleştirme ve bireysel yararlar sağlama açısından önemi vurgulanmakla birlikte, bir bütün olarak topluma ve devlete sağlayacağı fayda bağlamında ele alındığı görülmektedir. Jimnastiği hem bireye hem de o bireyin vatandaşı olduğu devlete yapacağı olumlu etkiler açısından ele alan Faik Bey'in, eserinde üzerinde önemle durduğu bir diğer nokta da jimnastiğin insanın akli gelişimine sağladığı katkıdır. Jimnastik sadece bedeni güçlendirip onu hastalıklardan, her türlü bedeni bozukluktan korumak ve güçlülere karşı dirayetli kılmakla kalmayacak, aynı zamanda zekayı ya güçlendirecektir. Ülkede, sağlam bir vücudun akla sağlayacağı yararların bilinmediğini ifade eden Faik Bey, oysa bunun fennen sabit olduğunu belirtmekte ve eğer jimnastik yapılmazsa, öncelikle vücudun önemli bir kısmını oluşturan kasların büzülüp küçüleceğini, dolayısıyla damarların daralacağını ve bu nedenle kan düzgün bir şekilde vücutta dolaşamayacağından, kan ile çalışan beyinin de iyi çalışamayacağını ifade etmektedir.²⁴

Faik Bey, bedenlen sağlığın akla etkisini çeşitli düşünürlerden yaptığı alıntılarla da deslemekte, örneğin, Jean Jacques Rousseau'nun “*Zekanızı tevsi etmek ister iseniz, ona hâkim olan kuvva-yı maddiyenizi tezyid ediniz*” ve Platon'un “*Sağlam akıl sağlam vücutta bulunur*” sözlerini aktarmaktadır.²⁵ Türklerin, cirit, ok atma, ata binme gibi aktivitelerini jimnastik olarak değerlendiren ve “*ecdadımızın*” bu sayede sağlam vücuda ve sağlam fikirlere sahip olduklarını ifade eden yazar,

“Evlâdlarımızın da tarîk-i medeniyet ve ifâ-yi hizmet-i devletde terakkileri yegâne arzu olunacak bir şey değil midir? İşte biz de bu arzuya tebaiyyetle işbu tarîkde sür'at ve sühûletle terakkiye mâddi ve ma'nevî yardımı olan vâsıtaların en mühimi olmak üzere jimnastiği arz ediyoruz.”²⁶ demektedir.

---

²³ A.e., s.9-10

²⁴ A.e., s.13-14

²⁵ A.y.

²⁶ A.e., s.11

Kadınların da hem daha kapalı yaşadıklarından harekete daha çok ihtiyaç duymaları hem de çocuk doğuracak olduklarından buna dayanıklı hale gelmeleri için jimnastik yapmaları gerektiğini ancak, kadınların nazik olmaları ve tabii oldukları “edeb” nedeniyle bazı hareketleri yapamayacaklarını, bu nedenle hafif hareketler yapmaları gerektiğini ileri sürmektedir. Yine jimnastik yapılırken kadınlara verilen komutların gayet nazik ve alçak bir ses tonu ile verilmesi gerektiğini de ifade etmektedir.²⁷ Buna karşılık erkeklere askerce ve sert bir tarzda hitap etmek gerektiğini belirten Faik Bey, jimnastik talimlerinin askeri hareketler ile tamamlanmasını da gerekli görmekte ve bunun faydasını şöyle açıklamaktadır:

“Jimnastik ta’limlerini harekât-ı askeriyye ile ikmâl etmek muvâfık-ı akl ve hikmet olur. Ta’limât-ı askeriyye çocuklar ve gençler için pek lâzımdır. Bazı Avrupa mekteplerinde husûsiyle İsviçre’de bu ta’limler, mekâtib-i ibtidaiyede pek sade ve müfid bir sûrette icrâ olunmaktadır. Osmanlıların ise cümlesi hilkaten asker oldukları cihetle jimnastik ile ta’limât-ı askeriyyeye muvâzabetleri elzemdir.”²⁸

Görüldüğü üzere II. Meşrutiyet öncesinde, Batılı tarzda eğitim yapan kurumlar aracılığıyla, jimnastikle özdeşleştirilen bir beden eğitimi anlayışı İmparatorluğa girmiş, bu konuda eserler tercüme edilmeye ve yazılmaya başlanmıştır. Dönemin bazı öğretmenleri ve aydınları, Avrupa’da bu yönde görülen gelişmelere de atıfla, beden eğitiminin sağlıklı bir beden ve dolayısıyla sağlıklı bir ruh için gerekliliğini savunmuşlardır. Bu savunularda beden eğitiminin (jimnastiğin) sağlayacağı bireysel yarar yanında, “kamusal yarar” bağlamında da ele alındığı görülmektedir. Ahmet Mithat ve Faik Bey, bu “kamusal yarar”a dikkat çekilmektedirler. Vücudunu jimnastikle güçlendiren, daha sağlıklı bir hale gelen, zekasını arttıran, yiğitlik ve cesaret kazanan bireyler, devlete olan görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirebileceklerdir.

Bir başka dikkat çekici konu, her iki yazarın da, yine Avrupa’daki örneklerden hareketle, okullarda jimnastik talimlerinin askeri talimlerle tamamlanmasını önermeleridir ki bu öneri, II. Meşrutiyet döneminde uygulamaya geçirilecek, beden terbiyesi dersi bir çok düzeydeki eğitim kurumununun müfredatına

---

²⁷ A.e., s.18, 23

²⁸ A.e., s.28

eklenirken, askeri talimlerin de bu okulların bazılarında bir ders haline getirildiği görülecektir. II. Meşrutiyet döneminde, beden eğitimi, askeri talim ve ayrıca izcilik yönündeki faaliyetler, okullarla da sınırlı kalmayacak, bunların verilen eğitimin esas bileşenlerini oluşturduğu paramiliter dernekler de örgütlenecek ve çok sayıda çocuk ve genç bu derneklerin kapsamına alınarak, nihai hedef olan “askere hazırlama” amacı doğrultusunda eğitime çalışacaklardır. Aşağıda öncelikle II. Meşrutiyet döneminde okullar düzeyinde beden eğitimi, askeri talim ve izcilik faaliyetlerine değinilecek, daha sonra bunların gençlerin eğitiminde vazgeçilmez araçlar olarak değerlendirilip, giderek militarize edildikleri 1913 sonrası dönemi anlayabilmek ve bu dönemde kurulan gençlik örgütlerinin kurulma nedenlerini daha iyi kavrayabilmek için, Balkan Savaşı ve bu savaşta alınan yenilgiler sonrasında “neden yenildik?” sorusuna getirilen cevaplar ve “ne yapmalıyız?” sorusu için getirilen öneriler bağlamında, beden eğitimi, askeri talim ve izciliğin kazandığı önemli rol tartışılacaktır.

2.2. II. Meşrutiyet Döneminde “Vatandaş İcadı”nın ve “Millet-i Müsellaha” Yaratmanın Araçları Olarak Beden Terbiyesi ve Askeri Talim:

23 Temmuz 1908 (10 Temmuz 1324) tarihinde Manastır’da “Hürriyetin ilanı” nı takiben Padişah II. Abdülhamit, Kanun-u Esasi’yi yeniden yürürlüğe koyduğunu ilan etmiş ve böylece Osmanlı İmparatorluğu’nda - kısa süreli I. Meşrutiyet dönemi bir kenara bırakılırsa- meşruti monarşi dönemi başlamıştır. Mondros Ateşkes Anlaşması’nın imzalandığı tarihe (30 Ekim 1918) kadar süren bu on yıllık dönem “II. Meşrutiyet Dönemi” olarak adlandırılmıştır.

II. Meşrutiyet döneminde beden eğitimi, askeri talim gibi derslerin okul müfredatlarının bir parçası olması ve sonrasında bunların ve izciliğin bir bileşenini oluşturduğu paramiliter gençlik örgütlenmelerinin ortaya çıkışı, yeni rejimin ihtiyaçları ve dönemin koşulları, özellikle de 1913 sonrasında savaş için hazırlık ve seferberlik ihtiyacı çerçevesinde şekillenen, gençlere yönelik genel politikalar bağlamında anlam kazanmaktadır.

23 Temmuz 1908'de "hürriyeti ilan" edenler, Osmanlı İmparatorluğu'nun içine girmiş bulunduğu parçalanma sürecinin önüne, Kanun-i Esasi'nin yeniden yürürlüğe konulup, bütün unsurların temsilcilerinin yer aldığı millet meclisinin açılması, tüm unsurların "Osmanlı" kimliği çerçevesinde birliğin sağlanması ile geçilebileceğini düşünmekteydiler. Kanun-i Esasi'nin yeniden yürürlüğe konulması ve seçimlerin yapıp meclisin açılmasından sonra, mevcut düzenin sürdürülebilmesi için her rejim gibi II. Meşrutiyet rejimi de, ihtiyaç duyduğu vatandaş tipini yaratma yönünde çabalara girişmiştir. Bu yeni rejim ve onun öngördüğü siyasi modernleşme, Üstel'in ifadesiyle, "*cemaatten topluma, mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçişle tarifini bulan yeni bir siyasal-kamusal alan anlayışını ve onun aktörü olacak 'vatandaş'ı gerektir[mekteydi].*"²⁹ Bu çerçevede bir dizi siyasal ve hukuksal düzenleme yapılmıştır. Bir yandan, vatandaşların siyasal-kamusal alanın yeni özneleri olarak, bu alanda faaliyet göstermelerinin önü açılırken, diğer taraftan özellikle 31 Mart olayı sonrasında, bu faaliyetlerin sınırları da çizilmiş, örneğin 16 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu ile dernek kurma ve toplanma şartları belirlenmiştir.³⁰ II. Meşrutiyet döneminde, seçimler ve ulusal bayramlar da halkın siyasal-kamusal alana girişinde, "vatandaşın icadı"nda, rejimle bütünleştirilmesinde ve vatandaşlar arasında bir bütünün parçaları oldukları bilincinin yaratılmasında önemli araçlar olarak kullanılmıştır.³¹

Bu bağlamda oldukça etkin bir diğer araç ise eğitimidir. Birinci bölümde de değinmiş olduğumuz üzere, genel ve zorunlu eğitim, modern devletlerin vatandaş yaratma sürecinde önemle üzerinde durdukları ve uygulamaya geçirdikleri bir araçtır. Çerçevesi rejimin görüşleri ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak çizilmiş

²⁹ Füsün Üstel, "**Makbul Vatandaş'ın Peşinde: İkinci Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi**", 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005, s.27

³⁰ Bu kanun ile dernek kurma hakkı, amaçları, nitelikleri ve üyeler açısından sınırlandırılmıştır. Kanunların hükümlerine ve genel ahlaka aykırı bir amaç taşıyan, ülkenin asayiş ve bölünmez bütünlüğünü bozan, hükümet şeklini değiştirmeyi amaç edinen, Osmanlı uyrukları arasında siyaseten ayırım amacına dayalı dernek kurulmayacaktır. Kavmiyet ve cinsiyet esas ve unvanlarıyla siyasi cemiyet kurulması da yasaktır. Derneklere üyelik yaşı 20 yaş ile sınırlandırılmıştır. Anayasaya eklenen 120. madde ile dernek ve toplanma hakkı yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Mehmet Ö. Alkan, "Sivil Toplum Kurumlarının Hukuksal Çerçevesi 1839-1945", A. N. Yücekök, İ. Turan, M. Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul'da Sivil Toplum Kuruluşları**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998 içinde, s.51-53

³¹ Üstel, "**Makbul Vatandaş'ın Peşinde...**", s.28-29. Ulusal bayramların bu çerçevedeki rolü bağlamında, "Hürriyetin ilan" edildiği 10 Temmuz (23 Temmuz)un ulusal bayram olarak kutlanması konusunda bir inceleme için bkz. Sanem Yamak, "Meşrutiyetin Bayramı: '10 Temmuz İd-i Millisi'", **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, sayı:38, Mart 2008, s.323-342

eğitimin, genel ve zorunlu olarak uygulanması sayesinde, geleceğin vatandaşları daha küçük yaşta rejimin istediği değerler çerçevesinde şekillendirilebilecektir. Bu doğrultuda II. Meşrutiyet döneminde çocukların ve gençlerin eğitimine özel bir önem verildiği görülmektedir. Ancak burada, eğitime verilen önemin II. Meşrutiyet ile birlikte ortaya çıkmış bir olgu olduğunu iddia etmek de yanlış olacaktır. Modernleşme projesi doğrultusunda Tanzimat döneminden itibaren eğitime önem vermeye başlanmıştır. 1838 yılında Meclis-i Umur-i Nafia (Yararlı İşler Kurulu) tarafından, dini alan ile dünyevi alanı “ayrı alanlar olarak ele alan” ve eğitim ve bilimi “ülke kalkınması için önemli araçlar” olarak sunan bir rapor hazırlanmış ve bu raporda eğitimde yeni bir düzenleme yapılması gerektiği bildirilmiştir.³² Adı geçen Kurul, eğitimi ulema tekeline çıkarmaya ve devletin denetimine almaya yönelik kararlar almıştır.³³ Bir yandan ulema kontrolündeki sıbyan mekteplerine alternatif olarak rüşdiyeler açılırken, diğer yandan 1845 yılında, eğitim konusunda tartışmalar yapmak ve öneriler hazırlamak için, daha sonra sürekli hale getirilecek geçici Maarif Meclisi oluşturulmuş ve bu kurul tarafından eğitime ilişkin yeni düzenlemeler yapılmış, daha sonra da Maarif-i Umumiye Nezareti adı ile bir eğitim bakanlığı kurulmuştur.³⁴ Tanzimat ile başlayan eğitimin modernleşmesi sürecinde Batı'nın bu doğrultudaki eğitim metodları takip edilmeye, çocuk eğitimine ilişkin kitaplar çevrilmeye/yazılmaya, ayrı bir tür olarak çocuk edebiyatı ortaya çıkmaya ve çocuklara yönelik dergiler yayınlanmaya başlamıştır.³⁵ İlköğretim düzeyinde genel ve zorunlu eğitim uygulaması da 1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'yle getirilmiştir.³⁶ İlköğretimin zorunlu olduğu 1876 tarihli Kanun-u

---

³² Mehmet Ö. Alkan, “İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”, **Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye'si**, (der.) Kemal H. Karpat, çev. Sönmez Taner, 2. Basım, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, içinde, s.92

³³ A.e., s.93

³⁴ A.e., s.94-95

³⁵ Bu konuda bkz. Cüneyd Okay, **Osmanlı Çocuk Hayatında Yenileşmeler, 1850-1900**, İstanbul, Kırkambar Yayınları, 1998, s.109-154

³⁶ Bu Nizamname ile eğitim kurumları, “Mekâtib-i Sıbyâniyye”, “Mekâtib-i Rüşdiyye”, “Mekâtib-i İdâdiyye”, “Mekâtib-i Sultâniyye” ve “Mekâtib-i Âliyye” olmak üzere beş kısma ayrılmış ve bunlar, modernleşme projesi çerçevesinde, geleneksel eğitim kurumları olan medreselere alternatif olarak ve Fransız eğitim sistemi model alınarak kurulmuşlardır. Hususi ve resmi (umumi) olarak ikiye ayrılan İptidailer, eğitimin ilk basamağını oluşturmaktaydı ve zorunlu eğitim kurumlarıydı. “Kamu hizmeti” anlayışı çerçevesinde resmi (umumi) iptidailerde eğitim ücretsizdi. 7-13 yaşları zorunlu eğitimin sınırlarını oluşturmakta, bazı durumlarda ise bu sınır 16 yaşına kadar uzatılabilmekteydi. Eğitim süresi 6 yıl olmakla birlikte bu süre, okulun bulunduğu çevrenin durumuna göre, karma okullarda okuyan kız çocukları için Maarif Encümeni'nin kararıyla 4 yıla, kız okullarında ise 5 yıla indirilebiliyordu.

Esasi'nin 114. maddesinde de belirtilmiştir.³⁷ Eğitim alanında özellikle nicelik açıdan önemli bir gelişmenin görüldüğü II. Abdülhamit döneminde, eğitimin içeriği açısından da bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Tanzimat döneminde, eğitimi merkezileştirmeye, kendi denetimine almaya çalışan ve böylece onu “kamusal bir hizmet” haline getiren devlet, eğitim sayesinde bir yandan “ilerlemeyi” bir yandan da Osmanlılık kimliği altında “siyasal birliği” sağlamayı hedeflemiştir.³⁸ II. Abdülhamit döneminde ise eğitimin içeriği, devlete ve onunla özdeşleştirilen padişaha yani bizzat II. Abdülhamit'in kedisine sadık bir teba yetiştirme amacı doğrultusunda değiştirilmiştir. Bu çerçevede eğitimde bir dinselleşme görülmüştür. Bu durum II. Abdülhamit'in, İmparatorluk'tan ayrılma eğilimi içinde olan Müslümanları birarada tutma amacına yönelik İslamcılık politikası bağlamında anlam kazanmaktadır.³⁹

Meşrutiyet'in ilk yıllarında idari anlamda çok önemli değişiklikler yapılmamış ancak, 1913 yılında çıkarılan Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkatı ile ilköğretimin zorunlu ve resmi ilköğretim okullarında parasız olduğu hükme bağlanmıştır. Yine bu kanun ile, “iptidai” ve “rüşdi” adıyla mevcut bulunan okullar birleştirilerek “Mekatib-i İptidaiye-i Umumiye” adını almışlardır.⁴⁰ Tanzimat ve II. Abdülhamit dönemlerinde olduğu gibi, II. Meşrutiyet döneminde de eğitimin içeriği, rejimin istediği tipte bir vatandaş yaratma amacıyla yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede, yarının vatandaşları, yani siyasal-kamusal alanın aktörleri, aydınları, askerleri, üreticileri olacak çocukların, gençlerin bütün bu “görevleri” layıkıyla yerine getirebilecek şekilde yetiştirilmeleri amacı, eğitim alanında yapılan düzenlemelerin esas belirleyicisi olmuştur. Bu doğrultuda müfredatlar yeniden düzenlenmiş, bazı dersler çıkarılıp, yenileri eklenirken bazılarının da içeriğinde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin başında meşrutiyet değerlerinin

---

Halil Aytekin, **İttihat ve Terakki Dönemi Eğitim Yönetimi**, Ankara, Gazi Eğitim Fakültesi Yayını no:20, 1991, s.45-46

³⁷ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi, Başlangıçtan 1982'ye**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara, 1982, s.108

³⁸ Tanzimat dönemi eğitimin ideolojik içeriği için bkz. Alkan, “İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”..., s.106-113 ve Mehmet Ö. Alkan, “Resmi İdeolojinin Doğuşu ve Evrimi Üzerine Bir Deneme”, **Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, Cilt I: Cumhuriyet'e Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi**, (ed.) Mehmet Ö. Alkan, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001 içinde, s.384-386.

³⁹ Alkan, “İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”..., s.117. II. Abdülhamit döneminde bu doğrultu eğitim alanında yapılan düzenlemeler için ayrıca bkz. A.e., s.113-198 ve Alkan, “Resmi İdeolojinin Doğuşu ve Evrimi Üzerine Bir Deneme”..., s.386-394

⁴⁰ Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi...**, s.173

benimsetilmesi ve II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi sonrasında da bu dönemin bir "istibdat" dönemi olarak yoğun eleştirisi gelmekle birlikte, asıl önemli değişiklikler Balkan Savaşı sonrasında yaşanmış ve eğitime, Alkan'ın ifadesi ile "militar ulusçuluk" damgasını vurmuştur.⁴¹

Müfredata eklenen derslerin başında, "meşrutiyet vatandaşı" yetiştirmede oldukça önemli bir rol oynayacağı düşünülen "Malumat-ı Medeniyye"⁴² yani bugünkü adıyla "Yurttaşlık Bilgisi" dersi gelmektedir. Bu ders için birçok ders kitabı da hazırlanmıştır. İlköğretim çağındaki çocuklar için bu yönde hazırlanan ilk kitap olan ve Müstecabizade İsmet tarafından yazılan *Rehber-i İttihad* (1325), "vatan, vatanseverlik, insaniyet, hürriyet, musavat, Meclis-i Mebusan, askerlik" gibi kavramların "ilk kez ve çocukların anlayabileceği bir dilde" yer aldığı, tanımlandığı bir ders kitabıdır.⁴³ Müstecabizade İsmet, kitabına yazdığı önsözde, çocukların "Osmanlılığın nesl-i müstakbelini teşkil edecekleri" gözönüne alındığında, çocuk eğitiminde takip edilecek yöntemlerin önem kazandığını ifade etmekte ve bu konuda yazılmış kitaplar bulunmakla birlikte, "(...)zaman-ı sabık hükmünce kütüb ve resail-i mezkurede en mühim mebâhis-i mühimme metruk bulunduğu için bugün çocuklarımıza okutulacak kitablara başka yolda tertib ve tahrir olunmak iktiza eder."⁴⁴ sözleriyle, kitabın yazılmasının yeni dönemin/rejimin ihtiyaçlarından kaynaklandığını da ifade etmiş olmaktadır.

Kitapta, vatan, vatanperlik, Meclis-i Mebusan, hürriyet, eşitlik..vs. gibi II. Meşrutiyet döneminin en önemli kavramlarına, bunun yanı sıra çalışmaya, bazı mesleklere, hayvanlara, zaman dilimlerine, mevsimlere...v.b. ait kısımlar bulunduğu gibi, konumuz açısından önemli olduğu üzere, askerliğe, beden terbiyesine ve sağlık korumaya ilişkin kısımlar da yer almaktadır.⁴⁵ Dönemin diğer "yurttaşlık bilgisi" kitapları da incelendiğinde, bu dersle amaçlanan, rejimin önemsendiği değerlerin ve kurumlarının benimsetilmesi ve vatandaşlık görevlerinin öğretilmesi olduğu

---

⁴¹ Alkan, "İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim"..., s.199, 206.

⁴² Dersin farklı zamanlardaki adları, haftalık ders saatleri ve müfredata dahil edildikleri eğitim basamakları için bkz. Üstel, "**Makbul Vatandaş'ın Peşinde...**", s.33-35

⁴³ Zafer Toprak, "80. Yıldönümünde 'Hürriyetin İlanı' (1908) ve 'Rehber-i İttihad'", **Toplum ve Bilim**, no:42, Yaz 1988, s.158

⁴⁴ Akt. Toprak, a.e.,s.160

⁴⁵ Bkz., A.e., s.161-173

görülmektedir. Bu çerçevede, “Osmanlılık, hürriyet, müsavat, uhuvvet, adalet, vatan, Kanun-i Esasi, Meclis-i Mebusan, seçimler” önemli değer ve kurumlar olarak ele alınan konuların başında gelmektedir.⁴⁶ *Rehber-i İttihad* örneğinde olduğu gibi, askerlik, beden terbiyesi ve sağlık konuları da bu tarzdaki bütün kitapların vazgeçilmez konuları arasında yer almaktadır. Üstel’e göre sözkonusu kitaplar incelendiğinde yaratılmak istenen vatandaş profili de ortaya çıkmakta, bu kitaplarda yer alan vatandaş anlayışı, birey-vatandaşa değil topluluk-vatandaşa dayanmakta, vatandaşlar “organik bir bütünün üyeleri”, “ortak ev” olarak tanımlanan vatanın “evlatları” olarak tanımlanmakta, ayrıca bu vatandaşın, bedeni ve ahlaki açılarından sahip olması gereken özelliklerin neler olduğuna da bu kitaplar ışık tutmaktadır. Bu açıdan Meşrutiyet vatandaşı, akli ile iş görme ve iyi erdemlere sahip olmanın yanında, bir “beden” olarak ele alınmakta, sağlık korumaya yani “hıfzıssıhha”ya vurgu yapan hijyenist söylem doğrultusunda, vatandaşın her şeyden önce bedenin sağlığına dikkat etmesi gerektiği ve bu çerçevede sağlık korumaya ilişkin kurallara, yani temizliğe ve harekete önem vermesi istenmektedir.⁴⁷

Örneğin *Rehber-i İttihad*’da, vücudun sağlığını korumak için kurallarına uyulması gereken bilime, “hıfzıssıhha” dendiği, “hıfzıssıhha”nın ise, su ve havanın temizliğini ve beden hareketleri yapmayı yani “jimnastik”i gerektirdiği ifade edilmekte, ayrıca zararlı alışkanlıklardan uzak durulması gerektiğine de dikkat çekilmektedir.⁴⁸

Sözkonusu kitaplar vatandaşın görevleri de tanımlanmakta, bu çerçevede, kanunlara itaat ve vergi vermenin yanı sıra bir “vatandaşlık görevi” olarak tanımlanan askerlik, süregiden savaşlar göz önüne alındığında II. Meşrutiyet vatandaşları için en önemli görev olarak ortaya çıkmaktadır.⁴⁹ Birinci bölümde değindiğimiz üzere, 1798’de Fransa’da her vatandaşın bireysel olarak askerlik yapması yükümlülüğünün getirilmesi ve Napolyon Savaşları süresince Fransa’nın bu “vatandaş-ordusu”nun kazandığı başarılar ve değişen savaş teknikleri, Avrupa’da bir çok ülke tarafından “genel zorunlu askerlik” uygulamasının yürürlüğe konması ile

---

⁴⁶ Bu konuda yazılmış kitapların bu çerçevede ayrıntılı bir incelemesi için bkz. Üstel, “**Makbul Vatandaş**”ın Peşinde..., s.33-126

⁴⁷ A.e., s.73-75

⁴⁸ Topral, “80. Yıldönümünde ‘Hürriyetin İlanı’ (1908) ve ‘Rehber-i İttihad’”...,s.166-167

⁴⁹ Üstel, “**Makbul Vatandaş**”ın Peşinde..., s.73, 84

sonuçlanmıştır. III. Selim döneminden itibaren ordusunu modernleştirmeye çalışan ve bu doğrultuda Batı'dan özellikle de Prusya ordusundan orduyu ve askeri okulları ıslah için askeri heyetler⁵⁰ getiren Osmanlı Devleti'nde de Avrupa modelinde zorunlu askerlik uygulaması, II. Mahmut Dönemi'nin sonlarına doğru tartışılmaya başlanmıştır. 1837'de Askeri Konsey (Dâr-ı Şûra-yı Askerî) kurulmuş ertesi yıl da beş yıllık askeri hizmet teklifi yapılmış ve bu öneri 1839 yılında ilan edilen Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nda da yer almış, savunma hizmetinin bölgeler arasında eşitsiz biçimde dağıldığına ve ömür boyu hizmetin askerlerde şevk kaybına ve nüfusun azalmasına yol açtığına dikkat çekilerek, askerlerin her vilayetten ihtiyaca göre ve dönüşümlü olarak toplanacağı ve hizmet süresinin de dört veya beş yıl olacağı bir askerlik sistemi önerilmiştir.⁵¹ Bu dorultuda, 1843 yılında Rıza Paşa tarafından yeni ordu yönetmelikleri hazırlanmış ve beş yıl (daha sonra dörde, üçe ve hatta ikiye inecektir) zorunlu hizmet yapan askerlerin yanı sıra, düzenli orduda hizmetini tamamlayanlar arasından düşük bir numara çekenlerin hizmet verdiği bir ihtiyat ordusu kurulması öngörülmüş, zorunlu askerlik sisteminin ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi ise 1848 tarihli Kur'a Nizamnamesi ile gerçekleşmiştir. Bu sisteme göre, cinsiyet, sağlık ve yaş açısından askere alınmaya elverişli kişiler arasında kura çekilmekte ve adları çekilenler düzenli orduya (Nizamiye) alınırken, diğerleri de ihtiyat ordusuna (redif) yollanmaktaydı.⁵² Bu sistem, 1868'de Hüseyin Avni Paşa'nın getirdiği yeni yönetmeliklerle bazı değişikliklere uğratılmış⁵³, 1870'te ise yeni bir askerlik kanunu hazırlanmış ve bu kanun bazı değişikliklere uğramakla birlikte

---

⁵⁰ II. Mahmut Dönemi'nde gelen ilk askeri heyet "Moltke Heyeti"dir. Takip eden dönemlerde, yani Sultan Abdülmecit, Abdülaziz ve II. Abdülhamit dönemlerinde de Prusya'dan askeri heyetler gelmeye devam etmiştir. Almanya'dan askeri heyet getirme uygulaması II. Meşrutiyet döneminde de sürdürülecektir. Osmanlı İmparatorluğu'na gelen Prusya-Alman askeri heyetler için bkz. Jehuda L. Wallach, **Bir Askeri Yardımın Anatomisi Türkiye'de Prusya-Alman Askeri Heyetleri (1835-1919)**, çev. Em. Tuğg. Fahri Çeliker, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1985.

⁵¹ Eric Jan Zürcher, "Teoride ve Pratikte Osmanlı Zorunlu Askerlik Sistemi (1844-1918)", (Der.) Eric Jan Zürcher, **Devletin Silâhlanması: Ortadoğu'da ve Orta Asya'da Zorunlu Askerlik (1775-1925)**, çev. M. Tanju Akad, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003, s.90

⁵² A.e., s.91. Musa Çadircı bu kura nizamnamesinin tarihini 1846 olarak vermekte ve 1846 Kanunnamesi ifadesini kullanmakta ve ayrıntılı bir incelemesini yapmaktadır. Bkz. Musa Çadircı, **Tanzimat Sürecinde Tükiye: Askerlik**, (der.) Tülay Ercoşkun, Ankara, İmge Kitabevi, 2008, s.48-87

⁵³ Yeni sistemde askerler, nizamiye, redif ve mustahfiz olarak üç sınıfa ayrılmakta, nizamiye ordusu da kendi içinde dört sınıfa ayrılmaktaydı. Düzenli orduda muvazzaf hizmetin süresi 4 yıl olarak belirlenmişti. Yeni sistemin ayrıntıları için bkz. A.e., s.91-92

1871'den 1908'e kadar yürürlükte kalmıştır.⁵⁴ Zorunlu askerlik hizmetinin genelleşmesi ise, II. Meşrutiyet ile gerçekleşmiş, Temmuz 1909'da, Müslim ve gayrimüslim bütün vatandaşlar – bazı muafiyetler olmakla birlikte - eşitlik ilkesi çerçevesinde zorunlu askerlik hizmeti ile yükümlü hale getirilmişlerdir.⁵⁵

Bütün vatandaşların askerlik görevi ile yükümlü hale getirilmesi, milletin bir “millet-i müsellaha”ya dönüştürülmesini, yani askerlik için hazırlanmasını gerektirmiştir. “Millet-i Müsellaha” terimi, yukarıda değindiğimiz üzere, Fransız Devrimi'nde halkın devrimi ve vatanlarını savunmak için silahlanması ve sonrasında askerlik ile yükümlü hale getirilmeleri ile ortaya çıkmış ve Napolyon Savaşları ile bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Orduların vatandaş-ordularına dönüşmesi, milletlerin bütün kaynaklarını ve yeteneklerini savaş için seferber etmeleri, savaşın biçimini değiştirmiştir. Artık “total/topyekün” bir hale gelen savaşlarda başarının koşulu da milletin bir “millet-i müsellaha” haline gelmesi olmuştur. Savaşın ve orduların Fransız Devrimi'nden sonra aldığı bu yeni şekli açıkladığı kitabında Von der Goltz, bu yeni durumun bir milletin “millet-i müsellaha” haline gelmesini gerektirdiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Harb bugünkü günde büsbütün milletlerin bir işi haline gelmiştir. Hatta teşebbüsât-ı harbiyyeden kalbân müteneffir olanlar bile vatan muzaffer veya mağlûb olduğu zaman harbe hasr-ı nefis etmek vazifesini his eder. Böyle bir hissi ahlâk-ı haseneden ad etmiyen hiçbir kimse tasavvur olunmaz. Müsâdeme-i menâfi' harbi intâc eder ise de böyle bir harbde ne raddeye kadar devam edileceğini ancak milletlerin agrâz-ı nefsâniyyesi ta'yîn edebilir. Harb makâsid-ı siyâsiyeyi istihsâl zımında politikaya hâdem olub fakat derece-i sâniyede bazı makâsidin ele geçirilmesi için düşmanı tamamen kuvvet ve iktidardan ıskat etmek neticesini istihsâl kadar ilerüye gider. Binâen aleyh netice-i mezkûrenin âmâl-i istihsâli düşmanı kuvvetden ıskat zımında kaffe-i kuvva-yı maddiye ve ma'nevîyenin sarfını müstelzim olduğu cihetle esnâ-yı harbde lâyıkiyla isti'mâl olunabilecek bir hâle

⁵⁴ Bu yeni kanunla ilgili ayrıntılar için bkz. A.e., s.92-93.

⁵⁵ Gayrimüslimlerin de Müslümanlar gibi askerlik yükümlülüğü altına girmeleri aslında 1856 Islahat Fermanı'nın da bir gereği idi. Ancak devlet, önemli bir gelir kaynağı olan ve askerlik yapmayan gayrimüslimlerden alınan vergiden vazgeçmek istememiş ve bu çerçevede gayrimüslimlerden iane-i askerî” ve sonra da “bedel-i askerî” adı altında muafiyet vergileri alınma uygulaması 1909'a kadar devam etmiştir. Ekim 1909'da ilk kez yükümlülerin dinlerine bakılmaksızın askere alınmaları emredilse de II. Meşrutiyet döneminde de yaygın bir muafiyet sistemi bütün yükümlülerin askere alınmasını engellemiştir. A.e., s.100-102

getirmek için kuvva-yı harbiyyeyi hengâm-ı sulh ve âsâyişde tertîb ve tensik-i ezher cihet-i muvâfık-ı hikmet ve maslahatdır.”⁵⁶

Goltz, kitabının sonuç kısmında da milletin bütün üyelerinin askerlik görevi için hazırlanması, bu konuda gerekli becerilere sahip olması yani bir “millet-i müsellaha” haline gelmeleri konusunda şunları ifade etmektedir:

“Binâen aleyh Makyavelin ‘Hükümdarların usûl-ü harbi bilmeleri kâfi olub akvâmın bu ilme asla muhtac olmadıkları’ vâdisinde söylediği söz bugünkü günde asla muteber olamaz.

Milel ve akvâm-ı hazıra eslihâ-i lâzımeği i‘mâl etmeği bilmeli, onları kullanmak için bazularına kuvvet vermeğe çalışmalı ve vatan uğrunda edecekleri muhârebe esnâsında dûcâr olacakları şedâid ve meşâkka tahammül edebilmek için kalblerine metânet vermeğe gayret etmelidir.

Harbe dâir ilm ve vukuf peydâ etmek müşkil bir mes‘ele değildir.”⁵⁷

Goltz’un bu sözlerle gerekliliğine işaret ettiği gibi bir “millet-i müsellaha”ya dönüşme projesi, yani milletin bütün fertlerinin askerliğin gerektirdiği fiziksel ve moral becerilerle donatılması, hükümetler için önemli bir uğraş haline gelmiştir. Osmanlı’da da bir “millet-i müsellaha” anlayışının doğuşu zorunlu askerlik uygulamasının getirilmeye çalışıldığı Tanzimat döneminde gerçekleşmiş, bu dönemde, *Ceride-i Askeriye* adıyla bir mesleki yayın çıkarılmaya başlanması üzerine, *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde yayınlanan bir yazıda, Osmanlı milletinin doğuştan asker olan bir millet olduğu vurgulanmıştır.⁵⁸ II. Meşrutiyet döneminde ise “millet-i müsellaha” kavramına yapılan vurgunun arttığı görülmektedir. II. Abdülhamit döneminde “Kaehler Heyeti” ile gelen ve Askeri Okullar Genel Müfettişi yapılan⁵⁹ Von der

⁵⁶ Mirliva Von der Goltz Paşa, **Millet-i Müsellâha: Asrımızın Usûl ve Ahvâl-i Askeriyyesi...**, s.15

⁵⁷ A.e., s.636

⁵⁸ *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin 11 Şaban 1280 (21 Ocak 1864) tarihli 164. sayısında yayınlanan sözkonusu yazıyı aynen aktaran ve bu yazının belki de yeni ortaya çıkan “asker millet” anlayışının ilk örneği olduğunu ifade eden Orhan Koloğlu bu anlayışın, Tanzimat’ın bütün vatandaşların eşit koşullarda askere alınmasına karar vermesi ile başlayan yeni dönemde, gayrimüslimlerin bu hizmetten kaçış yolları arayışı kadar bağımsızlık eylemlerinin de sonucunda askerlik hizmetinin sadece Müslümanlara ve giderek Türklere kaldığı bir ortamda, eskinin gazilik ve şehitlik rütbeleriyle değerlendirdiği savaşıçılık yerine ortaya çıktığını ifade etmektedir. Orhan Koloğlu, “Osmanlı Devleti’nde ‘Asker Millet’ Anlayışının Oluşması”, **Tarih ve Toplum**, cilt:32, no: 192, Aralık 1999, s.24

⁵⁹ Goltz askeri okullar genel müfettişi olarak atandığı dönemde, askeri okullarda okutulan dersleri uygulamalı bir hale getirmeye çalışmış, Askeri Okul için Alman Harp Okulu’nu, Kurmay Okulu için de Berlin Harp Akademisi’ni örnek almış, askeri olmayan dersleri büyük ölçüde azaltarak onların yerine yeni dersler koymuştur. 12 yıllık öğretim çalışmaları sırasında 4.000’den fazla Türkçe taş

Goltz'un *Millet-i Müsellaha* kitabı, Padişah'ın isteği ile⁶⁰ Yüzbaşı Mehmet Tahir tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Gerek kendisinin Askeri Okullar Genel Müfettişi olması gerekse bu kitabın Türkçe'ye tercüme edilmesi, "millet-i müsellaha" yaratma fikrinin, o dönemde askeri okullarda okuyan ve geleceğin İttihatçıları olacak genç subaylar üzerinde oldukça etkili olduğu iddia edilebilir ki Enver Bey (sonra Paşa) da bunlar arasında yer almaktadır.⁶¹ Goltz daha sonraki yıllarda da Osmanlı askeri elitleri üzerindeki etkinliğini sürdürmüş, özellikle gençliğin savaş için hazırlanması konusunda telkinlerde bulunmuştur. Örneğin, daha önce öğrencisi olan Miralay Pertev'e [Demirhan] 1910'da bazı tavsiyelerde bulunmuş, yaptıkları yazışmalarda, gençliğin askerliğe hazırlanması için bir yandan bedenlen güçlendirilmeleri, diğer yandan da vatansever ve savaşçı bir ruha sahip olacak şekilde yetiştirilmeleri gerektiğini ileri sürmüştür.⁶² Bu tavsiyeler Balkan Savaşı sonrasında dikkate alınacak, Goltz'un etkisi Osmanlı Genç Dernekleri'nin kuruluşunda ise somut olarak ortaya çıkacaktır. Bu dernek, Alman milletini bir "millet-i müsellaha" haline getirme çabaları çerçevesinde, "Alman Gençlik Birliği"ni kuran ve bu paramiliter örgüt çatısı altında Alman gençlerinin savaşa hazır hale getirilmesi amacını gerçekleştirmeye çalışan Von der Goltz'un önerisiyle 1916

---

basması büyük ders kitabı yayımlamıştır. Wallach, **Bir Askeri Yardımın Anatomisi Türkiye'de Prusya-Alman Askeri Heyetleri (1835-1919)...**, s.54

⁶⁰ Mehmet Tahir, "İfade-i Mütercim", Mirliva Fon der Goltz Paşa, **Millet-i Müsellâha: Asrımızın Usûl ve Ahvâl-i Askeriyyesi...**, içinde, s.y. Goltz'un yardımcılarında olan Mehmet Tahir Bey, "millet-i müsellaha" haline gelmek isteyen bir milletin ne yapması gerektiğini bu kitabın tam olarak açıkladığını ifade etmektedir. A.y. Kitabın Türkçe ikinci baskısı ise 1305'te yapılmıştır. Ferikân-ı Kirâmdan Von der Goltz Paşa, **Millet-i Müsellaha: Asrımızın Usûl ve Ahvâl-i Askeriyyesi**, Mütercimi: Müşarünleyhin Muavinlerinden Almanyada Mavzer Fabrikasına Memur Kolağası Mehmed Tahir Bey, Def'a-i Sâniye [İkinci Basım], Kostantiniyye, Matbaa-i Ebuzziya, 1305

⁶¹ Hasan Ünder'de Goltz'un Millet-i Müsellaha'sının Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhuriyet'in diğer önemli kişileri üzerindeki etkisi bağlamında bu duruma dikkat çekmektedir. Bkz. Hasan Ünder, "30'ların Ders Kitaplarından ve Kemalizm'in Kaynaklarından Biri Millet-i Müsellaha ve Medeni Bilgiler", **Tarih ve Toplum**, cilt:32, no:192, Aralık 1999, s.48-56; "Goltz, Millet-i Müsellaha ve Kemalizmdeki Spartan Öğeler", **Tarih ve Toplum**, cilt:35, no:206, Şubat 2001, 45-54. Goltz'un genç subaylar üzerindeki etkisi Ünder'in de atıfta bulunduğu Wallach tarafından da ifade edilmektedir: "Askeri okullardaki çalışmaları sırasında von der Goltz, genç subaylarla temasa geldi ve onların saygısını kazandı. Gerçi daha sonraları, Abdülhamit tahttan indirildikten sonra, bazı Genç Türk çevrelerinde Abdülhamit yönetiminin adamı olarak tanıtılmışsa da O'nun becerikli bir şekilde genç Türk subaylarıyla dolayısıyla da Genç Türk subay grubuyla, sonunda Türkiye'deki Alman etkisinin ve Alman Doğu politikasının işine yarayan sıkı ilişkiler kurmuş olduğundan kuşku duyulamaz." Wallach, **Bir Askeri Yardımın Anatomisi Türkiye'de Prusya-Alman Askeri Heyetleri (1835-1919)...**, s.54

⁶² Handan Nezir Akmeşe, **The Birth of Modern Turkey: The Ottoman Military and ...**, s.167. Goltz ayrıca dönemin Maarif Nazırı Nail Bey ile de görüşmeler yapmıştır. A.y.

yılında kurulacaktır.⁶³

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız üzere, savaşların ve orduların Fransız Devrimi'nde itibaren değişen biçimi ve bu doğrultuda “millet-i müsellaha” yaratma isteği, savaş dönemlerinin zorlu koşulları, özellikle askere yeni alınanları eğitmek için yeterli zamanın olmaması gibi koşullar da göz önüne alındığında, askerliğe hazırlayıcı ön eğitimler zorunlu hale gelmiştir. Bu çerçevede askerliğin çocuklara ve gençlere bir vatandaşlık görevi olarak benimsetilmesi ve bu görevi layıkıyla yerine getirebilmeleri için küçük yaştan itibaren hem fiziksel hem de ruhsal açıdan hazır hale getirilmeleri, II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı'da da okullardaki eğitimin amaçlarından biri olurken, 1913 sonrasında ortaya çıkacak olan paramiliter örgütlenmelerin ise asıl kuruluş nedenlerini oluşturacaktır.

Meşrutiyet vatandaşı, gerek askerlik görevini, gerekse diğer görevlerini yerine getirebilmek için, bedenen sağlıklı, güçlü olmalıdır. Bunun ise, fiziksel hareketler yapmanın da bir parçası olduğu, sağlık korumaya ilişkin kurallara uyma ile sağlanacağı düşünülmektedir. Bedeni sağlık ve güçlülük askerlik görevini layıkıyla yapmanın bir ön koşulu olduğu gibi, Meşrutiyet vatandaşlarının zihni, fikri ve ahlaki sağlıkları açısından da önemli görülmekte, yine askeri açıdan olduğu gibi, iktisadi faaliyetlerde de verimliliğin bir ön koşulu olarak değerlendirilmektedir. Beden sağlığının yanı sıra, askere hazırlayıcı talimler ve kahramanlığı, cesareti ve vatanseverliği arttırıcı bir ideolojik eğitim de askeri hazırlık sürecinin önemli bileşenleri olacaktır.

Bu çerçevede, II. Meşrutiyet döneminde eğitim alanında yapılan yukarıda değindiğimiz düzenlemeler, meşrutiyet vatandaşını yaratma amacı doğrultusunda şekillenmiş ve vatanına, meşrutiyet rejimine ve onun değer ve kurumlarına bağlı, görevlerinin bilincinde, sağlıklı bir vatandaş yaratılmaya çalışılmış, bu yöndeki çabaların bir çoğu da gerek dolaylı olarak gerekse doğrudan doğruya “askere hazırlama” amacına hizmet etmişlerdir. Doğrudan doğruya olmak üzere, askeri talim

---

⁶³ Wallach da bu konuda: “(...) von der Goltz, pek sevdiği bir fikri uygulamayı başardı: Almanya'da Gençlik Teşkilatında çalışmış bir Alman subayı tarafından idare edilecek olan bir izci teşkilatının kurulması. Nisan 1916'da geçici bir kanunla 12 yaşından itibaren bütün Türk gençleri bu teşkilata üye olmakla yükümlü kılındı.” demektedir. A.e., s.167. Ancak burada teşkilatın benzer faaliyetleri olmakla birlikte bir izci teşkilatı olmadığını, hatta ileride göreceğimiz üzere, Goltz'un daha önce kurulmuş dernekleri biraz da olumsuz biçimde “izci teşkilatları” olarak değerlendirdiğini belirtmeliyiz.

uygulamaları bu açıdan önemli bir role sahipken, beden terbiyesi ve onun bir bileşeni olduğu sağlık koruma da diğer görevlerin yanı sıra askerlik görevine hazırlama açısından da önemli bir rol üstlenmiştir. Beden terbiyesi, “vatandaşları” güçlü ve sağlıklı bir hale getirmekle birlikte, bedeni kontrol etme doğrultusunda disipline edici bir işlev de yüklenmektedir. Vatan ve vatanseverliğe, askerliğe, kahramanlığa vurgu yapan, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi gibi dersler de aşıladıkları değerler ve uyandırdıkları bilinç açısından askerlik görevinin daha iyi bir şekilde yerine getirilmesi yönünde katkıda bulunmaktadır. Örneğin, yine *Rehber-i İttihad*'da, askerlik görevi, “pek şerefli, pek mukaddes” sıfatları ile nitelenmekte ve askerden kaçmanın bir “alçaklık” olacağı ifade edilmektedir.⁶⁴

Özellikle Balkan Savaşı sonrasında bu derslerin içeriğinin, milliyetçi bir ideoloji doğrultusunda değiştirildiği görülmektedir. Aşağıda Balkan Savaşları sonrasında beden eğitimi, askeri talim ve izcilik konusuna verilen önemi incelediğimiz kısımda göreceğimiz üzere bu dönemde, yenilginin nedeni askerliğe iyi hazırlanmamaya, fiziksel açıdan zayıf duruma bağlanmakla birlikte ruhsal açıdan zayıflığın etkisine de dikkat çekilmiştir. Bu açıdan yapılan eleştiriler de eğitimin “milli duyguları” arttırıcı yönde olmadığı noktasında toplanmaktaydı. Balkan Savaşları ile İmparatorluğun tüm unsurlarını bir arada tutma, onları Osmanlı kimliği etrafında birleştirme politikasının iflası, kaybedilen topraklarla birlikte nüfus kompozisyonunda meydana gelen değişim İttihat ve Terakki'nin Türk milliyetçiliğini siyasal bir proje olarak uygulamaya geçirmesini de beraberinde getirmiştir. Eğitim konusundaki eleştirilerin de yön vermesiyle Balkan Savaşları sonrasında ve Birinci Dünya Savaşı sırasında eğitim alanında Türk milliyetçiliği doğrultusunda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Eğitimde milli bir yol takip edilmesi, özellikle *Türk Yurdu* çevresinin üzerinde önemle durduğu bir konudur. Örneğin bu dergideki bir makalesinde Ali Haydar, milli ve vatani bir terbiye verebilmek için çocuklara vatanın taşının toprağının, ordusunun, tarihi eserlerinin gösterilmesi gerektiğini, tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi, müzik, jimnastik gibi derslerin çocuklara vatan ve millet duygusunu aşılama için elverişli dersler olduğunu, bu nedenle bu derslerin içeriğinde değişiklik yapmak gerektiğini ileri sürmüştü, her ders için bunun nasıl

---

⁶⁴ A.e., s.166-167

yapılacağını açıklayan yazar, jimnastik derslerinde oyunların ve askeri talimlerin vatani hisleri güçlendireceğini ileri sürmüştür.⁶⁵

Ali Haydar'ın da önerdiği gibi sözkonusu derslerin içeriğinde bu doğrultuda değişiklikler yapılmıştır. Örneğin 1915 tarihli Sultani programlarına göre, Lisan-ı Osmani dersinin konuları Türk edebiyatını içerecek şekilde değiştirilmiş, Türkçe ders saati arttırılmış, tarih derslerinde Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan önceki Türk tarihine yer verilmiş bu çerçevede Türkistan ve Türkler, Hunlar, Oğuz Han, gibi konular tarih derslerinin konuları arasına girmiş, coğrafya dersinde ise Bulgaristan, Yunanistan gibi devletlerden bahsederken “bizimdi”, “elimizden alındı” gibi ifadeler kullanılmıştır.⁶⁶ 20 Ağustos 1331 (1915) tarihli “Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi” ile azınlık ve yabancı okullarında da Türkçenin, Türkiye tarih ve coğrafyasının Türkçe olarak Türk öğretmenler tarafından okutulması zorunluluğu da getirilmiştir.⁶⁷

Bu değişikliklerle çocuklara milli bir terbiye vermeye çalışılırken askerliğe, vatan için kendini feda etmeye de özel bir vurgu yapılmıştır. Bu konular yukarıda ifade ettiğimiz gibi “vatandaşlık bilgisi” derslerinin önemli konuları olmakla birlikte, örneğin, idadi programına göre Lisan-ı Osmani dersindeki okuma parçalarında, vatan ve millet sevgisi ile bunlar için fedakarlıkta bulunmanın telkin edileceği belirtilirken, bu dönem tarih ders kitaplarında Türklerin askeri özellikleri, kahramanlıkları, başarıları gibi konular işlenmektedir.⁶⁸ Ders kitaplarında, vatan da geniş bir yelpazede tanımlanmakta, “hür ve müstakil vatan” ile “esir vatan” ayrımı yapılmakta ve kaybedilen topraklarda yaşayanlar “esir Osmanlılar” olarak tanımlanmakta ve burada yaşayanların kurtarılması bir görev olarak sunulmaktadır, bu çerçevede “askerlik görevi kutsallaştırılmaktadır”.⁶⁹

Askerliğe ruhsal açıdan hazırlama, onu bir vatandaşlık görevi olarak benimsetme bu yolla sağlanırken, fiziksel hazırlık da beden terbiyesi ve askeri talim dersi ile sağlanacaktır. Birinci bölümde açıkladığımız üzere, Avrupa'da modern devletin oluşum sürecinde, sosyal politikaların bir aracı olarak kullanılmaya başlanan beden terbiyesi, süregiden savaşlar bağlamında ve bu savaşlarda kazanmak için

⁶⁵ Bkz. Ali Haydar, “Mekâtib-i İbtidaiyede Yurt Terbiyesi”, **Türk Yurdu**, cilt:3, 1329 (1913), s.211-219

⁶⁶ Aytekin, **İttihat ve Terakki Dönemi Eğitim Yönetimi...**, s.136-139

⁶⁷ Bkz. A.e., s.153-155

⁶⁸ Alkan, “İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”...,s.214, 220

⁶⁹ A.e., s.228-229

“vatandaş-orduları”nın gerektirdiği şekilde, milleti bir “millet-i müsellaha” haline getirme ihtiyacı gözönüne alındığında önem kazanmıştır. Bu bağlamda, II. Meşrutiyet döneminde de okullarda beden terbiyesi ve askeri talim uygulamalarının, sonrasında ise paramiliter gençlik derneklerin, Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında militarizmin yükselişi ve bu ortamda, “hayatın bir mücadele” olduğu ve bu mücadelede güçlü olanın kazanacağı yönündeki sosyal-Darwinist fikirlerin etkisi altında⁷⁰, bu mücadelede galip gelecek bir “millet-i müsellaha” yaratma amacıyla uygulamaya geçirildiklerini ileri sürebiliriz.

Bu genel açıklamadan sonra, aşağıda öncelikle II. Meşrutiyet döneminde, beden terbiyesi konusunda ileri sürülen fikirler ile okullarda ve okul dışında bu konuda yapılan çalışmalara değinilecektir.

II. Meşrutiyet döneminde beden eğitiminden bahsedilecek olduğunda akla gelen ilk isim kuşkusuz Selim Sırrı [Tarcan] Bey’dir. Galatasaray Sultanisi’nde öğrenci iken Faik Bey’den jimnastik dersi alan, sonradan Mühendishane-i Berri-i Hümayun’a geçerek oradan istihkam subayı olarak mezun olunca İzmir’e atanan Selim Sırrı Bey, Nisan 1909’da İsveç’e gönderilerek buradaki spor öğretmen okulunda eğitim görüp diploma almış ve yurda dönüşünde Maarif Okulları Genel Müfettişliği’ne atanınca, tüm eğitim kurumlarına beden terbiyesi dersinin girmesine çalışmış ve 1911 yılında bu çabaları sonuç vermiştir.⁷¹

Selim Sırrı Bey tarafından 1908 yılında bir “Terbiye-i Bedeniyye Mektebi” de açılmıştır. Bu okulun açılışı konusunda Selim Sırrı şunları söylemektedir:

“En büyük emelim de hususî bir beden terbiyesi mektebi açmak idi. Bu maksatla refikamın mücevherlerini rehine koydum. Elime elli altın geçti. Maksadımın tahakkuku bakımından bu para azdı. Hasılat temini için Tepebaşı kışlık tiyatrosunda bir spor mümaresesi tertip ettim. Böylece 1908

⁷⁰ Darwin’in güçlü olanın hayatta kaldığı yönündeki teorisinin topluma uygulanmış biçimi olan Sosyal-Darwinizm, gerek bir topluluktaki bireyler gerekse uluslar arasında güçlü olanın hayatta kaldığı bir mücadele olduğunu ileri sürer ve toplumsal eşitsizlikler ile uluslar arasındaki eşitsiz ilişkileri meşrulaştırır. Sosyal-Darwinizme göre fit olanların fit olmayanlar üzerinde hakimiyet kurması normaldir ve bu durumu engelleyecek tedbirler almak, düzenlemeler yapmak doğru değildir. Güçlülerin hayatta kalacağını ileri süren Sosyal-Darwinizm, bir hayatta kalma mücadelesi içindeki Osmanlı Devleti’nde de aydınları etkilemiştir. Bkz. Hasan Ünder, “Türkiye’de Sosyal Darwinizm Düşüncesi”, **Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce, Cilt 4: Milliyetçilik**, (ed.) Tanıl Bora, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003 içinde, s.427-437 ve Atilla Doğan, **Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

⁷¹ Kahraman, **Osmanlı Devleti’nde Spor...**, s.664-665; Doğan Yıldız, **Türk Spor Tarihi**, Ser Yayıncılık, t.y., s.277

yılı Ekiminin birinci günü mercan yokuşunda, büyük bir hanın içinde ‘Terbiye-i Bedeniye Mektebi’ni açmağa muvaffak oldum.”⁷²

Selim Sırrı ile Rıza Tevfik bu okulun açılışı için bir dizi konferans düzenlemişlerdir. Selim Sırrı’nın yukarıdaki alıntıda bahsettiği spor gösterileri de bu konferanslar sırasında sergilenmiştir. Bu konferansların ilki Eylül ayında yapılmıştır. *İkdâm* gazetesinde, müslim ve gayri müslim gençlerin beden terbiyelerine hizmet etmek üzere kurulması kararlaştırıldığı ifade edilen bu okul için, Eylül’ün beşinci Cuma günü Tepebaşı Millet Bahçesi’nde verilecek konferansın programı yer almaktadır. Bu programa göre, ilk olarak Selim Sırrı beden terbiyesinin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu hakkında bir konuşma yapacak, ardından İtalyan Sarlozi ile bir kılıç döğüşü sergileyecektir. “Mösyö Jöneri”nin İngiliz boks hakkındaki konuşmasını, Selim Sırrı Bey ile yapacağı boks karşılaşması takip edecek, Rıza Tevfik Bey’in güreş hakkındaki konuşmasından sonra da bir güreş müsabakası yapılacaktır.⁷³ Konferansın gerçekleşmesi üzerine yapılan haberde ise, Müşir Fuat Paşa, Müşir Şükrü Paşa, Birinci Ordu Kumandanı Mahmut Muhtar Paşa ve birçok önemli kişinin izlediği bildirilen bu konferansta, Selim Sırrı Bey’in “*Bir kavmi hazırlamak için evvelâ efrâdının vücûdunu takviye sonra fikrini tebriye etmeli*” esasını gayet açık bir biçimde anlattığı bildirilirken, orantılı ve kaslı vücudunun da beden terbiyesinin kabiliyetine bir örnek oluşturduğu ifade edilmektedir.⁷⁴

İsveç’ten dönüşünde “*İstanbul vilâyeti inzimamile bil’umum vilâyatı Osmaniye mekâtibinin Terbiye-i Bedeniye müfettişliğine*” tayin olduğu kendisine dönemin Maarif Nazırı Emrullah Efendi tarafından bildirilen Selim Sırrı Bey, Galatasaray Lisesi’nden başka hiçbir sultanide jimnastik dersinin bulunmadığını hatta kız okullarında bu dersin adının bile bilinmediğini söyleyerek, “neyi teftiş edeceği[ni]” sormuş, karşılığında ise kendisinin hem müfettiş hem de “müessis” olacağı cevabını almıştır. Selim Sırrı, programına haftada iki defa beden terbiyesi dersi konulmuş olan erkek öğretmen okulunda (Darülmualimin) ders verip öğretmen

⁷² Selim Sırrı [Tarcan], **Hatıralarım**, Canlı Tarihler, Türkiye Yayınevi, y.y., 1946, s.43

⁷³ “Terbiye-i Bedeniye Mektebi ve Spor Konferansı”, **İkdâm**, no: 5140, 2 Eylül 1324 (15 Eylül 1908), s.3

⁷⁴ “Selim Sırrı Bey’in Konferansı”, **İkdâm**, no: 5147, 9 Eylül 1324 (26 Eylül 1908), s.3

yetiştirecektir.⁷⁵

1910-1911’de Maarif Nazırı olan Emrullah Efendi zamanında açılan ve sayıları on olan liselerin birinci ve ikinci deverelelerinde her üç senede de haftada birer saat “Terbiye-i Bedeniyye” dersi konulmuş ve aynı yılda Satı Bey’in müdürlüğü sırasında Darümuallimin-i İptidai’nin (erkek öğretmen okulu ilk kısmı) her dört senesinde de haftada iki saat olarak bu ders konmuştur.⁷⁶ Selim Sırrı burada vereceği derslerle beden eğitimi öğretmeni yetiştirecektir. Bunların yanı sıra 1911’de beş ve yedi yıllık idadiler ile 1912’de Mekteb-i Sultani’nin alt sınıfında da beden terbiyesi dersinin haftada iki saat olarak yapıldığı görülmektedir.⁷⁷

Bir yandan da Darüfünun’da konferanslar veren Selim Sırrı Bey, 1911 yılı Kasım ayının ilk günü, kendilerine bir kulübün kurulması gerekliliğini anlattığı üniversiteli gençlerle bir nizamname hazırlayarak, “İstanbul Gençleri Terbiye-i Bedeniye Kulübü”nün kuruluşunu da sağlamıştır.⁷⁸

Selim Sırrı’nın II. Meşrutiyet Dönemi’nde gerek okullarda gerekse okul dışında beden terbiyesi eğitimi konusunda en etkin kişi haline gelmesi, bu dönemde jimnastikte takip edilecek usulü de belirlemiştir. Önceki bölümde tartıştığımız gibi jimnastikte iki önemli usul vardı. Bunlardan biri daha çok aletli hareketlere ağırlık veren Alman jimnastiği diğeri ise aletsiz olarak yapılan ve kurucusu Ling olan İsveç jimnastiği idi. İsveç’te beden terbiyesi konusunda eğitim gören ve dolayısıyla İsveç Jimnastiğini benimseyen Selim Sırrı Bey ile Almanya’da jimnastik konusunda çalışmalarda bulunan ve aletli jimnastikte uzmanlaşan Mazhar [Kazancı] Bey’in yurda dönüşleriyle, ülkede bir “aletli jimnastik-aletsiz jimnastik” tartışması başlamıştır. Bu tartışmada ilk Türk jimnastik öğretmeni olduğunu belirttiğimiz Faik Bey, Mazhar Bey’in yanında yer almış, ancak Selim Sırrı Bey’in Darümuallimin-i Aliye’ye müdür olmasıyla ve bu okuldan yetişen öğretmenlerin ülkenin her yanına dağılmasıyla İsveç jimnastiği okullarda yaygınlaşmıştır.⁷⁹

“Alman jimnastiği mi? İsveç jimnastiği mi?” tartışmasında Selim Sırrı ile aynı tarafta yer alan Doktor Rıza Tevfik, daha 1899’da, jimnastiğin sağlık için

⁷⁵ Selim Sırrı [Tarcan], **Hatıralarım...**, s.47

⁷⁶ Bilge, **Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi...**,s.39-40

⁷⁷ A.y.

⁷⁸ Selim Sırrı [Tarcan], **Hatıralarım...**, s.48

⁷⁹ Düzenli-Toprak, “Özel Dosya: Galatasaray...”, s.36; Yıldız, **Türk Spor Tarihi...**, s.331-332

önemine, tarihsel gelişimine ve 19. yüzyıldan itibaren farklı ülkelerde farklı usullerin ortaya çıkışına değindiği bir yazısında, Alman jimnastiği ile İsveç jimnastiğini karşılaştırmaktadır. Alman jimnastiğinin daha çok adaleleri güçlendirmeye ve büyütmeyle çalıştığını, oysa İsveç jimnastiğinin amacının sağlığı korumak ve vücut dayanıklılığını arttırmak olduğunu belirten Rıza Tevfik, bu usulün vücut kusurlarını düzeltici özelliğine de değinmektedir.⁸⁰ Bir doktor olarak Rıza Tevfik'in, jimnastiği daha çok sağlığa yararı açısından değerlendirdiği ve bu nedenle İsveç jimnastiğini daha faydalı gördüğü söylenebilir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkler tarafından kurulan ilk jimnastik kulübü ise Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü'dür. 1909 yılında kurulan kulübün kurucu üyeleri Emiroğlu Şükrü Paşa, Hacı Ahmet Paşa (Enver Paşa'nın babası), Şeref Bey, Şerafettin Bey, Fuat Balkan, Mazhar Bey, Ahmet ve Mehmet Fetgeri Beyler, Ali Bey, Sani Bey, Seyfi Bey, Refik Bey, İsmail Bey, Şevket Bey ve Cenani Bey'dir. Fuat ve Hüseyin Hüsnü Beyler tarafından hazırlanan kuruluş yönetmeliğinin birinci maddesinde kulübün amacı şöyle ifade edilmektedir:

“Bin intihat ve zevlla tedriciyeye yüz tutan nesli necibemizin temini ve bekâsı için lüzumu aşikâr ve bedihi bulunan harekâtı bedeniyenin memaliki mütemaddince kabul edilen makûl ve fenni usullerin tatbikî ile Avrupa'ca darb-ı mesel hükmüne giren Türk kuvvetini ihya etmektir.”⁸¹

Kulübün çalışma yapacağı spor dalları ise, İsveç jimnastiği, iptidai asker talimleri, teorik ve pratik nişan talimleri, halter, lobut, baston, piramit talimleri, barfiks, paralel, halka, ip, her türlü koşu ve atlamalar, boks, eskrim, süngü, futbol, hokey, rugby, tenis ve kürek olarak belirlenmiştir.⁸² Beden terbiyesi ile milletin kuvvetini arttırmayı hedefleyen kulübün, temel askeri talimler ile nişan talimlerine de yer veriyor olması, Avrupa'da görüldüğü gibi milli ve askeri amaçlarla kurulan jimnastik derneklerine benzer örgütlenmelerin II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında bazı kişisel girişimlerle kurulmaya başladığını göstermektedir.

1863'te Mekteb-i Harbiye'nin ders programına jimnastik dersinin konulması

⁸⁰ Rıza Tevfik, “Hayat Hareketidir”, Dr. Besim Ömer Paşa, **Nevsâl-i Afiyet**, İstanbul, Ahmet İhsan ve Şürekası, 1315(1899), s.189-190

⁸¹ Yıldız, **Türk Spor Tarihi...**, s.294-295

⁸² A.y.

ve onu bazı okulların izlemesi ile başlayan ve bir çok yazarın özellikle sağlık açısından faydasını vurgulayarak üzerinde önemle durduğu beden terbiyesi, 1913'e kadar bütün okullara yayılamamış, eğitimin vazgeçilmez bir bileşeni haline gelememiştir. Beden terbiyesinin önemine inanmış bulunan kişilerin de yazılarında bu durumdan yakındıkları görülmektedir. Örneğin Osmanlı'nın önde gelen eğitimcilerinden Edhem Nejad Bey, Spencer'ın insanın başarılı olabilmesi için gerçek bir canlı olması, hatta bir milletin de bu tür insanlardan meydana gelmesi yönündeki teorisinin aksine, Osmanlı'da okullarda, bunun için gerekli araçların, yani jimnastiğin, oyunun, her türlü beden terbiyesinin gereksiz görüldüğünü ve bu nedenle hasta, sağlıksız bir millete dönüştüklerini ifade etmektedir.⁸³ Bunda en büyük suçu ise beden terbiyesinin önemi üzerinde yeterince durmayan, bu konuda ses çıkarmayan yazarlarda, kulüp ve derneklerde, gazetelerde gördüğünü söyleyen yazar, Osmanlı'nın aksine Avrupa'da bizzat hükümetlerin bu konuya önemle eğildikleri, ve yazarların, eğitimcilerin bu konu için ellerinden geleni yaptıklarını belirtmektedir. Avrupa'da her sene bir şehirde düzenlenen beden terbiyesi konferanslarından bahseden Edhem Nejad Bey, Belçika'da 1910 senesinde yapılan konferansta, beden terbiyesi derslerinin tüm okullarda sınava tabi zorunlu bir ders olarak okutulmasının kararlaştırıldığını da haber vermekte ve en kısa zamanda Osmanlı'da da bu konuya önemle eğilinmesini dilemektedir.⁸⁴

Sebil-ür-Reşâd dergisindeki bir yazıda da okullarda hıfzıssıhha ve bunun ameli kısmı olduğu belirtilen beden terbiyesi derslerinin önemi üzerinde durulmaktadır. Eğitimde amacın vatana dinç, aydın iyi ahlaklı gençler yetiştirmek olması gerektiği ifade edildikten sonra, okullarda talim ve beden terbiyesi derslerine ayrı ayrı saatler ayrılmasının, şükranla karşılanmakla beraber bu saatlerin, istenilen faydayı sağlayacak biçimde değerlendirilip değerlendirilmediği sorularak, bazı öneriler getirilmektedir. Beden terbiyesini hıfzıssıhhanın bir parçası olarak ele alan ve onu “ameli hıfzıssıhha” olarak nitelendiren yazıda, idmanların bedene güç ve dayanıklılık vererek onu hastalıklara ve her türlü dış etkiye karşı sağlam kılacağı ifade edilmekte, jimnastik sayesinde ayrıca kasların güçlenip daha işlek bir hale

---

⁸³ Edhem Nejad, “Terbiye-i Bedeniyyeye Nasıl Ehemmiyet Veriyorlar!..Bizde, Avrupada”, **Yeni Fikir**, Yıl:1, Sayı:3, 15 Şubat 1327, s.70

⁸⁴ A.e., s.72,74

geleceği belirtilmektedir. Bu nedenle yazara göre, “*Bedeni takviye ve sıhhati muhâfazaya hâdim olan terbiye-i cismâniyyenin mekteplerde sûret-i muntazama ve dâimedede tatbiki elzemdir.*”⁸⁵

Genç Kalemler tarafından 1911 yılında yayınlanan *Milli Jimnastik* adlı risalenin kapağında, başlığın altında yer alan “Kuvvetli ol, kavga et!” cümlesi ve jimnastiğin, gençlerde öncelikle mücadele ve rekabet hissi uyandırması gerektiğinin ileri sürülmesi sosyal-Darwinist fikirlerin etkisini göstermektedir.⁸⁶ Yine bu risalede, beden terbiyesi yoluyla bir “millilik” yaratılabileceğini ileri sürülerek, bunun Avrupa sporları yerine, Türklerin eski sporlarına önem verilmesi ile olabileceği ifade edilmekte ve milli bir jimnastik yoluyla hem bedenlen güçlü hem de ahlaklı bir Türk neslinin yaratılabileceği iddia edilmektedir.⁸⁷

Beden terbiyesinin “hayat mücadelesinde” güçlü bireyler yaratacağına, bu çerçevede Avrupa’da özellikle okullarda beden terbiyesi derslerinin müfredatın bir parçası haline getirildiğine, yukarıda bahsedilen risalede beden terbiyesinin “milli bir nesil” yaratmadaki önemine çekilen dikkatler ve beden terbiyesi alanında 1908’den itibaren yaşanan yukarıda değindiğimiz gelişmelerin yanı sıra aşağıda ayrı bir başlık altında inceleyeceğimiz üzere Balkan Savaşı’nda alınan yenilgilerin etkisi ile 1913 yılından itibaren beden terbiyesi konusuna daha fazla önem verilmeye başlandığı ve bu dersin eğitimin bir çok basamağında ders programlarına girdiği görülmektedir.

İlköğretimin zorunlu ve “mekâtib-i ibtidâiyye-i umûmîyye”de parasız olması hükmünü getiren 1913 tarihli Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkatı’nın getirdiği ilköğretim programında, “Hıfzıssıhha”, “Terbiye-i Bedeniyye” ve “Mektep Oyunları” ile erkek çocuklar için “Talim-i Askeri” dersi de yer almaktadır.⁸⁸ 1913 ve 1914 tarihli ders müfredatlarına göre, beden eğitimi dersi, altı dersaneli ve altı muallimli okullarla numune okullarında ayrı bir ders olarak yer almakta, diğer

---

⁸⁵ “Mekteplerde Hıfzıssıhha ve Terbiye-i Bedeniyye”, **Sebil-ür-Reşâd**, Cilt:2-9, Sayı:32-214, 27 Eylül 1328, s.109-110

⁸⁶ Bu risaleyi incelediği makalesinde Y. Tolga Cora da, bu sosyal-Darwinist etkiye dikkat çekmektedir. Bkz., Cora, “II. Meşrutiyet’te Beden Terbiyesi; Genç Kalemler’in ‘Milli Jimnastik’ (1911) Adlı Risalesi Üzerine Notlar”..., s.188-191

⁸⁷ A.e., s.186. Cora’ya göre bütün bunlar risaledeki sosyal-Darwinist temaların başlıcalarıdır. A.y.

⁸⁸ Bu kanunla, iptidai ve rüştiyeler birleştirilerek Mekatib-i İbtidaiye-i Umumiye adını almış ve ilköğretim bu suretle 6 yıl olarak tesbit edilerek, her biri iki yıl süreli üç dereceye ayrılmıştır: Devre-i İptidaiye, Devre-i Vasatiye, Devre-i Aliye. Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi, Başlangıçtan 1982’ye...**,s.173-174

okullarda ise, sabah ders başlamadan önce, akşam dersten çıkışta ve Çarşamba günü öğleden sonra toplu olarak yapılmaktaydı. Bu dersin programı diğerlerinden farklı olarak haftalık düzenlenmişti. Oyun dersleri ise ders aralarında öğretmenlerin kontrolünde yapılmaktaydı ve amaç, “çocuğun enerjisini iyi yöne kanalize etmek” iken, ikinci devrenin ikinci sınıfından itibaren “nişan talimi ve endahat” dersine de yer verilmişti.⁸⁹ Halil Aytekin bu ders hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Bu ders savaş ortamının yarattığı psikolojiyi yansıtıyordu. Bugünkü Milli Güvenlik Bilgisi dersinden daha ileri bir görüşle hazırlanmıştı. Derste, uygulanmakta olan askeri talimatnameler esas alınmıyordu. Ayrıca, senede bir defa talebeler resmî poligonlara götürülerek ayakta, diz çökerek ve yerde yatarak atış yaptırılıyordu.”⁹⁰

Yine, hem erkek hem de kız rüşdiyelerin (Lise) 1915 tarihli ders programlarında da “Terbiye-i Bedeniyye” derslerinin yer aldığı görülmektedir.⁹¹ 1913’te sultanilerin “sunuf-ı tâliye” ders cetvelinde, “devre-i ulâ”da beden terbiyesi dersinin altı, yedi, sekiz ve dokuzuncu sınıflarda, “devre-i sâni”nin (orta öğretimin ikinci devresi) on, on bir ve on ikinci sınıflarında (fünun ve edebiyat kolları dahil) ve İnas Sultanisi’nin “sunuf-u tâliye”sinde haftada iki saat olarak yer aldığı görülmektedir.⁹² 1915’de de kız ve erkek sultanilerinin ders programında haftada birer saat olarak beden terbiyesi dersi yer almakta, ayrıca sabah ve akşamları, okul yönetimince belirlenen haftanın iki ve üç günü beden terbiyesi, okul oyunları ve atış talimleri gösterilmektedir.⁹³

Darümuallimin ve Darümuallimat’ın (erkek ve kız öğretmen okulları) dersleri arasında da (Darümualliminde talim ve endahat (atış/nişan alma) ile beraber tatbikat dersi de dahil) beden terbiyesi dersine haftada iki saat yer verilmiştir. Ayrıca Darümuallimin-i Aliye’nin (Yüksek Öğretmen Okulu) yetiştirici kısmında da “terbiye-i bedeniyye nazariyatı” dersi konulmuştur.⁹⁴

---

⁸⁹ Aytekin, **İttihat Terakki Dönemi Eğitim Yönetimi...**, s.70-71

⁹⁰ A.y.

⁹¹ A.e., s.175, 181-182

⁹² Bilge, **Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi...**, s.40

⁹³ A.e., s.41

⁹⁴ A.e., s.42. Darümuallimin’in beden terbiyesi öğretmeni Selim Sırrı Bey iken, Darümuallimat’ta bu ders Vantura Hanım tarafından verilmiş, 1917’den itibaren de Saniye Hanım bu görevi devralmıştır. A.y.

1914 yılında Şeyhülislam Mustafa Hayri Efendi'nin çabasıyla çıkarılan "İslâh-ı Medâris Nizâmnamesi" ile İstanbul medreseleri, "Dar'ül Hilâfet'ül Âliyye Mederesesi" adı altında yeniden düzenlenmiş ve bunların ders programlarına da beden terbiyesi dersi eklenmiştir.⁹⁵

Görüldüğü üzere askeri talim gibi doğrudan doğruya gençleri askerliğe hazırlayıcı bir ders müfredatlarına eklendiği gibi, beden terbiyesi dersine de yine aynı amaç doğrultusunda yer verilmiştir. Beden terbiyesi ders için yazılmış bir kitap, bu derste askeri niteliği ağır basan bir eğitim verildiğini göstermektedir. Kuleli İdadisi'nde beden terbiyesi öğretmenleri olan Mülazım-ı Evvel Ahmet Nazmi ve Yüzbaşı Bekir Sıtkı'nın kaleme aldığı *Yeni Usul Terbiye-i Bedeniyye Dersleri* isimli kitapta, beden eğitimi dersinde yaptırılacak talimler için askeri talimatnameler esas alınmakta, bütün talimler askeri komutlarla icra edilmektedir. Yapılan talimlerin başında ise askeri talimlere örnek olmak üzere "esas duruş" gelmektedir. Bu talimin anlatıldığı kısımda, bunun "(...) askerliğin ve askerlikde yapılacak bilcümle harekâtın yine esâsını ta'yîn etmek dolayısıyla yürüyüş ve dönüşlerden evvel bellenmesi muktezi olduğu(...)" ifade edilmekte ve bu talimin nasıl yapılacağı askeri talimatnameden aynen aktarılarak anlatılmaktadır.⁹⁶ Yine yürüyüşler anlatılırken, düzgün yürüyüş biçimi olan "mevzûn yürüyüş"ün, "askerin inzibât ve intizâmını tezyîde hâdem" olduğu ifade edilmekte ve bu yürüyüşün yanaşık düzende yapılan hazırlık talimleri ile resmi selamlamalar ve resmi geçitte kullanıldığı belirtilmektedir.⁹⁷ Diğer talimler ise, teneffüs, baş, kol, bacak, gövede, sınav hareketleri ile sıçramalar, yine askeri bir talim olan hamle hareketleri, duvara, merdivene tırmanma gibi hareketleridir. Özellikle sıçrama, dengede yürüme gibi hareketlerin silahla birlikte nasıl yapılacağı da anlatılmakta, tırmanma hareketleri anlatılırken de sivil hayatta ama özellikle askerlikte bir yerlere tırmanma gereği ile karşı karşıya kalınacağı ifade edilmektedir.⁹⁸

Beden eğitimi derslerinin müfredatların bir parçası haline gelmesiyle birlikte, bu dersi verecek nitelikli öğretmen ihtiyacı da doğmuştur. Bu soruna bir çözüm

---

⁹⁵ A.e., 41

⁹⁶ Ahmed Nazmi-Bekir Sıtkı, **Yeni Usul Terbiye-i Bedeniyye Dersleri**, Dersaadet, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1327, s.34

⁹⁷ A.e., s.37

⁹⁸ Bkz. a.e., s.93, 164

bulmak üzere, 1913 ve 1915 tarihli Darümuallimin ve Darümuallimat Nizamnameleri ile de Darümuallim-i Aliye kadrosu içinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirecek bir yıl süreli bir şubenin açılması düşünülmüş ve 1914'te bu amaçla Selim Sırrı Bey'in girişimiyle "Terbiye-i Bedeniyye Muallim Mektebi" açılmış ancak, Birinci Dünya Savaşı nedeniyle bu okul daha kuruluş aşamasında kapanmıştır.⁹⁹

1913 yılından itibaren beden eğitimine verilen önemdeki artışın nedeni, Balkan Savaşı'nda alınan yenilgi ve Osmanlıların bedeni zayıflıklarının bu yenilginin en önemli nedeni olarak görülmesidir. Bir süreden beri, özellikle Osmanlı eğitimcileri tarafından üzerinde önemle durulan, beden terbiyesi yoluyla sağlıklı bir nesil yaratma amacı, Balkan Savaşı sonrasında İttihatçılar tarafından da özellikle savaşa hazırlık sürecinde sağlayacağı katkı gözönüne alınarak benimsenecektir. Bu nedenle 1913'ten itibaren izcilik gibi beden eğitimi de savaşa hazırlık fonksiyonu ile öne çıkarken, askeri talimler ve askeri niteliği ağır basan beden terbiyesi dersleri okul müfredatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Beden terbiyesi, okul programlarında yer alan "Terbiye-i Bedeniyye" dersinin yanı sıra, çeşitli kulüpler, izcilik ve diğer paramiliter örgütlenmelerin temel aktivitelerinden biri olarak bu sürece katkı sağlayacaktır. Aşağıda, beden terbiyesi doğrultusunda faaliyetleri de içeren izcilik örgütlenmesinin Osmanlı'da ortaya çıkış süreci incelenecek, beden eğitimi ve askeri talimle birlikte savaşa hazırlanmada bir araç olarak görülmeye başlandığı Balkan Savaşı sonrası dönem ise ayrı bir başlık altında incelenecektir.

2.3. Osmanlı İmparatorluğu'nda İzcilik Örgütlenmesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Birinci Dünya Savaşı öncesi artan militarizm ortamında ve "ulusal çöküş"e ilişkin tespitlerin sosyal-Darwinist görüşler ile birlikte oluşturduğu olumsuz hava içinde, bu çöküşe bir çözüm bulmak, başta askeri açıdan olmak üzere "ulusal verimliliği" artırmak amacıyla ilk kez Baden-Powell tarafından İngiltere'de "Boy-Scouts" adıyla örgütlenen ve kısa sürede tüm dünyaya yayılan izcilik çok geçmeden

---

⁹⁹ Unat, **Türk Eğitim Sisteminin...**, s.36; Necdet Sakaoğlu, **Osmanlı Eğitim Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2.bs., Ekim 1993, s.143

Osmanlı İmparatorluğu'nda da yankı uyandırmıştır.¹⁰⁰ İzcilik ilk olarak Edirne'de Nafi Atuf tarafından yayınlanan *Sa'y ü Tettebbu* adlı dergide tanıtılmaya başlanmış, daha sonra Galatasaray, Darüşşafaka, İstanbul Sultanisi gibi liselerde ilk izci oymakları örgütlenmeye başlamıştır. İzciliğin Osmanlı'da bu ilk ortaya çıkışı konusunda 1915 (1331) tarihinde yayınladığı *İzci Rehberi*'nde Darüşşafaka Beden Eğitimi öğretmeni ve Oymak Beyi M. Sami Karayel şunları yazmaktadır:

“Sâbık Edirne Darümuallimini müdürü ve elyevm Bursa Darümuallimini müdürü muhterem kardeşim Nâfi Atuf Bey'in 'Sa'y ü Tettebbu' mecmûasında ilk evvela ismini bilmediğim Avrupa'da tahsil görmüş bir zât bir makale yazmış. Sonra sâbık Manastır Darümuallimini müdürü ve İzmir Darümuallimin müdürü muhterem refikim Edhem Nejad Bey bilfiil Manastır'da tatbik etmiştir ki, izciliğin memleketimizde müessisleri bunlardır. Bilahare en iyi taburlar İstanbul'da teşekkül etmiştir. Bu taburlardan biri Darüşşafaka, Galata Saray Sultânîsi, İstanbul Sultânîsi'dir. Bu üç mektebin taburları heman biri biri ardına teşekkül ve az zaman içinde büyük bir âsâr-ı terakki göstermişlerdir. Bütün levâzımları tekmil olduğu gibi, izciliğe âid olan dersleri de kısmen itmâm etmiş ve etmekte bulunmuşlardır.”¹⁰¹

İstanbul Lisesi İzcilik Arşiv ve Dökümantasyon Merkezi'nde izciliğin kuruluşu hakkındaki bir belgede de izcilik konusunda ön çalışmaların Edirne'de yapılmış olmakla birlikte, esas örgütlenmenin İstanbul'da Ahmet ve Abdurrahman Robenson kardeşler tarafından Galatasaray ve İstanbul Sultanisi'nde 15 Şubat 1912 tarihinde gerçekleştiği ifade edilmektedir.¹⁰² Zafer Toprak, izcilik örgütünün 1910'da Saint Benoit ve Galatasaray'da, 1911'de İstanbul ve Üsküdar sultanilerinde ardından da Vefa, Kadıköy ve Nişantaşı idadilerinde kurulduğu bilgisini vermektedir.¹⁰³

Osmanlı'da izciliğin ilk örgütleyicisinin Ahmet Robenson olduğu *Keşşâf* dergisindeki bir yazıda da şu şekilde ifade edilmektedir:

“Memleketimizde... izciliği Balkan harbinden oldukça evvel ilk tesis eden zat Ahmet

¹⁰⁰ Osmanlıda izciliğin gelişimini ve gerek askeri amaçlar, gerekse korporatist düzenin ihtiyaç duyduğu vatandaşın inşası ve pedagoji bağlamında izciliğin rolünü inceleyen bir çalışma için bkz. Cora, “Constructing and Mobilizing the 'Nation' through Sports:...”, s.45-61

¹⁰¹ M. Sami, **İzci Rehberi**, İstanbul, Zarafet Matbaası, 1331(1915), s.22-23

¹⁰² Gökhan Uzungören, **İzcilik Tarihi**, İstanbul Lisesi Sakarya İzciliği Kitapları, İstanbul, Yaylacık Matbaası, 1984, s.52

¹⁰³ Zafer Toprak, “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik”, **Toplumsal Tarih**, sayı:52, Nisan 1998, s.15; Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına: Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi”, **Tombak**, sayı: 24, 1999, s.25

Robenson Bey'dir. Ahmet Bey, memleketimiz spor hayatının tesis ve terakkisinde en mühim unsur olmakla birlikte çocuklarımız ve dolayısıyla Türkiye'mizin istikbali için yarattığı şu faydeli teşkilattan dolayı kendisine milli ve ferdi bir surette daima borçluyuz (...) Türkiye'de irtica, taassup ve kıskanma kuvvetli bir amil iken izciliği ilk kabul eden müessesesi-i milliye Galatasaray olmuştur. Galatasaray'dan sonra sıra ile Kadıköy Numune Mektebi, İstanbul Sultanisi, Vefa, Üsküdar ve Kabataş Sultanileri ile Haydarpaşa İttihat Mektebi ve saire gelir.”¹⁰⁴

Vildan Aşir de, bu ilk izcilik faaliyetleri için şu değerlendirmede bulunmaktadır:

“Galatasaray, ve, İstanbul Sultanilerinde ve Darüşşefaka da ilk keşşaf takımları Baden Povel'in teşkilâtı örneği üzerine kurularak mesaiye başladı. Bunların dereceleri, imtihanları, ve bir de nizamnameleri vardı. Tatbikat yürüyüşleri yaparlar, kamplar kurarlardı. Hele Mekteb-i Sultanî keşşaflarının 1912 de yaptıkları Gebze ve İrva kampları o zaman için büyük bir yenilik ve herkesin alâkasını üzerine celbeden yepyeni birer hâdise idi.”¹⁰⁵

İstanbul'daki bu ilk örgütlenmelerden kısa bir süre sonra Bursa, Beyrut, İzmir, Sivas, daha sonra da Kayseri, Kütahya, Zara, Ankara, Edirne ve diğer kentlerde de izci örgütleri kurulmuştur. İzciliğin örgütlenmesinde Ahmet Robenson'un yanı sıra kardeşi Abdurrahman Bey, Ali Haydar Bey de önemli rol oynamış, Ali Haydar Bey, Kadıköy Numune Mektebi'nde ve Bursa Sultanisi'nde izci örgütleri kurmuştur. Galatasaray'da Ahmet Robenson'un yanı sıra Suat Bey ve Ruşen Eşref Bey'in de izciliğe katkıları olmuş, daha sonra İstanbul Maarif Müdürü olan Safvet Bey kardeşi Kemal Bey ile birlikte Vefa ve İstanbul Sultanileri'nde izciliğin gelişimini sağlamışlardır. Haydarpaşa İttihat Mektebi'nde Behçet Bey, erkek izcilerin yanı sıra kız izcileri de örgütlemiştir.¹⁰⁶

İzciliğe katkısı olan bir diğer kişi ise Sudi Bey'dir. Kendisi Anadoluhisarı'nda, Cami, Sabit, Cemil, Sadi, Ahmet, Abdurrahman ve Asım Beyler tarafından kurulan İdman Yurdu'nda yapılan bir toplantıda “izci” sözcüğünü teklif

¹⁰⁴ **Keşşâf**, sayı:1, 4 Nisan 1339, s.6 Akt. Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına: Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi”..., s. 19.

¹⁰⁵ Vildan Aşir, “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı:96, 2.5.1938, s.2

¹⁰⁶ Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına: Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi”..., s.19

eden kişidir.¹⁰⁷ *Keşşâf* dergisinde bu sözcüğün “*boy scout*” karşılığı olarak kullanılmasının kabulü hakkında şu satırlar yer almaktadır:

“ Dinin, ahlakın, fennin, ilmin, sıhhatin, vatanperverliğin izlerini takip etmek ve bunların izlerini bulmak gibi umumi ve izcilikte düstur olan şeylerle beraber izci veyahut izcilik tabiri kullanılabilceğinden umumi bir manayı şamil olmak üzere bu kelimenin pek muvafık olacağı kanaati hasıl oldu.”¹⁰⁸

Sa’y ü Tettebbu adlı dergide, Muallim Sami Bey’in sözünü ettiği izcilik ile ilgili yazıları yazan kişi Fescizade İbrahim Galip Bey’dir. İbrahim Galip Bey birkaç sayı boyunca devam eden ve aslında Lozan Türk Yurdu’nda verdiği bir konferans olan, “*Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar*” başlıklı makalesi ile izciliği tanıtmaya çalışmıştır. Amacının, “(...)büyük ve pür-azm bir hayatın esâsını, o hayatta yaşamak, çarpışmak, bi-t-tab‘ muvaffak olmak isteyen bir gençliğin aldığı terbiyesinin bir krokisini gösterme[k]” olduğunu söyleyen İbrahim Galip Bey, anlatacaklarının, “Türklerin gelecekteki mutluluğunu garanti edecek” bir girişime yol açmasını ümit ettiğini de ifade etmektedir.¹⁰⁹

İbrahim Galip Bey, “Pîş-dâr” kelimesi ile karşıladığı, Baden-Powell’in İngiltere’de meydana getirmiş olduğu *The Boy Sccouts* adlı izcilik örgütlenmesinin “*taşıdığı fikrin; gayenin büyüklüğünden*” dolayı kısa sürede tüm çocukların ilgisini çekerek yüz binlerce çocuğun izci olduğundan, Kral’dan gördükleri himayeden ve hareketin kısa sürede nasıl dünyaya yayıldığından, Almanya, Fransa, Rusya ve “hatta” Sırbistan’da bu harekete oldukça önem verildiğinden bahsetmektedir.¹¹⁰

Sa’y ü Tettebbu’nun bu ilk sayısının yayınladığı günlerde Manastır’da yayımlanan *Yeni Fikir* dergisinin yedinci sayısında da Edhem Nejad, “*Hollanda’da ‘Boy Skavt’*” makalesi ile izciliği tanıtıyordu:

“Boy Skavtlar: Kendi kendine hâkimiyyeti, dikkati, kuvveti, disiplini, büyüklere itaâti, çevikliği emr eder ve bütün hey’et-i içtimâ’iyyeyi teşkil eden gençler arasında arkadaşlık fikrini

---

¹⁰⁷ A.e., s.20-21

¹⁰⁸ A.y.

¹⁰⁹ Fescizade İbrahim Galip, “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, *Sa’y ü Tettebbu*, Cilt:3, Sayı:33, 15 Haziran 1328, s.9

¹¹⁰ A.e., s.12

yaratmak için çalışır(...).”¹¹¹

Edhem Nejat, Hollanda izciliği örneğinde izcilik hakkında genel bilgileri, izci teşkilatının yapısını, giysilerini, izcilerin öğreneceği becerileri anlattıktan sonra, beden ve ahlakın terbiyesine önem verdiğini ve Hollanda’ya atık, faal adamlar yetiştirdiğini söylediği¹¹² “*Boy Skavt*”lığın Osmanlı’da da hayata geçirilmesi konusuna gelerek şunları söylemektedir:

“Bugün bizde de bir ‘Boy Skavt’ yapalım iddiasını heman dermeyân etmeyeceğim. Biz de kendi ihtiyacâtımıza tevâfuk eden bazı nikati toplayarak böyle bir hey’et böyle müessese-i irfân vücûda getirebiliriz. Bizde inkılâbdan sonra neler vücûda geldi; bugün hiçbirinden eser yok; çünkü gayet gelgeç tabiâtlıyız, sebâtımız hiç yok. Muallimler medeni insanların nasıl çalışdıklarını, nasıl sebât ettiklerini görsünler de böyle bir iş başına geçince her müşkülâta göğüs gererek çalışsınlar ve böyle sebâtlı çocuklar, gençler yetiştirsınler.”¹¹³

Edhem Nejad’ın faal, kuvvetli ve özellikle Osmanlı’da büyük bir eksiklik olarak gördüğü anlaşılan kararlı insanlar yetiştirecek bir kurum olarak değerlendirdiği izciliği, İbrahim Galip de, tek amacının “*çocukları kendilerine güvenebilecek bir merd haline koymak*” olan “tamamen sosyal bir mesele” olarak tanıtmaktadır.¹¹⁴ Bir çocuğun nasıl izci olabileceğini anlatan İbrahim Galip, ebeveyninin iznini alan bir çocuğun öncelikle izci kanununu, işaretini, selamlarını, İngiliz bayrağının çekilmesini ve izci düğümünü bilmesi gerektiğini belirttikten sonra izci kanuna geçmektedir:

- 1- Bir pîş-dârın nâmûsu şâyân-ı i’timâddır.
- 2- Bir pîş-dâr kanûna sâdıktır.
- 3- Bir pîş-dârın vazifesi nâfi’ olmak ve başkalarına hizmet etmektir.
- 4- Bir pîş-dâr herkesin bir dostu ve sâir pîş-dârların bir kardaşıdır.
- 5- Bir pîş-dâr mihmân-nüvâzdır.
- 6- Bir pîş-dâr hayvanların hâmisidir.
- 7- Bir pîş-dâr âmirlerinin emirlerine itâat eder.

¹¹¹ Edhem Nejad, “Hollanda’da ‘Boy Skavt’”, **Yeni Fikir**, Cilt:2, No:7, 10 Haziran 1328, s. 194

¹¹² A.e., s.197

¹¹³ A.y.

¹¹⁴ Fescizade İbrahim Galip, “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, **Sa’y ü Tetebbu**, Cilt:3, Sayı:34, 1 Temmuz 1328, s.8

8- Bir pîş-dâr tebesüm eder ve ıslık çalar.

9- Bir pîş-dâr kanâat-kârdır.”¹¹⁵

Bu maddelerin içinde en önemlisinin, başkalarına yardım olduğunu ve izcilerin her gün bir iyilik yaptığını belirten yazar, daha sonra izcilerin kullandıkları işaretler bunların anlamları ve izcilerin aldıkları isimler hakkında bilgi vermektedir.¹¹⁶ Bütün bunları öğrenen çocuğun artık, “*Nâmûsum üzerine yemin ederim ki; bu Allaha ve Krala karşı olan vazifemi her zaman ve mekânda lâyıkiyle ifâ ve herkese dâimâ, elimden geldiği kadar yardım etmeğe ve pîş-dâr kanûnuna sâdık kalmağa bütün mevcûdiyetimle gayret edeceğim*”¹¹⁷ şeklindeki izci yeminini ederek izci olduğunu belirten yazar, bu yemin edilirken yapılan izci hareketini ve izcilerin ünüformalarını da tasvir ettikten sonra, izcilerin öğrenmesi gereken bilgileri sıralamaktadır. Bunlar arasında sıradan yaraları tedavi etmek, bağ sarmak, boğulmuş bir kimseye yapılacak ilk yardım, düğümler yapmak, semafor aracılığıyla işaret ve bu suretle uzaktan uzağa konuşabilmek, iz takip etmek, çok kısa bir süre gördüğü bir şeyi doğru bir şekilde tasvir edebilmek, pusula kullanmak, yemek pişirmek, izcilere özgü dans ve muharebe şarkılarını bilmek gibi hüneler yer almaktadır. Bunları öğrenen bir izci, ikinci sınıftan bir izci sayılacak ve bundan sonra da birinci sınıf bir izci olmak için çaba harcayacaktır.¹¹⁸ Birinci sınıf bir izci olmak içinse yüzme bilmek, saatte altmış kelime işaret edebilmek, saatte yedi mil yürüyebilmek, yangın, boğulma, elektrik çarpması gibi durumlarda ne yapılacağını bilmek, harita okumak, bir eşyanın hacmini, ağırlığını, boyutlarını gözle tahmin edebilmek gibi becerilere sahip olmak gerekmektedir.¹¹⁹

İbrahim Galip yeni kayıt olan bir (İngiliz) izci fırkasının bir günde yaptığı idmanları gösteren bir program da sunmakta ve böylelikle okuyuculara izcilik hayatı hakkında bilgi vermektedir. Bu programa göre, sabah saat onda yapılan yoklamının ardından İngiliz bayrağı izcilerin selamları ile göndere çekilecek, izci oyunları ve jimnastiğin ardından, düğüm bağlamak gibi aktivitelerden sonra, resmi geçit ve

---

¹¹⁵ A.e., s.9

¹¹⁶ A.e., s.10-11

¹¹⁷ A.e., s.10

¹¹⁸ Fescizade İbrahim Galip, “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, *Sa’y ü Tetebbu*, Cilt:3, Sayı:35, 15 Temmuz 1328, s.10-11

¹¹⁹ A.e., s.12

reislerinin kumandasıyla bazı idmanlar ve askeri talimler yapmakla devam edecektir. Daha sonra izciler vücutlarını ölçeceklerdir. Bunun ardından bir iyilik yapıp geldikten sonra, topluca gezmeye çıkacaklar, yönlerini tayine ve etrafi iyi bir şekilde gözlemeye çalışacaklardır. Öğleden sonralarını oyunlar, hava kuru ise şavaş oyunları ile geçirecek, şarkılar söyleyeceklerdir. Akşamı ise, gece oyunları, ordugah atışları, tartışma ve talimlerle geçireceklerdir.¹²⁰

Daha sonra izcileri meziyetlerini anlatmaya başlayan yazar, ne kadar cesur olduklarından, zor koşullarla baş etmeyi çok iyi bildiklerinden örneğin onlar için ev ile dağ arasında hiçbir fark olmadığı ve her yerde yaşamlarını kolayca sürdürebildiklerinden, havanın verdiği işaretleri doğru bir şekilde yorumlayabildiklerinden, yollarını kolayca nasıl bulabildiklerinden, gizli bir şekilde haberleşebildiklerinden ve iyilikseverliklerinden bahsetmektedir.¹²¹

İzciliğin bütün amacının “(...) çocukların tabîatını, heyecânını dâimâ hâl-i galeyânda tutmak, ve onun bir mecrâ-i sâlîme akmasını te‘mîn etmek ve şahsiyyetini teşci’ ederek inkişâfına vâsita olmak..” ve böylelikle onun “..iyi bir adam ve kıymetdâr bir vatandaş..”olmasını sağlamak¹²² biçiminde ifade edilebileceğini belirten İbrahim Galip, yazısını şu sözlerle bitirmektedir:

“ Arkadaşlar; şu sözlerimle size pek meçhul şeylerden bahs ettiğimi zannetmiyorum. Çünkü hepimiz bilir ve his edersiniz ki; merdlik, yiğitlik, başkalarına yardım, emre itaât ve ilâh. gibi husûsât Türklüğümüzün en büyük seciyelerinden, en mukaddes an‘anelerindedir. Fakat ah...o zavallı Türklüğümüz...dünkü merdliklerine mukâbil bugün tevârüs ettiği sefâlet-i içtimâ‘iyyesiyle ne kadar feci bir mevkî‘de kaldığını acaba his ediyor mu?..

Maa-mâ-fih henüz ‘tarihi ırklar’ zümresine giremedik, az bir himmet ufak bir teşebbüs bize; gençlerimize, Türk yavrularına (ana cevherleri) yeniden kazandırabilecektir. Bunun için hey‘et-i muhteremenizi vazife başına davet ediyor ve evvela; pür-azm; metin; cesur bütün ma‘nâsıyla Türk olacak bir nesl-i cedit yetiştirmeğe çalışalım diyorum.”¹²³

İbrahim Galip ayrıca, “Lozan Türk Yurdundan” başlıklı kısa bir yazı ile de Yurd’un İngiliz izcileri ile görüşüğünü ve “*Türklük ruhuyla tevâfuk edecek bir*

¹²⁰ A.e., s.13; Fescizade İbrahim Galip, “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, **Sa‘y ü Tetebbu**, Cilt:3, Sayı:36, 1 Ağustos 1328, s.10

¹²¹ A.e., s.10-11

¹²² A.y.

¹²³ A.e., s.12-13

‘Yiğitler Ordusu’ teşkilâtını memleketimizde tâtbik etmek üzere hazırlandığını” bildirmeye gerek duyduğunu da belirtmektedir.¹²⁴

Yukarıdaki satırlarda açıkça görüldüğü gibi İbrahim Galip, izciliği eski mertliğini kaybettiğini ifade ettiği Türklüğü içinde bulunduğu durumdan kurtaracak bir yöntem olarak görmektedir. İzcilik sayesinde yeniden azimli, cesur ve “bütün manasıyla Türk” bir nesil yetiştirilebilecektir.

Osmanlı Devleti’nde yukarıda bahsettiğimiz ilk izcilik faaliyetleri Balkan Savaşı’nın başlaması ile duracak¹²⁵, ancak savaş sonrasında Osmanlı’da da izcilik, askeri hazırlık sürecinin bir parçası olarak değerlendirilip önem kazanacak, gazete ve dergilerde bu konu üzerinde daha fazla durulmaya çalışılacaktır.

2.4. Balkan Savaşı Sonrasında Askeri Hazırlık Sürecinin Bir Bileşeni Olarak Beden Eğitimi ve İzcilik:

“Balkan Harbi basit bir savaş değildir. Osmanlı ordusu ve Türk toplumu üzerinde çok derin izler bıraktığı için değildir. ‘Niçin Mağlup Olduk?’ sorusunu araştıran geniş bir literatür de bu nedenle oluşmuştur. Bilimsel ve duygusal yüzlerce makale, broşür, kitap ve inceleme bu amaçla üretilmiş, yerli yabancı, sivil asker, bir o kadar da yazar ortaya çıkmıştır. Bu bir araştırma ve ifşaat edebiyatıdır.”¹²⁶

16. yüzyıl ortalarına gelindiğinde topraklarını Orta Avrupa’ya kadar genişletmiş bulunan Osmanlı İmparatorluğu, 18. yüzyılda Rusya ve Avusturya’nın Balkanları ele geçirme amaçlı saldırıları karşısında savunmada kalmış ve 1699 Karlofça Antlaşması ile toprak kaybetmeye başlamıştır. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım’ın yanı sıra Eflak ve Boğdan’dan da vazgeçilmiş ve İmparatorluk’taki Ortodoksların korunması hakkı Rusya’ya devredilmiştir.¹²⁷ İmparatorluk yönetiminin Balkanlar’da gerilemesi bir başka gelişme ile paralel ilerlemiş, Fransa ve Almanya’dan gelen milliyetçilik akımı, 19. yüzyılın başlarında

---

¹²⁴ A.y.

¹²⁵ Aşir, “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış”..., s.2

¹²⁶ Tunaya, **Türkiye’de Siyasal Partiler**, Cilt: 3..., s.583

¹²⁷ Osmanlıların Balkanları fetih süreci ve sonrasında yaşanan gerileme için bkz. İbrahim Artunç, **Balkan Savaşları**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1988, s.14-19; Georges Castellan, **Balkanların Tarihi 14.-20. Yüzyıl**, çev. Dr. Ayşegül Yaraman-Başbuğu, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1993, s. 61-109

Balkan Yarımadası'nda hızla yayılmıştır. Özellikle İmparatorluğun bu bölgelerinin Avrupa kapitalizmi ile daha erken girdiği ilişkiler sonucunda giderek zenginleşen tüccarların, kiliselerin ve bir süredir milliyetçi bir kıpırdanış içinde bulunan aydınların faaliyetleri ve Avrupa devletlerinin de etkisi ile Balkan halkları, milliyetçi akımları benimseyip örgütlenmeye başlamışlardır. İkinci Viyana bozgunundan sonra İmparatorluğun yenilebilir olduğunun görülmesi de bunda etkili olmuştur.¹²⁸ Özellikle entellektüeller Balkanların bölgesel dillerini standardize etmek ve halka mal olmasını sağlamak için büyük gayret göstermişler, bunu yaparken çoğu zaman Osmanlı fetihleri öncesi Balkanlar'daki Ortaçağ devletlerine atıf ve bağlantı yapmışlardır. Milli birliklerini sağlama yönündeki güçlü istek, Balkan devletlerini Osmanlılara karşı harekete geçirmiştir.¹²⁹

Osmanlı Devleti'ne karşı verdikleri mücadele sonucunda bağımsızlıklarını kazanan Balkan devletlerinin çıkarlarının kesiştiği yer ise Makedonya idi. 1902 yılında Makedonya'da patlak veren ayaklanma bastırılrsa da şiddetin önü alınamadı. 1903'te Avusturya-Macaristan ve Rusya arasındaki görüşmeler Mürzsteg Anlaşması ile sonuçlandı. Bu anlaşmanın temelinde Makedonya'daki Osmanlı jandarmasının reorganizasyonu vardı. Büyük devletlerin gönderecekleri polisler planı uygulayacaklardı. Padişah 25 Kasım'da bu anlaşmayı kabul etti. Ancak anlaşmada yer alan ve sınırlar için "farklı milletlerin daha düzenli bir grup oluşturmasına yönelik" bir düzenleme öngören maddesi Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan tarafından gelecekteki bölüşüm için bir "jeopolitik prova" olarak algılandı.¹³⁰ Makedonya'daki çatışmalar devam etti ve 10 Haziran 1908'de Rus Çarı ile İngiltere Kralı "Makedonya'da Reform" tasarısına son halini vermek için Reval'de buluştular. Ancak bu buluşma devletin parçalanacağı düşüncesini güçlendirerek İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni vakit kaybetmeden Meşrutiyet'i ilan etmek üzere harekete geçirdi.¹³¹

---

¹²⁸ İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, 4. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s.60

¹²⁹ Richard Hall, **Balkan Savaşları 1912-1913, I. Dünya Savaşı'nın Provası**, çev. M. Tanju Akad, İstanbul, Homer Kitabevi, 2003, s.1. Balkan uluslarının kendi ulus-devletlerini kurma yolunda Osmanlı Devleti'ne karşı giriştikleri mücadeleler için bkz. Castellan, **Balkanların Tarihi...**, s.251-276

¹³⁰ Misha Glenny, **Balkanlar 1804-1999, Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler**, çev. Mehmet Harmancı, İstanbul, Sabah Kitapçılık, 2000, s.185-186

¹³¹ A.e., s.191

İttihat ve Terakki, II. Meşrutiyet'in ilanıyla bütün unsurları Osmanlılık çerçevesinde birleştirerek ayrılıkçı akımları ortadan kaldırmayı ve Osmanlı İmparatorluğu'nu dağılmaktan kurtarmayı amaçlamıştı. Ancak İmparatorluğun gayrimüslim unsurları 1908 seçimlerine kendi etnik programlarını hazırlayarak girmişlerdi. Bulgarlar, Ayan Meclisi'nin kaldırılmasını ve geniş bir adem-i merkeziyete gidilmesini, devlet dairelerinde Bulgarca yazılmış dilekçelerin kabulünü, okullara daha önce tanınmış olan özel hakların sürdürülmesini istiyorlar; Rumların programı, İmparatorluğun çeşitli halklarına inanç, gelenek ve özelliklerine göre gelişme imkanı tanınmasını öngörüyor, askeri birliklerin aynı din ve mezhepten ve aynı yerden olma esasına göre kurulması ve memur alımında milletler arasında eşitlik ilkesinin gözetilmesi isteniyordu. Ulahların programı da benzer istekler içeriyordu.¹³² Yapılan seçim ise gayrimüslimleri tatmin etmemişti. Osmanlıcılık politikası kısa bir süre sonra iflas edecekti.

Ekim 1908'de Avusturya, Berlin Antlaşması ile zaten işgali altında bulunan Bosna-Hersek'i ilhak ve yine aynı gün Bulgaristan Prenslığı de bağımsız bir krallık olduğunu ilan etti. Bir gün sonra ise özerk Girit, Yunanistan'a katıldığını bildirdi. Bu sıralarda Adana ve çevresinde bir Ermeni ayaklaması meydana gelirken, ardından Suriye'de Dürziler ayaklandı, Yemen'de, Asir'de ise ayaklanmalar devam ediyordu. Son olarak da Arnavutlar ayaklandılar. 1910 yılında kısa sürede yayılan Arnavutluk ayaklanması, bu olay karşısında çıkarları tehlikeye düşen Yunanistan, Karadağ ve Sırbistan'ın birlikte hareket etmelerine yol açtı. İtalya'nın Osmanlı'ya saldırısını fırsat bilen Bulgarlar ve Sırlar 7 Mart 1912 tarihinde bir ittifak antlaşması imzaladılar. Antlaşma hem Avusturya-Macaristan'a hem de Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir askeri işbirliğini öngörüyor hem de taraflar Makedonya'nın paylaşımı konusunda anlaşıyorlardı. Mayıs ayında ise Yunanlılar ile Bulgarlar arasında yapılan anlaşma ile Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bu iki devletin politik ve askeri işbirliği öngörüldü. Aynı yıl Yunanlılar, Sırbistan ve Karadağ ile "centilmenlik anlaşmaları" imzalarken, Ağustos'ta Bulgarlar, Eylül'de

---

¹³² Sina Akşin, **Jön Türkler ve İttihat Terakki**, 2. Basım, Ankara, İmge Kitabevi, 1998, s.142-143

ise Sırp Karadağ ile anlaşma imzaladılar ve böylece Balkan Birliği tamamlanmış oldu.¹³³

İmzalanan bir dizi askeri anlaşmanın ardından Bulgarların, Berlin Antlaşması'nın Makedonya'da özerk bir yönetimin kurulması olarak yorumladıkları 23. Madde'nin uygulanması için ısrar etmeye başlamaları ve Osmanlıların da bölgede özerkliğe yol açmasından çekindiği reformları uygulamayı reddetmesi üzerine, Balkan İttifakı seferberliğe başladı. Karadağ'ın savaş ilanına aynı gün Osmanlı Devleti de savaş ilanı ile cevap verdi. Bunu diğer devletlerin savaş ilanları izledi.¹³⁴

Balkan Savaşları'nın hemen öncesinde Balkanlar'da, Osmanlı İmparatorluğu'nun elinde Trakya, Makedonya ve Arnavutluk kalmıştı ve bu topraklar Edirne, Selanik, Manastır, Yanya, İşkodra ve Kosova vilayetlerine bölünmüştü. Savaş bu bölgelerde cereyan edecekti. Balkan devletleri Ekim ayında başladıkları seferberliği bu ayın ortalarına gelindiğinde tamamlamışlardı. Oysa Osmanlı seferberliğini bir türlü tamamlayamadı. Günün ulaşım şartlarında askerlerin birliklerine teslimi, kısa bir süre önce terhis olunanların yollardan çevrilerek birliklerine sevki ve özellikle de Anadolu'dan gelecek er veya birliklerin Rumeli'ye nakli çok fazla zaman istiyordu. Ayrıca genel hareket planı bir türlü bulunamazken, Genelkurmay Başkanı Ahmet İzzet Paşa da Yemen de bulunuyordu.¹³⁵ Orduda, Von der Goltz tarafından yürütülmekte olan yeniden yapılandırma da tamamlanmamıştı. Teçhizat eksik, at ve taşıt yetersiz, yol yok, demiryolu az dolayısıyla asker nakli yapılması oldukça güçtü. Seferberlik sırasında İtalyan donanması denizleri tuttuğundan deniz yolu da kapalıydı. Asker az talimli, eksik disiplinli ve yorgundu.¹³⁶

Bulgar taarruzu karşısında, Osmanlılar 23 Ekim akşamı Kırkkilise'yi terk ettiler, 24 Ekim'de Osmanlı birliklerinin Edirne ile Kırkkilise arasında disiplinsiz bir geri çekilme halinde olması ve Kırkkilise'nin düşmesiyle, Edirne tamamen tecrit edilmiş olduğundan Bulgarlar, şehri sadece muhasara altında tutup İstanbul'a

---

¹³³ Hall, **Balkan Savaşları...**, s.15-17

¹³⁴ A.e., s.20

¹³⁵ Şevket Süreyya Aydemir, **Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa, cilt:2, 1908-1914, 9.** Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2005, s.302

¹³⁶ Aram Adonyan, **Balkan Harbi Tarihi**, çev. Zaven Biberyan, İstanbul, Sander Yayınları, 1975, s.224

ilerleyebilirlerdi. Osmanlı kayıpları, 1500 ölü ve yaralı, 2000-3000 esirdi.¹³⁷ 29 Ekim’de başlayan Bulgarların Lüleburgaz saldırısı karşısında direnen ve 40.000 ölü, yaralı ve kayıp veren Osmanlı kuvvetleri 3 Kasım’da tamamen geri çekildi. Bulgarlar, Çorlu ve Tekirdağ’ı işgal ettiler.¹³⁸ Bu arada kolera ve dizanteri gibi salgın hastalıklar başlamıştı ve orduyu kırıp geçirmekteydi. Lüleburgaz yenilgisi üzerine 29 Ekim 1912 günü “Büyük Kabine” çekildi ve yeni kabineyi kurmaya Kamil Paşa memur edildi. Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Nazım Paşa bu kabinede de yer aldı. 23 Ocak 1913’te bu kabine Enver Bey’in yönettiği bir hükümet darbesi ile tasfiye edilecek ve Nazım Paşa da bu olay esnasında vurulacaktır.¹³⁹ Bu arada karşısındaki Sırp kuvvetinin yarısı kadar kuvvete sahip olan Zeki Paşa komutasındaki ordu 23 Ekim’de başlattığı saldırının ardından büyük kayıplar vererek geri çekilmiş ve Sırp ordusu 25 Ekim sabahı Kumanova’ya girmişti. Kumanova zaferinin ardından Sırp ordusu Kuzey Makedonya’yı da denetimi altına aldı. Pirlep’in kaybıyla Manastır yolu Sıplara açılmıştı ve Osmanlı kuvvetleri burada da ağır kayıplara uğradı. Sırlar 19 Kasım’da Manastır’a girdiler ve böylece Makedonya’daki beş yüzyıllık Osmanlı yönetimi sona erdi. Sırlar 22 Ekim’de Kosova’da Piriştine’yi almışlardı, birkaç gün içinde ise Sancak’ın tümü Sırp ve Karadağlıların eline geçti.¹⁴⁰ 8 Kasım’da Selanik Yunanlılara teslim edildi. Bozcaada, Limni , Gökçeada, Semadirek ve Taşoz adalarını da ele geçiren Yunan birlikleri Midilli ve Sakız’a çıktılar, 1913 Ocak ayında ise denizde kazandıkları zaferler ile Ege Denizini kontrollerine aldılar ve Osmanlı gemilerine kapattılar.¹⁴¹ Bu arada 28 Kasım 1912’de Vlore’de toplanan bir ulusal meclis İsmail Kemal Bey başkanlığındaki geçici bir hükümet liderliğinde Arnavutluk’un bağımsızlığını ilan etmişti.¹⁴²

30 Ocak 1913’te ateşkesin feshinden sonra, bir yandan Osmanlılar Edirne üzerindeki baskıyı hafifletmek için 7 Şubat’ta Gelibolu ve Şarköy’de saldırıya geçip başarısız olurlarken, bir süredir direnmekte olan Yanya 6 Mart’ta Yunanlılara,

---

¹³⁷ A.e., s.489-490

¹³⁸ A.e., s.504-505

¹³⁹ Aydemir, **Makedonya’dan Orta Asya’ya...**, s., 376-377

¹⁴⁰ Batı Ordusu’nun savaştığı bu cephelerle ilgili olarak bkz. Artunç, **Balkan Savaşları...**, s.181-243

¹⁴¹ Hall, **Balkan Savaşları...**, s.82, 86-87

¹⁴² Bağımsız bir Arnavutluk Devleti Londra Konferansında 20 Aralık günü tanındı. Bkz., A.e., 95-98

Edirne 24 Mart'ta Bulgarlara, İşkodra ise 22 Nisan'da Karadağlılara teslim edildi.¹⁴³ Böylelikle Birinci Balkan Savaşı'nın çatışmaları sona erdi ve Balkan devletleri ile Osmanlı Devleti arasında 30 Mayıs 1913 tarihinde Londra Barış Antlaşması imzalandı. Antlaşma'ya göre, Osmanlı Devleti'nin batı sınırı Midye-Enez hattı olacak, Osmanlı Devleti bağımsızlığı tanınan Arnavutluk ile Ege adalarının geleceğinin saptanmasını Büyük Devletlere bırakacaktı, Selanik, Güney Makedonya ve Girit Yunanistan'a, Kavala, Dedeağaç ile birlikte bütün Trakya Bulgaristan'a, Orta ve Kuzey Makedonya Sırbistan'a verilmekteydi. Ancak bu antlaşma sonucu gerçekleşen paylaşım Balkan devletleri arasındaki anlaşmazlıkları yeniden alevlendirecek ve Balkan devletleri arasında yeniden başlayan savaş ve bu nedenle Bulgar birliklerinin batıya ve güneye kaydırılması fırsat bilinerek Osmanlı ordusu 20 Temmuz'da Edirne'yi geri almak için harekete geçecek ve başarılı da olacaktır.¹⁴⁴

Balkan Savaşı'nda Osmanlı ordusunun aldığı yenilgiler ve bu yenilgiler sonucunda Rumeli'nin kaybı, Osmanlı toplumunda derin etkiler yaratmıştır. İlk olarak, Tunaya'nın da dikkat çektiği gibi yenilginin nedenlerini araştıran ciddi bir literatür ortaya çıkmıştır. Yenilginin nedenleri üzerine eğilme, özellikle savaşa katılmış subayların, paşaların bu savaş üzerine yazdıkları eserler ve hatıraların yanı sıra Osmanlı aydınlarının kitap ve makalelerinde görülen ortak bir özelliktir. Yenilginin nedenleri olarak, özellikle savaşa katılan subaylar ve paşaların eserlerinde, daha çok ordunun talim ve terbiyesindeki yetersizlik, seferberliğin gecikmesi, komutanların yetersizlikleri ön plana çıkarken, bir çok yazarın üzerinde önemle durduğu konu, gençlerin savaşa ruhen ve bedenen iyi hazırlanmıyor olmalarıdır. Tam da bu noktada beden eğitimi, askeri talim ve izcilik Osmanlı elitleri tarafından, gençliği ruhen ve bedenen savaşa hazırlamanın araçları olarak ele alınacaktır.

---

¹⁴³ A.e., s. 106, 127

¹⁴⁴ Bkz. Rıfat Uçarol, **Siyasi Tarih**, 2. Basım, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1982, s.390-395. Osmanlı Balkan Devletleri ile üç barış antlaşması imzaladı. 29 Eylül 1913'te Bulgaristan ile imzalanan İstanbul Barışı ile Bulgaristan Kırklareli, Dimetoka ve Edirne'yi geri veriyor, sınır yaklaşık olarak Meriç nehri oluyordu ve Bulgaristan topraklarında kalan Türklere göç hakkı tanınıyor, kalanların ise sahip olacakları haklar belirleniyordu; Yunanistan ile 14 Kasım'da imzalanan Atina Barışı aynı şekilde Yunanistan'da kalan Türklerin haklarını belirlerken, Yunanistan'ın Balkanlarda ele geçirdiği topraklar ile Girit'in bu devlete ait olduğu kabul ediliyor, adalar sorununu dışarıda bırakıyordu; Sırbistan ile yapılan antlaşmada ise sadece bu topraklarda kalan Müslümanların statüsü belirleniyordu. A.y.

Balkan Savaşı'na katılmış bulunan üst rütbeli askerlerin bu konuda yazdıkları eserler ve hatıralar, yenilginin nedenleri, savaşta Osmanlı ordusunun durumu, özellikle savaşanların yetersizliği konusunda bir fikir edinmeyi mümkün kılmaktadır. Örneğin, Şark Ordusu Kumandanı Abdullah Paşa, Hatıratırat'ında, "*Orduyu mağlûp eden sebep-i aslî zann ü hükm olunduğu gibi Osmanlılık havâssının tedenni ve tefessühünde değil ordunun kıymet-i harbiyye-i lâzımeyi hâiz bulunmadığındandır. Acaba ordu-i Osmâni ne için kıymet-i harbiyye-i lâzımeyi iktisâb edememiştir?*" diyerek, Abdülhamit devrinde ordunun ıslahatından çekinildiğini, Meşrutiyet devrinde yapılan ıslahat girişimlerinin isyanlar nedeniyle yarım kaldığını, özellikle birinci ve ikinci ordunun talim ve terbiyesinde bir ilerleme kaydedildiği halde bu orduların iç isyanlarda ve Yemen, Arnavutluk ve İtalya muharebelerinde kullanılmaları nedeniyle dağınık bir halde bulduklarından, bu savaşta onlardan istifade edilemediğini ileri sürer.¹⁴⁵

Balkan Savaşı'na katılmış bir subay olan Rahmi Apak ise, yenilginin nedenlerini komutanların yetersizliği, seferberliğin geri kalması nedeniyle muharebe alanlarına bütün kuvvetlerin yerleştirilemeyişi, subayların sevk ve idarelerindeki beceriksizliği, hava şartları olarak sıraladıktan sonra şöyle devam eder:

"Türk ordusunun yarısından fazlasını Redif Birlikleri teşkil ediyordu. Bunlar, barış zamanı yalnız kadro halindeki yaşlı erlerle tabur, alay ve tümen olarak mevcut idiler. Fakat talim ve terbiyeleri pek kıt, subaylarının da vasıfları çok düşük idi. Savaşın kaybedilmesi sebeplerinden birisi bu kıtaların düşük vasıflarıdır. En nihayet çok önemli bir yanlışlık da, Balkan devletlerinin Türkiye'ye saldıracakları gün gibi açık olmasına rağmen, bu saldırıdan on gün önce Rumeli'de bulunan askeri birliklerden yetişmiş ve eski erattan seksen bin kadarının terhis edilerek evlerine gönderilmeleri olmuştur."¹⁴⁶

Rahmi Apak'ın da belirttiği gibi savaşın kaybedilme nedenlerinden en önemlisi ordudaki askerlerin, özellikle de rediflerin talim ve terbiyelerinin eksikliğidir. Balkan Savaşı sırasında ordudaki askerlerin durumunu Selanikli Bahri de şu sözlerle anlatır:

---

¹⁴⁵ **1328 Balkan Harbinde Şark Ordusu Kumandanı Abdullah Paşanın Hatıratı**, İstanbul, Erkan-ı Harbiye Mektebi Matbaası, 1336, s.4-6

¹⁴⁶ Rahmi Apak, **Yetmişlik Bir Subayın Hatıratı**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi , 1988, s. 90-91

“ (...) seferberlik ilân edileli on iki gün olduğu halde henüz taburların mevcûdları dörder yüzü geçmemiş idi. Bunların kısm-ı a‘zamı da ta‘lîm ve terbiyeden mahrûm, silâhını kullanmaktan âciz bir sürü kalabalıktan ibâret idi (...) araziden istifade etmeği, silâhını kullanmayı bilmeyen efrâdın mikdârı, her taburda mevcûdun dörtte üçünü teşkil ediyordu. Verilen dört yüz metrelik nişân-gâha mukabil iki bin metreye göre nişân-gâh tanzîm ile endâht icrâ eden, fişengi namlunun feminden tufenge sokmağa çalışan efrâdın orduda asker sıfatıyla bir mevki iştigâl ettiklerine gülmek mi ağlamak mı lâzım geleceğinde mütehayyir kalmışdık.”¹⁴⁷

Balkan Savaşı sırasında cephede bir asker olarak tuttuğu günlüğünde Ömer Seyfettin de ordudaki isteksizlikten, moral bozukluğundan, subayların yeteneksizliğinden bahseder. Seyfettin’e göre askerlerin de hepsi acemidir, çoğu silah tutmasını bile bilmez, daha sonra bölüğe takviyeye gelen askerlerin ise ömürlerinde hiç talim görmedikleri anlaşılır.¹⁴⁸

Abdülhamit devrinde askeri eğitimin yetersiz olduğu bir çok yazarın üzerinde hem fikir olduğu bir konudur. “Bozgun” adlı eserin yazarı Hafız Hakkı Paşa da bu konu üzerinde durur:

“Askerin silahına itimadını uyandırmak ciheti, o zamanlarda düşünülemezdi bile. Çünkü Harp Okulundan yetişecek gençler, kırık iğneli martinlerle talim görür. Orduyu yetiştirecek olan bu subay namzetleri tüfek atmak şöyle dursun, mavzer fişeginin birer taklidinden başka bir şey göremezdi.”¹⁴⁹

Balkan Harbi sonrasında Tüccarzade İbrahim Hilmi’nin Kitabhane-i İslam ve Askeri’sinden , “Kitâbhâne-i İntibâh” serisinin 12 numaralı eseri olarak çıkan ve aslında 9 numaralı “Neden Münhezim Olduk?” adlı eserin ikinci kısmı olan “Balkan Harbinde Askeri Mağlûbiyetlerimizin Esbâbı” adlı eserde de yenilginin nedenleri olarak, ilk önce seferberliğin doğru bir biçimde yapılmayışı üzerinde durulur. Bunun nedeni olarak da mıntika düzeninin cari olmaması ve garnizonların bu esnada Rumeli’ye dağılmış olmaları gösterilir. Bu nedenle orduların muharebe yerlerine

¹⁴⁷ Selanikli Bahri, **Balkan Harbinde Garb Ordusu**, İstanbul, Yeni Turan Matbaası, 1331, s.13-14

¹⁴⁸ Hülya Balcı Akarlı, “Ömer Seyfettin’in Gözünden Balkan Savaşı”, **Toplumsal Tarih**, sayı: 104, Ağustos 2002, s.6/6

¹⁴⁹ Hafız Hakkı Paşa, **Bozgun**, İstanbul, Tercüman, 1978, s.100

gittiklerinde eksik mevcutlu olmaları ve de askerlerin toplanması ve silahlandırılması alencele yapıldığı için düşmana karşı başarılı olmalarının beklenemeyeceği belirtilir.¹⁵⁰ Bundan sonraki sayfalarda askeri okullarının durumu, ihtiyatların kullanılmalılarının sakıncaları, teçhizat eksikliği, nakliye konusundaki eksiklikler üzerinde durulur. Son bölümde ise üzerinde önemle durulan konu ordunun maneviyatındaki eksikliklerdir:

“Abdülhamid devrinde en büyük fenâlıklardan olmak üzere orduda ve milletde her nev'-i havâss-ı ceng-âverâne öldürülmüşdü. Bu uzun devr-i meş'um efrâd-ı milletde bir uyuşukluk, bir cesaretsizlik yalnız kendi şahsını düşünmek ve her şeyden ürkmek gibi bir hâlet-i mâddiye ve rûhiyye vücûda getirmişdi. Balkan harbini icrâ eden Osmanlı ordusunun heman kaffe-i efrâdı hep bu devirde yetişmiş olduğundan azimsizlik, gayretsizlik, adem-i cüret ve fîkdân-ı metânet ordunun evsâf-ı mahsûsasını teşkil ediyordu.”¹⁵¹

Bu sözlerin arkasından, Meşrutiyet döneminde yapılanların da yetersiz olduğu, özellikle ordunun manevi kuvvetini arttırmak için fazla bir şey yapılmadığı üzerinde durulmaktadır. Özellikle vatan şarkılarının ve marşların daha çok savunmaya yönelik olmaları nedeniyle milletin savaşkanlığını azalttığını ileri sürerek, Bulgarların marşlarından örnek verip, sınırın öteki tarafındaki emellere koşmayı gerektiren ve bunun için gerekirse ölmeyi telkin edici şarkılar, marşlar yazılması gerektiğini, şairlerin, bestekarların ve herkesin dökülen kanların, kaybedilen namusların intikamını almak için milletin savaşçı duygularını arttırmaya çalışmaları istenmektedir.¹⁵²

Savaşta bir orduda görülen bozgunluğun genellikle milli eğitim ya da ordu eğitiminin eksikliğinden ve seferberlik sırasında asker toplamadaki hatalardan kaynaklandığını ileri süren Hafız Hakkı Paşa da son incelemelerin, savaştan bir milletin asabı ne kadar kuvvetli ise savaştan kalbindeki vatan sevgisinin, vazife ve itaat duygusunun savaşın etkilerine rağmen devamlı olacağını, bu nedenle savaşta bozgunu önlemenin en önemli yolunun milli ve askeri eğitimin güçlü olması olduğunu belirtir. Bu eğitim her şeyden önce vücutları güçlendirmelidir. Yalnız

¹⁵⁰ A., **Balkan Harbinde Askeri Mağlûbiyetlerimizin Esbâbı**, İstanbul, Tüccarzade İbrahim Hilmi, 1329, s.4-7

¹⁵¹ A.e., s.45

¹⁵² A.e., 86-93

erkeklerin değil kadınların da kuvveti, sağlığı unutulmamalıdır çünkü sağlıklı olmayan kadınlar sağlıklı evlatlar doğuramazlar.¹⁵³

Savaşlarda bozguna uğramamak için geleceğin askerlerinin vücutça güçlendirilmesinin önemini vurgulayan Hakkı Paşa, bunun için spor aktivitelerinin önemli olduğu kanaatindedir ve okullarda bu tür faaliyetlere daha çok yer verilmesini ister:

“ Sonra mekteplerde zihni yoran fazla dersler yerine, çocukların demir vücutlu, sağlam sinirli olmalarına bakılmalıdır. Mektepten çıkan gençleri siyasi kulüplerde, kahve köşelerinde çürümeye bırakmak, istikbalde binlerce bozgunluğa razı olmak demektir. İzcilik, dağcılık, atıcılık, yarışlar, oyunlar, muhtelif müsabakalarla milletin açık havada mertçe uğraşması için her türlü teşvikten geri durmamak ordunun bozgunluğundan müteessir olan her fert için ve hükümet için en mukaddes vazifedir.”¹⁵⁴

Hafız Hakkı Paşa bir başka yerde ise okullarda yeterince jimnastik dersi yapılmamasından yakınıır:

“ Bir de zavallı gençlerimiz, yetiştikleri mekteplerde neler çekiyor. Haftada iki defa jimnastik, buna mukabil otuz ders! En vatanperver, en istidatlıları, en sağlamları bile bu usulle bu terbiye ile mekteplerden çıktığı zaman sıhhati bozulmuş ve asabı sarsılmıştır.”¹⁵⁵

Hakkı Paşa'nın bu sözleri, gelecek savaşlardaki başarı için bedensel gelişmenin önemine vurgu yapan Ethem Nejat'ın görüşleri ile paralellik gösterir. Türk eğitim tarihinde önemli bir yeri olan ve izciliğin gelişimine de katkıda bulunan Ethem Nejat da savaşta yenilgiyi bedensel zayıflığa bağlar ve bu savaşın, okullarda beden eğitiminin, özellikle de askeri eğitimin gerekliliğini iyice ortaya koyduğunu ileri sürerek şöyle devam eder:

“ Çocuklarımız daha okuldayken asker olmalı. Askere elverişli eğitilmeli. Kin ve intikam duyguları beslemelidir. Bütün millet kin ve intikam duygularıyla yaşayan bir millet olmalıdır.

Şimdi millet istemelidir ki, iptidai, rüşdi, idadi, darülmualimin, darülfünun...özel, resmi her

---

¹⁵³ Hafız Hakkı Paşa, **Bozgun..**, s.68-70

¹⁵⁴ A.e., s.70-71

¹⁵⁵ A.e., s.77

okulda ‘Terbiye-i Bedeniyye ve Askeriyye’ talimi mecburi ve her dersten çok öneme sahip olsun. Güney Amerika’da bilmem ne devletin dağlarını sayamayan bir çocuk sınıfını geçmeli, fakat terbiye-i bedeniyyeden altı numaradan aşağı alan çocuk sınıfı geçmemelidir.”¹⁵⁶

Ethem Nejat’a göre bu ders basit ayak talimleri yapmaktan ileri götürülmeli, çocuklara silah kullanımı dahi öğretilmelidir:

“Okullarda İsveç jimnastik ve askeri talimi gayet önemle takip edilmeli, çocuklar hatta silah kullanmayı da öğrenmelidir. İptidai çocuklarına küçük bir tüfek verilmeli, onunla bütün tüfek hareketlerini yapabilsinler. Silahın, tüfeğin arkadaşı olsunlar. İptidai öğretmeni kendisi de başlarında olduğu halde çocuklarına özel endahat [ateş etme, nişan alma y.n.] yaptırmalı ve iyi not alanları ödüllendirmelidir (...) Büyük okulların öğrencileri atış poligonlarına gönderilip silah atış eğitimi yapmalıdır(...) Yalnız bu kadar değil, okullar arasında silah atış milli bayramlar olmalıdır. O gün dünya ayağa kalkmalı. Genç okulların, geleceğin askerlerinin başarılarını alkışlamaya koşmalıdır.”¹⁵⁷

Okuldan sonra ise gençlerin redifliklerini tamamlayıncaya kadar beden eğitimlerini sürdürmek için dernekler kurmalarını, çeşitli spor ve yarışlarla uğraşmalarını gerekli görmektedir.¹⁵⁸

Balkan Savaşı ertesinde yazılan bir “yurttaşlık bilgisi” kitabı olan Ahmet Cevat imzalı *Musahabat-ı Ahlâkiyye, Sıhhiye, Medeniye, Vataniye ve İnsaniye* başlıklı kitapta ise çocuğun askerliğe hazır olmasını sağlayacak bir disiplin altında bulundurulması gerektiği ifade edilerek, bu disiplin de, “(...) *idman, nişancılık, keşşaflık gibi serbest hizmetler ve talimlerle olur. Küçüklükte muntazaman terbiye-i bedeniyyeye devam eden, idman yapan, nişancılığı öğrenen, izcilik eden ata binen bir çocuk mükemmel asker olur.*”¹⁵⁹ demektedir.

Görüldüğü üzere Osmanlı ordusunun yenilgisinin nedenleri olarak, seferberliğin tamamlanamaması, orduların eksik mevcutları, silah ve teçhizatlarının tam olmayışı, nakliye ve iaşe sorunlarının yanı sıra en önemli ve üzerinde en çok durulan sorun olarak, talim ve terbiyenin eksikliği, savaşanların gerek beden

---

¹⁵⁶ Ethem Nejat, **Türklük Nedir ve Terbiye Yolları**(yay. haz.) Faruk Öztürk, İstanbul, Kızılelma Yayıncılık, 2001,s.44

¹⁵⁷ A.e., s.45

¹⁵⁸ A.e., s.47

¹⁵⁹ Ahmet Cevat, **Musahabat-ı Ahlâkiyye, Sıhhiye, Medeniye, Vataniye ve İnsaniye**, İstanbul, Hilal Matbaası, 1330 (1914),s. 87’den akt. Üstel, “**Makbul Vatandaş**”ın Peşinde..., s.86

gerekse ruhen bu savaşa hazır olmamaları gösterilmektedir. Balkan Savaşı'nda alınan yenilgiler, geleceğin askerlerinin hem ruhen hem de bedenen savaşa daha iyi hazırlanmalarının gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Tıpkı 1806'da Fransa karşısında alınan yenilginin Prusya'da, 1870'te Prusya karşısında alınan yenilginin Fransa'da yarattığı etki ya da Boer yenilgisinin sonucunda İngiltere'de olduğu gibi, Balkan Savaşı da Osmanlı Devleti'nde, gençliğin savaşa hazırlanmasında gerek okullar gerekse paramiliter dernekler zemininde çeşitli uygulamaların hayata geçirilmesini teşvik edecektir.

Balkan Savaşları, Osmanlı için hem savaştaki maddi ve manevi yetersizliklerinin farkına varmasını sağlamış hem de Osmanlıcılık politikasını iflasa uğratmış, Türkçülüğün gelişimine ise yeni ve önemli bir ivme kazandırmıştır. Bu çerçevede yukarıda da ifade ettiğimiz gibi çocukların ve gençlerin eğitiminde onların milli bilinç sahibi olarak yetiştirilmeleri meselesi de önem kazanacak, onlara yönelik yayınlarda da “vatan”, “millet”, “Türklük” kavramları vazgeçilmez öğeler haline gelecektir. Tunaya'nın ifadesiyle:

“Balkan savaşları şer (kötü)'den hayr'ı (iyiyi) doğuruyordu. Balkan saldırısı ‘milli mefkure’yi uyandıran şoktu. Türkler artık millet olmaktaydılar. Çünkü korkunç tehlikeler anaforunda ‘ferdiyet’ silinmiş, ‘fert’ susmuştu. Milliyetçi Balkanlılarla milletleşen Türklük konuşuyordu. Batı'da Balkanlıların, doğuda Arapların milliyet uğultuları arasında kalan Türkler, birbirlerine daha fazla kenetleniyor, bir yalnız kalabalık olmaktan kurtuluyordu. Milli kin, milli dayanışmayı ve sevgiyi körüklüyor, milli şuurun yaratıcı ve yayılmacı (bir bakıma Turancı) kaynağı oluyordu.”¹⁶⁰

Meclis-i Mebusan'ın üçüncü yasama yılı (1914/1330) açılışında Meclis Reisi seçilen Halil Bey'in yaptığı ilk konuşma da hem İttihatçıların bu yenilgi karşısındaki hislerine bir örnek teşkil etmekte hem de yukarıda Tunaya'nın da belirttiği gibi milli bir şuurun yaratılması yönünde nasıl bir etken olduğunu göstermektedir:

“...Tarihimizin büyük bir hatası vardır. Ondan bu defa kendimizi korumalıyız. Harbetmek kah muzaffer, kah mağlup olmak her millete mukadderdir. Başka milletler harben kaybettikleri vatan parçalarını unutmazlar, gelecek nesillerin önünde onları daima canlı tutarlar. Onlarla birlikte felaket sebepleri de daima yaşar. Bu suretle aynı sebeplerin felaketli neticelerinden geleceği korurlar. Bu yüce

¹⁶⁰ Tunaya, **Türkiye'de Siyasi Partiler, cilt 3...**, s.561

kürsüden milletime tavsiye ederim: Unutmamasını! Hürriyet ve Meşrutiyet meşalesi nurunun beşiği olan sevgili Selanik'i, yeşil Manastır'ı, Kosova'yı, İşkodra'yı, Yanya'yı, bütün güzel Rumeli'yi unutmamasını tavsiye ederim (Unutmayacağız sadaları). Muallimlerimizden, muharrirlerimizden, şairlerimizden, bütün fikir adamlarımızdan hududun öte tarafında kurtarılacak kardeşler, tahlis edilecek vatan parçaları bulunduğunu bugünkü ve yarınki nesiller önünde, dersleriyle, yazılarıyla, şiirleriyle bütün manevi nüfuzlarıyla daima canlandırmalarını rica ederim. Ancak bu suretle felaketlerimizi, yenilgilerimizi hazırlayan hataların tekrarından geleceğimizi koruyabiliriz.”¹⁶¹

Halil Bey'in bu ricaları, bu konuşmadan önce, daha savaşın devam ettiği sıralarda yerine getirilmeye başlamıştı. Savaşın yarattığı atmosferde, özellikle Türkçü şair ve yazarlar millet fikrini canlandırmak, savaşa katılma isteğini arttırmak gibi amaçlarla gazete ve dergilerde şiirler, yazılar yayınlamaya başlamışlar, bunun yanı sıra Balkan Savaşı roman ve öykülere, hatta piyeslere de konu olmuştur.¹⁶² Yenilginin kesinleştiği dönemde yazılan şiirlerin çoğunun, gençlerin vatani için canını feda edecek biçimde yetiştirilmesi düşüncesiyle kaleme alındığı görülmektedir. Örneğin Aka Gündüz'ün 16 Mayıs 1913'de *Halka Doğru* dergisinde yayımlanan şu şiiri bu düşünceyi ön plana çıkarır:

“Ninni yavrum! Uyu, büyü çabucak,
Büyümenle gülsün, bu yurd, bu ocak
Şıpka, Kafkas, Urumeli her bucak
Türk Çocuğu! Seninle mes'ud olacak”¹⁶³

Mehmet Emin ise 1912'de Türk Yurdu dergisinin 23 numaralı sayısında yayımlanan şiirinde, Türk gençliğini ecdadına layık bir nesil olarak intikam almaya davet eder:

“Cenk, intikam...işte bugün her göğüste bu yıldırım
Titremezsen, gel şu erkek, gel şu kardaş gençliğe bak
Bu gençliğin kalbi sana ceddin gibi haykıracak...”¹⁶⁴

¹⁶¹ MMZC 1330 (1914), s.20'den Akt. Tunaya, a.e., s.562-563

¹⁶² Balkan Savaşı'nın basın ve edebiyattaki yankılarının ayrıntılı bir incelemesi için bkz.Haluk Harun Duman, **Balkanlara Veda: Basın ve Edebiyatta Balkan Savaşı (1912-1913)**, İstanbul, Duyap, 2005. Duman, bu dönemde gazete ve dergilerde Balkan Savaşı için yazılmış 280 kadar şiir tespit etmiştir. A.e., s.103

¹⁶³ Akt. Duman, **Balkanlara Veda...**, s.126,

Balkan Savaşı sırasında, Edirne kuşatması sürerken kaleme alınmış ve derlenmiş olan bir propaganda yayını¹⁶⁵ olan *Kırmızı Siyah Kitap* da genel olarak kin ve intikam duygularını işlemekte, “Hayat Kavgası” adlı bölümde, zayıf, gevşek, tembel milletlerin, halkı tam bir cesaretle savaşa hazırlanmamış milletlerin, savaş zamanı fedakarlıklarını barış zamanında iyice anlayıp bunları tereddütsüz yapmaya hazır olmayan milletlerin ergeç yabancı boyunduruğuna düşecekleri belirtilmektedir.¹⁶⁶ Görüldüğü üzere bu kitapta da öne çıkan noktalar, sosyal-Darwinist “hayat mücadelesi” ve bu mücadelede güçlünün zayıfı yeneceği fikri ile Goltz’un savaş kazanabilmek için bütün kaynakları ve yeteneklerini savaş için seferber edebilecek bir millet haline gelmenin gerekliliğine işaret eden fikirleridir. Kitapta “Osmanlı Gencine” başlığını taşıyan bir bölüm de bulunmaktadır. Bu bölümde Osmanlı gencine düşen görevler şöyle sıralanır:

“Ey Osmanlı Genci,

Vatan bu halde durdukca sana bir an boş oturmak, zevk ve safâ sürmek, gülmek, oynamak, mesirelere gitmek, süslü, şık gezmek helâl olamaz.

Sen mütemâdiyen mütâlaa, tetebbu, tefahhus ile iştilal edeceksin; sen mütemâdiyen vücudunu sağlamaşdırmağa, metâib-i askeriyye ve harbiyyeye tahammüle sâî olacaksın. Sen mütemâdiyen nâfi‘ bir meslek arayacak onu son hadde kadar ta‘mîk edecesin. Sen nefsin için dâimâ bir kanâat, vatan için dâimâ bir emel ve ihtirâs içinde yaşayacaksın. Şikayetsiz kuru ekmek yiyeceksin, kalbinde vatanın emrâzını tedâvî etmek yaralarını sarmak, ona şifâlar vermek, damarlarına biraz kan götürmek, onu yükseltmek emelini besleyeceksin; vatani alni semalarda olarak gezmeye müstaid bir hale getirmek için her ne yapmak lâzımsa onu aramak ve yapmakla iştilal edeceksin.”¹⁶⁷

Kitabının neredeyse tamamı, gençleri intikam almaya davet eden yazılardan oluşan Abdullah Ahi de gençlere:

“Haydi Türk oğlu! Bugün senin en kutlu vazifen hiç durmayub, dinlenmeyüb

---

¹⁶⁴ Akt. a.e., s.152

¹⁶⁵ Kitabın bu yönde bir değerlendirmesi için bkz. Yavuz Selim Karakışla, “Balkan Savaşı’nda Yayımlanmış Osmanlı Propaganda Kitabı: Kırmızı Siyah Kitap”, **Toplumsal Tarih**, sayı:104, Balkan Savaşları Dosyası, Ağustos 2002, s.6/0-6/3

¹⁶⁶ Ahmed Cevad, **Kırmızı Siyah Kitap**, 1328 Fecayii, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şüreaşı, 1329, s.13

¹⁶⁷ A.e., s.35

çalışmak... yüzlerce yıl önceki şânını, şöhretini tekrar kazanıncaya kadar, Türklüğün istikbâlini elinde taşıdığı, başında gezdirdiğin o sevgili ve nûrlu hilâl gibi parlatıncaya kadar, hâsılı düşmanlarından hakkını ve intikamını tamamiyle alıncaya kadar çalışmaktır”¹⁶⁸ diye seslenmektedir.

Görüldüğü gibi Osmanlı gencinden istenenlerden bazıları, bir an evvel vücudunu sağlamlaştırması, askerlik ve savaş sanatını iyice öğrenmesidir. Bu gençler vatanları için çarpışmaya ve yeri geldiğinde canlarını vermeye “daima hazır!” olmalıydılar. Türkçülüğün giderek ivme kazandığı bu dönemde gençler intikam almaya çağrılmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, savaşta alınan yenilgilerin en önemli nedenleri olarak, talim ve terbiye ile maneviyat eksikliği ileri sürülmüştü. Bu durumda yapılacak iş, Osmanlı gençlerini hem beden hem de ruhen gelecek savaşlara hazırlamak olacaktır. Bu ise bir yandan onların bedenlerini sağlamlaştırarak, askerlik becerilerini arttıracak eğitimle, bir yanda da kalplerinde vatan sevgisini, akıllarında millet bilincini uyandırmakla sağlanacaktır.

Hem bedeni hem ruhu disipline edici işlevleriyle beden eğitimi ve izcilik, bu amacın gerçekleştirilmesinin araçları olacaktır. Özellikle izcilik, hiyerarşik örgütlenmesi, itaate, kendini feda etmeye yaptığı vurgu ve savaşta oldukça işe yarayacak beceriler kazandırması nedeniyle, geleceğin askerlerinin yetiştirilmesinde önemli bir kurum olarak ele alınacaktır. Bu çerçevede, Balkan Savaşları sonrasında özellikle izcilik konusundaki yazılarda bir artış olmuş ve bu yazılarda da izciliğin gençleri maddi ve manevi açıdan güçlendirici yönüne dikkat çekilmiştir. Bu yazılar daha çok spor dergileri ile çocuklara ve gençlere yönelik dergilerde yer almıştır.

Bu dergilerden biri, bir spor dergisi olan *İdmân*'dır. Bu dergide, birinci sayıdan itibaren düzenli olarak yayınlanan yazılar ile izcilik tanıtmaya çalışılmıştır. Derginin ilk sayısında izcileri Hamburg'da gören Şükrü Bey onları ilk gördüğü andaki izlenimlerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Alay yaklaştı. Dikkatle baktım. Asker değil fakat asker yavruları!..olduğunu gördüm. En küçüğü on dört, en büyüğü on altı yaşında dünyayı titreten Alman ordusunun temel taşları..delikanlılar!..Hepsi gülbüz, güçlü kuvvetli, boylu boslu, yanakları kıpkırmızı, elbiseleri hep bir biçimde, sırtlarında ‘camadanları’, çantaları, bellerinde mataraları – su kabı- ellerinde kargı

---

¹⁶⁸ Abdullah Ahi (Doktor), **Türk Oğlu Vazifeni Bil ve Unutma**, İstanbul, İkdam Matbaası, 1330(1914), s.6

biçimindeki değnekleri...bu genç, dinç, Alman delikanlıları sert, fakat ağır adımlarla tam bir asker gibi yürüyorlardı(...).”¹⁶⁹

Bir Macar’dan bunlara Almanların “Patfinder”, İngilizlerin ise “Boy Scout” dediklerini öğrenen yazar, İngiliz “Boy Scout”larını da daha sonra Liverpool’de gördüğünü ancak orada daha fazla kalamadığı için, kendi ülkesinde de uygulanacak olursa büyük yararlar sağlayacağı açık olduğunu belirttiği bu işi iyice araştıramadığını, fakat bir dergide gördüğü ve izciliği ilk olarak düşünüp hayata geçiren bir “İngiliz Paşasının” uzunca bir makalesini Türkçeye çevireceğini söylemektedir. Yazar, bu gibi iyi ve yararlı işleri araştırıp bulmanın asıl Türk Gücü, İdman Yurdu gibi ocaklara düştüğünü de sözlerine eklemektedir.¹⁷⁰ Şükrü Bey’in sözlerindeki en dikkat çekici nokta, Alman izcileri hakkındaki izlenimlerini anlatırken kullandığı nitelermelerdir. Onları “Alman ordusunun temel taşları” olarak nitelendiren, “tam bir asker gibi yürü[düklerini]”ifade eden Şükrü Bey’in, tam da Osmanlı’nın almış olduğu yenilgi ertesinde, iyi asker yetiştirme meselesinin önem kazandığı bir ortamda, izcilik konusu üzerine eğilmesi bir tesadüf değildir ve konunun hangi bağlamda değerlendirileceğinin ipuçları da burada saklıdır.

Aynı sayıda, “*Türk Keşşâfları Hey’etinden Gönderilmiştir*” ibaresiyle yayımlanan “*Keşşâflık*” başlıklı bir diğer yazıda ise, “neden ilerleyemiyoruz?”, “neden faal, güçlü, girişimci kişiler yetiştiremiyoruz?” gibi sorulara son günlerde bir de “neden yenildik?” sorusunun eklendiği, bunların üstesinden gelmek için öncelikle nedenlerini tespit etmek gerektiği belirtilmekte ve en önemli neden olarak da, Batı’dakinin aksine, çocuklarla iyi bir şekilde ilgilenilmemesi gösterilerek, Osmanlı’da çocuğun nasıl yanlış bir yöntemle büyütüldüğü şu sözlerle anlatılmaktadır:

“Memleketimizde, milel-i garbiyyenin etfâl-i nevzâda göstermekde ve yâhûd göstermeğe çalışmakta buldukları takayyüd ve ihtimamâtın hemen hiç biri tatbîk olunmuyor. Sonra biraz büyüyen o yavrucuklar ile ebeveyn dâimâ temasda bulunmayub onları dadı ve lâlaların ellerine terk ile bu dadı ve lâlaların câhil dimâğlarında yer bulan bâtil ve uyutucu efkârın, hatâ’ âlûd hikaye ve masal tarzında, o küçük dimağlara dolmasına – bilmeyerek- vesile olurlar. Daha sonra yaşı epey ilerleyen bu

¹⁶⁹ Şükrü, “Keşşâf Yoldaşlığı Boy Scout”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı:1, 10 Mayıs 1329, s.5

¹⁷⁰ A.e., s.6-7

mevcûdiyetler, sıhhi ve ahlâkî mümâserât-ı bedeniyye ile ıslah-ı bedeniyyeye sevk edilmiyor. Ve bu sûretle tazyik altında تنها, kapalı ve nisbeten terakkiyât ilminden bi-haber bir muhidge yaşamağa alışan bu gençlerde – kendilerinde mevcûdiyeti lâzım olan – hiss-i vazife ve i'timâddan eser kalmıyor ve ıslah-ı bedeniyyeye sâlik olmadıklarından mâ-adâ bil-akis, tütün, kunül, sû'î-isti'mâlât tesiriyle bükülüp ezilen gençlikde fa'âliyyet-i bedeniyye gibi fa'âliyyet-i dimâğiyye de dūçar-ı sekte oluyor.”¹⁷¹

Yukarıdaki satırlardan anlaşılacağı üzere çocuk yetiştirmede yapılan başlıca yanlışlar, bu konuda Batı'daki gelişmeleri takip etmemek, çocukları dadıların elinde masallarla, batıl inançlarla büyütmek, özellikle de beden terbiyesine sevketmemek olarak sıralanmakta ve bu durumun da gerek bedeni gerekse akli faaliyetler açısından yetersiz gençler yarattığına dikkat çekilmektedir. Yazıda bir doktorun, yaptığı bir araştırma sonucunda gençlerin bedenlen oldukça zayıf oldukları yönündeki tespiti de kendi sözleriyle aktarıldıktan sonra, amacının, güçlü, zinde, faal, girişimci, mütevazi, zayıflara yardımcı, disipline alışık, kanunlara uyan bir gençlik yetiştirmek olduğu belirtilen izciliğin, tüm dünyada yayıldığına değinilmektedir. Bu noktada özellikle “*düşman-ı cânımız*” olarak nitelenen Bulgar ve Yunan izci teşkilatından bahsedilmekte ve iki seneden beri uyguladıkları ve on birden yirmi yaşına kadar olanları kapsayan izcilik teşkilatlarının memleket ve milletlerine büyük fayda sağladığı belirtilmektedir. Bunların fiilen askerlikte, şehirlerde izibat görevinde, semafor, telefon, telgraf gibi kısımlarının askeri haberleşmede, yara ve hastabakıcılar kısmının Kızılhaç'ın en önemli işlerinde istihdam olduğu belirtilmektedir.¹⁷²

Balkan Savaşı'nda alınan yenilgilerin ardından, bu savaşta başarı kazanan Yunan ve Bulgarların izci teşkilatını uyguladıklarına dikkat çekilmesi ve savaştaki yararlılıklarından bahsedilmesi, izciliğin askeri açıdan sağlayacağı fayda açısından ele alındığının somut bir göstergesidir.

Yazının sonunda ise, “(...) *ahlâkî ve içtimâ'î bu kadar mühim hidemât ve fevâidi görülen keşşâflığın nesl-i âtimizin ıslahı için [a.b.ç] kabul olunacak usüllerin en mühimlerinden olduğu(...)*” anlaşılacak, Osmanlı İmparatorluğu'nda da uygulanmasına başlanıldığı bildirilerek, ailelere, oğullarının izciliğe dahil olmalarını

¹⁷¹ “Keşşâflık I”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:1, 10 Mayıs 1329, s.11-12

¹⁷² A.e., s.12-13

sağlamak üzere birer izin belgesi vermeleri gerektiği hatırlatılmaktadır.¹⁷³

Beşinci sayıda da memleketin içinde bulunduğu felaket halinden ancak fikren, bedenen metin, dinç bir nesil yetiştirmekle ve bunun da dergide izcilik ile ilgili yazılarda saklı bulunan ruhu, bütün milletin anlamasıyla mümkün olabileceği ileri sürülerek, o ruhun ise “gençlere ‘seciye’ vermek ve bu yolla tam anlamıyla mükemmel bir ‘vatandaş’ kitlesi yetiştirmek” olduğu ifade edilmektedir.¹⁷⁴ Vatana hizmet etmenin en kolay yapılabileceği yolun izcilik olduğunu söyleyen Şükrü Bey, Osmanlıların da Barboros, Turgut Reis ve benzerleri gibi izcileri olduğunu ancak, bugün bunlardan eser kalmadığını belirtmekte ve bunun en büyük kanıtı olarak da Balkan Savaşı’nı, bu savaşta askerlerin savaşmaktan kaçmasını göstermektedir. İzci olabilmek için de çocukluktan itibaren uğraşmak gerektiğini belirten yazar, bu nedenle gelecek makalelerinde izciliği öğreteceğini bildirmektedir.¹⁷⁵

Görüldüğü üzere *İdmân* dergisi, izciliği, gençleri hem bedenen güçlendirecek hem de onlara sağlam bir karakter verecek ve böylelikle iyi birer vatandaş olarak yetişmelerini sağlayacak bir örgütlenme olarak değerlendirmektedir. İzciliğin askeri açıdan sağladığı fayda da yazılarda öne çıkarılmakta, savaşta galip gelenlerin izciliği benimsemiş oldukları vurgulanırken, Osmanlı’nın yenilgisi bu usulün terkedilmesine bağlanmaktadır. Burada dikkat çekici bir nokta, izciliğin bazı çevrelerce Batı taklitçiliği olarak nitelendirilmesinin önüne geçmek için Osmanlıların da eskiden izcilere sahip olduklarının ifade edilmesi örnek olarak da önemli başarılar kazanmış kişilerin verilmesidir. Dergi izciliği tanıtmak ve benimsetmek amacıyla, takip eden sayılarında “Keşşâf Yoldaşlığı” ve “Keşşâflık” başlıklı makaleler yayınlamıştır. Bu yöndeki çabalarının bir nedeni olarak ülkede köklü ve yaygın bir izci örgütlenmesi bulunmaması gösterilmektedir.¹⁷⁶ *İdmân* dergisi, böyle bir örgütün yokluğunda izciliği Türk gençlerine öğretme görevini üstlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak dergide yer alan yazılarda, izcilik teşkilatı¹⁷⁷ ve kır hayatı anlatılmakta¹⁷⁸, iyilik yapmak, fedakarlık, can kurtarma gibi izcilere atfedilen özelliklerden, çocukların

---

¹⁷³ A.e., s.13

¹⁷⁴ “Keşşâflık Soğukluk mu?”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı:5, 1 Ağustos 1329, s.74

¹⁷⁵ Şükrü, “Keşşâflık”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı: 6-7, 1 Eylül 1329, s.96-99

¹⁷⁶ “Keşşâflık 2: Ocakbaşı Dersi 1”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı:8-9, 15 Teşrin-i evvel 1329, s.128-131

¹⁷⁷ “Keşşâflık 2: Ocakbaşı Dersi 1”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı:14, 12 Kânûn-ı evvel 1329, s.212-213

¹⁷⁸ “Keşşâflık: Ocakbaşı Dersi 2”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı:18, 11 Kânûn-ı sâni 1329, s.271; Sayı:19, 23 Kânûn-ı sâni 1329, s.292-294

iyi ve kahramanca yetişmeleri için başvurulan yollardan,¹⁷⁹ izcilerin sahip olması gereken becerilerden¹⁸⁰ bahsedilmekte, jimnastik, doğru nefes alma, tütün ve alkolün zararları¹⁸¹ gibi sağlığa ilişkin konular ele alınmaktadır. İkinci sayıda, daha önce *Sa'ıy ü Tetebbu'*da Fescizade İbrahim Galip'in yaptığı çeviriden farklı ve açıklayıcı bir "*Keřřâf Kanûnu*" çevirisi de yer almaktadır.¹⁸² *İdmân*'ın 30. sayısında ise "*Keřřâf Oyunları*" tanıtılmaktadır.¹⁸³ İzcilik ile ilgili yazılarda üzerinde önemle durulan bir konu da "vatanseverlik"dir. "Ulu", "cihangir" bir neslin bugün sönmeğe yüz tuttuğu, "haşmeti"nin, "muzafferiyetinin" yerine, etrafını bir "esaret çemberinin" sardığı ifade edilerek, çocuklardan vatanları için çalışmaları istenmekte ve vatana hizmet için izciliğin iyi bir yol oduğu ifade edilmektedir. Balkan Savaşı sonrasının milliyetçi atmosferinde, çocuklara vatanseverlik aşılama ve izciliğin bu bağlamda nasıl ele alındığına bir örnek oluşturan yazıda, Balkan yenilgisinin önemli bir gerçeği, vatan sevgisinin eksikliğini gösterdiği, ataların büyük fedakarlık ve vatanseverlikle kazandığı toprakların bu nedenle kaybedildiği, herkesin vatani savunmak yerine kaçığı fakat bugün kaçacak bir yer kalmadığı, dūřmanların vatani parçalamak için fırsat kolladığı belirtilerek, bunun önüne ancak vatan için çalışmakla geçilebileceği ileri sürülmekte ve şöyle devam edilmektedir:

"Teřekkür olunur ki son felâketler bir az gözümüzü açar gibi oldu; ve aynı zamanda kalbimizin köşesinde bucağında kalmış olan 'vatan aşkı kırıntıları' bir araya toplayarak yakmaya, alevlendirmeye vesile oldu. şimdi, sonra her ne dūřünürseniz, her ne yaparsanız mutlaka evvel emirde vatanınızı dūřünmelisiniz.

Vaktinizi, paranızı sırf kendiniz, kendi eğlenceniz için sarf etmeyiniz. Evvela vatanını, vatanına ne vechile bir yardımın dokunabileceğini dūřünün! Ancak bundan sonradır ki büyük bir huzür-u kalb ile kendi işine, kendi keyfine bakabilirsiniz. Fakat ihtimâl ki sen, bir küçük çocuğın bu koca imparatorluğa ne gibi bir fâidesi, yardımı dokunabileceğini bilmezsin!..**Fakat bir keşşâf olmak ve keşşâf kanûnuna riâyet etmek şartıyla her çocuk bu vatanına hizmet edebilir [a.b.ç].**'Evvelâ vatan sonra nefis' düşturu, dūřüncelerinizin ve işlerinizin fâihası, başlangıcı olmalıdır...(..)Ümid

¹⁷⁹ şükrü, "Keşşâf Yoldaşlığı", *İdmân*, Yıl:1, Sayı:2, 1 Haziran 1329, s.24-27; Sayı:4, 1 Temmuz 1329, s.64-66

¹⁸⁰ şükrü, "Keşşâf Yoldaşlığı", *İdmân*, Yıl:1, Sayı:16, 28 Kânûn-ı evvel 1329, s.239-241

¹⁸¹ "Keşşâflık 2: Ocakbaşı Dersi 1", *İdmân*, Yıl:1, Sayı:15, 19 Kânûn-ı evvel 1329, s.224-226. Derginin bu sayısının kapağında Baden-Powell'in bir fotoğrafı bulunmaktadır. Bkz. **Ek:3**

¹⁸² "Keşşâf Kanûnu", *İdmân*, Yıl:1, Sayı:2, 1 Haziran 1329, s.33-34

¹⁸³ şükrü, "Keşşâf Yoldaşlığı", *İdmân*, Yıl:2, Sayı:30, 1 Mayıs 1330, s.479. Bu sayıda yer alan ve Galatasaray, İstanbul ve Gelenbevi Sultanileri izcilerine ait fotoğraflar için bkz. **Ek:5**

ederim ki bu andan itibaren siz bu düstûru doğru olarak bellediniz ve bundan böyle de öyle kabul edüb gideceksiniz. Evvelâ vatancı, sonra oyuncu. Eskiden Romalıların ve bugün de bazı adamların yapmakda olduğu gibi başkalarına para vererek kendi ayak topu oyununu oynatma, muhârebeni başkalarına yaptırma!..Kendi muhârebeni kendin yap! Al sancağımızın uçmakda, dalgalanmakda devam etmesine yardım için, ne olur? Sen de bir şey, bir iş yap!...”¹⁸⁴

Görüldüğü üzere yazıda öne çıkan konular vatanseverlik ve bunun bir göstergesi olarak askerlik hizmetidir. Vatan müdafaasının mutlaka o vatanın evlatlarınca yapılması gereğine dikkat çekilmektedir. İzcilik de çocukları küçük yaştan itibaren vatansever olmaları, vatana karşı görevlerini –özellikle de askerlik görevlerini- her şeyin önünde tutacak biçimde yetiştirecektir.¹⁸⁵

Devriye gezme konusunun ele alındığı makalede ise dikkat çekici nokta, bu gezintinin nasıl yapılması anlatılırken kullanılan “düşman” sözcüğüdür. Yazıda, takımlar halinde gezilirken arazi üzerinde mümkün olduğu kadar yayılarak yürümek gerektiği belirtilmekte ve bunun sağlayacağı fayda da şu şekilde açıklanmaktadır:

“Binâen aleyh bir düşman tarafından yakalanacak ve yâhûd pusuya düşecek olurlarsa hepsi birden yakalanmaz, bir kısmı kaçarak öbür arkadaşlarına haber verir. (...) Takımlar açık bir araziden, düşman veya hayvanlara görünmeksizin geçmek mecbûriyyetinde buldukları zaman oradan mümkün olabileceği kadar sür’atle geçmeleri lâzımgelir ki bu da ancak keşşâf adımıyla hareket ederek, yani saklanılan bir siperden öbürüne kadar mütenâviben yürümek ve koşmak sûretiyle mümkündür.”¹⁸⁶

Daha sonra da gece nasıl yürüneceği, “düşmanın” nasıl gözetleneceği, gece yol bulmak gibi konular üzerinde durulmaktadır.¹⁸⁷ İzcilik, hiyerarşik örgütlenmesi, yapılan talimlerin niteliği açısından olduğu gibi yukarıdaki alıntılarda da görüldüğü üzere talim ve oyunlarda karşı takımın “düşman” olarak nitelenmesiyle de paramiliter özelliğini ortaya koymaktadır. Bu talim ve oyunlarda kazanılan beceriler,

¹⁸⁴ A.e., s.226-228. Şükrü Bey derginin birinci sayısında bir dergide gördüğü ve bir İngiliz Paşası’na ait” (Baden-Powell’a) ait olduğu yazıyı çevireceğini söylemişti. Yukarıdaki alıntı da Baden-Powell’ın kitabında yer almaktadır. Bu alıntıyı Birinci Bölüm’de vermiştik. Bkz. Birinci Bölüm, dipnot.145

¹⁸⁵ Derginin 20. sayısında yer alan bir izci fotoğrafının altında “Galatasaray keşşâflarından Necmeddin Bey. İstikbâlde dayısı şehid muhterem Muhtar Beyin yerini tutacak” ifadesinin yer alması da izciliğin vatan savunması çerçevesinde ele alınışının bir göstergesi olarak okunabilir. **İdmân**, sayı:20, 30 Kânûn-u Sâni 1329 (12 Şubat 1914), s.305. Sözkonusu fotoğraf için bkz. **Ek: 11**

¹⁸⁶ “Keşşâflık : Ocakbaşı Dersi 2”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:20, 30 Kânûn-ı sâni 1329, s.306

¹⁸⁷ “Keşşâflık: Ocakbaşı Dersi 2”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:21, 6 Şubat 1329, s. 319-320

ileride savaşta gençlerin oldukça işlerine yarayacak becerilerdir.

İzcilik ile ilgili bu yazıların ilgiyle okunduğunu haberi ise “...*memleket gençliğinin artık vatani kurtaracak esbâbı araştırmaya koyuldukları[nın]*...”¹⁸⁸ bir delili olarak kabul edilmekte ve bu konuda daha fazla çalışacakları ifade edilmektedir. Dergide ayrıca, çocuklara örnek oluşturacak ve “gerçek birer izci” olarak tanıtılan kişilerden de bahsedilmektedir. Bu kişiler genellikle daha önceki dönemlerde yaşamış ve kahramanlıklar göstermiş Türk ve/veya Müslüman kişilerdir. Daha önceki yazılarda Barboros, Turgut Reis gibi ünlü denizciler Türk “keşşaf”ları olarak tanıtılırken 24. sayıdaki makalede de yine “gerçek bir Türk keşşafı” nitelemesiyle Turgut Reis’in sağ kolu olduğu söylenen bir denizci genç ve onun kahramanlığı anlatılmaktadır.¹⁸⁹ Bununla amaçlananın, bir yandan izciliğin Türklere uzak bir şey olmadığını göstermek, diğer yandan da bu kahramanlar aracılığıyla çocukları izciliğe teşvik etmek olduğu söylenebilir.

İzciliği, kaybedilen toprakları geri alacak cesur, kuvvetli, sağlam vücudlu, vatansever bir gençliğin yetiştirilmesinde önemli bir kurum olarak gören bir diğer dergi de çocuklara yönelik olarak yayınlanan *Talebe Defteri*’dir. Dergide yayınlanan “*Yâd-ı Mâzi-Tabîi Askerlik*” başlıklı yazıda, Balkan Savaşı sonrasında kaybedilen toprakların yüreklerde büyük acılar yarattığı ve bu acıların ancak “ intikam” ile silinebileceği söylenerek, bedenlen ve ruhen “sıska, hasta, çürük” yetiştirilmiş bir nesil tarafından kaybedilen bu toprakları geri alma mutluluğu “*siz gençlere âid olmalı*” denmektedir.¹⁹⁰ Gençlere, o kaybedilen yerleri daha önce ele geçirmiş olan “...*polad vücûdlu, demir başlı, kartal gözlü, arslan yürekli ecdâdın*” torunları oldukları hatırlatılmakta ve onlara layık olmayacak biçimde yetişen insanın kusurları nedeniyle bu hallere düştükleri belirtilerek,

“O zamanlar memleket baştan başa bir mûmârese meydanı, kol için, bacak için, dimâğ için bir imtihangâh idi(...) Bugün ise, heyhat!.. Aradan asırlar geçmiş, evlâdlar babalara benzememeğe... fa‘âliyyeti, himmeti terk etmeğe başlamış, medeniyyet, kudret, şevket ve ihtişam başka diyarlara, başka milletlere, fa‘âliyyet, himmet azim ve merâm mükâfatı olarak intikâl etmiş!”¹⁹¹

¹⁸⁸ “Keşşâflık: Ocakbaşı Dersi 2”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:24, 6 Mart 1330, s.368

¹⁸⁹ A.e., s.368 vd.

¹⁹⁰ “Yâd-ı Mâzi-Tabîi Askerlik-Skavtlık”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, No:10, 26 Eylül 1329, s.149

¹⁹¹ A.e., s.150

denilmektedir.

Bu durumda gençlerin vazifesi, milletin eski günlerdeki “yüksekliğini” düşünerek bugünden itibaren yeniden o yere ulaşabilmek için çalışmaktır. *Talebe Defteri* olarak gençliğe bu yolda yardıma çalışacakları belirtilerek, “*Sizi vücûdca, kolca, bacakca, gözce, yürekce ecdâdınıza; dimâğca, irfânca, medeniyetce bugünkü en yükselmiş milletlere benzetmek emellerin en şedidi ve en samimisidir.*”¹⁹² denilmektedir.

Bu amaç ise, açıkça “tabii askerlik” olarak nitelenen ve aslında Osmanlıların en önemli fakat terk edilmiş özelliklerinden biri olduğu söylenen, bugün ise Batı medeniyetinin önemle ele aldığı izciliğin, Osmanlı gençlerine tanıtılması ve sevdirmesi yoluyla gerçekleştirilecektir:

“Vaktiyle Osmanlıların her biri birer tabî asker idi. Hepsi kuvvetli, hepsi çevik, hepsi mahâretli idi. Milletleri çürümekden kurtaran, hukukunu demirle, tırnakla, dişle muhâfaza etmek iktidârını veren en büyük meziyyet bu ‘tabî askerlik’dir. Bugünkü bahtiyâr ve yüksek milletler, sanki ecdâdımızın meslek-i fitriyesine bir tanzîr-i sun’î ile mu’âkib olmak istiyormuş gibi ‘skavtlık-tabii askerlik’ nâmını verdikleri mûmâresâta atılıyorlar. ‘Talebe Defteri’ de Osmanlı gençlerini ecdâdlarının kahramanlık mirasına isâl etmek emeliyle ‘skavtlık’ı onlara tanıdığa, sevdirmeye gayret edecektir.”¹⁹³

Talebe Defteri’nin 18. sayısındaki “*Keşşâfın Muhtırası*” başlıklı makalede Baden-Powell’ın izcilik teşkilatını, “*memleketindeki gençliği her zaman bir harb-i müsellâhaya herhangi bir cidâl-i medeniye hazır olarak yetiştirmek için*” oluşturduğu ifade edilmekte ve bu teşkilatın son derece yararlı olması dolayısıyla, sırasıyla tüm Batı bir yana Çinliler tarafından dahi uygulandığı belirtilmektedir.¹⁹⁴ Bir izci teşkilatına olan ihtiyacı Balkan Savaşı’nın oldukça açık bir şekilde gösterdiğini söyleyen yazar, bu gerekliliğin herkes tarafından hissedilerek ülkede bir an evvel izci örgütlenmesi için bir arzu ve eğilimin oluşmasını ümit ettiğini de ifade

---

¹⁹² A.y.

¹⁹³ A.y.

¹⁹⁴ “Keşşâfın Muhtırası”, Nakli: M.B., **Talebe Defteri**, Yıl:1, Sayı:18, 16 Kânûn-ı sâni 1329, s.293

etmektedir.¹⁹⁵ Bu konuda *Talebe Defteri*'nin de kayıtsız kalamayacağı ve bu nedenle her sayıda tamamının bir “keşşaf muhtırası” oluşturacağı, izcilikle ilgili bir kısım yayımlayacaklarını haber vermekte ve ilk olarak bu sayıda, “keşşaf yemini” ile “keşşaf nizamı” verilmektedir.¹⁹⁶ Takip eden sayıda ise izcilerin ahlaki görevleri üzerinde durulmakta ve “vatan, namus, yemin, vicdan, mesuliyet, inzibat” konuları üzerinde durulmaktadır. “Vatan” ve “vatanseverlik” konuları, *İdmân* dergisinde olduğu gibi, *Talebe Defteri*'nde yer alan izcilik ile ilgili yazılarda da üzerinde durulan konulardır ve izcilerden istenen, daima vatanlarının iyiliği için çalışmalarıdır:

“Keşşâf dâimâ memleketine bir muhabbet, bir aşk besleyecektir. Vasi' ve kıymet-dâr Osmanlı toprağının her an için kendi hizmetine muhtac olduğu ve vatanının yükselmesi yâhûd aksi, kendinin himmetine bağlı olduğunu hiç hatırdan çıkarmamalıdır.

Ayağını bastığı Osmanlı yurdunun mukaddes ve herkesce muhterem olması için her türlü fedâkârlığı göze almalı ve onu her zaman her tehlikeye karşı müdâfaaya hazır olmalıdır. Çünkü keşşâf, yurdundan doğmuştur.”¹⁹⁷

Ahmed Cevad, “*Harbden Sonra Onlar Nasıl Çalışıyor, Bir Ne Yapıyoruz?*” başlıklı makalesinde, Balkan Savaşı'ndan sonra milletin baştan başa silahlı bir millet haline geleceğinin, her tarafta nişan talimlerinin başlayacağını, mesire yerlerinin talimgahlara dönüşeceğini, ekonomik “esaretten” kurtulmak için canla başla çalışılacağını sanıldığını ancak bu yönde hiçbir çalışma yapılmazken, “düşmanın” yeni zaferler kazanmak için hazırlandığını ifade etmektedir. Yazar, bu söylediklerin nedeni olarak da kendisine Girit'ten gelen bir mektupta yazanları göstermektedir. Bu mektupta, başbakanın genel bir beyanname ile Hıristiyan halkı nişan talimleri yapmaya davet ettiği, hükümetin bütün eski silahları cephaneleriyle birlikte göndererek köylere dağıttığı ve nişan ve askeri talimlerin idaresinin de emekli onbaşı ve çavuşlara verildiği haber verilmektedir. Yine mektupta verilen bilgiye göre, Girit'te bir aydan beri, nişan ve askeri talimlerle meşgul en az yüz bin kişi vardır ve

---

¹⁹⁵ A.y.

¹⁹⁶ A.y.

¹⁹⁷ “Keşşâfın Muhtırası”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, Sayı:19, 30 Kânûn-ı sâni 1329, s.315

bu talimlere çocuklar ve kadınlar da katılmaktadır.¹⁹⁸ Mektup şu sözlerle sona ermektedir:

“Mevsim esâsen Girid ahâlîsinin istirâhat mevsimidir, daha bir aya kadar Yunanistan – icâbında istihdam ve istediği yere sevk etmek üzere- yalnız Girid’de yüz bin mevcûdlu bir ihtiyât ordusuna mâlik olacaktır. Makedonya’ya gönderilen yirmi beş otuz bin Giridli de ancak on beş yirmi günlükden başka ta’lim görmemiş idi.”¹⁹⁹

“Ya biz ne yapıyoruz?” diye soran yazar, Rusların Anadolu’yu istila etmek üzere olduğunu, bunlara ve hatta o sırada Yunanistan’ın Girit’ten sevk edeceği firkalara ne ile ve kimlerle karşı durulabileceğini ve o sırada çıkması mümkün ihtilallerin nasıl önlenebileceğini sormaktadır. Bulgarların Çatalca’ya dayandığı sırada İstanbul halkının Anadolu’ya kaçtığını, evlerine kapandıklarını, o zaman halkın nişan almayı bilmediği, talim görmemiş olduğu söylenmekte ise de şimdi neden bir şey yapılmadığını, neden tehlikelere karşı hazırlanılmadığını sormakta ve “*Ya hiç olmazsa mekteblere neden bir an evvel nişân ta’limleri konmuyor?*” diyerek askeri hazırlığın okullarda başlatılmasını istemektedir.²⁰⁰

İzciliği konu edinen bir diğer dergi de *Çocuk Dünyası*’dır. Dergi 64. sayısını izciliğe ayırmıştır. İzci andı ve izci kanunun ardından izcilerin “vicdani vazifeleri” olarak nitelenen, vatan, namus, vicdan, sorumluluk, inzibat, mertlik, cesaret, arkadaşlık gibi konulara değinildikten sonra yürüyüş, çadır kurmak gibi izcilik aktiviteleri ile hastalık ve yaralanma durumunda alınacak tedbirler hakkında bilgi verilmektedir.²⁰¹ İzcilerin vatana olan sevgisinin “pek derin ve samimi” olduğu ve onun yapacağı her işte önce “Osmanlı yurdu”nu düşüneceği vurgulandıktan sonra, bu yurdun çok yakın bir zamanda büyük hakarete uğramış olduğu ve gelecekte de uğrayabileceği hatırlatılarak, bütün izcilerin vatanın savunulması için üstlerine düşen fedakarlıkları yapmaktan çekinmeyecekleri ifade edilmektedir.²⁰²

Görüldüğü üzere, zaferler kazanacak, kaybedilen toprakları geri alacak,

¹⁹⁸ Ahmed Cevad, “Harbden Sonra: Onlar Nasıl Çalışıyor, Biz Ne Yapıyoruz?”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, No:22, 13 Mart 1330, s. 356-357

¹⁹⁹ A.e., 257

²⁰⁰ A.y.

²⁰¹ **Çocuk Dünyası**, Yıl:2, Sayı: 64, 29 Mayıs 1330, s.210-223. Bu sayının kapak resmi için bkz.

Ek.11

²⁰² A.e., s.210

bedenen kuvvetli, askerlik becerilerinin hepsine sahip, vatanını seven ve onun için canını vermekte tereddüt etmeyecek bir gençlik yetiştirilmesinin bir aracı olarak ele alınan izciliğin, gerek önemi ve işlevi konusunda değerlendirmeler içeren, gerekse izciliği çeşitli boyutlarıyla tanıtan bu yazıların yanı sıra izci konulu şiirler/şarkılar da yazılmıştır. Bunlardan ikisi, Aka Gündüz'ün ve Ahmet Cevad'ın aynı adı taşıyan şiirleri/şarkılarıdır. Aka Gündüz'ün kaleme aldığı dört kıtalık “*Keşşâfların Türküsü*”nde:

“Çadır yıktık, atlı çıktık
Çamlı dağlar! Yol ver bize...
Yasdan bıktık, yatılı çıktık*
Gamlı dağlar! Yol ver bize...
(...)
Cennet bağı, Urumeli
Issız bütün, şehid dolu..
Aş şu dağı! Geç şu beli!
Sür git! Türkün yiğit oğlu...”²⁰³

sözleri yer alırken, Ahmet Cevad'a ait olan ve izcilerin karşılıklı konuşması biçiminde yazılmış “*Keşşâfların Türküsü*”nde izciler hem başta hem de sonra hep birden:

“Ben bir keşşâfım: bacağı, kolum,
Gözüm dimâğım, her yerim sağlam.
Padişahıma, yurduma kavlim:
Düşmana kalbim besler intikam.
Haydin sefere, çevik keşşâflar.
Bize istikbâl, zaferler saklar!”²⁰⁴

der ve son iki dize, nakarat olarak sürekli tekrar edilirken, Balkan Savaşı'nda

---

* Şiirin yer aldığı sayfada verilen dipnotda, “yatılı çıkma”nın “müsellâh ve mücehiz olmak” anlamına geldiği belirtilmektedir.

²⁰³ Aka Gündüz, “*Keşşâfların Türküsü*”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:26, 24 Mart 1330, s.402

²⁰⁴ Ahmed Cevad, “*Keşşâfların Türküsü*”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, Sayı:10, 26 Eylül 1329, s.151. Şiirin tamamı için bkz. EK

kaybedilen yerleri hatırlatan ve birşey yapılmamasından yakınıldığı anlamına gelen sözleri söyleyen biz izci, bir diğèrinin, buna yürek dayanmadığını söyleyip susmasını istemesi üzerine:

“Susalım fakat, şöyle yürekden
Hep andımızı edelim tekrar;
Düşmanlar bilsin, ki çok geçmeden
İntikam alır küçük keşşâflar!”²⁰⁵ dizeleriyle cevap vermektedir.

Görüldüğü üzere, bu şiir/şarkıların her ikisinde de en önemli temalar yine Balkan yenilgisi ve intikam duygusudur. Verilen mesaj ise intikamın, kaybedilen toprakları geri almak için hazırlanan, hem bedenlerini, hem yüreklerini bunun için kuvvetlendiren izciler tarafından alınacağıdır. Yazılarda olduğu gibi, bu şiir/şarkılarda da izciliğin, yarının askerlerinin yetiştirildiği bir kurum olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Osmanlı aydınlarının izciliği hangi çerçevede ele aldıkları, ondan beledikleri faydaları, izcilik konusunda yazılmış ya da bir bölümünde izciliğe yer veren kitaplardan da takip etmek mümkündür. Bunlardan biri, ülke gençliğine izcilik konusunda bir rehber kitap olmak üzere kaleme alınan İzci Rehberi'dir. Kitabın yazarı, daha önce de adından söz ettiğimiz Darüşşafaka Beden Eğitimi Öğretmeni ve daha sonra ele alacağımız İzci Ocağı'nda “Oymak Beyi” (tabur komutanı) olan Muallim Sami'nin izciliğin amaçlarına ilişkin sözleri, izcilikten beklenen faydaları bütün yönleri ile ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki bedeni faydalardır ve izcilik, gürbüz, sağlıklı gençlerin yetiştirilmesini sağlayacaktır. İzciliğin diğèr bir amacının, bu gençlerin iyi ahlak sahibi, çalışkan, azimli ve girişimci birer insan olarak yetiştirilmesine çalışmaktır²⁰⁶ ki bu da kuşkusuz, İttihat ve Terakki'nin “Müslüman-Türk” girişimci yaratmak ve bu yolla “milli iktisat”ı vücuda getirmek amacının hayata geçirilmesine bir katkı sağlayacak, çocuklar daha küçükten itibaren ileride çalışkan, girişimci kişiler olmak üzere yetiştirilecektir. İzciliğin amaçlarından, dolayısıyla ondan beklenen faydalardan bir diğèri ise “yeknesak” bir gençlik kitlesi

---

²⁰⁵ A.y.

²⁰⁶ M.Sami, **İzci Rehberi**,... s.17

yaratmaktır. Bu gençler hem mesleki terbiye hem de milli terbiye açısından bir örnek olacaklardır. Yukarıda sayılan özelliklere sahip bu bir örnek gençler, vatani için her türlü fedakarlığı göze alan, iyi vatandaşlar olacaklardır:

“ [İzciliğin gayelerinden] biri de terbiye-i meslekiyye ve terbiye-i milliye itibariyle gençleri bir kanûn tahtında ta’lim ve terbiye edüb yeknesak bir gençlik kitlesi meydana çıkarmaktır. En başlıca esâslarından biri de budur. İyi ellerde terbiye olan çocuklar her halde istikbâlde vatanına karşı en büyük fedâkârlığı yapar bir insan olur.”²⁰⁷

Özellikle dönem şartları göz önüne alındığında iyi bir vatandaştan beklenen en önemli hizmet iyi bir asker olmasıdır. İzciliğin bir diğer faydası da bu noktada ortaya çıkmakta, izcilik sayesinde, daha askere alınmadan bütün askeri talim ve terbiyeyi öğrenmiş bir gençlik ordusu yetişmiş bulunmaktadır:

“İzciliğin doğuracağı kitleler yeknesak ta’lim ve terbiye görmüş ordulardır ki, daha askere alınmadan bütün ta’lim ve terbiye-i askeriyyeyi itmâm etmiş metin mukavemetli, sıhhatli, azimkâr, müteşebbis fikirli, memleketini tanır, vatanını sever. Sûretâ ufak lâkin hakikatde geniş olan on iki maddelik bir kanûnun taht-ı hâkimiyetinde büyümüş olan yeknesak yüzbinlerce gençlerin vatana karşı yapabilecekleri işlerin ne derecelere kadar mühim olacağını düşünmek zâiddir.”²⁰⁸

Gençlere vatana nasıl hizmet edeceklerini öğretme amacı ile yazıldığı belirtilen *Mağlûb Milletler Nasıl Yükselirler? Vatana Hizmet Etmeye Hazırlan* isimli kitap da beden terbiyesi ile izciliği, vatana hizmet etmeye yani askerliğe hazırlanmanın en önemli araçları olarak ele almaktadır. Gençlerin savaş için iyi yetiştirilmemesini, uğranılan askeri yenilgilerin nedeni olarak gören Ragıp Rıfkı Bey de, diğer birçokları gibi, gençleri askerliğe hazırlama yönünde yapılacak çalışmaların iki boyutuna dikkat çekmektedir. Bu çerçevede yazar, bir asker bedeni ve ruhu ile savaştığına göre, iyi askerler yetiştirmek için, gençlerin ruhları vatan ve vatanseverlik hislerininin coşturulması ile bedenleri ise kaslarını güçlendirmek

---

²⁰⁷ A.y.

²⁰⁸ A.y.

suretiyle terbiye edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.²⁰⁹

Ragıp Rıfki, kitabının “Askerliğe Hazırlık” başlıklı birinci bölümünde, düzen, disiplin ve itaat üzerine kurulu Osmanlı ordularının geçmişteki zaferlerini hatırd tutmanın önemine değinmekte, ordu, vatan, vatanseverlik, bayrak, itaat, disiplin gibi konuları ele almakta, bunları tanımlamaktadır.²¹⁰ “Milli Terbiye Cemiyetleri” başlıklı ve aynı adlı Fransızca bir kitaptan alındığı söylenen ikinci bölümde ise Fransa’da 1870 yenilgisinden sonra ülke gençliğini ruhen ve bedenen yetiştirmek, onları askerliğe hazırlamak için kurulan dernekler tanıtılmaktadır. Bunlar arasında Fransız izcilik örgütü, üzerinde en çok durulan örgüttür ve bu yolla izcilik, gençliğin savaşa hazırlanmasında önemli bir örgütlenme olarak tanıtılmaktadır. Fransızlar gerek izcilik örgütü, gerek beden terbiyesi, nişan talimleri gibi aktivitelerle uğraşan “Vatandaşlar Cemiyeti” gerekse gençlere milli bir terbiye vermeyi onları ruhen ve fikren hazırlamayı amaç edinen “Terbiye-i Milliye Cemiyeti” ve “Terbiye-i Ahlakiyye ve Maneviyye Cemiyeti” gibi dernekler kurmuşlardır.²¹¹ Ragıp Rıfki’nin kitabına böyle bir bölüm koymasındaki amacın, 1870’de Almanlar karşısında alınan büyük yenilginin ardından Fransa’nın, gençlerini fikren, ruhen ve bedenen güçlendirerek, yeniden yükseltmeye, intikam almaya nasıl hazırlandığına dikkat çekmek ve bunu Osmanlı için bir örnek olarak sunmak olduğu söylenebilir.

Balkan Savaşı’nda alınan yenilgi ve bunun nedeni olarak gençlerin bedenen ve ruhen savaşa iyi hazırlanmamalarının görülmesi, izciliğin ise tespit edilen eksikliklerin giderilmesinde bir araç olarak ele alınması, sadece Osmanlı aydınları tarafından değil, bizzat izciliğin kurucusu Baden-Powell tarafından da dile getirilmiştir. *İkdâm* gazetesindeki bir yazısında İsveç, Danimarka ve Almanya’da gördüğü izcileri anlatan, özellikle de Danimarka’da Harbiye Nazırı tarafından kendilerine takdim edilen izcilerin becerilerinin ve Başbakan tarafından da izcileri öven bir konuşma yapıldığının altını çizen Selim Sırrı, altı ay önce Paris’te bulunduğu bir sırada, “bu muazzam teşkilâtın” doğum yeri olan İngiltere’ye gitmeyi bir “vazife-i vataniyye” bildiğini ifade ederek, burada Baden-Powell ile yaptığı

---

²⁰⁹ Ragıp Rıfki, **Mağlûb Milletler Nasıl Yükselirler, Vatanına Hidmet Etmeye Hazırlan**, Çiftçi Kütübhânesi, Dersââdet, Yeni Turan Matbaası, 1330 (1914), s.3-4. Kitabın kapağını gösteren bir resim için bkz. **Ek 2**

²¹⁰ Bkz., A.e., s.12-26

²¹¹ Bu bölüm için bkz. A.e., s.31-55

görüşmeyi anlatmaktadır. Görüşmede ele alınan konuların başında bu teşkilatın nasıl kurulduğu ve önemli miktarda bir paraya ihtiyaç duyulup duyulmadığı gelmektedir. Selim Sırrı, “bu çocuk ordusunu” nasıl teşkil ettiğini, gençlerin nasıl çalıştıklarını, neler öğrendiklerini, dört sene içinde Britanya adaları dahilinde tesis edilen bin kulübün yüz bin çocuk üyesi olduğunu anlatan Baden-Powell’a bunun için oldukça fazla bir sermayeleri olması gerektiğini söylediğinde, Baden-Powell’ın, para olarak bir sermayesinin olmadığı, yalnız amacını *Times* gazetesinde uzun bir makale ile anlattığı ve bu makalede zenginlerin bu hayırlı işe katılmaları gerektiğini ifade ettiğini ve böylece bir hafta içinde otuz bin lira toplandığı cevabını verdiğini aktarmaktadır.²¹² Görüşmede en dikkat çekici nokta ise Baden-Powell’ın konuyu Balkan Savaşı’na getirmesidir. Baden-Powell bu savaşta alınan yenilginin büyük bir ders olduğunu ve noksanların daha iyi anlaşılması gerektiğini söyleyerek, bu eksiklerin giderilmesinde izciliğin büyük yarar sağlayacağını ifade etmiştir:

“Harbden sonra her işe gayet ciddi başlamalısınız. Sizin cesur, çalışkan, disipline riayet eder adamlara ihtiyacımız var. Bu fezâil boy iskavtlığın heman heman esâsını teşkil eder. Bir boy iskavt ordusu vücûda getirebilirseniz memleketinize pek büyük hizmet etmiş olursunuz.”²¹³

Selim Sırrı, daha bir çok nasihatler veren Baden-Powell’ın, katibine kendilerine “*boy iskavtlığa*” dair öğrenilmesi, bilinmesi gerekenleri göstermesini emrettiğini de sözlerine eklemektedir.²¹⁴

Yukarıda verilen örneklerin de gösterdiği üzere Balkan Savaşı sonrasında, Osmanlı elitleri yenilginin en önemli nedeni olarak, iyi bir asker olmak için gerekli olan maddi ve manevi kuvvetin Osmanlı gençlerindeki yokluğunu tespit etmiş bulunmaktaydılar. Bu eksiklik bir kez ortaya konulduktan sonra, bu durumun düzeltilmesi için neler yapılması gerektiği konusundaki fikirler de birbiri ardınca sıralanmaya başlamıştır. Bu noktada Osmanlı elitlerinin birçoğu tarafından paylaşılan iki boyutlu bir çözüm yolu karşımıza çıkmaktadır. Bulunan çözümün birinci boyutu “vatansever” bir gençlik yaratmaktadır. Çünkü ancak böyle bir gençlik, yeri geldiği

---

²¹² Selim Sırrı [Tarcan], “Les Boy Scouts’: Boyiskavtlar-Keşşâflar”, *İkdâm*, no: 5961, 13 Eylül 1329 (26 Eylül 1913), s.4

²¹³ Akt. Selim Sırrı [Tarcan], a.y.

²¹⁴ A.y.

zaman, vatanını savunmak için canını bile feda etmekten çekinmeyecektir. Savaşta başarının en önemli şartlarından biri budur. Ruhen savaşmaya, vatani için hayatını kaybetmeye hazır gençlerin, bedenlen de bu savaşı sürdürebilecek ve sonuçta zafer kazandırabilecek güçte olması gerekmektedir. Bu da ancak vücudunun güçlendirilmesi, her türlü güçlüğe, örneğin uykusuzluğa, açlığa, uzun yol yürümeye, koşmaya, hava koşullarına dayanıklı hale getirilmesi ile mümkündür. Bu iki boyutlu çözüm yolu, bu şekilde ortaya konulunca sıra bunların araçlarını tespate gelmiştir. Bu noktada ise Osmanlı İmparatorluğu'nda bir yandan çocuklara, gençlere vatanseverliği, milli bilinci aşılacak bir propaganda literatürünün ortaya çıkışı, diğer yandan fiziki kültür alanının askeri hazırlık sürecinin bir parçası olarak kurgulanması ve giderek militarist öğelerle bezenmesi sonucu ile karşı karşıya kalmaktayız.

Bu bağlamda öncelikle okullarda ve okul dışında beden terbiyesine daha fazla önem verilmesi önerilmektedir. Bu suretle bir yandan gençlerin kasları güçlendirilirken, diğer yandan gençler, beden terbiyesinin atlama, sıçrama, tırmanma, fırlatma gibi savaşta oldukça gerekli olan hareketlerini de talim edip bu konularda beceri kazanmış olacaklardır. Öneriler arasında okullarda mecburi askeri talim dersinin olması da yer almıştır. Bu çerçevede yukarıda incelemiş olduğumuz gibi 1913 sonrasında eğitim alanında yeni düzenlemelere gidilmiş, eğitimin çeşitli basamaklarında beden terbiyesi ayrı ve zorunlu bir ders olarak yer almaya başlamış, ayrıca bazı sınıflar için nişan talimleri başta olmak üzere askeri talimleri içeren bir ders erkek çocuklar için zorunlu kılınmıştır. Yine vatanseverlik, milliyetçilik duygularını yükseltmek için tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi gibi derslerin içerikleri de değiştirilmiştir. Bu durum İttihat ve Terakki'nin de gençleri savaşa hazırlama amacı doğrultusunda okullarda beden terbiyesi ve askeri talim derslerinin yapılmasını bir araç olarak benimsediğini göstermektedir.

Balkan Savaşları sonrasında, gençlerin askere hazırlanmasında, okullarda beden terbiyesi ve askeri talim dersleri uygulamasının yanı sıra izcilik de önem kazanmıştır. Bunda her şeyden önce sahip olduğu hiyerarşik örgütlenme ile itaat, disiplin ve düzene yaptığı vurgu önemli rol oynamaktadır. Bu özellikleri ile izciler bir tür ordu niteliğine sahiptir. Küçükken izci olan bir genç de kuşkusuz bu özellikleri içselleştirecek ve askere alındığında ordu kurumuna yabancı kalmayacak,

onun kendisinden beklediklerine cevap verebilecektir. İzciliğin açıkta yaşamak, gece yolunu bulmak, saatlerce yol yürümek, harita okumak, işaretlerle haberleşmek, telgraf kullanmak, dikkatli gözlem yapmak, ilkyardım gibi konularda verdiği eğitim de gençlerin savaşta oldukça işlerine yarayacak becerileri küçük yaştan itibaren kazanmalarını sağlayacaktır. Bu arada izcilerin icra ettiği bedeni talimler özellikle de jimnastik vücudun güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. İzciliğin bir diğer faydası da, iyi bir askerin sahip olması istenen fedakarlık, vatan sevgisi, yiğitlik gibi özellikleri aşılması noktasında karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak izcilik, yukarıda ifade edilen amacın iki boyutunu bir arada gerçekleştirme imkanını sunmaktadır. Zaten bu amacı gerçekleştirmek üzere ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkan ve daha sonra tüm dünyaya yayılan ve kısa sürede Osmanlı İmparatorluğu’na da girmiş bulunan izcilik, Balkan Savaşı sonrasında İttihatçı elitler tarafından da özellikle askeri hazırlık açısından sağladığı potansiyel nedeniyle, daha örgütlü bir çatı altında yaygınlaştırılmaya çalışılacaktır. Bu çatı, Nisan 1914’te kurulan ve İttihat ve Terakki’nin önde gelen isimlerinin de içinde yer aldığı “İzciler Ocağı”dır. İzcilik, yine aynı yıl kurulan Osmanlı Güç Dernekleri’nin de hazırlık şubesini oluşturacaktır. Bu dernekler izcilik, beden eğitimi ve askeri talim uygulamalarını bir arada vererek gençleri askere hazırlama amacına hizmet edeceklerdir. Ancak bu iki dernekten önce 1913 yılında, önemli toprak kayıplarının yaşandığı Balkan Savaşı’nın ilk aşaması henüz Londra Antlaşması ile sonuçlandırılmadan birkaç ay önce, savaşın ve sonuçlarının yarattığı bunalım ortamında, gençlere yönelik olarak kurulan ve beden terbiyesi, sağlık koruma ve izciliğe bünyesinde yer veren Türk Gücü Cemiyeti kurulmuştur. Üçüncü bölümde II. Meşrutiyet Dönemi’nin bu ilk paramiliter gençlik dernekleri incelenecektir.

3. BÖLÜM

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE KURULAN İLK PARAMİLİTER GENÇLİK ÖRGÜTLERİ

3.1. Türk Gücü Cemiyeti (1913)

3.1.1. Türk Gücü Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Amacı

1 Mart 1329 (13 Mart 1913) tarihinde kurulan Türk Gücü Cemiyeti, kuruluşunu *Türk Yurdu* dergisinde yayınlanan “Türk Gücü” başlıklı yazı ile duyurmuştur. “*Türkün gücü her şeye yeter!*” sloganı ile başlayan ve Türk Gücü'nün beyannamesi olarak kabul edilen¹ yazıda, derneğin kurulma nedeni açıklanmıştır. Yukarıda incelediğimiz üzere, Balkan Savaşı'nda açık bir biçimde ortaya çıkmış olan ve yenilginin asıl nedeni olarak gösterilen, milletin “bedeni güçsüzlüğü”, Türk Gücü'nün de kuruluş nedenidir. İnsanı yaşatan şeyin bedeni güç, yaşamın bir kavga ve bu kavgada ise güçlünün zayıfa üstün olduğunun vurgulandığı yazıda, milletin ve devletin içinde bulunduğu durumun da Türk'ün eski gücünü yitirmesinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir:

“Bizi hep bir yük eziyor, hep bir dert üzüyor; Türkün güçsüzlüğü! Milleti bu kadar ezip hırpalayan, memleketi kasıp kavuran, devleti yıkan bu kara belâ Türkün güçsüzlüğüdür. Milletim

---

¹ Söz konusu yazının sonuna Türk Yurdu adına eklenen kısa bir yazıda, “Yukarıya münderic makale, ‘Türk Gücü’ Cem‘iyyetini –derneğini- kurmaya çalışan kardeşlerimizden biri tarafından yazıldı. Bu makale, o derneğin beyânnâmesi sayılabilir.” denilmektedir. **Türk Yurdu**, yıl: 2, cilt:3, sayı:11, 7 Mart 1329 (20 Mart 1913), s.342. Bu beyannameyi yazan kişinin adı ise belirtilmemiştir. Fevziye Abdullah Tansel, Türk Gücü'nün kim veya kimler tarafından kurulduğu sorusunu Kazım Nami Duru'nun “az-çok” aydınlattığını ileri sürmektedir. Tansel “Türk Gücü Derneği”..., s.5. Tansel, bir diğer makalesinde ise daha kesin bir ifade ile, “Kâzım Nâmi Duru'nun, *Türk Ocağı Hâtıralarımdan* başlığıyla, 1955'de neşrettiği yazısından gizli tutulan bu adın kime âid olduğunu öğrenmiş oluyoruz:” demekte ve bu kişinin Duru'nun sözünü ettiği Tahsin adlı genç olduğunu ileri sürmektedir. Tansel, “Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)”..., s.283. Tansel'in de alıntılacağı söz konusu yazıda, Duru, “Türk Ocağı'nda, Türk Gücü diye bir de beden terbiyesi kısmı kurulmuştu. Bunu kuran, Tahsin adında bir gençti. (...) Tahsin, Harbokulu'nda iken bize Almanca öğretmenliği eden Hamdî Bey adında bir subayın kardeşi idi.” bilgisini vermektedir. Kazım Nami Duru, “Türk Ocağı Hatıralarımdan”, **Türk Yurdu**, sayı:250, Kasım 1955, s.356.

düştü, fakat kuvvetten düştü de düştü!”²

Bu tespitin ardından, gençlerde “güçlü kuvvetli bir millet” görme isteğinin uyanmış olduğu ifade edilmekte ve önce güçsüzlüğün nedenleri, daha sonra da bunu ortadan kaldırmak için yapılması gerekenler sıralanmaktadır. Güçsüzlüğün en önemli nedenleri olarak, zevk ve sefahate düşüp, ataların at binme, silah kullanma, cirit oynama gibi alışkanlıklarının terk edilemesi, bunların yerini kahvelerde oturma, tütün ve alkol kullanma gibi alışkanlıkların alması gösterilmektedir:

“Milletim pek erkek bir kavim iken fâtilik ona da yaramadı. Zevk ü sefahât onu kuvvetten düşürdü. O erkek ordusu dağıldı. O cümdi, o silâhşör millet at sırtından indi, kahvelere düştü. Kendi döktüğü altın kakmalı yatağanını bırakıp, eline bilardo sopası aldı. Kahvede, zarda, oyunda şânını unvânını, gücünü, koca erkekliğini ezvâk-ı garbiyeye, sefahât-ı frengiyeye değışti, satdı. Irk, cins bozuldu, o yavuz o tendürüst milletin ahfâdı arasında boysuzlar, cüce ve kamburlar, çolaklar, paytaklar, koca bir yekûn teşkil ediyor. Keul ve nikotin milletimi yaktı, yıktı. Tütünden eller sararmış, bet beniz uçuk; içkiden öz sönük, göz donuk, eller titrek. Ben isterim ki gençlerimizin elleri kılıçdan, ciritden, görkden, yelkenden nasır bağlasın; günden güneşden, temiz havadan, keskin rüzgârdan yüzler kızarsın, yanaklar alevlensin! Benliğine güvenir delikanlıların yüzlerinde kartal bakışlar görmek isterim!(...)Ben isterim ki Türk oğlu o kirli iskemlelerden kalsın, o kadehleri kırsın, atсын yine kırlara ovalara yayılsın, kıratına binsin, yine kılıcını sallasın, ciridini fırlatsın!”³

“İrkin” bozulmasının, eski gücünü, yiğitliğini kaybetmesinin nedenleri bu sözlerle açıklandıktan sonra, ona eski gücünü kazandırmak için, eski izleri takip etmek ve milletin bir “millet-i müsellaha” haline dönüştürülmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu amaç doğrultusunda başvurulacak araç ise beden terbiyesi ve izciliktir. Asker yetiştirmek, tam anlamıyla bir milli müdafaa oluşturmak için, Almanya’da “*Pfadfinder*”, İngiltere’de “*Boy Scout*”, Fransa’da “*Eclaireur*” adıyla izcilik derneklerinin kurulduğuna dikkat çekilmekte ve Osmanlı’da da Harbiye ve Maarif Nezaretleri tarafından bu usulün uygulanması istenmektedir. Burada dikkat çekici bir nokta, bunun bir taklit anlamına gelmeyeceğinin, çünkü askerliğe ilişkin bir çok şeyi Avrupalıların, Türklerden öğrenmiş olduğunun ileri sürülmesidir. Napolyon’un Prusya’yı işgali sırasında, Prusya’nın milli müdafaa girişimlerinden en

² “Türk Gücü”, **Türk Yurdu**, yıl: 2, cilt:3, sayı:11, 7 Mart 1329 (20 Mart 1913), s.338

³ A.e., s.338-339

önemlisinin, Yahn tarafından kurulan jimnastik derneği olduğu ve aldıkları eğitim sayesinde düşmana gözükmeyen bir yerden diğerine kolayca gidip, haber getirip götürdükleri ve Almanya’da bunlara “*Pfadfinder* (İz Bulucu)” denildiği, Transvaal muharebelerinde de İngilizlerin bu usulü daha büyük bir ölçüde uygulayıp adına da “*Boy Scout* (Keşşaf Çocuk)” dedikleri, bunların da orduda askere yiyecek taşımak, düşmanın ateşi altında can vererek askere cephane dağıtmak, yaralıya bakmak, haber getirip götürmek gibi büyük yaralılıklar gösterdikleri, Fransızların da bu usulü “*Eclaireur* (Keşşâf)” adıyla uygulamaya başladıkları ifade edilmektedir. Almanya’da bunların başında Goltz Paşa’nın bulunduğu, General Hezler’in bunların talim ve terbiyesi ile meşgul olduğuna, İngiltere’de ise başkanlarının General Baden-Powell olduğuna ve her ülkede de Harbiye Nezaretlerinin bu örgütlenmeleri himayesi altına aldığına, subayların da bunların talimleriyle uğraştıklarına, kısaca bu örgütlenmelerin ordu ile bağlantısına da dikkat çekilmektedir.⁴

Çeşitli ülkelerde milleti bir “millet-i müsellaha” haline getirme ve böylece milli müdafaayı güçlendirme açısından oynadığı role ve ordu ile organik ilişkisine vurgu yapılan izciliğin, “Türk’ün güçsüzlüğü”nü ortadan kaldırma, onu da bir “millet-i müsellaha” haline getirmede bir araç olarak değerlendirildiği bu yazıdan, Türk Gücü’nün de bu çerçevede kurulduğu anlaşılmaktadır:

“İşte biz bu iş için şimdiden hazırlıkta bulunacağız. Memleketde güçlü, kuvvetli, atik, tetik gençler yetiştireceğiz. Tâ ki evlâd-ı vatan memleketin her emrine dâima ‘hazır olsun!’

İşte biz bu maksad için toplandık ve ‘*Türk Gücü*’ diye bir dernek kurduk. Maddi ma’nevi yükselmek istiyoruz. Nokta-i nazarımız da her işte düşündüğümüz de şudur; ‘*Türkün gücü her şeye yeter!*’ Bu i’tikâd ile iş göreceğiz. Bile bile, anlaya anlaya, seve seve çalışacağız! ‘Erkeklik, yiğitlik her müşkülü iktihâm, her zoru aşmaktır!’ düstûru rehberimiz olacak.”⁵

Görüldüğü gibi dernek, amacını kısaca, “memlekete güçlü, kuvvetli, atik, tetik gençler yetiştirmek” olarak ifade etmekte ve İngiliz izcilerinin sloganına gönderme yaparak, vatan evlatları memleketin her emrine “daima hazır” olsun denmektedir. Buraya kadar alıntılanlardan da anlaşıldığı üzere, haklarında bilgi

---

⁴ A.e., s.339-340

⁵ A.e., s.341

sahibi olunan, Avrupa’da kurulmuş ve gençleri beden terbiyesi ve izcilik yoluyla askerliğe hazırlayan derneklerin, Türk Gücü’nün kuruluşunda etkileri büyüktür.

“*Türk yurdunu koruyacak Türk Gücü olacaktır!*” sözü ile biten bu yazının altında Türk Gücü’nün 14 maddelik “Tüzük”ü bulunmaktadır.⁶ Bu tüzükte amacı, “*Soyumuzu, huyumuzu düzelterek âtiye tam ma’nâsıyla bir er yetiştirmek, muhtâc-ı mu’âvenet olanlara ve bilhâssa hemcinsimize yardım etmektir.*”⁷ olarak ifade edilen Türk Gücü’nün yeri, İstanbul’da Divanyolu’nda Türk Ocağı’nda özel bir dairedir. Kapısının “*milletine candan bağlı*” her gence açık olduğunun ifade edildiği derneğe, 15-21 yaş arasında bulunan gençler “*müteallim*” (öğrenen/öğrenci) sıfatıyla girebilecekler ve bunlar için ayrı bir sınıf oluşturulacaktır. Derneğe girebilmek için gençlerin, oturdukları yeri ve ebeveynlerinin isteğiyle geldiğini bir kağıt ile bildirmeleri, nüfus tezkeresini göstermeleri ve derneğin hekimine muayene olmaları gerekmektedir. Bunlar oybirliği ile derneğe kabul edilecek ve 11. maddede belirtildiği gibi “*Tanrımıza ând içerek hâkânımıza, bayrağımıza, nizâmlarımıza, âmirlerimize, ana ve babalarımıza sâdik kalacağımıza söz veririz.*” sözleri ile yemin ettirileceklerdir. Yine gençlerden zararlı alışkanlıkları bırakmaları istenecek ve bırakanlara ödül verilecektir. Derneğin, İdare Heyeti’nin “*derneği kuranlardan bir reis ve murahhas mesul, bir yazıcı, bir fotoğrafçı, bir tarihçi ve bir müdür-i umurdan ibaret olup beş kişi*” olduğu ve derneğin bu idare heyeti tarafından kabul edilmiş bir kıyafeti bulunduğunun ifade edildiği Tüzük’te “*Elbiselerin intizâmı muhâfaza etmesi şarttır.*” denilmektedir. 12. maddede “*Dernek soyumuza sağlam ve işe yarar vücûdlar yetiştirmeğe çalışacak, Türk oğlunu her zorluğa göğüs germeğe, her mâni’i aşmağa alıştıracaktır. Bu maksada ermek için mevcûd olan terbiye-i bedeniyye şu’belerinde hizmet edilecektir.*” denilirken, 14. maddede de “*İnfiâlât-ı şahsiyeden tecerrüdle maksadımız olan gâyeye varabilmek için kalbler bir, fikirler bir olarak uğraşmak en yüce emelimizdir.*” denilmektedir.⁸

⁶ Fevziye Abdullah Tansel’in de ifade ettiği gibi bu aslında bir “tüzük taslağı”dır. Tansel, “Memleketimizde Gençler İçin...”, s.283, 284. Tansel bu “tüzük taslağı”nın tam metnini vermektedir. A.e., s.283-284 ve Tansel, “Türk Gücü Derneği”, s.2-3

⁷ [Türk Gücü’nün Tüzüğü], **Türk Yurdu**, yıl: 2, cilt:3, sayı:11, 7 Mart 1329 (20 Mart 1913), s.342

⁸ A.e., s.342-343

Türk Yurdu dergisi tarafından yukarıda incelediğimiz “Türk Gücü” başlıklı yazının sonuna eklenen kısa yazıda ise gençler Türk Gücü’ne girmeye teşvik edilmektedir:

“Şimdi ‘Türk Gücü’ kurulub bitmek üzeredir. Biz akıllı, genc ve dinc kardeşlerimizin bu pek iyi, pek fâideli teşebbüslerini pek çok alkışlarız. ‘Türk Yurdu’ hakkın kuvvetden başka bir şey olmadığına çokdan inanmışdır. Binâen aleyh Türk yurdunu koruyacak Türk Gücü olacağına imânı kat’idir. Kârilerimiz, hele delikanlılar ‘Türk Gücü’ derneğine mutlaka girmelidirler. Türklüğün parlak istikbâl güneşi, kahve ve meyhânelerin pis ve uyuşturucu peykelerinde değil, saf havada, dağlar ve kırlar üstünde, mâ’i gökden doğacaktır.”⁹

Türk Gücü’nün “beyannamesi” olarak nitelenen yazının ve “tüçük taslağı”nın *Türk Yurdu* dergisinde yayınlanmasından bir ay sonra da yine aynı dergide bu kez Türk Gücü imzasıyla “*Türk Gücünün Ne Olduğunu Bildirmek İçün*” başlığını taşıyan bir başka yazı daha yayınlanmıştır. Bu yazıdan anlaşıldığı üzere Türk Gücü, önceki yazıda sözü edilen ve “millet-i müsellaha” yaratmak amacına yönelik oldukları da ifade edilen, Avrupa’da kurulmuş dernekleri taklit ettiği yönünde eleştirilere uğramıştır. Bu yazı da büyük ölçüde bu eleştirilere cevap olmak üzere kaleme alınmıştır. Yazıda, kendilerinin ortaya “biz (Skavt)ız” diye çıkmadıkları, izciliği kurmak gibi bir iddialarının olmadığı, bunu yapacak olanların Harbiye ve Maarif Nezaretleri olduğunu ifade etmiş oldukları belirtilmekte ve “*Harbiyye Nezâretinin bu işi terbiye-i milliyemiz ve tarih-i askeriyemize uygun bir yolda tatbik edeceğine kanâatimiz olduğu için içimizden bu işe yarar vatan evlâdı yetişdireceğiz dedik.*”¹⁰ denmektedir.

Görüldüğü üzere Türk Gücü, kendisinin bir izci teşkilatı olmadığını, amacının Harbiye Nezareti tarafından kurulacak böyle bir teşkilata yararlı olacak kişiler yetiştirmek olduğunu ileri sürmektedir. Taklit konusunda önceki yazıda da böyle bir eleştiriye yol açmamak için, Avrupalıların bu konuda bir çok şeyi Türklerden öğrenmiş oldukları ileri sürülüp, yine Türklerin at binmek, cirit oynamak, kılıç kullanmakla sürekli meşgul olan bir millet oldukları belirtilmişti. Bu yazıda da “*Millî*

⁹ **Türk Yurdu**, yıl: 2, cilt:3, sayı:11, 7 Mart 1329 (20 Mart 1913), s.342

¹⁰ Türk Gücü, “Türk Gücünün Ne Olduğunu Bildirmek İçün”, **Türk Yurdu**, yıl:2, cilt:4, sayı:13, Nisan 1339, s.430

terbiye-i bedeniyyemiz de, millî oyunlarımız da var. Ondan başka, (yedisinden yetmişine kadar cenge gitmek), (eli tutan milleti, yurdu uğrunda savaşmak) da bizde!. Biz olanı ihyâ, olmayanı icâd edeceğiz!”¹¹ denilerek, taklitçi oldukları yönündeki eleştirilere karşı çıkmaktadır. Yine bu eleştirilerin önüne geçmek için, derneğin ne amaçla kurulduğu bir kez daha şu sözlerle açıklanmıştır:

“Biricik kaygum, coşkun dileğim, yüce emelim olanca varlığımla, gücümle çalışub savaşub Türklüğü yine yerine yükseltmektir. Bunun için yapılacak birçok işler var. İlki dilimizi, yazımızı düzeltmek. Sonra Türklükte benlik uyandırmak. Sonra yeniden güçlü bir Türk soyu yetiştirmek. Türk malı yiyerek, Türk malı giyerek san’atımızı ilerletmek! Daha çok var daha çok! Fakat elhamdülillâh çok Türk de var. Yalnız Rusya’da otuz milyon! Türk dili dünyada en çok söylenen dillerin üçüncüsüdür. İngilizce, Almanca, Türkçe. Fransızca dördüncüdür. İşte her Türk payına düşen işi görürse murâdımıza çabuk ereriz.

Yurdumuzda terbiye-i bedeniyyeye olan ihtiyac günden güne arttı. Bunu pek çokları anladı. Anlayan gençler birleştik. Millî duygu ile millî terbiye ile millî emel ile işe başladık.

Haydin koçyiğitler, tosun delikanlılar, milletimizin geçeceği büyük yolda ona rehberlik edelim.”¹²

Buraya kadar incelemiş olduğumuz iki yazıdan anlaşılacağı üzere Türk Gücü, Türklüğün kuvvetten düşmüş, eski savaşçılığını kaybetmiş olduğu, bunun en önemli nedeninin de bu özelliklerini muhafaza etmesini sağlayacak bazı aktiviteleri bir kenara bırakıp, tembelleşmesi, kahvelerde, meyhanelerde oturup, zararlı alışkanlıklar edinmiş olması yönündeki tespit doğrultusunda ve Avrupa’da milletlerin jimnastik ve izcilik ile birer “millet-i müsellaha” haline getirilmeye çalışılması doğrultusundaki örnekler de göz önüne alınarak, Türklerin de yeniden bir “millet-i müsellaha” haline gelmeleri, eski güçlerine kavuşmaları ve aynı zamanda, manen de güçlenmeleri amacıyla kurulmuş bir dernektir. Dernek kendini bir izcilik teşkilatı olarak görmemekte, bu işin Maarif ve özellikle de Harbiye Nezareti’nce ele alınmasını gerekli görmekte ve kendisinin amacının, bu açıdan yararlı olabilecek kişiler yetiştirmek olduğu belirtilmektedir.

---

¹¹ A.e., s.431

¹² A.e., s.431-432. Bu makalenin altında Türk Gücü’nü kuranların beden terbiyesine önem vermek üzere, “Türk Özü” adıyla ve “şu adın anlattığı bütün efkâra hizmet için evlâd yetiştirecek” bir okulun temellerini hazırlamakta oldukları da belirtilmiştir.A.e., s.432

Türk Gücü Cemiyeti'nin milletin fiziksel gücünü yükseltme, onu yeniden “müsellah” bir millet haline getirme projesini, daha geniş bir projenin, Türk milliyetçiliğinin, hatta Turancılığın yön verdiği, Türklük bilincini uyandırmak, Türklüğü ilmi, iktisadi, sosyal ve siyasi açılardan yükseltmek ve nihai amaç olarak “Turan’a varmak” için girişilen çabaların bir bileşeni olarak değerlendirebiliriz. Türk Gücü sorumlu temsilcisi (murahhas-ı mesulü) Kuzucuoğlu Tahsin Bey'in İstanbul Türk Gücü yararına, derneğin kurulmasından 14 ay sonra düzenlenen bir müsamerede yaptığı konuşma incelendiğinde de bu sonuca varmak mümkündür. Kuzucuoğlu Tahsin Bey bu konuşmasında Türk Gücü'nü, “Turan’a ulaştıracak araçlardan biri olarak nitelendirmekte, “*Büyük Turanı özleyen yeni, uyanık Türk dünyası, Turanın altun tacını taşıyacak saltanat binâsının dört direğini dikti: Türk Bilgi Derneği, Türk Yurdu, Türk Ocağı ve Türk Gücü!*”¹³ diyerek, Türk Bilgi Derneği'ni, Türk'e kim olduğunu, dinini, geçmişini ve atalarının bilime katkılarını öğretip, Türklere yeniden bilim dünyasında yeni hizmetler gördürecek; Türk Yurdu'nu, Türk dünyasında olup bitenler hakkında bilgi verip, “*Türkün özünden, sözünden, sazından bahsedecek*”; Türk Ocağı'nı ise Türküm diyenleri manevi bir çatı altında toplayacak ve birbirine tanıttacak ve “*Türkü siyasi hudutların fevkinde parlayan istikbâl yıldızına doğru sevkedecek*” bir kurum olarak tanımlamakta,¹⁴ Türk Gücü hakkında ise şunları söylemektedir:

“ Türk Gücü: Tâ Karakurumda fıskırub taşan, coşkun akınlarıyla bütün dünyayı kaplayan, bükmedik bilek, kırmadık kılıç, vurmamak kal'a bırakmayan. Fakat bugün düşkün, dağılmış Türk kuvvetini yeniden var edecek, yaşadacak, Türkün o açık alnını yeniden yükseldecek, o yılmaz, keskin gözünü yine parlatacak, o geniş göğsünü yeniden kabardacak, **Derneğin meydancısı, Ocağın bekçisi, Yurdun kurucusu, Turanın akıncısı olacak! [a.b.ç.]** Türkün o demir pençesi yine dünyayı kavrayacak, yine dünya o pençenin karşısında tir tir titreyecek. Bu Türk Gücünün maksadı!”¹⁵

Yukarıda sözünü ettiğimiz proje çerçevesinde, Tahsin Bey'in konuşmasında sözü edilen dört kurumun rolleri ve birbirleri ile bu çerçevede olan ilişkileri

¹³ Kuzucuoğlu Tahsin Bey, “Güccülük”, **Türk Yurdu**, yıl:3, cilt:6, sayı:6, 15 Mayıs 1330 (28 Mayıs 1914), s.178

¹⁴ A.e., s.179

¹⁵ A.y.

görüldüğü üzere açık bir biçimde dile getirilmiştir.¹⁶ Diğer üç kurumla birlikte ulaşılmak istenen amaç için, Türk Gücü'ne düşen görev milletin gücünü, savaşma kabiliyetini, “akıncılığını” yükseltmektir. Bu çerçevede Gücün takip edeceği yöntemleri ise, Tahsin Bey şöyle sıralamaktadır:

“Gelelim maksada ermek, Turan’a varmak için gidilecek yollara: (Türk Gücü) millî idmânlardan, millî kuvvet oyunlarından, kılıctan, kalkandan, oktan, yaydan, kargıdan, ciritten, kerpiç gibi balçıktan kuvvet almak istiyor. İlk tarihe geçen idmân mektepleri Hind ve Acemin zorhâneleri, Yunan-ı kadim gimnazyonları idi. Fakat Türkün bunların hepsinden üstün bir idmânı varmış ki, ne Acem orduları dağıtmadık, ne bir karış Yunan toprağı çiğnemedik! Türkü cihângir eden bu kuvvet özümüzde hâlâ vardır. Bu kuvveti yeniden büyüdecek, idmânlarımız hâlâ vardır. İşte Türk Gücü evvel emirde bu idmânların ihyâsıyla meşgûl olacak.”¹⁷

Avrupa’daki dernekleri taklit etmediği ve bir izcilik teşkilatı olmadığı belirtilen Türk Gücü, Tahsin Bey’in ifadesiyle bir jimnastik kulübü de değildir. Türk Gücü’nün ne Alman ya da İsveç jimnastiklerinin ne de İngiliz sporlarının savunucusu olmadığını ileri süren Tahsin Bey, Türk Gücü’nün, “*bütün memleketi kavramak, memleketin bütün gençliğini, dinliğini kucaklamak isteyen millî bir müessese*” olduğunu ve jimnastiğin amaç değil, araç olduğunu, hatta amacın, milleti sadece “*müsellâh*” bir millet yapmak olmayıp, onu “silahşör” bir millet yapmak olduğunu¹⁸, aslında amacın bundan da büyük olduğunu yani asıl meselenin, “Turan” olduğunu bir kez daha ifade etmektedir:

“(…) maksad hatta daha büyük, daha büyük, daha büyüktür ki yine *Türkün gücü herşeye yeter; Türkün gücü dünyayı yener!* maksadı söyler. İşte maksad bu düşünceye, bu kanâate kelime-i tevhide olan imânımız kadar metin bir i’tikâd ile sınırlanarak dilimizde kelime-i tevhid, kafamızda

---

¹⁶ Ziya Gökalp de Adana Türk Ocağı’nda, Ocakların amaç ve görevleri hakkında yaptığı konuşmada, Türk Gücü ile Türk Ocağı arasındaki bağlantıyı şöyle ifade etmiştir: “Türk Ocağı, birçok adlarda da teşekkül etmişti: Türk Gücü, Türk Derneği. Birisi sporla, sihatle, bedenle millî nokta-i nazardan uğraşmağı gâye edinmiş, diğeri ilmî tedkiklerle uğraşmağı...Ocak bunları tevhid ve mezcetmiş, ayrıca İctimâiyât’la da uğraşmıştır” demıştır. Ziya Gökalp’in bu konuşması Adana’da çıkan Altın Yurt dergisinde yer almış, daha sonra da Türk Yurdu’nda da basılmıştır (C.21/1, no:196/2, Şubat 1928, s.3) Akt. Tansel, Türk Gücü Derneği..., s.10

¹⁷ Kuzucuoğlu Tahsin Bey, “Güccülük”..., s.179

¹⁸ A.e., s.182

şîarımız, gücü kuvveti, varı yoğu bir uğurda sarf etmek, güçlülere, silâhşörlere bir uğurda fedâ etmektir ki, o uğur da büyük ve mukaddes Turandır!”¹⁹

Tahsin Bey’in yukarıda bazı bölümlerini alıntıladığımız konuşmayı yaptığı sözkonusu müsamerede, *Türk Sözü* dergisinde yer alan habere göre, “*kalbleri Türklük aşkıyla çarpan kimselerden çoğu*”²⁰ hazır bulunmuş ve önce Bahriye Bandosu ile başlayan müsamerede, Mehmet Emin [Yurdakul] tarafından “*Türklüğü takdir etdirecek ve ruhu okşayan tesirli şiirler*” okunmuş, Tahsin Bey’in konuşmasının ardından da Ak, Kızıl, Kara ve Sarı obaları tarafından jimnastik gösterileri, güllüciler tarafından seksen kiloya kadar ağır gülle oyunları ve Güccüler arasında güreşler yapılmış, son olarak da “Türkün Kanı” adlı üç perdelik “millî” bir piyes oynanmıştır.²¹

Türk Gücü’nün, bir “terbiye-i bedeniyeye ve hıfzıssıhha cem’iyyeti” olarak takdim edildiği Nizamnamesi’nde ise, yukarıda olduğu gibi, derneğin kuruluş nedenin, Türk ırkının güçten düşmesi, bu durumda ülke savunmasının da tehlikeye girmiş olması yönündeki değerlendirme sonucu, bu durumun önüne geçilmesi isteği olduğu görülmekte, ancak burada “Turan” a bir gönderme yapılmamaktadır. “Türk ırkı”nın içinde bulunduğu durum konusunda Nizamname’de şu tespitler ileri sürülmektedir:

“Türk ırkı bugün kemmiyyet ve keyfiyyetce korkunc bir uçuruma doğru sürüklenmektedir. Bizde muntazam istatistikler olsaydı bu acı hakikâti rakamların kat’i lisânıyla ifâde ve ihâta edebilirdik. Maa-mâ-fih askere davet olunan bin kur’a neferin şimdi ancak yüzünün vücûdları sağlam olup dokuz yüzünün hasta ve illetli çıktığı acı tecrübelerle sâbit olmuştur. Bu hâl bir müddet daha böyle gidecek olur ise bu güzel yurdumuzu düşmana karşı koruyacak değil hatta üzerinde yaşayacak bir adam bile bulunmayacaktır. Neden böyle oluyor? Bu ırk inhitâtının sebeplerinden bir kısmı siyâsi diğeri içtimâ’idir.”²²

---

¹⁹ A.y.

²⁰ “Türk Gücünün Müsameresi”, *Türk Sözü*, yıl:1, sayı:5, 8 Mayıs 1330 (21 Mayıs 1914), s.38

²¹ A.y.

²² “**Türk Gücü’nün Umûmi Nizâmı**, Türkün Gücü Her Şeye Yeter!, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, 1329, s.3. (Bu çalışmada nizamnamenin orijinal metni kullanılmakla birlikte, metnin Türkçe harflerle yayınlamış biçimi için Bkz. Toprak, “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.101-105 ve Tansel, “Memleketimizde Gençler İçin...”, s.285-289)

Siyasi nedenin, o güne kadar askerliğin sadece Türklerin vazifesi olması olarak ifade edildiği ancak, askerlik görevinin bütün vatandaşlara yüklenmesi ile bu nedeninin ortadan kalkmış olduğunun ileri sürüldüğü Nizamname’de, sosyal nedenler ise hastalıklar, zararlı alışkanlıklar ve tembellik olarak sıralanmakta, cehaletin, “tarz-ı maişet”i bilmemenin, verem, sıtma, frengi gibi hastalıkların, tütün, ispirto ve alkolün, en önemlisi olarak da rahatı sevmenin, tembelliğin yol açtığı kötü durumdan “ırk”ı kurtarmak için, gençlerin bir beden terbiyesi ve sağlık derneği kurmaya karar verdikleri ifade edilmektedir. Bu çerçevede dernek “klavuzluk”u da kapsayan “terbiye-i bedeniyye” ve “hıfzıssıhha” olmak üzere iki şubeden oluşmaktadır. Nizamname’de, beden terbiyesi ve izciliğin “sağlam ve kahraman” bir nesil yaratmak, gençleri “askerliğe hazırlamak” işlevine açıkça vurgu yapıldığı, bu faaliyetlerin bu yönden sağlayacakları fayda çerçevesinde ele alındıkları görülmektedir:

“Terbiye-i bedeniyyeden ise maksad sağlam ve aynı zamanda kahraman bir nesil vücûda getirmek ve sağlam vücûdlar ile mukaddes vatani ve mübârek muazzez ulû milletimizin varlığını müdâfaa etmek ve düşmana saldırmak olduğundan terbiye-i bedeniyye şu‘bemiz gençleri askerliğe hazırlayacak, içtimâ’i hayata, mâfevke riâyete, başlı başına yaşamağa alıştıracak olan ve Avrupada muvaffakiyyetle tatbîk ve ta‘mîm edilen (klavuz) teşkilâtını ihtivâ eder.”²³

Dernek, beden terbiyesi faaliyetlerinin yapılacağı yer olarak İstanbul’da Okmeydanı’nı Evkaf Nezareti’nden kiralamış ve “*hatirât-ı tarihiyeyi ihyâ eyliyecek sûretde millî bir spor mahali yapmağa teşebbüs etmiştir*”.²⁴ İdman yerlerinin bütün kırlar, dağlar, çayırlar, denizler olduğunu ifade eden Kuzucuoğlu Tahsin Bey de sözkonusu konuşmasında, Okmeydanı’nın Nizamname’de de vurgulanan “tarihi” yönüne dikkat çekerek,

“Milletine dünya güzeli İstanbulu ber-güzâr bırakan Fâtih, o güzeli yâd elinden koruyacak kuvveti yetiştirmek için de bir idmân yeri bırakmış: Ok Meydanı! Hazret-i Fâtih orasını tır-endâzlara, kemankeşlere vakf ediyor ve meydanı her türlü tecâvüzdün vekâye için vakfında diyor ki; ‘Üzerinden kuş uçurulmasın!’ Pâdişâhın şu sözündeki kerâmet hem o meydanı bugüne kadar bize muhâfaza ediyor, saklıyor, hem memleketde uçara atar okçular yetiştiriyor. İşte elimizde Ok Meydanı gibi bir

²³ A.e., s.4-5

²⁴ A.e., s.9

Pâdişâh yadigârı, koca Fâtihin ber-güzârı, millî, tarihi bir idmân yeri var ki, şart-ı vakfın ihyâsı için Türk Gücü, Evkâf Nezâretinden müsâade aldı ve orasını yakında mükemmel ve zamana uygun bir idmân yeri yapacak. Orada Bursanın efesi, Aydının zeybeği, Çukurovanın atlısı, Konyanın cirircisi, orada bütün Anadolunun yağız delikanlıları, Rumelinin yiğit pehlivanları yarışacak, yine orada bütün dünya yarışlarda boy ölçecek!”²⁵ demektedir.

Gerek incelediğimiz yazılardan, gerekse Nizamname’den anlaşıldığı üzere, Türk Gücü’nün kurulması yönünde gençleri harekete geçiren şey, Türk “ırk”ının güçten düştüğü, eski gücünü ve silahşörlüğünü kaybetmiş olduğu yönündeki tespittir. Balkan Savaşı’nın yenilgileri sonrasında bu tespitin birçok kişi tarafından yapıldığını ve beden terbiyesi, izcilik, gençlere yönelik askeri talim gibi uygulamaların, bu duruma bir çözüm olarak önerildiğini görmüştük. Türk Gücü de bu çerçevede, yeni yenilgilerin önüne geçme doğrultusunda, Türk gençlerini beden terbiyesi ile ve sağlık koruma konusunda bilinçlendirme yoluyla daha sağlıklı bir hale getirmek, beden güçlendirmek ve milleti bir “millet-i müsellaha” haline getirme, onun savaşıma güç ve kabiliyetini artırma yolunda, Avrupa’da olduğu gibi izcilikten yararlanma isteğiyle örgütlenmiştir. Ancak, kendilerinin bir izci teşkilatı olmayıp, Harbiye Nezareti tarafından ele alınması gerektiği ileri sürülen bu faaliyetler için yararlı olacak kişiler yetiştirme amacıyla olduklarını ifade etmeleri ile uyumlu biçimde “klavuzluk” (rehberlik) ifadesini kullanmışlardır. Faaliyetlerinin ne yönde olacağı, Nizamname’nin birinci maddesinde de ifade edilmektedir:

“Madde 1- Merkezi İstanbul’da olmak üzere [Türk Gücü] adıyla ve [Türkün gücü her şeye yeter] şîârıyla bir terbiye-i bedeniyye ve hıfzıssıhha cem’iyyeti kurulmuştur. Terbiye-i bedeniyyeden maksad Türklerin ahvâl-i sıhhiyelerini ıslâh ve teşekkülât-ı bedeniyyelerini takviye ve tekâmül ettirerek milleti mâişet-i hazıranın icâb ettiği her türlü mesâi ve mübârezâta mütehammil ve çevik ve çâlâk kılmaktır. Bunun için ma’kûl ve fenni cimnastik ile sporların vasi‘ mikyasa memleketde neşr ve ta‘mimine çalışılacaktır. [Klavuzluk] usûlüyle gençler askerliğe hazırlanacaktır. Ve terbiye-i askeriyye ile de millet yine o silahşör ve o cündî millet haline getirilecektir.”²⁶

Birinci bölümde, nüfusun sağlığını artırma, böylece de onu gerek askeri, gerekse iktisadi açıdan daha verimli kılma amacına yönelik olarak “hıfzıssıhha” yani

²⁵ Kuzucuoğlu Tahsin Bey, “Güccülük”..., s.180-181

²⁶ “Türk Gücü”nün Umûmî Nizâmı..., s.5

sağlık koruma konusunun önem kazandığını, bu konuda hükümetlerin başta okullarda müfredata “hıfzıssıhha” derslerinin eklenmesi olmak üzere çeşitli önlemler aldıklarını, bu amaçla derneklerin kurulduğunu ifade etmiştik. Türk Gücü de milletin gücünü yükseltme amacı çerçevesinde, bu konuda da faaliyete girişmiş, beden terbiyesi şubesinin yanı sıra bir de hıfzıssıhha şubesini içerecek biçimde örgütlenmiştir. Hıfzıssıhha konusunda derneğin yapacakları, yine birinci maddede ifade edildiği üzere, halk için hıfzıssıhha kitapları yazıp ücretsiz olarak dağıtmak, sıtmaya karşı halka kinin dağıtmak ve sivrisineklerle nasıl mücadele edileceğini öğretmek, vereme karşı dispanserler kurmak, frengi hakkında halkı bilgilendirmek, bu hastalıklara yakalananları gezici doktorlar aracılığıyla tedavi etmek, yayılmalarını önlemek, çiçek hastalığına karşı aşı yurtları açmak, bulaşıcı hastalık durumunda derhal korunma yollarına ilişkin yayınlar yapmak, bebek ve çocukların himayesine çalışmak, üçten fazla çocuğu olan muhtaçlara yardım etmek, meydanlar, bahçeler yapılması için resmi makamlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunmak, ormanlar yetiştirmek için ağaç bayramları yapmak, zararlı alışkanlıklar, tütün aleyhine etkili propaganda yapmak, caddelerin güneş ve hava dolaşımına uygun olarak genişletilmesi için hükümet ve belediyeler nezdinde girişimde bulunmak ve bu konuda belediyelerin çalışmalarına “müzahir olmak”, amaca ulaşmak için yapılacak yarışmalarda başarılı olanlara ödüller vermek olarak sıralanmakta²⁷ ve

“ (...) hülâsa Türklüğün mesâil-i hayâtiyyesine temâs eden umûr ile iştigâl ederek hâlen Türklüğü mahv ve inkirazdan kurtarmak ve istikbâlen ecdâdımız gibi sağlam ve kalabalık feyyaz bir nesil, vatani, hukukunu, nâmâsunu, mefâhirini korumak için ancak kendi kuvvetine istinâd eder bir Türk nesli vücûda getirmektir. Ancak bu sayılan emeller bir gâyedir ki Türklere mahsûs bir azim ve sebât ile çalışılarak elde edilecektir.”²⁸ denilmektedir.

3.1.2. Türk Gücü’nün Örgütlenme Biçimi

Ülke çapında örgütlenmek üzere kurulan Türk Gücü’nün vilayet, liva ve kazalarda “tâli” (ikincil/alt) merkezleri bulunmakla birlikte bunların hepsi,

---

²⁷ A.e., s.5-6

²⁸ A.e., s.6.

İstanbul'daki merkeze bağlıdır. İstanbul merkezi, asli genel başkanın (reis-i umuminin) tayin edeceği bir başkan yardımcısı (reis vekili) ile bir doktor, bir mühendis, bir katip ve üç üyeden oluşmakta ve derneğin hükümete karşı sorumlu bir temsilcisi bulunmaktadır (Madde 2, 4).²⁹ Türk Gücü'nün "*Gücün işlerinin çığrından çıkmaması ve temellerinin iyice sağlamlaştırılması için müstesna olarak*" üç sene iş başında kalacak idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır (Madde 29):

"Fahri reis-i umûmî	:	
Asli reis-i umûmî	:	İstanbul Muhâfızı Miralay Cemâl Beyefendi
Reis vekili	:	Âtîf Bey Mekteb-i Mülkiye me'zûnlarından Feneryolunda mûkim
Doktor	:	Tevfik Rüşdü Bey Meclis-i Umûr-u Baytariye hıfzıssıhha müdür muâvini
Mühendis	:	Sâlim Bey Evkâf Nezâreti memurlarından
Kâtib	:	Fâlih Rıfkı Bey Darülfünûn talebesinden Cibâlîde mûkim
A'zâ	:	Edhem Nejad Bey Sâbık Manastır Dar-ül-muallimini Müdürü, Üsküdar mûkim
A'zâ	:	Basri Bey Nansi Ziraât Mektebinden me'zûn Beşiktaşda mûkim
Murahhas-ı Mes'ûl	:	Makina mühendisi Kuzucuoğlu Tahsin Bey Cihangirde mûkim" ³⁰

Her sene sonunda faal üyelerinin katılımıyla tali merkezler kongreler düzenlerken, İstanbul'daki faal üyelerin ve tali merkezlerin göndereceği delegelerin katılımıyla İstanbul'da da Büyük Kongre düzenlenir. Bu kongrelerde merkezler bir senelik işlemleri ve harcamaları hakkında kongreyi bilgilendirir ve gelecek sene için bütçeler oluşturulurken, İstanbul'daki Büyük Kongre ayrıca, Nizamname'de değişiklik yapma hakkına da sahiptir. İdare heyetleri de sözkonusu kongrelerde seçilmektedir. İstanbul Merkezi, İstanbul'da Nizamname hükümlerini uygulamanın yanı sıra diğer merkezlerde de bunların uygulanışını teftiş etmek, sorunlara çözüm bulmak ve dernek üyeleri arasındaki birliği ve uyum ve istikrarı sağlamakla da görevlidir (Madde 6, 7).

Tali merkezler ise, kasabalarda Nizamname maddelerini uygulamak, köylerde ve nahiye merkezlerinde sıhhiye ve beden terbiyesi teşkilatını yürütmekle yükümlüdürler. Bu çerçevede yapılacak işler şunlardır: Binicilik, ok, cirit, nişan

²⁹ Buradan sonra Nizamname maddelerine yapılan atıflar için, metin içinde madde numaraları verilmeyle yetinilecek, ayrıca dipnot verilmeyecektir.

talimleri, güreş, kılıç kalkan gibi milli oyunları ihya etmek, köyde yapılacak yeni mahalleleri ve evleri İstanbul merkezinden yapılarak gönderilecek haritalar ve planlara göre inşa etmek, köy etrafında orman yetiştirmek, içilecek suları kapalı yerlerden geçirmek, adi çıban ve hafif yaraları sarmak ve aşı memurlarının bulunmadığı mahallerde çiçek aşısı yapmak gibi ilkyardıma icra edecek her köyde bir köy hekimi buldurmak. Güç, medrese ve okullardan mezun faal üyelerine ilk yardımcı öğretecek ve ilköğretim okullarına öğretmen olmak üzere köylere gönderecektir. Bunlar okullarda çocukların sağlık durumlarını iyileştirmeye çalışacak, okul zamanları dışında köylüye hekimlik vazifesini yapacak ve köyün sağlık teşkilatına nezaret edeceklerdir (Madde 8).

Anlaşılabileceği üzere Türk Gücü, özellikle köylerde, beden terbiyesine ilişkin talimlerin icrasının yanı sıra, mahallelerin, evlerin yapımından orman yetiştirmeye, temiz su sağlamadan ilkyardım, aşı yapma gibi faaliyetlere uzanan geniş bir yelpazede, köyün ve köylülerin yaşamlarının, sağlık kurallarına uygun bir biçimde düzenlenmesine çalışmaktadır. Nizamname'nin 15. maddesinde, Gücün üyeleri için en büyük faziletin, *“vücûd-u milletin hüceyrâtı olan köylere hayat verecek mekâtib-i ibtidâiyye muallimliği”* ve Gücün en önemli çalışmasının da üyeleri arasından, amacını gerçekleştirecek öğretmenler yetiştirmek ve bunlar aracılığıyla *“köylünün ruhuna ve vücûduna nüfûz ederek huyumuzu ve suyumuzu düzeltmek”* olduğu ifade edilmektedir (Madde 15).

Türk Gücü'ne kimlerin üye olabileceğine gelince, Nizamname'de biri fahri - ki bunlar para yardımında bulunan üyelerdir -, diğeri de faal olmak üzere iki tür üye olduğu, faal üye olmak için, Osmanlı olmak, *“hüsn-ü hal ve etvâriyle mütehalli bulunmak”*, yirmi yaşını doldurmuş olmak ve beden hareketleri yapmaya engel olacak hastalığı olmadığını doktor raporuyla ispatlamak gerekmektedir. Yirmi yaşından küçük olanlar ise *“müteâllim”* sıfatıyla kabul olunmaktadırlar. Faal ve fahri üyelerin üyeliklerine, idare heyeti karar vermektedir. Faal üyelerin jimnastik ve spor yapmaları zorunludur. Nizamname'den Türk Gücü'nde jimnastik yöntemi olarak, Müller'in “Mon Sistemi”nin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Her faal üye bu jimnastik yöntemindeki hareketleri düzgün bir şekilde yapmaya ve belirli zamanlarda bunlardan sınav olmaya mecbur olduğu gibi, haftada bir gün uzun yürüyüşlere ve bir gün de sporlara katılması zorunludur (Madde 19-24). Sporlar şöyle

sıralanmaktadır: Uzun yürüyüşler, jimnastik adımı, vadi koşma, sıçrama, atlamak, “yüzgeçlik” (yüzücülük) ve gemicilik (kürek, yelken) alaturka alafranga güreş, boks, meç, kılıç, kalkan, ok (kemankeşlik, tirandazlık) cirit. Değnek, kargı, binicilik, nişan talimleri, disk, bisiklet, otomobil kullanmak, futbol, tenis, golf, hokey, polo vb. (Madde 25). Her üye isteğine ve yaşına göre bir spor yapacak, bu sporların her birine ayrı ayrı nöbetleşe olarak katılacaktır. Yürüyüşler “klavuzluk” (rehberlik/izcilik) yöntemiyle yapılacak, klavuzluk ve oyunların birer talimatı olacak ve bunlara ve Nizamname’ye uygun hareket etmeyen veya jimnastik hareketlerini yapmayanlar hakkında idare heyeti, faal üyelere seçeceği bir hakem heyeti aracılığıyla ceza verecek, bu cezalar öğüt, uyarı ya da uzaklaştırma biçiminde olacaktır. Beden terbiyesine özen gösterenler ve vücudunu iyi yetiştirenler ise ödüllendirilecektir (Madde 26-28). 28. maddede, “*Elhâsıl Türk Gücünün nizam ve intizâmını Türk terbiyesinin esâsı olan (sıra, saygı) te’min edecektir.*” denmektedir (Madde 28).

Türk Gücü’nün kıyafeti konusunda ise Nizamname’de, eski Türk kıyafetleri ve başlıkları hakkında incelemede bulunduğu, şimdilik geçici bir kıyafet ve başlık belirlendiği belirtilmektedir (Madde 14). Gücün bir de bayrağı olacaktır (Madde 17).

Nizamname’den de anlaşılacağı üzere ülke çapında örgütlenmeyi amaçlayan Türk Gücü’nün, -Kuzucuoğlu Tahsin Bey’in konuşmasında, Türk Gücü kurulalı 14 ay oluyor demesi gözönüne alındığında- Mayıs 1914’e gelindiğinde, Tahsin Bey’in verdiği bilgiye göre, Rumeli’de Edirne, Tekfurdağı, Gelibolu, Anadolu’da ise Bursa, Kütahya, Balıkesir, Çanakkale, Burdur, İzmir, Mersin, Adana, Ankara, Konya, Samsun, Erzurum, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Zara, Daday, Kilis, Ayıntab, Urfa, Ceyhan olmak üzere tam 26 şubesi bulunmaktadır.³¹ Tahsin Bey konuşmasında bazı şubelerin çalışmaları hakkında şunları söylemektedir:

“Konyalılar ikiyüz lira sarfıyla mükemmel bir endâht yeri yaptırıldılar; muntazam ateş ta’limleri yapıyorlar. Ankaralıları at yarışları yapıyor, Konya, Sivas, Erzurum cirid oynuyor velhâsıl Türk Gücü Anadolu’da tam ma’nâsıyla uyanmıştır. Türk Gücü bu sene ilk büyük ictimâ’ını bütün kollarının iştirâkiyle Söğüt yaylasında yapacak. Ertuğrul Beyin gününden beri, yani devletimiz kuruldu kurulalı Söğüt ilk olarak böyle bir gün görecektir.

---

³¹ A.e., s.180-181

Ertuğrulun, Gazi Osmanın, Orhanın ruhları orada güccüleri okşayacak. İşte Türk Gücü, cihâna hâkim olacak kuvveti demir göğdeler, pulad bileklerde yetiştirmek isteyen millî bir müessesedir ki, onun ne olduğunu asıl en güzel şîârı söyler: *Türkün gücü her şeye yeter.*³²

Nizamname’de bu konuda her hangi bir ifade olmamakla birlikte, Kuzucuoğlu Tahsin Bey’in konuşmasında dile getirilen dikkat çekici bir nokta, erkekler kadar kadınların da bedenlen güçlendirilmesine çalışmak gerektiğinin ifade edilmesidir. Tahsin Bey, eskiden erkeklerle beraber ata binen kadınların attan indirilip, bir köşeye oturtulduklarını ileri sürerek, erkeklerden kadınları da idmanlara, güç oyunlarına sevketmelerini istemekte ve ancak böylece “*memlekete güçlü, kuvvetli vâlideler, vatan müdâfilerine gürbüz kahramân arkadaşlar, Turanın akıncılarına yılmaz, yorulmaz yoldaşlar*”³³ yetiştirilebileceğini ifade etmektedir. Kadınlara hitaben yaptığı konuşmasında ise Tahsin Bey, onlardan Türk Gücü’ne bir kadınlar şubesi açmalarını istemiş ve onlara şöyle seslenmiştir:

“Kadını attan indirdik, yanımızdan ayırdık. Kudret-i kuvveti de bizden ayrıldı. Erkek hayât-ı ictima’iyyede işsiz kalalı kör, topal, çolak oldu, yarım kaldı. Yarım erkeklerden teşekkül eden milletler yarım milletlerdir. Milleti kurtaracak sizsiniz. İşte bugün Türk Gücü âmâl ve makâsıdını size söylerken diyor ki, hanımlar milleti kurtarınız, bize yardım ediniz, uzaktan yardım ediniz Türk Gücüne bir kadınlar şubesi açınız. Ve memlekete güçlü kuvvetli vâlideler, vatan müdâfilerine gürbüz kahramân arkadaşlar, Turanın akıncılarına yılmaz, yorulmaz yoldaşlar veriniz.”³⁴

Burada kadınların bedenlen güçlendirilmesinin, kadınların “güçlü kuvvetli vatan evlatları” doğuracak ve yetiştirecek olmaları yani annelik vasıfları ve asıl kahraman olan erkeklerin “arkadaşları, yoldaşları” yani eşleri olmaları bağlamında teşvik edildiği görülmektedir.

Türk Gücü 1330 (1914) senesinde yeni bir Nizamname yayınlamıştır. Bu Nizamname’de bir öncekinin bazı maddelerine ekleme ya da eksiltmeler yapılmış ve bazı yeni maddeler eklenmiştir. Burada önemli gördüğümüz bazı değişikliklere değineceğiz. 1330 Nizamnamesi’nde dikkati çeken bir değişiklik, 1329 Nizamnamesi’nin birinci maddesinde dernek, bir “terbiye-i bedeniyye ve hıfzıssıhha

---

³² A.e., s.181

³³ A.e., s.180

³⁴ A.y.

cem'iyyeti" olarak tanıtılırken, sonrakinde sadece bir "terbiye-i bedeniyye cem'iyyeti" olduğunun ifade edilmesidir. Birinci maddede hıfzıssıhha ile ilgili paragraf da metinden çıkarılmıştır. Bu durumda varılacak sonuç, Türk Gücü'nün ikinci yılında ayrı bir hıfzıssıhha şubesi olmadığıdır. Metinden beden terbiyesi ile amaçlananlara ve beden terbiyesi şubesinin, askerliğe hazırlama amacına dikkat çekilen "klavuz" teşkilatını da kapsadığına ilişkin paragrafın çıkarılması, amaca ulaşmada kullanılacak yöntemler arasında, öncekinde yer alan "klavuzluk" yöntemine sonrakinde yer verilmemesi ve faal üyelerin yapması gereken yürüyüşlerin "klavuzluk" yöntemiyle yapılacağına ilişkin maddenin de 1330 Nizamnamesi'nde yer almaması dikkat çekici değişikliklerdir.³⁵

Değişikliklerin bir kısmı adlandırmalarda yapılmıştır. 1329 (1913) Nizamnamesi'ndeki "tâli merkezler", "İstanbul Merkezi" ifadeleri yerine 1330 (1914) Nizamnamesi'nde sırasıyla "Merkez-i Umûmî" ve "mahalli merkezler" ifadesi kullanılırken (Madde 2), yine bir önceki Nizamname'de bahsedilen "Kongreler" ve "İstanbul Kongresi" yerine "Küçük Kurultay", "Büyük Kurultay" ifadeleri kullanılmıştır (Madde 4). "Tali/Mahalli" merkezlerle ilgili olarak 2. maddede yer alan "*Her tâli merkez doğrudan doğruya İstanbul merkezine merbûtdur.*" ifadesine, 1330 Nizamnamesi'nde, "*Kendileri için daha ziyâde suhûlet ve menfaât takdir ederek idâreten tâbi buldukları liva ve vilâyete merbûtiyetlerini arzu eden merkezlerin işbu taleblerini münâsib görürse merkez-i umûmî kabul eder.*" ifadesi eklenmiştir (Madde 2). Bir diğer değişiklik 5. maddeye fahri ve asli genel başkanların "kayd-ı hayat şartıyla" kurucular tarafından seçildiklerinin ve haleflerinin Büyük Kurultay tarafından seçileceği bilgisinin eklenmesidir. İlk Nizamname'de derneğin başında bulunan İstanbul Merkezi yerine, ikincide "Merkez-i Umûmî"den söz edilmekte ve asli genel başkanın başkanlığında bir reis vekili ile yediden on ikiye kadar üyeden oluşacağı ifade edilmektedir (Madde 6). Nizamname'nin sonunda, "Merkez-i Umûmî"yi oluşturan isimler şöyle sıralanmaktadır:

---

³⁵ **Türk Gücünün Umûmî Nizâmı**, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, 1330, s.4. 1330 Nizamnamesi olarak bahsedeceğimiz bu Nizamname maddelerine buradan sonra yapılacak atıflarda ayrıca dipnot verilmeyecek, metin içinde madde numaraları belirtilecektir.

“Reis-i Umûmi-i Asli:

Bahriye Nazırı Mirliva Cemal Paşa Hazretleri

Merkez-i Umûmi

Reis Vekili İttihad ve Terakki Merkez-i Umûmisi Başkâtibi Atıf Bey

Gökalp Bey

Sıhhiye Müdüriyeti Müfettiş-i Umûmisi Doktor Tevfik Rüşdü Bey

Makine Mühendisi Tahsin Bey

Zirâat Mütchassısı Basri Bey

Muharririnden Falih Rıfkı Bey

Aydınoglu Raşid Bey

Mühendis ve Mimar Sâlim Bey”³⁶

Yeni Nizamname’de bazı yenilikler de vardır. Bunlardan biri, “Merkez-i Umûmî Reis Vekili” başkanlığında, “Merkez-i Umûmî” tarafından seçilmiş ve biri “başkâtip” diğeri “muhâsib” iki üyeden oluşan bir “Kalem Odası” oluşturulmasıdır. Kalem Odası hergün toplanarak, Gücün işlemleri ile ilgilenecektir (Madde 8).

Dokuzuncu madde incelendiğinde ise “Merkez-i Umûmi”nin görevlerinin, ilk Nizamname’de yedinci maddede belirtilen İstanbul Merkezi’nin görevleriyle kıyaslandığında daha ayrıntılı bir biçimde tarif edildiği görülmektedir.³⁷ “Tâli/Mahalli Merkezler”in, ilk Nizamname’nin 8. maddesinde ayrıntılı olarak anlatılan ve özellikle hıfzıssıhhate ilişkin görevleri ikincisinde yer almamakta farklı bir görev tanımı getirilmektedir.³⁸

³⁶ A.e., s.16

³⁷ “ Madde 9- Merkez-i Umûmi Gücün muâmelât-ı umûmisini icrâ ve teftiş ve nizâmnamenin tamamı-i mer‘iyyetini ve muhâberâtı te‘mîn eder, Güc a‘zâsı meyânındaki muhâdenet ve uhuvveti ve âhenk ve intizâmı muhâfazaya çalışır. Gücün terakki ve tekâmülü esbâbını düşünür, selâhiyeti dâhilindekileri icrâ ve olmayanları kongreye iblâğ eder. A‘zâ-yı hâmiye ve dâime ve menâbi‘-i varidât bulmağa gayret eyler. Avrupadan icâbında muallimler mütchassıslar getirir. Maksudı dâhilinde gazeteler, risâleler, mecmualar, kitablar neşr eder. Umûmî seyâhâtler ve eğlenceler ve müsâbakalar tertib eder, müsâbakalarda kazananlara mükâfâtlar verir. Ve efrâd-ı cem‘iyyete lâzım olan edevât ve techizât ve levâzımâtın tedârik ve celbine tevessül eder. A‘zâ-yı cem‘iyyete verilecek muhtelif nişanlar ve işâretleri ücret-i muayyenesi mukâbilinde merkezlere gönderir.” A.e.

³⁸ “Madde 10- Mahalli merkezler, merkez-i umûmî ile muhâbereyi yapar, buldukları mahalde Güc nizâmnamesini tatbik sa‘y eder, muhtelif oyunları ve ta‘limleri yapdıracak muallimler bulur, oyun yerleri tedarik eder. Mahalli müsâbakalar, eğlenceler ve münâsib zamanlarda seyâhâtler ve yürüyüşler tertib eder. Güc efrâdı arasında hakiki uhuvvet ve samimiyet te‘sisi için çalışır. Ve Güce her türlü a‘zâ kayd eder, a‘zânın taahhüdâtını tahsil eyler. Ve varidâtının üçde birini merkez-i umûmî hissesi olmak üzere gönderir.” A.e.

1330 Nizamnamesi üyeler açısından incelendiğinde de farklılıklar arz etmektedir. Önceden “faal” ve “fahri” olmak üzere iki sınıf üye bulurken, artık, “a‘zâ-yı fa‘âle”, “a‘zâ-yı hâmiye” ve “a‘zâ-yı dâime” olmak üzere üç sınıf üye vardır. Faal üyeler, aylık en az 5 kuruş veren ve idman ve talimlere katılmak mecburiyetinde olanlar, “hâmiler”, en az 10 kuruş aylık ya da 1 lira senelik aidat verenler, “dâimi” üyeler ise, bir kerelik en az 5 lira veren üyelere (Madde 16-19).

Özet olarak, 1330 Nizamnamesi incelendiğinde Türk Gücü’nün artık ayrı bir “hıfzıssıhha şubesi” bulunmadığı, hıfzıssıhhaya ilişkin ifadelerin dahi Nizamname’de yer almadığı, “klavuzluk”un sözünün edilmediği, merkez-i umumi ve mahalli merkezin görev tanımlarında değişiklik olduğu ve üye çeşitlerinin de ikiden üçe çıktığı söylenebilir. Bu Nizamname’de diğerinden farklı olarak bir de “Dâhili Nizâmname” (İç Nizam) yer almaktadır. 1329 Nizamname’sinin 18. maddesinde “Gücün bir de (İç Nizâmı) vardır.” denilmekle birlikte, bu “İç Nizam” verilmemekteydi. 1330 Nizamnamesi’nin 25. maddesinden 52. maddesine kadar olan maddeleri bu İç Nizamname’yi oluşturmaktadır.

İç Nizamname’de, üyelik şartları, talimler, sınav, berat, nişan ve yarışmalar ile Türk Gücü’nün teşkilat yapısı hakkında bilgi verilmektedir. “Hâmi” ve “dâimi” üye olmak için, mahalin merkezine başvurmak yeterlidir. Merkezler iki gün içinde cevaplarını bildireceklerdir (Madde 25). Faal üye olmak için ise, mahalli merkezlere başvurup, isim, künye, yaş, başka bir derneğe üye olup olunmadığı, bir hastalığı bulunup bulunmadığı gibi soruları içeren beyannameden doldurmak gerekmektedir. Merkez, başvuruda bulunan kişi hakkında yapacağı incelemeden sonra, bu kişinin derneğe girip giremeyeceğine karar verecektir. Eğer cevap olumlu ise kişi, “*Sulh ve harb zamanında vatanıma fâideli bir uzv olmak için Türk Gücüne giriyorum Gücün nizâmâtına riâyet edeceğime ve her zaman nâmûslu vatanperver bir Türk gibi hareket edeceğime söz veriyorum.*” sözlerinin yazılı olduğu “taahhüd varakası”nı imzalayıp, özel deftere adı ve vereceği aidat yazılıp imzalandıktan sonra faal üye olmuş olacaktır (Madde 26).³⁹

³⁹ İstanbul’da faal üye olmak için yapılacak başvuruların, Koska’da İttihat ve Terakki Kulübü’nde bulunan Türk Gücü yazıcısına yapılması gerektiği, yeni üye kaydına başlandığına ilişkin olarak Türk Gücü tarafından Tanin gazetesine verilen ilandan anlaşılmaktadır. **Tanin**, no:2133, 16 Teşrin-i Sâni 1330 (29 Kasım 1914), s.3

İç Nizamname incelendiğinde Türk Gücü'nde nişan talimlerine özel bir önem verildiği görülmektedir. 29. maddede her üye için nişan talimine katılmanın zorunlu olduğu belirtilmektedir (Madde 29). Bu talimlerin muvazzaf ya da kabul olunursa emekli subaylar tarafından yaptırılması, eğer bu imkansız ise dışarıdan uzman (berri) eğitmen tedarik edilmesi gerektiği, nişancılıkta beceri gösterenlere Merkez-i Umumi tarafından “avcılık beratı” verileceği ve bu beratı alanların isimlerinin bütün merkezlere bildirileceği ifade edilmektedir (Madde 30, 31, 32). “Koşu, atlama, binicilik, yüzgeçlik, gemicilik, güreş, cirid, meç, kılınc, kalkan, yumruk, ok, cirid değnek ve kargı” talimleri için de beratlar bulunmaktadır ve üyeler bunlardan hangisinde talim yapmışlar ise, merkezlere başvurarak, berat almak için sınav olmak istediklerini bildirdikleri takdirde, merkezlerin tayin edeceği dört uzmandan oluşan – ikisi subay olmak zorundadır- bir sınav heyeti tarafından yapılacak sınav sonucunda, Merkez-i Umumi'ye gönderilecek rapora verilecek yanıt üzerine, Gücün kıyafeti giyildiğinde kola takmak için bir nişanla ödüllendirileceklerdir (Madde 34).

Türk Gücü Merkez-i Umumisi tarafından her sene genel yarışmalar düzenlenecek ve bunlara bütün Güccülerin katılabilmesi için en az bir ay öncesinden bu yarışmaların yapılacağı mahalli merkezlere bildirilecektir (Madde 35, 36).

İç Nizamname'de değinilen bir diğer konu “Güç Ocakları”dır. Güç üyelerinin toplanıp talim yapmaları, biraraya gelmeleri, bazı zanaatlarla uğraşmaları ve Güce lazım olan silah, çadır, yemek tenceresi ve diğer gerekli malzemelerle, iş alet ve edevatlarının saklanması için olan bu Güç Ocakları'nın tercihen merkezle aynı binada olması istenmektedir. Büyük şehirlerde semtlere göre Güç Ocakları olacağı da belirtilmektedir (Madde 37, 38).

Gücün nasıl teşkilatlandığına gelince, “*Seyâhâtlerde ve millî tezâhürâtda Güc a'zâsı teşkilât-ı mahsûsaya tebâen hareket eder.*” denilen bu teşkilat, 1914 yılında kurulan ve aşağıda inceleyeceğimiz İzci Ocağı'nın teşkilatına oldukça benzemektedir. İzci Ocağı'nda olduğu gibi, Türk Gücü de oba, kol ve oymaklardan oluşan bir teşkilata sahiptir. Buna göre, 10 Güccü bir “Oba”, 5 oba bir “Kol” ve iki kol da bir “Oymak” oluşturacaktır. Bir yerde her 100'den fazla 50 Güccü için ayrı bir oymak oluşturulacaktır. Oymağı oluşturan iki koldan birine “sağ kol”, diğerine “sol kol” denilirken, her kolu oluşturan beş obanın da ayrı ayrı isimleri vardır. Bunlar sırasıyla “Ak, Kara, Kızıl, Gök ve Sarı”dır. Bu isimler İzci Ocağı'nda da

kullanılmaktadır. Her Güccünün ise eskilik sırasıyla bir numarası vardır. Bu durumda bir oymağın sağ kolunun Kara obasının beşinci “neferi”nin künyesi, “Sağ Kara Beş”dir. Yine İzci Ocağı’nda olduğu gibi, Türk Gücü’nde de obaların komutanına “Ares”, kolların komutanına “Ağa” ve oymaklarınkine de “Bey” denilmektedir. Bey, oymağının talim ve terbiyesinden, zabt ve rabtından sorumludur ve iki piyade, iki de süvari olmak üzere dört ulağı (yaveri) bulunmaktadır. Hiyerarşik bir biçimde örgütlenmiş bu teşkilatta mahalli merkezler Beyleri, Beyler de Ağaları ve Aresleri seçmektedirler. Beyler sağ kollarına üç, Ağalar iki ve Aresler da bir yıldız takmaktadırlar. Teşkilat ile harekete gerek görüldüğü durumlarda verilen hazırlık emri ile talim emirleri merkez tarafından beylere yazılı olarak verilmekte, emrin verilmesiyle Bey oymağın kumandasını ele almakta ve bu andan itibaren Beylerin, Ağaların ve Areslerin emirlerine itaat zorunlu olup, itaat etmeyenler cezalandırılmaktadır (Madde 40-44, 47, 50-51).

Her obanın bir çadırı, iki baltası, iki küreği ve iki de av tüfeği vardır. Oymağın bayrağı, Osmanlı Bayrağı olup, Gücün bir de özel kıyafeti bulunmaktadır: Kışın çuhadan ve yazın ketenden askerin kabul ettiği başlık (Enveriye), yakası devrik haki renkte ceket (önü kapalı, iki sağda iki solda kapaklı dört cebi olacaktır), haki kısa pantolon, haki dolak, muhite göre rahat yürümeye elverişli ayakkabı. Anlaşılacağı üzere Türk Gücü, üniformalı bir örgüttür. Bir örnek kıyafet giymek bir yandan tektipleştiri, diğer yandan da “topluluk bilinci, birlik hissi” oluşturucu bir işlev görmektedir. Bir örnek kıyafet ile kişisel bir çok fark ortadan kaldırılır, kıyafetle birlikte bireyler de “bir örnek” haline getirilirken, aynı kıyafet içinde olma, grubu oluşturan bireylerde diğerleri ile ortak bir bütünün üyesi olduğu, onlarla benzer olduğu ve aynı amaç uğrunda faaliyet gösterdiği hissini de uyandırmaktadır. Tektip kıyafetin grup üyeleri üzerinde yaptığı bu etkinin yanı sıra, dışarıya da verdiği mesajlar vardır. Tektip kıyafet giymenin dışarıya söylediği de bu kıyafeti giyenler arasında bir birlik, özellikle de bir amaç ve faaliyet birliği, bir benzerlik olduğudur. Aşağıda inceleyeceğimiz diğer paramiliter örgütlenmeler de tek tip kıyafete özel bir önem vermişlerdir. Aşağıda göreceğimiz gibi bu örgütlerin kurucuları için de bir örnek kıyafet giymenin önemi, amaçta ve eylemde birlik hissini uyandırmasıdır.

Tek tip kıyafet, hiyerarşik örgütlenme, nişan talimleri, Bahriye Nazırı Mirliva bir Genel Başkan, eğitmen olarak subaylar, askere hazırlık amacı, bütün bunlar Türk

Gücü'nün bir paramiliter örgüt olarak değerlendirilmesinin nedenleridir. Balkan Savaşı'nda alınan yenilginin yarattığı bunalım ve giderek artan milliyetçilik ortamında, "Türk ırkında görülen bozulmanın, güçsüzlüğün" önüne geçmek, onu yeniden yükseltmek amacıyla ve bu amacını jimnastik, izcilik, oyunlar ve sporlar ile gerçekleştirmeye çalışmak üzere bir "terbiye-i bedeniyye ve hıfzıssihha cemiyeti" olarak ve Turancılık ideolojisi çerçevesinde, "Turan'a varmak" biçiminde ifade edilen daha büyük bir amaçla 1 Mart 1913'te kurulan ve özellikle yetiştirilecek öğretmenler aracılığıyla köylülerden işe başlayarak "Türk'ün huyunu, suyunu düzeltme" kararlılığında olan Türk Gücü, kuruluşundan bir yıl sonra, Anadolu ve Rumeli'de bir çok yerde örgütlenmiş ve bu yeni yılında yeni bir Nizamname yayınlamıştır. Bu yeni Nizamname'den hıfzıssihha şubesinin artık bulunmadığı anlaşılmakta, yine bu Nizamname'de izciliğe de değinilmemektedir. İstanbul'da bulunan ve başında Bahriye Nazırı Miriliva Cemal Paşa'nın, başkan yardımcılığı ve üyeliklerinde de yine İttihatçıların bulunduğu bir "Merkez-i Umumi" tarafından yönetilmekte, buradan emir alan mahalli merkezler ise, mahallerindeki oymaklar üzerinde yer almakta, oymaklar kollardan, kollarda obalarda oluşmakta ve hepsi hiyerarşik bir şekilde Türk Gücü'nü oluşturmaktadırlar.

Kuruluşundan beri, askere hazırlama amacını, milleti bir "millet-i müsellaha" haline getirme, onu yeniden "silahşör" yapma amacını açıkça dile getiren derneğin, bu çerçevedeki talimler arasında en çok nişan talimine önem verdiği, bu talime katılmayı bütün üyeler için zorunlu tuttuğu görülmektedir.

Buraya kadar anlatılanlardan anlaşılacağı üzere dernek, Türk milliyetçiliği hatta Turancılık ideolojisi doğrultusunda örgütlenmiş, ana amaç olan "Turan'a varmak" yolunda kurulan dernekler arasında Türk Gücü de Türklüğün fiziksel olarak yükselmesi ve yeniden "müsellah" bir millet olmasını sağlamak üzere kurulmuştur. Bu dernekten yetişen gençler, "Turan'ın akıncıları" olacaklardır. Balkan Savaşı sonrasında Türk Milliyetçiliği'ni benimseyen ve savaşlarda başarı için gençlerinin askere alınmadan önce bu hizmet için hazırlanmasının önemini kavramış olan İttihat ve Terakki de bu derneğe destek vermiştir.⁴⁰ Derneğin Merkez-i Umumisi'nde birçok

---

⁴⁰ Zafer Toprak da "(...)dönemin Türkçülük akımının bir uzantısını oluştur[duğunu]" söylediği ve "paramiliter" bir dernek olarak nitelendirdiği Türk Gücü'nün Harbiye Nezareti ve İttihatçı çevrelerden yakın destek gördüğüne dikkat çekmektedir. Toprak, "İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik

İttihatçı bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Ziya Gökalp, Türk Gücü'ne itafen "Hayat Yolunda" adlı bir şiir ve "Yeni Attila" başlıklı bir marş da yazmıştır. Fevziye Abdullah Tansel, Gökalp'in Balkan Savaşı'nda Osmanlı'nın toprak kayıplarını tescilleyen 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması'nın imzalanmasında birkaç gün sonra 5 Haziran'da yayınladığına dikkat çektiği ve Türk Gücü'ne sunmuş olduğunu belirttiği "Hayat Yolu"nda şiirinde, gücünü yitirmiş, ancak Turan mefkuresi bağlı bir gencin çektiği acı ve onu ferahlığa kavuşturacak yol anlatılmıştır.⁴¹ Şiirin son iki kıtası şöyledir:

"Hayât yolu uçurumlu, dağlık, kayalık;
İrâdede azimsizlik, gücde yayalık;
Vicdânımda ne kuvvet var derken, mayalık,
Bu kuvveti canda değil, cânânda buldum.

Cânân kim, o, bir gözlere görünmez perî,
Bir Ay'dır ki gönüllerde parlar izleri;
Gökyüzünde arar iken ben o dilberi,
Onu, gökte değil, yerde: Turân'da buldum."⁴²

Gökalp, Edirne ve Kırkkilise'nin geri alınmasından birkaç gün önce yayınladığı ve Türk Gücü'ne marş olarak yazdığı "Yeni Attila" şiirinde ise ordunun ilerleyişinden duyulan heyecanı anlatmaktadır. Şiirin ilk iki kıtası şöyledir:

"Yürü! Yürü!" Gökden bir ses
Ey Türk sana bağırır: "Yürü!
Kasırga ol, dağlarda es
Yıldırım ol, saldır yürü!
Kaçışıyor düşman geri,
Yürü! Yürü! Türkün askeri!
Süngün senden baskın umar!
Atın kişner, ister akın!

Örgütleri"..., s.95-96; Toprak, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Paramiliter Gençlik Örgütleri"..., s.531-532

⁴¹ Tansel, "Türk Gücü Derneği"..., s.8

⁴² Ziya Gökalp, "Hayat Yolunda", **Halka Doğru**, no:7, 23 Mayıs 1329 (5 Haziran 1913)'den akt. Tansel, a.e., s.8-9

Kaçıyor Sırp, Yunan, Bulgar;
Saldır! Saldır! Durma sakın!
Tutdu garbı öc korkusu,
Yürü! Yürü! Türk ordusu!”⁴³

Yukarıda değindiğimiz “Türk Gücü” başlıklı makalede edebiyat da Türk gençlerinin içinde bulunduğu söylenen kötü durumdan sorumlu tutulmuş ve Alman şair Arndt örneğinde olduğu gibi cesaret ve millet bilinci aşılın şiiirleri ile şairlerin de gençlerin ruhlarında bir etki uyandırılabilceğine dikkat çekilmiştir.⁴⁴ Bu amaçla olsa gerek Ziya Gökalp gibi Mehmet Emin [Yurdakul] da “Ona Ölüm” adlı şiiirini Türk Gücü’ne ithaf etmiştir.⁴⁵ Bu şiiirin son kıtası şöyledir:

“Bil ki benim damarımda kaynayan da irin değil;
Bir cehennem olmuş olsan seni kanla söndürürüm;
Her kim benim Türk ruhûma dokunursa: Ona ölüm!”⁴⁶

3.1.3. Türk Gücü’nün Faaliyetleri

Türk Gücü’nün “müsellah” bir millet yaratma amacı çerçevesinde nişan talimlerine özel bir önem verdiğini yukarıda ifade etmiştik. Bu çerçevede Türk Gücü’nün nişancılık yarışmaları düzenlediği de anlaşılmaktadır. Örneğin Türk Gücü tarafından Erzurum’da 7 Kanun-u Sani 1329 (20 Ocak 1914) tarihinde revolverle nişan alma yarışması yapılmıştır. Bu yarışma için kendilerine şehir dışında bir yer gösterilmiş ve yarışma, polis müdürü, jandarma komutanı, Almanya konsolosu gibi şehrin önde gelenlerinin iştirakiyle yapılmıştır.⁴⁷

⁴³ [Ziya] Gökalp, “Yeni Attila”, **Halka Doğru**, yıl:1, sayı:13, 4 Temmuz 1329 (17 Temmuz 1913), s.97-98. Şiiirin tamamının Türkçe harflere çevrilmiş hali için bkz. Tansel, “Türk Gücü Derneği”..., s.10-12

⁴⁴ “Türk Gücü”..., s.339-340

⁴⁵ Tansel, “Türk Gücü Derneği...”, s.12

⁴⁶ Şiiirin tamamının Türkçe harflere çevrilmiş hali için bkz. Tansel, a.e., s.12-13. Tansel, Mehmet Emin Yurdakul’un, Trablusgarp Savaşı sürerken, 7 Mart 1912’de Türk Yurdu’nda (cilt:1, no:8, 23 Şubat 1327, s.217) yayınladığı şiiirinin bu ilk basımında, Türk Gücü henüz kurulmamış olduğundan, Türk Gücü’ne ithafı bulunmamakta, bu ithaf, Kasım 1914’teki Türk Sazı basımında yer almaktadır. A.y.

⁴⁷Bu nişancılık yarışması Ermenileri tedirgin etmiş ve Rus Konsolosluğu’na şikayette bulunmuşlardır. **BOA.**, DH.KMS., 13/13, 24.S.1332.

Türk Gücü'nün faaliyetleri dönem gazetelerinden takip edilebilmektedir. Bu gazetelerde yer alan duyuru ve haberler bize derneğin faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir. Derneğin 1329 Nizamnamesi'nde gençliği askerliğe hazırlamak için, izcilik yerine kullanıldığını düşündüğümüz “klavuzluk” yönteminin kullanılacağına, yürüyüşlerin bu yöntemle yapılacağına söylenmesine karşın 1330 Nizamnamesi'nde ne izciliğe ne de “klavuzluk” a bir gönderme yapılmadığını daha önce ifade etmiştik. Ancak, yapılacak faaliyetleri üyelere duyurmak amacıyla gazetelerde yayınlanan derneğe ait duyurulardan ve bu faaliyetlere ilişkin haberlerden Türk Gücü'nün izcilik faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, 18 Kanunuevvel 1330 (31 Aralık 1914) tarihli *Tanın* gazetesinde yer alan ilanda “*Cum'a günü Boğaziçi Anadolu cihetine izcilik tatbikâtına [a.b.ç.] gidileceğinden sol kol birinci oymak Güccülerinin sabahleyin zevâli saat altı buçukda Koskada İttihad ve Terakki Kulübü dâhilindeki Gücde birleşmeleri*”⁴⁸ gereği bildirilmektedir. Bu ilanda dikkatimizi çeken bir diğer nokta ise Gücün İttihat ve Terakki Kulübü'nde bulunuyor olmasıdır. Bu da İttihatçılar ile Türk Gücü arasındaki yakın ilişkinin bir diğer göstergesidir. 6 Mart 1331 (19 Mart 1915) günü ise, Türk Gücü'nün birinci oymağını oluşturan “küçük terbiye-i bedeniyye ve sıhhiye mektebi” üçüncü sınıfının Ak, Kızıl ve Sarı obaları Güccüleri, eğitmenleri ile birlikte Karakulak'a gitmişler ve orada dağ ve orman içlerinde “klavuzluk” (izcilik) tatbikatı yapmışlardır.⁴⁹ Bu haberde dikkati çeken Gücün birinci oymağını oluşturan, “küçük terbiye-i bedeniyye ve sıhhiye mektebi” ifadesidir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, 1330 Nizamnamesi'nde dernek sadece bir “terbiye-i bedeniyye cem'iyeti” olarak tanıtılmakta ve 1329 Nizamnamesi'nde “hıfzıssıhha”ya ilişkin olan paragraflar ikincisinde yer almamaktaydı. Yine ne 1330 Nizamnamesi'nde ne de İç Nizamname'de, bir “küçük terbiye-i bedeniyye ve sıhhiye mektebi”nden bahsedilmemekteydi. İç Nizamname'de teşkilatın üç derece üzerine olduğu, on Güccüden oluşan obaların beşinin bir araya gelmesi ile kolların ve iki kolun bir araya gelmesi ile de oymakların oluştuğu bilgisi verilmekteydi. Gazetelerdeki bazı ilan ve haberlerden anlaşıldığına göre bir “küçük terbiye-i bedeniyye ve sıhhiye mektebi” vardır ve bu Türk Gücü'nün “birinci oymağı”nı

⁴⁸ “Türk Gücünün Da'veti”, *Tanın*, no:2165, 18 Kânûn-u Evvel 1330 (31 Aralık 1914), s.4

⁴⁹ “Türk Gücü”, *Tanın*, no:2245, 8 Mart 1331 (21 Mart 1915), s.3

oluşturmaktadır. Bu “mekteb” sınıflardan oluşmakta ve her sınıfın da obaları bulunmaktadır.

Sözü edilen “mektebin” beden terbiyesi yanında bir “sıhhiye mektebi” olması, Türk Gücü’nün sağlık koruma konusunu tamamen bir tarafa bırakmadığını göstermektedir. Derneğin faaliyetleri arasında ilkyardıma da yer verildiği görülmekte, bunun yanı sıra, her sene ücretsiz aşı kampanyaları düzenlendiği 1917 senesinde yayımlanan bir ilandan anlaşılmaktadır. Türk Gücü Heyet-i Merkeziyesi’nin sözkonusu ilanında, “*her sene yapıldığı gibi*” o sene de Gücün hekimi tarafından başvurulacaklara ücretsiz olarak kolera, tifo ve çiçek aşılı yapılabacağı, kadınların her hafta Pazartesi günleri saat ondan akşam beş buçuğa kadar, erkeklerin de Çarşamba günleri aynı saatlerde, eski Zabtiye Caddesi’nde Türk Gücü’ne gelmeleri gerektiği ifade edilmektedir.⁵⁰

Türk Gücü’nün yaptığı arazi tatbikatları izciliğin yanı sıra, yürüyüş, askeri manevra ve idmanları da içermektedir. Örneğin, Türk Gücü’nün birinci oymağının sol kolu Ak, Kara, Kızıl ve Gök obalarının Güccüleri, Oymak Beyi Doktor İsmal Hakkı Burak Bey idaresinde 12 Kanunuevvel 1330 (25 Aralık 1914) Cuma günü, Maslak’a kadar yürüyüş ve orada izciliğe, askeri manevra ve idmanlara ait tatbikat yapmışlardır.⁵¹ 20 Şubat 1330 (5 Mart 1915) Cuma günü ise, birinci oymağın sol kolunun Ak obası Güccüleri, Taşlıtepe ile Çoban Ayazma arasındaki engebeli arazide sedye taşıma tatbikatı yapmışlardır.⁵²

Türk Gücü gece yürüyüşleri ve tatbikatları da yapmaktadır. Örneğin 19 Mart 1331 (1 Nisan 1915) günü akşamı, yukarıda sözünü ettiğimiz, Türk Gücü’nün “terbiye-i bedeniyye ve sıhhiye mektebi”nin ikinci sınıfını oluşturan birinci oymağın sol kolu, Ak, Yeşil, Gök ve Kızıl obaları Güccüleri, Oymak Beyleri’nin idaresinde Beykoz’a gitmişler ve buradan “ileri karakol tertibatı alınarak” Polenezköy’e doğru yürüyüşe geçmişler, yolda yıldızlar ile yön tayini, askerliğe ait gece baskınları ve araziden yararlanma konusunda teorik derslerinin uygulamasını yapmışlar ve geceyi çadırlarda geçirmişlerdir.⁵³ 24 Nisan 1331 (7 Mayıs 1915) Cuma günü ise birinci oymağın sol kolu Yeşil ve Kara obaları Güccüleri, Oymak Beyi Doktor İsmail Hakkı

⁵⁰ “Meccânen Aşı”, **İkdâm**, no:7370, 18 Ağustos 1333 (1917), s.2

⁵¹ “Güccülük Yürüyüşü”, **Tanin**, no:2161, 14 Kânûn-u Evvel 1330 (27 Aralık 1914), s.2

⁵² “Türk Gücünün Fa’âliyeti”, **Tanin**, no:2231, 22 Şubat 1330 (7 Mart 1915), s.4

⁵³ “Güccülerin Gece Yürüyüşleri”, **İkdâm**, no:6510, 22 Mart 1331 (4 Nisan 1915), s.2

Burak Bey'in idaresinde yürüyüş ve tatbikata çıkmışlar ve obalar, aresleri kumandasında izciliğe ait çeşitli tatbikatlar yapmışlardır.⁵⁴ Nizamname'de de belirtildiği üzere oyunlar da gençlerin eğitimlerinin bir aracıdır. Bu çerçevede arazi tatbikatlarında oyunlara da yer verildiğini, hatta bazen sadece oyunlar için araziye çıkıldığını görmekteyiz. Örneğin, birinci oymağın sağ kolunun Kara, Sarı ve sol kolunun Ak, Yeşil obaları çomak oyunu oynamak için yine İsmail Hakkı Burak Bey idaresinde 12 Haziran 1331 (26 Haziran 1915) Cuma günü Veli Efendi Çayırı'na gitmişler, oyunu da sağ kolun Kara ve Sarı obaları kazanmıştır.⁵⁵

Türk Gücü arazi tatbikatlarının yanı sıra üyeleri için dersler de vermektedir. Bu dersler yine gazeteler aracılığıyla duyurulmakta ve bu duyurulardan derslerin Cağaloğlu'nda Reşit Paşa Numune Mektebi'nin idman salonunda yapıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin, 23 Şubat 1331 (8 Mart 1916) tarihli ilanda, Cuma günü Güccülerin Reşit Paşa Numune Mektebi beden terbiyesi salonunda verilecek derste hazır bulunmaları istenmektedir.⁵⁶ 1916 yılındaki duyurulara bakıldığında Türk Gücü Büyük Yazıcılığı da burada bulunmaktadır. 3 Mart 1332 (16 Mart 1916) tarihli ilanda, yeni yılın başlaması nedeniyle Türk Gücü'ne Güccü yazılmak isteyenlerin buraya başvurması istenmektedir.⁵⁷ Yine Güccüler burada bir araya gelip toplantılar yapmaktadırlar. 13 Mart 1332 (26 Mart 1916) tarihli "Türk Gücü İstanbul Ortası" ilanında, Cuma günü izcilik dersleri için yürüyüşe çıkılması hakkında hazırlık emri verildiği bildirilerek, bütün Güccülerin Perşembe günü öğleden sonra saat dörtte Türk Gücü oymak beylerinden "konulacak yeri danışmak üzere" Büyük Reşit Paşa Mektebi İdman Salonu'nda biraraya gelmeleri istenmektedir.⁵⁸

Bütün bu ilan ve haberlerden Türk Gücü'nün faaliyetlerinin teorik ve uygulamalı derslerden meydana geldiği, beden terbiyesinin yanı sıra izciliğin de eğitimin önemli bir parçasını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Dersler, Türk Gücü Büyük Yazıcılığı'nın da bulunduğu Cağaloğlu Reşit Paşa Numune Mektebi idman salonunda yapılırken, tatbikat için İstanbul'un ormanlık alanlarına, tepelere gidildiği, bu tatbikatların, yürüyüş talimleri ile izciliğe, askeri manevralara ve ilkyardıma ait

⁵⁴ "Türk Gücü", **İkdâm**, no:6545, 26 Nisan 1331 (9 Mayıs 1915), s.2

⁵⁵ "Türk Gücünün Yaz İdmânları", **İkdâm**, no:6593, 13 Haziran 1331 (26 Haziran 1915), s.2

⁵⁶ "Türk Gücü", **İkdâm**, no:6869, 23 Şubat 1331 (8 Mart 1916), s.2

⁵⁷ "Güccü Olmak İsteyen Genclere", **İkdâm**, no:6857, 3 Mart 1332 (16 Mart 1916), s.2

⁵⁸ "Güccülere", **İkdâm**, no:6867, 13 Mart 1332 (26 Mart 1916), s.2

talimlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Tatbikatlara çıkarken İç Nizamname’de de ifade edildiği üzere hazırlık emri merkezden – yukarıdaki ilandan anlaşılacağı üzere yeni adıyla “orta”dan- verilmekte, tatbikata ilişkin bilgileri Güccüler, Büyük Yazıcılık’ta bulunan oymak beylerinden almaktadırlar. Yapılacak dersler, tatbikatlar ya da üyelik başvurusu zamanları ve yeri de gazeteler aracılığıyla duyurulmaktadır.

Sonuç olarak, Balkan Savaşı öncesi ve sonrasında okullarda yapılan beden eğitimi ve askeri talim dersleri, izcilik faaliyetleri, bazı idman ve spor kulüpleri yanında Türk Gücü Derneği ile, II. Meşrutiyet Dönemi’nde Osmanlı, bir süredir Avrupa’da örnekleri görülen geniş çaplı paramiliter örgütlenmelerden birine sahip oluyordu. Bundan sonra, Türk Gücü’nü kuranların da önerdiği gibi Harbiye Nezareti, askere hazırlama yönünden sağladığı yarar başta olmak üzere Avrupa’da birçok yararları görülerek uygulanan izcilik faaliyetlerini, kontrol altında bulundurabileceği ve yönlendirebileceği bir çatı altında toplamak üzere İzci Ocağı’nı kuracaktır. İzci Ocağı’nı bir diğer paramiliter örgüt olan ve yine Harbiye Nezareti tarafından kurulan, Osmanlı Genç Dernekleri takip edecektir. 1916 yılında ise, bütün Osmanlı gençlerini, ülke çapındaki örgütlenmesi ile bir araya getiren ve Avrupa’daki izci teşkilatlarını değil, Almanya’da Von der Goltz tarafından örgütlenen teşkilatı örnek alan Osmanlı Genç Dernekleri kurulacaktır. Osmanlı Genç Dernekleri diğerlerinden farkını bir izci teşkilatı olmadığını belirterek koymaktadır. Bu farklılık ve diğerlerinden çok daha yaygın ve kapsayıcı olması ve Osmanlı Devleti’nin Birinci Dünya Savaşı’ndaki müttefiki olan Almanya’nın gençlik teşkilatının benzeri olması– zaten bu teşkilatın kurucusu olan Goltz Paşa’nın önerisi ile ve yine derneğin kurucularında Von Hoff’un çabaları ile kurulmuştur- nedeniyle ayrı bir bölümde incelenecektir.

Türk Gücü, İzciler Ocağı ve Genç Dernekleri ile birarada varlığını sürdürmüştür.

İç Nizamnamesi incelendiğinde, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, İzciler Ocağı ile benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Bu benzerlik teşkilat yapısı, bu teşkilatlanmada kullanılan isimler, kıyafet ve faaliyetler noktasında açıkça görülmektedir. Bir beden terbiyesi ve hıfzıssıhha derneği olarak kurulan ve özellikle köylerde hıfzıssıhha ile ilgili faaliyetleri yürütme isteğinde olan Türk Gücü’nün gazetelerden takip edebildiğimiz faaliyetleri incelendiğinde, İzci Ocağı gibi daha çok

izcilik faaliyetlerine ağırlık verdiği görülmektedir. İzçiler Ocağı'nın genel merkezi olan "Büyük Orta"sı ve "mahalli ortalar"ı gibi Türk Gücü'nün de "İstanbul Ortası" ifadesini kullanması da dikkat çekicidir.

4 Nisan 1332 (17 Nisan 1916) tarihinde Genç Dernekleri'nin kurulmasından kısa bir süre sonra yayınlanan ve "Türk Gücü Kâtib-i Umûmîliği"nden gönderilen ilanda ise, "*Maltepe karargâhında ders gören bilumûm İzci Ocağı oymak beylerinin vesikalarını hâmlen Cum'a günü zevâli saat birde Cağaloğlundaki Emniyet Sandığı arka sokağındaki Büyük Reşid Paşa Numûne Mektebinde (Genc Dernekleri) hakkında görüşülmek üzere isbât-ı vücûd etmeleri lüzûmu ricâ olunur.*"⁵⁹ denilmektedir.

8 Mayıs 1332 (21 Mayıs 1914) tarihli *İkdâm* gazetesi haberinde ise 6 Mayıs 1332 (19 Mayıs 1916) Cuma günü, Türk Gücü "terbiye-i bedeniyye ve sıhhiye güccüleri"nin, Oymak Beyi Doktor İsmail Burak Bey'in idaresinde Karakulak sırtlarına giderek, arazi üzerinde "Genç Dernekleri'ne ait tatbikât" yaptıkları bildirilmektedir.⁶⁰ 5 Teşrinisani 1332 (18 Kasım 1916) tarihli bir diğer ilanda da, Divanyolu'ndaki yuvada her hafta Cumartesi günleri öğleden sonra saat dört buçuktan beş buçuğa kadar Muallim Şevket Bey tarafından atletik jimnastikler ve Avrupa usulü güreş, Salı günleri Muallim Sami Bey* tarafından aynı saatte "Genç Dernekleri" ve izcilik ile beden hareketleri, Perşembe günleri ise Türk Gücü Sorumlu Katibi Doktor İsmail Hakkı Burak Bey tarafından hasta bakımı ve gerekli sağlık tedbirleri, semafor, mors, telgraf, telefon ile kılıçla savaş usulü hakkında uygulamalı ve teorik dersler verileceğinden Güce mensup bütün "çalışıcıların" belirtilen gün ve saatlerde Gücede bulunmaları gereği bildirilmektedir.⁶¹

Bu ilanının yayınlanmasından bir gün önce ise, "Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumîliği"nden gönderilen bir ilanda, Türk Gücü Sorumlu Katibi Doktor İsmail Hakkı Burak Bey'in ve üyelerden Muallim Sami Bey'in Teşrinisani'nin 7'sinde saat ikide Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumîliği'ne gelmelerinin beklendiği

⁵⁹ *İkdâm*, no:6892, 7 Nisan 1332 (20 Nisan 1916), s.2. Bu toplantı daha sonra bir hafta sonraki Cuma gününe yani 15 Nisan 1332 (28 Nisan 1916) tarihine ertelenmiştir. *İkdâm*, no:6896, 11 Nisan 1332 (24 Nisan 1916), s.2

⁶⁰ "Güccüler- Genc Dernekleri Tatbikâtında", *İkdâm*, no: 6923, 8 Mayıs 1332 (21 Mayıs 1916), s.2

* Muallim Sami Bey, aşağıda inceleyeceğimiz İzçiler Ocağı'nda Oymak Beyi olarak görev yapmış, ayrıca, İzci Rehberi adında bir kitap da yayınlamıştır.

⁶¹ "Güccülere", *İkdâm*, no: 7100, 5 Teşrin-i Sâni 1332 (18 Kasım 1916), s.2

bildirilmektedir.⁶² Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Von Hoff, 5 Teşrin-i Sani 1332 tarihinde Maarif Nezareti'ne gönderdiği bir yazıda, özel kanununa göre 12 yaşından orduya dahil olacağı yaşa kadar bütün Osmanlı gençlerinin Genç Dernekleri'ne girmeye mecbur olmalarına rağmen, "*İsmail Burak ve jimnastik muallimi Sami Efendiler gibi mesleklerinin ehli olmayanların Genç Dernekleri teşkilâtına tabi olan çocukları teşkil ettikleri 'Türk Gücü' namındaki teşkilâta tabi tutmaya teşebbüs eyledikleri*"nin ekte de sunmuş olduğu gazete haberlerinden anlaşıldığını belirterek, bu girişimlerin yasaklamaması ve kendi mesaisi yerine bunların getirilmesinin istenmesi durumunda, görevden ayrılacağını ifade etmiştir.⁶³ Von Hoff ayrıca bu teşebbüslerin sadece kendisine karşı değil, Genç Dernekleri hakkındaki geçici kanunu kabul eden Meclis-i Vükela'ya da karşı yapılmış bir girişim olduğunu ifade etmektedir.⁶⁴ Bu yazı üzerine Maarif Nezareti İstanbul Valiliği'ne bir yazı göndermiş ve sözkonusu teşebbüslerin yasaklanması istenmiştir.⁶⁵

Bu ilanlardan anlaşılacağı üzere Türk Gücü, Osmanlı Genç Dernekleri kurulduktan sonra da varlığını sürdürmüştü⁶⁶ ancak, Von Hoff tarafından böyle bir örgütlenmenin varlığı Genç Dernekleri hakkındaki geçici kanuna aykırı görülerek bu girişimlerinin yasaklanması istenmiştir. Anlaşılacağı üzere Von Hoff, Genç Dernekleri'ne rakip olacak, gençleri bu teşkilat yerine başka örgütlenmelere kanalize edecek girişimlerin, Genç Dernekleri'nin dışında yapılacak benzeri faaliyetlerin üstelik bunların kendi ifadesiyle "ehil olmayan" kişilerce yapılmasının karşısında yer almış, Genç Dernekleri'nin belirtilen yaşlardaki Osmanlı gençlerinin tamamını bünyesinde örgütleyen tek örgütlenme olmasını istemiştir.

---

⁶² **İkdâm**, no:7099, 4 Teşrin-i Sâni 1332 (17 Kasım 1916), s.2

⁶³ **BOA.** MF.MKT, 1215/23-21, 22, 28.CA.1332

⁶⁴ A.y.

⁶⁵ **BOA.**, MF.MKT, 1215/23-23, 28.CA.1332

⁶⁶ Fevziye Abdullah Tansel, Türk Gücü'ne ilişkin olarak 1914 sonrası ile ilgili herhangi bir bilgi vermediği maklesinde, "Savaşların, siyâsi buhranların, Fırkalar arasında çekişmelerin sürüp gittiği yıllarda, varlığını ne zamâna kadar koruyabildiğini aydınlatacak malzemeyi henüz elde etmiş değiliz." (Tansel, "Memleketimizde Gençler İçin...", s.292) dediği Türk Gücü, yukarıda verdiğimiz bilgilerden anlaşılacağı üzere 1914 sonrasında da varlığını sürdürmüştür. Bu çalışmanın zaman sınırı olan 1918 yılında da Türk Gücü'nün varlığını sürdürüyor olduğu, dönem gazetelerinde yer alan haber ve ilanlardan anlaşılmaktadır. Ancak Türk Gücü'nün varlığının ne zaman son bulduğu konusunda, çalışmanın sınırları dolayısıyla, burada da bir bilgi veremiyoruz.

3.2. İzçiler Ocağı (1914)

3.2.1. İzçiler Ocağı'nın Kuruluşu ve Amacı

Balkan Savaşı sonrası dönemde, gençliğin bedenlen ve ruhen askerliğe hazırlanması konusunun önem kazanması ve beden terbiyesi ile izciliğin bu amacın gerçekleştirilmesinde faydalanılacak araçlar olarak değerlendirilmesi, İttihatçı elitlerin de izciliği önemsemelerine yol açmıştır. İttihatçılar bu noktada izciliği, kendi kontrollerinde olacak ve istenilen amacın gerçekleşmesine hizmet edecek örgütlü ve yaygın bir yapılanma içine sokmayı hedeflemişlerdir.

Bu amaç doğrultusunda Burdur milletvekili Atıf Bey bir arkadaşıyla birlikte, başka ülkelerin izci teşkilatlarını incelemek üzere Avrupa'ya gönderilmiş ve dönüşlerinde sundukları rapor üzerine, Enver Paşa tarafından İzçiler Ocağı kurulmuş, izciliği uygulamalı bir biçimde öğretmek için de Belçika İzci Teşkilatı'nın örgütleyicisi ve Uluslararası İzci Reisi İngiliz Mösyö Parfitt beş yıl süre görev yapmak üzere getirilmiştir.⁶⁷

Maarif Nezareti'nin "*Bilumûm mekâtib-i tâliyede izcilik 'boyskavt' tertibâtını tanzim ve terbiye-i bedeniyye tedrisâtını ıslâh için*" Belçika'da izcilik teşkilatını idare etmiş olan Parfitt'in, aylık yirmi beş lira maaş ile istihdamı ile bir senelik maaşı olan üç yüz lira ve bir defaya mahsus olarak yol masrafı için de yüz liranın 1914 senesi maarif bütçesine eklenmesi hakkındaki tezkeresi, 6 Nisan 1330 (19 Nisan 1914) tarihinde Bakanlar Kurulu toplantısında okunmuş ve maaş ve masraflarının hazine tarafından "Maarif-i Gayr-i Melhûza" tertibinden karşılanması hakkında Maliya Nezareti'ne tebligat yapılmasına karar verilmiştir.⁶⁸

9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914) tarihinde görevine başlayan ve hizmete kabulü ve kendisine yapılacak ödemeler hakkında Bakanlar Kurulu kararı çıkmış olan Parfitt'e, maaşının ve sözkonusu masrafların "Maarif-i Gayr-i Melhûza" tertibinden ödenebilmesi için, Memurin-i Mülkiye Terakki ve Tekaüd Kararnamesi'nin ikinci maddesi gereğince, hizmete kabulü hakkında Padişah iradesinin gerektiği yönünde 6 Mayıs 1330 (19 Mayıs 1914) tarihinde Maarif Nezareti'nden Sadrazam'a gönderilen

⁶⁷ Muallim Sami, *İzci Rehberi.*, s.23-24. Parfitt'in bir fotoğrafı için bkz. Ek 6

⁶⁸ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA.)*, MV., 187/57, 23.Ca.1332

yazı⁶⁹ üzerine, 10 Mayıs 1330 (23 Mayıs 1914) tarihinde, Parfitt'in 9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914) tarihinden itibaren Osmanlı Devleti hizmetine kabulünün uygun bulunduğuna dair Padişah iradesi alınmıştır.⁷⁰

İzcilik teşkilatının kurulmasına ve bunun için Parfitt'in getirilmesine karar verildiği, Parfitt İstanbul'a gelmeden bir gün önce *İkdâm* gazetesinde yer alan bir yazı ile kamuoyuna duyurulmuştur.⁷¹ Yazıda öncelikle üzerinde durulan nokta, şimdiye kadar kullanılan "*keşşâf*" kelimesi yerine bundan sonra "*izci*" kelimesinin kullanılacağı, bu nedenle de "*keşşâf kolları*"na artık "*izci kolları*" demek gerektiğidir. Bütün dünyada izciliğin önemli bir gelişme kaydettiği, Türkiye'nin ise daha yolun başında bulunmakla birlikte, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın izci kollarının ülkeye sağlayacağı faydaları göz önünde bulundurarak, bu konuda bazı tedbirler aldığı ifade edildiği yazıda, Türkiye'de izci kolları oluşturmak üzere beş sene süreyle Parfitt'in getirilmesine karar verilerek, bu konuda anlaşma imzalandığı, Parfitt'in gelecek Salı günü İstanbul'a geleceği, izci kollarının başkanlığını da Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın kabul ettiği de bildirilmektedir.⁷²

İzci teşkilatının kurulmasının memnuniyetle karşılandığının görüldüğü yazıda, bir taraftan hükümetin gerekli tedbirleri alması, diğer taraftan gençlerin kendilerine düşen görevleri iyi bir şekilde yerine getirmeleri ile, "*Türkiyenin gençlik orduları, izci kolları da memleketimize şân ve şeref kazandıracak derecede tekâmüle vâsıl olur.*"⁷³ denilmektedir. Yazıda, toplumsal, ahlaki ve milli amaçları olduğu ileri sürülen izcilik sayesinde, gençler arasında bir samimiyet ve birbirlerine yardım etme duygusu ile birlikte onlarda girişim, hayatın zorluklarına karşı koyma, cesaret, görgü, deneyim, kendi işini kendi yapma, yolculuk koşullarına dayanma gibi fikirler, hisler, arzular uyandırılacağı ifade edilmekte ve bunların yanı sıra izcilik teşkilatının gençlere sıhhat ve kuvvet vereceği de ileri sürülmektedir. Yazara göre, izciliğin bunlardan başka "mühim" bir faydası vardır. Bu fayda izciliğin askerlik noktasından sağladığı faydadır ve gençler bu izci kollarına devam etmekle ileride, "iyi ve

⁶⁹ BOA., İ.MF.,22/1332/C-5, 27.C.1332

⁷⁰ BOA., İ.MF., 22/1332/C-5, 27.C.1332. Bkz. Ek 7. 754 numaralı aynı "irade-i seniyye", BOA., MV., 235/80, 25.C.1332 dosyasında da bulunmakla birlikte, üzerinde 8 Mayıs 330 (25 Cemaziyelahire 332) tarihi yer almaktadır.

⁷¹ "İzciler (Keşşâflar) Kolu", *İkdâm*, no:6163, 7 Nisan 1330(20 Nisan 1914), s.4

⁷² A.y.

⁷³ A.y.

fedakar” askerler olabileceklerdir.⁷⁴ Yazar izcilerin savaşta sağladığı yararı şu sözlerle ifade etmektedir:

“Esnâ-yı harbde bunlar öyle büyük, öyle mühim vazife ifâ ederler ki bazen koca bir ordunun galibiyetini te‘mîn ederler, bazen fevkalâde bir tehlikenin önünü alabilirler.”⁷⁵

Kurulacak olan izcilik teşkilatı ve bu teşkilatı örgütlemek üzere getirtilen Parfitt ile teşkilatın önemi ve yararları hakkındaki bu tanıtıcı yazının yayınlanmasının ertesi günü, yani 8 Nisan 1330 (21 Nisan 1914) tarihinde Parfitt İstanbul’a gelmiş, idmancılar ve izciler tarafından karşılanmıştır.⁷⁶

Cemiyetler Kanunu gereğince hükümetten izin almış bulunan İzciler Ocağı’nın “Büyük Orta”sı, 9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914) tarihinde, yani Parfitt’in gelişinin hemen ertesi günü kurulmuş ve aynı gün bir toplantı yapılarak, “ocağı mükemmel bir hale getirecek” kararlar alınmış, yine aynı gün *İzciler Ocağı Nizamnamesi* de yayınlanmıştır.⁷⁷ *İkdâm* gazetesinde konu ile ilgili olarak yayınlanan baş yazıda, Ocağın kurulması, “toplumsal ve milli bir inkılap başlangıcı”, yapılması düşünülen ıslahatların “en mühimlerinden biri” olarak değerlendirilmiş ve Ocak, memleketin ve milletin ihtiyaçları doğrultusunda yapılması gerekli değişikliklerin, yazarın deyimiyle “binayı oluşturacak taşların”, en kuvvetli ve en önemlilerinden biri olarak nitelendirilmiştir.⁷⁸ Ocağın yapısından da bahsedilen ve ileride göreceğimiz gibi, bu teşkilatta uzun süredir kullanılmayan Türkçe kelimelerin, “milli ve tarihi” kelimelerin, kullanılmasından duyulan memnuniyetin belirtildiği yazıda, teşkilatın faydaları da dile getirilmiştir:

---

⁷⁴ A.y.

⁷⁵ A.y.

⁷⁶ “İzcilik Muallimi”, *İkdâm*, no: 6165, 8 Nisan 1330 (21 Nisan 1914), s.4. *İkdâm* gazetesinin 9 Nisan 1330 tarihli sayısının birinci sayfasında ise, altında “Enver Paşanın riyâseti ve Avrupadan bilhassa celb edilüb dün şehrimize vâsıl olan bir muktedir muallimin nezâreti altında teşkil edilecek Galatasaray, İstanbul Sultanisi ve Altın Ordu İzcileri” ifadesinin yer aldığı bir fotoğraf da yayınlanmıştır. *İkdâm*, no:6166, 9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914), s.1. Bu fotoğraf için bkz. **Ek 8**

⁷⁷ “İzciler Ocağı”, *İkdâm*, no:6167, 10 Nisan 1330 (23 Nisan 1914), s.1. İzciler Ocağı Nizâmnamesi, *İkdâm* gazetesinde aynı sayının 3. sayfasında yayınlanmıştır. İzciler Ocağı Nizâmnamesi, *İkdâm*, no:6167, 10 Nisan 1330 (23 Nisan 1914), s.3

⁷⁸ A.y.

“İzci teşkilâtının memlekete te‘mîn edeceği menfaatler hem mâ‘nevi hem maddi olacaktır. Mekteblerin ta‘til günlerinde zamanlarında kırlarda, açıkda yaşayacak, geceleri çadırlar altında ateş başında toplanarak tatlı tatlı konuşacak ve tarihi hayatımızı yaşatacak olan bu gençler memleketin istikbâli nâmına ne iyi hazırlanacaklardır. Her biri birer yiğit...

Kendini kurtaracak tedbirleri düşünebilir, ahlâkın ve insanlığın mukteziyâtını hakkıyla takdir edebilir, milli terbiye sahibi vatanperver, aynı zamanda arkadaşlarına karşı biraderâne mu‘avenet duygularıyla mütehasıs birer yiğit olacaklardır.

Bunlar memleketleri için icâbında fedâ-yı cân etmekden de geri durmayacaklardır.”⁷⁹

Yukarıdaki alıntıda gençlerin izcilikle kazanacakları özellikler arasında “milli terbiye sahibi”, “vatanper”, “yiğitlik” gibi özelliklerin öne çıktığı ve yine bu gençlerin vatan için canlarını feda etmekten çekinmeyecek olmalarının vurgulandığı dikkatten kaçırılmamalıdır.

Mösyö Parfitt’in gelişi ve İzçiler Ocağı’nın kuruluşu *İdman* dergisinde de büyük bir memnuniyetle karşılanmış ve şu değerlendirmede bulunulmuştur:

“ Bundan sonra memleketimizde ciddi olarak keşşâflık teşkilâtı yapılacaktır. Şimdiye kadar yapılan keşşâflık herkesin ma‘lûmu olduğu üzere yalnız kıyafetden ve gezinti yapmakdan ibâretidir. Halbûki keşşâfların daha bir çok ta‘limleri, işleri ve sâiresi vardı ki bunlar bilgisizlik yüzünden şimdiye kadar tatbîk edilemiyordu. Bundan sonra artık bizde de mükemmel teşkilâta mâlik izci orduları ve bi-l-netice mükemmel insanlar yetişdirecektir. Ale-l-husûs, Enver Paşa Hazretleri gibi bir azim ve himmet mücessemi zâtın makam-ı riyâsete şeref-bahş olması ve aynı zamanda hey‘et-i idâreyi teşkil eden diğer zevâtın da memleketimizin en güzide ve fa‘âl zevâtından mürekkeb bulunması başlanılan işin her halükârda muvaffakiyetle neticeleneceğine berâat-i istihlâldir. Allah muvaffık bi-l-hayr eylesün!”⁸⁰

Yukarıda ele aldığımız yazılardan anlaşılacağı üzere İzçiler Ocağı’nın kurulması, olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiş, bu teşkilatın büyük faydalar sağlayacağı düşünülmüştür. Yazılarda görülen ortak bir değerlendirme de bu teşkilatın kurulmasıyla izciliğin artık layıkıyla yapılacağıdır. Bu görüşün

⁷⁹ A.y.

⁸⁰ “Kalgay Mösyö Parfitt”, *İdmân*, Yıl:1, Sayı: 28, 14 Nisan 1330, s.437. Derginin bir sonraki sayısının kapağında, altında “İzçiler Ocağı Başbuğu Enver Paşa Hazretleri” ifadesi ile Enver Paşa’nın bir fotoğrafı yer alacaktır. *İdmân*, sayı:29, 21 Nisan 1330 (4 Mayıs 1914) Sözkonusu sayının kapak resmi için bkz. **Ek 4**

oluşmasında, teşkilatın Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın girişimi ve hükümetin desteği ile kurulması ve teşkilatı örgütlemek, eğitim vermek üzere bu konuda uzman bir kişinin getirilmesinin etkili olduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti'nde izciliğin, İzciler Ocağı'ndan önce layıkıyla yapılmadığı, sadece izci kıyafetleri giyip sokakalarda yürümek olarak anlaşıldığı görüşü, Muallim Sami tarafından da dile getirilmiştir. Yazar izciliğin amacının da o zamana kadar iyi anlaşılmadığını ancak, hükümetin bu işe el atmasından sonra izciliğin gerektiği biçimde uygulanmaya başladığını dile getirmektedir:

“ İzcilik dağ tepe kilometrelerce yol yürümek değil, çocuklara hayatta lâzım olacak şeyleri ameli bir sûrette kitâb-ı tabiatden öğretmektir(...) İzcilik çocukların tabanlarını şişirmek değil, kafalarını doldurmaktır(...)Biz gençliği, yılmaz, azimkâr, nâmûskâr, gürbüz, atik, çevik, açık fikirli istiyoruz. Hükümetimiz bu işi yukarıda saydığım fenâlıklardan kurtardı ve heman bir izci ocağı vücûda getirdi. Ocak bu babda en mühim işleri başardı ve başaracaktır. Biz ‘and’ ettik, ne için...çalışmak, çalışmak için. İzci dünyada yalnız bir şey tanır. O da vazife...hiçbir şey bizi vazifemizden ayıramaz, biz vazifemizi, iyiliğimizi yaptığımız gündür ki bahtiyârız.”⁸¹

“Başbuğ”u Enver Paşa, “Kalgay”ı da Parfitt olan teşkilatın, 9 Nisan'da ilk toplantısını yapan “Büyük Orta”sı (Merkez-i Umumisi) şu kişilerden oluşmuştur: “Doktor Nâzım Bey, Eyüb Sabri Bey, Burdur Meb‘ûsu Âtîf Bey, Lazistan Meb‘ûsu ve İdmân Yurdu Reisi Sûdi Bey, Doktor Resûhi Bey, Ziyâ Bey (Gökalp)”⁸² Başbuğ'u yani başkanı Harbiye Nazırı Enver Paşa olan teşkilatın genel merkez

⁸¹ M. Sami, **İzci Rehberi..**, s.12-13; M. Sami bu görüşlerini daha şu yazısında da tekrarlamaktadır: M. Sami, “Maksadımız ve Fikrimiz”, **İzci Gazetesi**, Cilt:3, Sayı:1(48), 5 Mart 1339, s.1

⁸² “İzciler Ocağı Teşkilâtı”, **İkdâm**, no: 6167, 10 Nisan 1330 (23 Nisan 1914), s.3. *İkdâm* gazetesinde İzciler Ocağı Nizamnamesi'nin hemen üstünde verilen bu isimler, İdmân dergisinde yayınlanan İzciler Ocağı Nizamnamesi'nin altında verilen Büyük Orta Koldaşları'nın isimlerinde farklıdır. İkdâm gazetesinde altı kişinin ismi varken, İdmân dergisinde, Nizamnâme ile uygun biçimde dokuz kişinin adı vardır: “Celil Bey, Ziyâ Bey, Eyüb Sabri Bey, Resûhi Bey, Yakub Cemil Bey, Sufî Oğlu Sûdi Bey, Salah Cimcoz Bey, Âtîf Bey ve Nâci Bey”dir. **İdmân**, Sayı:28, 14 Nisan 1330 (27 Nisan 1914), s.439. *İkdâm* gazetesinin ertesi gün yayınlanan sayısında ise, *İkdâm* muhabiri tarafından çekilmiş olan ve Büyük Orta Koldaşlarının (Sûdi Bey, Mösyö Parfitt, Doktor Nâzım Bey, Âtîf Bey, Ziyâ Bey, Doktor Resûhi Bey, Eyüb Sabri Bey) toplu bir halde buldukları bir fotoğraf yayınlanmıştır. Bu fotoğraf haricinde, Parfitt ve “Belçikada izcilik öğrenerek imtihan verdikten sonra zâbit mertebesini ihrâz eden Su‘âd Şâkir Bey”in de birer fotoğrafları yayınlanmıştır. [Fotoğraflar için bkz. **Ek 6**] **İkdâm**, no:6168, 11 Nisan 1330 (24 Nisan 1914), s.1. Bu durumda iki kaynak arasındaki fark, Büyük Orta koldaşlarının bazıınının 9 Nisan'daki toplantıya katılmamalarından ya da koldaşlığa toplantıda veya daha sonra seçilmiş olmalarından ileri gelebilir. *İkdâm*'da verilen listede yer alıp da *İdmân* dergisindeki listede yer almayan tek isim ise Doktor Nazım'dır.

(Büyük Orta) üyelerine bakıldığında ve aşağıda göreceğimiz üzere, teşkilatın idaresinde Başbuğu'un ve Büyük Orta'nın sahip olduğu yetkiler dikkate alındığında, örgütlenmedeki İttihatçı hakimiyeti açık biçimde ortaya çıkmaktadır. İzci Ocağı Merkez-i Umumisi üyelerinden Atıf Bey ve Ziya Bey aynı zamanda Türk Gücü Merkez-i Umumisi'nin de üyeleridir. Türk Gücü'nün başkanlığını Bahriye Nazırı Cemal Paşa üstlenirken, İzciler Ocağı'nın Başkanı (Başbuğu) ise Harbiye Nazırı Evver Paşa'dır. Bu durum hem örgütlenmelerdeki İttihatçı hakimiyetinin bir göstergesi iken, hem de derneklere askeri açıdan verilen önemin ve paramiliter niteliklerinin de bir kanıtıdır.

Cemiyetler Kanunu'na göre kurulan İzciler Ocağı'nın amacı, İzciler Ocağı Nizamnamesi'nde, oluşturulacak izci taburları (oymak) ile gençliğin "*açıkgöz, çevik, becerikli, yiğit, tehlikeci, fedâkâr, vatanperver*" olarak yetiştirilmelerine ve aynı zamanda "*tesânüd yasacılık (disiplin) mes'uliyetperverlik ve nâmûsperestlik duygularıyla mütehallik olmalarına*" çalışmak biçiminde ifade edilmiştir.⁸³ Bu amaç, her yerde izci ocakları kurulması, izcilik hakkında kitaplar ve dergiler yayınlanması ve hem İstanbul'da hem de taşrada izciliğe dair konferanslar verilmesi ile gerçekleştirilmeye çalışılacaktır (Madde 3).

3.2.2. İzciler Ocağı'nın Örgütlenme Biçimi

İzciler Ocağı'nın örgütlenme biçimi nizamnamelerinden takip edilebilmektedir. İzciler Ocağı Nizamnamesi'nde, Ocağın üyeleri, bunların görevleri, Ocağa girme ve ayrılma koşulları, Ocağın idaresi ve bu idarede Büyük Orta, Dernek, Divan, Mahalli Ortalar, Oymak Kumandanları'na düşen görevler, teşkilatlanma içindeki bu yapıların birbirlerine karşı sorumlulukları açıklanmaktadır.

Ocağın, "başarıcı" (faal) ve "yardımcı" (hami) olmak üzere iki tür üyesi vardır. Ocağa ayda en az iki kuruş verecek olan başarıcılar, Ocağın iş gören "koldaşlar"ı olup, oymaklara kumanda etmek, "ulaklar"ı (talebeleri) talim ettirmek ve ortaları idare etmekle görevlidirler. Yardımcılar ise, Ocağa mali yardımda

---

⁸³ İzciler Ocağı Nizâmnamesi, **İkdâm...**,s.3; **İdmân**, Sayı:28, 14 Nisan 1330 (27 Nisan 1914), s. 437-439. Buradan sonra İzciler Ocağı Nizamnamesi'ne yapılan atıflar için ayrıca dipnot verilmeyip, metin içinde madde numaraları gösterilecektir.

bulunan “izci dostları”dır ve ayda en az yirmi kuruş vermekle yükümlüdürler. Ocağa üstün hizmeti olanlara “kutlu” ünvanı verilirken, koldaşlara Büyük Orta tarafından bir sene geçerli olan birer “özlük” verilmektedir. Aylıklarını vermeyen koldaşlara bir dahaki sene özlükleri verilmeyecek ve bir koldaşın Ocaktan ayrılması, işlemiş aylıklarını vermek şartıyla, istediği zaman mümkün olabilecektir (Madde 5-8, 11-12).

Sorumlu üye sayılmayan “ulaklar (talebeler)” için Ocağa girme ve Ocaktan ayrılma koşulları ise şöyledir: Ocağa en az on bir yaşında olan ve İzci Ocağı’na girerek izci talimlerini yapmak konusunda ailelerinden bir izin kağıdı getiren gençler girebilmektedirler ve izciler “İzciler İç Nizamnamesi”nde belirtilen şartlar dairesinde her yerde oymak teşkilatına tabidirler. Ocağın amaçlarına ve düzenine aykırı hareket edenler, mahalli ortalara verecekleri savunmaları dinlendikten sonra geçici veya sürekli olarak Ocaktan çıkarılabilecek, ancak bu kararların feshi için Bütük Orta’ya başvurmak hakkı da saklı kalacaktır (Madde 5, 9-10, 13).

Nizamname’de ayrıca, toplantılarda dine aykırı ve siyasi konuşmalar yapılmasının da yasaklandığı bildirilmektedir (Madde 14).

Nizamname incelendiğinde, hiyerarşik biçimde örgütlenmiş bulunan Ocağa, Başbuğ’un ve hemen arkasından da Büyük Orta’nın hakim olduğu görülmektedir. Ocağın kurucuları tarafından “kayd-ı hayat” koşuluyla seçilen Başbuğ, Ocağı ya bizzat ya da Kalgay adı verilen bir vekil aracılığıyla idare edecektir. Büyük Orta’yı oluşturan koldaşlardan istemediklerini çıkarıp yenilerinin seçilmesini isteyebilen Başbuğ, koldaşların üçte birini görevden alabilirken, hepsini görevden almak isterse, Meclis-i Umumi’nin yani Dernek’in olurlarını almak zorundadır. Başbuğ, istifa edeceği zaman yeni bir Başbuğ seçebileceği gibi, ölmeden önce de yerine geçecek kişiyi tayin edebilir. Yeni başbuğu belirlemeden önce ölümü durumunda ise, Dernek yeni başbuğu seçecektir (Madde 15-18).

Büyük Orta adı verilen ve İstanbul’da bulunan “merkez-i umumi” (Madde 4) ise, Ocağı kuran dokuz koldaştan oluşmaktadır ve Başbuğ’a karşı sorumludur. Haftada en az bir kere toplanması gereken Büyük Orta’da kararlar, salt çoğunluk uyarınca alınır. Büyük Orta’nın kendi arasından seçtiği bir reis (elbaşı), bir yazıcı ve bir sayıcı ise Divan’ı oluşturur. Kararların uygulanması, kumandanların tayini ve görevden alınması, Divan’ın görevleridir. Ancak Divan, işlemlerini üç ayda bir

Başbuğ'a, ve sene de bir de Dernek'e bildirmek mecburiyetindedir. Ocağın mali işleri ise, bu konudaki işlemlerini Dernek'e bildirmekle yükümlü olan Büyük Orta'nın sorumluluğundadır (Madde 18-22).

Her sene Ocağın kumandanları ve yardımcılarında oluşan ve kararların oy çokluğu ile alındığı ve Ocağın "Meclis-i Umumi"si olan Dernek toplanır. Dernek'in görevi, Büyük Orta'nın teklif edeceği konuları görüşmektir ancak, Büyük Orta'yı eleştirme yetkisi yoktur. Sonuç olarak, Ocağa Büyük Orta'nın da sorumlu olduğu Başbuğ hakimdir (Madde 23-26).

İzci oymaklarının kurulması ve bunların faaliyetlerine devamlarının sağlanması ise, "reis", "yazıcı" ve "sayıcı"dan oluşan ve Büyük Orta'nın göndereceği "yoklayıcı" tarafından seçilen Mahalli Ortaların görevidir. Büyük Orta, oymakların kumandanlarını, mahalli ortalarından bu konuda gelen yazı üzerine tayin eder. Bu mahalli ortalar, her ay başında aylık iş cetvellerini Büyük Orta'ya göndermeye mecburdur (Madde 27-29, 31).

Oymakların kumandanlarına verilen "gedik"ler, beceriksizlikleri durumunda ellerinden alınır. Bir yerde ayrı ayrı oymaklar varsa birlik sağlanması için Beylerin en eskisi "Boy Beyi" ünvanıyla bunların hepsine kumanda edecektir (Madde 28, 30).

Ocağın gelirleri ise koldaşların verdikleri aidatlar, hibeler ve Ocağa ait olan emlak gelirlerinden oluşmaktadır (Madde 32). Nizamname'de son olarak, esas Nizamname'de değişikliğin, ancak Başbuğ'un onayı ve Dernek'in üçte iki çoğunluğu ile mümkün olabileceği belirtilmiştir (Madde35).

İzciler Ocağı'nın bu Nizamname'den başka bir de "İç Nizamnamesi" vardır. İzciler Ocağı İç Nizamnamesi'nde izcilerin kaç sınıfa ayrıldığı, bir sınıftan diğerine geçme koşulları, ocağın yapılanması gibi konular ele alınmaktadır. İç Nizamname'ye göre izciler, "adsız", "çeri", "tekin", "alp" ve "tarhan" olmak üzere beş sınıfa ayrılacaklardır. Ocağa girmek için başvuran gençlere "adsız" denecek ve bunlar öncelikle ocağın "türe"sini öğrenip bu türeye sadık kalacaklarına and içtikten ve bir ay içinde izciliğe ait ilk bilgilere sahip olduktan ve bazı konulardan başarıyla sınav verdikten sonra, ocaktan bir "ad" ve "ongun" alarak "çeri" sınıfına geçeceklerdir. Nizamname'de şöyle denmektedir: "*Adsız and içtikden sonra ocağı ana, başbuğu*

baba, bütüin izcileri kardeş, ustaları büyük kardeş tanıyacaktır.”⁸⁴ “Çeri” sınıfına geçen izci yine bir sınav verdikten sonra “tekin” sınıfına geçecek, özel bir işte beceri kazandıktan sonra bunun için bir “gedik (şahadetname)” alacak ve “Alp” sınıfına geçecektir. Altı farklı gedik alan Alplere ise “Tarhan” adı ve ellerine de “Tarhan Beratı” verilecektir (Madde 1-2).

Ocağın teşkilatlanması konusuna gelince, burada dört kademeli bir yapı sözkonusudur. En alt birim olan ve on izciden oluşan “Oba”ların dördü bir araya gelerek bir “Kol” oluşturmakta, “Oymaklar” ise, iki koldan meydana gelmektedir (Sağ Kol ve Sol Kol). Oymakların tamamına ise, “Altın Ordu” denilmektedir. Her birimin bir “buyrukçu”su yani kumandanı vardır. Obaların buyrukçuları olan “Ares”ler, kolların kumandanı olan ve İç Nizamname’de ahlak ve karakter sahibi olup, 21 yaşından yukarı bulunması istenen “Ağa”lar tarafından seçilmektedir. Ağa ayrıca yokluğunda kendisine vekalet etmesi için bir de “Kalfa” seçer ki bu kişinin de 18 yaşından büyük olması gerekmektedir. Her oymağın iki kolu olduğundan sağ kolun kumandanına “Sağ Kolağası”, sol kolun kumandanına ise “Sol Kolağası” denilmektedir. Aresleri seçen Ağalar ise Oymakların kumandanları olan “Bey”ler tarafından seçilmektedirler. Bey’in üçten altıya kadar yardımcısı (yamak-yaver) bulunur ve Bey bu yardımcılar veya Ağalar arasından ya da doğrudan doğruya seçilir ve maiyetine de bir yardımcı seçilir. Oymağın kumandanları merkezdeki “Sarı Oba”yı teşkil ederler. Oymakların tamamından oluşan “Altın Ordu” ise Başbuğ’un kumandası altındadır (Madde 3-7).

İç Nizamname’de oba ve oymakların alacakları adlar da belirlenmiştir. Buna göre, obalar “ordugah”daki konumlarına göre şu renklerle adlandırılırlar: Kuzeydekine “Kara”, doğudakine “Gök” , batıdakine “Ak”, güneydekine “Kızıl”, merkezdekine “Sarı”, kuzeydoğudakine “Gök-Kara”, kuzeybatıdakine “Kara-Ak”, güneydoğudakine “Kızıl-Gök”, güneybatıdakine “Ak-Kızıl” adı verilir ve bunlardan, Gök, Gök-Kara, Kara ve Kara-Ak obaları “Sağ Kol”u; Ak, Ak-Kızıl, Kızıl ve Kızıl-Gök obaları “Sol Kol”u teşkil eder. Oymaklar ise, “Oğuz, Tuğrul, Sungur” gibi isimler ya da “Kartal, Koyun, Keçi, Arslan, Teke, At, Geyik, Maral....” gibi hayvan veya bitki isimleri alabileceklerdir (Madde 8-9).

⁸⁴ İzçiler Ocağı İç Nizâmnamesi, **İkdâm**, no:6171, 14 Nisan 1330 (27 Nisan 1914), s.3. Bu kaynağa yapılan atıflar buradan sonra, metinde parantez içinde madde numaraları belirtilerek gösterilecektir.

İç Nizamname’de, mahalli ortaların görevlerinden de bahsedilmektedir. Buna göre mahalli ortalar izcilere, toplanıp teorik ve pratik derslerine devam edebilmeleri için bir yer sağlamak ve her ay başında geçen ay yapılanları bir raporla bildirmekle görevlidirler (Madde 13-14).

İzciler Ocağı’nda izcilerin giyecekleri kıyafet de İç Nizamname ile belirlenmiştir. Buna göre izciler, başlık (kabalak), açık haki renkte ve cepli gömlek, yine aynı renkte kısa pantolon, her kol için farklı renkte olmak üzere boyun bağı, kahverengi ya da haki renkte çorap, ayakkabı giyecek, kemer takacak ve ihtiyari olarak pelerin de giyebileceklerdir. Ayrıca üzerine konulan işaretlerle bir ya da yarım desimetreye ayrılmış uzun bir baston ve arkaya asılacak bir torba taşıyacaklardır. Eğitimcilerin elbisesi de izcilerinki ile aynı olacak ancak bunlar gömlek yerine ceket giyecek ve uzun baston yerine normal baston taşıyacaklardır. *“Efkâr ve mesâinin vahdetini göstermek için”* kıyafetin bir örnek olmasına özen gösterilmesi de istenmektedir (Madde 15).

İzcilik işareti olan “ongun” ise Büyük Orta tarafından yaptırılacak ve ongunlar, mahalli ortalar tarafından izcilere verilecektir. Bir izcinin bu ongunu alabilmesi için öncelikle “hüviyet cüzdanı” alması, ant içmesi ve “izcilik türesi”ni bilmesi gerekmektedir. Ant içirilme töreni ise, *“gençlerin ruhunda lâyıkiyla icrâ-yı te’sîr etmek üzere”* debdebeli bir şekilde yapılacaktır (Madde 16-17).

İzcilerin bir sınıftan diğerine geçebilmeleri için geçmeleri gereken bazı sınavlar ve yerine getirmeleri gereken bazı koşullar vardır. İç Nizamname’de sıralanan bu sınav ve koşullar, İzciler Ocağı’nda gençlerin nelerle meşgul olduklarını ve kendilerine ne tür beceriler kazandırılmaya çalışıldığını göstermektedir. Adsız olmak için “izcinin türesi”ni bilmek ve anlamını açıklamak yeterli iken, bir adsızın çeri sınıfına geçmesi için, şu altı şartı yerine getirmesi gerekmektedir: On beş dakikada iki kilometre koşmak, rüzgarda kısa sürede ateş yakabilmek pusula kullanmak, Güneş ve Kutup Yıldızı yardımıyla yön bulabilmek, bir dakika bakmakla bir vitrin ya da kümeste bulunan eşya ve hayvanları doğru olarak tarif etmek ve başlıca düğümleri yapmak. Tekin sınıfına geçmek için ise, on dakikada iki kilometre koşmak ve elli metre yüzmek, Mors alfabesini veya kol ile işaretleri, harita okumasını bilmek ve kırdaki bu harita ile yol bulmak, başlıca yıldızları ve burçları tanımak, üç saatte on beş kilometre yaya veya dört saatte kırk kilometreyi bisikletle

kat etmek, izleri tanımak ve takip edebilmek, beş menzillik mesafe için doğru olarak hareket saati tanzim etmek, doğru ve ayrıntılı olarak bir şehrin, köyün yön, mevki ve coğrafyasını çizerek göstermek, kırdaki çeşitli nesnelere olan uzaklıklarını tahmin etmek, on çeşit ağaç ve bitki tanımak, el işleri yapabilmek, yangın, boğulma, attan düşme gibi durumlarda yapılacak ilk yardımı anlatabilmek, yara sarmayı ve bir kişiye gösterilecek özeni bilmek ve yeni gelen bir genci “adsız” olarak yetiştirebilmek. Alp olmak için bir, Tarhan olmak için de altı farklı beceride gedik almak gerekmektedir. Gedik ve “Tarhanlık Berâtı” alacaklar, eğitmenin nezareti altında, mahalli merkezler tarafından tayin edilen bir sınav heyeti (hey‘et-i mümeyyize) önünde sınav olacaklar, ayrıca uzman hocalar da bu sınavlara çağrılabilirler (Madde 18-21).

Yukarıda bahsedilen sınavlardan başka tekin ve çeriler için çeşitli meslek sınavları da vardır. Bu sınavlarda başarılı olanlar, o mesleğe ait işareti takma hakkına sahip olacaklardır. Bu meslekler: Doktor yardımcısı, hava uzmanı, gemici, bitki uzmanı, binici, bandocu, doğramacı, aşçı, bisikletçi, elektrikçi, eskrimci, demirci, madenci, rehber, tercüman, makinacı, fotoğrafçı, itfaiyeci, terzi ve kunduracı ile nişancıdır (Madde 27).

Tekin omuzu üzerinde çuhadan ince kırmızı bir şerit; Alp, sol kolu üzerinde uzmanlığı olduğu şeyi gösteren bir işaret; Tarhan ise yine sol kolu üzerinde kırmızı bir yıldız taşıyacaktır. Ocağın bayrağı Osmanlı bayrağı olup, kollar kendi boyun bağlarının renklerine göre birbirlerinde ayrılırken, obaların her birinin hayvan, bitki, ağaç, çiçek isimleri olan kendine özgü bir işareti olacaktır. Obanın her izcisinin de bir numarası olacaktır (1,2,3...) (Madde 22-26).

“İzcinin Andı” ve “Türesi” ise şöyledir:

İzci Andı

“Tanrıya ibâdet, hâkâna itâat edeceğime, dâima vicdanlı vazifesini tanır, kanûna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime vatanımı sevip sulh ve harb zamanında fedâkârlıkla hizmet yapacağıma, izcinin türesine baş egeceğime nâmûsum ve şerefim üzerine söz veririm.”⁸⁵

İzci Türesi

“1- İzcinin sözü sözdür. İzci nâmûs ve şerefini her şeyin ve hatta hayatının fevkînde tutar.

---

⁸⁵ A.y.

- 2- İzci itâatlidir. Çünkü vatanının selâmetinin ruhu inzibât olduğunu bilir.
- 3-İzci girişkendir.
- 4-İzci bütün işlerin mes'ûliyyetini üzerine almakdan korkmaz.
- 5-İzci herkese karşı kanûni ve mülteftidir.
- 6-İzci diğer izcileri hakiki bir kardeş bilir.
- 7-İzci âlicenâb, cesûr, dâima za'iflerin mu'avenetine hazırdır. Bu maksad için hayatını tehlikeye koymakdan çekinmez.
- 8-İzci hergün ûlu küçük olsun bir iyilik yapar.
- 9- İzci hayvanları sever ve onlara zulm yapdırmaz.
- 10-İzci dâima şen ve nikbin ve ümidvârdır.
- 11-İzci muktesiddir ve diğerlerinin malına hürmet eder.
- 12-İzci izzet ve itimâd-ı nefis sahibidir.”⁸⁶

İzci Ocağı örgütlenirken, Baden-Powell tarafından kurulan teşkilatın olduğu gibi alınmadığı, teşkilata milli bir yön verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Birimler, komutanlar ve izci sınıfları için kullanılan isimler bunun bir göstergesidir. Dönemin Türk milliyetçiliği doğrultusundaki politikaları, gençleri milli bir tarzda yetiştirme çabası bunun nedenidir. Bütün izci örgütlenmeleri gibi hiyerarşik bir tarzda örgütlenen, tek tip elbise giyilen, itaat ve disiplinin egemen olduğu, Harbiye Nazırı bir başkanın bulunduğu ve gençleri nihai amaç olarak ileride iyi askerler olmaları için hazırlayan örgütlenme paramiliter bir niteliktedir.

3.2.3. İzçiler Ocağını Tanıtma ve Oymak Beylerini Yetiştirme Çabaları

Yukarıda, yayınlanan nizamnameleri çerçevesinde amacı, örgütlenme biçimi, üyelik koşulları, işleyişi, gençlere kazandırılmaya çalışılan beceriler gibi noktalardan incelediğimiz İzçiler Ocağı'nı tanıtmak için, “Büyük Orta Koldaşları”ndan yani Genel Merkez üyelerinden biri olan Burdur Milletvekili Atıf Bey *Tasvir-i Efkâr* gazetesine iki makale yazmıştır. Kamuoyunda izcilik hakkında henüz doğru bir fikir oluşmadığını, bazılarının bunu askerlik ve askerliğe hazırlık talimi, bazılarının da idman ve beden terbiyesi meselesi sandıklarını söyleyen Atıf

---

⁸⁶ A.y.

Bey, izciliğin ne askerlik ne de idman olduğunu, onun gençlere ailede, okulda ve hayatta alamadıkları bilgiyi ve terbiyeyi uygulamalı bir biçimde vermek olduğunu ileri sürmektedir.⁸⁷ Atıf Bey'in bu sözleri, İttihat ve Terakki'nin izciliği, gençleri askere hazırlama konusunda sağlayacağı fayda noktasından ele alarak önemsedığı yönündeki iddiamız ile çelişir görünmektedir. Ancak büyük bir yenilgi sonrasında ve yaklaşan savaş ortamında İttihatçı liderlerin üstelik de Harbiye Nazırı olan Enver Paşa'nın izciliğin askere hazırlık açısından sağlayacağı değeri göz önüne almaması düşünülemez. Birinci bölümde göstermeye çalıştığımız üzere izciliğin doğuşu zaten askeri kaygıların yön vermesi ile gerçekleşmiş ve izcilik örgütlenmesi, nişan talimleri yapılmasa da en azından gençlere kazandırılacak bazı özellikler yoluyla onları ileride yapacakları askerlik hizmetine hazırlama amacıyla kurulmuştur. Kurulduğu bir çok ülkede de yine gençleri savaş için beden ve ruhen hazırlama ihtiyacı çerçevesinde önem kazanmış ve askerlerce yönetilmiştir. Osmanlı'da da bu dönemde aynı kaygıların ve amaçların geçerli olduğuna ise kuşku yoktur. Atıf Bey'in İzciler Ocağı'nı tanıtmak amacıyla yazdığı sözkonusu yazıda, izciliğin bu açıdan yararını dile getirmeyişinin nedeninin, halkın ve özellikle muhalif kesimin tepkisini çekmemek olduğu düşünülebilir.

Okullarda bir çok şeyin öğrenildiğini oysa ki hayatta başarıyı sağlayan şeyin, bireylerin güç ve azimleri ile inzibat ve itaat fikirleri olduğunu belirten Atıf Bey, Romalıların yıkılışını ahlaki ve manevi zayıflamaya bağlayarak iki tür medeniyet biçimini açıklamaya başlamaktadır. Bunlardan günümüzdeki “kitap medeniyeti”nin, bütün ihtiyaçları kitaba bağladığını, ve bu nedenle de insanların her şeyi akılla halletmeye çalıştığını ileri süren Atıf Bey, böylelikle insanların birer mantık makinesine dönüştüklerini ve insanların maddi ve manevi yönden güçlendirilmesinin bir tarafa bırakılmış olduğunu ileri sürmekte ve bu durumun Bergson gibi filozofları “anti-intellectualiste (zihincilik aleytarı)” yaptığını da eklemektedir. “Kitap medeniyeti”nin tamamen aksi olduğunu söylediği “aşiret medeniyeti”nde ise insanların hayatlarını hisleriyle temin ettiklerini ve bu medeniyetin iki esasa, “ocakçılık” ve “izcilik”e dayandığını ifade etmektedir.İzciliği,

---

⁸⁷ Burdur Mebusu Atıf , “İzcilik Nedir?”, **Tasvir-i Efkâr**, no: 1065, 18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914), s.1. Bu makale ile birlikte Atıf Bey ve Mösyö Parfitt'in fotoğrafları ile izcilik işaretini gösteren bir çizim de yayınlanmıştır. Bkz. **Ek 10**

“tesanüd” ile de ifade edebiliriz diyen yazar, bu aşiret medeniyetinde insanlar arasında bir dayanışma olduğunu, bu medeniyetin insanların bütün hislerinin oldukça gelişmiş olduğunu, en küçük bir izden düşmanların nerede olduğunu, havanın alacağı şekli, avın nasıl bulunacağını, vaktini tayin etmeyi bilen bir insan olduğunu belirtmekte ve “ *O hisli, becerikli, çevik, cesur, ocağı, aşireti için hayatını fedâdan çekinmez kendi kendisine kifâyet eder hâsılı tam bir insandır*” demektedir.⁸⁸ Ancak bu medeniyetin eksikliği de kitabı, zihniyeti dikkate almamasıdır. Bu noktada Atıf Bey izciliğin, kitap medeniyeti ile aşiret medeniyetini bir araya getirerek tam bir medeniyet ve insanlık meydana getirecek bir girişim olduğunu ileri sürmektedir.⁸⁹

Atıf Bey’in yukarıda aktarılan görüşlerinde de izi takip edilebilecek bir nokta, İttihatçıların izciliği, “organik bir bütünün parçası olan, dayanışmacı” bir vatandaş kitlesi yaratma açısından da faydalı gördüğüdür. İttihatçıların özlemini duydukları vatandaş tipi, bireysel yarardan çok milletin ve devletin yararına çalışacak, ödevlerini bilip layıkıyla yerine getirecek çalışkan, itaatkar, vatanperver ve milletperver bir vatandaşdır. Zafer Toprak’ın ifadesiyle 1908’den itibaren Türkiye’de “hakim ideoloji olmaya yönelen” dayanışmacılık (*tesanütçülük/ Solidarizm*) başta Ziya Gökalp ve Tekin Alp tarafından savunulan bir ideolojydü.⁹⁰ Bu ideoloji, iktisadi alanda devlet müdahalesini öngörmesi ve çalışanları koruyucu düzenlemeleri gündemine alması, siyasal açıdan ulus-devlet kurmayı amaçlaması ve bireylerin siyasal hak ve özgürlükleri gözetmesinin yanı sıra toplumsal açıdan da sınıf çatışması yerine, “uzlaşma esasına dayanan dayanışmayı” savunan bir ideolojidir.⁹¹ Dönemin başta iktisat olmak üzere çeşitli politikalarına yön veren bu ideolojinin en önemli kavramının yani “dayanışma”nın Atıf Bey’in makalesinde öne çıkması bu açıdan dikkat çekicidir.⁹² Esasları “*fedâkâr, müteşebbis bir millet ve kuvvetli, inzibat ve itaât sahibi bir ordu yetiştirmek*”⁹³ ve çocuklarda şahıs düşüncesini öldürüp,

---

⁸⁸ A.e., s.2

⁸⁹ A.y.

⁹⁰ Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet’te Solidarist Düşünce: Halkçılık”, **Toplum ve Bilim**, sayı:1, Bahar 1977, s.92, 95. Ayrıca Bkz. Zafer Toprak, “Osmanlı Devleti’nde Uluslaşmanın Toplumsal Boyutu: Solidarizm”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt:2, s.377-381

⁹¹ A.e., s.377

⁹² Bu konuya dikkat çeken bir diğer çalışma için bkz. Cora, “Constructing and Mobilizing the ‘Nation’ through Sports...”, s.51-55

⁹³ Burdur Mebusu Atıf, “İzcinin Düsturları”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1082, 5 Mayıs 1330 (18 Mayıs 1914), s.4

dayanışmayı tesis etmek olduğu söylenen izcilik de bu vatandaş tipinin yaratılmasında önemli bir araç olarak ele alınmaktadır. Bu durum Atıf Bey'in bir diğer yazısından daha açık bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu yazısında Atıf Bey, izciliğin bu konuda sağlayacağı faydayı şu sözlerle ifade etmektedir:

“İzciliğin mühim esâslarından bir diğeri de çocuklarda şâhıs düşüncelerini (...) öldürmek, buna mukabil tesânüd (solidarité) te'sîs etmektir. Fi-l-vâkî' izciler oymak halinde hareket ettikleri için izzet-i nefis sâikasıyla her izci fazla çalışarak kendi oymağına şeref vermek için bütün gayretini sarf edecekse de nihayet bir noktada görecek ve anlayacak ki şâhıs sa'y ve endâm hiç bir vakit kifâyet etmiyor; büyük maksadların husûlü için vahdet-i âmal ve i'mâl, sıkı bir zabt ve rabt; hâsılı umûmî bir birlik (...) ve itaât lâzım.”⁹⁴

İzciler Ocağı, İttihatçı çevrelerin benimsedikleri Türk milliyetçiliğinin izlerini taşımakta, böyle bir anlayışla örgütlenmektedir. Bu durum yukarıda incelediğimiz üzere, izciliğin hiyerarşik örgütlenmesinde ve izcilerin aldıkları isimlerde açıkça görülmektedir. Atıf Bey, bu tarihi kelimelerin gençlerin ruhlarında derin hisler uyandıracaklarını ifade etmektedir.⁹⁵ Buradan, örgütlenmedeki amaçlardan birinin gençlerde “milli bir bilinç” yaratmak olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. İzcilerin aldıkları isimler kadar, taşıdıkları işaretlerin de bu amaca yönelik seçildiği açıktır. İşaret olarak Adsız, düğümü içeren ve ayrıca bir ay şeklinde bulunan madeni bir zincir; Çeri, aynı ay ile içinde “vatan ve namus” yazan bir yıldız; Tekin, bunlarla beraber üç dişli bir tarak (ziraatte kullanılan); Alp, bunlardan başka sol göğüs üzerine Osmanlı arması ve Tarhan da bunların yanında boyuna yeşil bir kordon ile gümüşten bir “bozkurt başı” takacaktır. Türk mitolojisinin önemli bir figürü olan bozkurt başının bu açıdan taşıdığı anlamı vurgulayan Atıf Bey, bunu göğsünün üzerinde taşıyan genç Türk yavrularının neler hissedeceğini bir düşününüz demektedir.⁹⁶ Seçilen bu işaretler ve isimlerin yanı sıra izcilerin başlığının da milli bir nitelik taşıması istenmiş ve bu amaçla, İzciler Ocağı'ndan özel bir heyet askeri müzeye

---

⁹⁴ A.y.

⁹⁵ Burdur Mebusu Atıf Bey, “İzcilik Nedir?”..., s.2

⁹⁶ A.y.

giderek, bunlardan birisini izcilere başlık olarak seçmek üzere, eski başlıkları incelemiştir.⁹⁷

Dört kısımdan oluşan İzciler Ocağı'nın yapılanmasına da Türkçülük damgasını vurmuştur. Atıf Bey'in kendisi de İzci Ocağını kurarken "*Türklüğü, tarihteki muazzam Türk teşkilâtını esas ittihâz ettik*" diyerek, izcilik örgütüne "Ocak" demelerinin yanı sıra Türk tarihinden aldıkları en önemli esasların da karagah ve vaziyet olduğunu belirtmektedir. Buna göre Türk ordusunda Kara oymak kuzeyde, Kızıl güneyde, Gök doğuda ve Ak da batıda olduğundan, kendilerinin de bunu esas adıklarını ifade etmektedir.⁹⁸

İzciler Ocağı'ndaki bu Türkçü yön, *Türk Yurdu* dergisinde de dile getirilmiştir:

"İzcilik (Boy İskavtlık) memleketimizde iyiden iyiye giriyor ve Türkleşerek giriyor. Başta Harbiye Nâzırı Hazretleri olmak üzere ciddi ve geniş izcilik teşkilâtı yapıldı. İzcilik teşkilâtında ad ve sanlar tamamen Türkçe, hatta bazıları eski Türkçesidir."⁹⁹

İzci Ocağı kurulur kurulmaz öncelikle en önemli konu, yani kurulacak olan Oymakların kumandanlarının yetiştirilmesi konusu ele alınmış ve İstanbul Darülmuallimini öğrencileri arasından bu kumandan adayları seçilerek Parfitt tarafından eğitime başlanmışlardır. *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde yayınlanan makalesinde bu konudaki ilk çalışmalarını anlatan Parfitt, öncelikle adayların oldukça başarılı olduğunu belirttiikten sonra, kendisinin ilk olarak bir dershanede işe başladığını ve telgrafçılık yöntemlerini (mors, semafor), kaza esnasında ne yapılacağını, izcilerin bir diğerine nasıl yardım edeceğini öğretmeye çalıştığını ve askeri topografya hakkında ilk bilgileri verip, gemicilere özgü pusulayı da talime çalıştıklarını bildirmektedir. 11 Nisan 1330 (24 Mayıs 1914) tarihinde ilk defa uygulama yapmak üzere dışarı çıkmışlar ve Oymak Beyleri, takip edilen bir bölük haritasında, ölçü ve yükseklikleri tayin ve bunları ispat etme yöntemlerini ve böylelikle rastladıkları şeyleri bütün yönleriyle görmenin önemini öğrenmişler ve

⁹⁷ "İzcilerimiz", **Tasvir-i Efkâr**, no: 1064, 17 Nisan 1330 (30 Nisan 1914), s.4

⁹⁸ Burdur Mebusu Atıf Bey, "İzcilik Nedir?"..., s.2

⁹⁹ "Türk İzciliği ve Oymak Beylerinin And İçmesi", **Türk Yurdu**, yıl:3, cilt:6, sayı: 6, 15 Mayıs 1330 (28 Mayıs 1914), s.192

arazinin sınırını, top bataryalarının bakiyesi açısından olası vaziyetlerini de talim etmişlerdir. Daha sonra yine dershanede, Kızılay hizmeti, topografya, telgrafçılık gibi konularda eğitim görmüşlerdir.¹⁰⁰

18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914) Cuma günü teçhizatsız olarak açık bir ordugah tesis etmek üzere yola çıkan izciler, ordugah kurulduktan sonra yemek pişirmiş ve Parfitt onlara sıcak küllerle nasıl bulaşık yıkanacağını öğretmiştir. Yemekten sonra da yön tayini, ve güneşe bakarak zamanı belirleme konusunda bir ders vermiştir. Parfitt makalesinin sonunda şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Eğer teşkilâtımızı bunlar gibi gençlerden vücûda getirecek olursak Türkiye’da çok büyük işler yapabiliriz. Burada; imkân ve ihtimalât daireleri pek vâsi’dir. Hatta gençler izcilikte idmân ve mümârese peyda ettikçe onların bu husûsdaki merâkı, heves ve ârzûsu da tedricân tezâyüd edecektir.(...) Bizim maksad-ı müşterekemiz ise bu vatana hizmet etmek ve sağlam fikirler, sağlam vücûdlar, nâmûslu, itaâtkâr ve intizâmperver, milletce kendi varlıklarıyla iftihâr olunan gençlerden mürekkebe bir nesil vücûda getirmekten ibâretdir.”¹⁰¹

20 Nisan 1330 (4 Mayıs 1914) Pazar günü de İzciler Ocağı Büyük Ortası, Harbiye Nezareti’nde kendilerine tahsis olunan binada* bir toplantı yapmışlar, 22 Nisan 1330 (6 Mayıs 1914) Salı günü ise, daha önce kararlaştırıldığı üzere İstanbul’da dokuz ayrı yerde kurulacak olan Oymakların kumandan adayları (Oymak Beyleri) Ocak’ta toplanarak, Parfitt tarafından kendilerine verilen konferansı dinlemişlerdir. *Tasvir Efkâr*’da yer alan konu ile ilgili haberde, bu adayların altı hafta teorik ve uygulamalı derslere devam ettikten sonra oymaklarını oluşturacakları bildirilmektedir.¹⁰²

İzcilerin Büyük Orta Koldaşları 29 Nisan 1330 (12 Mayıs 1914) günü izciliğin ülkede uygulanması ve yaygınlaştırılması ilgili bir toplantı yapmışlar¹⁰³, 30 Nisan 1330 (13 Mayıs 1914) günü ise, Harbiye Nezareti meydanında Kalgay Mösyö

---

¹⁰⁰ Kalgay Parfitt, “(Oymak Beylerimiz) Nasıl Yetiştiriyor?”, *Tasvir-i Efkâr*, no: 1070, 23 Nisan 1330 (7 Mayıs 1914), s.3

¹⁰¹ A.y.

* Harbiye Nezareti’nin (Beyazıt’ta bugün İstanbul Üniversitesi Merkez Binası) büyük kapısının sol tarafındaki köşk.

¹⁰² “İzcilik Ocağında Fa‘aliyyet”, *Tasvir-i Efkâr*, no: 1070, 23 Nisan 1330 (7 Mayıs 1914), s.3

¹⁰³ “İzcilerin İçtimâ‘ı”, *İkdâm*, no: 6187, 30 Nisan 1330 (13 Mayıs 1914), s.3

Parfitt tarafından, Oymak Beyi adaylarına silah, yürüyüş, halat bağlama ve bayrakla muhabere talimleri yaptırılmıştır.¹⁰⁴

İzciler Ocağı İç Nizamnamesi'nde izcilerin giyecekleri kıyafet tarif edilmiş olmakla birlikte, 6 Mayıs 1330 (19 Mayıs 1914) tarihinde Büyük Orta Koldaşları izcilerin giyecekleri elbise ve kullanacakları işaretler hakkında bir toplantı yapmışlardır. Yine aynı gün Harbiye Nezareti meydanında Kalgay Mösyö Parfitt tarafından Darümuallimin izcilerine silah, yürüyüş, ip bağlama talimleri ve denizden ve yangından adam kurtarma talimleri yaptırılmıştır.¹⁰⁵

Bir süredir verilen eğitimle Oymak Beyi olmak üzere yetiştirilen adaylar, "*izcilikte kesb-i mümârese eylemiş oldukların[a]*" karar verilerek, İstanbul sultanilerine oymak beyi tayin edilmişler ve öğrencilerle birlikte tatbikatlar da yapılmaya başlanmıştır. Bu tatbikatlar, oymak beylerinin yanı sıra yine Parfitt'in gözetimi altında yapılmıştır. Konu ile ilgili haberde, öğrencilerden on yaşlarında bulunanların, Cuma ve Salı günleri Parfitt eşliğinde kırlara giderek, orada izcilik dersleri alacakları bildirilmektedir.¹⁰⁶

"İzcilerin Altın Ordusu"nu oluşturmak üzere yetiştirilen Oymak Beyleri'nin yemin törenleri, 12 Mayıs 1330 (25 Mayıs 1914) tarihinde, Harbiye Nezareti'nde, Parfitt'e tahsis edilmiş dairenin salonunda yapılmıştır. Yemin töreninde Parfitt'in yanı sıra izcilerin Başbuğu Harbiye Nazırı Enver Paşa, yaverleri, Birinci Kolordu ve Erkan-ı Harbiye Reisi İsmail Hakkı Bey ve Büyük Orta Koldaşları da hazır bulunmuşlardır. Konuyla ilgili haberde, Oymak Beyi adaylarının "askerce" tavırlarının vurgulandığı görülmektedir. Bunlar, salona omuzlarında tüfekleri –bunlar daha önce savaşlarda kullanılmış olan tüfeklerdir- olduğu halde ve "asker adımlarıyla" gelmişler ve Enver Paşa ve diğerleri salona girdiğinde onları "askerce" selamlamışlardır. Yemin töreni, Parfitt'in Enver Paşa'yı selamlayarak "Benim Başbuğum" hitabıyla Fransızca bir konuşma yapmasıyla başlamış, Parfitt konuşmasında, "*teşkilâtın ilk semeresi olan bu efendilerin izciliği öğrenmeğe behakkı sarf-ı mesâi etdiklerini, vazifelerini iyice öğreneceklerini, kendilerine tevdi*

¹⁰⁴ "İzcilik Tatbikâtı", **İkdâm**, no: 6188, 1 Mayıs 1330 (14 Mayıs 1914), s.3

¹⁰⁵ "İzcilerin İçtimâ'ı; "İzcilik Tatbikâtı", **İkdâm**, no:6194, 7 Mayıs 1330, (20 Mayıs 1914), s.5

¹⁰⁶ "İzcilikde Terakkî", **İkdâm**, no: 6197, 10 Mayıs 1330 (23 Mayıs 1914), s.4

edilecek vezâifi hüsn-ü ifâ eyleyeceklerini nâmûs ve ehliyetlerine şehâdet etdiğini”¹⁰⁷ ifade etmiştir.

Bu konuşmasının ardından, öncelikle kendisi yemin eden - ve bu sırada sağ eliyle aynı şekilde kendisini selamlayan Enver Paşa’yı selamlayan ve sol eliyle de Enver Paşa’nın sol elini tutan - Parfitt, izcilik teşkilatını kurmak için bütün gücünü harcayacağına ve kanunlara ve izcilik türesine tamamiyle riayet ve sadakat göstereceğine “namus ve şerefi üzerine” söz vermiştir.¹⁰⁸ Yemini bitirir bitirmez Enver Paşa’yı ve Oymak Beyleri’ni selamlayan Parfitt tarafından çağrılan her Oymak Beyi şu şekilde yemin etmiştir:

“Tanrıya ibâdet ve hâkâna itâat edeceğime, dâima vicdânı ve vazifesini tanır, kanûna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime, vatani sevüb harb ve sulh zamanında fedâkârlıkla hizmet yapacağıma, izcilik türesine baş egeceğime nâmûsum ve şerefim üzerine söz veririm.”¹⁰⁹

Parfitt tarafından yetiştirilen ilk Oymak Beyleri olan ve törende yemin ettirilen Oymak Beyleri şunlardır: Atıf Bey (Burdur Mebusu), Taib Servet Bey (Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Başkanlığı), Raşit Bey (Altun Ordu Kulübü Reisi), Ferit Bey, Doktor Haydar Galip Bey, Kerim Suphi Bey, Basri Osman Bey, Daülmualimin izcilerinden de Hüseyin Avni, Şükrü, İzzet, Nuri, Hafız Hüseyin, Sadi Efendiler. Törende hazır bulunan ancak henüz Oymak Beyi olmayan Oymak Beyi adayları ise şunlardır: Rahmi, Ziya, Hamit, Ali Rıza, Seydullah Ali, Kemal, Kemal, Musa Kazım, İhsan, Memduh, Fevzi, Mustafa, Naci, Ragıp, Şevket, Şevki, Edhem, Seyit, Ramiz, Mustafa, Murat, Seyit Ahmet, Cemil Şerafeddin Efendiler.¹¹⁰

Bütün Oymak Beyleri yemin ettikten sonra bir konuşma yapan Enver Paşa, bu konuşmasında izciliğin orduya sağlayacağı faydayı vurgulamıştır:

“ Burada verdiğimiz sözlerin ne kadar büyük olduğunu biliyorsunuz. Bizde yeni te’sîs eden bu izciliğin orduya pek büyük fâidesi olacaktır. Ordumuza şimdiye kadar mevcûd olmayan canlı ve

---

¹⁰⁷ “Oymak Beylerinin And İçmesi”, **İkdâm**, no:6200, 13 Mayıs 1330 (26 Mayıs 1914), s.1

¹⁰⁸ A.y.

¹⁰⁹ A.y.

¹¹⁰ A.y.

kanlı bir unsur dâhil oluyor. Siz ilk teşkilâtın mahsûlü olmakla iftihâr edeceksiniz. Binâen aleyh Cenâb-ı Hakdan muvaffakiyyet temenni ederim.”¹¹¹

Parfitt ise Enver Paşa’ya hitaben, teşkilatta bu Oymak Beyleri’nin yapacakları hizmetin, bunların hizmetleriyle yetiyecek diğer oymak beylerinin vilayetlere gönderilmesi suretiyle teşkilatın bütün ülkeye yayılacağını ifade etmiş ve Enver Paşa’ya yardımları için teşekkür etmiştir. Oymak beylerinin Başbuğ’u selamlayarak salondan ayrılmaları ile tören sona ermiştir.¹¹²

Oymak Beyi rütbesini kazanan bu kişiler, İstanbul okullarında izcilik eğitimi vermek üzere tayin edilecekler ve hafta bir gün bu eğitimi vereceklerdir. Yemin törenleri yapılanların haricinde, Hamit ve Yusuf Ziya Efendiler de Bahriye’de izcilik teşkilatına memur edilmişlerdir.¹¹³

Mayıs ayı sonlarına gelindiğinde izcilerin kıyafetleri konusunda hala toplantılar yapıldığını görmekteyiz. Bu toplantılarda alınan önemli bir karar, izcilerin kıyafetlerinden ülkede yaptırılması mümkün olanların burada yaptırılıp, diğerlerinin dışarıdan getirtilmesidir.¹¹⁴ İzcilerin, idmancılarının kıyafetlerinin dışarıdan ithal edilmeyip, yerli zanaatkarlara yaptırılması konusu daha önce *İkdâm* gazetesinde başyazı sütununda yayınlanan iki yazının da konusunu oluşturmuştu. Bu yazılardan ilkinde yazar, çok az miktarda bir gümrük vergisinden başka ne milllete, ne de devlete bir kazanç getirmeyen ithal mallarını almak yerine, bu malların yerli zanaatkarlarca, yerli malı kullanarak üretilmesinin ve yerli tüccarlarca satılmasının, hem Avrupa malı kullanmak yüzünden “yokolma noktasına gelmiş olan” zanaatçıların, hem yerli işçilerin kazanmasını sağlayacağını, hem de bunların çok daha dayanıklı olacağını ileri sürmekte ve “*İzcilerin başbuğundan ve büyük orta koldaşlarından ispor ve idmân kültüplerinin rüesâ ve a’zâsından, aile pederlerinden ricâ ederiz. Bu yazdıklarımızı nazar-ı dikkate alsınlar. Hele izci ocağı için mutlaka her şeyin yerli*

---

¹¹¹ A.y.

¹¹² A.y.

¹¹³ A.y. *İkdâm* gazetesinde bu yemin töreninin bir fotoğrafı da yayınlanmıştır. *İkdâm*, no:6201, 14 Mayıs 1330 (27 Mayıs 1914), s.1. Fotoğraf için bkz. **Ek 9**

¹¹⁴ “İzcilerin İçtimâ’ı”, *İkdâm*, no: 6215, 28 Mayıs 1330 (10 Haziran 1914), s.4. Toplantıda, ülkede tedariki mümkün olmayan şeylerin İngiltere’ye sipariş verilmesine ve depo olarak kullanılmak üzere de, izcilere özel bir mağaza açılmasına karar verilmiştir.A.y. İzcilerin Büyük Orta Koldaşları, 3 Haziran 1330 (16 Haziran 1914) günü yaptıkları toplantıda ise, “izciliğe âid levâzımât ve teçhizatın” seçilmesi ve ne yolla tedarik edileceği konularını ele almışlardır. “İzcilerin İçtimâ’ı”, *İkdâm*, no: 6222, 4 Haziran 1330 (17 Haziran 1914), s.3

malından yapıdırılması şartdır, şart-ı a'zamdır. Çünkü bu ocağın altun ordusu bizim milli bir ordumuzdur ki onların her şeyde millete riâyet etdiklerini görürsek bahtiyâr olacağız."¹¹⁵ demektedir.

Bu yazının yayınlanmasından birkaç gün sonra yayınlanan bir diğer yazıda ise, İstanbul saraç esnafının birleşerek bir şirket kurdukları ve bu şirkete Harbiye Nezareti tarafından, daha şimdiden otuz altı bin metre sipariş verildiği haber verilerek, Harbiye Nezareti'nin, İzci Ocağı'nın "bu milli şirketi" himaye edeceklerine şüphe olmadığı ifade edilmektedir. Türk Saraçlar Şirketi'nin imalathanesinde, izcilerin işine yarayacak her türlü saraciye ürününün, süvari hayvanları için gerekenlerin, başlıkların, izci ve askerler için bel kayışları, palaska, fişeklik, kılıflar v.b. ürünlerin üretileceğini bildiren yazar, "*Bakınız, izcilik ne mühim bir iz vücûda getirmiş oldu! İşte bu iz sanâyi'mizde mühim terakki izidir.*"¹¹⁶ demektedir. "Mahvolma derecesine gelmiş olan" saraçlığın bu sayede yeniden canlanacağını ve bunun memleket için oldukça iyi sonuçlar vereceğini ifade eden yazar, bu sanatın artık sadece askerlik için değil izcilik için de önemli hizmeti olacağını ileri sürmekte ve İzci Ocağı geliştikçe, bakırcı, demirci, dokumacı v.b. gibi esnafın da rağbet göreceğini ve onlar arasında da şirketler, imalathaneler kurmaya çalışılacağını ümit ettiğini bildirmektedir.¹¹⁷

Görüleceği üzere İzci Ocağı, milli bir bilinç yaratma amacıyla, sadece örgütlenmesini Türk ordugah yapısına göre kurmak, Türkçe kelimeler kullanmak ve "milli" başlıklar seçmekle yetinmemekte, izcilerin giyecekleri kıyafetlerden mümkün olanları da yerli zanaatkarlara yerli malı kullandırarak yaptırma yoluyla "milli iktisat"a da katkıda bulunmaktadır.

Okulların tatil olmasıyla taşradan da öğretmenler ve öğrenciler izcilik tatbikatı yapmak üzere İstanbul'a gelmişlerdir.¹¹⁸ İzcilik tatbikatının 10 Temmuz (23

¹¹⁵ "İzcilere, Tüccâra ve Erbâb-ı San'ata", **İkdâm**, no: 6175, 18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914), s.1

¹¹⁶ "İzcilik Ne Mühim İzler Keşf Etdiriyor", **İkdâm**, no: 6178, 21 Nisan 1330 (4 Mayıs 1914), s.1

¹¹⁷ A.y.

¹¹⁸ Beyrut Darü'lulumu, Adana Darümuallimini izcileri, Karasi izcileri ve Bursa izcileri öğretmenleri ile birlikte İstanbul'a gelen izci gruplarıdır. İkdâm gazetesi bunların gelişlerini, ziyaret ettikleri yerleri genellikle birinci sayfadan haber vermiş ve fotoğraflarını da yayınlamıştır. Bkz. "Adana Dâr-ülmuallimin İzçileri", **İkdâm**, no: 6211, 24 Mayıs 1330 (7 Haziran 1914), s.1; "Beyrut İzçileri", **İkdâm**, no: 6236, 18 Haziran 1330 (1 Temmuz 1914), s.1 ve 3 ve no:6237, 19 Haziran 1330 (2 Temmuz 1914), s.3; "Karasi İzçileri", **İkdâm**, no: 6250, 2 Temmuz 1330 (15 Temmuz 1914), s.2. Fotoğraflar için bkz. **Ek 12**

Temmuz)dan sonra Alemdağı'nda yapılmasına karar verilmiş ve taşralardan bu tatbikata katılmak için gelen 36 öğretmen ile Parfitt 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914) tarihinde bir toplantı yapmışlar ve bu toplantıda, Alemdağı'nda kurulacak izci karargahı ve orada yapılacak tatbikatlar hakkında bir saat görüşmüşlerdir. İzciler 12 Temmuz (25 Temmuz) günü Alemdağı'na gideceklerdir.¹¹⁹

İstanbul'a gelen izci grupları, izcilik tatbikatı için Alemdağı'na gidilmeden önce de İstanbul'daki bazı sultanilerin izci grupları ile birlikte tatbikat yapmışlardır. Elli kişiden oluşan Darüşşafaka izcileri, oymak beyleri olan beden terbiyesi öğretmeni Sami Bey'in kumandası altında 5 Temmuz'da (18 Temmuz) Harbiye Nezareti meydanında izcilik talimleri ve askeri manevralar yapmışlar ve Mösyö Parfitt ile "Erkân-ı Harbiyye Reis-i Sânisî" Beyler tarafından "gösterdikleri intizamdan dolayı" takdir edilmişler ve akşam da yine Sami Bey'in kumandasında olarak Darüşşafaka, Adana ve Kabataş Sultanileri izcilerinden oluşan yüz elli kişilik bir izci grubu tatbikat yapmak üzere Çekmece'ye hareket ederek, 10 Temmuz'a (23 Temmuz) kadar kalmak üzere orada karargah kurmuşlar; Beyrut Darü'lulumu izcileri de yine 10 Temmuz'a (23 Temmuz) kadar kalmak için, 6 Temmuz'da (19 Temmuz) Çırpıcı çayırına gitmişlerdir.¹²⁰

Bu tarihten sonra İzciler Ocağı'na ait habere rastlanılmamaktadır. Temmuz ayının sonunda Parfitt'in de görevden alınmıştır. 29 Temmuz'da Harbiye Nazırı Enver Paşa, Maarif Nezareti'ne gönderdiği yazıda, Parfitt'in "ahval-i hazırda dolayısıyla" asli görevine devam edemeyeceğini ifade etmiştir.¹²¹ Enver Paşa, Parfitt için yeni bir görev bulma çabasına da girişmiş, sözkonusu yazıda, Parfitt'in orduca kendilerinden yararlanılacak Darülfünun, Mekteb-i Sultani ve benzeri okul öğrencilerine işaret ve harita dersi vermek üzere görevlendirilmesini tavsiye etmiştir.¹²² Ancak 29 Teşrinievvel 1330 (11 Kasım 1914) tarihinde alınan Meclis-i Vükela kararı ile kendisinden öğrenilmek istenenlerin öğrenildiği ifade edilerek,

---

¹¹⁹ "İzcilerin İctimâ'ı", **İkdâm**, no: 6255, 7 Temmuz 1330 (20 Temmuz 1914), s.3; "İzcilik Tatbikâtı", **İkdâm**, no: 6254, 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914), s.2.

¹²⁰ "İzciler", **İkdâm**, no: 6254, 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914), s.2. İzcilik tatbikatı yapmak üzere İstanbul'a gelen izciler ile öğretmenlerin harcırahlarının geldikleri yerin "muhasabe-i hususiyesinden" ödenmesi ilgili yerlere Maarif Nezareti tarafından tebliğ edilmiştir. "İzciler Harcırâhı", **İkdâm**, no: 6254, 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914), s.2.

¹²¹ **BOA.**, MF.MKT, 1200/23, 19.N.1332

¹²² A.y.

Parfitt'in ilişığı kesilmiştir.¹²³ Bunun nedeni Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıdır. Osmanlı Devleti bu savaşta Almanya'nın yanında yer alacaktır. 2 Ağustos 1914'te savunma niteliğindeki Osmanlı-Alman İttifakı imzalanmış, 3 Ağustos'ta ise seferberlik kararı alınmıştır. Nitekim 12 Kasım 1914'te de Osmanlı Devleti resmen savaş ilan edecekti.¹²⁴

N. Kırşan da, İzciler Ocağı'nın sonu hakkında şunları ifade etmektedir:

“Oymakbeyleri, kurs ve kamplarda hazırlandı. Bunlar mekteplerde henüz faaliyete başlamak üzere idiler ki büyük harp patladı, Parfitt muhasım devlet tebaası olduğu için memleketine döndü, Oymakbeyleri askerî hizmete çağrıldı, bu işi de öylece kaldı idi.”¹²⁵

3.3. Osmanlı Güç Dernekleri (1914)

3.3.1. Osmanlı Güç Derneklerinin Kurulması ve Amacı

1914 yılında bir yandan okullarda beden eğitimi ve izcilik faaliyetleri sürer, diğer yandan Türk Gücü ve İzciler Ocağı gibi dernekler çalışmalarını sürdürürken Harbiye Nezareti, Osmanlı Güç Dernekleri adında bir gençlik örgütlenmesinin kurulmasına karar vermiş ve bu derneğe ait nizamname ve kanun tasarılarını 17 Mart 1330 tarihinde Bakanlar Kurulu'na göndermiştir.¹²⁶ Derneğin kurulması konusunda Bakanlar Kurulu'nun verileceği karar beklenirken, Harbiye Nezareti, bir yandan da okullarda yapılmakta olan beden eğitimi ve izcilik faaliyetleri ile ilgili bazı önlemler almaktaydı. Yukarıda gördüğümüz gibi Parfitt, İzciler Ocağı'nı kurmak üzere davet edilmiş ve İzciler Ocağı Büyük Ortası, 9 Nisan'da oluşturulmuştu. 10 Mayıs 1330 tarihli ve altında Sadrazam adına müsteşarın imzası bulunan bir yazıda ise, “gençliğin orduya hazırlanması için” bütün okullarda sürdürülmekte olan beden eğitimi ve izcilik faaliyetlerinin yararlı ve verimli olması için, ekte verilen pusuladaki maddelere uyulması konusunda mülkiye ve maarif memurlarına tebligat yapılması gerekliliğinin Harbiye Nezareti'nden yazı ile bildirildiği ve bu konuda

¹²³ BOA., MV., 194/34, 22.Z.1332

¹²⁴ Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girişi ile ilgili ayrıntılar için Bkz. Ulrich Trumpener, “Turkey's Entry into World War I, An Assessment of Responsibilities”, **The Journal of Modern History**, vol. 34, no.4, Dec. 1962, s.369-380

¹²⁵ N. Kırşan, “İzcilik I”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı: 71, 8.11.1937, s.6

¹²⁶ BOA., MV. 189/11, 2.B.1332

gerekenin yapıldığı bildirilmektedir.¹²⁷ Harbiye Nezareti'nden gönderilen pusula ise şöyledir:

- “ 1-Herhangi bir mevki'de olursa olsun izcilik teşkilâtı icrâsı için evvel emirde mahalının en büyük mülkiyye me'mûrundan müsaade istihsal etmek lâzımdır.
- 2-İzciliğe âid bilcümle tatbikât ve dürûsi mahalın en büyük askeri ve maârif me'mûrları tarafından teftiş edilecektir.
- 3-Bilumûm terbiye-i bedeniyeye harekâtı ile askerliğe müteallik harekât-ı ta'lîmiyye ve izcilik tatbikâtı için verilmesi icâb eden emr ve kumandalar türkce lisânı üzerine verilecektir.
- 4-Bâlâdeki maddelerdeki şerâiti ifâ etmeyenler heman vazifelerinden men' edilmekle beraber tecziye edileceklerdir.”¹²⁸

Görüldüğü üzere izcilik faaliyetleri, devletin iznine bağlanmakta, yine bu faaliyetler o yerin en büyük askeri memurları ile yine en büyük maarif memurlarının teftişine tabi kılınmakta, izcilik, askeri talim ve beden eğitimi faaliyetlerinde verilecek emir ve kumandaların Türkçe olarak verilmesi istenmekte ve bunlara uymayanların görevlerine son verilmesinin yanı sıra cezalandırılacakları da ifade edilmektedir. Yukarıda bahsedilen yazıda da okullardaki izcilik ve beden eğitimi faaliyetlerinin “gençleri orduya hazırlamak için” yapıldığı açıkça ifade edilmişti. Pusuladaki maddeler de bu amacın daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bu faaliyetleri izne bağlayarak, teftiş ederek, emirlerin ve kumandaların Türkçe verilmesi yoluyla bu konuda bir birlik sağlayarak – bir orduda verilen tüm emirlerin bütün unsurlarca tam olarak anlaşılmasının önemi gözönünde bulundurulursa bu maddenin önemi daha iyi anlaşılabilir- ve bunlara uymayanların görevlerinden atılıp cezalandırılacakları da kesin bir dille belirtilerek, bu faaliyetler bir denetim altına alınmaya çalışılmaktadır. Zaten Osmanlı Güç Dernekleri'nin kurulmasındaki temel amaç da bütün bu faaliyetleri bu türden bir denetim altında tutmak, istenen hedefe ulaşmayı kolaylaştıracak şekilde bir düzen ve birlik içinde sürdürebilmektir. Bu konudaki yazı ve pusula 12 Mayıs'ta Maarif Nezareti'ne ve ilgili yerlere gönderilmiştir.¹²⁹

¹²⁷ BOA., DH.İD, 224/3-2, 19.S.1333

¹²⁸ BOA., DH.İD, 224/3-3, 19.S.1333

¹²⁹ BOA., DH.İD., 224/3-1, 19.S.1333; DH.MB.HPS.M, 13/72, 21.B.1332; DH.EUM.MH, 86/58, 23.B.1332

15 Haziran tarihli ve Sadrazam adına müsteşarın imzasını taşıyan ve yukarıdaki 10 Mayıs tarihli tezkereye ek olan bir diğer yazıda da okullardaki beden eğitimi ve izcilik teşkilatının yararlı ve verimli olması için yapılması gerekenleri içeren ve Harbiye Nezareti'nden gönderilen pusulada yer alan, sözkonusu teşkilat için mahalin en büyük mülki memurundan izin almak gerektiği yönündeki birinci maddenin yerine getirilmesinin gerekli olmakla birlikte, okulların özellikle de öğrencilerin durumları hakkında tam bir bilgiye sahip olan maarif müdürlerinin de bu işle ilgilenmelerinin gerekli olması nedeniyle, resmi ruhsat verilmesinden önce mülkiye memurları tarafından maarif müdürlerinin de oylarının alınması gerektiğinin Maarif Nezareti'nden bildirildiği ifade edilerek, bu konuda Harbiye Nezareti'ne de bilgi verildiği ve gereğinin yapılması için tezkerenin yazılmış olduğu bildirilmektedir.¹³⁰ Söz konusu tezkere, 18 Haziran'da ilgili yerlere yazılı olarak tebliğ edilmiştir.¹³¹ Böylece Maarif Nezareti'nin isteği ve Harbiye Nezareti'nin bilgisi doğrultusunda sözkonusu teşkilatların kurulmasına izin verilmesi sürecinde maarif müdürleri de etkili bir hale gelmiştir.

Güç Dernekleri'nin kurulması için hazırlıklar sürerken, Harbiye Nezareti bu dernekleri halka daha iyi tanıtmak ve onları bu dernekleri kurmak, gençleri de derneklere üye olmaya teşvik etmek amacıyla beyannameler hazırlamış ve bunlar gazetelerde yayınlanmıştır. Bu beyannamelerden biri, 7 Mayıs 1330 (20 Mayıs 1914) tarihinde, İstanbul'daki gazetelere gönderilmek üzere kaleme alınan beyannamedir. Beyanname'de, bu asırda, bir milletin varlığını sürdürmesi, vatanını, namusunu, ırzını düşmanlara karşı koruyabilmesi için tam anlamıyla bir "millet-i müsellaha" haline gelmesi gerektiği, başkalarının bunun için her türlü hazırlıkta bulunduğu, yeni askerlik kanununun hazırlanmasında da bu düşünceyle hareket edildiği belirtilerek, böylece milletin birçok ferdi "askerlik şerefinden, vatana hizmetten mahrum eden kaydalar, şartlar kaldırıldı."¹³² denilmektedir. Yazıda bundan sonra herkesin asker olduğu, artık vatan tehlikeye düştüğü zaman kimsenin sokaklarda elini kolunu sallayarak gezmeyeceği ve herkesin vatani savunmaya koşacağı ifade edilmektedir.

¹³⁰ BOA., DH.İD., 224/3-9, 19.S.1333

¹³¹ BOA., DH.İD., 224/3-10, 19.S.1333; DH.EUM.MH, 87/121, 7.Ş.1332; DH.EUM.LVZ, 22/58, 17.Ş.1332; DH.MB.HPS.M, 14/41, 14.Ş.1332

¹³² Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE), 1640, 10, 7.16

Herkesin asker olması ise bazı hazırlıkları gerektirmektedir. Bu durum yazıda şöyle açıklanmaktadır:

“ Şu halde silâh kullanmağa, yol yürümeğe, meşakkate tahammüle herkes küçük yaşdan itibâren alışmalıdır ki askerliği çıktığı vakit oldukça ta‘lîm ve terbiye görmüş, vücûdu zindeleşmiş bir halde sancağın altına gelsin! Böyle olunca tabii daha çabuk hayat-ı askeriyyeye alışırlar. Ve daha az zahmet çekerler.

Askerliğe hazır bulunmak için her memleketde çocukları ta ibtidâî mekteplerden başlayarak silâh kullanmağa, yol yürümeğe alışdırıyorlar. Nişân ve idmân cem‘iyyetleri izci ocakları ve Güc Dernekleri vesâire teşkil ediyorlar. Binâen aleyh ecdâdımız tarafından yüzlerce sene evvel fâidesi takdir olduğu halde şimdi ihmâl edilmiş olan atıcılığı, biniciliği vesâir idmânları zamanın ihtiyacâtına göre tekrar canlandırmak bizim için farz-ı ayndır.

Maddî ve ma‘nevi fâideleri saymakla tükenmeyecek derecede çok olan bu gibi şeylerle uğraşmak yalnız asker olacaklara değil; genc, ihtiyar milletin bütün efrâdına lâzımdır. Zira metin bir vücûd ve sağlam bir dimağa mâlik olmak mücâdelât-ı hayatiyyeye mukavemet edebilmek ancak bu gibi mümâresât-ı bedeniyye sayesinde mümkün olabilir.

Osmanlı nâmını kemâl-i iftiharla taşıyabilmek için kahve köşelerinde pinekleme değil, erkeklere yakışan evsâf-ı merdânevi kazanmaya çalışmaktır.”¹³³

Beyanname’de, vatanın hayatına, geleceğine kasteden tehlikelerle herkesden çok ilgili olan Harbiye Nezareti’nin bu işi eline aldığı, “Osmanlı Güç Dernekleri” ismi altında yapılacak teşkilata dair bir nizamname, talimat ve bir de programın hazırlandığı bildirilmektedir.¹³⁴

Görüleceği üzere beyannameye öne çıkan “millet-i müsellaha” kavramıdır. Önceki bölümlerde ele aldığımız üzere, Fransız Devrimi sırasında ortaya çıkan bu “asker-millet” kavramı ve bunu takip eden dönemde vatandaş ordularının oluşturulması isteği, milletin bütün erkeklerinin savaş için hazır hale getirilmesi, bir “millet-i müsellaha” haline dönüştürülmesi yönündeki çabalara da hız kazandırmıştı. Bir çok ülkede örneklerini gördüğümüz, okullarda beden terbiyesi ve askeri talim uygulamaları ile izcilik ve benzeri paramiliter gençlik örgütlenmeleri de bu çabaların birer örneğiydiler. İkinci bölümde Osmanlı İmparatorluğu’nun da bu çabalardan geri kalmadığını göstermeye çalışmış, okullarda beden terbiyesi ve izcilik

¹³³ A.y.

¹³⁴ ATASE, 1640, 10, 7.16-7.17

uygulamalarının yararları yönündeki görüşleri ve bu yöndeki çabaları ele almıştık. Bu bölümde de bu yöndeki çabaların daha sistemli ve örgütlü bir şekilde uygulanması amacıyla kurulan örgütlenmeleri ele alıyoruz. Bunlardan biri olan Osmanlı Güç Dernekleri ile ilgili olarak yukarıda değindiğimiz beyanname de bu derneğin, sözünü ettiğimiz amaca yönelik olarak kurulmuş bir teşkilat olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

İstanbul'daki gazetelere gönderilmek üzere kaleme alınan bu beyanname, örneğin, 11 Haziran 1330 (24 Haziran 1914) tarihinde, *İkdâm* gazetesinde, "Güç Dernekleri" başlığı altında ve "Harbiyye Nezaretinden" ifadesiyle yayınlanmıştır.¹³⁵

Gazetelerde yayınlanan, bir diğer beyanname ise *Osmanlı Milletine Harbiyye Nezaretinin Beyannamesi*'dir. Bu Beyanname'den de Osmanlı Güç Dernekleri'nin Balkan Savaşı'ndan alınan dersle ve bu doğrultuda, gençliği gelecek savaşlar için hazırlamak amacıyla kurulduğu anlaşılmaktadır. Balkan Savaşı'nda Rumeli'nin düşman ayakları altına bırakıldığı, Kanuni devrinde "dünya Osmanlı'ya baş eğerken", yüz yıldır geçirilen felaketler yüzünden düşmanın top seslerinin İstanbul'da duyulduğu belirtilerek, bu durumun nedeni olarak, milletin savaşa iyi hazırlanmaması gösterilmektedir:

" Bu güne kadar görülen felâketler hep milletin ihmâl edilmesinden, bütün milletce yedisinden yetmişine harbe hazırlanamamasındandır. Harbde kumandanlar, zâbitler, askerler vazifelerini yapamıyorlarsa bunların bütün kusurları hep daha küçükten iyi yetişmemiş olmalarındandır. Kuvvetli orduları ancak kuvvetli milletler meydana getirir."¹³⁶

Bu durumdan kurtulmanın çaresi ise, ataların yaptığı gibi küçük yaştan itibaren vücudu ve ruhu güçlendirecek, askerlik kabiliyetini arttıracak aktivitelerle uğraşmaktır:

"Dört yüz çadırlık bir aşiretten yüz milyonluk dehşetli bir devlet meydana çıkaran Sultan Osman evlâdı demir gibi kavi, özü pek, büyüğünü tanır, Allahından korkar, gecesi gündüzünü at üstünde cirid oynamak, kırdâ, bağdâ ok atmak ile geçirirdi. Bugünkü cılız çocuklar gibi kahve

¹³⁵ "Güç Dernekleri", *İkdâm*, no:6229, 11 Haziran 1330 (24 Haziran 1914), s.2

¹³⁶ *BOA.*, DH.MB.HPS.M., 15/30, 6.N.1330; "Osmanlı Milletine Harbiyye Nezâretinin Beyânâmesi", *İkdâm*, no: 6248, 30 Haziran 1330 (13 Temmuz 1914), s.1-2

köşelerinde, pamuk şilteler içinde kadınlaşmaktan haya eder, daha yedi yaşında iken atdan, okdan anlardı.

O şanlı babaların bugünkü evlâdları büyük babalarının izlerine dönerek özlerini temizlerler, kafalarını zamanın mâarif-i nûru ile nûrlandırırılar, vücûdlarını dâima idmânlarla kırdı bağda seyranlarla demir gibi yaparlar, tüfenklerini her görüşünde bir düşman devirecek kadar öğrenirler, Allahına candan gönül bağlarlar, hâkânını candan severler, Allah için, Pâdişah için, vatan için, canını, varını, feda etmekten çekinmeyecek birer merd olurlar, hayatın bütün güçlüklerine arslan bakışla bakacak, her güçlük karşısında daha büyük gayretle çalışacak yiğit yürekli olurlarsa böyle vücûdca, kafaca, ruhca güçlü kuvvetli olacak Osmanlı milletinin karşısında hiçbir düşman duramaz. Artık kara günleri biz değil düşmanlar görür. Yürekerimizi yakan oc ateşi düşmanları kavurur.”¹³⁷

Görüldüğü üzere, Osmanlı Devleti’nin uğradığı yenilgilerin, felaketlerin nedeni, milletin yediden yetmişe savaşa hazırlanmaması olarak gösterilmekte, devletin parlak dönemlerindeki başarıları, ataların sürekli idmanla uğraşmasına ve Allah’a ve Padişah’a olan bağlılıklarına bağlanmaktadır. Bundan sonra, gençleri, atalarının izinde yetiştirecek, onları güçlü, kuvvetli, yiğit insanlar haline getirecek olan ise, Osmanlı Güç Dernekleri’dir.

Beyanname’de, “*Sevgili büyük hâkânımız milletimizi şanlı babalarına lâyık evlâd yapmak için [Güç Dernekleri] teşkilini fermân buyurdular. Pâdişahımızın bu fermânına göre bütün mekteplerde, medreselerde [Güç Dernekleri] yapılacak, daha genc yaşında herkes idmânla, ta’lîmle, kır gezintileriyle bileğini, bacağını, vücûdunu çelikleştirecek ve sonra devletin bad-i heva vereceği tüfenk ve fişenkle endâht yapacaktır.*”¹³⁸ denilmektedir. Ayrıca, okul dışında da Güç Dernekleri kurulması yolunda bireylerin teşvik edildiği ve cesaretlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Böyle bir dernek kuranların eğer başarılı olacakları düşünülürse, devletin tüfek, cephan ve subay vereceği, cephanenin maliyetinin çok az üstünde bir fiyatla verilmekle birlikte, bundan elde edilen paranın da yine derneklere ödül olarak verileceği, başarılı görülen derneklere devletin ayrıca para yardımı da yapacağı ifade edilmektedir. Yine derneklerin ilerlemesinde hizmetleri görülenlere Harbiye Nezareti’nce takdirnameler veya nikel veya gümüş liyakat madalyaları verileceği de

---

¹³⁷ A.y.

¹³⁸ A.y.

ifade edilmektedir.¹³⁹ Gençler de bu derneklere girmeye özendirilmekte, ehliyetname alacak gençlerin orduya girdikleri zaman kazanacakları haklar şöyle sıralanmaktadır:

- “1- 18 yaşından sonra gönüllü girmek isterse istediği alayda askerlik edecektir.
- 2-Kendisi istemezse Yemene, Hicaza gönderilmeyecektir.
- 3-Askerlikde de kendisini gösterirse arkadaşlarından dört ay evvel onbaşı olacaktır.
- 4-Bir sene hizmetten sonra isterse devâir emirberliğine geçecektir.
- 5-Askerliği iyi yaparsa manevralardan sonra iki buçuk ay me’zûn olabilecektir.”¹⁴⁰

Beyanname’nin sonunda da halk, Güç Dernekleri oluşturmaya teşvik edilmekte ve bu konuda nerelere başvuracakları belirtilmektedir:

“Yaradılışında ve kanında cengâverlik olan Osmanlı milleti İstanbulda, dışarıda ve köylerde hemen Güç Dernekleri teşkil edeceklerine eminim. İstanbulun birçok san’at loncaları, hamallar ve kayıkçılar esnafları hemen aralarında birleşerek birinci kolorduya mürâcaat etsinler. Orada kendilerine derneği nasıl yapacaklarını gösterirler; ve hemen Cum’a günleri Cum’a namazından evvel veya sonra çalışmaya başlarlar. Dışarılarda en küçük köylere varıncaya kadar herkes birleşsin mahalli âhz-ı asker reisine veya jandarma kumandanına bu işi sorsun, iyi cevap alamazsa Harbiyye Nezâretine yazsın. Uzun günler akşamları kahvelerde pineklemek günahdır. Cum’aları boşu boşuna gezmek, dedikodu ile uğraşmak vatana hıyânettir. Boş zamanlarımızı hep vatan müdâfaasına hazırlık ile geçirelim. Yediden yetmişe kadar herkes bir an evvel kolunu bacağına kuvvetlendirsin, nişancılığını arttırsın ki günü gelince düşmanla boy ölçüşmek kolay olsun. İnşallah gelecek seneler Boğdandan, Şamdan, Erzurumdan, Konyadan, sevgili vatanımızın her tarafından binlerce güccüler görürüz. Arslanlar gibi İstanbula gelirler de büyük hâkânımızın önünde yüz bin kişilik bir nişancılık müsâbakası yaparız. Allah cümlemin yardımcısı olsun, hepimizin kalbine ilham versin, âmin.”¹⁴¹

Halka nasıl Güç Derneği yapacaklarını kolordular, mahalli askere alma şube başkanları ve jandarma komutanları gösterecektir. Bu konuda buralardan yeterli bilgi alamazlarsa, doğrudan Harbiye Nezareti’ne yazmaları istenmektedir. Beyanname’de dikkat çeken bir nokta da, halkı bu yönde harekete geçirme amacıyla, boş durmanın hem günah hem de vatana ihanet olarak değerlendirilmesidir.

---

¹³⁹ A.y.

¹⁴⁰ A.y.

¹⁴¹ A.y.

Harbiye Nezareti'nin Güç Dernekleri hakkındaki nizamname ve kanun tasarılarını hazırlayarak, bunları içeren 17 Mart 1330 tarih ve 157 nolu tezkereyi Bakanlar Kurulu'na gönderdiğini ifade etmiştik.¹⁴² 14 Mayıs 1330 tarihinde de Bakanlar Kurulu tarafından, Osmanlı Güç Dernekleri ile ilgili kararname çıkarılmıştır. Kararnamede, sözkonusu kanun tasarısının içerdiği hükümler itibariyle kanun olarak yürürlüğe konmasının uygun, ve nizamname tasarısının içerdiği maddelere göre talimatname şeklinde olarak Harbiye Nezareti tarafından yayınlanıp uygulanmasının gerekli görüldüğü belirtilerek, uygulanması Harbiye Nezareti'ne bırakıldı denmektedir.¹⁴³

14 Mayıs 1330 tarihli ve 791 numaralı mazbata da ise, “*Genc evlâd-ı memleketi maddeten ve ma‘nen vatan müdâfaasına hazırlamak ve ölünceye kadar kavi ve sağlam bir vatanperver hasletini muhâfaza etmesini te‘mîn eylemek maksadıyla*” Osmanlı Güç Dernekleri'nin kurulması gerekli görüldüğünden, bu konuda hazırlanan nizamname tasarısının yürürlüğüne konmasının kabul edildiği ve bir nüshasının da takdim edildiği bildirilmektedir.¹⁴⁴

15 Mayıs 1330 tarihli Osmanlı Güç Dernekleri Hakkında Nizamname¹⁴⁵, 25 Mayıs 1330 tarihli *Takvim-i Vekâyi*'de yayınlanmıştır.¹⁴⁶

Nizamname'nin kabulünün ardından, Güç Dernekleri konusunda izlenecek yöntem ve kurallara dair bir fikir ve mesai birliği sağlanması amacıyla, Harbiye Nezareti'nce diğer nezaretlerden birer memur gönderilmesi talep edilmiş ve bunların katılımıyla toplantılar yapılmıştır. 26 Mayıs 1330'da Harbiye Nazırı Enver Paşa, tarafından Dahiliye Nazırı'na bir tezkere gönderilerek, Yunanistan da dahil olmak

¹⁴² BOA., MV. 189/11, 2.B.1332

¹⁴³ BOA., MV., 189/11, 2.B.1332. Kararname sureti için bkz. Ek 13

¹⁴⁴ BOA., MV. 235/87, 2.B.1332.

¹⁴⁵ Nizamname için bkz. A.y. [Bu belgenin sureti için bkz. Ek 14 ve Ek 15]; BOA., İMMS, 2.B.1332; ATASE, 1640,10,7.01-02a-02; Güç Dernekleri Hakkında Nizâmname, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330.

¹⁴⁶ “Osmanlı Güç Dernekleri Hakkında Nizâmname”, *Takvim-i Vekâyi*, no: 1840, 13 Receb 1332 (25 Mayıs 1330), s.1-2. Bu kaynaktan yararlanılarak metnin Türkçe harflerle yayınlanmış hali için bkz. Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.105-107 ve Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, cilt:1., s.492-493. Güç Dernekleri Nizamnamesi için makale metni içinde *Takvim-i Vekâyi*'nin sözkonusu sayısının yanı sıra ATASE., 1640,10,7.01 ve *Düstûr*, Tertib-i Sâni, İstanbul 1334, s.751'e referans veren Sarısaman da nizamname metnini Türkçe harflerle yayınlamıştır. Sarısaman, “Osmanlı Güç Dernekleri”..., s.836-839. Bu tezde Nizamname metninin incelenmesinde dipnotlarda belirtilen tüm biricil kaynaklar gözden geçirilmekle birlikte, ana kaynak olarak *Güç Dernekleri Hakkında Nizâmname*, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330 kullanılmış ve refanslar bu kaynağa verilmiştir.

üzere dünyanın her tarafında ülke gençlerini “*yetiştirmek ve ölünceye kadar maddeten ve ma‘nen bir vatanperver hasletini muhâfaza etmelerini te‘mîn eylemek*” amacıyla bütün resmi ve özel okullarda, medreselerde ve diğer kurumlarda bir eğitim yöntemi izlendiği, hatta Fransa’da okullarda ve çeşitli kurumlarda savaşa hazırlanan gençlerin sayısının yüz bini geçtiği belirtilmiş, “*hayat ve fa‘âliyyet-i memleket nokta-i nazarından vâcib el-ihyâ olan şu usûlün*” Osmanlı İmparatorluğu’nda da uygulanması amacıyla hazırlanmış olan Güç Derneği Nizamnamesi hakkında “*ittihazı icâb eden usûl ve kavâide dâir tevhid-i fikr ve mesâ‘i tanzim-i umur eylemek üzere*” bir memurun, Haziranın 2. Pazartesi günü, öğleden önce saat 10’da Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Birinci Şubesi’ne gönderilmesi istenmiştir.¹⁴⁷

Yine aynı tarihte Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi’nden, Makam-ı Meşihat-ı Aliyata, Dahiliye, Maarif, Evkaf-ı Hümayun ile Posta ve Telgraf Nezaretleri’ne yazılan tahriratta, yukarıdaki yazıda ifade edilenlerin yanı sıra, bu nezaretlerden kendilerine bağlı medreseler, resmi ve özel okullar ile diğer eğitim kurumlarının isimleri, yerleri ve miktarlarıyla birlikte, bunlardaki öğretmen ve görevlilerin miktarını belirten cetvelleri de göndermeleri istenmiştir.¹⁴⁸

3 Haziran 1330 tarihli bir diğer belgeden, Haziranın 2. Pazartesi günü yapılacağı ifade edilen toplantının yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Evkaf-ı Hümayun, Posta ve Telgraf Nezaretleri’ne yazılan tezkerede ayrıca, ikinci toplantının da 5 Haziran Perşembe günü yapılacağı ifade edilmekte, bunun için saat 10’da hazır bulunmak üzere bir memurun Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Birinci Şubesi’ne gönderilmesi istenmektedir. Bu belgede yer alan bir notda da 26 Mayıs 1330 tarihli tezkerenin Nafia ve Ticaret ve Ziraat Nezaretleri’ne de yazılması ancak toplantı tarihi olarak 5 Haziran 1330 Perşembe tarihinin verilmesi istenmektedir.¹⁴⁹ Toplantılar için sözkonusu Nezaretler ve Makam-ı Meşihat’ın yanı sıra Müdafaa-i Milliye ve Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye’nin de birer temsilci göndermeleri istenmiştir.¹⁵⁰

Haziran ayında bir yandan Osmanlı Güç Dernekleri konusunda bütün temsilcilerle görüşmeler yapılır ve bu derneğin programı hazırlanmaya çalışılırken, diğer yandan da sürdürülmekte olan izcilik faaliyetlerinin, kabul edilen Nizamname

---

¹⁴⁷ ATASE, 1640, 10, 7.03

¹⁴⁸ ATASE, 1640, 10, 7.11

¹⁴⁹ ATASE, 1640, 10, 7.13

¹⁵⁰ ATASE, 1640, 10, 7

ve Talimatname'ye göre yapılması için önlemler alınmaktaydı. Yukarıda da değindiğimiz üzere ülkedeki tüm izcilik faaliyetlerini denetiminde tutmak isteyen Harbiye Nezareti, 1330 Haziran'ında da özellikle azınlıklara ait kulüp ve okullardaki bazı uygulamalara son vermeye, bunların Nizamname ve Talimatname'ye göre faaliyette bulunmalarını sağlamaya çalışmıştır. Güç Dernekleri kurulduktan sonra bu derneklerin Nizamname ve Talimatname'sinde belirtilen hususlara uymayan faaliyetler de engellenmeye çalışılmıştır. 8 Haziran'da Harbiye Nazırı ve Erkan-ı Harbiyye-i Umumiyye Reisi Enver imzası ile Maarif ve Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda, "*Kadıköyünde bir Ermeni kulübünde, güya izcilik teşkilâtını taklîd maksadıyla ve fakat talebeye şâlika giydirilmiş olarak ve Ermenice yazıları muhtevi husûsi sancaklarla gezdikleri ve diğer bazı mekâtib-i husûsiyyede Rumca kumandalar vererek ta'lîmler yapıldığı görülmektedir.*"¹⁵¹ denilmekte ve bu türden izcilik örgütlenmeleri kurulmasına ve kumanda ile idman talimleri yapılmasına ancak "*ordu-yu hümâyûndaki ta'lîm ve terbiyeye hazırlık maksadıyla*" izin verilebileceği, Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi'nin sekizinci maddesi gereğince özel (hususî, müstakil) olarak teşkil edilecek bu gibi cemiyetlerin kurulmasından önce Harbiye Nezareti'nin olurunun alınması gerektiği ve Talimatname'nin onuncu maddesi gereğince de derneklerin işaretlerinin hiçbir hükümetin resmi işaretlerine benzememesi gerektiği ifade edilmektedir.¹⁵² Anlaşılacağı üzere Osmanlı Güç Dernekleri kurulmasına karar verildikten ve bu konudaki Bakanlar Kurulu Kararnamesi ve Padişah iradesi çıktıktan sonra ülkedeki tüm izcilik faaliyetleri Osmanlı Güç Dernekleri çatısı altına alınmış ve bu konudaki - aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz- Nizamname ile Talimatname maddelerine tabi kılınmıştır. Bunlara göre de, ayrı olarak kurulsadahi bu türden cemiyetlerin belli koşulları yerine getirmeleri gerekmektedir.

Söz konusu yazı şöyle devam etmektedir:

"Efrâd-ı millet ve mekâtib-i husûsiye ve resmîyye tarafından izcilik teşkilâtının ihdâsına ve kumanda ile idman ta'lîmleri icrâsına ancak ordu-yu hümâyûndaki ta'lîm ve terbiyeye hazırlık

¹⁵¹ BOA., DH.İD., 224/3-5, 19.S.1333; BOA., MF.MKT, 1199/22-1, 6.Ş.1332

¹⁵² A.y.

maksadıyla cevâz verilebilir. Bazı anâsır-ı Osmâniyenin husûsi emeller ve müsteniden* ve maddeten ve ma‘nen hazırlıklar icrâsına müsâade vermek müdâfaa-i vatan için muzır olan her şeyi men‘ etmek ve ettirmekle mükellef olan Harbiye Nezâreti için kat‘iyyen gayr-i mümkündür. Bundan başka orduda inzibâtı ve yeknesaklığı muhâfaza için kumandaların ve her nev‘i askeri ta‘lim ve idmânların mer‘i olan askeri ta‘lîmnâmelere göre yapılması ve binâen aleyh kumandaların Türkçe verilmesi be-heme-hâl lâzımdır.”¹⁵³

Bu yazıdan da anlaşılacağı üzere bu dönemde izcilik faaliyeti tamamen “askere hazırlık” faaliyeti olarak algılanmakta ve bu faaliyete ancak bu amaca yönelik olarak yapılması durumunda izin verilmektedir. Talimler askeri talimlere göre yapılacak, kumandalar da Türkçe verilecektir ki yukarıda ifade ettiğimiz üzere, bunun orduda düzen ve yeknesaklığı sağlamak açısından önemi, bu yazıda da Harbiye Nazırı tarafından açıkça ifade edilmiştir. Harbiye Nazırı, kuruluşunda Harbiye Nezareti’nin onayı alınmamış özel okul, cemiyet ve kulüplerin izcilik teşkilatlarının hemen kaldırılmasını ve askeri tatbikat yapılması, üniforma giyilmesi ve Osmanlı bayrağından başka bayrak bulundurulmasına izin verilmemesini rica etmekte, eğer gerekirse Cemiyetler Kanunu’nun bu amaca yönelik olarak, uygun bir şekilde değiştirilmesi için emir verilmesi konusunda da Dahiliye Nezareti’nin yetkili olduğunu ifade etmektedir.¹⁵⁴ Aşağıda göreceğimiz gibi, bu yönde alınacak tedbirlerin gerekçeleri Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi ve Talimatnamesi’nde yer alan maddelerdir. Harbiye Nazırı’nın bu yazısı üzerine Dahiliye Nazırı Namına Müsteşar ifadesiyle bu yazı bir genelge halinde ilgili yerlere gönderilmiştir.¹⁵⁵

24 Haziran 1330 tarihinde Harbiye Nazırı ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Enver imzası ile Dahiliye Nezareti’ne gönderilen yazıda, Osmanlı Güç Dernekleri Nizamname ve Talimatnamesi ile, derneklerde izlenilecek olan talim yöntemi hakkında bütün nezaretlerden gönderilen delegelerle yapılan görüşmeler

---

* Harbiye Nezareti’nin gönderdiği bu yazı 11 Haziran’da Dahiliye Nezareti tarafından ilgili yerlere tamim edilmiştir. Dahiliye Nazırı namına müsteşar imzalı ve yukardaki yazının aynısı olan bu metinde “emeller ve müsteniden” yerine “emellere müsteniden” (emellere dayanarak ç.n.) denilmektedir ve anlam açısından da bu ikinci ifade doğrudur. **BOA.**, DH.ID., 224/3-6, 19.S.1333; DH.EUM.LVZ, 22/32, 8.Ş.1332

¹⁵³ **BOA.**, DH.ID., 224/3-5, 19.S.1333

¹⁵⁴ A.y.

¹⁵⁵ **BOA.** 224/3-6, 19.S.1333; DH.EUM.LVZ., 22/32, 8.Ş.1332. Dahiliye Nezareti, Maarif Nezareti’ne de 16 Haziran’da bu konuda bir yazı göndermiştir. **BOA.**, MF.MKT, 1199/22-2, 6.Ş.1332. Maarif Nezareti’de bu durumu İstanbul Vilayet Müdüriyeti’ne bildirmiş ve gerekenin yapılması istenmiştir. **BOA.**, MF.MKT, 1199/22-3,4, 6.Ş.1332

sonucu hazırlanmış olan Program'dan, askeri matbaada basıldığı, Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi ve Talimatnamesi'nden yüz adet gönderildiği ve bunlara göre gereken subay ve diğer şeylerin de verilerek, derhal işe başlanması konusunda "kolordu-yu hümayunlar" ile "müstakil fırkalar"a emir verildiği bildirilmektedir. Harbiye Nazırı, Dahiliye Nezareti'nden, Nizamname, Talimatname ve Program'dan birer adet vilayetlere gönderilmesini ve bir an evvel bu derneklerin, özellikle de halka ait olan "Osmanlı Gücü Dernekleri"nin, izinle kurulması ve bu konuda sürekli olarak teşviklerde bulunmalarının ve kolordularca da gerekli tahsilat göreceklarının vilayetlere emir ve tebliğ edilmesini, elde edilecek sonuçların ise üç ayda bir bildirilmesine izin verilmesini istemektedir.¹⁵⁶ Bu konuda Dahiliye Nezareti tarafından vilayetlere ve mutasarrıflıklara gerekli tebligat 25 Haziran'da yapılmıştır.¹⁵⁷

Harbiye Nazırı Enver Paşa, 30 Haziran 1330'da gönderdiği ikinci bir yazıda ise, Osmanlı Güç Dernekleri'ne ait Nizamname, Talimatname ve Program'dan yüz adet daha takdim kılındığını bildirmiştir. Enver Paşa yazısında, jandarmanın bulunduğu en uzak köylere kadar her yerde başlangıçta Cuma günleri ve boş zamanlarda köylülere açıklama ve talim yaptırılarak işe başlanması ve giderek Nizamname ve Talimatname'ye göre dernek teşkilatının yayılmasına çaba harcanması gerektiğinin ve bu şekilde derneklerin ilerlemesine ve gelişmesine önemli hizmette bulunanların Nizamname'nin 20. ve Talimatname'nin 21. maddeleri gereğince çeşitli şekillerde ödüllendirileceklerinin, gereken yerlere "ehemmiyetle emir ve irade buyrulmasını" da istemektedir. Güç Dernekleri'nin kıyafeti hakkındaki talimattan da iki yüz nüshanın ekte olduğu belirtilen yazıda, çalışmaların sonucu hakkında Teşrin-i Evvelin 15'ine kadar kısa ve açık bir istatistik hazırlanarak gönderilmesi de istenmektedir.¹⁵⁸ Enver Paşa, 1 Temmuz 1330'da gönderdiği yazıda ise, "Güç Dernekleri teşkilini teşvik maksadıyla" Osmanlı milletine hitaben yazılmış Beyanname'den 3000 adet takdim kılındığını ve bu Beyanname'nin bütün vilayetlerde ve müstakil sancaklarda çıkan gazetelerde yayınlanması ve ilan

¹⁵⁶ BOA., DH.İD., 224/3-12, 19.S.1333

¹⁵⁷ BOA., DH.EUM.MH., 87/129, 14.Ş.1332; DH.EUM.MTK., 41/5-4, 27.Ş.1332

¹⁵⁸ BOA., DH.İD, 224/3-23, 19.S.1333

edilmesini ve her köyün cami, okul duvarlarına da asılarak, içeriğinin halka açıklanması konusunda gereken yerlere emir verilmesini istemiştir.¹⁵⁹

Anlaşılabacağı üzere, Enver Paşa, Güç Dernekleri'nin ne olduğunun halka anlatılması böylece bu dernekleri benimsemeleri ve teşvikleri sağlanarak, bu derneklerin bir an evvel her yerde kurulmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Harbiye Nezareti'nin isteği üzerine Dahiliye Nezareti tarafından vilayetlere ve müstakil sancaklara birer yazı ve ekte de Nizamname, Talimatname ve Program'dan gönderilmiştir. Bunun üzerine vilayet ve sancaklardan da Dahiliye Nezareti'ne, bir çoğu bunlardan bir miktar daha gönderilmesi isteyen yazılar gelmeye başlamıştır. Örneğin Edirne Valisi tarafından gönderilen 2 Temmuz 1330 tarihli yazıda, bunlardan mülhakata da gönderilmek üzere 55'er adet¹⁶⁰, Çatalca Mutasarrıflığı'ndan gönderilen yazıda 10 adet¹⁶¹; Canik Mutasarrıfı tarafından gönderilen yazıda da 7 adet daha istenmektedir.¹⁶² İzmit Mutasarrıfı, Dahiliye Nazırı'na hitaben yine 25 Haziran 1330 tarih ve 92451/311 numaralı yazıya cevap olarak yazdığı yazıda, Osmanlı Güç Derneği teşkilatının kaza ve nevahi merkezlerinde teşkilinin gerekli olmakla birlikte bu konudaki Nizamname, Talimat ve Program'dan sadece birer nüshanın ulaşılmış olması ve talimatsız teşkilat icrası da mümkün olmayacağından dolayı, bunlardan 18, 20'şer nüsha daha gönderilmesini arz etmiştir.¹⁶³ Aydın Valisi, 9 Temmuz 1330 tarihli yazısında, Nizamname ve Talimatname'den mülhakatın her tarafına, özellikle de okullara verilmek üzere 111 nüsha daha¹⁶⁴; Konya Valisi ise 6 Temmuz 1330 tarihli yazı ile, Nizamname, Talimatname ve Program'dan merkez ve mülhakat için 86'şar nüsha gönderilmesini isterken¹⁶⁵, Beyrut'tan 14 Temmuz'da gönderilen telgrafta da "nüsha-i kafisi"nin gönderilmesi istenmektedir.¹⁶⁶

Bu telgraflar üzerine Dahiliye Nezareti, Harbiye Nezareti'ne Nizamname, Talimatname ve Program'dan vilayetlere ve sancaklara gönderilmek üzere daha

¹⁵⁹ BOA., DH.İD., 224/3-24,25, 19.S.1333

¹⁶⁰ BOA., DH.İD., 224/3-28, 19.S.1333

¹⁶¹ BOA., DH.İD., 224/3-30, 19.S.1333

¹⁶² BOA., DH.İD., 224/3-31, 19.S.1333

¹⁶³ BOA., DH.İD., 224/3-32, 19.S.1333

¹⁶⁴ BOA., DH.İD., 224/3-33, 19.S.1333

¹⁶⁵ BOA., DH.İD., 224/3-34, 19.S.1333

¹⁶⁶ BOA., DH.İD., 224/3-35, 19.S.1333

fazlasına ihtiyaç duyulduğunu bildirmiş olmalıdır ki Harbiye Nazırı Enver Paşa imzası ile Dahiliye Nezareti'ne yazılan yazıda, daha önce kendisi tarafından yazılan 24 ve 30 Haziran 1330 tarih ve 939, 995 numaralı tezkereler ile vilayetlere gönderilmek üzere Nizamname, Talimatname, Kılık ve Program'dan 200 adet gönderilmiş bulunduğunu, bunların askeri matbaada birçok masraf ile basıldığını ve kaza miktarına göre vilayetlere ve kolordulara gönderildiğini, vilayetler tarafından talep edilen fazlasının artık gönderilmeyip, bedeli karşılığı bu vilayetlerce matbaadan satın alınması gerektiğini bildirmektedir. Buna göre Edirne Vilayeti tarafından talep edilen yüz ellişer nüshanın her bir takımının 3,5 kuruştan hesaplanarak, tamamı olan 525 kuruşun Süleymaniye Camii civarındaki askeri matbaaya gönderilmesiyle kitapların oradan aldırılması gerektiği konusunun Edirne Vilayeti'ne ve diğer vilayetlere de yazılı olarak bildirilmesini istemektedir.¹⁶⁷

5 Temmuz 1330 tarihli ve 25 Haziran 1330 tarih ve 311 numaralı genel tahrirata ek olarak Dahiliye Nezareti tarafından gönderilen tahriratta ise, halka ait Güç Dernekleri kurulması için gerekli girişimlerde bulunulmasının Harbiye Nezareti tarafından kolordular ve müstakil firkalar ile jandarma genel komutanlığına tebliğ edildiği, daha önce gönderilmiş olan Nizamname, Talimatname ve Program'dan ikişer nüsha, Güç Dernekleri'nin kıyafeti hakkındaki Talimat'tan da dörder nüsha ve derneklerin kurulmasını teşvik amacıyla Osmanlı milletine hitaben yazılmış olan Beyanname'den yeterli miktarda gönderildiği bildirilerek, bu Beyanname'nin gazetelerden yayınlanması ve her köyün cami ve okul duvarlarına asılarak içeriğinin halka açıklanması, Nizamname ve Talimat'tan gönderilmiş olanlar yeterli olmadığı takdirde Harbiye Nezareti'nden talep edilmesi, jandarma bulunan en küçük köylere kadar her yerde başlangıçta Cuma günleri ve boş zamanlarda köylülere talim yaptırılması ve nişan alma eğitimi verilmesi ile işe başlanması, sonraları da Nizamname ve Talimatname'ye göre dernek teşkilatının yayılmasına ve gelişmesine çalışılması gereği ve bu konuda hizmeti görülenlerin de ödüllendirileceği ifade edilmektedir.¹⁶⁸ Tahriratta ayrıca, Teşrin-i Evvel'in 15'ine kadar bu yöndeki çalışmaların sonucu hakkında kısa ve açık bir istatistiğin hazırlanarak gönderilmesi

¹⁶⁷ BOA., DH.İD., 224/3-36, 19.S.1333

¹⁶⁸ BOA.DH.EUM.MH, 87/137, 24.Ş.1332; DH.MB.HPS.M., 15/30, 6.N.1332; DH.İUM, E/3-124, 24.Ş.1332

istenmekte ve *“bu iş müdâfaa-i memlekete âid teşebbüsât-ı esâsiyyeden olmağla ehemmiyet-i lâıykasıyla nazar-ı itinada tutulması nezâret-i müşârünleyhin iş‘ârı üzerine tamimen ve sûret-i mahsûsada tebliğ ve tevdi‘ olunur efendim.”*¹⁶⁹ denilmektedir.

Bu tahrirata cevaplar da bir süre sonra Dahiliye Nezareti'ne gönderilmeye başlanmıştır. 22 Temmuz 1330'da Bolu Mutasarrıfı imzası ile gönderilen yazıda, Nizamname, Talimatname ve Program'dan mülhakata da gönderilmek üzere 15'er nüsha daha¹⁷⁰; 23 Temmuz'da Hüdavendigâr Valisi'nden gönderilen telgrafta da yine bunlardan bir miktar¹⁷¹; Edirne Valisi tarafından gönderilen 23 Temmuz 1330 tarihli yazıda da bunlardan ve ayrıca Güç Dernekleri Kılığı hakkındaki Talimat'tan 150'şer adet istenmekte¹⁷²; 27 Temmuz'da Sivas'tan gönderilmiş yazıda da yine bunlardan istenmektedir.¹⁷³

Harbiye Nezareti'nin Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği yazı üzerine Dahiliye Nazırı adına müsteşar imzası ile vilayetlere ve müstakil sancaklara bir yazı daha gönderilmiştir. 5 Temmuz 1330 tarih ve 330 numaralı genel tahrirata ek olduğu belirtilen bu yazıda, vilayetlerden mülhakata gönderilmek üzere, Nizamname, Talimatname, Kılık Talimatı ve Program'dan bir miktar daha gönderilmesi hakkında gelen yazılara cevap olarak Harbiye Nezareti'nden alınan tezkerede, bunların Süleymaniye Camisi civarındaki askeri matbaadan her takımı 3,5 kuruştan hesaplanarak, toplam bedelin doğruca matbaaya gönderilerek oradan satın alınması gerektiğinin bildirildiği ifade edilmektedir.¹⁷⁴

Ancak vilayetlerden ve mutasarrıflıklardan aynı doğrultuda telgraflar gelmeye devam etmiştir. Erzurum Vali vekili imzası ile 1 Ağustos 1330'da gönderilen yazıda her birinden 20'şer nüsha istenmekte¹⁷⁵; Menteşe Mutasarrıfı imzası ile 19 Ağustos 1330 tarihinde gönderilen yazıda ise sadece Kılık Talimatı ve

---

¹⁶⁹ A.y.

¹⁷⁰ BOA., DH.İD., 224/3-37, 19.S.1333

¹⁷¹ BOA., DH.İD., 224/3-38, 19.S.1333

¹⁷² BOA., DH.İD., 224/3-39, 19.S.1333

¹⁷³ BOA., DH.İD., 224/3-40, 19.S.1333

¹⁷⁴ BOA., DH.İD., 224/3-41, 19.S.1333 ve DH.MB.HPS.M, 16/3, 4.L.1332

¹⁷⁵ BOA., DH.İD., 224/3-42, 19.S.1333

Program'dan 20 nüshaya ihtiyaç olduğu bildirilerek, bunların gönderilmesine izin verilmesini istemektedir.¹⁷⁶

Yukarıdaki yazışmalardan da anlaşılacağı üzere, Osmanlı Güç Dernekleri'ne ait Nizamname, Talimatname, Program ve Kılık Talimatı'ndan vilayetlere ve mutasarrıflıklara gönderilmiştir ve bir an evvel bu derneklerin kurulması için çalışmalarına başlanması istenmiştir. Vilayetlerden ve mutasarrıflıklardan gelen cevaplardan anlaşıldığı üzere de derneklerin kurulması ve çalışabilmesi için gerekli olan bu metinlerden gönderilmiş olan nüshaların yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Harbiye Nezareti, bunlardan daha fazla bastırarak talebi karşılamak yerine, bunların askeri matbaadan bedeli ödenerek satın alınmasını istemiştir.

Aşağıda önce Nizamname ve Talimatname incelenek Osmanlı Güç Dernekleri'nin örgütlenme biçimi, bu derneklerin hangi şekilde ve hangi şartlara bağlı olarak kurulabildikleri, derneklere üyelik şartları, idare biçimleri ve bunun kimler tarafından üstlenildiği, derneklere Harbiye Nezareti tarafından yapılan yardımlar gibi konular ele alınacaktır. Kılık Talimatı ise bize Güç Dernekleri'nin kıyafeti hakkında bilgi verecektir. Sonraki kısımda ise Talimatname ve Program'ın ışığında Osmanlı Güç Dernekleri'nde verilen eğitim incelenecektir.

3.3.2.Osmanlı Güç Dernekleri'nin Örgütlenme Biçimi

Osmanlı Güç Dernekleri üç şekilde kurulabilmektedir. Bu derneklerin bütün resmi okullar ile medreselerde ve diğer resmi kurumlarda kurulmaları zorunludur ve bu zorunlu Güç Dernekleri'ne "Mekteb Gücü Dernekleri" adı verilmektedir. Bu dernekler, Güç Dernekleri Nizamnamesi ile Talimatnamesi'ne tabi olup, çeşitli imtiyaz, mükafat ve yardımlardan yararlanabileceklerdir. Bu derneklerin programları ise, mensup oldukları makam ile Harbiye Nezareti arasında kararlaştırılacak ve bu konuyu Harbiye Nezareti açısından takip etmek ve gereğinde görüşmelere katılmak için Encümen-i Maarif'e, askeriyeden bir kişi tayin olacaktır. Bu dernekler sadece öğretmen ve öğrencilerden oluşacak, dışarıdan hiç kimse bu derneklere kabul edilmeyecektir. Bu derneklerin kurulması zorunlu olduğundan, kuruluşları için ayrıca

---

¹⁷⁶ BOA., DH.İD., 224/3-43, 19.S.1333

bir izne ve onaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak, kuruldukları zaman bu konuda hemen bilgi vermeleri gerekmektedir.¹⁷⁷

Talimatname’de ise “Mekteb Gücü Dernekleri”, hükümet, vilayet veya cemaat eğitim kurumlarında kurulan dernekler olarak tarif edilmektedir.¹⁷⁸ Yine Talimatname’ye göre bu dernekler, kuruldukları eğitim kurumunun bağlı bulunduğu Nezaret veya idarenin nüfuz ve idaresinde bulunacak ve mahalli askeri komutanın fenni teftişi altında faaliyetini sürdürecektir. Ordu tarafından, “Mekteb Gücü Dernekleri”ne talim ve terbiyeye yardım için askeri memurlar tayin edilecek ve bunların bu derneklerdeki hizmetleri, fiilen orduda hizmet kabul edilecektir. Bununla birlikte, “Mekteb Gücü Dernekleri” bu memurların ne uğrayacakları kaza, zarar ve ziyana karşı teminat göstermeye ne de ikramiye vesaire vermeye mecbur değildirler (Tal. md.8). Anlaşılacağı üzere okullarda kurulan bu dernekler o okulun bağlı bulunduğu idare ya da bakanlığın, örneğin Maarif ya da Evkaf-ı Hümayun Nezareti’nin idaresi altında bulunmakla birlikte, faaliyetleri mahalin askeri komutanları tarafından denetlenecek, ayrıca askeri memurlar da eğitimin verilmesinde yardımcı olacaklardır.

Güç Dernekleri isteğe bağlı olarak da kurulabilmektedir. Bu isteğe bağlı olarak kurulan dernekler ise ikiye ayrılmaktadır. Nizamname’ye göre, bunlardan cemaat okulları ile özel okullarda kurulanlarına “Osmanlı Gücü Dernekleri” adı verilmektedir. Bu dernekler, Harbiye Nezareti’ne bağlı ve Nezaret tarafından hazırlanan Nizamname, Talimatname ve Programlara tabi olarak kurulacak ve imtiyaz ve mükafatlardan yararlanabileceklerdir. Bu derneklerin kurulması için Harbiye Nezareti’nin onayına ihtiyaç vardır. Ayrıca, Dahiliye Nezareti’nin de fikri alınacaktır (Niz. md.1,2,3,7).

İsteğe bağlı olarak kurulabilecek derneklerin ikinci grubunu ise, şahıslar tarafından aynı amaçla kurulan dernekler oluşturmaktadır. Kendi görüşleri

---

¹⁷⁷ **Güç Dernekleri Hakkında Nizâmnâme...**, s.1-4 (1, 3, 4 ve 6. maddeler) Nizamname’ye buradan sonra yapılan atıflarda metin içinde madde numaraları belirtilecek ayrıca dipnot verilmeyecektir. Örneğin: (Niz. md.3).

¹⁷⁸ **Harbiye Nezâretine Merbût Osmanlı Güç Dernekleri Ta’limâtı**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330, s.6 (madde 8) Nizamname’ye verilecek atıflar konusunda takip edilen yöntem Talimatname için de geçerlidir. Örneğin: (Tal. md. 1) Talimatname için ayrıca bkz. **ATASE**, 1640, 10, 7.4,7.5,7.5a,7.6,7.6a,7.7,7.7a,7.8,7.8a,7.9,7.9a,7.10.

doğrultusunda hazırladıkları programlara ve talimatnamelere göre faaliyet gösterecek bu “müstakil” dernekler, istedikleri adı alabileceklerdir. Bunlar Harbiye Nezareti tarafından hazırlanan Nizamname ve Talimatname’ye tabi olmadıkları gibi, imtiyaz ve mükafatlardan da yoksundurlar. Bu dernekler Cemiyetler Kanunu’na göre Dahiliye Nezareti tarafından kabul ve tasdik olunmakla birlikte, Harbiye Nezareti’nin de onayı alınacaktır (Niz. md. 1,2,3,8).

Harbiye Nezareti’nin tasdik ve himayesini kazanmak ve onun bahşedeceği hukuk ve yararları sahip olmak için başvuracak cemiyetler ile “hey’et-i müttehide veya müştereke”nin öncelikle, Cemiyetler Kanunu’na göre, mülki hükümete bir ihbarname sunmaları, daha sonra da Talimatname’nin gerektirdiği düzenlemelere ve özel hükümlere tabi olmayı kabul etmeleri gerekmektedir. Böylece, bu cemiyetler, Talimatname’ye ek olarak verilen Numuneler’de yer alan, Numune-1’de gösterildiği üzere, buldukları yerdeki askerlik şubesi başkanlığına müracaat edecekler ve dilekçeler incelenip, askeri rütbe silsilesiyle Harbiye Nezareti’ne sunulacaktır. Harbiye Nezareti, Dahiliye Nezareti’nin de fikrini alarak kabul kararını ve emrini verecektir. Bu koşulları yerine getirmeyen, “hizmet ve faaliyetinin orduya bir fayda getirmeyeceği düşünülen” ve amaca aykırı hareket eden dernekler, Harbiye Nezareti’nin onay ve himayesini kaybetmiş sayılarak, özel ve müstakil bir cemiyet olarak değerlendirileceklerdir (Tal. md. 7).

Numune-1’de dernek kurmak için izin almak üzere askere alma şubesine sunulacak dilekçe örneği gösterilmektedir:

“..... Âhz-ı Asker Şu’besi Riyâsetine

- 1- Osmanlı Güc Derneklerinin makâsadını ta’kîb etmek üzere.....nâm-ı mahsûs ile merkez idâresi .....mahalde olarak taht-ı riyâsetimde bir dernek teşkil olunmuşdur. Dernek fi.....2 tarihli ihbarnâme üzerine hükûmet-i mülkiyenin tasdikine mazhar olmuşdur.
- 2- Dernek; Osmanlı Güc Derneklerinin teşkilât ve vezâifine âid ta’limâtname’nin bilcümle ahkâm ve şerâitine tevfiik hareketi taahhüd ve Harbiyye Nezâret Celilesinin tasdik ve himâyesini istirham eder.
- 3- Derneğe âid nizâmname-i esâsi merbûtân takdîm olunmuşdur. Muamele-i lâzimenin ifâ buyurulması rica olunur.

Fi.....2

Cem’iyyetin Reisi

İmza

Talimatname'nin dokuzuncu maddesinde, Osmanlı Güç Dernekleri'nin vazifelerini, kuruldukları mahalin bağlı olduğu askere alma kalemi başkanlığının gözetim ve teftişi altında yerine getirecekleri ifade edilmektedir. Başkanlık, Güç Dernekleri kurulmasını teşvik edecek ve mümkün olan her türlü yardımı yapacaktır. Talimatname'deki şartlar ve belirlenmiş sınırlar içinde başkanlık, derneklerin mümkün olduğunca orduya iyi hizmet verme kabiliyetinin artırılmasına gayret edecek ve bu konuda gerekli emirleri bizzat verecek veya kolordu ve Harbiye Nezareti'nden talep edip uygulayacaktır. Askere alma kalemi başkanları, şunlara ilişkin konularda faaliyet göstereceklerdir:

“a-Güç Derneklerine hey'ât-ı ta'lîmiyye, malzeme, esliha ve mühimmât, mebânî ve arâzî-i askeriyyeye tahsis ve itâsına (temellük değil)

b-Mezkûr derneklere her türlü muâvenet-i umûmiye te'minine

c-Mezkûr dernekler veya a'zâsından bazıları lehinde icrâsı mümkün tekâlif-i muhtelif

k-Mezkûr Güçlerin müsellâh ve mücehhez seyâhat icrâsına

n-Netâyic-i müstahsilenin askerlik nokta-i nazarından tetkik ve tebeyyünü.”(Tal., md. 9)

Askere alma kalemleri başkanları, talep üzerine her Güç Derneği'ne kurulduğu yerin askerlik şubesinden bir subay memur edecek ve gereğinde o garnizondan bir muvazzaf subay tayinini fırka kumandanından talep edecektir. Bu subayların görevi yalnız derneğe faaliyetlerinde, rehber ve fenni müşavir olarak, talimnameler usul ve kurallarının orduda tatbik ve öğretilme biçimi hakkında yardımda bulunmak olacaktır. Bir subay, hiçbir şekilde derneğin iç işlerine müdahale etmeyecektir. Askeri erkanın ve subayların bölgeleri dahilindeki Güç Dernekleri'ni ziyaretleri faydalı olup, askere alma kalemi başkanlıklarının bölgelerindeki dernekleri, senede bir defa olsun teftişleri zorunludur. Bu teftişler için uzman bir subayın yanlarında bulundurulmasının gerektiğinin belirtildiği Talimatname'de, bu teftişler için harcırah verilmeyeceği de ifade edilmektedir (Tal., md. 9).

¹⁷⁹ **Numuneler**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye,1330, s.2

Gençleri askere hazırlamak için kurulan Güç Dernekleri'nin kuruluşları için başvurulacak merci olmaktan, bu derneklerin faaliyetlerini gözetim altında tutma ve teftiş edip gerekli her türlü emri vermeye kadar önemli görevlerin, gençlerin askere alınması ile görevli askerlik şube başkanlarına verilmiş olması şartı değil ve amaç ile tam bir uyum içindedir.

Üç şekilde kurulabilen Osmanlı Güç Dernekleri iki kısımdan meydana gelmektedir. Osmanlı Güç Dernekleri'nin hazırlık şubesi olan "izcilik dernekleri"ne on iki yaşından on yedi yaşına kadar olan ve "asıl" Güç Dernekleri'ne ise on yedi yaşından yukarı Osmanlılar kabul olunmaktadır. Bunların talim ve terbiyeleri Harbiye Nezareti'nce belirlenen esaslara göre yapılmaktadır (Niz.md.5).

Talimatname'de Güç Dernekleri'ne üyelik konusunda daha ayrıntılı bilgi verilmektedir. Buna göre Güç Dernekleri orduya henüz dahil olmayan gençlerden, muvazzaf hizmetini tamamlamış çeşitli sınıflara mensup şahıslardan, muvazzaf, ihtiyat, emekli, erkan, ümera ve subaylardan [muvazzaf olanlar bu derneklere reis, üye ve benzeri bir görev üstlenemeyecek, ancak uzman sıfatıyla fenni müşavir olacaklardır] oluşacaktır (Tal. md.5).

Askere alma kalemleri başkanları her sene Teşrin-i Evvel (Ekim) ayında kolordu kumandanlığına, bölgelerindeki derneklerin genel görev ve hizmetlerine ilişkin görüş ve teklifleri içeren birer rapor sunacaklardır. Bu raporlar, kolordu kumandanlarının da değerlendirmesiyle aynen ve Teşrin-i Sani - Kanun-u Evvel (Kasım-Aralık) ayları içinde Harbiye Nezareti'ne sunulacak ve aynı zamanda bu raporlara şu belgeler de eklenecektir (Tal. md. 26):

- “1-Mükâfât-ı resmiye itâsı için inhâ edilen dernek rüesâ ve a'zâsının cedveli
- 2-Derneğe müdâvim zâbitândan taltif iktizâ edenlerin cedveli
- 3-Derneklerle mahsûs emâkin, ta'lîm ve endâht meydanlarının te'sîs ta'mir ve ıslahı için muâvenet-i nakdiyye âid tekâlif raporu
- 4-Ehliyetnâmelerin mikdarı
- 5-Derneğ defterleri”

Altıncı maddede adı geçen dernek defterleri, derneklerin faaliyetlerine ve hizmetlerine ait bütün bilgileri içerecektir.¹⁸⁰ Bunlar derneklerin gösterdikleri gelişmenin, ordu tarafından her an bilgisi dahilinde bulundurulması amacıyla göre düzenlenecek, derneklerce üçer nüsha olarak hazırlanıp, müsvette ve asıl olarak derneğe, diğer ikisi her senenin Teşrin-i Evvel (Ekim) ayı başında askere alma kalemi başkanlığına gönderilecek ve buradan da Harbiye Nezareti'ne sunulacaktır (Tal. md. 26).

Nizamname ve Talimatname'ye göre Osmanlı Güç Dernekleri'ne, faaliyetlerini iyi bir şekilde yapabilmeleri, dolayısıyla da istenilen amaca ulaşılabilmesi için, bazı yardımlar yapılacaktır. Bu yardımların başında talim ve terbiye heyetleri gönderilmesi gelmektedir. Ordunun derneklere gönderebileceği, talim ve eğitim heyetleri, özel kabiliyetleri olan eğitimcilerle, bölüklerden seçilecek askerlerden oluşacaktır. Yakınlarda bir askeri garnizon bulunmaması nedeniyle ordu tarafından talim ve eğitim heyetleri gönderilemeyen dernekler, buldukları yerin jandarma subay ve askerlerinin asıl görevlerini engellemek şartıyla, bir talim heyeti verilmesini başvuru üzerine jandarma alayı kumandanı emredecektir (Tal. md.11, Niz. md. 18).

Derneklerde verilen eğitimin askeri nitelikte bir eğitim olması, talimlerinin çoğunun orduda kullanılan talimanamelere göre yapılması, bu talimlerin yaptırılmasında askerlerin özellikle de subayların yardımını gerekli kılmaktadır. Aşağıda eğitim konusunu incelerken bu gereklilik daha açık bir biçimde görülecektir. Yine bu derneklerde yapılacak talimler, özellikle nişan talimleri, silah, cephane, nişan ve talim meydanı gibi malzeme ve alanları gerekli kılmaktadır. Harbiye Nezareti derneklere bu konuda da yardımcı olacaktır.

Nizamname'ye göre derneklere, ücretsiz olarak belirli miktarda tüfek ve cephane verileceği gibi istekleri halinde de uygun miktarda tüfek ve cephane

---

¹⁸⁰ Dernek Defteri'nde yer alması gerekenler **Numuneler**'de gösterilmektedir. Buna göre, Dernek Defteri'nin iç kapağında Merkez İdaresi, derneğin bağlı bulunduğu heyet, Harbiye Nezareti'nin onay tarihi, dernekteki subayların adları, meydana gelen değişiklikler ve tarihleri, dernek nizamnamesi, idare heyeti, dernek mevcut ve kuvvetine, derneğin mali durumuna, idare ve kullanımında bulunan talim ve atış meydanları, jimnastikhane ve atış malzemesi, silahlara, alınan ve harcanılan cephaneye ait cetveller, askeri ve beden terbiyesi açılarından hazırlıklar ve ilerlemelere ilişkin celseler, askeri ehliyetname, verilen ödüllerin cetvelleri v.b. yer alacaktır. Bkz. **Numuneler...**, s.7-16. Bunlardan bazılarının örnekleri için bkz. **Ek 16**

verilecek ancak, cephane bedeli cari fiyat üzerinden peşinen tahsil edilecek, silahlar ise geçici olarak verilecektir. Yine derneklerin başvuruları üzerine sürekli olarak kullanacakları tüfekler de bedeli cari fiyat üzerinden taksitle ödenmek üzere verilecektir. Verilen silahı çaldıran, kaybeden dernekler hakkında ise yasal takibat yapılacak ve bedeli cari fiyatının on katı olarak tazmin edilecektir (Niz. md. 9). Hususi derneklere ise ücretsiz olarak hiçbir şey verilmemekle birlikte, istekleri halinde bedeli, cari fiyata yüzde on zamlı tahsil edilmek üzere, uygun miktarda tüfek, cephane ve malzeme verilecektir (Niz. md.10). Gerek derneklere gerekse özel derneklere satılan tüfek ve fazla cephanenin bedeli Harbiye Nezareti tarafından tahsil edilecek ve eksilen silah ve cephanenin yerine konması için harcanacak, ancak bu durum bütçe üzerinde bir etkide bulunmayacaktır (Niz.md. 11).Yine hususi derneklere satılan tüfek, cephane ve fazla malzemedan alınan yüzde on fazla ile kayıplardan dolayı fazla ödetilen miktar da bütçeye bir etkide bulunmayacak, Harbiye Nezareti'nin uygun bulması ile derneklere yardım ve yarışmalarda ödül olarak kullanılacaktır (Niz. md. 12). Yarışmalar için de gerektiğinde Harbiye Nezareti'nin tesis edeceği miktarda fazla cephane ücretsiz olarak verileceği gibi, sınırlı bir süre için de fazla tüfek de verilebilecektir (Niz.md. 14). Derneklere verilecek silah ve cephane ile ilgili ayrıntılar Talimatname'nin ekinde yer alan 1 numaralı Lahika'da düzenlenmiştir.¹⁸¹ Buna göre “Mekteb Gücü Dernekleri” ile “Osmanlı Gücü Dernekleri”ne nişan talimlerinde kullanmak üzere ücretsiz olarak küçük çaplı her çeşit mavzer ve aynı çaptaki martin tüfekler verilecektir. Dernekler silahların nakliye masraflarını karşılayacaklar, bunların depolarda saklayıp sadece nişan talimleri için kullanacaklar, değiş tokuş edemeyecekler, ayrıca bozulmaları durumunda tamirine de kalkışmayacaklardır. İki defa silah kaybeden dernekler kapatılacaktır.¹⁸²

Silah ve cephane verilmesinin yanı sıra derneklerin, orduya ait talim arazisi, nişan meydanları, askeri bina ve kurumlardan ücretsiz olarak yararlanmaları sağlanacaktır. Derneklere mahsus olarak, dernek tarafından talimhane, nişan meydanı, bina ve benzeri şeyler meydana getirme yönünde bir girişim yapıldığı

---

¹⁸¹ **Lâhika- Numero 1: Eslihâ ve Mühimmât Hakkındadır**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

¹⁸² Daha fazla ayrıntı için bkz. A.e.

takdirde, resmi bina, kurum ve devlete ait araziden mümkün olanları mülk olarak verilmeyip, ücretsiz olarak, gerektiğinde ise çok az bir ücret ve şartla derneğe tahsis olunacaktır. Dernek tarafından bu konuda istimlak isteği olduğu takdirde ise, bu istek en uygun şart ve fiyatla gerçekleştirilecektir (Niz. md. 15,16). Derneklerin ordunun bu imkanlarından yararlanmasına ilişkin karar, o mevkinin kumandanına ait olup, onun da izin vermeden önce, kıta kumandanlarının ve mülki idarenin fikrini alması gerekmektedir. Bu yararlandırmanın askeri hizmetleri aksatmaması gerektiği gibi, tahsis edilen yerlerde hiçbir değişiklik de yapılmamalıdır (Tal., md.15).¹⁸³

Derneklere yapılacak bir diğer yardım ise, nakliye konusundadır. Talimatnameye göre, yalnız kolordu mıntıkası dahilinde gerçekleşecek nişan alma yarışmaları için, yarışmalara katılan başkanlar ve delegeler ile askeri heyetin demiryolu ve vapur ile seyahatleri gerektiğinde, hükümete ait nakliye araçlarında gidiş ve gelişte yüzde elli indirimli bilet verilecek, şirketlere ait araçlarda indirim yapılması için de hükümetçe girişimde bulunulacaktır. Yalnızca yarışmalara katılacaklara ait olan bu indirim için, askere alma kalemi başkanlığına müracaat etmek ve yalnız o yarışma seyahatine ait olmak üzere bir tasdikname almak gerekmektedir (Tal. md. 17, Niz. md. 19).

Derneklere verilecek mükafat ve nakdi yardımlara gelince, her sene sonunda, o sene içinde üç aydan fazla bir süre faaliyet gösteren derneklere, para yardımı ve çeşitli mükafatlar verilecektir. Nakdi yardımla amaçlananlar, derneklerin görevlerini yerine getirme konusunda başarılı olmaları için gereken şartları sağlamak veya düzeltmek ile, bu derneklere ait talim ve nişan alma mahallerinin düzenlenmesi ve malzeme ile gereken diğer şeylerin tamir edilebilmesi ve tamamlanabilmesidir (Tal. md. 18-19).¹⁸⁴

Nişan alma, askeri eğitim ve beden eğitimi sınavları sonucunda verilmek üzere, derneklere ikramiye ve şهادetnameler de verilecektir. Her derneğe ayrılacak ikramiye ve şهادetname miktarı, senelik raporların incelenmesi sonucunda ortaya çıkan faaliyet, başarı ve mevcutlarına göre ve bizzat Harbiye Nazırı'nın emriyle

---

¹⁸³ Bu konu 2 numaralı Lahika'da ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bkz. **Lâhika- Numero 2: Endâht ve Ta'lim Meydanlarına Âid Mevâdd**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

¹⁸⁴ Ödüller ve nakdi yardımlar 4 numaralı Lahika'da da belirtilmektedir. Bkz. **Lâhika – Numero 4: Mükâfât – İânât-ı Nakdiyye – Tevdiât Hakkındadır**, Dersaadet, İstanbul-Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

belirlenecektir ve askere alma kalemi başkanlarınca verilecektir. Bazı derneklerin bir araya gelip yapacakları yarışmalar için Harbiye Nazırı tarafından ikramiye ve şehadetname verilecektir. Bir kolordu mıntikasında yapılacak olan ve en üst rütbeli komutanın teşvik edeceği yarışmalar için gerekli ikramiye ve şehadetnameler ise bu kolordu komutanı tarafından talep edilecektir. Ancak bu şehadetnameler boş (yazısız) olarak verilemeyecek, verileceği kişinin ismi ve hüviyeti yazılı olarak ve şu kişiler tarafından imzalanmış olarak verilecektir: Mıntika nişan yarışmalarında yarışmalara başkanlık edenler ve derneğin kendi üyeleri arasında yaptığı yarışmalarda dernek başkanlığı (Tal. md.20).

Derneklerin ilerlemesinde, iyi hizmetlerinde yardımları ve hizmetleri olanlar da çeşitli şekillerde ödüllendirileceklerdir. Bu ödüller, Harbiye Nazırı'nın askeri ve mahalli yayınlarda da yayınlatacağı tebrik ve takdir mektupları ve üstün hizmetleri olanlara verilecek nikel ve gümüş madalyalardır. Her türlü taltifle ilgili olarak dernek başkanları, hazırlayacakları “İfa-yı hizmet hūlasaları”nı Kanun-u Evvel'in (Aralık) birinde derneklerin bulunduğu askere alma kalemi başkanına onlar da kolordu komutanlığına sunacaklardır. Kolordu komutanlığı ise bu defterleri, terfi ve taltif layihasına ekleyerek Harbiye Nezareti'ne sunacaktır (Tal. md. 21).¹⁸⁵

Talimatname'de, “*İhtiyat efrâdı arasında endâht şevk ve hevesini tezyîd ve bu husûsdaki meleke ve mehâreti idâme etdirmek maksadıyla*”, her sene, her ordu müfettişi tarafından, her kolordu dahilinde derneklerden tayin edilecek delegelerin katılımına mahsus nişan alma yarışmaları yapılacağı bildirilmektedir. Bu bölgesel yarışmalara, ordu müfettişliği veya kolordu bölgesinde bulunan ve o sene zarfında en az üç ay hizmet ve faaliyet yapan Güç Dernekleri üyeleri katılabilecektir. Muvazzaf orduya mensup olanlar hariç olmak üzere, delege heyetleri derneklerin yalnız askeri üyelerinden (ihtiyat ve redif) oluşacaktır. Yarışmalar, ordu müfettişi veya kolordu kumandanlığı tarafından belirlenecek bir tarihte ve özellikle bir Cuma gününde yapılacak, delege heyeti ile kişiye mahsus ikramiye ve ödüller Harbiye Nezareti'nce hazırlanıp, yarışma sonrasında her mıntıkada ayrıca dağıtılacaktır (Tal. md.22).¹⁸⁶

¹⁸⁵ Sözkonusu “İfa-yı Hizmet Hulasaları”nın nasıl hazırlanacağı Numune 10'da gösterilmiştir. Bkz. **Numuneler...**, s.6

¹⁸⁶ Bu yarışmalar hakkındaki ayrıntılar 3 numaralı Lahika'da yer almaktadır. Bkz. **Lâhika – Numero 3: Dernek Efrâdı Arasında veya Dernekler Murahhasları Tarafından Kolordu Dâhilindeki Müsâbakalara Dâirdir**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

Bu yarışmaların ve sonucunda verilen ödüllerin gençlerin nişan almaları konusundaki şevk ve becerilerini arttırmaya yönelik olduğu ve yine bu yarışmalarla verilen eğitimin başarı derecesinin de ölçülmeye çalışıldığı ileri sürülebilir.

Güç Dernekleri'nin bir de özel kıyafeti bulunmaktadır. Güç Dernekleri'nin Kılık Talimatı'nın birinci maddesinde, “dernek çalışmalarındaki birliğini göstermek amacıyla” elbise için bir örnek kabul edildiği, ikinci madde de bu örneklerin derneklerde talim, uygulama ve seyahatlerin devamı süresince giyileceği ve bu sırada rastlanılacak üst rütbedeki askerlere resmi selam verileceği ifade edilmektedir.¹⁸⁷ Bu durumda dernek kıyafetinin resmi ve hatta askeri bir nitelik taşıdığını ileri sürebiliriz. Üçüncü maddede Güç Dernekleri için kabul edilen kıyafet örneği tarif edilmektedir. Bu göre Güç Dernekleri Kıyafeti:

“Hâki renkde kabalak (ihtiyârî)

Ceket (Hâki renkde.Önde dört cep.Yaka devrik ve üzerinde bir revolver işâreti ve tarafına Mülkiye-i Şâhâne Mekteb Gücü, Konya Osmanlı Gücü gibi mensûb olduğu gücün ismi yazılı birer alâmet bulunacaktır.)

Külot pantolon (hâki)

Dolak

Siyah bağlı ayakkabı

Kaput

Arka çantası, ekme ve cephanе torbası, matara, edevât-ı istihkâmiye, yağ kutusu techizâtdan ma'dûddur.”¹⁸⁸

Diğer maddelerde ise, kıyafetin derneklerce yavaş yavaş kabul edilip giyileceği (madde 4), Harbiye Nezareti tarafından derneklere ücretsiz olarak bu numunelerden hiçbirinin verilmeyeceği (madde 5), izcilikte kazanılmış olan rütbe işaretleri ve nişanları ile kollara takılan işaretlerin (İzci Ocağı Nizamnamesi'nde belirtilen işaretler) Güç Derneği elbisesine de takılabileceği (madde 6), özel, müstakil bir halde kurulan cemiyetlerin üyelerinin, bu kıyafeti giyemeyecekleri

¹⁸⁷ Osmanlı Güç Derneklerinin Kılığı, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330; Kılık Talimatı için ayrıca bkz. BOA., DH.MB.HPS.M, 15/30, 6.N.1332

¹⁸⁸ Osmanlı Güç Derneklerinin Kılığı..., s.2-3

(madde 7) ve ehliyetname için yapılacak sınavlarda bu kıyafetin giyilmesinin zorunlu olduğu (madde 8) ifade edilmektedir.¹⁸⁹

3.3.3. Osmanlı Güç Dernekleri'nde Verilen Eğitimin İçeriği

Güç Dernekleri'nde gençleri askere hazırlamak amacıyla verilen eğitimin maddi ve manevi olmak üzere iki boyutu vardır. Bu eğitimin maddi boyutuna ilişkin esaslar, Talimatname'nin birinci maddesinde belirtilmiştir. Bu esaslar şunlardır:

“a-İdman ve jimnastik ta'limnâmeleri ve bunlara müteâllik risâleler ve bunların tatbikât-ı mütenevviyası.

b- Tüfenk ve revolverle endâht ve ale-l-umûm efvâh-ı nâriyye ve esliha-i harbiyye hakkında ma'lûmât

c- Muhtasar topografya, Erkân-ı Harbiyye haritalarını kırâat ve mütâlaa.

d- Yürüyüş, hıfz-ül-sıhha. Vücûda itina.” (Tal. md. 1)

Bütün bu maddelerin, Osmanlı Güç Dernekleri'nin kabul ettiği amaca ulaşmak ve ehliyetname alabilmek için gerekli olan esas maddeleri içerdiğinin belirtildiği Talimatname'de, bu esasların öğretilmesi ve uygulanmasının “orduda geçerli olan yöntem ve kuralların mümkün olduğunca yakından takibi” ile gerçekleştirileceği de ifade edilmektedir. Yukarıda sayılanların esasını oluşturduğu maddi terbiyenin yanı sıra, Güç Dernekleri'nde eğitim kurumlarında da izlenen yöntem ve programlara göre manevi terbiye ve vatan terbiyesi ile, yüzücülük, kürekçilik, telgraf ve telefonculuk, tencilik, balon ve uçakçılık, bisikletçilik, bandoculuk gibi özel konularda da bilgi verilecektir. Talimatname'de ifade edildiği üzere bu, “ *askere hazırlık derecesini ikmâle yarar mevâdd-ı mütemmimedendir.*” (Tal. md. 1,2,3).

Osmanlı Güç Dernekleri'nde uygulanan eğitimin içeriğini, dolayısıyla bu derneklerde ne gibi faaliyetlerle uğraşıldığını, derneklerde uygulanacak eğitimi altı aylık bir süre için düzenleyen Osmanlı Güç Dernekleri Programı'ndan takip etmek

---

¹⁸⁹ A.e., s.3. Tektip giysi konusunda diğer dernekleri incelerken ileri sürdüğümüz fikirler Osmanlı Güç Dernekleri için de geçerlidir.

mümkündür.¹⁹⁰ Birinci maddede, bu programın “Mekteb Gücü Dernekleri”nde uygulanmak üzere örnek olarak verildiği, ancak içeriğinin koşullara ve dernek üyelerinin güç ve kabiliyetlerine göre genişletilebileceği ve uygulanmasının da öğretmenlerin bilgi ve becerilerine bırakıldığı belirtilmektedir. Yine birinci maddede, en az altı ay içinde, program içeriğinin yapılmış olacağı ve dernek üyelerinin esas öğrenimlerine hanel gelmemesi için, talim ve uygulama zamanlarının derneğin mensup olduğu nezaret ile dernek arasında kararlaştırılacağı ifade edilmekte ve programda bulunan ve okul programlarına göre yapılmış beden terbiyesi ve izcilik talim ve terbiyesinde görülmüş talim hareketlerinin, sürekli bir şekilde tekrarına gerek olmadığı da ifade edilmektedir. Program, ilk 1914 senesi için verilmiş olup, bu nedenle öğrencilerin sınıflarına bakılmaksızın hepsi için, gerektiğinde değiştirilmek üzere, esas olarak bu programın talim ve tatbik edileceği belirtilmektedir.¹⁹¹

Bu programın “Osmanlı Gücü Dernekleri”nde de uygulanması tavsiye edilmekte ve bu derneklerin üyelerinin, kolordu dahilinde ortak ve muntakavi nişan yarışmalarına katılabilmeleri ve bunların her türlü yardım ve ödüle sahip olmalarını sağlamak için, Talimatname’nin 23 ve 24. maddelerine göre, derneğin en az üç ay bu programda yer alan idman, nişan talimleri ve silahlı seyahatlerle iştigal etmiş olmasının gerektiği belirtilmektedir. Yine dernek üyelerinin ehliyetname alabilmeleri de ancak bu gibi talim ve uygulamaların yapılmış olmasıyla mümkün olacaktır. “Osmanlı Gücü Dernekleri”nin kesin programları da bu program içeriği esas alınarak askere alma kalemi başkanlarıyla dernek arasında kararlaştırılacaktır.¹⁹²

Programda sınav zamanları ile ilgili olan, Talimatname’nin 23. maddesinin yalnız o sene için (1914) değiştirildiği ve sınavlara Mart başında başlanılarak ay sonunda sona erdirileceği bildirilmektedir. Beşinci maddede, silahlı idman hareketleri ve silahlı seyahatler için derneklere, mevcudunun 1/10’i oranında ordu tarafından kullanılmakla sakat duruma gelmişlerin tüfekleri verileceği, ancak nişan

---

¹⁹⁰ **Güç Derneklerinin Programı**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye, Süleymaniye, 1330. Program, Türkçe harflerle ekte verilmiştir. Bkz. **Ek 17**; Ayrıca Program ve Kılık Talimatının kapakları için bkz. **Ek 20**

¹⁹¹ A.e., s.2

¹⁹² A.e., s.3

hazırlık ve hakiki talimlerinin Güç Dernekleri Nizamnamesi'nin 9. maddesi uyarınca sağlanacak mavzer tüfekle yapılmasının şart olduğu ifade edilmektedir.¹⁹³

Altı aylık olarak hazırlanmış program, her ay için ayrı ayrı düzenlenmiş silahlı, silahsız ve ip sehpasında yapılacak idman talimleri, “resm-i tazim”, çeviklik, sürat-i intikal, basiret talimleri, nişan talimi, topografya ve ders olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

Talimlerin ilki olan idman talimleri incelendiğinde bunların silahsız, silahlı ve ip sehpasında olmak üzere üç kısma ayrıldığı görülmektedir. Bu talimler İdman ve Piyade Talimatnameleri'ne göre yapılmaktadır. Bunları, beden terbiyesi ya da aletli ve aletsiz jimnastik olarak değerlendirebiliriz. Silahsız idman talimlerinde açık adım vaziyetleri, hizaya gelmek, serbest yürüyüş, adım değiştirme, sağa sola dönüşler el, kol, baş, bacak hareketleri yani aletsiz jimnastik yapılmaktadır. Silahlı idman talimleri ise, tüfekle yapılan bazı hareketlerden oluşmaktadır. Bu hareketler, tüfeği iki el ile tutmak, ileriye ve yukarıya uzatmak ve kolları bükme, tüfekle nişan vaziyeti, kolun çark ettirilmesi, tüfek çakmak ve silah almak, tüfeği çevirmek gibi hareketlerdir. Bu tarz hareketler ilerleyen aylarda, diz çökmek, topuk birleştirmek gibi hareketlerle birleştirilerek yapılmaktadır. Güç Dernekleri'nde yapılan jimnastik, askeri nitelikte bir jimnastiktir ve orduda asker talimlerinde yapılan temel hareketleri içermektedir. İp sehpasında ise, sıçrama, tutuş, ters tutuş, dönüşler, halata çıkmak, merdiven tırmanmak gibi hareketler yapılacaktır.¹⁹⁴

Güç Dernekleri eğitiminin bir diğer bileşeni de “Resm-i Ta‘zim”dir. Dahiliye Nizamnamesi'nin sekizinci faslına göre yapılacak bu talimde, birer birer başlar doğru olarak geçmek; birer birer onar adım aralıkla başlar sağda, solda geçmek; dururken vaziyet alıp selam vermek; başı üstün bulunduğu tarafa çevirip selamlayarak geçmek, silahlı resmi geçit gibi talimler yapılmaktadır.¹⁹⁵

İdman ve Piyade Talimatnamesi ve Seferiye'ye göre yapılan ve talimlerin üçüncü kısmını oluşturan, “Çeviklik, Sür‘at-i İntikâl, Basiret Ta‘lîmleri”nde ise, nefes alma hareketleri, kısa mesafeli koşu, dikkat, arazide çeşitli uzaklıklarda az görülen cisimleri saymak ve bu amaçla çeşitli oyunlar, emirlerin uygulanması ve

---

¹⁹³ A.e., s.4

¹⁹⁴ Bkz. A.e., s.4-6, 9-11, 15-16, 19-20, 23-24, 26-27

¹⁹⁵ Bkz. A.e., s.6-7, 11, 16, 20, 24, 27

tekrarı, işaret flamalarıyla haberleşme, maksadını ifade ve bir üstün karşısında konuşma, savaş saffi oluşturma, sıralı savaş saffında, tek, çift saymak, sağdan saymak, sağdan dörder saymak, bir sıralı savaş saffından mangalarla sağa, sola dönerek manga kolu ve bundan savaş saffi oluşturmak, yürüyüş kolundan savaş saffına, savaş saffından yürüyüş koluna geçiş, yürürken derhal diz çökmek veya yere yatmak ve bu haldeyken derhal yürümek ve koşmak, ansızın verilecek işaretle düşmandan gizlenmek veya görünmeden sürünerek bir yere gitmek, kıta ile geri yürüyüş ve dönüşler, iki sıralı savaş saffında savaşla çeşitli yanaşık düzen hareketleri, teçhizatlı olarak 20 kilometre yürüyüş, kasaturalı tüfekle savaşa hazırlık, bir gece arazide ordugah kurmak gibi talimler yapılmaktadır. Progrma göre, altıncı ayda çeşitli oyun ve koşu yarışları yapılacaktır.¹⁹⁶

Her ay yapılacak talimlerin dördüncü kısmını ise, “Endâht Ta‘lîmât-nâmesi”ne göre yapılacak, nişan talimleri oluşturmaktadır. Bu talimlerde öncelikle silahın özellikleri, kısımları, tüfeği doldurması ve boşaltması, kabzayı kavramak, sol gözü kapamak ve nişan almak gibi temel bilgiler verilecektir. Daha sonra çeşitli vaziyetlerde nişan alma talimlerine geçilecektir. İlk olarak kum torbası üzerinde nişan alma öğretilecek, daha sonra yatarak dayanaksız olarak ve oturarak nişan almak, 50, 100, 150, 200 metrelerdeki daire hedeflerine nişan almak, üçüncü ayın sonunda, masa üzerinde ve yere yatarak dayanaklı nişan vaziyetlerinde 150 metre uzaklıktaki dairesel baş hedefine manevra fişeğiyle nişan almak talimleri yapılacak ve iyi nişancılar seçilecektir. Daha sonraki aylarda da çeşitli vaziyetlerde, kurşunlu tüfekle ve revolverle çeşitli uzaklıklardaki baş, göğüs, diz ve boy hedeflerine nişan alma talimleri yapılacaktır. Son aylarda dernek üyeleri arasında nişan alma yarışmaları da yapılacaktır.¹⁹⁷

Topografya ise Güç Dernekleri eğitiminin bir diğer bileşenidir. Bu derste, arazinin şekil ve engebelerinin özel isimleri, yer şekilleri, inşaat, ekinler, ırmaklar ve yolların askerlik açısından basit faydaları, harita ve kroki okunması, harita ölçüsünü büyütme, harita ölçüsünü küçülterek kroki çıkarma, Erkan-ı Harbiye haritalarını ayrıntılarıyla bilme ve uygulama, ölçü, pergel, pusula kullanımı, adet ve ölçü hatları, tarama, yol, nehir, dağ, dere, bataklık, köy gibi işaretleri tanımak, güneş ile araziye göre

¹⁹⁶ Bkz. A.e., s.7, 16-17, 21-22, 24-25, 28

¹⁹⁷ Bkz. A.e., s.8-9, 13, 17-18, 21-22, 25, 28

yön belirlemek, gece yön bulmak gibi eğitimler verilecek ve kroki yarışmaları düzenlenecektir.¹⁹⁸

Genç Dernekleri'nde verilen eğitimin diğer boyutları ise sağlık korumaya, ordudaki düzene, bazı beceri ve işlere ilişkin eğitim ile fikri ve ahlaki terbiyeye yönelik eğitimlerdir. Güç Dernekleri'nde bu yönde verilen eğitimler “Ders” başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu derslerde sağlık korumaya ilişkin olarak, vücuda gösterilecek özen, vücudun, giysilerin, ayakların ve ayakkabıların bakımı, verem, frengi, kolera gibi bulaşıcı hastalıklardan korunma yolları, yürüyüşler sırasında ayakkabı ve elbiselerin nasıl olması gerektiği, sıcaktan ve soğuktan korunma yolları, içilebilir sular, konak ve ordugahlarda uyulması gereken sağlık kuralları, muharebe sargı paketinin kullanılması gibi konular işlenmektedir. Derslerde işlenecek konulardan biri de Güç Dernekleri'nin kurulma nedeni ve yararlarıdır. Diğer konuların bir kısmı da “vatani ve ahlaki terbiye” konuları olarak sınıflandırılabilir. Bu konuların başında, her bireyin hükümdara, vatana, vatandaşlarına, devlet nizamlarına, askerlere, nöbetçilere, polise, jandarmaya, amirlere, memurlara, karşı görevleri, birlik vazifesi, askerlik vazifesi, Osmanlı Bayrağı'nın yüceliği, kutsallığı gelmektedir. Vazifeperverlik, düzenlilik, şeref ve namus, açık yüreklilik, doğruluk, sadakat, sabır, metanet, cesaret, hayatı hor görmek, sefahatin sonuçları, her bireyin kendi nefesine, ailesine, arkadaşlarına karşı görevleri gibi konular da bu başlık altında toplanabilecek diğer konulardır. Bu derslerde, Osmanlı'nın “faydalı ve maneviyatı yükseltecek” bazı muharbelerinden de bahsedilmesi istenmektedir. Bütün bu konuların ele alınma nedeni, gençlere bazı karakter özellikleri kazandırmak, vatandaşlık görevlerini öğretmek, ve vatan ve millet bilinci uyandırmak olduğu söylenebilir. Derslerde ele alınan konuların bir kısmı da orduya, ordu yaşamına ve savaşa ilişkin bilgiler ile silahlara ait bazı temel bilgilerdir. Bu konular arasında, ordunun gerekliliği, askerlik hizmeti, bir bölüğün askeri hayatı, kışla ve koğuş düzeni, basit berri işaretler, berri ve bahri üniformalar, harbe hazırlık, tatbikat, amelliyyat, manevra, seferberlik, toplanma ve savaş ilanının ne demek olduğu, savaşta, muharebede hareket biçimi, ordu müfettişliği, kolordu, firka, alay vb. ile konak, ordugah ve ileri karakolun tarifi, devletin nişan madalyaları hakkında basit

---

¹⁹⁸ Bkz. A.e., s.9, 13-14, 18, 22, 26, 29

bilgi, nişan meydanında işaretçi siperlerinde ve nişan alan kıta nezdinden verilecek işaretler, tüfek temizliği, tüfeğin aksamalarını söküp takmak ve basit olanların isimleri, revolverin tarifi ve gösterilmesi, süngünün (kasaturanın) faydası ve işi, kurşunlu fişekle nişan alınırken nişan meydanlarında uyulması gerekenler gibi konulardır. Güç Dernekleri'nde "telgraf ve telefonculuk, şimendüfercilik, balon ve tayyarecilik, bisikletçilik, bandoculuk" gibi yardımcı sınıflara girmek isteyecekler için özel dersler de verilmektedir. Derslerin bir kısmı da dikiş dikmek, yama örmek, dokuma gibi çeşitli becerileri geliştirmeye yöneliktir.¹⁹⁹

Programdan da anlaşılacağı üzere, Güç Dernekleri tamamen gençleri savaşa hazırlamaya yönelik olarak kurulmuştur. Bu amaç zaten daha önce ele aldığımız beyannamelerden, Nizamname ve Talimatname'den de anlaşılmakta, bunlar yine ordu ile dernek arasındaki ilişkinin boyutlarını göz önüne sermekte idi. Program incelendiğinde de yapılan talimlerin, verilen derslerin savaşa kabiliyetini arttırmaya yönelik olduğu görülmektedir.

Orduda kullanılan İdman Talimatnamesi ve Piyade Talimatnamesi esas alınarak yapılan ve silahlı, silahsız ve ip sehpasında olmak üzere üç bölüme ayrılan idman talimleri, bir yandan bedeni güçlendirirken, diğer yandan savaşta yararlı olacak atlama, sıçrama, silahı bedeninin bir uzvu gibi rahatlıkla kullanma gibi becerileri geliştirmektedir. Muharebeler sırasında düşman ateşi altında ya da taarruz veya yürüyüşler sırasında bazı engellerden sıçrayarak geçmek, bazılarını tırmanarak aşmak gerekecektir. Bu doğrultuda bu tür idmanlar askere hazırlık sürecinde her zaman yer almışlardır.

Dahiliye Nizamnamesi'nin sekizinci faslına göre yapılacak "Resm-i Tazim" talimlerinde ise gençlere bir ordunun vazgeçilmez unsurları olan resmi geçitin, resmi törenin nasıl yapılacağı ve selamların nasıl verileceği öğretilmektedir. Bu talimlerin önemli bir faydası da düzen ve disipline alıştırtıyor olmasıdır.

İdman ve Piyade Talimatnamesi ve Seferiye'ye göre yapılan ve talimlerin üçüncü bölümünü oluşturan, "Çeviklik, Sürat-i İntikal, Basiret Talimleri"nin savaş için faydaları ise oldukça açıktır. Bir ordunun başarısı, bireylerin fiziksel olarak savaşa kabiliyetinin yanı sıra orduyu oluşturan unsurların emirleri harfiyen ve

---

¹⁹⁹ Bkz. A.e., s.9-10, 14, 18-19, 22-23, 26, 29

hemen yerine getirmesine, bu emirlerin doğru biçimde iletilmesine, bir bütün olarak ve düzen içinde olarak, gerektiğinde de süratle hareket etme becerisine sahip olmasına bağlıdır. Bu talimlerle amaçlanan tam da bu becerileri kazandırmaktır.

Endaht Talimatnamesi'ne göre yapılacak, nişan talimleri de doğrudan doğruya silah kullanımı ve bakımını öğretmeye ve nişan alma becerisini geliştirmeye yöneliktir ki bu da zaten bir askerden beklenen en önemli görevdir. Bir asker öncelikle iyi bir nişancı olmalıdır. Bu talimlerde de çeşitli vaziyetlerde, çeşitli mesafelerdeki hedeflere nasıl nişan alınacağı öğretilmekte ve bu beceriler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Yukarıda incelediğimiz diğer metinlerden de anlaşılacağı üzere Harbiye Nezareti özellikle nişan talimleri için gerekli bütün yardımları yapmaktadır.

Talimlerin dördüncü kısmını oluşturan “Topografya” da yine askeri amaçlıdır. Bu bölümde gençlere harita ve kroki okumak veya yapmak, pusula kullanmak, yeryüzü şekillerinin veya insan tarafından yapılan çeşitli engellerin veya yapıların askeri açıdan önemleri, gece yön belirleme gibi yine askerde oldukça lazım olacak bilgiler verilmektedir.

“Ders” başlığı altındaki eğitim ise çeşitli konuları içermekte ancak, bunlar da incelendiğinde yine doğrudan doğruya savaşa, savaşma kabiliyetini geliştirmeye yönelik oldukları görülmektedir. Bu derslerde bir yandan Osmanlı'nın geçmiş savaşlardaki başarıları anlatılarak, diğer yandan da doğruluğun, namus ve şerefın önemi gibi ahlaki terbiyeye konuları, vatana, hükümdara karşı vazifeler, askerlik görevi gibi vatan terbiyesine yönelik konular işlenerek, gençlerin maddi olduğu kadar manevi olarak da savaşa hazır hale getirilmesine çalışılırken, yine bir orduda oldukça önemli olan sağlığın korunmasına yönelik olarak, temizlik, hastalıklardan korunma gibi konuları içeren dersler de verilmektedir. Yine bu derslerde gençler doğrudan doğruya askerliğe, orduya ilişkin konularda da eğitilmektedirler.

Sonuç olarak bu derneklerin, bir yandan fiziki olarak güçlü, diğer yandan başta silahını iyi bir biçimde kullanmak olmak üzere, savaşta gerekli bütün becerilere ve manevi açıdan da savaşma güç ve isteğine sahip bireylerin, bütün bu talimlerin düzgün bir biçimde yapılması ile yaratılabileceği, bu sayede de Osmanlı İmparatorluğu'nun son olarak Balkan Savaşı'nda yaşamış olduğu büyük yenilgiyi bir

daha tatmayacağı, eski muzaffer günlerine yeniden kavuşacağı düşüncesiyle kurulduğu söylenebilir.

Eğitimlerin verileceği yer ise, “Nişan Evi”dir. Derneklere örnek olması amacıyla, bu evin planı (zemin kat, bodrum ve birinci kat planlarını), ölçüleriyle birlikte çeşitli oranlardaki daire hedefleri ile diğer bazı hedefleri ve nişan işaretlerini gösteren resimler büyük bir kağıda basılmıştır.²⁰⁰ Bu resimlere göre nişan evi olarak adlandırılan dernek binasının, zemin katında, silah ve cephanelerin konulacağı bir oda, çeşitli alet, edevat ve malzemelerin bulunduğu bir diğer oda, Güç Derneği odası, marangoz, demirci ve tüfekçi odası; bodrum katında mutfak, depo, çamaşırhane, hademe odası, muhafızlar odası; birinci katta ise, gazino, iki tane misafir salonu, eskrim, idman, jimnastik salonu, “ameliyyat-ı cerrahiye odası”, nişan cephanesiyle nişan alma salonu ile oyun ve nişan salonu bulunacaktır.²⁰¹

Resimle gösterilen hedefler ise, 1/10 oranında daire hedefi, 1/10 oranında daire baş hedefi, 1/20 oranında 400 metreye özgü hedef levhası, büyük bir daire hedefi, gövde hedefi, tahtadan, çamurdan, mukavvadan veya demirden yapılabileceği belirtilen çeşitli şekillerdeki hedeflerden (örneğin at sırtında bir insan..vb.) oluşmaktadır. Yine, nişan alma talimleri sırasında işaretçinin nişan alanlara ve nişan alanların da işaretçi siperine vereceği işaretler gösterilmekte ve bunların ne anlama geldikleri de altlarında belirtilmektedir.²⁰²

Güç Dernekleri’nde verilen eğitimlerin sonucunda gençler, yapılacak sınavlara girerek, başarılı oldukları takdirde ehliyetname almaya hak kazanacaklardır. Bu durumda da bazı özel izinlerden yararlanabileceklerdir.

Ehliyetname alınabilmesi için iki tür sınav yapılacaktır. Bunlardan birincisi, genel hizmetlerden yapılacak olan mecburi (umumi) sınav ve özel bir askeri sınıf için yapılacak olan isteğe bağlı (özel) sınavdır. Umumi sınav, yürüyüş, jimnastik, nişan alma, topografya, sağlık korumadan olacak ve sözkonu komisyonlarca veya kıtalara dahil olunca buralarda; herkes için zorunlu olmayan ve özel konulardan yapılacak

---

²⁰⁰ BOA., DH.İD, 224/3-18, 19.S.1333. Nişan Evi’nin planı için bkz. **Ek 18**

²⁰¹ A.y.

²⁰² A.y. Hedeflerden bazıları için bkz. **Ek 19**

özel sınavlar ise, kıtalara dahil olduktan sonra, yapacağı hizmetin gerektirdiği kıtalar nezdinde yapılacaktır. Bu sınavların ayrıntısı Talimatname’de yer almaktadır.²⁰³

Ehliyetnameler, kolordu ve fırka merkezleriyle en az iki piyade taburu bulunan garnizonlarda, komisyonlar tarafından yapılan sınav sonucunda verilecektir. Komisyon başkanı bir binbaşı, üyeler ise bir yüzbaşı iki üsteğmen olmak üzere, komisyonların kurulacakları garnizon kumandanları tarafından tayin edileceklerdir. Kura çıkmasından önce (yani askere alınmadan önce) tasdikname talebi, her sene Nisan başlangıcından Mayıs sonuna kadar buldukları yerin askerlik şubesi başkanına bir dilekçe verilerek yapılacak ve askerlik şubesi başkanları da bu dilekçeleri, dilekçe sahibinin ikametgahına en yakın bulunan garnizon kumandanı aracılığıyla sınav komisyonuna sunacaktır. Komisyonun başkanı bu dilekçeler üzerine ya doğrudan doğruya dilekçe sahiplerine ayrı ayrı birer ihbarname gönderecek ya da belediye başkanlığı aracılığıyla sınavdan en az 20 gün önce sınavın hangi tarihte ve nerede saat kaçta yapılacağını bildiren bir beyanname gönderecektir. Sınavlara her sene Haziran başında başlanacak ve ay sonunda da bitirilecektir. Bu sınavlara Harbiye Nezareti’ne bağlı olmayan özel cemiyetlerin üyeleri kabul edilmeyecek, sınava girmek isteyenlerin en yakın garnizonlara sınav için gidiş ve gelişleri ile sınav süresince ikamet ve yemek masrafları kendilerine ait olacaktır. Yalnız, ordu tarafından sınav süresince kışlalarda veya dışarda resmi yerlerde ücretsiz kalmaları için gerekli önlemler alınacak ve arzularına göre bedeli önceden alınmak şartıyla, garnizonda yemek de verilecektir. Sınav komisyonları başkanları sınavlar sonrasında, ancak her durumda 31 Temmuz’dan önce, sınav olan gençlerin isimlerini, ehliyetlerini sırasıyla kaydedip, bunları yaş ve gönüllü kısımlarına ayrılacak ve ehliyetname alanlar belirtilecek, gerekli açıklamalar yapılacaktır.²⁰⁴

Askerlik şubeleri başkanları, 10 Eylül’de Harbiye Nezareti’ne gönderilmek üzere tasdiknameler hazırlayarak, kaç gencin gönüllü sıfatıyla orduya dahil olma talebinde bulunduğunu bildirecek, senelik “efrad-ı cedide tevzi cedveli”nin ulaşmasının ardından da derhal ilgili gençleri veya vekillerini toplayıp, onlara ehliyetname derecesine ve fiziki kabiliyetlerine göre hizmet veya alınabilecekleri sınıf ve kıtayı seçmelerini teklif edecektir. Kura çıkmasıyla askere alınmadan sonra

²⁰³ Bkz. **Harbiye Nezâretine Merbûat Osmanlı Güç Dernekleri Ta’limâtı...**, s.28-30

²⁰⁴ A.e., s.23-26

ehliyetname talebine gelince, bu konuda verilecek dilekçeler, kıtaya dahil olduğu günden itibaren en geç bir ay içinde bölük kumandanlığına sunulmalıdır. Bu suretle de sınavların yapılması ve başarısı görülenlere ehliyetname verilmesiyle, kişi isteğine göre ya bulunduğu kıtada kalacak ya da istediği bir garnizon veya kıtaya gönderilecek ve sevk ve iâşe masrafı da hükümete ait olacaktır.²⁰⁵

Ehliyetname almaya hak kazanan gençlere verilecek haklar ise şunlardır:

“Elif- Kur’a isâbetinden evvel arzu ettiği takdirde sinni 18 den dûn olmamak şartıyla hizmet-i askeriyyeye bi-l-kabul derece-i ehliyyet ve ihtisaslarına göre sunuf-u muhtelifeden mensûb oldukları kolordular âhz-ı asker mıntıkların dâhilinde ve arzu ettikleri garnizona gönderilirler.

Be- Taleb olunmadıkca bilâd-ı harredeki kitaât-ı askeriyyeye sevk olunmazlar.

Vav- Hizmet-i askeriyyeye bâ‘de-l-kabul terfi‘ bi-l-ımtihan isbât-ı liyâkat eyledikleri halde onbaşılığa terfi‘ nizâmnâmesinde mukayyed asgari müddetde dört mah evvel terfi‘ için bir zam-ı kıdeme mazhar ad olunur ve o sûretle terfi‘-i rütbe edilir.

Sad- Bir sene kıt‘ada hizmet edenlerden ahlâken ve kabiliyyeten hâiz-i liyâkat olanlar bi-l-tercih Nezâret ve kolordu ve fırka ve âhz-ı asker dâirelerinde emirberlik hidemâtına ta‘yîn olunurlar.

Ayın- Bunlardan esnâyı vazifede hizmet-i hüsnesi meşhûd olan ve kanûnen cezayide olmamış bulunan efrâda her sene manevraları müteâkib iki buçuk mah mezûniyet verilir.”²⁰⁶

Sınavlar sonucu verilecek ehliyetnamenin bu türden haklar getirmesi, gençleri Güç Dernekleri’ne girerek, talimlere önem vermeye ve bu talimlerde kabiliyet kazanmaya sevkedeceği açıktır. Ayrıca yukarıda verilen bilgilerin açık bir şekilde gösterdiği gibi Güç Dernekleri kurulma amacına uygun bir biçimde, tam anlamıyla orduda askere yeni alınan gençlere verilen eğitimi üstlenmiş bulunmaktadır. Bu doğrultuda, Güç Dernekleri’nde yetişenler sınavlarını da verdikten sonra kıtalara ve kendilerine uygun düşen görevlere yerleştirmeye hazır bir halde orduya dahil olmaktadır.

Türk Gücü ve İzci Ocağı’nın aksine Osmanlı Güç Dernekleri’ne ve faaliyetlerine ilişkin olarak, dönem basınında çok fazla bilgi yer almamaktadır. Harbiye Nezareti’nin Beyannameleri’ni ve Nizamname’yi yayınlayan *İkdam* gazetesinde bir başyazıya ve birer tane de haber ile ilana rastladık. Söz konusu başyazı, 26 Mayıs 1330 (9 Haziran 1914) tarihinde yani Güç Dernekleri’nin

²⁰⁵ A.e., s.26

²⁰⁶ A.e., s.22-23

kuruluşundan kısa bir süre sonra yayınlanmıştır. “İzci Ocakları, Güç Dernekleri” başlıklı bu yazıda, ülkede izciliğin idmancılığın, Güç Dernekleri teşkilatının ilerlemekte olduğu ve bu konuda başarıya götürecek tedbirlerin de sürekli alındığı vurgulanmakta ancak, bu konuda elde edilen başarıları “hazmedemeyenlerin” ve “haksız yere” eleştirilerde bulunanların da var olduğu ifade edilmektedir.²⁰⁷ Bunların, “Çocuklarımız böyle gezüb tozdukca ne zaman okumağa vakt bulacaklar? Bunlar nasıl mekteb, bunlar nasıl talebe?” dediklerini, buna benzer sözlerle “idmancılığa set çekmeye çalıştıklarını” ifade eden yazar bu eleştirilere cevap vermektedir. Bundan iki üç sene öncesine kadar okullarda oturmak ve “uyuklayarak” okumak usulünün geçerli olduğunu, en çalışkan öğrencilerin bile okuldan nefret edip kaçmaya çalıştıklarını ileri sürerek, “(...)evvelce oturup kımıldanmamak usûlünü tecrübe etdik, bu def’a da hayat ve fa’âliyyet usûlününün tatbikâtıyla iştigâl edelim. Bakalım hangisinden daha ziyâde fâide göreceğiz.”²⁰⁸ demektedir.

Bu yazıdan, bazı kişilerce, İzci Ocağı ve Güç Dernekleri faaliyetlerinin çocukların okuldaki eğitimlerini engelleyeceği düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak Harbiye Nezareti’nin bu dernekleri ve yararlarını tanıtmak için özellikle beyannameler yayınlamak ve bunların gerek gazeteler aracılığıyla gerekse her tarafa astırmak suretiyle herkes tarafından okunup anlaşılmasını sağlamak için çalışmıştır. Bu konuda gazetelerin, dergilerin de yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin bu yazıda, bu konudaki eleştirilere itiraz edilmekte, bu tür faaliyetler “yeni bir hayat ve faaliyet usulü” olarak nitelendirilmektedir. Yazara göre, sokaklardan alaylar halinde geçen gençler okullardakinden daha iyi eğitim görmüş, daha faydalı şeyler öğrenmişlerdir.²⁰⁹ Bunun için Parfitt idaresinde Kısıklı’ya giden bir izci grubunun oradaki faaliyetlerini ayrıntısı ile anlatan yazar son olarak da “(...)bizde Güç Dernekleri, İzci Ocağı ve daha sâir teşkilât âti için pek ziyâde ümid verecek neticeler husûlüne hizmet eyleyecektir. Buna gönülden sevinecek ve teşkilâtı vicdânen takdir edecek yerde kusur bulmağa çalışanların ya akli, yâhûd vicdâni veya hamîyyeti bu kadar diyebiliriz.”²¹⁰ demektedir.

---

²⁰⁷ “İzci Ocakları, Güç Dernekleri”, **İkdâm**, no:6213,26 Mayıs 1330 (9 Haziran 1914), s.1

²⁰⁸ A.y.

²⁰⁹ A.y.

²¹⁰ A.y.

İzci Ocağı'nın faaliyetleri gazetelerde yoğun biçimde yer alırken, Güç Dernekleri faaliyetleri ile ilgili haber ve yazılara hemen hemen hiç rastlanılmaması ve Güç Dernekleri'de 12-17 yaşındaki gençlerin gireceği hazırlık şubesinin "izcilik dernekleri" olarak adlandırılması, iki derneğin bu konuda organik bir ilişki içinde olabileceğini düşündürmektedir. Bu durumda, İzci Ocağı Teşkilatı çerçevesinde örgütlenen izci oymaklarının da özellikle okullarda Güç Dernekleri'nin hazırlık şubeleri olarak faaliyet gösterdikleri düşünülebilir. Güç Dernekleri Kılık Talimatı'nda da gençlerin kollarına İzci Ocağı Nizamnamesi'nde belirtilen işaretleri takabilecekleri belirtilmekteydi. Ancak bu türden bir organik ilişkiye dair elimizde somut bir bilgi olmadığından kesin bir yargıda bulunmak mümkün değildir.

Zafer Toprak iki makalesinde, Parfitt'in Osmanlı Güç Dernekleri'ni kurmak için getirilmiş olduğunu ve "Osmanlı Güç Dernekleri Büyük Orta"sının ilk kez 9 Nisan 1914 günü toplandığını ileri sürmektedir.²¹¹ Ancak yukarıda incelediğimiz gibi Parfitt, İzci Ocağı'nı kurmak için gelmiştir ve 9 Nisan 1330 (23 Nisan 1914) tarihinde toplanan Büyük Orta, İzciler Ocağı'nın Büyük Ortası'dır. İzciler Ocağı'nın yine bu tarihte yayınlanan kendi Nizamnamesi de vardır. Osmanlı Güç Dernekleri'nin kurulmasına ise 14 Mayıs 1914 (27 Mayıs 1914) tarihinde karar verilmiştir ve Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi de İzciler Ocağı Nizamnamesi'nden farklıdır. Toprak da daha sonraki makalelerinde, 1914'te yayınlanan İzci Ocağı Nizamnamesi'nden bahsetmekte ve Güç Dernekleri ise ayrı bir paragrafta, Türk Gücü Derneği ve Genç Dernekleri ile birlikte paramiliter derneklerden biri olarak nitelendirilmektedir.²¹²

Stanford J. Shaw ise Güç Dernekleri ile ilgili olarak, örgütlenmenin ilk olarak Alman modeli örneğinde ve Türk Gücü Cemiyeti adıyla Nisan 1913'te birkaç lisede başladığını, daha sonra bunun Ocak 1914'te Harbiye Nezareti'ne devredildiğini, Bakanlar Kurulu tarafından, tüm okullarda örgütlenmeye gidilerek teşkilatın İmparatorluk çapında yayılması için ilk resmi teklifin ise 28 Nisan 1914'te yapıldığını ve isminin Osmanlı Güç Dernekleri olarak değiştirildiğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra Shaw, Güç Dernekleri'nin merkez-i umimisi üyeleri

²¹¹ Bkz. Toprak, "İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri"..., s.96 ve Toprak, "II. Meşrutiyet Döneminde Paramiliter Gençlik Örgütleri"...,s.534

²¹² Bkz. Toprak, "Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik...", s.15-19 ve Toprak, "II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına: Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi...", s.19-22, 25.

olarak da Türk Gücü'nün merkez-i umumi üyelerini sıralamakta ve reis-i umumisi (genel başkanı) olarak Cemal Paşa'yı göstermektedir ki bilindiği gibi Cemal Paşa da Türk Gücü'nün genel başkanıdır.²¹³ Ne Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi'nde ne konuyla ilgili ulaşılabildiğimiz arşiv belgelerinde ne de gazetelerde Osmanlı Güç Dernekleri merkez-i umumisinden ve Bahriye Nazırı bir genel başkandan bahsedilmemektedir. Ayrıca, Harbiye Nezareti'ne bağlı olan bu derneklerin başında Bahriye Nazırı değil, Harbiye Nazırı bulunacaktır. Gördüğümüz kadarıyla Shaw da bu konuda bilgi içeren ve bizim ulaşamadığımız bir belge kullanmamıştır. Yukarıdaki incelememiz göstermektedir ki Türk Gücü Cemiyeti, Osmanlı Güç Dernekleri kurulduktan sonra da varlığını sürdürmüştür.²¹⁴ 1914 Nizamnamesi'nde de Güç Dernekleri'ne bir atıf bulunmamaktadır. Derneğin "Osmanlı Gücü Derneği"ne dönüşmüş ya da "müstakil" bir dernek halinde Güç Dernekleri kapsamına alındığı ileri sürülebilir. Shaw ayrıca, Güç Dernekleri'ni örgütlemek üzere Parfitt'in geldiğini belirtmekte ve Güç Dernekleri'nin örgüt yapısı olarak İzciler Ocağı örgütlenmesini anlatmakta, obalardan, oymaklardan, Büyük Orta'dan bahsetmekte ancak Başbuğ'u Cemal Paşa olarak vermektedir.²¹⁵

Vildan Aşir ise makalesinde İzci Ocağı ve Güç Dernekleri'nden bahsetmekte, Parfitt'in İzci Ocağı'nı kurmak için getirildiğini belirtirken²¹⁶, Güç Dernekleri için şunları ifade etmektedir: "*İzciliği kendi gayelerinin tahakkukuna yeter saymayan Harbiye Nezareti 15 Haziran 1330 tarihinde neşrettiği bir talimat ile İzciliği tamamlayan yeni bir teşkilât vücade getirdi. Buna (Osmanlı Güç Dernekleri) teşkilâtı deniyordu.*"²¹⁷ Ancak aynı yerde, bu "Güç teşkilatının ve onun dayandığı izcili[ğin]" Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması ile bütün hızını kaybettiğini, karşı tarafa mensup olan Parfitt'in ülkesine dönmeye mecbur edildiğini ve sonuçta "iş" in tamamiyle durduğunu ifade etmektedir.²¹⁸

---

²¹³ Shaw, **The Ottoman Empire in World War...**, s.196-198

²¹⁴ Türk Gücü ile ilgili haber ve ilanların yanı sıra Padişah'ın cülüsü ile ilgili 29 Nisan 1333 (12 Mayıs 1915) tarihli bir arşiv belgesinde de tebrikte bulunanlar arasında İstanbul Türk Gücü'nün de yer alması, bu derneğin Güç Dernekleri kurulduktan sonra da en azından kendi adıyla varlığını sürdürdüğünün bir kanıtıdır. **BOA.**, DÜİT., 12/90, 7.B.1335

²¹⁵ Shaw, **The Ottoman Empire in World War...**, s.200

²¹⁶ Vildan Aşir, "Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış"..., s.2

²¹⁷ Vildan Aşir, "Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış II ", **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı:97, 16.5.1938, s.2

²¹⁸ A.y.

Yukarıda İzci Ocağı'nı incelediğimiz kısmın sonunda, bu dernekle ilgili olarak Temmuz ayından sonra basında bir bilgiye rastlamadığımızı ifade etmiştik. Parfitt de ülkesine geri dönmüş, yetiştirilen oymak beyleri ise, Kırşan'ın verdiği bilgiye göre, orduya yazılmışlardır.²¹⁹ Bu durumda ya İzci Ocağı'nın faaliyeti tamamen durmuştur ya da yukarıda ileri sürdüğümüz gibi Güç Dernekleri çatısı altında faaliyetini sürdürmüştür. Ancak yine yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bu konuda kesin bir yargıya varmak için elimizde somut kaynaklar bulunmamaktadır. Üstelik, 1914 ve sonrasında Güç Dernekleri'nin faaliyetleri konusunda da fazla bir bilgiye ulaşamadık.

İkdam gazetesinde Güç Dernekleri ile ilgili olarak birer adet haber ve ilan bulunduğunu ifade etmiştik. Gazetenin 15 Mart 1331 (28 Mart 1915) tarihli nüshasında yer alan “Geyve Güc Derneği” başlıklı haberde, Akhisar'dan bildirildiği üzere, Yüzbaşı Fahri Bey'in himayesinde Geyve'de kurulan Güç Derneği mensuplarından otuzunun 6 Mart'ta (19 Mart) Fahri Bey'in kumandası altında ve bir örnek resmi elbiseler giymiş olarak Akhisar'a geldikleri ve burada hükümet avlusunda idmanlar yaptıktan sonra belediye tarafından şereflerine verilen ziyafete katıldıkları bildirilmektedir.²²⁰

Aynı gazetenin, 10 Şubat 1331 (23 Şubat 1916) tarihli nüshasında yer alan ilan ise şöyledir:

“Harbiyye Nezâret Celilesinin Osmanlı Güc Dernekleri ta‘lîmât-nâmesi mücibince [Haliç İdmân Derneği] ünvânı altında te‘sis olunan derneğimizin hükûmet-i mübeccele ve meşrûtiyetimizin 16 Kanûn-u Sâni sene 331 tarihli ruhsatnâme-i resmiyyesiyle mazhar-ı tasvib olduğu alâkadarana ilân olunur.”²²¹

Bu haber ve ilandan anlaşılacağı üzere, Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi ve Talimatnamesi uygulanmış ve bunlarda öngörülen biçimde dernekler kurulmuştur. İlk derneğin isminde “güç” ifadesinin yer alması ancak bir okuldan bahsedilmemesinden bu derneğin Nizamname ve Talimatname'de sözü edilen “Osmanlı Gücü Dernekleri”nden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür dernekler, Harbiye Nezareti'nce hazırlanan Nizamname ve Talimatname'ye tabi olan ve

²¹⁹ Kırşan, “İzcilik I”..., s.6

²²⁰ “Geyve Güc Derneği”, *İkdâm*, no: 6503, 15 Mart 1331 (28 Mart 1915), s.3

²²¹ “Haliç İdmân Derneği”, *İkdâm*, no: 6835, 10 Şubat 1331 (23 Şubat 1916), s.2

yardımlardan da yararlanabilen derneklerdir. İkinci derneğin isminde ise “güç” kelimesinin yer almaması, bu derneğin Nizamname ve Talimatname’de sözü edilen üçüncü tür derneklerden, yani özel kişilerce kurulabilen ve istediği adı alan derneklerden biri olduğunu düşündürmektedir.

Güç Dernekleri ile ilgili olarak bazı yazarlar bu derneklerin ülke gençliğini kendi çatısı altında yeterince örgütleyemediği yargısında bulunmaktadır. Örneğin Sadık Sarısamam, bu derneklerin, resmi okullardaki gençler için bir zorunluluk getirmekle birlikte, okul dışı gençliği derneklere dahil edemediğini, derneğin bir genel müfettişliği olmamasının da örgütlenmedeki yetersizliğin nedeni olduğunu, tecrübesizliğin de bu başarısızlığa katkı yaptığını ifade etmektedir.²²² Benzer biçimde Mehmet Beşikçi de Güç Dernekleri ile hedeflenen sonuçlara ulaşamadığını, bu derneğin “güdüklüğünün” en önemli nedeninin okul sisteminin bir parçası olarak kurgulanmış olmasında yattığının iddia edilebileceğini ileri sürmektedir.²²³ Beşikçi, paramiliter bir dernek yapısını içine alan Osmanlı okul sisteminin, savaşın gerektirdiği sürekli insan seferberliğine cevap verecek derecede fazla bir altyapısal gücünün olmaması nedeniyle, içine alabildiği gençlerin çok sınırlı sayıda olduğunu, okulların yoğunlaştığı kent merkezlerinde yoğunlaşan derneğin, seferberliğin esas kaynağı olan köylerdeki ve taşradaki okur-yazar olmayan genç nüfusu içine alamadığını, derneklere sivil katılımın çok sınırlı kaldığını ileri sürmektedir.²²⁴ 1916’da bu derneklerin yerine Genç Dernekleri’nin kurulmasının bir nedeni olarak Güç Dernekleri’nin yeterli biçimde örgütlenememiş olmasını düşünmek elbette doğruluk payı içermektedir. Resmi okul ve kurumlar haricindeki gençler için bu teşkilata üyeliğin isteğe bağlı olup, bir zorlayıcılık içermemesi de katılımı düşüklüğün önemli bir nedeni olabilir. Ancak Güç Dernekleri’nin nerelerde ne ölçüde örgütlenebildiğine ilişkin kesin verilere sahip olmamız nedeniyle bu derneklerin “kentlerdeki okul öğrencileri” ile sınırlı kaldığını kesin bir şekilde ifade edemiyoruz. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, üyeliğin bütün gençler için zorunlu olduğu yeni bir örgütlenmeye gidilmesi, bu derneklerin istenen düzeyde örgütlenemediği ve beklenen faydanın sağlanamadığına işaret etmektedir. Ancak bu

---

²²² Sarısamam, “Osmanlı Güç Dernekleri”..., s.835

²²³ Beşikçi, “Militarizm, Topyekûn Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi...”, s.60

²²⁴ A.e., s.63

etkenin yanı sıra bu yeni derneğin örgütlenmesinde “izcilik” faaliyetlerinin savaşın acil ihtiyaçları içinde, gençlerin askerliğe hazırlanması için yeterli görülmemesi ve Goltz’un Osmanlı gençlerinin Alman modeli örneğinde hazırlanmasını istemesi de etkili olmuştur.²²⁵

Osmanlı Güç Dernekleri Nizamnamesi, Osmanlı Genç Dernekleri Hakkında Geçici Kanun’un 9 Nisan 1332 (22 Nisan 1916) tarihinde yayınlanmasına kadar yürürlükte kalmış²²⁶, yukarıda görüldüğü gibi bu tarihe kadar, Güç Dernekleri Nizamnamesi -ve Talimatnamesi- çerçevesinde dernekler kurulmaya devam etmiştir. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere, Güç Dernekleri’nin ne derecede örgütlenebildiği ve ne zamana kadar ne ölçüde faaliyet gösterdiği konusunda, burada kesin yanıtlar verememekle birlikte, Güç Dernekleri’nin en azından resmi düzeyde 9 Nisan’a kadar varlıklarını sürdürdüklerini ve bu konudaki Nizamname ve Talimatname’ye göre dernekler kurulduğunu kesin olarak ifade edebiliriz.

---

²²⁵Bu konu bir sonraki bölümde ele alınmıştır.Bkz. 4. Bölüm.

²²⁶ Osmanlı Genç Dernekleri Hakkında Geçici Kanun’un 9. maddesinde, “Evvelce neşr edilmiş olan Güç Dernekleri nizamnamesi işbu kanûnun neşrinden itibaren mefshurdur.” denilmektedir. “Genc Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat”, **Takvim-i Vekâyi**, no: 2506, 9 Nisan 1332 (22 Nisan 1916), s.2

4. BÖLÜM

OSMANLI GENÇ DERNEKLERİ

4.1. Kuruluşu, Amacı ve Örgütlenme Biçimi

4.1.1. Osmanlı Genç Dernekleri'nin Kurulması Kararı

Osmanlı Genç Dernekleri kurulması düşüncesi daha Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girmeden, yani derneklerin kuruluşundan neredeyse iki yıl önce gündeme gelmiştir. Bilindiği gibi bu dönemde Osmanlı Genç Dernekleri kurulmuş bulunuyordu. Ancak bu dernekleri “eğlenceli bir spor” olarak değerlendirdiği izci kuruluşları olarak gören Marşal Von der Goltz'un, Harbiye Nezareti'ne gençler için yeni bir teşkilat kurulması önerisinde bulunmasıyla bu teşkilat gündeme gelmiştir. Kendisinin kurucusu olduğu, Almanya'daki gençlik teşkilatının büyük yararlarından bahsederek, böyle bir teşkilatın Osmanlı'da da kurulması gerekliliğini, “gerçek bir ordunun arkasında, her zaman güçlü bir gençlikten oluşan bir ihtiyat ordusunun bulunması gerektiği” sözleri ile ifade eden Mareşal von der Goltz, Harbiye Nazırı Evner Paşa'ya bu konuda bir proje sunmuştur.¹ Goltz'un bu teklifini ve nedenini Vedat Örfî şu sözlerle anlatmaktadır:

“Harb-i umûmî ve volkânının bidâyet-i feverânında idi. En gürbüz gençler meydan-ı cenk ve vegânın bî-amân ateşleri ve dehşetleri içinde birer birer azalırken endişe-i istikbâl birçok kimselerin fikrini işgal ediyordu. Türkiyânın kadim dostu Fon der Goltz Paşa bir gün bu nokta hakkında bazı izâhât verdikten sonra bir gençlik teşkilâtının lüzûmunu izâh eyledi. Harbin vevleleri içinde eriyen gençlerin bıraktıkları boşluklara birer yeni arslan ikâme edebilmek, her an müdâfaa-i mülk ve vatan uğrunda çarpışmağa hazır ve kâdir bir kitleyi elde bulundurabilmek için her halde dernek teşkilâtı

---

¹ ATASE, 1842.66.1-19

te'sis olunmalıydı. Aradan çok geçmedi, (Fon der Goltz)un kendi memleketinde te'sis ve tatbik ettiği birçok usûller dâiresinde dernek vücûda getirilmesi karârgâr ve projeler ihzâr edildi.”²

Ağustos 1914'te Almanya ile yapılan ittifak anlaşmasının ardından, Kasım 1914'te itilaf devletlerine savaş ilanı ile Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşına girmiştir.³ Osmanlı'nın savaşa girişiyle Almanya bir çember içine alınmaktan kurtulurken, Rus güçlerinin bir kısmı da doğu cephesine kaydırılmış olacaktı. Ayrıca Süveyş kanalını ele geçirerek İngiltere'nin Hindistan yolunu kesebilecekti. Padişah'ın Halife olması da İtilaf devletlerinin sömürgelerindeki Müslümanları ayaklandırmak için kullanılabilirdi. İttihatçılar ise savaştan yararlanarak sınırlarını genişletme, özellikle de Doğu'da kazançlar sağlama düşüncesindeydiler.⁴

Seferberlik ilanı uyarınca 1914 yazında 1893 ve 1894 sınıfları askere çağrılmıştı (her yaş grubundan yaklaşık doksan bin kişi vardı) ve Türk ordusunun barış zamanı kuvveti 200.000 asker ve 8000 subaydan oluşuyordu. 1914 yazında, seferberlik gücü 10.000 asker olan Türk piyade tümenlerinin mevcudu 4000 idi. Orduyu seferberlik gücüne eriştirmek için 477.868 asker ve 12.496 subaya ihtiyaç vardı. Ordunun maddi olanakları da yetersizdi. General von der Goltz'un tavsiyesi üzerine seferberlik planı, barış zamanında silah altına alınan ve eğitimleri tamamlanan askerlerin sürekli olarak faal ordudan ihtiyat kuvvetlerine aktarılmasına dayanmaktaydı. 1914'e gelindiğinde zorunlu askerlik hizmet süresi piyade ve süvari için iki yıla, topçu için üç yıla indirilmişti ve bu söz konusu plana göre bu ordunun kuvvetini daha da azaltıyordu. Erkekler 20 yaşına bastıklarında bir sınıf ya da tertip olarak askere alınıyorlardı. Orduda en genç iki sınıf faal orduyu, sonra gelen 6 sınıf ihtiyatları, en yaşlı yedi sınıf da yerel kuvvetlerin kaynağını teşkil ediyordu. Sürekli ihtiyat piyadeleri ise 1913'ten sonra kaldırılmıştı. Sadece 12.Kolordu, 38. Piyade Tümeni ile 1.,2.,3., ve 4. ihtiyat süvari alayları istisnaydı. Bunların yanı sıra, Gönüllü

---

² Vedat Örfi, “Kuvvetli Bir Gençlik Nasıl Elde Edilir?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:19, 1 Kânûn-u Evvel 1335, (1919), s.41

³ Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa girişi için bkz. Ulrich Trumpener, “Turkey's Entry into World War I, An Assessment of Responsibilities”..., s.369-380; Kazım Karabekir, **Birinci Cihan Harbine Nasıl Girdik?**, 2. Cilt, 2. Basım, İstanbul, Emre Yayınları, 1995. Bu savaşa girişte özellikle İslam Birliği oluşturma ve Turan'a ulaşma yönündeki fikirlerin etkisi ve Almanya'nın da bu noktada yaptığı katkı için bkz. a.e., s.57-82; Ahmed Emin [Yalman], **Turkey in the World War**, New Heaven, Yale University Press, 1930, s.63-69

⁴ Trumpener, “Turkey's Entry into World War I...”, s.411

Sistemi olarak adlandırılan ve gönüllüleri birlikte savaşmaya teşvik eden bir başka sistem vardı. Toplam olarak Ağustos 1914'te yeniden örgütlenmekte olan 36 Türk tümeninin 14'ü tümüyle sıfırdan kurulma sürecindeydi.⁵

Osmanlı ordusu savaşın başında tam olarak hazır olmadığı gibi, savaşın giderek uzaması ve çok sayıda askerin hayatını yitirmesi bunlardan boşalan saflara yenilerinin sürülmesini de gerektirmekteydi.⁶ Bu durum askerlik için çağrıldığı anda cepheye gönderilmek üzere, temel askerlik eğitimine sahip, güçlü ve savaşma isteğinde bir kitlenin hazırda bulundurulmasının önemini arttırmıştır.

Bu dönemde gençleri orduya hazırlayıcı Güç Dernekleri kurulmuş bulunmaktaydı ancak, bu dernek tüm Osmanlı gençlerinin zorunlu üyeliğini gerektirmemekteydi ve 12-17 yaş arasındaki gençlerin örgütlendiği dernekler izcilik dernekleriydi. Savaş yılları içinde Goltz da izciliği askerliğe hazırlanmak ve gençliği seferber etmek açısından yeterli görmemekteydi. Savaşın her an askere çağırılacak genç nüfusun tamamının askerliğe hazır bulundurulması yönünde ortaya çıkardığı acil ihtiyaç, bu derneğin ilga edilip, ortaya çıkan boşluğun Goltz'un önerisi dikkate alınarak doldurulması ile sonuçlanmıştır. Goltz Paşa'nın Almanya'da kurmuş olduğu gençlik teşkilatının Osmanlı'da da kurulmasını istemesinin en önemli nedeni, Güç Dernekleri'nin müttefik olunacak bir devletin gençlerini askere hazırlamak, onları beden ve fikren ilerletmek için yeterli olmadığını düşünmesi ve müttefiğinin ordusundaki askerlerin de küçük yaştan itibaren Alman gençleri gibi yetiştirilmesini sağlamak olduğu açıktır. Böylelikle, özellikle savaş zamanında gençleri askere hazırlamak için yeterli zaman olmamasının yarattığı sıkıntılar aşılabilecek ve Osmanlı ordusu güçlü, sağlıklı, fikren ve beden savaşa güç ve kabiliyetine sahip askerlerden oluşan bir ordu olarak savaşta etkinliğini ve başarısını arttıracaktır. Bu derneklerde eğitilen gençler orduya dahil olmadıkları halde bile tıpkı Alman gençleri gibi cephe gerisindeki hizmetleri başarıyla yerine getirerek de ordunun başarısına katkıda bulunacaklardır.

---

⁵ Edward J. Ericson , **Size Ölmeyi Emrediyorum! Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu**, çev. Tanju Akad, İstanbul, Kitap Yayınevi, 1. Basım, 2003, s.25-30

⁶ Örneğin sadece Çanakkale muharebelerinde Liman von Sanders'in verdiği bilgiye göre, Türk kayıpları 66.000 ölü 152.000 yaralı idi. Yusuf Hikmet Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi, Cilt: III, Kısım:2**, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 3.Basım, 1999, s. 386

Bu faydaları sağlayacak bir gençlik teşkilatının kurulmasının Harbiye Nazırı tarafından kabul edilmesinden sonra, yine Goltz Paşa'nın teklifi ile, kendisi ile birlikte uzun seneler Alman gençleri için çalışmış olan Von Hoff, kurulması düşünülen Osmanlı gençlik teşkilatını idare etmek üzere 1331 yılı Kanunusani'sinde (Ocak 1916) Türkiye'ye davet edilmiştir.⁷ Miralay Von Hoff, 8 Kanunusani 1331 (21 Ocak 1916) tarihinde İstanbul'a gelmiştir ve Harbiye Nazırı Enver Paşa, Dahiliye Nazırı'na gönderdiği ve Von Hoff'un gelişini haber verdiği yazıda, "*Mumaileyh Almanyada izciliğin bidâyet-i teşekkülünden beri kemâl-i azm ile çalışmış ve birçok muvaffakiyyetlere mazhar olmuş bir zâttir.*"⁸ sözleri ile tanıttığı Von Hoff'un yakında kendisini takdim edip, kurulacak teşkilat hakkındaki görüş ve tekliflerini sunacağını bildirmiştir.

1331 Şubat'ında yani 1916 yılı başlarında, kurulmak istenen teşkilatla ilgili hazırlıklara başladığını⁹ ifade eden Von Hoff'un bu yöndeki ilk çalışmalarından biri, 10 Mart 1332'de (23 Mart 1916), teşkilatı ve amacını anlatmak üzere, Kadıköy'de Darülmualimin-i Aliye'de bir konferans vermek olmuştur. Konferansla ilgili olarak Maarif-i Umumiye Nezareti'nden verilen ilanda, sultani ve numune okulları beden eğitimi öğretmenlerinin bu konferansta hazır bulunmaları gereği bildirilmiştir.¹⁰ Bu konferans ile, kurulacak teşkilatta gençlere rehber olmaları düşünülen beden terbiyesi öğretmenlerinin, teşkilat ve bu teşkilatta kendilerine düşecek görev hakkında bilgilendirilmeleri amaçlanmış olmalıdır. Bu arada bir Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği kurulması yönünde çalışmalara da başlanmış, Harbiye Nezareti, Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği 17 Mart 1332 (30 Mart 1916) tarihli yazı ile bu konudaki tamim suretinin gönderildiğini bildirmiş ve gerekenin yapılmasını istemiştir.¹¹ Harbiye Nezareti'nde İtfaiye Kışlası'nın üst katında bir odanın tesis edildiği Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nin görevi, Harbiye Nazırı tarafından kaleme alınan beyannamenin dokuzuncu maddesinde, "*Gençler hakkında yapılacak teşkilâtın icrasına ve bunların ta'lim ve terbiyelerine dair olan ta'limnâme*

⁷ Von Hoff, "Genç Derneklerinin Şimdiye Kadar Teşkilât ve Tevessü'ü", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.7. Von Hoff Paşa'nın fotoğrafları için bkz. **Ek 23 ve Ek 24**

⁸ **ATASE**, 1552.31.1

⁹ Von Hoff, "Genç Derneklerinin Şimdiye Kadar Teşkilât ve Tevessü'ü"..., s.7

¹⁰ **İkdâm**, no: 6864, 10 Mart 1332 (23 Mart 1916), s.2

¹¹ **BOA.**, DH.UMVM, 137/56, 30.Ca.1334

ve nizâmnâme lâyhalarını ihzâr etmek ve bunların tamâmi tatbikini ve derneklerin umûr-i idare ve ta'limiyesinin hüsn sûretle cereyânını te'mîn etmek”¹² olarak ifade edilirken, Müfettiş-i Umumi olarak tayin edilen Miralay Von Hoff'un da bütün Genç Dernekleri'ni teftiş etmek ve rehberlerine ders göstermekle görevlendirildiği bildirilmiştir.¹³ Üyelerinin tayin edilip, resmi olarak göreve başlaması 1 Haziran 1332 (14 Haziran 1916) tarihinde gerçekleşen Müfettiş-i Umumiliğin kadrosu şu kişilerden oluşmuştur:

Müfettiş-i Umumi: Miralay Von Hoff

Muavin: Binbaşı Tahir Bey

Müfettişlik Kalem-i Mahsus Amiri ve Katip: Vedat Örfi

Müfettiş-i Umumi Muavin-i Sanisi: Yüzbaşı İzzet Bey

Tercüman: Mülazım Münir Bey¹⁴

Görüldüğü üzere kadrosunun çoğunluğu askerlerin oluşturduğu Müfettiş-i Umumilik resmi olarak göreve başlamadan önce de yukarıda değindiğimiz konferans örneğinde olduğu gibi dernekle ilgili çalışmalara başlamıştır. Von Hoff'un gelir gelmez ilgilendiği bir diğer konu ise, teşkilat için bir kanun tasarısı hazırlamak olmuş, İstanbul'a gelişinden yaklaşık iki buçuk ay sonra, Osmanlı Genç Dernekleri

---

¹² Harbiye Nazırı Enver, “Beyânnâme”, **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta'limâtnâme**, Dersaadet, Matbaa-i Askeriyye, 1332 içinde, s.13 **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta'limâtnâme**'nin iç kapağı için bkz. **Ek 21**. (Beyanname metninin Türkçe harflerle yayınlanmış hali için bkz. Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.110-111)

¹³ A.y.

¹⁴ **ATASE**, 1842.66.1.26'dan akt. Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Dernekleri”..., s.100. **ATASE** Arşivi'nde 1842 no.lu klasördeki 66 no.lu dosyada 1.19 no.lu belge ile 1.26 nolu belge arasında 8 sayfalık bir yazı bulunmaktadır. 8. sayfasından sonra gelen sayfalarına ulaşamadığımızdan yazarının kim olduğunu bilemediğimiz bu yazının 2. sayfasını da biz dosyada göremedik. Müfettiş-i Umumiliğin resmi olarak göreve başlama tarihi ve kadrosu hakkında bir bilgi ne Balcıoğlu'nun makalesinde atıfta bulunduğu 1.26 numaralı belge de ne de bizim ulaşabildiğimiz ve bu yazının sayfaları olan belgelerde bulunmamaktadır. Bu durumda Balcıoğlu bizim göremediğimiz 2. sayfayı görmüş olmalıdır ve bu bilgiler de muhtemelen o sayfada yer almaktadır. Ancak bu belgenin numarası 1.20 olmalıdır. Bu dipnotu gibi Balcıoğlu'nun makalesinde sözkonusu yazıya diğer atıflarında verilen belge numaralarının bir kısmı yanlıştır. Sarısaman ise Müfettiş-i Umumilik kadrosunu şu şekilde vermektedir: “1) Birinci Muavin: Binbaşı Tahir Bey, 2) İkinci Muavin: Yüzbaşı İzzet Bey, 3) Genç Dernekleri Mekâtip Müfettişi: Selim Bey, 4) Müfettiş Kalem-i Mahsus Amiri ve Kâtip: Vedat Örfi Bey, 5) Tercüman: Mülazım Münir Bey”. Sarısaman'ın bu bilgiler için atıfta bulunduğu ve sözkonusu yazıyı içeren belgelere verdiği atıflardan biri de **ATASE**, 1842.66.1.21'dir. Sarısaman, “Birinci Dünya Savaşı Sırasında İhtiyat...”, s.445. Ancak 1.21'de kadro ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

ile ilgili kanun tasarısı, gerekçesiyle birlikte Harbiye Nezareti tarafından 18 Mart 1332 (31 Mart 1916) tarihinde Bakanlar Kurulu'na gönderilerek, yürürlüğe konulması için, Padişah izninin alınması rica edilmiştir.¹⁵

Osmanlı Genç Dernekleri'nin kurulma nedeni, kanun tasarısının gerekçesi olan, “Genc Derneklerine Dâir Lâyiha-i Kanûniyye Hakkında Esbâb-ı Mucibe Lâyihası”nda açıklanmıştır. Beceri ve gücün birbirine muhtaç şeyler olduğunun ve bunların bir uyum içindeki birlikteliğinden insanlık için yararlı şeylerin meydana çıkabildiğinin, fabrikalar, çeşitli sanayiler gibi okullar, yurtlar, idman dernekleri gibi kurumların da ilim ve irfan ile gücün birlikteliğinin birer sonucu olduğunun ifade edildiği gerekçede, ileri milletlerin “terbiyye-i fikriyye ve kalemiyye” kadar “terbiyye-i cismaniyye”ye de önem verdikleri ve kazandıkları başarıların tekrarını, çocukları küçük yaştan itibaren iyi yetiştirmek için çalışmaya bağlı gördükleri vurgulanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin de bu esaslara göre ve memleketin şartlarına uygun bir biçimde gençler için bazı kurallar, yöntemler kabul ettiği, ve gençleri iyi yetiştirmek konusunda her türlü engele ve zorluğa göğüs gererek çalışmak gerektiği, Osmanlı gençleri için yapılacak birinci işin de onların iyi bir eğitime sahip olmalarını sağlamak olduğu ifade edilmektedir.¹⁶ Layiha'da, gençleri eğitime konusunda ilgili bakanlığın çok önemli hizmetleri ile iftihar olunmakta ise de, onları cismen de güzel yetiştirerek Osmanlının gelecekteki gücünü arttırmak gerektiği belirtilerek, “cihet-i askeriyye müteallik” olarak bu konuda, Osmanlı gençlerini küçük yaştan itibaren yetiştirmek için bazı esaslar düşünüldüğü ve bunların gereken şekilde düzenlendiği ifade edilmektedir:

“İşbu desâtir onları zaten ecdâdının fezâilinden olan meşakkate tahammül, tendürstlük, çeviklik, intizâm, itaât, doğru sözlülük, vazifeperverlik, fedâkârlık zabt ve rabt, haysiyyet-i şahsiye, açıkgozlülük, yiğitlik gibi hasâil-i memdûhaya alışdıracak ve ilerüde orduya lâzım olan kuvvet bu suretle müstahzar halde bulundurulmuş olacaktır. Cihet, cihet fevâid ve muhsinât-i azîmesi aşikâr olan bu mes'ele-i mühimmeyi teminen âid olduğu makâmât-ı celile ile bi-l-müzâkere bir lâyiha-i kanûniyye tanzîm ve takdîm kılınmış ve tasdîk-i âliyyeye sür'at-i iktirânına müterettib muâmelenin istikmâli hâsseten şâyân-ı arz ve temenni görülmüştür.”¹⁷

¹⁵ BOA., DUİT, 91/76-3 14.C.1334. Kanun tasarısı için bkz. Ek 22

¹⁶ BOA., DUİT, 91/76-2, 14.C.1334

¹⁷ A.y.

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere, kanunun gerekçesinde Osmanlı Genç Dernekleri'nin kurulma nedeni, gençleri kendilerine “tahammül, tendürstlük, çeviklik, intizam, itaat, doğru sözlülük, vazifeperverlik, fedakârlık, zabt ve rabt, haysiyet-i şahsiye, açıkgozlülük, yiğitlik” gibi özellikleri kazandıracak şekilde yetiştirmek olarak ifade edilmektedir. Gençlerin bu şekilde yetiştirilmeleri ile elde edilmek istenen de “ileride orduya lazım olacak kuvvetin hazır halde bulundurulması”dır.

3 Nisan 1332 (16 Nisan 1916) tarihli Bakanlar Kurulu mazbatasında, Genç Dernekleri hakkında hazırlanmış olan kanun tasarısının¹⁸ içeriğinin, amaca ulaşmak için yeterli görüldüğü ifade edilerek, “*meclis-i umûmiyyenin içtimâ'ında kanûniyyesi teklif olunmak üzere*”, geçici olarak yürürlüğe konulması istenmiş¹⁹, 4 Nisan 1332 (17 Nisan 1916) tarihinde de Padişah iradesi alınarak, Osmanlı Genç Dernekleri hakkındaki sözkonusu kanun tasarısının, geçici olarak yürürlüğe konulmasına karar verilmiştir.²⁰ Osmanlı Genç Dernekleri Hakkında Geçici Kanun, 9 Nisan 1332 (22 Nisan 1916) tarihli *Takvim-i Vekâyi*'de yayınlanmış²¹ ve 13 Nisan 1332 (26 Nisan 1916) tarih ve 6331/147 numaralı genelge ile de vilayetlere ve müstakil livalara gönderilmiştir.²² Yine Maarif Nezareti tarafından da ilgili birimlere gerekli tebligat yapılmıştır.²³

Geçici Kanuna göre²⁴, Osmanlı Devleti tabiyetinde bulunup 12'den 17 yaşına kadar olan gençleri kapsayacak Gürbüz Derneği ve 17 yaşından büyükleri

¹⁸ Kanun tasarı için ayrıca bkz. **BOA.**, MV., 242/45-1, 13.C.1334

¹⁹ **BOA.**, MV, 242/45-2; **BOA.**, DUİT, 91/76-4, 14.C.1334

²⁰ **BOA.**, DUİT, 91/76-1, 14.C.1334

²¹ “Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanûn-u Muvakkat”, **Takvim-i Vekâyi**..., s.1-2. Önceki bölümde ifade ettiğimiz gibi, bu kanunun yayınlara yürürlüğe girmesiyle birlikte, 9. maddesinde belirtildiği üzere, Osmanlı Genç Dernekleri Nizamnamesi de geçersiz hale gelmiştir. A.y. Geçici Kanun'u Toprak ve sonra da Sarısamân **Düstur**, II. Tertip, 8. Cilt, s.898-900 kaynağından yararlanarak Türkçe harflerle yayınlamışlar, Sarısamân bu kaynaktaki Arap harfli metni de ek olarak vermiştir. Bkz., Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.107-109 ve Sarısamân, “Birinci Dünya Savaşı Sırasında İhtiyat Kuvveti...”, s.449-452, 472-474; Tunaya da **Takvim-i Vekâyi**'den yararlanarak geçici kanunu Türkçe harflerle yayınlamıştır. Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, Cilt:1..., s.494-496. Bu tezde yukarıda sıralanan kaynaklar gözden geçirilmele birlikte esas kaynak olarak “Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanûn-u Muvakkat”, **Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta'limâtname**..., s.3-8'den yararlanılmıştır.

²² ATASE, 1825.403.1.3. Ayrıca bkz. **BOA.**, DH.İUM, 43/17, 22.C.1334

²³ **BOA.**, MF.MKT, 1215/61, 1.B.1334; MF.MKT, 1215/23-5,6, 28.Ca.1334

²⁴ Buradan itibaren Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Geçici Kanunu'na yapılan atıflar için ayrıca dipnot verilmeyip, metin içinde madde numaraları belirtilecektir.

kapsayacak olan Dinç Derneği olmak üzere, iki kısımdan oluşacak olan (madde 2) Osmanlı Genç Dernekleri, Harbiye Nezareti'ne bağlı olarak kurulacak (madde 1) ve belirtilen yaşlarda bulunan her Osmanlı genci, askere alınacağı tarihe kadar, zorunlu olarak bu derneklere dahil olup, özel talimatnamesinde belirtilen talimlere katılacaktır. Ancak bu zorunluluk, sağlığının uygun olmadığı tespit edilenlerle, her ne nedenle olursa olsun yabancı ülkede bulunanları kapsamayacaktır (madde 2).

Osmanlı Genç Dernekleri'nde gençlerin nasıl örgütleneceği ve kimlerin bu derneklere üye olma zorunluluğu altında bulunduğu bu şekilde belirtildikten sonra, bu gençlerin derneklere üyeliklerinin nasıl sağlanacağı da Kanun'da açıklanmıştır. Bu konuda öncelikli rolün, köy ve mahallere muhtarlarına verildiği görülmektedir. Köy ve mahalle muhtarları, mali senenin başlamasından önce, kendi köy ve mahallelerinde bulunan ve on iki ve on yedi yaşına giren gençlerin isimlerini belirten ikişer defter hazırlayacaklar ve Mart'ın 15'ine kadar bu defterleri köyün ya da mahallenin bağlı bulunduğu bölge jandarma komutanına teslim edeceklerdir. Bunlar da bu defterlerin birini, bölgelerindeki kolordu komutanlığına veya askerlik şubesi başkanlarına en kısa sürede göndereceklerdir. Köy veya mahalle nüfusunda kayıtlı olup da geçici olarak ya da eğitim amacıyla başka bir yerde bulunanların isimlerine ise şerh verilecektir (madde 3). Muhtarların yaşı gelen gençlerin isimlerini bu şekilde gerekli yerlere bildirmesiyle, Gürbüz ve Dinç derneklerine girme yaşı gelen bütün Osmanlı gençleri, ciddi bir takibe alınmış olmakta ve bunların hepsinin derneklere kaydedilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Güç Dernekleri'nde olduğu gibi bu derneklerde de gerek derneklerin yürütülmesi gerekse bu derneklerde gençlerin eğitiminin gereğince yapılması konusunda, kolordu komutanlarına ve askerlik şubesi başkanlarına görev verildiği görülmektedir. Kolordu komutanları ve askerlik şubesi başkanları Genç Dernekleri teşkilatını yürütme ve Dinçlerin talimlerinin, talimatnameye uygun bir biçimde yapılmasına nezaret etme ile görevlendirilmişlerdir. Dernek teşkilatının uygulamalarında yardımcı olmak üzere mülkiye memurları da kendilerine gerekli yardımlarda bulunacaklardır (madde 4).

Derneklerde gençlerin eğitimini kimlerin üstleneceği konusunda Kanun'da, 12'den 17 yaşına kadar olan gençleri kapsayan Gürbüz Dernekleri'nin, öğretmenler ve mahalli hükümet tarafından dışardan seçilecek rehberler, 17 yaşından yukarı

gençleri kapsayan Dinç Dernekleri'nin ise, kara ve deniz subayları ile sağlık ve jandarma subayları ve küçük subaylar (astsubaylar) tarafından sevk ve idare edilecekleri belirtilirken (madde 5), derneklerin nasıl kurulacağını, gençlerin derneklere nasıl toplanacağını, komutan ve öğretmenlerin tayininin ve okullarda bu derneklerin nasıl uygulanacağını ise ileride hazırlanacak olan nizamname ve talimatnameler ile belirleneceği ifade edilmektedir (madde 6).

Kanun'da belirtilen bir diğer önemli nokta, bu derneklere devam edip, çeşitli talimlerin icrasına kabiliyetleri olduklarını, yapılacak sınavlarda ispat edecek gençlerin, ehliyetname almaya hak kazanacakları ve böylece de bazı haklara sahip olacaklarıdır. Ehliyetname alan gençler, mensup oldukları kolordular askere alma bölgeleri dahilinde çeşitli askeri sınıflardan istedikleri sınıfa ve askeri mevkiye gönderilecekler; istemedikçe aşırı sıcak yerlerdeki askeri kıtalara gönderilmeyecekler; onbaşılığa terfide asgari süreden dört ay önce terfi etmek için kademe arttırımına sahip olacaklar; bir sene hizmetten sonra kabiliyetli oldukları düşünülenler nezaret, kolordu ve askerlik dairelerinin emirberliğine tayin olunacaklar; iyi hizmeti görülenlere her sene manevralardan sonra iki buçuk ay izin verilecektir (madde 7). Güç Dernekleri'nde de ehliyetname almaya hak kazananlara verilen bu hakların, Genç Dernekleri bağlamında da gençleri bu derneklere girme ve talimlere düzenli olarak devam edip, kendilerine gösterilenleri iyi bir şekilde öğrenme konusunda, gençleri teşvik etmeye yönelik olduğu söylenebilir. Ancak gençlerin katılım ve devamlarının bu türden ödül ve izinlerle sağlanması ile yetinilmemektedir. Talimlere katılmayan ve derneklere düzenli olarak devam etmeyen gençler, mahalli idare yoluyla talimlere zorla sevk edilecekler ve devamsızlıkları tekrar edenler ehliyetname sınavlarına alınmayacaktır (madde 8).

4.1.2. Genç Dernekleri Teşkilatını ve Amacını Tanıtma Çabaları

Osmanlı Genç Dernekleri Hakkında Geçici Kanun yürürlüğe girdikten ve bir an evvel bu derneklerin kurulması ve faaliyete başlanması konusunda gerekli emirler ilgili yerlere gönderildikten sonra, bir yandan İstanbul dahilindeki okullarda

dernekler kurulması yönünde çalışmalara başlanmış, diğer yandan da halkı ve ilgili kişileri bilgilendirmek ve teşvik etmek amacıyla, Harbiye Nazırı ve Müfettiş-i Umumilik tarafından halka yönelik beyannameler kaleme alınmış, Von Hoff tarafından gazetelere makaleler yollanmış, çeşitli konferanslar düzenlenmiştir.

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumi Von Hoff, bu derneklerin ülke çapında kabul görmesi için halkı aydınlatmak, teşkilatı, amacını ve önemini anlatarak, her yerde kurulmaları için teşvikte bulunmak konusunda, basın kendisine yardımcı olabileceğini düşünerek, 21 Nisan 1332 (4 Mayıs 1916) tarihinde, Harb Mecmuası dairesinde hazır bulunan Osmanlı basın mensuplarına, Genç Dernekleri Teşkilatı hakkında bir konferans vermiştir. Miralay Von Hoff, gazetecilere yaptığı açıklamada öncelikle, Almanya’da Genç Dernekleri teşkilatının ilerlemesinde gazetelerin çok önemli bir rol oynadığını ve Osmanlı’da da gazetelerin, halkı bu konuda aydınlatması gerektiğini belirterek, yazacağı makalelerin de gazetelerde yayımlanması konusunda, kendisine yardımcı olmalarını istemiştir.²⁵

Von Hoff’un Osmanlı Genç Dernekleri hakkında, Osmanlı basınına yaptığı sözkonusu açıklama ile ilgili olarak, *İkdâm* gazetesinde yer alan yazıda, öncelikle bu teşkilatın kurulmasına nasıl karar verildiği ve Miralay Von Hoff’un kim olduğu hakkında bilgi verilmektedir. Yazıda, bizim de yukarıda değinmiş olduğumuz gibi, Müteveffa Von der Goltz Paşa’nın Almanya’daki Genç Dernekleri teşkilatının kurucusu olduğu, orada bu teşkilatın birçok faydasının görüldüğü, Goltz Paşa’nın bu teşkilatın Alman gençlerinin akli ve bedeni terbiyeleri üzerinde iyi etkilerde bulunduğunu tecrübe ettikten sonra, Türk gençlerinin de aynı şekilde yetiştirilmesi arzusuyla Harbiye Nazırı Enver Paşa’ya bu amacını bildirdiği ve Enver Paşa’nın da bu isteği derhal onaylaması üzerine, Almanya’da Genç Dernekleri kurucularından olan Miralay Von Hoff’un çağırılmasına ve Müfettiş-i Umumi olarak tayin edilerek Osmanlı’da da bu teşkilatın yapılmasına karar verildiği bildirilmektedir. Miralay Von Hoff’un bu konuda tecrübeli bir kişi olduğu ve bu teşkilatın yararlı bir teşkilat olduğu düşüncesinde bulunduğu ifade edildiği yazıda, kendisinin gerekli incelemeleri

---

²⁵ “Genç Dernekleri Teşkilatı Hakkında: Teşkilâta Me‘mûr Miralay Fon Hof Beyin Beyânatı”, *İkdâm*, no:6907, 22 Nisan 1332 (5 Mayıs 1916), s.2. Osmanlıca metinlerde Von Hoff’un ismi “Fon Hof” biçiminde yazılmaktadır. Bu nedenle çalışmada, bu metinlerden yapılan alıntılarda ismin bu şekilde yazılması tercih edilmiştir. Von Hoff’un basına yaptığı sözkonusu açıklama konusunda aynı gün *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde de bilgi verilmiştir. Bkz. “Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Bir Konferans”, *Tasvir-i Efkâr*, no:1766, 22 Nisan 1332 (5 Mayıs 1916), s.2

yaptığı, kaleme alınan kanun tasarısının kabul edildiği gibi, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın bu konudaki beyanname ve emirnameleri ile Miralay Von Hoff tarafından kaleme alınan talimatname ve beyannamenin de basılmakta olduğu bildirilmektedir.²⁶

Von Hoff'un basına yaptığı açıklamada en dikkat çekici nokta, Genç Dernekleri'nin özellikle çocukları asker olarak yetiştirme amacıyla kurulmadığı gibi, bu teşkilatı "çocuklara mahsus bir asker oyunu" olarak düşünmenin de yanlış olacağını ifade etmesidir. Bunu söyleme gereği duymasının en önemli nedeni, belirlenen yaşlardaki bütün Osmanlı gençlerinin katılmaya mecbur olduğu dernek talimlerinin, önemli bir kısmını, asker talimlerinin ya da askere hazırlayıcı diğer eğitimlerin oluşturuyor olmasının ve aslında açıkça ifade de edilmiş olan "askere hazırlama" amacının, halkta böyle bir düşünce oluşturmasının önüne geçmek ya da zaten uyamış olan bu yöndeki fikirleri ve eleştirileri bertaraf etmektir. Bu yöndeki çabalar gerek Von Hoff'un gerekse bu teşkilatta önemli bir rol oynayan Selim Sırrı'nın daha sonraki yazılarında da görülecektir. Von Hoff'a göre Genç Dernekleri'nin asıl görevi, "*terbiye-i bedeniyye ve fikriyeyi feyzlendirmek memlekete dinc, güzide, azm ve metânet sahibi, kendi işlerini kendi yapabilir, gözü iyi görür, kulağı iyi işidir, hâfızaya idrâke mâlik bir nesl yetiştirmek*"tir ve böyle yetişmiş gençler aynı zamanda askerlik görevlerini de iyi bir şekilde yerine getirmeye muktedir olacaklardır²⁷.

Görüldüğü üzere Von Hoff, askeri açıdan sağlanacak faydanın, Genç Dernekleri'nin asıl amacı olmayıp, bu derneklere verilecek eğitimin dolaylı bir sonucu olacağını ifade etmektedir. Elbette böyle bir yarar sağlayacak olmasının da kısa zaman önce bir çok yenilgi tatmış Osmanlı toplumunda, bu derneklere yönelik kabulü kolaylaştıracağını düşünmüştür.

Açıklamasında, Genç Dernekleri'ni okul bulunan yerlerde uygulamanın kolay olacağını ancak asıl meselenin, henüz okul olmayan yerlerde teşkilatın uygulanmasına çalışmak ve böylece eğitimden yoksun olan gençlerin bilgi sahibi

---

²⁶ "Genç Dernekleri Teşkilâtı Hakkında: Teşkilâta Me'mûr Miralay Fon Hof Beyin Beyânâtı", **İkdâm...**, a.y.

²⁷ A.y.

olması sağlamak olduğunu²⁸ ifade eden Von Hoff'un, bu sözlerinden Genç Dernekleri'ni özellikle okula gitmeyen gençler için bir "alternatif okul" olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Osmanlı Genç Dernekleri'ni tanıtmaya ve hem halkı hem de gençleri teşvik etmek amacıyla Harbiye Nazırı Enver Paşa ve Müfettiş-i Umumilik tarafından da ayrıca beyannameler hazırlandığını belirtmiştik. Bu beyannameler, ülkenin her tarafına gönderilmiş, ayrıca Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Geçici Kanun ve Müfettiş-i Umumilik tarafından hazırlanan Talimatname ile birlikte bir kitapçık halinde de basılmıştır. Harbiye Nazırı, "Gençleri yetiştirmek için" sözüyle başlayan ve 12 maddeden oluşan "Beyanname"sinin birinci maddesinde,

"Kahraman askerlerimiz saltanat-ı seniyyenin pâyh-ı tahtını tehdit eden düşmanları tard ve tenkil etdiler el'ânda hududlarımızı büyük bir cesaretle muhâfaza ederek düşmanı bir adım bile ileri atlamaya bırakmadılar. Fakat zaferi te'mîn etmek yalnız silâhla; boğuşmakla değil belki memleketin gençlerini hâlde ve istikbâlde muzaffer olabilecek bir sûrette her türlü meşakkate mütehammil, cesûr, şecî ve seciyeli olarak yetiştirmekle kâbidir. Bu maksada erişebilmek için milletin her ferdi bu husûsda yardımını kendisine bir vazife bilmeli ve Memâlik-i Osmâniyyede bulunan bütün gençler kanûn-ı mahsûs mûcibince Genç Derneklerine intisâba müsâraat eylemelidir." demektedir.²⁹

Müfettiş-i Umumi Von Hoff tarafından "Gençlere" hitaben kaleme alınan beyannamede de gençler, "vatana zaferler temin etmek için", Osmanlı Genç Dernekleri'ne girmeye teşvik edilmektedir:

"Ey çocuklar; siz Genç Derneklerine devam etmekte lâ-kayd kalmayınız. Bu derneklerde eğlence ve oyun tarzında tatbikât göreceksiniz. Bu sûretle çalışkan irâdeli ve idâreli erkekler olacak vechile yetiştirileceksiniz. İstikbâlde vatanınız sizden hizmet bekleyecektir. Her sûretle size i'timâd edebilmek için sizin bu faziletlere mâlik olmanız lâzımdır.

Ey gençler; sizin 'yürüyüş, gezmek, terbiye-i bedeniyye, keşf, tarassud, tilki gibi kurnazca sokulmak, ma'lûmât ve rapor vermek, gibi eğlence ve oyun tarzında yapacağınız ta'lîmlerle tatbikât sizi açık göz olmaya alıştıracak ve bu sûretle vücûdunuz kuvvetlendiği gibi düşünceleriniz de sağlam olacak ve tekmlil ahvâl ve hareketinize bir intizâm gelecektir. Böylece itaât, doğruluğa

²⁸ A.y.

²⁹ Harbiye Nazırı Enver, "Beyânnâme", **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat...**,s.10, Ayrıca bkz. **BOA.**, DH.UMVM. 145/15, 5.R.1335

muhabbet, sadâkat ve arkadaşlarınızla iyi geçinmek gibi hasletleri öğreneceksiniz. Azm sahibi ve doğru adamlar olacaksınız.”³⁰

Gençlere, vatanlarını, “Türk ilini” çok sevmelerinin öğütlendiği beyannamede, onlardan, ileride, bugün babalarının, kardeşlerinin yaptığı gibi, gerekli olduğunda vatani savunmak için “cengâver” olmaya, yararlılık göstermek için her türlü zorluğa katlanabilecek bir hale gelmeye çalışmaları istenmekte, yine ileride mutlu yaşamak, mutlu olmak için vatana zafer temin edilmesi, bunun için de vücutlarının sağlam, çevik, gözlerinin de keskin olması, bir milletin büyük işler yapabilmesi için, tek tek bütün fertlerin kendilerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirmesi gerektiği belirtilerek, kendilerinin bunları Genç Dernekleri’nde öğrenecekleri ifade edilmektedir. Beyanname’de değinilen son nokta ise, gençlerin bu derneklere devam etmekle, orduya dahil olduklarında zorluk çekmeyecekleri ve bir çok ödül ve izne sahip olacaklarıdır.³¹

Von Hoff, gazetelerde derneklerle ilgili olarak yayınladığı makalelerle de konuya açıklık getirmeye, rehber olacak, Genç Dernekleri kuracak kişilere yol göstermeye, halkın bu konuda daha ayrıntılı bilgi sahibi olmasını sağlamaya, ebeveynleri çocuklarını bu derneklere yollama konusunda teşvik etmeye, onları bu derneklerin yararlarına inandırmaya ve dernekte verilen eğitim konusunda bilgi sahibi olmalarına çalışmıştır. Von Hoff bu doğrultuda, Nisan sonlarından Haziran başına kadar gazetelerde altı makale yayınlanmıştır.³² “*Gençliğini te’min eden millet istikbâlini de te’min etmiş demektir*” sözüyle başladığı “Osmanlı Genc Dernekleri Teşkilâtı” başlıklı birinci makalesinde Von Hoff, öncelikle, Genç Dernekleri Talimatnamesi’nin yakında yayınlanacağını haber vermekte ve teşkilatın yapısı,

³⁰ [Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmiliğinin Beyânnâmesi], **Genç Dernekleri Teşkilatı Hakkında Kanûn-u Muvakkat...**, içinde, s.17-18. Ayrıca bkz. **BOA**. DH.UMVM., 145/15, 5.R.1335. Beyanname’nin Türkçe harflerle yayınlanmış hali için bkz. Toprak, “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.109.

³¹ A.e., s.19

³² Bu makaleler şunlardır: “Osmanlı Genc Dernekleri Teşkilâtı”, **İkdâm**, no:6912, 27 Nisan 1332 (14 Mayıs 1916), s.1, “Osmanlı Genc Dernekleri”, **İkdâm**, no:6923, 8 Mayıs 1332 (21 Mayıs 1916), s.2, “Osmanlı Genc Dernekleri Teşkilâtı Hakkında-3: Kuvve-i Bedeniyyenin Mutenâsiben Terbiyesi”, **İkdâm**, no:6932, 17 Mayıs 1332 (30 Mayıs 1916), s.2, “Genc Dernekleri – 4: Toplu Talimler”, **İkdâm**, no:6939, 24 Mayıs 1332 (7 Haziran 1916), s.2, “Genc Dernekleri – 5: Arazi Talimleri”, **İkdâm**, no:6946, 31 Mayıs 1332 (13 Haziran 1916), s.2, “Genc Dernekleri – 6: Sihatın Muhâfazası veya Kaza Vukû’unda Yapılacak İlk Tedâbir”, **İkdâm**, no:6949, 3 Haziran 1332 (16 Haziran 1916), s.2.

kimleri kapsayacağı, örgütlenme biçimi, idaresini ve verilecek eğitimi kimlerin üstleneceği konularında bilgi vermektedir. Von Hoff Paşa'ya göre, Genç Dernekleri'nden beklenen fayda, *“kuvve-i milliye ile bilnetice memleketin kuvve-i milliye ve müdâfaasının tezâyüdüdür. Zirâ kuvve-i milliye ile kuvve-i müdâfaa yekdiğerinin mütemmimi ve lâzım-ı gayr-i müfârikadır.”*³³ Milli gücü dolayısıyla da müdâfaa gücünü arttırmak için Osmanlı gençleri, Genç Dernekleri'nde eğitilecektir. Bu gençler derneklerde, jimnastik ve idman talimleri, koşu, sıçrama, tırmanma, taş atma gibi talimler, toplu talimler, arazi üzerinde gözlem, keşif, rapor vermek ve zamanın, mesafenin, yerin belirlenmesi, ilkyardım, basit sağlık kuralları gibi şeyleri öğrenecektir. Yine Hoff'a göre, bu derneklerde gençler çeviklik, sağlamlık, zorluklara dayanma, her türlü durum ve harekette intizamlı olma, itaat, sadakat, güven, sevgi, arkadaşlarla iyi geçinmek, halifeyi ve vatani sevmek gibi özelliklere alıştırılacaktır.³⁴ Temizliğe dikkat etmemenin, tütünün, sarhoşluk veren şeylerin zararlarını da öğrenecek olan gençler bu suretle:

“(...)bedenen, rûhen ve ahlâken terbiye edilmiş olacaktır. Mini mini yavrular, hayatın herhangi şerâit dâhilinde ve dünyanın her tarafında muvaffak olabilecek tarzda cesûr, kavi, birer insan-ı kâmil olarak yetiştirilecektir. Böyle bir terbiyeye tâbi' olarak yetişen gençlerin vatan tehlikede olduğu zamanda silâha sarulub onu muvaffakiyyetle müdâfaa edebilecekleri de şüphesizdir. 17 yaşından yukarı olan dinlerin teşkil edeceği 'acemi efrâd mektebi' askerî bir mekteb olmadığı halde bile burada gençler görecekları ta'lim ve terbiye sayesinde ilerüde hidmet-i askeriyelerini ifâ ederken müşkülât çekmeyecekler, bilâkis büyük bir sühûlet göreceklardır.”³⁵

Görüldüğü üzere, bu yazıda da daha önce Osmanlı basınına yaptığı açıklamada olduğu gibi, Genç Dernekleri'nin doğrudan doğruya değil, ama yaratacağı sonuçlar açısından milli müdâfaayı güçlendirecek bir teşkilat olduğu ileri sürülmekte, teşkilatın amacının, asker yetiştirmek olmadığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, bütün yazılarda, konunun bir şekilde askerlik ve vatan savunmasına hazır olma, bunun için iyi yetişme ile bağlantılandırıldığı görülmekte ve elde edilmek istenen asıl sonuç, satır aralarında sürekli dile getirilmektedir. Yukarıda teşkilatın

³³ “Osmanlı Genc Dernekleri Teşkilâtı”, **İkdâm**, no:6912....., s.1

³⁴ A.y.

³⁵ A.y.

faydaları sayılırken, bu teşkilatın sağlam vücutlu, itaatkar, sadık, vatana ve halifeye bağlı, cesur, çevik, her türlü zorluğa dayanabilen, düzen duygusuna sahip gençler yaratacağı ve sonuç olarak bu gençlerin vatan tehlikede olduğu zaman silaha sarılacakları ve onu başarıyla savunacakları ifade edilmektedir. Yine Dinçlerin alacakları eğitim sayesinde ileride askerlik hizmetinde zorluk çekmeyecekleri de ileri sürülmektedir. Yazının başında da belirtildiği üzere, asıl amaç, müdafaa gücünü arttırmaktır. Bunun yolu da, gençleri fikren ve bedenlen terbiye etmekten, onları vatan müdafası için hazırlamaktan geçmektedir ki Genç Dernekleri tam da bu amaç için kurulmuştur. Von Hoff yazısını şu sözlerle bitirmektedir:

“Bu iki teşkilât sayesinde ‘Gürbüzler’ ve ‘Dinçler’ nizâm ve intizâma ve emre itâate alışdıkları gibi, doğru muhâkeme etmeğe, arzusunu icrâyâ, ameli ve icâdi münferid bulunduğu zamanlarda da kendi kendisini idâre etmeği ma‘kûl ve doğru olarak sür‘atle muhâkeme eylemeği de öğreneceklerdir. Böylece idâre ve irâde kabiliyyetine mâlik gençler elde edilecektir. Gençlik her büyük işin ancak o milleti teşkil eden efrâdın hepsi bilâ-istisnâ kendi vazifelerini dâima büyük ve milli ailenin edeceği istifâde ve menfaati düşünerek ifâ etmeleriyle mümkün olduğu hakikate nüfûz etmelidir. ‘Gençliğini te‘mîn eden millet istikbâlini de te‘mîn etmiş demektir’. İşte bu maksadladır ki Harbiyye Nâzırı Enver Paşa Hazretleri har bir vatanperverlik hissiyle gençliğin ta‘lîm ve terbiyesini böyle bir zamanda derpiş buyurdular. Bu husûsda yardım etmek her vatanpervere düşen bir vazifedir. Ve bunun sûver-i icrâiyyesi ilerüde neşr edeceğimiz makalelerde mevzû-i bahs olunacaktır.”³⁶

Von Hoff, “Osmanlı Genc Dernekleri” başlıklı ikinci yazısında ise, Genç Dernekleri’nin neden “böyle bir zamanda” faaliyete başladığı sorusuna cevap vermektedir. Önemli bir para harcamadan bütün bir millet için basit tarzda bile bir “terbiye mektebi” kurulmasının, normal zamanda bile kolay olmayıp, savaş zamanında daha güç olduğu, ancak varlığını korumak için savaşılan her milletin kaybetmesi doğal olan milli kuvvet dikkate alındığında ve gelecek için daha az bir kuvvet ile uygulanması mümkün olan “âli ve mukaddes vazife” düşünülduğünde, gelecek neslin bedenlen, ruhen ve ahlaken yükseltilmesi için hemen işe başlamanın gerekli olduğunun, anlama kabiliyyetine sahip herkes tarafından kabul edileceğinin ve hatta böyle bir işteki başarının, gelecek için öneminin, silahın başarısı kadar önemli olduğunun bizzat görüleceğinin ifade edildiği yazıda, “*Muzafferiyetin semerelerini*

---

³⁶ A.y.

lâyık olduğu vechile iktitâf edebilmek ancak nesl-i âtinin sulh zamanında kendi mevcûdiyyet ve kuvvetine istinâd ederek harbin te‘min edeceği fâideleri muhâfaza edebilmesi ve tehlike saatinde de kuvvetli bazusu ve mağlub edilemeyen irâdesiyle cesurâne müdâfaada bulunmasıyla kâbildir.”³⁷ denilmektedir.

Genç Dernekleri'nin neden bu zamanda kurulduğu sorusu bu şekilde cevaplandırıldıktan sonra, halkın, özellikle de rehber olabilecek kişilerin bu görev için teşvik edildikleri görülmektedir. Burada en dikkat çekici nokta, bu görevin, “vatana kaşı borçlu olunan bir görev”, hatta askerlik görevine eş değer bir görev olarak ve “milli yarar” çerçevesinde tanımlanmasıdır. Savaş zamanında, Genç Dernekleri rehberlerinin tayin edilmesinin, barış zamanındakinden güç olduğu ifade edilen yazıda, bu görevi yapabileceklerin çoğu savaşta olduğundan, savaşa katılmayanların “*mukaddes vatana borçlu oldukları hizmeti*”, Genç Dernekleri'nde rehberlik yaparak yerine getirmeleri istenmektedir. Yine Avrupalıların, Türklerin çocuklarına büyük bir sevgi besledikleri yolundaki görüşlerinin doğruluğunun da “*milletin menâfi‘i nâmına*” gençlere rehber olmak ve bu amaç uğrunda şevkle çalışmakla ispat edilmesi gerektiği, milletin her ferdinin ortak vatan uğrunda fedakarlıkla çalışması ile, herkesle eşit bir şerefe sahip olacağı ve böylece, gelecek neslin kendilerine olan şükranlarının da ebedi olacağı ifade edilmektedir.³⁸ Görüldüğü üzere derneklerde gençlere rehber olmak, cephede savaşmayanlar açısından, vatana hizmet borcunu yerine getirmek için bir fırsat olarak sunulmaktadır.

Önceki yazıda olduğu gibi bu yazıda da Genç Dernekleri'nin amacı ve faydalarından bahsedilmektedir. Genç Dernekleri'nin “pek âli” olduğu belirtilen amacı, Von Hoff tarafından şöyle ifade edilmektedir:

“Kuvve-i bedeniyyenin mütenâsiben ve ahenkdâr bir sûretde neşv ü nemâsı sıhhatin lâyıkiyla idâme ve muhâfazası için bilinmesi elzem olan tedâbiri öğrenmek, meşakkate tahammül, nefsinin ve harekâtını idâreye alışmak, fikr-i intizâm, nazariyyede kalmayarak amelî olmak, en küçük ve ehemmiyetsiz işlerde bile doğruluğa ve sadâkate muhabbet ve nâmûskarâne hareket, menfaat-i umûmîyyenin ve vatanın muhâfazası uğrunda yekvücûd olarak çalışmak, tehlike anında muavenete hazır ve âmâde bulunmak ve husûsda her zaman tereddüd ve korkuyu bertaraf edecek bir cesâret,

³⁷ Von Hoff, “Osmanlı Genç Dernekleri”, **İkdâm**, no: 6923..., s.2

³⁸ A.y.

sarsılmaz bir arzu ve karar sahibi olmak, tabiate bilnetice halife-i azîme karşı sadâkat göstermek, memleketi ve vatani sevmek.”³⁹

Osmanlı Genç Dernekleri kurulması yönünde tüm çabalar hızla sürdürülürken, bazı kişilerde, bu derneklerin başarılı olup olamayacağı, fazla bir para gerekmeden, basit talimlerle yüksek bir terbiye elde edilmesi konusunda kuşkular uyanmış olabileceği düşüncesinden hareketle Von Hoff, bu makalesinde, bu konuya da yer vermektedir. Şimdiye kadar gençlerle yapılan tatbikat ve talimlerde gösterilen ve özellikle gençlerin yaşlarına ve anlayışlarına göre hazırlanan eğitici konuların “*ne büyük bir kıymet ve ehemmiyeti hâiz olduğu*”nun anlaşıldığını belirten Von Hoff, herkesin bunu görmesi için konferans ve tatbikatları gelip bizzat görmesini tavsiye etmekte ve yine herkesin, kendi çocuklarının nasıl yetiştirildiğini, onlara nasıl bir terbiye verildiğini görmesi için bu konu ile ilgili olması gerektiğini de ifade etmektedir.⁴⁰

Von Hoff makalesinin sonunda, okuma yazma bilen herkes gibi Genç Dernekleri hakkında bilgisi olanların, gazete okumayanlara, özellikle okul ve gazete bulunmayan yerlerde vatandaşlara ağızdan ağıza bilgi vermesi gerektiğini, ancak bu yolla, “*bütün milletin yorgunluk bilmez müşterek muavenetiyle vâsi Osmanlı ülkesinin her tarafında Genç Dernekleri teşkilâtının hüsn-ü sûretle icrâsı*”nın⁴¹ güvence altına alınabileceğini ve bunun da mevcut duruma ve geleceğe nazaran ne kadar önemli olduğunu bir kere daha tekrar etmenin gereksiz olduğunu ifade etmektedir.

Ancak bazı kişilerin Genç Dernekleri’nin başarılı olup olamayacağı konusunda endişeleri sürmüştür. Örneğin Temmuz ayında Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayımlanan bir başyazıda, özellikle eğitimde fazla bir ilerleme kaydedilemediğinden, mevcut okullarda derneklerin hemen örgütlenmesinin ve başarılı olmasının güç olduğu, okul dışı gençleri örgütlemenin ise “hayal” olduğu ifade edilmiştir. Yazar Genç Dernekleri konusunda dört ayda fazla bir gelişme görülmemesini bu gibi sebeplerin yanı sıra savaş koşullarının ve okulların ikinci ders devresinde daha çok ellerindeki programları uygulamaya eğilimli olmalarının da etkilediğini ileri

---

³⁹ A.y.

⁴⁰ A.y.

⁴¹ A.y.

sürmüştür.⁴² Von Hoff ise bu yazı üzerine ertesi gün gazeteye bir mektup göndermiş ve bahsedilen zorlukları aşmanın zor olmadığını, birçok rehber yetiştirmiş olduğunu, ayrıca Genç Dernekleri talimlerinin basit olması nedeniyle sıradan bir köylünün bile gençlere bu talimleri yaptırabileceğini, gençlerin de talimlerde ne kadar başarılı olduklarını tatbikat ve teftişlerde gördüğünü ifade etmiştir.⁴³ Von Hoff'a göre ilerleme için yavaş yavaş hareket etmenin, beklemenin bir gereği yoktur. Bütün milletler özellikle de “düşmanlar” savaş sırasında dahi bu dernekler teşkilatını icra etmektedirler. Bu yüzden Osmanlı'da da bu teşkilatı örgütlemek için hızla hareket edilmelidir.⁴⁴

Yukarıda ele almış olduğumuz, konferans, beyannameler ve makalelerden anlaşılacağı üzere Osmanlı Genç Dernekleri, gençleri bedenlen, fikren ve ruhen sağlam ve böyle olmak dolayısıyla da her türlü işin üstesinden gelebilecek, bütün zorluklara katlanabilecek, vatanını ve halifesini seven, her şeyden önemlisi de gerektiğinde silaha sarılıp vatanını layıkıyla savunacak kişiler olarak yetiştirecek bir “terbiye mektebi” olarak tanıtılmaktadır. Yazılarda vatanın kurtuluş ve mutluluğunun ancak böyle yetişmiş gençlerle sağlanabileceği, bunun için bu dernekleri kurma ve onları ilerletme konusunda basının, halkın herkesin elinden gelen çabayı göstermesi istenmekte, hatta cephede olmayanlar için bu derneklerde gençlere rehberlik etmenin vatana karşı borcu ödemek için bir fırsat olduğu ileri sürülmektedir. Yalnız dikkat çekici bir nokta vatan savunması ve askerlik hayatında sağlanacak faydalara yapılan bütün vurgulara rağmen, derneklerin gençleri askere hazırlama amacı gütmeyeceğinin ısrarla belirtiliyor olmasıdır. Bu durum ise daha önce de ifade ettiğimiz gibi halkta bu konuda uyanmış olan düşünceleri ortadan kaldırma çabasının bir sonucudur. Çünkü halk bu dernekleri kuşkuyla karşılamış, derneklerin amacınının 12 yaşındaki çocukları asker yapmak olduğu düşünülmüştür. Hatta Von Hoff'un makaleleriyle bu düşüncüyü ortadan kaldırma çabaları da uzunca bir süre bir sonuç vermemiştir. Bu durumu daha sonraları Vedat Örfi şu sözlerle anlatmaktadır:

---

⁴² “Genc Dernekleri”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1818, 16 Temmuz 1332 (29 Temmuz 1916), s.1

⁴³ Von Hoff, [Genç Dernekleri Hakkında Tasvir-i Efkâr Gazetesi Başyazarlığına Mektup], “Genç Dernekleri Hakkında”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1819, 17 Temmuz 1332 (30 Temmuz 1916), s.2

⁴⁴ A.y.

“Ne kadar garibdir ki bir çok vâlideler, hatta .... pederler, çocuklarının on iki yaşından itibaren askere alınacağını akıllarına sığdıramayarak söylenmeğe, mırıldanmağa başladılar.

-Kıyâmet mi kopacak nedir? On iki yaşında çocuk asker edilir mi? Bu ne garib ve gayr-i insânî mu‘âmeledir!!! tarzında beyân-ı fikr edenler nâdir değildi. Münevver tabaka ise bu teşkilâtın fevâid ve muhsinâtını pek kolaylıkla derpiş ederek el birliğiyle buna müzâheret için hiçbir fedâkârlıktan çekinmedi. Ancak gazetelerdeki fikrâtda teşkilâtı ta‘rif ve tavsîf için kâfi görülen ‘ordu arkasında bir de gençlik ihtiyât ordusu bulundurmak’ cümlesi hükûmetin ihyâsına çalıştığı teşkilâtı halka anlatamıyordu.”⁴⁵

Genç Dernekleri elbette gençleri asker yapmıyordu ancak, onları asker olmak, asker olmadan önce kendisine ihtiyaç duyulduğunda da bazı görevleri yerine getirebilmek ve askere çağırıldığı anda bu görev için hazır bulunmak üzere eğitiyordu. Aşağıda Osmanlı Genç Dernekleri’nde verilen eğitimi incelediğimiz kısımda bu amaç daha açık bir biçimde görülecektir.

Gençleri askerliğe hazırlama konusu Selim Sırrı’nın Temmuz ayında *Tasvir-i Efkâr* gazetesine verdiği röportajda da açıkça ifade edilmektedir:

“Fon (Hof) Bey ile şu dört aylık temasım neticesinde gençleri askere hazırlama hususunda aynı fikir ve emelde olduğumuzu anladım. (...) On iki yaşından itibaren çocukların fikir ve bedeni bir sûret-i tedriciyede terbiye görürse hiç şüphe yoktur ki onlardan ordu da memleket de çok müstefid olacaktır. Biz bütün ma‘nâsıyla memlekete merbût vatanperver çocuklar, irâdesi kavi, iyi terbiye görmüş, becerikli, zinde ve afiyetli gençler yetiştirmeğe çalışacağız. (...) Gençlere öğretilcek şeyler gâyet basittir. Bazı kimselerin zan ettiği gibi bu işler askerleri taklidân yapılan gösterişlerden ibâret değildir. Askerlikle alâkamız, olsa olsa, orduya muallim ve vücûdu, dimâğı zinde efrâd yetiştirmiş olmaktan ibâretdir.”⁴⁶

Bazı becerilerin küçük yaşta kolayca öğrenilebileceğini ileri süren Selim Sırrı, çocukların Genç Dernekleri’nde aldıkları eğitim sayesinde ileride ordunun her türlü talimi kolaylıkla yapabilecek askerlere sahip olacağını ifade etmektedir.⁴⁷

Yukarıda değindiğimiz konferans, beyanname ve makaleler sadece, Osmanlı Genç Dernekleri’nin amaçlarını ve yararlarını anlatma, halkı, gençleri teşvik etme ve bu derneklerin amacı ya da başarılı olup olamayacağı konusundaki kuşkuları ortadan

⁴⁵ Vedat Örfi, “Kuvvetli Bir Gençlik Nasıl Elde Edilir?”..s.1

⁴⁶ “Genc Dernekleri, Selim Sırrı Bey İle Mülâkât”, *Tasvir-i Efkâr*, no:1817, 15 Temmuz 1332 (28 Temmuz 1916, s.2

⁴⁷ A.y.

kaldırma amacıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda bu derneklerin örgütlenme biçimi, derneklerde görev alacaklar ve verilen eğitimin içeriği konusunda da bilgi vermekteydiler.

Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatı, daha önce incelediğimiz Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Geçici Kanun'da belirtildiği üzere, 12 yaşından askere dahil olacağı yaşa kadar olan ve Osmanlı tabiyetinde bulunan bütün gençlerinin üye olup, Talimatnamesi'nde belirtilen talimlere, düzenli olarak katılmak zorunda oldukları bir gençlik teşkilatıdır. Bu dernek teşkilatı, kendisinden önce kurulmuş olan ancak, Geçici Kanun'un yürürlüğe girmesi ile Nizamnamesi geçersiz hale gelen Osmanlı Güç Dernekleri'nden farklı olarak, sadece Müslüman gençler için değil, aynı zamanda gayrimüslim gençler için de zorunlu olan, dolayısıyla daha kapsayıcı bir dernektir. Ancak bu dernek de Güç Dernekleri'ne benzer şekilde iki kısım halinde örgütlenmiştir. Osmanlı Güç Dernekleri hazırlık şubesi olan ve 12 yaşından 17 yaşına kadar olan gençleri kapsayan izcilik derneklerinden ve 17 yaşından yukarı gençler için olan asıl Güç Dernekleri'nden oluşmakta ve "Mekteb Gücü Dernekleri", "Osmanlı Gücü Dernekleri" ve "Müstakil Güç Dernekleri" olmak üzere üç şekilde kurulabilmekteydi. Osmanlı Genç Dernekleri de, 12 yaşından 17 yaşına kadar olan gençleri kapsayacak "Gürbüz Dernekleri" ve 17 yaşından yukarı olan gençlerden meydana gelecek olan "Dinç Dernekleri" olmak üzere yine iki kısma ayrılmıştır ve bu dernekler, bütün okullarda kurulmalarının yanı sıra okula gitmeyen gençler için de "mahalli" olarak kurulacaklardır. Rehberlerin tayininden sonra her şehir kasaba ve köyün gençleri toplanarak buldukları yerde "Mahalli Dernekler" adı altında kurulacak olan bu dernekleri, okullarda kurulan derneklerden ayırmak için, kuruldukları yerin adıyla, okullarda kurulanları ise o okulların adıyla adlandırmak gerekecektir. Örneğin, "Mudanya Genç Dernekleri: Mudanya Gürbüz Derneği, Mudanya Dinc Derneği; İstanbul Sultâniyesi Genç Dernekleri: İstanbul Sultâniyesi Gürbüz Derneği, İstanbul Sultâniyesi Dinc Derneği; Dâr-ül-hilâfet-ül Âliye Tâli Kısım-ı Evvel Dinc Derneği" gibi.⁴⁸ Osmanlı Güç Dernekleri Harbiye Nezareti'ne bağlı olmayacak şekilde de kurulabildiği halde, Osmanlı Genç Dernekleri sadece

---

⁴⁸ [Harbiye Nazırı Enver], "Beyânnâme"....., s.12

Harbiye Nezareti'nin emir ve idaresine tabi olarak kurulabilecektir.⁴⁹ Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın nezareti altında bulunan bu derneklerin icra ve idaresinden ise kolordu kumandanları ile vilayetlerdeki en büyük mülki memurlar kendi bölgeleri dahilinde sorumlu olacaklardır.⁵⁰

17 yaşından yukarı gençleri kapsayacak olan Dinç Dernekleri, en fazla 180 gençten bir "bölük" oluşturulacak şekilde kurulacak ve her bölük üç "takım"a ayrılacaktır. Her bölüğün bir kumandanı olacağı gibi her takımın da bir takım kumandanı olacaktır. 12'den 17 yaşına kadar olan gençleri kapsayan Gürbüz Dernekleri'nde ise, her 60 gençten bir "kısım" oluşturulacak ve bunlar bir rehberin emrine verileceklerdir. Elbette her şehir, kasaba ve köyün Genç Dernekleri'nin adedi o yerin nüfusuna göre değişecektir.⁵¹

Gürbüzlere rehber olarak, halktan bu görevi yapabilecek kişiler tayin edilecek ve Dinçler ise buldukları bölge jandarma, depo, menzil kıtaatı, merkez kumandanlığı, askerlik şubesi subay ve astsubayları kumandasında talim ve terbiye göreceklerdir. Bütün vilayet ve mülhakatlarındaki mahalli hükümet, Gürbüzler için gereken rehberleri, askeri memurlar da Dinçler için gerekli kumandanları tayin edeceklerdir. Dinçler için gereken kumandanların tayinleri için kolordu kumandanlıkları veya askere alma başkanları ve fırka kumandanlıkları veya askere alma kalemi başkanlıkları ve jandarma kumandanlıkları menzil ve merkez kumandanlıklarına ve askerlik şubelerine gerekli emirleri göndereceklerdir.⁵²

Her okulun Gürbüz ve Dinçleri için birer derneği olacak ve Gürbüzler kendi öğretmenlerince, Dinçler ise "*askerliğe hazırlanma tatbikâtı görebilmek üzere*"⁵³ askeri subay ve kumandanların talim ve terbiyeleri altında bulunacaklar, bu derneklerle yapılacak haberleşme ise okul idareleri aracılığıyla sağlanacaktır.⁵⁴

Amacı, örgütlenmesi ve idaresi bu şekilde açıklanan dernekleri hayata geçirmek üzere Kanun'un yürürlüğe girmesinin hemen ardından çalışmalara başlanmıştır. Öncelikli olarak İstanbul'da dernekler kurulmaya başlarken, yukarıda

⁴⁹ "Osmanlı Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat", **Osmanlı Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat**..., s.3

⁵⁰ [Von Hoff], "Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilâtı", **İkdâm**, no:6912...,s.1

⁵¹ [Harbiye Nazırı Enver], "Beyânnâme"..., s.13

⁵² A.e., s.11, 14

⁵³ A.e., s.15

⁵⁴ A.y.

değindiğimiz beyannameler, Geçici Kanun ve bu arada hazırlanmış olan Talimatname vilayetlere ve müstakil livalara da gönderilerek onlardan da hemen işe başlamaları istenmiştir. Bu çerçevedeki çalışmaların yanı sıra, Müfettiş-i Umumilik tarafından Genç Dernekleri konusunda bazı kitapçıklar yayınlanmış, konferanslar, tatbikatlar ve seyahatler düzenlenmiş, rehberleri yetiştirmek amacıyla kurslar açılmıştır. Aşağıda dernekler konusundaki bu çalışmaları ele alacağız.

4.2. Müfettiş-i Umumilik ve Çalışmaları

Müfettiş-i Umumi Von Hoff, Genç Dernekleri Hakkında Geçici Kanun'un ve Talimatnamenin hazırlanıp yayınlanması, basına yönelik açıklama ve gazetelerde makaleler yayınlanması yoluyla teşkilatı ve amaçlarını tanıtmaya yönelik faaliyetlerinin yanı sıra, genellikle de yanında Mekatib-i Umumiye Genç Dernekleri Müfettişi Selim Sırrı Bey bulunduğu halde, Genç Dernekleri'ni teftiş etmek ve ders ve konferanslar vermek yönünde faaliyetlerde bulunmuş, bu amaçla öncelikli olarak İstanbul'daki okullarda kurulmaya başlanan dernekler teftiş edilmiş ve öğrencileriyle tatbikatlar yapılmıştır. Bu teftiş faaliyetlerine ilerleyen zamanla devam edilmiştir.

Müfettiş-i Umumiliğin en önemli faaliyetlerinden bir de Genç Dernekleri rehberlerini yetiştirmek amacıyla konferanslar düzenlemek, kurslar açmak olmuş, bu amaçla Ağustos ayında İstanbul'da vilayetlerden gönderilen rehberlere yönelik bir kurs düzenlenmiş, yine hem İstanbul'da hem de Anadolu'ya ve Rumeli'ye düzenlenen seyahatlerde rehberlere konferans ve dersler verilmiştir. Bu ziyaretler esnasında oralarda kurulmuş derneklerin de teftişi gerçekleştirilmiştir.

Müfettiş-i Umumilik rehberleri, gençleri ve halkı Genç Dernekleri konusunda bilgilendirmek ve gelir sağlamak amacıyla sinema gösterimleri de düzenlerken, bir yandan da bir yayın faaliyetine girişmiştir. Bu çerçevede belirli aralıklarla, çeşitli konularda altı adet kitapçık yayınlarken, 1 Eylül 1333 (1917) tarihinden itibaren de aylık *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*'nı yayınlamaya başlamıştır. Aşağıda Müfettiş-i Umumiliğin bu faaliyetleri incelenecektir.

4.2.1. Teftiş ve Tatbikatlar

Derneklerin kurulması yönünde ilk çalışmalara İstanbul'da başlanmış ve Osmanlı Genç Dernekleri'ni teftiş etmek ve dersler vermek yetkisine sahip olan Müfettiş-i Umumi Von Hoff, İstanbul okullarında kurulmaya başlanan bu dernekleri Nisan ayı içinde teftiş etmiştir. Bu okulların başında Darülmuallimin-i Aliyye, Evkâf Mektepleri gibi okullar gelmektedir. Bu okullarda Genç Dernekleri Talimatnamesi'ne göre talimlere başlanmış, arazi tatbikatı, toplu talimler gibi talimlerin yanı sıra kendilerine sağlık koruma ve ilkyardım konularında derslerle, zamanın, yönün ve rüzgarın tahminine ilişkin dersler de verilmeye başlanmıştır.⁵⁵

Von Hoff'un Genç Dernekleri'nin Osmanlı'da da başarıya ulaşması için yardımlarını istediği basın da Genç Dernekleri'ni kurma yolundaki çalışmalara ilgisiz kalmamıştır. Gazeteler, özellikle de *İkdam* gazetesi, bir yandan Von Hoff'un bu konudaki açıklama ve makalelerini, diğer yandan da Genç Dernekleri ile ilgili haber, duyuru ve fotoğrafları yayınlamak suretiyle, Genç Dernekleri'nin ülkede yayılıp, ilerlemesi için – Von Hoff'un da ısrarla vurguladığı gibi - üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmıştır. Yapılan tatbikat, teftiş ve konferansların bu gazete de sık sık haber edildiği, bunlar sırasında çekilmiş fotoğrafların da çoğu kez birinci sayfada yayınlandığı görülmektedir. Yine bu gazetede yayınlanan bir fotoğraftan anladığımızı göre, İstanbul'da Genç Dernekleri teşkilatı yapılan okullardan biri de Cihangir Rüşdiyesi'dir ve Miralay Fon Hof, bu okulun öğretmen ve öğrencileri ile birlikte tatbikat yapmıştır.⁵⁶

Geniş katılımlı bir tatbikat da Mayıs ayının son günü (13 Haziran) Üsküdar'da yapılmıştır. Üsküdar ve Kadıköy okullarından Sultan Cem, Altunizade, Sokollu Mehmet Paşa, Sultan Selim Han Salis, Osman Gazi ve Kadıköy Numune Mektebi'nin katılımıyla Von Hoff'un gözetiminde yapılan bu tatbikatta, Harbiye Nazırı Enver Paşa, Maarif Nazırı Şükrü Bey, Safvet Bey, Maarif Nezareti Terbiye-i Bedeniye Müfettiş-i Umumisi Selim Sırrı Bey ile bazı vilayet maarif müfettişleri de

---

⁵⁵ “Genç Dernekleri Teşkilâtı Hakkında: Teşkilâta Me‘mûr Miralay Fon Hof Beyin Beyânatı”, **İkdâm...**, s.2

⁵⁶ “Genç Dernekleri Etrafında”, **İkdâm**, no:6910, 25 Nisan 1332 (8 Mayıs 1916), s.1. Gazetede bu tatbikatta çekilmiş bir fotoğraf da yayınlanmıştır. Bkz. **Ek 26**

hazır bulunmuştur.⁵⁷ Bu tatbikat ve sonuçları hakkında *Tasvir-i Efkâr* gazetesi yazarlarından biri Von Hoff ile bir röportaj yapmıştır. Von Hoff'un verdiği bilgiye göre bu tatbikatta, "tarassud" (gözetleme) talimleri, yönlerin nasıl belirleneceğine ilişkin talimler, hendeklere ve duvara tırmanma talimleri, hedeflerin ışığa ve arazinin durumuna göre aldığı biçimlere ilişkin açıklamalar, ilkyardım uygulamaları (yaralıların tedavisi, sedye yapımı) gibi talim ve dersler yapılmış ve tatbikat küçük bir sınav ve resmi geçit ile son bulmuştur.⁵⁸ Harbiye Nazırı'nın da bu tatbikatta gördükleri üzerine Genç Dernekleri'nin ülke için çok yararlı olacağına inandığını ifade ettiğini bildiren Von Hoff'un tatbikatla ilgili değerlendirmesi ise şöyledir:

"Bilumûm talebe, şimdiye kadar tecrübe etmedikleri bu gibi eğlenceli idmân harekâtını, büyük bir şevkle ve dikkatle yaptılar ve pogramdaki her mes'elenin tatbikinde nazar-ı dikkati celb olacak derecede âsâr-ı zekâ gösterdiler."⁵⁹

Bir süre okulların tatil edilmesiyle Genç Dernekleri talimlerine de ara verilmiş, derslerin başlaması ile birlikte yeniden talimlere başlanması konusunda Maarif-i Umumiye Nezareti tarafından yetkililere tebligat yapılmıştır. Kasım ayında Miralay Von Hoff ile Selim Sırrı okullarda bu yöndeki faaliyetlerin sonuçlarını görmek üzere teftişler yapmışlardır. Bu teftişlere 1 Teşrinisani 1332 (14 Kasım 1916) tarihinde Darümuallimin-Aliyye'de başlanmış, okulun karşısındaki Cevizlik Meydanı'nda yapılan ve herkesin izlemesine açık talimlerle teftiş gerçekleştirilmiştir.⁶⁰ Bu teftişte, Selim Sırrı Bey tarafından talim edilen Darümuallimin öğrencileri, Genç Dernekleri talimleri ve sağlık tedbirleri derslerinde "örnek olacak bir başarı" göstermişlerdir.⁶¹ Aynı hafta içinde Kadıköy ve Üsküdar Sultanileri'nin de Haydarpaşa'daki arazide teftişleri gerçekleştirilmiştir.⁶² Bu teftişlerde gözetleme, haberleşme hattı, kaza durumunda alınacak sağlık tedbirleri ile beden terbiyesinden sınavları yapılmıştır. Teftişlerle ilgili *İkdâm* gazetesi haberinde,

⁵⁷ "Genç Dernekleri, Arazi Üzerinde Tatbikât", *Tasvir-i Efkâr*, no:1773, 1 Haziran 1332 (14 Haziran 1916), s.2

⁵⁸ "Genç Dernekleri Hakkında: Genç Dernekleri Teşkilâtına Me'mûr Miralay Fon Hof Bey ile Mülâkât", *Tasvir-i Efkâr*, no:1779, 7 Haziran 1332 (20 Haziran 1916), s.1

⁵⁹ A.y.

⁶⁰ "Genç Dernekleri Teftişâtı", *İkdâm*, no:7092, 28 Teşrin-i Evvel 1332 (10 Kasım 1916), s.2

⁶¹ *İkdâm*, no: 7106, 11 Teşrin-i Sâni 1332 (24 Kasım 1916), s.2

⁶² A.y.

gençlerde görülen intizamın ve dinçliğin memnuniyet verici olduğu bildirilmektedir.⁶³

Yukarıda dernek kurmuş bazı İstanbul okullarından bahsetmiştik. Daha sonraki aylarda diğer okullarda da dernekler kurulmaya devam etmiş, bunlar da talimlere ve tatbikatlara başlamışlardır. Bunlardan biri de Vefa Sultanisi'dir. Vefa Sultanisi gürbüzleri Beden Terbiyesi Öğretmeni ve Genç Dernekleri Rehberi İsmail Burak Bey'in idaresinde olarak 18 Teşrinisani 1332 (1 Aralık 1916) tarihinde, Hürriyet-i Ebediyye Tepesi'ne gitmişler, orada yemeklerini yedikten sonra, İstihkam Bahçesi'ni ziyaret etmiş ve rehberin yeni savaş tarzı ve Çanakkale muharebeleri hakkındaki konuşmasının ardından, Maslak sırtlarına “akın ederek” Genç Dernekleri'ne ait gözetleme, haberleşme hattı, hasta bakımı ve ilkyardım, kırdı yakılacak ateş ocakları gibi konularda eğitim almışlardır.⁶⁴

Genç Dernekleri teftişleri ikinci yılda da sürdürülmüştür. Bu teftişlerle ilgili olarak rastladığımız bir haberde, 24 Nisan 1333 (1917) tarihinde Müfettiş-i Umumi Von Hoff'un Kadıköy'de Darümuallimin-i Aliye'de “terbiyevi oyunları” teftiş ettiği bildirilmektedir. Habere göre, bu oyunlar Selim Sırrı Bey'in idaresinde “fevkalade bir surette” oynanmış, ayrıca, Muallim Viyolinist Zeki Bey'in idare ettiği müzik derslerinde de gençlerin gösterdikleri başarı Von Hoff'un takdirini kazanmıştır.⁶⁵

4.2.2. Konferanslar

Bir yandan okullar teftiş edilir ve bunlarla tatbikatlar yapılırken diğer yandan da Von Hoff tarafından, Genç Dernekleri ile ilgili konferanslar verilmeye devam edilmiştir. Bu konferanslardan birinin Nisan ayı başında Darüleytamların erkek kısımları öğretmenler için yapılması ve ayrıca arazi tatbikatı yapılması da planlanmış, bunun için Nisan'ın 5, 7 ve 8 günlerinin ve yer olarak da Fenerbahçe'nin uygun olduğu, 8 Nisan'daki talimlere bütün sultanilerin beden terbiyesi öğretmenlerinin katılacağı Darüleytam Müdüriyet-i Umumiyesi'nden bildirilmiştir.⁶⁶

⁶³ **İkdâm**, no:7116, 21 Teşrin-i Sâni 1332 (4 Aralık 1916), s.2

⁶⁴ “Gürebüzler Genc Dernekleri Tatbikâtında”, **İkdâm**, no: 7115, 20 Teşrin-i Sâni 1332 (3 Aralık 1916), s.2.

⁶⁵ **İkdâm**, no:7261, 28 Nisan 1333 (1917), s.2

⁶⁶ **BOA.**, MF.MKT, 1215/23-1,2,3,4, 28.Ca.1334

Bir diğerkonferans 26 Nisan 1332 (9 Mayıs 1916) Salı günü Darülfünun'da yapılan ve bütün erkek iptidai okullarının müdür, başöğretmen ve beden terbiyesi öğretmenlerinin hazır bulunmalarının istendiği konferanstır.⁶⁷ Von Hoff, bu konferanslarda teorik bilgiler vermekle yetinmemiş, anlattıklarının uygulamasını da göstermek amacıyla tatbikatlar da düzenlemiştir. Örneğin, Darülfünun konferansında ele alınan konuların 28 Nisan 1332 (11 Mayıs 1916) Perşembe günü Hürriyet-i Ebediyye Tepesi'nde tatbikatının yapılacağı, bu konferans ile ilgili duyuruda bildirilmiştir.⁶⁸

Von Hoff tarafından bir diğerkonferans da 17 Haziran'da Türk Ocağı'nda verilmiştir. Von Hoff bu konferansında, teşkilat ve amacını anlatmanın yanı sıra bazı sıkıntılardan da söz etmiştir. Türk çocuklarının ve gençlerinin dernekler konusunda büyük bir şevk ve meyilleri olduğunu ifade etmekle birlikte, bu teşkilatı kurmak için gençlere rehber olacak eğitimcilerin rehabetlerinden şikayet etmiş ve bu nedenle ancak birkaç okulda dernek kurulabildiğini, diğerkokullarda buna başlanamamasının, rehberlerin yanlış düşünce ve rehabetlerinden ileri geldiğini söylemiştir. Bu rehberler, herşeyden önce kendisinin konferanslarında hazır bulunmakla ve kendilerine gösterdiği talimlerle yetinmeyerek, her okulu ayrıca ziyaret edip öğrencilere bizzat nezaret etmesini bekliyorlarmış. Buna imkanın olmadığı, üstelik talimlerin basit olmaları nedeniyle, Von Hoff'un konferanslarını dinleyen ve makalelerini okuyan herkesin bu talimleri kendi kendine uygulayabileceği, nitekim birçok okulda bunun başarıldığı, sözkonusu konferansla ilgili yazıda, *İkdam* yazarınca ifade edilmiştir. Yazarın bir tavsiyesi de Von Hoff'un belirlediği esasları bütün aile babalarının da öğrenip hemen uygulamaya başlamalarıdır.⁶⁹ Teşkilatın sahiplenildiğinin ve savunulduğunun görüldü yazıda, halkı teşvik için şunlar ileri sürülmektedir:

“Bu teşkilât el birliğiyle ve bütün milletin yardımıyla yapılabilecek bir işdir. Husûsiyle bizim hiç geçirecek vaktimiz de yoktur. Müdhiş bir harb devresi geçiriyoruz. Zâ'iyâtımızı bir an

---

⁶⁷ Bu konferansa bütün iptidailerin müdür ve beden terbiyesi öğretmenlerinin katılımının gerektiği Maarif Nezareti'nden İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne 24 Nisan'da bildirilmiştir. **BOA.** MF.MKT., 1215/23-9, 28.Ca.1334. Ayrıca salonun Von Hoff'a tesis edilmesi için Maarif Nezareti tarafından Darülfünun Müdüriyet-i Umumiyesi'ne emir verilmiştir. **BOA.** MF.MKT., 1215/23-15, 28.Ca.1334

⁶⁸ “Konferans”, **İkdam**, no: 6910, 25 Nisan 1332 (8 Mayıs 1916), s.2

⁶⁹ “Genc Dernekleri”, **İkdam**, no:6964, 18 Haziran 1332 (1 Temmuz 1916), s.1

evvel telâfiye muhtâcız. Sulh zamanında bile böyle masrafsız bir umûmî ve millî terbiye mektebi vücûda getirmek müşkül olduğu halde muhârebe zamanında tabîi bu daha ziyâde güçleşir. Fakat kendi mevcûdiyetini muhâfaza için çarpışan her millet, zâ'yi etmesi tabîi bulunan kuvva-yı milliyenin telâfisini sulhdan evvel nazar-ı dikkate almağa mecbûrdur. Gelecek neslin bedenlen, rûhen, ahlâken pek kavi olması elzendir. Yoksa yaşamak kâbil olamaz. İşte bunu düşününce bir an evvel işe başlamalıyız. Hem de bütün mevcûdiyetimizle. İstikbâl nâmına bu işdeki muvaffakiyyet silâhla istihsâl edilen muzafferiyetlere bile fâikdir.”⁷⁰

27 Haziran 1332 (10 Temmuz 1916) Pazartesi ve 28 Haziran 1332 (11 Temmuz 1916) Salı günleri de Kadıköy’de Darülmuallimin’in büyük konferans salonunda birinci depo alayı ihtiyat subayları ve astsubayları için yine Von Hoff tarafından Genç Dernekleri rehberliği hakkında bir konferans düzenlenmesine ve yine sadece teorik bilgilerin verilmesiyle yetinilmeyerek, 29 Haziran 1332 (12 Temmuz 1916) Çarşamba günü de Kuşdili’nde Fikirtepesi’nde arazi tatbikatı yapılmasına karar verilmiştir. Gazetelere verilen ilanla, kendisini rehber olarak hazırlamak isteyen herkesin bu derslerde ve tatbikatta bulunarak gerekli faydaları elde edecekleri ifade edilmiştir.⁷¹

4.2.3. Sinema Müsamereleri

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği’nin bir diğer faaliyeti de sinema gösterimleridir. Bu gösterimlerde daha çok Alman Genç Dernekleri talimleri sırasında çekilmiş filmler gösterilmiştir. Daha sonraları Osmanlı Genç Dernekleri ile ilgili filmler de gösterilmiştir. Bu dernek filmlerinin yanı sıra özellikle vatanperverlik duygularını arttıracakı düşünülen filmler de gösterilen filmler arasındadır. Bu filmlerin gösterimi ile bir yandan gelir elde edilmiş, diğer yandan da derneklerin tanıtımı ve gençlerin teşviki amaçlanmıştır. Bu sinema gösterimlerinden ilki, Müfettiş-i Umumi Von Hoff Almanya’da iken bizzat kendi gözetiminde müteveffa Von der Goltz Paşa için yaptırılan ve Genç Dernekleri’nin ne gibi şeylerle uğraştığına dair bir fikir verme amacıyla çekilen, Alman Genç Dernekleri talimlerine ilişkin bir filmin Şehzadebaşı’nda Millet Sineması’nda Ağustos ayı başındaki

⁷⁰ A.y.

⁷¹ “Genç Dernekleri Konferansı”, **İkdâm**, no:6973, 27 Haziran 1332 (10 Temmuz 1916), s.2

gösterimidir. Bu filmin, çocuklarının bu teşkilatta ve tatbikatlarda neler yapacağına dair bir fikir edinmek isteyen babalara bir fikir vereceğinin ve ortalıkta dolaşan yanlış anlayışların ortadan kalkmasına yardımcı olacağı ifade edildiği ilanda, filmin gösteriminin dört gün süreceği bildirilmiştir.⁷²

Bir diğer “Genç Dernekleri Sinema Müsameresi” de Kadıköy Fakir Mutfağı yararına, Kadıköy sinemasında yapılmıştır. Daha önce Beyoğlu’nda oldukça ilgi görmüş olan “Muharebe Zamanında Viyana” adlı film ile diğer “merak uyandırıcı ve yararlı” filmlerin, 25 Teşrinievvel 1332 (7 Kasım 1916) Salı günü akşam saat dokuzda umuma, 29 Teşrinievvel 1332 (11 Kasım 1916) Cumartesi günü öğleden sonra saat ikide de yalnız kadınlara mahsus olarak gösterileceği gazeteler aracılığıyla duyurulmuştur.⁷³

Teşrinisani’nin 22, 24 ve 29. (5, 7, 12 Aralık) günleri ile Kanunuevvel’in 1, 6, 8 ve 13. (14, 19, 27 Aralık) günlerine denk gelen Salı ve Perşembe günlerinde de Darülfünun-u Osmani konferans salonunda Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği tarafından öğleden sonra saat birden dörde kadar Alman ve Osmanlı Genç Derneklerine ait bazı filmler ile eğitici diğer filimler gösterilmiştir.⁷⁴ İlk haftaki gösterime, İstanbul ve civarından dört bine yakın öğrenci katılmış ve Alman ve Türk gençlerinin yaptıkları talimler ile Almanya’nın şu sıralardaki savaşına ait “Dernek Bekçisi” adlı filmin çocuklar üzerinde oldukça etkili olduğu konu ile ilgili haberde ifade edilmiştir. Sinemanın hemen ardından düzenli bir yürüyüş ve Genç Dernekleri Marşı’nı⁷⁵ söyleyerek İstanbul’un bayraklarla süslü sokaklarından şen bir şekilde

⁷² **İkdâm**, no:7008, 3 Ağustos 1332(16 Ağustos 1916), s.2 ; **İkdâm**, no: 7009,4 Ağustos 1332 (17 Ağustos 1916), s.2. Bu ilanda filmin içeriği de belirtilmiştir: “1- Cimnastik 2- Koşma yarışları, 3- Arazi üzerinde yürüyüş, 4 ve 5- Kayık yarışları, 6- Terbiyevî oyunlar, 7- Arazi üzerinde tatbikât, 8- İleri yürüyüş, 9- Rehberlerin talebelere vezâif emirleri, 10- Gençlerin keşf ve dikkat ve işaret ta’lîmleri, 11- İki kısma ayrılan gençlerin karşı hareketleri, 12- Orman içinde mestûr bulunmak, 13- Ormana çıkarak bir sırta tırmanmak, 14- Sürünerek ormandan çıkmak, 15- Boru ile tur, 16- Tenkîd, 17- Açıkda konaklamak, 18- Kaza vukû’unda tedâbir-i sıhhiye-i evveliye, 19- Ufak kağıdlarla irâe olunmuş iz ta’kîbi, 20- Güreş, 21- Eve avdet”. A.y.

⁷³ **İkdâm**, no: 7082, 18 Teşrin-i Evvel 1332 (31 Ekim 1916), s.2; **İkdâm**, no: 7084, 20 Teşrin-i Evvel 1332 (2 Kasım 1916), s.2

⁷⁴ **İkdâm**, no:7116, 21 Teşrin-i Sâni 1332 (4 Aralık 1916), s.2

⁷⁵ Osmanlı Genç Dernekleri’nin marşı, “Dağ Başını Duman Almış” marşıdır. Marşın güfte ve bestesi için Bkz. Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Miralay Fon Hof, **Osmanlı Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkât ve Ta’limâtnâme**, Genç Dernekleri Kütüphanesi, numero:2, y.y., Evkâf-ı İslâmiye Matbaası, 1334, s.34-35. Ayrıca Bkz. **Ek 25**. Bu marşın bestesi İsveçli Felix Korling’e sözleri ise Ali Ulvi [Elöve]’ye aittir ve İsveççe adı *Tre Trallade Jantor* (Şakıyan Üç Genç Kız) olan marşı Türkiye’de Selim Sırrı [Tarcan] tanıtmıştır. Toprak, “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.98

geçerek okullarına dönen gençleri görenlerin kalbinde “bir övünme hissi ve milletin geleceğine hakkında sarsılmaz bir güven” uyandığının ifade edildiği haberde ayrıca, “Genc Derneklerinin her tarafda lâyıkiyle teşkil ve tatbiki sayesinde tâze ve dinc bir neslin yetişmesiyle vatan ve millet için hâsıl olacak fevâid-i azîme ümidi herkes nazarında bir kat daha kuvvetleniyordu.” denilmekte ve ayrıca, o ve gelecek hafta içinde bütün okulların bu sinemayı izlemelerinin temin edildiği de bildirilmektedir.⁷⁶

Bu sinema gösterimi Maarif-i Umumiye Nezareti'nin izniyle üç hafta devam etmiş ve birçok numune ve ilköğretim okulu öğrencisi bu gösterimlere katılmıştır. Sinema gösterimi sona ermeyip devamına karar verilmiş ve 15 Kanunuevvel (28 Aralık) gününden itibaren yine Salı ve Perşembe günleri, öğleden sonra yarımdaya kadar devam etmek üzere sinema “mekâtib-i tâli ve sultâni”lere tahsis edilmiştir. Bu konuda verilen ilanda da, bir karışıklığa meydan vermemek için okul müdürlerinin şimdiden derneğe yazılı olarak ya da telefonla müracaat edip kaç öğrenci ile geleceklerini bildirmeleri istenmiş, zira müracaat sırasıyla hazırlık yapılacağı ve yerlerin ona göre hazırlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıntılı programın da Vezneciler'de Necati Memduh Biraderlerde ücretsiz olarak dağıtıldığı da ilanda bildirilmiştir.⁷⁷

4.2.4. Müfettiş-i Umumilikçe Yayınlanan Osmanlı Genç Dernekleri Kitapçıkları

Konferans, tatbikat ve teftişlerin yanı sıra Von Hoff'un bir çalışmasının da Genç Dernekleri hakkında gazetelerde bazı tanıtıcı makaleler yayınlamak olduğunu ve bu çerçevede 27 Nisan- 3 Haziran 1332 (14 Mayıs-16 Haziran 1916) tarihleri arasında altı adet makale yayımlandığını yukarıda ifade etmiştik. Bu altı makale, Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği tarafından Haziran ayı sonunda bir kitapçıkta

⁷⁶ “Osmanlı Genc Dernekleri”, **İkdâm**, no:7123, 28 Teşrîn-i Sâni 1332 (11 Aralık 1916), s.2

⁷⁷ **İkdâm**, no:7137, 12 Kânûn-u Evvel 1332 (25 Aralık 1916), s.2. Bu filmlerin kendilerine gönderilmesi konusunda 9 Şubat'ta Beyrut Maarif Müdürü de istekte bulunmuş, Müfettiş-i Umumilik'ten verilen cevapta filmlerin yakında oralara Von Hoff tarafından yapılacak seyahatte gösterileceği, Almanya'da bulunan Hoff'un gelişinde gecikme olursa da gönderilebileceğinin kendisine verilecek haftalık raporda ifade edildiği bildirilmiştir. **BOA**. MF.MKT., 1223/24, 5.Ca. 1335

toplanarak 23 Haziran 1332 (6 Temmuz 1916) tarihinde yayınlanmıştır.⁷⁸ Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği bundan sonra da bu yöndeki yayın faaliyetini sürdürmüş ve toplam altı adet kitapçık yayınlamıştır.⁷⁹ Yayınlanan bu kitapçıkların yoğun istek görüp kısa sürede tükenmeleri üzerine ikinci basımları da yapılmıştır. İkinci kitapçık Temmuz ayında yayınlanan ve Genç Dernekleri Geçici Kanunu, Talimatnamesi ile Harbiye Nezareti ve Müfettiş-i Umumilik tarafından kaleme alınan beyannameleri içeren kitapçıktır ki bunun da yoğun ilgi görmesiyle ikinci basımı yapılmış ve başta öğretmenler ve subaylar olmak üzere herkes tarafından birer adet edinilmesi ve içeriğinin tam olarak anlaşılması istenmiştir.⁸⁰ Ağustos ayında ise sağlık kuralları ve ilkyardım hakkındaki üçüncü kitapçık yayınlanmıştır. “*Kavâid-i esâsiyye-i sıhhiye ve hastalık vukû’unda ittihâzı muktezi tedâbir-i evveliyeden bahs*” eden ve resimlerin de bulunduğu bu kitapçığın 20 para fiyatla bütün kitapçılarda satıldığıda gazeteler tarafından duyurulmuş, bir sene sonra bunun da ikinci basımının yapılması ihtiyacı doğmuştur.⁸¹ Genç Dernekleri’nin ilk senesi içinde Müfettiş-i Umumilik tarafından Mart 1333 (1917)’de yayınlanan ve “Genç Dernekleri Kütüphanesi”nin dört numaralı kitapçığı olan “Genç Derneklerinde Oyunlar” isimli kitapçık ise Selim Sırrı Bey tarafından hazırlanmıştır. Bu kitapçığın İkdâm’daki tanıtımında, “gençlerimize hediye eden tahrîr ve Müfettiş-i Umûmilikce tetkik ile gürbüz ve dinler için ahlâki ve terbiyevî fevâidi câmi‘ olduğu tasdik edilen” ve

⁷⁸ Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Von Hoff, **Osmanlı Genç Dernekleri, Ehemmiyeti, Maksadı Nedir? Ne Sûretle Çalışılacaktır?**, [İstanbul], Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1334 [1916]. Von Hoff bu kitapçığın bir örneğini Dahiliye Nezareti’ne ve diğer nezaretlere de sunmuştur. **BOA.**,DH. EUM.KLU, 11/40, 14.N.1334; **ATASE**, 1825.403.1.4.; **ATASE**, 1842, 66, 1.21. Kitapçık Evkâf-ı İslamiye Matbaası tarafından sadece bazı zorunlu ihtiyaçlar için gereken masraflar ödemek ve kağıt, mürekkep gibi malzemelerin İstanbul’a nakli için vagon tahsis edilmesi halinde suretiyle ücretsiz olarak basılmıştır. **ATASE.**, 1825.403.1.7. Kitapçığın yayınlanacağını haber veren İkdâm gazetesi, “vatanını seven her Osmanlının birer aded edinmesi” gerektiği belirtilerek, fiyatının da sadece kağıt parası olarak on para olduğu, parlak kağıda basılı nüshaların ise yirmi para olduğu, dağıtım yerinin de Vezneciler’de Necati Memduh Biraderler Ticarethanesi olduğu bilgilerini vermiştir. “Genç Dernekleri”, **İkdâm**, no: 6966, 20 Haziran 1332 (3 Temmuz 1916), s.2.

⁷⁹ Bu kitapçıklar, aşağıda ilgili oldukları konu başlıkları altında yeniden ele alınacağından, burada sözkonusu kitapçıklarla ilgili ayrıntılı bilgi verilmeyecektir.

⁸⁰ **İkdâm**, no:7012, 7 Ağustos 1332 (20 Ağustos 1916), s.2; Ayrıca bkz. **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta’lîmât-nâme...**,s.1. Ancak bunların basımlarında kağıt sıkıntısı yaşandığı görülmektedir. Örneğin Von Hoff, Maarif Nezareti’ne yazdığı yazıda kağıdın Matbaa-i Amire’den verilmesini istemiş ancak verilen cevapta yeterli kağıt olmadığı, kağıt için Harbiye Nezareti’ne müracaat edilmesi ifade edilmiştir. **BOA.**, MF.MKT, 1215/23-16,17, 28.Ca.1334

⁸¹ “Genç Dernekleri Mecmûası”, **İkdâm**, no:7047, 11 Eylül 1332 (24 Eylül 1916),s.2. Bkz. Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumîsi Mirliya Von Hoff, **Hıfz-el-sıhha Kavâidi ve Hastalık ve Kaza Vukû’unda Yapılacak Tedâbir**, Genç Dernekleri Kütübânesi numero:3, İkinci Tab’ı, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, [İstanbul], [Hicri]1335 (1917).

gürbüz ve dinçler için “eğlenceli ve aynı zamanda pek fâideli” ve ucuz olan bu kitapçığın alınarak, gençlerin oyun zamanlarını burada anlatılan oyunlarla geçirmelerinin Müfettiş-i Umumilik tarafından tavsiye edildiği belirtilmektedir.⁸²

Beşinci kitapçık, silah altına alınacak Dinçlerin sınavlarına ilişkin talimatname⁸³ iken, altı numarı kitapçıkta da Genç Dernekleri “talim meydanları”nın nasıl seçileceği ve ne şekilde düzenleneceği anlatılmaktadır.⁸⁴

Gerek düzenlenen konferans ve tatbikatlar, gerekse yayınlanan makale ve kitapçıklarla herşeyden önce, derneklerin kurulabilmesi ve uygulanabilmesi için ihtiyaç duyulan rehberlerin eğitilmesi ve yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Gerçekten de başlıca sorun, gençleri belirlenen esaslar doğrultusunda eğitecek bu rehberlerin yetiştirilmesidir. Birçok yerde rehberlerin temin edilememesi ya da eğitim eksikliği ve yukarıda değindiğimiz gibi bunların “rehaveti” nedeniyle teşkilat yapılamamıştır. Bu nedenle Von Hoff Paşa, özellikle de taşradaki rehberlerin eğitimlerini sağlamak üzere İstanbul’da bir rehber kursu düzenlemeye karar vermiştir.

4.2.5. İstanbul’da Rehber Kursu

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Miralay Von Hoff, bu kursla ilgili olarak Harbiye Nazırı’na gönderdiği tezkerede, “*Genç Dernekleri teşkilâtının Memâlik-i Osmâniyyede sür’atle tevsi’ ve inkişâfını te’mîn için*” ekte sunduğu listede gösterildiği üzere, taşralardan bu görevi yerine getirmeye kabiliyetli birer kişinin on günlük rehber kursu görmek üzere valiler tarafından seçilerek gönderilmesini istemiştir. Sözkonusu listeye göre, Çatalca, Kütahya, Eskişehir, Afyonkarahisar (Karahisar-ı Sahib) Mutasarrıflıklarından ve Ankara Vilayeti’nden 1’er, Edirne (Edirne ve Kırkkilise’den birer kişi), Konya (Konya ve Isparta’dan birer kişi) Vilayetleri ile İzmit (İzmit ve Adapazarı’ndan birer kişi) ve Balıkesir (Karasi) (Balıkesir ve Bandırma’dan birer kişi) Mutasarrıflıklarından 2’şer kişi, Hüdavendigâr

⁸² İkdâm, no:7222, 20 Mart 1333 (1917), s.2

⁸³ Harbiye Nezareti, **Silâh Altına Celb Olunacak Dinçlerin İcrâ Edilecek İmtihânlarına Mahsûs Ta’lîmât-nâme-i Resmî**, numero: 5, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul-Süleymaniye, 1335 (1917)

⁸⁴ Von Hoff, **Genç Dernekleri Ta’lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi**, Genç Dernekleri Kütübhânesi, numero:6, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul-Süleymaniye, 1335

Vilayeti'nden 3 kişi (Bursa'dan 2 Bilecik'ten 1 kişi) ve son olarak, Aydın Vilayeti'nden 4 kişinin (İzmir, Manisa, Aydın ve Denizli'den 1'er kişi) seçilerek İstanbul'da açılacak rehber kursuna gönderilmesi istenmiştir.⁸⁵ Bu durumda bu kurs için gönderilmeleri istenen toplam rehber sayısı 20'dir.

Von Hoff bu yazısında ayrıca, kurs için İstanbul'a gönderilecek rehberlerin yol, harçlık ve İstanbul'daki ulaşım masraflarının ne kadar tutacağını da belirtmektedir. Buna göre;

“Yol harçlığı azimet ve avdet adam başına	30 guruşdan 6 lira
İstanbuldaki harçlık yevmiye 30 guruş olmak üzere on günlük yirmi kişi için	60 lira
İstanbuldaki masârifât-ı nakliyye tramvay ve saire	<u>9 lira</u>
Toplam	75 lira” ⁸⁶

Harbiye Nazırı'ndan bu konu hakkındaki ayrıntıları görüşüp, Dahiliye Nezareti tarafından da gereken yerlere emirlerin verilmesini isteyen Von Hoff, 1 Temmuz 1332 (14 Temmuz 1916) tarihinde Dahiliye Nazırı'na gönderdiği yazıda ise, sunmuş olduğu listeden⁸⁷ de anlaşılacağı üzere on günlük bir rehber kursu görmek üzere seçileceklerin, “(...) *bu husûsda işi ifâya kabiliyyetli olanlardan ve vilâyâtda Genc Dernekleri için her zaman ve her vechile çalışub uğraşabilecek zevâtdan (...)*”⁸⁸ seçilmesini istemiştir. Gönderilecek kişilerin, 1 Ağustos 1332 (14 Ağustos 1916) Pazartesi günü saat 11'de Harbiye Nezareti'nde Müfettiş-i Umumilik'te bulunmak üzere hareket etmeleri ve kalacakları yeri kendilerinin seçmeleri, hatta mümkünse bu yerlerin Harbiye Nezareti civarında bulunması gereğinin önceden kendilerine bildirilmesi, yalnız listede belirtilen harcırah Müfettiş-i Umumilik tarafından verileceğinden buna göre vilayetlere ve müstakil sancaklara kesin emirlerin gönderilmesi ve oralarca kursun bitimine kadar beklenmeyip, şimdiden Genç Dernekleri teşkilatına başlanılması da gerekmektedir.⁸⁹ Von Hoff ayrıca, listede gösterilen yerlerden tayin olup gelecek rehberlerin ücretsiz olarak

⁸⁵ BOA., DH.UMVM, 140/89-3, 21.L.1334

⁸⁶ A.y. Hoff'un bu tezkeresinin altında “30 Haziran 332 Harbiye Nazırı Paşa Hazretleri kabul buyurup mucibine demiştir” notu vardır.

⁸⁷ BOA., DH.UMVM, 140/89-1, 21.L.1334

⁸⁸ BOA., DH.UMVM, 140/89-6, 21.L.1334

⁸⁹ A.y.

İstanbul'a sevkleri için, istasyon sevk memurlarına Levazımat-ı Umumiyye Dairesi Başkanlığı'ndan telgrafla emir verildiğini bildirerek, rehberlerin hareket edecekleri gün, mensup oldukları istasyon sevk memurluğuna başvurmaları konusunda gerekli emrin verilmesini de istemiştir.⁹⁰

Bunun üzerine listede belirtilen vilayet ve mutasarrıflıklara gönderilen genelge ile belirtilen rehberlerin seçilerek gönderilmesi istenmiş⁹¹ ve Temmuz ayı sonlarında bu konuda verilen cevaplar gelmeye başlamıştır. 13 Temmuz 332 tarih ve 3447/356 numaralı genelge ile de listede belirtilen yerlerden, belirtilen sayıda rehberlerin seçilerek gönderilmesi istenmiş ve Temmuz ayının son haftalarında bu genelgeye verilen cevaplar gelmeye başlamıştır. 17 Temmuz (30 Ağustos)da Hüdavendigâr Vilayeti'nden gönderilen telgrafta, merkez sancağının İttihat ve Terakki Bursa Mekteb-i Sultanisi'nin Beden Terbiyesi Muallimi Ali Sakıp Efendi'nin seçildiği, Ertuğrul livasından da bir zatın seçilerek gönderileceği⁹² bildirilmiştir.

Karasi Mutasarrıflığı'ndan 23 Temmuz'da gönderilen telgrafta ise Balıkesir kazası adına Mekteb-i Sultaniye Beden Terbiyesi Muallimi Hilmi Efendi'nin gönderildiği, Bandırma kazası için seçilecek kişinin gönderilmesinin de kaymakamlıktan istendiği bildirilirken⁹³, 6 Ağustos tarihli bir diğer telgrafta ise, Bandırma kazası adına Çay mahallesinden Ali Efendi oğlu Halid Efendi'nin gönderildiği bildirilmiştir.⁹⁴

25 Temmuz'da Ankara Vilayeti'nden gönderilen telgrafta, Ankara Darüleytam muallimlerinden Bilal Efendi'nin gönderildiği⁹⁵, aynı tarihte Konya Vilayeti'nden gönderilen telgrafta ise Beden Terbiyesi Muallimi Burhaneddin Bey'in seçildiği, Isparta livasınca da uygun bir kişinin seçilip gönderilmesinin istendiği bildirilmiştir.⁹⁶

⁹⁰ BOA., DH.UMVM, 140/89-2, 21.L.1334; ATASE., 1825.403.1.12

⁹¹ BOA., DH.UMVM, 140/56, 6.L.1334

⁹² BOA., DH.UMVM, 140/81-3, 16.L.1334. 23 Temmuz'da gönderilen bir diğer telgrafta ise yine Ali Sakıp Efendi'nin seçilip gönderildiği bildirilmiştir. BOA., DH.UMVM, 140/67, 10.L.1334; ATASE., 1825.403.1.6 (Listede Bursa'dan 2, Bilecik'ten 1 olmak üzere toplam üç kişinin gönderilmesi istenmekteydi, ancak gönderilen telgraflarda sadece bir isim yer almaktadır.)

⁹³ BOA., DH.UMVM, 140/89-9, 21.L.1334

⁹⁴ BOA., DH.UMVM, 140/101, 27.L.1334

⁹⁵ BOA., DH.UMVM, 140/68, 12.L.1334

⁹⁶ BOA., DH.UMVM, 140/67, 10.L.1334; ATASE., 1825.403.1.6

26 Temmuz'da Çatalca Mutassarrıflığı'ndan gönderilen telgrafta Mekteb-i İptidai muallimlerinden Emin Efendi'nin seçildiği bildirilirken⁹⁷, 23 Temmuz'da Eskişehir'den gönderilen telgrafta ise, Terbiye-i Bedeniyye Muallimi Bayram Saveci Efendi'nin seçilip gönderiliği⁹⁸, 24 Temmuz'da Afyonkarahisar'dan gönderilen telgrafta ise, Darülmuallimin Müdürü Fakir Efendi'nin seçildiği bildirilirken⁹⁹, daha sonra gönderilen bir diğer telgrafta ise onun yerine Darülmuallimin Müdür Muavini Sahir Amil Efendi'nin seçileceği bildirilmiştir.¹⁰⁰

İstanbul'da gerçekleşecek bu kurs gazeteler aracılığıyla da ilan edilmiştir. İlanda, resmi, özel, cemaat ve yabancı okulların beden terbiyesi öğretmenleri ile beden terbiyesi öğretmeni bulunmayan okullarda, rehberlerin görevlerini üzerine alacak öğretmenlerin ve okul dışında kurulacak derneklerde, rehber olmak isteyen subay, astsubay ve sağlık memurlarının mensub oldukları okul ve dairelerden aldıkları belgelerle 1 Ağustos 1332 (14 Ağustos 1916) Pazartesi gününden 10 Ağustos 1332 (23 Ağustos 1916) Çarşamba gününe kadar hergün sabahları saat ondan on ikiye ve akşamları ikiden dörde kadar Darülfünun konferans salonunda verilecek derslerde hazır bulunmaları gereği ifade edilmektedir. İlanın altında, Genç Dernekleri tatbikatı görmek üzere taşradan gelecek rehberlerin Harbiye Nezareti'nde İtfaiye Kışlası içindeki Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'ne belgeleri ile hemen başvurarak isimlerini kaydettirmeleri gereği de bildirilmektedir.¹⁰¹

Bu kurs için hazırlanan programa göre, Von Hoff tarafından, Genç Dernekleri'nin gayesi, maksadı ve çalışma tarzı; Genç Dernekleri'nde vazife hissi, tam vaktinde iş görmek, çalışkanlık, doğruluk, mefkurecilik, dikkat, intizam, fedakarlık, cesaret gibi özelliklerin nasıl kazanılacağı; temizlik, sağlık koruma, bit, sinek ve diğer zararlılardan korunma yolları; sıhhiyenin faydaları; beden terbiyesi ve derslerin uygulanışı, metodoloji; idman, beden terbiyesi ve oyunlar, Mekatib-i Umumiye Genç Dernekleri Müfettişi Selim Sırrı Bey tarafından da beden terbiyesi, jimnastiğin ruh ve fizyoloji ile ilişkisi; beden terbiyesinin ahlakla ilişkisi, vatan tebiyesine ilişkin çeşitli jimnastik usulleri ve terbiyevi jimnastik, okul oyunları ve

⁹⁷ BOA., DH.UMVM, 140/89-8, 21.L.1334

⁹⁸ BOA., DH.UMVM., 140/71, 13.L.1334

⁹⁹ BOA., DH.UMVM, 140/77, 15.L.1334

¹⁰⁰ BOA., DH.UMVM, 140/89-7, 21.L.1334

¹⁰¹ "Terbiye-i Bedeniyye Muallim ve Rehberlerine", **İkdâm**, no:7002, 28 Temmuz 1332 (10 Ağustos 1916), s.2

sporlar; sağlık cetvellerinin önemi, hazırlanması, dişlerin ehemmiyeti; terbiyevi oyunların tarifi ve açıklanması; beden terbiyesi, uygulaması ve metodoloji konularında konferanslar verilecektir. Ayrıca öğleden sonraları uygulamalı dersler yapılacaktır. Bunların ilki Von Hoff ve Selim Sırrı'nın birlikte gerçekleştireceği ve beden terbiyesi alıştırılmalarının uygulamalı olarak gösterileceği derstir. Daha sonraki günlerde Von Hoff tarafından, arazi üzerinde tatbikat yapılarak, "tarassud" (gözetleme) ve "muhabere zinciri" (haberleşme zinciri) oluşturmaya; öğrenciler aracılığıyla zabt, haberleşme ve dikkat talimlerine ve son olarak ilkyardıma ilişkin uygulamalı dersler verilecektir. Kursun altıncı günü olan 7 Ağustos (20 Ağustos) Pazar günü öğleden sonra ise Von Hoff tarafından, rehberlerin intizam ve dikkat talimleri ile ilkyardım konularından sınavları yapılacaktır. Pazartesi ve Salı günleri Şişli'de öğrencilerle arazi talimlerinin yapılmasının ardından da Çarşamba günü rehberler, arazi talimlerinden sınav olacaklar ve kurs bu sınavın yapılması ile sona erecektir.¹⁰²

Derslere devam eden ve sınavlara giren toplam 300 rehberin 233'ü sınavları geçmiştir, kalanlar ise gelecek sene yapılacak sınavlara girecektir. Sınavları geçen rehberlere 10 Ağustos'ta (23 Ağustos) şehadetnameleri ve resmi belgeleri verilmiş, İstanbul rehberlerine derhal işe başlamaları emri verilirken, taşra rehberleri de memleketlerine dönüşte çalışmalara başlayacaklardır.¹⁰³

Yukarıda, rehber kursu için taşradan 20 kişinin gönderilmesi istendiği belirtilmişti. Ancak kursa katılım bu sayının çok üstünde olmuştur. Bunun bir nedeni İstanbul'dan büyük ölçüde bir katılım olması olabilir. Ayrıca, Konya vilayeti için daha fazla rehber ihtiyacı duyulduğunun bu nedenle Burdur livası ile Karaman, Akşehir ve Yalvaç kazaları için de birer kişi gönderilmesi gereğinin Maarif Müdüriyeti'nden bildirildiği hakkında Konya vilayetinden 21 Temmuz 1332'de gönderilen yazı da taşradan da belirtilen sayıdan daha fazla rehberin kurs için İstanbul'a çağrıldığını göstermektedir.¹⁰⁴

¹⁰² Ayrıntılı kurs programı için bkz., **İkdâm**, no:7003, 29 Temmuz 1332 (11 Ağustos 1916), s.2

¹⁰³ "Genç Dernekleri Rehberlerine Şehâdetnâme İtâsı", **Tasvir-i Efkar**, no:1842, 11 Ağustos 1332 (23 Ağustos 1916), s.2

¹⁰⁴ **BOA.**, DH.UMVM, 140/106, 29.L.1334. Ancak bu yazıya verilen cevapta, İstanbul'daki kurs bitmiş olduğundan buralardan öğretmen gönderilmesine gerek kalmadığını bildirilmiştir. A.y.

4.2.6. Anadolu ve Rumeli Seyahatleri

Müfettiş-i Umumiliğin teşkilatı yapma, teftiş etme ve dersler verme görevi çerçevesindeki bir diğer faaliyeti de Müfettiş-i Umumi Von Hoff ve Mekatib-i Umumiye Genç Dernekleri Müfettişi Selim Sırrı tarafından Ağustos sonu ile Eylül başında, Anadolu ve Rumeli’de bazı şehirlerde, bir yandan Genç Dernekleri konusundaki girişimleri ve bunların sonuçlarını görmek amacıyla teftişlerde bulunmak, diğer yandan da rehberleri yetiştirmek için konferans vermek ve tatbikat göstermek amacına yönelik bir seyahat gerçekleştirilmesidir.

Bu seyahatler sırasıyla Bursa, İzmit, Ankara, Eskişehir, Konya, Afyonkarahisar, İzmit ve Edirne’ye gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁵ Von Hoff’un 30 Temmuz 1332’de Dahiliye Nazırı’na gönderdiği yazıya göre, Bursa’daki derslere katılmak üzere, Bursa, Mudanya ve Gemlik’ten, Afyonkarahisar’daki dersler için Bilecik, Söğüt, Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar, Bolvadin ve Sincanlı’dan, İzmit’teki dersler için İzmit, Adapazarı, Geyve, Karamürsel ve Yalova’dan, Karasi için Bandırma ve Balıkesir’den, İzmir’deki kurs için İzmir, Soma, Akhisar, Manisa, Menemen, Kasaba, Salihli, Alaşehir, Bozdoğan, Seydiköy, Bayındır, Tire, Ödemiş, Söke, Aydın, Nazilli, Denizli, Sarayköy ve Konak, Dinar, Isparta, Eğridir ve Burdur’dan, Konya’daki dersler için Akşehir, Iğın, Konya, Karaman, Ereğli, Ulukışla, Adana, Mersin ve Tarsus’dan ve Ankara’daki kurs için de Ankara ve merkeze yakın kaza ve kasabalardan birer rehber gönderilmesi gerekmektedir.¹⁰⁶ Bu seyahatler öncesinde buralara Dahiliye Nezareti tarafından tebligat yapılarak, düzenlenecek derslere katılmak üzere merkez ve mülhakattan rehberlerin seçilerek gönderilmesi istenmiştir.¹⁰⁷ Derslerin verileceği yerlerde önceden hazırlıklara başlanmıştır. Örneğin İzmir’de, Sultani’de rehber dersleri için hazırlıklara 25

¹⁰⁵ Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmisi Miralay Von Hoff, “Osmanlı Genç Derneklerinin Teşkilât ve Tekâmülü”, **İkdâm**, no:7106, 11 Teşrin-i Sâni 1332 (24 Kasım 1916), s.2

¹⁰⁶ **BOA.**, DH.UMVM, 145/31-1, 8.R.1335. Söz konusu yazıda Isparta ve Burdur rehberlerinin İzmir’deki derslere katılacakları bildirilmekle birlikte, 3 Ağustos’da gönderilen bir yazıda, Isparta ve Burdur rehberlerinin derslerin tatili nedeniyle Eylül başına kadar Konya’da bulunacakları ve bu nedenle İzmir’e gitmelerine gerek kalmadığı, Konya’da tatbikat görebilecekleri ifade edilmiştir. **BOA.**, DH.UMVM, 141/16, 6.Za.1334

¹⁰⁷ 17 Ağustos 1332’de Edirne Valisi tarafından Dahiliye Nezareti’ne gönderilen yazıdan da, Miralay Von Hoff tarafından gönderilen bir yazı ile, rehber dersleri vermek üzere Teşrinievvel’in ortalarına doğru Edirne’ye geleceğinin ve bu nedenle mülhakatta rehber olabileceklerin belirlenip Edirne’ye davet edilmeleri gereğinin bildirildiği anlaşılmaktadır. **BOA.**, DH.UMVM, 141/24, 9.Za.1334

Ağustos'ta başlanılmış, öncelikle de bu derslere katılmaları zorunlu olan beden terbiyesi öğretmenlerinin kayıt işlemleri yapılmış, derslere dışarıdan, rehberliği öğrenmek isteyen kişilerin de katılabileceği duyurulmuştur.¹⁰⁸

Von Hoff ve Selim Sırrı Beyler bu seyahatleri için 15 Ağustos'ta (28 Ağustos) İstanbul'dan ayrılmışlardır.¹⁰⁹ Önce Bursa'ya ardından da 22 Ağustos 1332 (4 Eylül 1916) tarihinde İzmit'e gitmişlerdir.¹¹⁰ Burada derslerin verilmesinin yanı sıra, gençlerle arazi üzerinde talimler yapılmış, gençler haberleşme hattı oluşturma ve gözetleme talimlerini göstermişlerdir.¹¹¹ Von Hoff ve Selim Sırrı Beyler İzmit'ten sonra Eskişehir'e gitmişlerdir. 1 Eylül (14 Eylül) günü geldikleri Eskişehir'de, Von Hoff öğleden sonra İdadi salonunda Genç Dernekleri ve beden terbiyesi hakkında bir konferans vermiş ve akşam da sinemada Alman Genç Dernekleri talimleri ile İstanbul Darülmualimin öğrencilerinin yaptıkları jimnastikler gösterilmiştir. Cuma günü (2 Eylül/ 15 Eylül), Darülmualimin meydanında talimler ve jimnastik tatbikatı yapıldıktan sonra, konferans salonuna gidilerek ilkyardım ve oyunların eğitici özelliği hakkında tekrar konferanslar verilmiştir. Bu konferansların ve talimlerin halk üzerinde büyük bir etki yarattığı Eskişehir'den gönderilen haberde ifade edilmiştir.¹¹²

Konya'da da konferanslar düzenlenmiş, bunların sona erdiği akşam, film gösterimleri yapılmış ve Konya Valisi'nin Türkiye-Almanya ittifakı hakkında bir konuşma da yaptığı, "pek vatani ve samimi" bir eğlence düzenlenmiş, Afyonkarahisar'da ise çok az kalınmış, buraya vardıkları sabah saat altıda talimlere başlanmış, konferansların ardından da oradan ayrılmışlardır.¹¹³ Von Hoff ve Selim Sırrı Bey'lerin 17-20 Eylül tarihleri arasında ise İzmir'de bulunacakları daha önceden bildirilmiş ve bu konuda İzmir'de hazırlıklara başlanmıştır. İzmir'de yayınlanan *Ahenk* gazetesinde Von Hoff ve Selim Sırrı Beylerin bu tarihlerde

¹⁰⁸ **İkdâm**, no: 7031, 26 Ağustos 1332 (8 Eylül 1916), s.2

¹⁰⁹ **Tasvir-i Efkâr**, no:1847, 16 Ağustos 1332 (29 Ağustos 1916), s.2

¹¹⁰ İzmit'te istasyonda karşılanılmaları ve kendilerine kalacak bir yer gösterilmemesi üzerine Von Hoff, Dahiliye Nazırı'na bir telgraf çekerek, bu durumu ve otellerde yer kalmadığı için geceyi istasyonda geçirmek zorunda kaldıklarını bildirmiştir. Von Hoff'un bu telgrafı üzerine, Dahiliye Nazırı ile İzmit Mutasarrıfı arasında yapılan yazışmalardan, durumun geleceklerini haber veren telgrafın geç ulaşmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu konuda gerçekleşen yazışmalar için bkz. **BOA.**, DH.UMVM, 141/30, 13.Za.1334.

¹¹¹ Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hoff, "Genç Dernekleri-4", **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:44, 16 Ağustos 1333 (1917), s.712

¹¹² **İkdâm**, no:7040, 4 Eylül 1332 (17 Eylül 1916), s.2

¹¹³ Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hoff, "Genç Dernekleri-4"..., s.712

Bornova, Menemen, Manisa, Akhisar, Kırkağaç, Soma, Kasaba, Salihli, Alaşehir, Seydiköy, Buca, Bayındır, Tire, Nazilli, Sarayköy ve Honaz rehberlerine dersler verecekleri¹¹⁴, bu dersler için eski Şark Mektebi'nin bulunduğu yerin hazırlandığı ve rehberlerin bir an evvel seçilip tayin edilmeleri için gerekli yerlere emirlerin verildiği haber verilmiştir.¹¹⁵ Maarif Müdürü'nün başkanlığında oluşturulan komisyon, gönderilecek rehberlerin ilköğretim okulları beden terbiyesi öğretmenleri arasından seçilmesi, bunlar için gereken yol masraflarının verilmesi ve yemek yemeleri için de uygun bir yer belirlenmesi ile gönderilecek rehberlerin kazalardaki öğretmenlerden seçilmesi yönünde kararlar almıştır.¹¹⁶ Von Hoff ve Selim Sırrı Bey'ler daha önce bildirilen günde değil, daha önce 13 Eylül'de (26 Eylül) İzmir'e gelmişler, valiyi, komutanları, Miralay Sermet ve Selahattin Beyleri, Maarif Müdürü'nü, İttihat ve Terakki Kulübü ile Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ni ziyaret etmişlerdir.¹¹⁷ Rehberlere verilen kurslarda Von Hoff tarafından Genç Dernekleri ve arazi talimleri, Selim Sırrı Bey tarafından da beden terbiyesi, Alman Genç Dernekleri talimleri, İstanbul Darülmualimini talimleri ve İsveç jimnastikleri konularında açıklamalarda bulunulmuştur.¹¹⁸ İzmir'de düzenlenen kursun ardından, bir gün öğleden sonra da büyük tiyatrodaki kadınlara filmler gösterilmiş ve bu filmlerle ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Bunun nedenini Von Hoff, annelerin, çocuklarının Genç Dernekleri'nde nasıl çalıştıklarını, burada nasıl güç ve beceri kazandıklarını görüp öğrenmeleri olarak açıklamıştır.¹¹⁹ İzmir'den sonra, son durak olan Edirne'ye geçilmiştir. Görüldüğü üzere bu seyahatlerde özellikle rehberleri yetiştirme amacı doğrultusunda birer kurs niteliğinde olarak belli merkezlerde, mülhakatlarından ve diğer yerlerden gönderilen rehberlerin de katıldığı konferanslar düzenlenmiş, tatbikatlar yapılmış ve filmler gösterilmiştir. Tatbikatlarda Genç Dernekleri talimleri öğrencilerle birlikte uygulamalı olarak yapılır ve böylece bir yandan da kurulmuş olan dernekler teftiş edilirken, Alman Genç Dernekleri'ne ait filmler de kadınlar da dahil olmak üzere halka gösterilmiştir. Konferansların ana konuları ise, Genç

---

¹¹⁴ "Genç Dernekleri Teşkilâtı", **Ahenk**, no: 6169, 10 Ağustos 1332 (23 Ağustos 1916), s.2

¹¹⁵ "Genç Dernekleri Teşkilâtı İçün", **Ahenk**, no:6172, 14 Ağustos 1332 (27 Ağustos 1916), s.1

¹¹⁶ A.y.; "Genç Dernekleri", **Ahenk**, no:6176, 18 Ağustos 1332 (1 Eylül 1916), s.2

¹¹⁷ "Fon Hof ve Selim Sırrı Beyler", **Ahenk**, no:6199, 14 Eylül 1332 (27 Eylül 1916), s.2

¹¹⁸ "Konferanslar", **Ahenk**, no:6201, 17 Eylül 1332 (30 Eylül 1916), s.2

¹¹⁹ Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hoff, "Genç Dernekleri-4", a.y.

Dernekleri teşkilatı, amacı, yararları, talimlerin nasıl yapılacağı, izcilikten farkı ve çalışma tarzı gibi konular olmuştur.¹²⁰

Yol masraflarının Harbiye Nezareti tarafından karşılandığı ve Ağustos ve Eylül aylarında gerçekleştirilen bu seyahatlerin Anadolu'daki kısmı 25 gün, Rumeli'deki kısmı ise 5 gün sürmüştür. Muavin Tahir Bey'in bu sırada bir kaza geçirmesi nedeniyle, Müfettiş-i Umumi Miralay Von Hoff'un yokluğunda, Müfettişliği vekaleten Müfettişlik Katibi Vedat Örfi idare etmiştir.¹²¹

Von Hoff, seyhatten döndükten sonra bu seyahatte neler yapıldığını ve izlenimlerini anlattığı bir rapor kaleme almış ve bunu Harbiye ve Dahiliye Nezaretlerine sunmuştur. Dahiliye Nezareti'ne sunduğu raporda öncelikle, bu seyahati sırasında verdiği derslere ve talimlere katılmak üzere rehberlerin ve öğretmenlerin tedarik edilmeleri ve gönderilmelerinden dolayı Nazır'a teşekkürlerini sunmakta ve eğer böyle olmasaydı, Genç Dernekleri'ni kurmanın imkansız olacağını ifade etmektedir. Müfettiş-i Umumi, kendisine Selim Sırrı Bey'in de eşlik ettiği bu seyahatte, vilayetlerde ve mülhakatta 2500 kişinin yetiştirildiğini ancak, Genç Dernekleri kanununun uygulanmasını sağlamak için hükümet memurlarının kendi vilayet mıntıkaları dahilinde bu konudaki çalışmalara katılmalarının ve yardımda bulunmalarının elzem olduğu belirterek bu konuda gerekli emirlerin verilmesini istemektedir.¹²²

Okulların büyük bir kısmında Gürbüz teşkilatına başlanmakla birlikte, hiçbir vilayette okul dışındaki gençlerden Kanun'a göre Gürbüz kısımlarının kurulmamış ve bunlar için gereken rehberlerin de tayin edilmemiş olduğunu belirterek, hiçbir tarafta hakkıyla Gürbüz teşkilatı yapılmadığı sonucuna varan Von Hoff, savaş nedeniyle, dernekler için gerekli rehberlerin bulunamamasından dolayı köylerin çoğunda Gürbüz teşkilatı yapmanın şimdilik mümkün olamayacağını, küçük ve büyük şehirlerde ise, hükümet tarafından tayin edilebilecek, rehberlik için uygun birçok kişinin bulunduğunu ve bunların rehber dersi görmüş öğretmenler tarafından kısa sürede eğitildikten sonra, Talimatname'ye göre on yedi yaşından küçük

---

¹²⁰ ATASE., 1842.66.1.22

¹²¹ A.y., ATASE., 1842.66.1.23. Bu arada kısa bir süre sonra Tahir Bey'in Sipahi Ocağı Müdür Muavinliği'ne tayin edilmesi ile, Müfettiş-i Umumi Muavinliği görevine, Erkan-ı Harb Kaymakamlarından Mustafa Asım Bey tayin edilmiştir. A.y.

¹²² BOA., DH.UMVM, 150/62, 22.Z.1335

gürbüzlere haftada iki saat jimnastik ve bir defa da arazi talimleri yaptırabileceklerini ileri sürmektedir. Bundan dolayı Hoff, Dahiliye Nazırı'ndan, bütün vilayetlerdeki on yedi yaşından küçük bütün gençlerin, Gürbüz Dernekleri'nde talimleri için, rehberlerinin hemen tayin edilmesi ve bunların mensup buldukları mahallelerdeki okulların beden terbiyesi öğretmenleri tarafından eğitilmeleri ve okul dışındaki gürbüzlerle bir an evvel düzenli olarak Genç Dernekleri talimlerine başlamaları konusunda gerekli emirlerin verilmesini istemektedir.¹²³

Gürbüz teşkilatının okullarla sınırlı kalmayıp, okul dışındaki gençlerin de bir an evvel talimlere başlaması konusundaki ısrarın önemli bir nedeni, savaş dolayısıyla Dinç Dernekleri'nin tamamen kurulamamasıdır. Von Hoff'a göre, bu durum genel bir Gürbüz teşkilatının önemini arttırmıştır. Yine bu teşkilatın vilayet ve sancaklarla sınırlı kalmayıp mülhakata da yayılması gerekliliğine de dikkat çeken Von Hoff, bunun sağlanması için de Müfettiş-i Umumilik'ten belgesi olan Genç Dernekleri murahhaslarının buralara yapacakları seyahatler için gerekli olan harcırah ve yevmiye konusunda vali ve mutasarrıflara gerekli emirlerin verilmesini istemektedir. Hoff raporunda, Dinç Dernekleri ile ilgili olarak da, gerek on yedi yaşından büyük gençlerin silah altına alınmalarından ve gerekse bunlara rehberlik edecek subayların birçok yerde sağlanamamasından dolayı, her yerde Dinç Teşkilatının icrasının mümkün olmadığını ancak, subay ihtiyacı karşılanabilen yerlerde dinçlerle talimlerin yapılmakta olduğunu bu alaylardan bildirildiğini ifade etmektedir. Raporunun sonunda, Von der Goltz Paşa'nın Bağdat'ta iken kendisine gönderdiği mektuplarda, teşkilatla ilgili fikirlerinin merkezini, böyle bir teşkilatın ancak hükümetin bu konudaki himayesi ile mümkün olabileceği düşüncesi olduğunu ileri süren Hoff, hükümetin yardım ve himayesini sağlamak için, Genç Dernekleri hakkındaki Geçici Kanun ve resmi Talimatname'nin her yerde tam olarak uygulanması hakkında Dahiliye Nazırı'ndan kesin emirler vermesini tekrar istemektedir.¹²⁴

4.2.7. Gazete ve Dergilerde Makale Yayımlama Faaliyetleri

Yukarıda Von Hoff tarafından Osmanlı Genç Dernekleri hakkında rehberleri, gençleri ve halkı bilgilendirme ve onları bu konuda teşvik etme amacı doğrultusunda

---

¹²³ A.y.

¹²⁴ A.y.

altı adet makale yayınlandığını ve daha sonra bunların bir kitapçıkta toplanarak Müfettiş-i Umumilik tarafından basıldığını belirtmiştik. Von Hoff, daha sonraki aylarda da *İkdâm* gazetesinde bazı makaleler yayınlamaya devam etmiştir. Bunlardan biri Genç Dernekleri konusunda şimdiye kadar ne gibi çalışmalar yapıldığı konusunda kamuoyunu aydınlatma amacı ile kaleme aldığı “Osmanlı Genç Derneklerinin Teşkilât ve Tekâmülü” başlıklı makaledir. Bu makale, Genç Dernekleri konusundaki yedi aylık faaliyetin bir değerlendirmesi niteliğindedir. Savaşın neden olduğu bütün zorluk ve imkansızlıklara rağmen Genç Dernekleri teşkilatının bütün ülkede “esaslı” temellerinin atıldığını ve “zaferle sonuçlanacağına inanılan” savaşın ardından bu temeller üzerinde başarıyla gerçekleştirilecek çalışmaların sonuçlarının alınacağını ileri süren Von Hoff daha sonra, yukarıda bazı örneklerini ele aldığımız faaliyetlerin bir özetini yapmıştır. Buna göre Geçici Kanun’un ve Talimatname’nin hazırlanıp yayınlanmasının ardından, rehber ve gençlere “bu yolda bir fikir vermek üzere” yüzü aşkın konferans verilmiştir.¹²⁵ Böylece bizim yukarıda birkaç örneğini gazetelerden takip edebildiğimiz konferansların sayısının yüzden fazla olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Bu durumda Müfettiş-i Umumiğin konferanslar yoluyla gençleri ve rehberleri aydınlatmak konusunda ciddi bir faaliyet gösterdiğini ileri sürmek mümkündür. Yine Von Hoff’un bu yazısına göre yayınlanan kitapçıklardan da yüz bin adet kadar basılıp her tarafa gönderilmiştir. Von Hoff, bu çalışmaların sonucunda Genç Dernekleri’nin her tarafta tesirini göstermeye başladığını ve gençlerde yeni bir “hayat-ı zindeği” uyandığını ifade etmiştir.¹²⁶

Daha sonra rehber kursları ve seyahatler konusunda bilgi veren Von Hoff, İstanbul’da 1-10 Ağustos tarihleri arasında düzenlenen konferansa katılan ve sayıları üç yüz kadar olan rehberlerin, kursun ardından vilayet ve mutasarrıflıklarına dönerek murahhas sıfatıyla hemen faaliyete başladıklarını, bundan sonra da Selim Sırrı Bey ile birlikte Bursa’dan başlamak üzere, sırasıyla İzmit, Ankara, Eskişehir, Konya, Afyon Hisarı ile İzmir’e gerçekleştirilen ve Edirne’de sona eren ziyaretlerde, her vilayet ve mülhakatı için “esaslı bir surette” rehber kursları verildiğini, istasyonlarda

---

¹²⁵ Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Miralay Von Hoff, “Osmanlı Genç Derneklerinin Teşkilât ve Tekâmülü”..., s.2

¹²⁶ A.y.

kollarında dernek işaretleri taşıyan Genç takımlarının teftiş heyetine samimi karşılamlar yaptıklarını ifade etmekte ve bunun vilayetlerde Genç Dernekleri'nin daha önceden herkes tarafından takdir edilip tatbik edilmeye başlandığını ispat ettiğini ileri sürmektedir. Adana bölgesi rehberlerinin de katıldığı bu kurslar sayesinde, Genç Dernekleri'nin merkezlerden başlayarak bölgelere ve mülhakata yaygınlaştırılabileceğini ileri süren ve rehber sağlanabilen yerlerde okul harici gençlerle de talimler ve jimnastikler yapıldığını ifade eden Fon Hof, Kanun'un küçük şehirler ve kasabalar kadar büyük şehirlerde de teşkilat yapılmasını emrettiğini, teşkilatın esaslı bir şekilde yerleşmesi ve varlığını sürdürebilmesi için memurların yardımının birinci şart olduğunu ifade etmekte¹²⁷ ve özellikle de Mebusan Meclisi'nin bu mesele ile ilgilenmesini istemektedir:

“Hey‘et-i muhtereme-i meb‘ûsanın da bu mes‘ele ile alâkadâr bir sûretde iştilal edüb Genc Derneklerini daha kavi bir esâsa rabt edecekleri vâreste-i iştibâhdır. Bâ-husûs diğerk bilcümle teşkilâtın istikbâlde bünyesi âfiyetli sağlam fikirli ve seciyesi Genc Derneklerinde terbiye edilmiş bir nesl yetiştirilmesi ile muvaffakiyyet ve te‘âli için çizilen programların en başında yer tutması elzemdir. Bu takdîrde Osmanlı Genc Dernekleri teşkilâtı; te‘âliye beden ve ruhen zâten kâbiliyyet-i fevkalâdesi olan gençlerle vazife-i mukaddesini her vechile ifâ ve icrâ edebilecektir. Genc Dernekleri hey‘et-i teşkiliyesine karşı her tarafda kavi bir itimâd hissi cây-gîr olduğu vilâyâtdeki seyâhatler esnâsında maa-l-şükran sâbit olduğu gibi Müdafâa-i Milliye Cem‘iyyeti muhteremesinin en güc teşkilât mes‘elelerinde bile gösterdiği himâye ve muavenet şâyân-ı takdîr ve teşekkürdür.”¹²⁸

Von Hoff, “Kal‘a-i Sultâniyye” (Çanakkale), Kastamonu, Bolu, Sivas, Diyarbakir ve Suriye havâlisinde (Şam, Kudüs, Beyrut, Halep, Nablus, Baalbek) teşkilât yapılıp, gelecek seyâhatlerin buralara yapılacağını bildirmekte ve son olarak da yine, sayfalarını Genç Dernekleri ile ilgili haberlere açmak ve bu suretle halkı aydınlatmak görevinin gazetelere ait olduğunu ve böyle yapmakla çok hayırlı bir iş yapmış olacaklarını da sözlerine eklemiştir.¹²⁹

Yukarıdaki makalede Osmanlı milletvekillerinden Genç Dernekleri konusunda daha fazla bir çaba göstermelerini isteyen Von Hoff, yine *İkdâm* gazetesinde “*Genc Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Fon Hof Bey ber vech-i*

---

¹²⁷ A.y.

¹²⁸ A.y.

¹²⁹ A.y.

âti ifâdâtını hey'et-i celile-i mebûsanca mütâlaa buyurulmasını maa-l-ihtirâm ricâ ediyor"¹³⁰ tanıtımı ile yayınlanan makalesi ile de bu isteğini yinelemiştir. Osmanlı'da milletin irfanını yükseltmeye yetecek kadar okul ve öğretmen bulunmadığını ve bunları sağlamak için zamana ihtiyaç olduğunu, halbuki Meclis'te Osmanlı'nın ilerlemesini sağlamak için bir çok teşkilat tasarıları ve planlarının görüşüldüğünü, ancak bunların başarılı olabilmesi için milletin anlayışlı, yetenekli, kuvvetli ve becerikli olması, bunun için de umuma ait bir teşkilat yapmak gerektiğini ifade etmekte ve bu teşkilatında Genç Dernekleri olduğunu ileri sürmektedir.¹³¹

Genç Dernekleri'nin okullarda başarıyla uygulandığını, öğretmenlerin gençlere rehber olarak, eğitimlerini sağladıklarını belirten Von Hoff, ancak bunun yeterli olmadığını, okul harici gençlerin eğitimlerinin sağlanamadığını, oysa ki savaşa rağmen ülkede bunlara rehber olabilecek birçok kimseler bulunduğunu ve bunların yetkili memurlarca tayin edilmeleri ve kendilerine nakdi mükafat verilmesi suretiyle bu sorunun çözülebileceğini ileri sürerek Meclis'in bu konuda yardımcı olmasını istemektedir. Meclis'i Genç Dernekleri'nin ülke için yararları konusunda aydınlatmak isteyen Von Hoff, daha sonra maddeler halinde bu yararları sıralamaktadır. Von Hoff'a göre Genç Dernekleri teşkilatı herşeyden önce milletin irfanını ve sağlığını arttıracaktır. Nüfusun bir milletin serveti olduğunu ifade eden Von Hoff, nüfusun eğitimi ve sağlıklılaştırılması, böylece de savaşta yitirilen nüfusun yeniden yerine konması ile milli gücün ve yeteneklerin de artarak, Osmanlı'nın gelecekte, Batı ülkelerinin seviyesine ulaşacağını da ileri sürmektedir. Genç Dernekleri sayesinde ileride daha kuvvetli, daha girişimci, daha yetenekli bir Osmanlı gençliği elde edilecektir. Milli kuvvetin artması ile kendiliğinden Osmanlı'nın savaşma güç ve kabiliyetinin de artacağını ileri süren Von Hoff, ileride bedeni zayıflıkları nedeniyle askere alınmayan gençlerinin sayısının azalacağını da sözlerine eklemektedir.¹³²

Von Hoff'un ele aldığı bir diğer mesele ise daha sonra değineceğimiz istatistik meselesidir. Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği her taraftan 12-17 yaş arası gençlerin miktarını belirtir listeler istemiş ancak isteği her tarafta yerine

¹³⁰ Von Hoff, "Genç Dernekleri", **İkdâm**, no: 7131, 6 Kânûn-u Evvel 1332 (19 Aralık 1916), s.2

¹³¹ A.y.

¹³² A.y.

getirilmemiştir. Bunun en önemli nedeni kendisinin de belirttiği üzere halkın bu işi gençleri askere almak için yapıldığını sanıp korkmalarıdır. Von Hoff ise bu istatistiklerin çok önemli olduğunu, bu şekilde ülkedeki genç erkeklere ait bir bilgi edinilmiş olduğunu, bu yolla da gelecek senelerde bu nüfusun artıp atmadığı ya da azalıp azalmadığının bilgisine ulaşılabileceğini ve böylece de gereken önlemlerin hemen alınabileceğini ileri sürmekte ve bunun milletin varlığını koruma ve onu ilerletme açısından çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Milletvekillerine yönelik bu yazısında son olarak, kuvvetli bir gençliğe sahip Osmanlı'nın ileride kuvvetli bir millet olacağını, bu nedenle de bunu sağlayacak Genç Dernekleri'nin düşmanlar için en büyük tehdit unsuru olacağını ifade ederek bu konudaki yardımlarını esirgememelerini istemektedir.¹³³

Müfettiş-i Umumi görüldüğü üzere, bu yazısında özellikle okul harici gençler için teşkilatın her yerde yapılamayışı sorununa bir çözüm olarak, Meclis-i Mebusan'dan yardım istenmekte ve bu yardım için de onları Genç Dernekleri'nin ülke için yararına ikna etmeye çalışmaktadır. Bu amaçla vurgulanan şeyin de o dönemlerde bütün hükümetler için önemli bir konu haline gelmiş olan “nüfus” ve “ulusal verimlilik” konusu olduğu görülmektedir. Nüfusun bir ülkenin en önemli serveti olduğuna değinen ve ancak bu nüfusun bedensel güç ve yeteneklerinin ve eğitim seviyesinin artırılması ile Osmanlı'nın ekonomik ve askeri gücünün artırılması gerektiğine, bu yolda da Genç Dernekleri'nin en önemli araç olduğuna dikkat çeken Von Hoff, nüfusun kontrolü ve verimliliğinin artırılması konusunda önemli bir araç olarak kullanılmaya başlanan istatistik konusunu da bu bağlamda gündeme getirerek, bu konudaki yanlış anlaşılmanın ortadan kalkmasını sağlamaya ve öneminin milletvekillerince de kavranmasına çalışmaktadır.

Müfettiş-i Umuminin *İkdâm* gazetesinde rastladığımız son yazısı ise “Gençlik ve Harb” başlıklıdır ve bu yazıda Alman gençlerinin savaşa nasıl hazırlandıkları konusu ele alınmaktadır. Alman gençlerinin milletin varlığını korumak göreviyle karşı karşıya olduklarını ve milletin şimdi ve gelecekte bu görevleri yerine getirebilmesi için kuvvetli olması ve bütün arzularını bu yönde sarfetmeleri gerektiğini anlamış bulduklarını ve bu görevler için hazırlanma yolunda okullarda

---

¹³³ A.y.

ve derneklerde her açıdan, ama öncelikle bedenen terbiye edildiklerini ve gelecekteki askerlik görevleri için hazırlandıklarını ifade etmektedir.¹³⁴ Yine Almanya’da gençlere bu derneklerde ve okullarda öğretmen ve rehberleri tarafından, Almanların ve müttefiklerinin savaştaki başarılarının anlatıldığını ve böylece gençlerin kalplerinde “ortak vatanın savunulması uğrunda savaşan kahramanlara” benzeme isteği uyandırıldığını da ileri sürmektedir.¹³⁵ Alman gençlerinin askere gitmeden önce de ordunun zafer kazanması için elinden geleni yaptığını, askere gerekli şeylerin sağlanmasına çalıştıklarını, bu konuda gereken her türlü işe güçleri ölçüsünde yardımcı olduklarını, yine tarlalardaki mahsülün üretimi ve hasatı işlerinde bunların çalıştığını da belirtmektedir. Böylece gençler, bir yandan bedenen güçlenirken, diğer yandan da kalpleri vatan sevgisi ile dolmakta ve vatan ve milletin kurtuluşu ve geleceği için herkesin ortaklaşa olarak ve yukarıdan verilen emirlere itaat ederek çalışmasının gerekli olduğunu öğrenmektedirler.¹³⁶

Görüldüğü üzere bu yazıda Alman gençlerinin okullarda ve derneklerde özellikle de Genç Dernekleri’nde aldıkları eğitimle savaşta nasıl yararlılık gösterdikleri ve ülkenin geleceği açısından da bu eğitimin önemi anlatılarak, Osmanlı Genç Dernekleri’nin sağlayacağı faydalar da dolaylı olarak anlatılmaktadır. Bu yolla Von Hoff, önceki makalelerinde olduğu gibi herkesi Genç Dernekleri’nin vatan ve millet için önemine ve yararlarına inandırarak, teşkilatı Osmanlı’da ilerletebilmeyi ve bunun için gerekli yardımları sağlayabilmeyi amaçlamaktadır.

Gazetelerde makale yayınlama yoluyla halkı Osmanlı Genç Dernekleri konusunda aydınlatmaya, önemi ve yararlarını anlatmaya çalışan Von Hoff, gençleri de bu konuda aydınlatmak amacıyla onlara yönelik dergilerde de makaleler yayınlamıştır. Bu dergilerden biri *Talebe Defteri*’dir. Derginin 32. sayısında, Genç Dernekleri teşkilatının ilerlemekte olduğu haber verilmekte ve bunun, kendilerinin de öteden beri okuyucularına telkin ettiklerini söyledikleri “sağlam vücutta sağlam fikir” kuralının uygulamaya geçirilişi olduğu belirtilmekte ve Genç Dernekleri

---

¹³⁴ Mirliva Von Hoff, “Gençlik ve Harb”, *İkdâm*, no:7241, 8 Nisan 1333 (1917), s.2

¹³⁵ A.y.

¹³⁶ A.y.

konusunda pey der pey bilgi verileceği de ifade edilmektedir.¹³⁷ 41. sayısında da, Darümuallimin İkinci İdman Bayramı'nda Darümuallimin öğrencileri tarafından Genç Dernekleri ve ilkyardım tatbikatının başarıyla yapıldığı ve çok alkış aldığı haberi verilen¹³⁸ derginin 40. sayısında ise iç kapağında Osmanlı Genç Dernekleri kitapçıklarının kapaklarında yer alan ve elinde Osmanlı bayrağı taşıyan iki dernekliyi gösteren resim ve iç sayfalarda da Von Hoff'un "Genç Dernekleri" başlıklı makalesi yayımlanmıştır. Bu yazısında Von Hoff, bir seneden beri Genç Dernekleri teşkilatının yapıldığını ve bu sayede "gelecek için sağlam vücutlar, gayretli askerler" sahibi olunacağını, "faydalı oyunlarla becerikli, anlama kabiliyetine sahip, güçlü, zeki" bir gençlik hazırlanacağını ve bunlara sağlıklı yaşamının ve ilkyardımın öğretileceğini, bu gençlerin de ileride rehber olarak hizmet edeceklerini ifade etmiş¹³⁹ ve gençlere şöyle seslenmiştir:

“İleri, daima ileri!” sözleri Genç Derneklerinin ruhu ve meâli ve terâkkiye saikidir.

Ey gürbüzler ve dinçler! Ey Osmanlı İmparatorluğunun istikbâlini hazırlayacak yavrular! Bu sözler, kalbinizde yer tutmuş olduğu halde hepiniz Genç Dernekleri sancağı altında toplanınız ve mâzisi gibi istikbâli de parlak olan Osmanlı İmparatorluğuna daha parlak bir saâdet daha fazla bir terakki ve rif'at ihzârına gayret ediniz.”¹⁴⁰

Bu makalesinde, sağlık kurallarına uygun bir şekilde yaşamının önemi anlatan ve gençlere bu konuda yayınlanan kitapçıktan birer adet edinip okumalarını ve öğretmenlerinden de bu konuda bilgi vermelerini istemelerini tavsiye eden¹⁴¹ Von Hoff, bu dergide yayınlanan ikinci makalesinde, Genç Dernekleri'nde yapılan talimlerden kısaca bahsetmektedir.¹⁴² Bir sonraki yazısını ise Von der Goltz Paşa ve Alman Generali Kont Von Zeplin'den bahsederek, Osmanlı gençlerinin dostu

¹³⁷ “Genç Dernekleri ve Gürbüzler”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:32, 5 Kânûn-u Sâni 1332 (18 Ocak 1917), iç kapak. [Talebe Defteri'nin bu sayısı, 17 Temmuz 1330 (30 Temmuz 1914) tarihinde maddi nedenlerle kapandıktan sonra yeniden yayına başladığında yayınlanan ilk sayısıdır.]

¹³⁸ “Mekteplerde İdmân Bayramı”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:41, 24 Mayıs 1333 (1917), s.664

¹³⁹ Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hoff, “Genç Dernekleri”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:40, 10 Mayıs 1333 (1917), s.647

¹⁴⁰ A.y.

¹⁴¹ A.y.

¹⁴² Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hoff, “Genç Dernekleri-2”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:42, 21 Haziran 1333 (1917), s.680-681. 681. sayfada, Edirne Dinç ve Gürbüzlerinin Von Hoff Paşa ile birlikte bir fotoğrafları ile Eskişehir Gürbüzlerinin Von Hoff tarafından geçen sene verilen rehber kusları esnasında çekilmiş bir fotoğrafları ve Alman Genç Dernekleri'nin gözetleme talimleri sırasında çekilmiş bir fotoğrafları da yayımlanmıştır.

olduklarını ancak artık yaşamadıklarını ifade ettiği bu kişileri Osmanlı gençlerinin de unutmaması isteğini dile getirmiştir. Bu iki isim hakkında bilgi veren ve kendilerinin savaştan önce Alman Genç Dernekleri talimlerinde sıkça bulduklarını ifade eden Von Hoff dergi sayfalarında da bunu gösteren birkaç fotoğrafı da yayınlamıştır.¹⁴³ Derginin 44. sayısında yer alan son makalesinde ise resimlerle birlikte sıkı düğüm ve bağların nasıl yapıldığı anlatan Von Hoff ayrıca, bir önceki sayıda olduğu gibi burada da geçen sene yapılan seyahatlere ilişkin fotoğrafları yayınlamış ve bu seyahatlerde gidilen yerlerde neler yapıldığını kısaca anlatmıştır.¹⁴⁴

Von Hoff'un yayınladığı makalelerin yanı sıra yukarıda *İkdâm* gazetesi ve *Talebe Defteri* örneğinde gördüğümüz üzere, Osmanlı basını bu dernekleri sahiplenmiş, gerek Von Hoff'un makalelerine yer vermek gerekse Genç Dernekleri ile ilgili haber, durumu ve fotoğrafları yayınlamak suretiyle, derneklerin tanıtılması ve halk tarafından benimsenmesi yönünde önemli bir rol oynamıştır. Bunun bir diğer örneği de *Türk Yurdu* dergisidir. Dergide, Ağustos 1332 (1916)da yayınlanan bir yazı ile Osmanlı Genç Dernekleri ve Müfettiş-i Umumiliğin o tarihe kadar gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında kısaca bilgi verilmiş ve teşkilat hakkında şu değerlendirmelerde bulunulmuştur:

“**Genc Dernekleri-** Türk gençliğini gürbüz yetiştirmek için üç, dört senedir çalışılıyor. Türk güçleri, izci ocakları, idman yurtları kurulmuşdu. Bu hareketin son ve bi'l-nisbe daha mükemmel neticesi ‘Genc Dernekleri’dir. Başında Miralay Fon Hof Bey ile Selim Sırrı Bey bulunan ‘Genc Dernekleri’ teşkilâtı şimdiye kadar edilen teşebbüs ve tecrübelerin en ciddi ve sağlamıdır. (...) Biz de kendi tarafımızdan yaşamak kavgasında yenilmemeye azm eden milletimizin Genc Dernekleri teşkilâtına lâyık olduğu ehemmiyetle bakmasını şiddetle tavsiye etmeyi Türklük vazifelerinden bilmekteyiz.”¹⁴⁵

Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği, daha sonra bir dergi de yayınlamıştır. Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatı, amacı, bu derneklerdeki eğitimin unsurları - talimler, sohbet konuları, sağlık koruma ve ilkyardım-, yeni kurulan Genç

¹⁴³ Osmanlı Genc Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hoff, “Genc Dernekleri-3”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı: 43, 19 Temmuz 1333 (1917), s.695-696

¹⁴⁴ Osmanlı Genc Dernekleri Müfettiş-i Umûmîsi Miralay Von Hof, “Genc Dernekleri-4”..., s.712-713. Bu sayıda sayfa 713’te yer alan fotoğraflar şunlardır: Afyonkarahisar istasyondan görünüşü, Eskişehir Genç Dernekleri rehber konferansları ve gürbüzleri, İzmit gürbüzleri talimlerden sonra.

¹⁴⁵ “Genc Dernekleri”, **Türk Yurdu**, yıl:5, cilt:10, sayı:11, 4 Ağustos 1332 (17 Ağustos 1916), s.191

Dernekleri ile bu derneklerin faaliyetleri konusundaki makale, haber ve duyuruları da artık, 1 Eylül 1333 (1917) tarihinde itibaren yayınlamaya başladığı bu dergide, *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*'nda yayınlacaktır. Bu nedenle de bu tarihten itibaren diğer yayın organlarında Genç Dernekleri ile ilgili yazı, haber, duyuru ve fotoğraflara pek rastlanmamaktadır.

4.2.8. Genç Dernekleri'nin Yayın Organı: *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*

Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatının kurulmaya başlamasından yaklaşık bir buçuk yıl sonra, Müfettiş-i Umumilik tarafından, derneğin yayın organı olmak üzere, *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası* yayınlamaya başlamıştır.¹⁴⁶ İlk sayısı 1 Eylül 1333 (1917) tarihinde yayınlanan derginin, yayınlanma nedeni bu ilk sayıda açıklanmıştır. Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatının “*vasıta-i neşr ve ta'mîmi*” olmak üzere yayınlanmasına karar verilen bu derginin, Genç Dernekleri'nde terbiyeye ilişkin meseleleri konu alacağı ve bu açıdan rehberler, öğretmenler kadar gençler için de oldukça yararlı olacağı belirtilerek, terbiyevi oyunlar, Genç Dernekleri'ne ait meseleler, arazi tatbikatları, “tarassud” ve intizam talimleri, idmanlar ve sağlık kuralları hakkında yazılar yayınlanacağı, bunların yanı sıra, milletin terbiyesi konusundaki eksiklikler ve yapılan hatalardan, Avrupa'da halkın terbiyesi için neler yapıldığından da bahsedileceği ifade edilmekte¹⁴⁷ ve,

“Bu sûretle mecmûamız, yaşlı, genc kimselere vücûdun kuvvet ve sıhhatinin itilâsını ve hayatta ameli olmak hassasını ve intizâm, itâat, his-i müşâreket ve vatan terbiyesi için fikrin terbiyesini istihsâl için nasıl çalışmak icâb edeceği hakkında ma'lûmât verecektir. Biz istikbâldeki bir neslin vücûd ve ruh itibâriyle kuvvetlenmesi ve milli vazifelerini tanıması için nasıl bir yol ta'kîb edileceğini göstereceğiz. Bir çocuk neşv ü nemâ bulub hidmet-i askeriyyesine dâhil oluncaya kadar kesb-i kuvvet etmeli ve milli vazifelerini öğrenmelidir. Böyle olursa kendiliğinden iyi bir asker olur.

---

¹⁴⁶ Giriş'te belirttiğimiz gibi Melike Şahin Hergüllü makalesinde bu derginin 19 sayısı üzerinden bir değerlendirmesini yapmış ve bu 19 sayının fihristini de vermiştir. Bkz. Hergüllü, “Paramiliter Osmanlı Genç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası”..., s.113-133

¹⁴⁷ Von Hoff, “Mukaddeme”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.1

Vatan da müdâfaası için kuvvetli bir orduya mâlik bulunur. Bu his ve gâye ile hem gençlerin ordudaki çetin hizmetlerini kolaylaştırmak, hem de bununla orduya fâideler te'mîn etmek istiyoruz.

O halde 'milletin terbiyesi' Osmanlı Genc Derneklerinin ta'kîb ettiği gâye olub buna âid olan efkâr ve mütâlaâtımızı da bu mecmûa ile ittihâz ve beyân edeceğiz."¹⁴⁸ denilmektedir.

Dergi ilk yayın senesinde her ay düzenli olarak yayınlanmış ancak, ikinci senenin ilk sayısı olan 13. sayı 1 Kanun-u Sani 1335 (1 Ocak 1919) tarihinde yani, ilk senenin son sayısı olan 12. sayının yayınlanmasından dört ay sonra yayınlanabilmiştir. Bu sayıdan sonra dergi beş aylık bir sürede yine yayınlanamamış, bu kesinti 1 Temmuz 1335 (1919) tarihinde yayınlanan 14. sayıda belirtildiği üzere "kağıt noksanlığı" nedeniyle olmuştur. Bu sayıdan sonra ise ulaşabildiğimiz son sayı olan ve 1 Temmuz 1336 (1920) tarihinde yayınlanan 26. sayıya kadar dergi her ay düzenli olarak yayınlanmıştır.

İlk sayısının kapağında "*Genc Dernekleri Müfettiş-i Umûmiliği tarafından ayda bir neşr olunan terbiyevi ve içtimâ'i mecmûadır*" açıklaması ile yayınlanmakla birlikte bundan sonraki sayılarda bu cümlenin başına "*Harbiye Nezâretinin müisâadesiyle*" ifadesi eklenen derginin, birkaç sayı hariç bütün sayıların kapaklarında birer fotoğraf bulunmaktadır.¹⁴⁹ Bu fotoğraflar, ilk sayıda Sultan Mehmet Reşat'a, ikinci sayıda Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya, üçüncü sayıda, Alman İmparatoru II. Wilhelm'e, onuncu sayıda ise Avusturya-Macaristan İmparatoru Şarl'a aittir. Bu imparatorların fotoğrafları, İstanbul'u ziyaretleri sırasında çekilmiş oldukları hatıra fotoğraflarıdır ve ziyaretleri ardından yayınlanan sayılarda yer almışlardır. Diğer sayılarda ise Genç Dernekleri talim ve tatbikatları, idman bayramları sırasında çekilmiş fotoğraflar kapak yapılmıştır. 14. sayıdan itibaren kapak foğraflarının Yunan işgaline uğramış bulunan İzmir'e ait fotoğraflar olması da dikkat çekicidir. 25. ve 26. sayıların kapaklarında ise Sultanahmet ve Bayezit Camileri'nin fotoğrafları ve bunların altında da Recep Vehyi tarafından kaleme alınmış şiirler bulunmaktadır.

---

¹⁴⁸ A.y.

¹⁴⁹ Derginin bazı sayılarının kapakları için bkz. **Ek 28**

Arka kapakta ise “Mündericât”, dergiye abonelik koşulları¹⁵⁰ ve Müfettiş-i Umumilik tarafından yayınlanan risaleler ve ücretleri yer almaktadır. Dergiye yazı ve fotoğraf gönderme koşulları gibi uyarılar da bazen bu arka kapakta yayımlandığı gibi diğer dergiler hakkındaki tanıtıcı ilanlara¹⁵¹ da burada rastlanmaktadır.

Dergiye “*Genc Dernekleri teşkilât ve inkişâfâtına hâdem olmak ve terbiyevî ve içtimâ’i mübâhisi hâvi bulunmak üzere*” gönderilecek makalelerin, Müfettiş-i Umumi tarafından incelenip uygun görülürse yayınlanacağı ve bunlar için sahiplerine Talimatname gereğince mükafat olarak para verileceği ifade edilmektedir.¹⁵² Dergiye gönderilecek fotoğrafların da kartpostal büyüklüğünde ya da biraz daha büyük ve iyi çekilmiş olmalarının yanı sıra, bunların Genç Dernekleri talim ve tatbikatları sırasında çekilmiş fotoğraflar ya da memleketin çeşitli yerlerine ait manzaralar olması istenmektedir. Müfettiş-i Umumilik bu suretle, mahalli derneklerin birbirlerinin icraatından haberdar olacakları gibi gençlerin coğrafi bilgilerinin de artacağını düşünmektedir.¹⁵³ Bu çerçevede de dergide çoğunlukla aynı sayfalarda yayımlandıkları makalelerin konusuna uygun bir çok fotoğrafa yer verilmiştir. Bu fotoğraflar genellikle ülkenin çeşitli yerlerinde kurulmuş, Osmanlı Genç Derneklerinin Gürbüz ve Dinçlerinin tatbikat ve talimleri¹⁵⁴, Gürbüz ve Dinçler ile

---

¹⁵⁰ Dergiye altı aylık abone yapılmadığı gibi bu konulardaki işlemlerle Müfettiş-i Umumilik ilgilenmemekte, abonelik konusunda Askeri Matbaa’ya başvurulması ve işlemlerin orayla yapılması istenmektedir.

¹⁵¹ Örneğin 3. sayının arka kapağında “Donanma Mecmûası”, “Türk Yurdu Mecmûası”, Edebiyât-i Umûmiyye Mecmûası”, “Yeni Mecmûa”, “Çiftçiler Derneği Mecmûası”, “Ticâret-i Umûmiyye Mecmûası”, “Talebe Defteri” ve bir Arapça gazetesinin tanıtımları yapılmakta ve tavsiye edilmektedir. **Osmanlı Genc Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:3, 1 Teşrin-i Sâni 1333 (1917), arka kapak.

¹⁵² “Osmanlı Genc Dernekleri Postası”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), arka kapak.

¹⁵³ A.y; Ancak geçen süre boyunca sürekli olarak aynı derneklere ait grup fotoğraflarının gönderilmesinden dolayı 12. sayıda bu konuda ayrıntılı bir uyarı yapılmış ve gönderilecek fotoğrafların, “(...) o kıt’anın veya mektebin tatbikât ve jimnastikdeki derece-i iktidârını göstermesi ve aynı zamanda genc kâhillerimiz için mücib-i istifâde olacak bir mâhiyetde bulunması ve mecmûadaki makâlât ile mümkün mertebeye alâkadâr olması” istenerek gönderilecek fotoğraflarda gerek içerik gerekse kalite açısından dikkat edilmesi gereken hususlar maddeler halinde sıralanmıştır. Buna göre resimler gençlerin jimnastik veya beden terbiyesi talimlerinden veya milli ve terbiyevî oyunlardan birini, derneğe ait müesseselerden birini örneğin bir Genç Dernekleri meydanını göstermesi veya milli bir günle ilgili olması, ayrıca netliğine, kağıdına ve büyüklüğüne de dikkat edilmesi gerekmektedir. Bkz. “Mecmûaya Resim Göndermek Lütfunda Bulunan Zevât-ı Kirâma”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.13

¹⁵⁴ Bu fotoğrafların örnekleri için Bkz. **Ek 27**, **Ek 29** ve **Ek 30**

talim heyetleri¹⁵⁵, İdman Bayramlarında gençlerin beden terbiyesi gösterileri ve Alman Genç Dernekleri'nin talim ve tatbikatları sırasında çekilmiş fotoğraflardır.¹⁵⁶

Dergide yayınlanan makaleleri ve bunların yazarlarını incelediğimizde, birinci sene sayılarındaki yazıların çoğunluğunun Müfettiş-i Umumi Miralay Von Hoff ve Mekatib-i Umumiyye Genç Dernekleri Müfettişi Selim Sırrı Bey tarafından kaleme alındığı, hatta bazı sayıların sadece bu iki ismin iki ya da üç yazısı ile yayınlanmış olduğu görülmektedir. Dergide toplam 23 yazı yazan ve 7. sayıdan (1 Mart 1334 (1918)) sonraki yazılarını cepheden yollayan Von Hoff'un, 10. sayıdan sonra hiçbir yazısına rastlanılmamıştır. Ancak kendisinin yazdığı *Dernekçinin Cep Kitabı*'ndan bazı bölümler, Ahmet Münir tarafından tercüme edilerek 11. ve 12. sayılarda yayınlanmıştır. Selim Sırrı ise dergi için toplam 30 adet yazı kaleme almış ancak, o da 14. sayıdan sonra dergide yazmayı bırakmıştır. İlk senesinin bir diğer yazarı ise Mustafa Asım'dır. Dergide 4 yazısı bulunan Mustafa Asım, 10. sayıda Müfettiş-i Umumi Vekili sıfatıyla bir de "Tâzimât" yazısı kaleme almıştır. Bu sayıdan itibaren Mustafa Asım imzasını taşıyan herhangi bir yazıya rastlanamamıştır. Bu ilk senede İstanbul Sultanisi Terbiye-i Bedeniyye Muallimi ve Genç Dernekleri Rehberi Adnan Fuad ve yazısını Biga'dan gönderen Abdülkerimzâde Ahmed Hamdi birer yazı ile katkıda bulunmuşlar, daha sonraları adına daha sık rastlayacağımız Vedat Örfi de bu ilk senede 6. sayıda Von Hoff'un yukarıda sözü edilen *Dernekçinin Cep Kitabı*'ndan yaptığı bir çeviriyi yayınlamıştır.

İkinci senesinde derginin yazar kadrosunda değişiklikler olmuştur. Von Hoff ve Mustafa Asım artık bu kadroda yer almamakta, Selim Sırrı imzalı iki yazı ise 13. ve 14. sayılarda yer almakla birlikte, daha sonra onun da hiçbir yazısına rastlanmamaktadır. Bu ikinci senenin yazarları, dergide çok sayıda yazıları bulunan Mehmed Emin, Muallim Bakteriyolog Doktor Server Kamil ve Vedat Örfi'nin yanı sıra bir ya da birkaç yazıları bulunan Mehmet Veysi, Hasan Sırrı, Miralay Recep Vahyi, Biga Darümuallimin Tükçe Muallimi Ahmet Rasim, Harbiye Nezareti Merkez Dairesi Tazimat Şubesi Müdürü Kaymakam Hamdi Mustafa ve Kırkkilise [Kırklareli] Şehid Ömer Naci Bey Darüleytamı Muallimlerinden Burhaneddin

---

¹⁵⁵ Bkz. Ek 31

¹⁵⁶ Bkz. Ek 32

Bey'dir. İkinci yıl sayılarında yer alan 5 yazının altında ise S. imzası bulunmaktadır.¹⁵⁷

22. sayı ile başlayan üçüncü senede de bu S. imzalı yazılar, üç sayı boyunca devam etmekte, Server Kamil'in 22., Kaymakam Hamdi Mustafa'nın ise 23. sayıdan itibaren yazılarına rastlanılmamaktadır. Yine ikinci sene yazarlarından olan Miralay Recep Vahyi'nin 22 ve 25. sayılarda yazıları bulunmaktadır. Önceki yılda çok sayıda yazı ile dergiye katkıda bulunan Mehmed Emin ve Vedat Örfi ise artık yazar kadrosunda yer almamaktadırlar. Bu üçüncü sene dergide yazıları yayınlanan yeni isimler ise, bir ya da iki yazıları bulunan Ziya Bey, Yüzbaşı Recep, Mülazım-ı Sani Nazif ve Yüzbaşı Yakub Rahmi'dir. Ulaşabildiğimiz son sayılar olan 25 ve 26. sayılarda yer alan iki yazının altında ise "A. M." imzası vardır.

Yazılar incelendiğinde bunların çoğunluğunun Osmanlı Genç Dernekleri'nde verilen eğitimin kapsamına giren konular hakkında oldukları görülmektedir.¹⁵⁸ Bu konular beden terbiyesi, oyunlar, talimler, tatbikatlar, sağlık koruma ve ilkyardım ile ruhi ve ahlaki terbiye konularıdır. Bu konulardaki yazılar, "Genc Derneklerinde Terbiye-i Bedeniyye Dersleri", "Genc Derneklerinde Oyunlar", "Genc Derneklerinde Hıfzıssıhha", "Genc Dernekleri Tatbikatından", "Genc Derneklerinde Terbiye-i Ahlâkiyye", "Ruh Terbiyesi" gibi üst başlıklar altında yer almaktadır. Bu yazılarla amaçlanan halkı ve gençleri bu konularda bilinçlendirmek, her şeyden önce de rehberlere, derneklerde verecekleri eğitimin içeriği ve uygulanışı konusunda yol gösterici olmaktır.

Çoğunluğu Selim Sırrı ve Von Hoff tarafından kaleme alınan tatbikatlar, talimler ve oyunlar hakkındaki yazılarda, rehberlere bunların zamanı, yeri, süreleri, kuralları, rehber ve gençlerin hareket tarzları konusunda talimatlar verildiği, talimlerde ve oyunlarda neler yapılacağına kadar tarif edildiği görülmektedir. Benzer şekilde, Osmanlı Genç Dernekleri eğitiminin önemli bir

---

¹⁵⁷ Yazıların konuları incelendiğinde ve Selim Sırrı imzalı son yazının 14. sayıda yayınlanıp, S. imzalı yazıların 15. sayıda başlaması bu yazıların Selim Sırrı'ya ait olabileceği düşüncesini uyandırmasıyla birlikte bu konuda kesin bir yargıya varamamaktayız.

¹⁵⁸ Dergide yer alan yazılar, ilgili oldukları konulara ilişkin kısımlarda ele alınacağından burada yazılar tek tek ele alınmayacak, hangi konularda oldukları hakkında özet ve genel bilgiler verilecek ve çoğu yazıya ilişkin dipnotlar burada verilmeyecektir. Bu yazılar, yazarları ve yayımlandıkları sayıya ilişkin bilgiler, hazırlanmış olduğumuz ve ekte sunduğumuz 26 sayıyı kapsayan "Osmanlı Genc Dernekleri Mecmuası Fihristi"nden takip edilebilir. Bkz. **Ek 33**

bileşeni olan ve gençlere bazı kişilik özellikleri kazandırma, onları fikri, ruhi ve ahlaki yönden de biçimlendirme amacına yönelik eğitimin kapsamına giren konulardaki yazılar da gençlerle sohbetlerinde rehberler için birer örnek olmaları amacıyla bu dergide yayınlanmıştır. “Genç Derneklerinde Terbiye-i Ahlakıyye” ve “Ruh Terbiyesi” üst başlıkları altında yayınlanan bu yazıların bir kısmı, gençlerde vatan bilinci ve sevgisi uyandırmaya yönelik ve ideolojik içerikli yazılar iken bir kısmı da cesaret, beceriklilik, mücadele, yardımlaşma, dostluk, itaat, intizam gibi gençlere kazandırılmak istenen özellikler hakkındaki yazılardır. Bu konudaki yazıları da ilk sene genellikle Selim Sırrı, daha sonra da Mehmed Emin kaleme almıştır.

Genç Dernekleri Mecmuası’nda yer alan yazıların önemli bir kısmı da sağlık koruma ve ilkyardım konularına ilişkindir. Bu yazılarda nüfusun sağlığı ve bunu korumanın önemi, bu açıdan dikkat edilecek kurallar ve yapılması gerekenler, kaza ve hastalık durumunda yapılacak ilk yardım ile bulaşıcı hastalıklar, bunlardan korunma yolları ve tedavisinden bahsedilmektedir. Bu yazılar daha çok Von Hoff ve Muallim Bakteriyolog Server Kamil Bey tarafından yazılmıştır. Bu konulara dergide önemli bir yer verilmesinin nedeni, halkın bu konularda oldukça bilgisiz olduğunun ve bu nedenle büyük can kayıplarının özellikle bebek ve çocuk ölümlerinin yaşandığının düşünülmesidir.

Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası’nda yukarıda ele aldığımız konulardaki bir çok yazıda, örneğin jimnastik konusundaki yazılarda bir Alman etkisi ve vurgusu görülmekle birlikte, doğrudan Alman Genç Dernekleri’nin mesaisi, bunların savaştaki hizmetleri, Alman ordusu gibi konularda da yazılar bulunmaktadır. Bu yazılarda Türk gençlerine örnek olması açısından Alman gençlerin savaştaki hizmetleri, yararları, fedakarlık ve kahramanlıklarından bahsedilmekte, bu konudaki çaba bir yandan da Alman Genç Dernekleri örneğinde, Genç Dernekleri mesaisinin özellikle savaş açısından ne kadar önemli olduğunun anlaşılması amacına da yönelmektedir. Bu yazılarda dikkat çekici bir diğer nokta, Osmanlı-Alman İttifakı’nın, bu ittifak dolayısıyla her iki milletin gençlerinin benzer bir şekilde eğitilmesinin ve bu çerçevede de Genç Dernekleri’nin öneminin vurgulanmasıdır. Osmanlı İmparatorluğu ile müttefikleri arasındaki ittifak ve bu ittifakın güçlülüğü Alman İmparatoru Wilhelm’in ve daha sonra da Avusturya-Macaristan İmparatoru

Şarl'ın İstanbul'u ziyaretleri dolayısıyla yazılan "Ta'zimât" yazıları çerçevesinde de vurgulanan noktalardır.

Fon Hof'un ayrılması ve savaşın bitmesi ile Osmanlı-Alman İttifakı'nın sona ermesi ve savaşın bu iki ülkenin yenilgisi ile sonuçlanması nedeniyle, derginin ikinci ve üçüncü yıllarında Alman Genç Dernekleri, Alman Ordusu, Osmanlı-Alman İttifakı konularını içeren yazıların artık yer almadığı, Selim Sırrı'nın ayrılışı ile beden terbiyesi, talim ve oyunlar konusundaki yazıların da azaldığı görülmektedir. Buna karşılık bulaş hastalıklar ile ilgili yazılarda bir artış gözlemlenmekte, ruhi ve ahlaki terbiyeye ilişkin yazılar da devam etmektedir.

Dergideki yazıların bir çoğunda da Osmanlı'daki eğitim sistemindeki eksikliklerin ele alındığı ve bazı önerilerde bulunulduğu görülmektedir. Bu yazılara bakıldığında en önemli eleştiriler, beden terbiyesi ve sağlık korumaya fazla önem verilmediği gençlerin becerikli, müteşebbis olarak yetiştirilmediği, gençleri "kuvvetli, cesur ve kahraman" olarak yetiştiren eski terbiye usullerinin terk edildiği gibi olumlu gelişmelerin de takip edilmediğidir.

Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatı, amacı, derneklerin mesaisi, ülke çapındaki örgütlenmenin durumu da dergideki yazıların konuları arasındadır. Yine çoğunluğunu Selim Sırrı ve Von Hoff'un kaleme aldığı bu yazılarla amaçlanan, yanlış anlaşıldığı düşünülen ve dolayısıyla da "yanlış" uygulamalara neden olan, Osmanlı Genç Dernekleri'nin amacının tam ve doğru bir biçimde anlatılması, bunun yanı sıra örgütlenmede gelenekten ve yapılan çalışmalardan herkesin haberdar edilmesidir. Bu çerçevede derginin birinci sayısında, 1917 yılı Temmuz ayı ortalarına kadar vilayet ve müstakil livalarda kurulmuş Genç Dernekleri'nin sayısını gösteren bir liste yayınlandığı gibi¹⁵⁹, 2. sayıdan itibaren de her sayının sonunda, altında Müfettiş-i Umumilik imzası bulunan ve dernek haberlerine ayrılan "Genc Dernekleri Postası" başlıklı bir bölüm yayınlanmıştır. Bu bölümde yeni örgütlenen ya da örgütlenmiş bulunan dernekler ve bunların faaliyetleri hakkında bilgi verildiği gibi, Müfettiş-i Umumilik tarafından kaleme alınan duyurular, uyarılar ve teşekkür

---

¹⁵⁹ "Genc Derneklerinin Mikdarını Natık Cedvel", **Osmanlı Genc Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.14-15. Bu cetvelin hem orijinal görüntüsü, hem Türkçe harf ve rakamlarla yazılmış biçimi için bkz. **Ek 34**. Bu liste Toprak tarafından da Türkçe harf ve rakamlarla yayınlanmış, Sarısamancıoğlu da metin içinde bu listedeki bilgilerin tamamını vermiştir. Toprak, "İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri"..., s.112-113; Toprak, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Paramiliter...", s.532; Sarısamancıoğlu, "Birinci Dünya Savaşı Sırasında İhtiyat...", s.447

yazıları da bu bölümde yayınlanmıştır.¹⁶⁰ 15. sayıdan itibaren de yine Müfettiş-i Umumilik imzası ile “Genç Dernekleri Kıyafeti/Kılığı” başlıklı yazılar yayınlanmıştır.

Derginin genellikle ilk sayfalarında, kandiller, Ramazan ayının başlaması, Padişah’ın tahta çıkışının yıldıönümü ve müttefik ülke imparatorlarının İstanbul’u ziyaretleri gibi nedenlerle Müfettiş-i Umumilik tarafından kaleme alınmış bazı kısa kutlama yazıları da yayınlanmıştır.

Dergi yayınlanmaya başladıktan sonra, Dahiliye Nezareti’nden bu derginin yayınlanmasına devam edilmesi için yardımlarda bulunulması istenmiş, Müfettiş-i Umumi Vekili imzasıyla gönderilen yazıda, 10 nüsha takdim edildiği bildirilerek, gerekli kişilerce değerlendirmede bulunulması ve arzu edenlerin dergiye abone olmaları konusunda izin verilmesi istenmiştir.¹⁶¹

4.3. Osmanlı Genç Dernekleri’ni Ülke Çapında Örgütleme Çalışmaları

Osmanlı Genç Dernekleri hakkında hazırlanan kanun tasarısı kabul edilip, bir Geçici Kanun olarak yürürlüğe konulduktan sonra, dernekler teşkilatını, amaçlarını ve yararlarını tanıtmak amacıyla yoğun bir propaganda faaliyetine girişildiğini, derneklerin idaresi ve bu konuda yapılacak çalışmaları yürütmek ve denetlemek üzere bir Müfettiş-i Umumilik kurulduğunu ve Müfettiş-i Umumiliğin, dernekleri tanıtmak, benimsetme, rehberleri yetiştirme, kurulan dernekleri ve faaliyetlerini denetleme yönünde, gazete ve dergilerde makaleler yayınlama, gerek İstanbul’da gerekse Anadolu’da belli merkezlerde teftişler yapma, konferans, tatbikat ve sinema gösterimleri düzenleme yönünde faaliyetler gerçekleştirdiğini, ayrıca bir yayın faaliyetine de girişerek önce bazı kitapçıklar daha sonra da aylık bir dergi

---

¹⁶⁰ Ancak 12. sayıdan sonra bu bölüme rastlanılmamakla birlikte, bazı sayıların arka kapağında, mahalli derneklerle ilgili bilgileri “Osmanlı Genç Dernekleri Postası” adı altında yayınlamayı düşündükleri belirtilerek, askerlik şubesi başkanları, Genç Dernekleri Murahhasları ile umumi rehberler, okul müdürleri ve mahalli rehberlerden teşkilatla ilgili konularda Müfettiş-i Umumiliği haberdar etmeleri istenmektedir. Fakat, böyle bir bölüme bir daha rastlanılmamıştır. Müfettiş-i Umumilik imzası taşıyan bazı duyuru, teşekkür ve haber nitelikli yazılar da ayrı başlıklar altında yayınlanmıştır.

¹⁶¹ BOA., DH.UMVM, 150/41, 2.Z.1335

yayınlamaya başladığını yukarıda gördük. Bu kısımda da derneklerin ülke çapında kurulması yönündeki çabaları ele alacağız. Bu çerçevede Müfettiş-i Umumilik, Harbiye Nezareti, Dahiliye Nezareti ve vilayetler ile müstakil livalar arasında bu konuda yapılan yazışmaları, taşradaki derneklerle ilgili haberleri inceleyerek Osmanlı Genç Dernekleri'nin ülke çapında örgütlenmesi çalışmalarını ve bu çalışmaların ne gibi sonuçlar verdiğini inceleyeceğiz.

Osmanlı Genç Dernekleri'nin her yerde hemen örgütlenmeye başlaması amacıyla, Maarif Nezareti ve Dahiliye Nezareti tarafından ilgili yerlere geçici kanun gönderilmiştir. Maarif Nezareti'ne bazı maarif müdürlüklerinden gönderilen yazılarda kaza ve nevahi müdürlüklerine göndermek amacıyla bir miktar daha gönderilmesi istenmiştir.¹⁶² Geçici Kanun'un 13 Nisan 1332 (26 Nisan 1916) tarih ve 6331/147 numaralı genelge ile Dahiliye Nezareti tarafından vilayetlere ve müstakil livalara gönderilmiştir.¹⁶³ Bir süre sonra da ekinde Genç Dernekleri Müfettiş-i Umimiliği tarafından hazırlanan Osmanlı Genç Dernekleri Talimatnamesi'nin bulunduğu bir başka genelde daha gönderilmiştir. Bu genelgede, vatanın gençlerini “her türlü zorluğa dayanıklı”, “vakur”, “intizamperver” olarak yetiştirmek ve bu sayede, *“hal-i hazırda olduğu gibi her zaman menâfi’i memleketi müdâfaaya kâdir bulundurarak vatanımıza mes’ûd bir istikbâl sağlamak gâyesine ma’tûf bulunan(...)”*¹⁶⁴ Genç Dernekleri teşkilatının kurulması ve gençlerin Talimatname'ye göre tatbikatlara başlaması yolunda, İstanbul okullarında başlatılan çalışmaların ve bu konudaki teşviklerin iyi sonuçlar verdiği bildirilerek, taşralı gençlerin de zorunlu olmakla beraber, faydalı yürüyüşler ve gezintilerle ruhi ve bedeni gücün artması ve çoğunlukla zamanlarını boş geçirmekte olan gençlerin, yararlı işlerle meşgul edilmesi amacıyla hizmet eden dernek talimlerine, tam bir şevk ve istekle başlayacaklarının düşünüldüğü ifade edilmektedir.¹⁶⁵ Müfettiş-i Umumi Miralay Von Hoff'un da yakında taşradaki derneklere ders ve tatbikat gösterme kararı verdiği bildirilen genelgede, gönderilmiş olan mecmuadaki Kanun ve Talimatname'ye göre, dernekler teşkilatına hemen başlanılması ve gürbüz ve dinçlerin bu derneklere alınmasını sağlamak üzere Harbiye Nezareti ile Genç Dernekleri'nin mecmuada

¹⁶² BOA. MF.MKT, 1215/23-13, 14, 28.Ca.1334 .

¹⁶³ ATASE, 1825.403.1.3

¹⁶⁴ A.y.

¹⁶⁵ A.y.

bulunan beyannamelerinin, mülhakata da gönderilmesi ve gerekli tebligatın yapılması istenmiştir.¹⁶⁶

Genç Dernekleri Talimatnamesi, 30 Mayıs 1332 tarihinde postaya verilmiş,¹⁶⁷ bunlardan her vilayete 65'er adet gönderildiği, Erzurum, Van, Bitlis ve Basra vilayetlerine ait olanların ise, oralarda sürmekte olan savaş nedeniyle elde tutulmakta olduğu ve uygun zamanda bunların da gönderileceği, Dahiliye Nezareti Umur-u Vilayat-ı Mahalliye Müdüriyeti'nden Von Hoff'a bildirilmiştir.¹⁶⁸ Anlaşılacağı üzere Harbiye Nezareti ya da Müfettiş-i Umumilik yapılması istenenleri Dahiliye Nezareti'ne bildirmekte, Dahiliye Nezareti de gerekli emirleri vilayet ve müstakil livalara göndermektedir. Vilayet ve müstakil livalardan gelen cevaplar da çoğu kez yine Dahiliye Nezareti aracılığıyla Harbiye Nezareti ve Müfettiş-i Umumiliğe bildirilmektedir.

Bu çerçevede, Genç Dernekleri'nin mümkün olan her yerde bir an evvel kurulması için, kendilerine bu konuda yardımcı olacak Geçici Kanun ve Talimatname'nin ilgili yerlere gönderilmesinden yaklaşık bir ay sonra, yukarıda sözünü ettiğimiz genelge ile hemen başlanması zorunluluğu bildirilen Genç Dernekleri teşkili konusunda, şimdiye kadar neler yapıldığı, 26 Haziran 1332 tarih ve 3393/331 numaralı umumi telgraf ile de Erzurum, Bitlis, Basra, Hicaz, Van, Yemen Vilâyetleri, Asir Mutasarrıflığı ve Medine-i Münevvere Muhafızlığı haricindeki vilayetlerden ve müstakil livalardan sorulmuştur.¹⁶⁹ Bu telgrafın gönderildiği, Von Hoff'a da bir yazı ile bildirilmiş ve yazıda, Genç Dernekleri Talimatnamesi ile bu konudaki genelgenin İstanbul Vilayeti'nce de alınarak gerekli girişimlerde bulunduğu anlaşıldığı, ayrıca kendilerinin gerekli görmeleri halinde vilayet ile doğrudan doğruya haberleşmelerinin de uygun olduğu ifade edilmiştir.¹⁷⁰

---

¹⁶⁶ A.y. 2 Haziran (15 Haziran)'da Umur-u Mahalliye-i Vilayat Müdüriyeti tarafından Von Hoff'a gönderilen yazıda, Genç Dernekleri teşkilatının süratle icrasında dair vilayetlere ve müstakil livalara Nezaret'ten gönderilen genelgenin bir sureti sunulmuştur.(ATASE, 1825.403.1.2) Bu yazı 2 Haziran tarihli olduğuna göre yukarıda ele alınan, ancak altında tarih olmayan genelgenin, diğer belgelerde örneğin, ATASE, 1825.403.1.8'de ve BOA., DH.UMVM.,121/34,08.N.1334 ile 121/38,1335'de adı geçen 29 Mayıs 332 tarih ve 275 numaralı ve Genç Dernekleri teşkilatına bir an önce başlanması istenilen genelge olduğu düşünülebilir.

¹⁶⁷ BOA., DH.UMVM, 140/81-2, 16.L.1334

¹⁶⁸ BOA., DH.UMVM, 140/55, 5.L.1334

¹⁶⁹ BOA., DH.UMVM, 121/34, 8.N.1334

¹⁷⁰ ATASE, 1825.403.1.8

26 Haziran'da gönderilmiş olan sözkonusu telgrafta ve daha önce gönderilmiş olan yazıya, vilayetlerden ve müstakil sancaklardan verilen cevaplar, kısa bir süre sonra gelmeye başlamıştır. Ankara, Haleb, Mamuret-el-Aziz, Musul, Bolu, Sivas, Silifke ve Maraş'tan gönderilen telgraflarda mecmuaların henüz kendilerine ulaşmadığı bildirmektedir.¹⁷¹ Bu mecmuaların gelmemiş olması da Genç Dernekleri kurma konusunda herhangi bir girişimde bulunmalarını engellemektedir. 20 Eylül gibi geç bir tarihte dahi Trabzon Valisi tarafından gönderilen telgrafta Genç Dernekleri Kanun ve Talimatnamesi'nden gönderilmesi istenmektedir.¹⁷² 21 Haziran'da Karasi'den gönderilen telgrafta, Karasi livasında merkez ve mülhakatda Genç Dernekleri teşkilatının tamamlandığı ve defterlerin hazırlanarak, şubelere gönderildiği ve talimlere devam edilmekte olduğu bildirilmiştir.¹⁷³ 27 Haziran'da ise Edirne, Eskişehir ve Kal'a-i Sultaniye'den cevaplar gönderilmiştir. Edirne'den gönderilen telgrafta, Edirne'de Genç Dernekleri Kanunu ve Talimatnamesi'ne göre defterlerin hazırlanmakta olduğu ve 10 Temmuz'da talimlere düzenli olarak başlanabilmesi için hazırlıklara devam edildiği bildirilmiştir.¹⁷⁴ Edirne'den gönderilen bir diğer yazıda ise, Kanun ve Talimatname'nin ancak okullarda ve bazı kasabalarda uygulanabileceği, bütün köy ve kasabalarda haftada üç gün gençleri işlerinden alıkoyup talimlere devamlarını sağlamanın güç olduğu, ayrıca tüm halk için geçerli bir tatil günü olmamasının da bu işi zorlaştırdığı ifade edilerek, öncelikle Cuma gününün Müslim, gayrimüslim bütün halk için zorunlu tatil günü haline getirilmesi önerilmiştir.¹⁷⁵ Eskişehir'de, 26 Haziran 332 Mayıs mecmuasının önceki gün alındığı, Genç Dernekleri teşkilatının şimdiki durumda yalnız liva ve kaza merkezleriyle, öğretmen bulunan köylerde yapılacağı, çünkü, livada bulunan dört yüze yakın genç için yeterli öğretmen bulunamadığı¹⁷⁶; Kal'a-i Sultaniye'de ise, mecmuanın 27 Haziran'da geldiği, Genç Dernekleri konusundaki girişimlerden zaman zaman bilgi verileceği ifade edilmektedir.¹⁷⁷ Bursa Valisi tarafından 28 Haziran'da gönderilen telgrafta ise, Genç Dernekleri'ne dair olan Nizamnamelerin 9

¹⁷¹ BOA., DH.UMVM, 140/63-3/4/8/11/12/14/16/21, 8.L.1334; DH.UMVM, 140/81,16.L.1334

¹⁷² BOA., DH.UMVM, 141/65, 9.Z.1334

¹⁷³ BOA., DH.UMVM, 141/21, 8.Za.1334

¹⁷⁴ BOA., DH.UMVM, 140/63-6, 8.L.1334

¹⁷⁵ BOA., DH.UMVM, 145/42-1, 12.R.1335

¹⁷⁶ BOA., DH.UMVM, 140/63-10, 8.L.1334

¹⁷⁷ BOA., DH.UMVM, 140/63-9, 8.L.1334

Haziran 332 tarihinde genelge olarak kendilerine ulaştığı ve aynı tarihte mülhakata da gönderildiği, Mayıs Tahrirat-ı Umumiyye Mecmuası'nın gönderildiğine dair olan yazının da 13 Haziran 332 tarihinde gelmekle birlikte, mecmuaların 22 Haziran 332 tarihinde ulaştığı, mülhakatta ve merkezde gereken yerlere gönderilip, Genç Dernekleri hakkında da ayrıca gerekli işlemlerin yapıldığı, ancak jandarma subaylarının noksanlığı nedeniyle burada mevcut bir jandarma okulundan bazı kişilerin derneklerde muallim sıfatıyla istihdamının düşünüldüğü ve sonucun ayrıca bildirileceği¹⁷⁸ ifade edilmiştir. Konya'dan 30 Haziran'da gönderilen telgrafta ise Genç Dernekleri teşkili için gerekli girişimlerde bulunulduğu, bu çerçevede talimatnamelerin merkezdeki bütün okullara gönderildiği¹⁷⁹; İzmit Mutasarrıfı'nın 2 Temmuz tarihli telgrafında, Genç Dernekleri teşkilatı hakkındaki kanunun kendilerine ulaşmasının ardından merkez livada bu teşkilata esas olacak defterlerin tab edildiği ve 3 Temmuz'da defterlerin tamamlanacağı, Gürbüzler için Darümuallimin beden eğitimi öğretmeninin rehber tayin edildiği ve talimlere başlanılacağı bildirilmektedir. Telgrafta ayrıca Kandıra ve Karamürsel'de düzenli talimler yapılmakta olduğu ve mülhakatta da çok az bir zaman içinde Kanun ve Talimat'ın uygulanmaya başlamasının kesin olduğu ifade edilmektedir. Köylerde ise Genç Dernekleri teşkil edecek yaşta bulunanlar ve hatta daha küçüklerin bile hasat işleriyle meşgul oldukları ve rehberlik edecek öğretmenlerin de kısmen askerde bulunmaları nedeniyle Genç Dernekleri yapılamadığı, bununla birlikte nahiye merkezi ve mümkün olabilen köylerde icra edilmekte olduğu¹⁸⁰; 7 Temmuz'da İzmir'den gönderilen telgrafta Genç Dernekleri kurulmasına başlanıldığı¹⁸¹; Çatalca Mutasarrıfı'nın 5 Temmuz 332'de gönderdiği telgrafta, Genç Dernekleri teşkilatına ait defterlerin hazırlandığı, rehberlerin tayinine de başlandığı, halkının çoğunluğu askerde olan yerlerde, gençlerin asker ailelerine yardım etmek ve harman işleriyle meşgul olmaları dolayısıyla, talimlerin biraz tehire uğrayacağı¹⁸² bildirmektedir. Bağdat'tan gönderilen telgrafta, mecmua ve genelgenin kendilerine ulaştığı, Kanun

¹⁷⁸ BOA., DH.UMVM, 140/63-2/3, 8.L.1334

¹⁷⁹ BOA., DH.UMVM, 140/63-20, 8.L.1334

¹⁸⁰ BOA., DH.UMVM, 140/63-13, 8.L.1334

¹⁸¹ BOA., DH.UMVM, 140/63-19, 8.L.1334

¹⁸² BOA., DH.UMVM, 140/63-15, 8.L.1334

ile Talimatname'nin mülhakata da gönderildiği¹⁸³; Kayseri'den gönderilen telgrafta ise, defterlerin hazırlandığı ve rehber tayinine başlandığı bildirilmektedir.¹⁸⁴ Yine Karasi'den gönderilen telgraflarla da, Mayıs mecmuasının 15 Haziran'da geldiği ve 20 Haziran'da mülhakata da gönderildiği¹⁸⁵, gürbüz ve dinçlere ait defterlerin muhtarlara hazırlatıldığı¹⁸⁶, merkez ve mülhakatta defterlerin hazırlandığı ve şubelere gönderildiği, talimlerin de devam etmekte olduğu¹⁸⁷ bildirilmiştir.

Daha sonraki günlerde de cevaplar gelmeye devam etmiştir. Menteşe'den gönderilen 21 Temmuz 332 tarihli telgrafta, teşkilata başlandığı ve bazı kazalarda tamamlandığı bildirilmekte, bazı yerlerde ise *“efrâdın ta'lim ve terbiyelerinin lâyıkiyle te'mini için”* piyade ve idman talimatnamelerine ihtiyaç olduğundan bunlardan on ikişer nüshasının Harbiye Nezaret Celilesi'nden alınıp gönderilmesine izin verilmesi istenmektedir.¹⁸⁸ Yine 21 Temmuz'da Şile Kaymakamlığı'ndan gönderilen yazıda, Genç Dernekleri hakkındaki Talimat'ın üçüncü maddesi gereğince defterlerin hazırlandığı ve bir nüshasının jandarma bölük kumandanlığına, diğer nüshasının da Şile Askerlik Şubesi Başkanlığı'na gönderildiğinin Jandarma Takım Kumandanlığı'ndan bildirildiği, Gürbüz Dernekleri için kaza merkezinde öğretmenlerce bir dereceye kadar talimlerin yaptırıldığı, ancak hasat zamanı olması ve bunda 314 doğumluların sevk edilmesi nedeniyle, Dinç Dernekleri teşkilatı yapılmasının şimdilik zor olacağı ifade edilmiştir.¹⁸⁹ İzmit'ten 26 Temmuz 332'de gönderilen bir diğer telgrafta ise, *“Kandıra, Geyve ve İznik kazalarında gürbüz dernekleri teşkil ve ta'lîmlere başlanıldığı gibi merkez livada dahi teşkilât bi-l-ikmâl dünkü pazar ertesi günü genc ve gürbüzlerin ta'lîmine mübâşeret olunduğu ve diğer mülhakatda dahi bugünlerde başlatılacağı mâruzumdur.”*¹⁹⁰ denilmektedir.

24 Temmuz 1332'da Gebze Kaymakamı'nın gönderdiği yazıda, Genç Dernekleri hakkında kendisi oraya gelene kadar hiçbir şey yapılmadığı, okulların tatilde olması nedeniyle öğretmenlerin çoğunun izinli olması ve kazada talimleri

¹⁸³ BOA., DH.UMVM, 140/81, 16.L.1334

¹⁸⁴ BOA., DH:UMVM, 140/63-17, 8.L.1334

¹⁸⁵ BOA., DH.UMVM, 140/63-7, 8.L.1334

¹⁸⁶ BOA., DH.UMVM, 141/7, 02.Za.1334

¹⁸⁷ BOA., DH.UMVM, 141/21, 08.Za.1334

¹⁸⁸ BOA., DH:UMVM, 140/81, 16.L.1334

¹⁸⁹ BOA., DH.UMVM, 140/93, 24.L.1334

¹⁹⁰ BOA., DH.UMVM, 140/74, 13.L.1334

yürütebilecek jandarma astsubayı bulunmaması nedeniyle şimdilik yalnız gürbüz ve dinçlerin birer defterinin hazırlandığı ve Takım Kumandanlığı'nca Üsküdar Bölük Kumandanlığı'na gönderildiği bildirilmiştir.¹⁹¹ Aynı tarihte, Beykoz Kaymakamı'nın gönderdiği yazıda ise, kazanın sahil kısmında Genç Dernekleri teşkilatı yapıldığı ve hazırlanan cetvelin Polis Merkez Memurluğu'ndan Çengelköy Askerlik Şubesi Başkanlığı'na gönderildiği bildirilmiştir.¹⁹² 20 Ağustos'da gönderilen bir diğer yazıda ise, örneğine göre hazırlanan cetvellerden Gebze ve Kartal kazalarına ait olan cetvellerin İzmit Askerlik Şubesi'ne ve merkez liva kazasına ait cetvelin de Üsküdar Askerlik Şubesi'ne gönderildiği Üsküdar Mutasarrıflığı'ndan; Kanun ve Talimatname'ye göre 17 yaşındaki gençlerin künyelerini içeren cetvellerin de hazırlanarak Adaların bağlı bulunduğu Kadıköy Askerlik Şubesine gönderildiği ve diğer 12-17 yaş arası onlanların da okullarda Büyükada ve Heybeli Numune Okulları müdürleri aracılığıyla Gürbüz Dernekleri teşkilatlarının tamamlandığının, Adalar Kaymakamlığı'ndan bildirildiği ifade edilmektedir.¹⁹³ 10 Eylül'de gönderilen bir diğer yazıda ise, İstanbul nüfus şubeleri dahilinde yaşları 12-17 arası olan gençlerin miktarını gösteren cetvelin gönderildiği bildirilmiştir.¹⁹⁴

Bu telgraflardan anlaşılacağı üzere, birçok yerde Kanun ve Talimatname'yi içeren mecmuaların ulaşmaması nedeniyle, teşkilata başlanamamıştır.¹⁹⁵ Bazı

¹⁹¹ BOA., DH.UMVM, 140/93, 24.L.1334

¹⁹² BOA., DH.UMVM, 140/93, 24.L.1334; 8 Ağustos'da Dahiliye Nezareti tarafından Von Hoff'a gönderilen yazı ile de Genç Dernekleri teşkilatı hakkında İstanbul vilayetinden son olarak gönderilen yazıda, Beykoz kazasınca teşkilat yapıldığı ve örneğine uygun olarak hazırlanan cetvellerin Çengelköy Askerlik Şubesi Başkanlığı'na ve Beyoğlu livası dahilinde jandarma mıntıkası için hazırlanan defterlerin mensup oldukları şubelere gönderildiğinin, Üsküdar ve Beyoğlu Mutasarrıflıkları'nın yazılarından anlaşıldığı ve Genç Dernekleri hakkındaki cetvelin polis dairesince örneğine göre hazırlandığı ve Numune okullarında Gürbüz Dernekleri yapılarak talimlere devam edildiği ve çeşitli anasır okullarında da teşkilatın yapılmasına Büyükada ve Heybeli Numune okulları müdürlerinin memur edildiği ancak, okulların tatil zamanına denk gelen şu sıralarda Gürbüzlerin talimlerine devam edilip edilmeyeceğinin öğretmenler heyetince bilinemediğinin Adalar Kaymakamlığı'ndan bildirildiği, Bağdat'dan gelen telgrafta ise, Genç Dernekleri Kanun ve Talimatnamesi'ni içeren kitapçığın mülhakata da gönderildiğinin ve neticenin ayrıca bildirileceğinin ifade edildiği bildirilmiştir. ATASE., 1825.403.1.13; İstanbul Vilayeti'nden Dahiliye Nezareti'ne gönderilen 31 Temmuz 1332 tarihli sözkonusu yazı için bkz. BOA., 149/54, 19.L.1335

¹⁹³ BOA., DH.UMVM, 141/22, 8.Za.1334; Bu bilgiler Dahiliye Nezareti Umur-u Vilayat Müdüriyeti tarafından 24 Ağustos'ta yazılan bir yazı ile Von Hoff'a bildirilmiştir. ATASE., 1825.403.1.26

¹⁹⁴ BOA., DH.UMVM, 150/47, 6.Z.1335

¹⁹⁵ Maliye memurları tarafından da Genç Dernekleri Kanunu ve Talimatnamesi'nden talep edilmiş, bu nedenle Maliye Nazırı 23 Temmuz 1332 tarihinde Harbiye Nezareti'ne yazdığı yazı ile bunlardan 100 nüsha daha gönderilmesini istemiş ve istenilen sayıda Kanun ve Talimatname gönderilmiştir. ATASE., 1825.403.1.10-1.11. Gerekli yerlere gönderilmek üzere Posta ve Telgraf ve Telefon Nezareti'ne gönderilen talimatnamelerin nerelere ulaştığı konusunda bu Nezaret tarafından da Müfettiş-i

yerlerde defterlerin hazırlandığı ve talimlere başlamak için gerekli hazırlıklar yapılmaya başlandığı, talimlere başlanılan yerlerin ise genellikle şehir merkezleri olduğu görülmektedir. Köylerde teşkilat yapılmamasının nedenleri olarak, rehberlik yapacak kişilerin genelde askerde olmaları ve gençlerin de çoğu yerde, savaşa giden erkeklerin tarımda yarattığı boşluğu doldurmak üzere hasat işleriyle meşgul olmaları gösterilmiştir. Bu telgraflardan Kanun'un kabul edilmesinin üzerinden yaklaşık üç ay geçmesine rağmen bir çok yerde teşkilata hiç başlanılmadığı, başlanılan yerlerde de henüz tüm gençlerin –özellikle de köydekilerin ve genel olarak dinçlerin- talimlerinin sağlanamadığı anlaşılmaktadır.

Bu durum karşısında gerek Harbiye Nezareti, gerekse Müfettiş-i Umumilik bu konuda daha fazla çaba gösterilmesi yönünde, vilayetlere ve müstakil livalara gerekli emirlerin gönderilmesi için, sürekli olarak Dahiliye Nezareti'nden ricada bulunmuşlardır. Yapılan yazışmalar incelendiğinde, Harbiye Nezareti'nin kendisine bağlı olarak kurulan bu dernekler konusunda neler yapıldığını sürekli takip ettiği görülmektedir. Örneğin, Harbiye Nezareti'nden 11 Temmuz 1332 tarihinde teşkilat konusunda neler yapıldığı hakkında gönderilmiş olan yazıya, Dahiliye Nezareti tarafından 16 Ağustos 1332 tarihinde verilen cevapta, Genç Dernekleri Kanunu'na göre taşralarda bir an evvel işe başlanıp, bu derneklerin kurulması gereği yönünde Müfettiş-i Umumilik'ten gelen yazı üzerine, vilayetlere bu konudaki Kanun ve Talimatname'yi içeren mecmuaların gönderildiği ve dernek kurulması ile ilgili olarak vilayetlerden gelen cevaplar üzerine, Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiği'ne bilgi verildiği ifade edilmektedir. Yine bu cevapta, Miralay Von Hoff'un Batı Anadolu vilayetlerini seyahat ederek, belirli merkezlerde rehberlere ders ve tatbikat gösterme kararı üzerine de, vilayetlere ve müstakil livalara gerekli tebligatın yapıldığı ve rehberlerin ders verilecek yerlerde zamanında bulunmaları için gerekli emirlerin verildiği bildirilmektedir.¹⁹⁶

Harbiye Nazırı adına 31 Temmuz 1332 tarihinde Dahiliye Nezareti'ne gönderilen bir diğer yazı ile de, *“Bir müddetden beri teşekkül eden ve âtîde memleket nâmına büyük ümidler perverde edilen Genc Dernekleri Müfettişliğinin”*

Umumiliğe bilgi verilmiştir. Bu konuda 21 Ağustos 1332 tarihinde gönderilen bir yazı için bkz. **ATASE**, 1825, 403, 1.24

¹⁹⁶ **ATASE**., 1825.403.1.15; **BOA**., DH.UMVM, 140/105, 29.L.1334

çalışmalarının kolaylaştırılması ve etkili olabilmesi için¹⁹⁷ şu konularda yardımda bulunulması istenmiştir:

- “1- Genc Dernekleri teşkilâtına başlanulub rehberlerin ta‘yin edilüb edilmediğinin vilâyâtdan telgrafla istizkâr olunması.
- 2- Me‘mûrin-i mülkiyyenin bu teşkilâta lâyıkiyle ehemmiyet vererek mevâd-ı müteallikanın sür‘at-i mümküne ile icrâsı ve devamlı bir tarzda ta‘kîbi
- 3- Genc Dernekleri teşkilâtının her yerde bi-l-amel tatbîki ve me‘m’urin-i mülkiyyenin himmet isâbet eden kısmının Dahiliye Nezâretince kontrol edilmesi”¹⁹⁸.

Harbiye Nazırı tarafından, mülkiye memurlarının Genç Dernekleri konusunda üzerine düşen görevleri yapmalarının öneminin, Dahiliye Nezareti’ne yazılan yazılarda önemle vurgulanmış olmasına ve Dahiliye Nazırı’nın gerekli emirleri vermesine rağmen, uygulamada bu memurların gereğince hareket etmedikleri, daha sonraki aylarda yine bu konularda yapılan yazışmalardan anlaşılmaktadır. Örneğin, 14 Kanunuevvel 1332 (27 Aralık 1916) tarihinde Harbiye Nazırı Enver Paşa, Dahiliye Nezareti’ne gönderdiği bir yazı ile Genç Dernekleri teşkilâtının gecikmeye uğramakta olduğu hakkında Birinci Kolordu Ahz-ı Asker Riyaseti’nden gönderilen yazının bir suretini takdim kıldığını bildirerek, gerekenin yapılmasını istemiştir.¹⁹⁹ Ekte sunulan ve “Birinci Kolordu Âhz-ı Asker Riyâsetinden mevrûd 9/ 10/ 32 tarih ve 19912 numarolu tezkere sûretidir” başlığını taşıyan yazıda:

“Genc Dernekleri teşkilâtının tekemmül ve terakkisi husûsunda me‘mûrin-i mülkiyyenin mu‘âvenet ve teshilât-ı lâzîmede bulunması olbâbdaki kanûnnâmeyle de te‘yîd buyurulmuş olmasına rağmen Eskişehir âhz-ı asker kalemine mürâcaat vak‘asına karşı teshilât iraesinden sarf-ı nazar teşkilâta medar olunacak künye defatirinin Kütahya ve Tavşanlı şu‘belerine sür‘at-i îadesine dair kalem-i mezkûr riyâsetinden Kütahya Mutasarrıflığına mükerreren takibe keyfiyyet edildiği halde el-veym defâtir-i mezkûrenin mezkûr şu‘bâta teslim etdirilemediği anlaşılmaqda olduğundan teşkilâtın devam-ı tehirine mahal bırakılmaması için icâb edenlere vesâya-ı mukteziye ifâsı ma‘rûzemdir.”²⁰⁰ denilmektedir.

¹⁹⁷ BOA., DH.UMVM, 140/105, 29.L.1334

¹⁹⁸ BOA., DH.UMVM, 140/105, 29.L.1334

¹⁹⁹ BOA., DH.UMVM, 144/34, 16.Ra.1335

²⁰⁰ BOA., DH.UMVM, 144/34, 16.Ra,1335

Harbiye Nazırı dinçlerin talim ve terbiyeleri konusunda Eskişehir ve Kütahya Mutasarrıflıkları'nın yardımında bulunmadıklarına dair Tavşanlı ve Karahisar Askerlik Şube Başkanlıkları'ndan gönderilen telgrafları da Dahiliye Nezareti'ne iletmiş ve buralara gerekli yardımlarda bulunmaları için emir verilmesini istemiştir ve bu konuda gerekli tebligat yapılmıştır.²⁰¹

Anlaşılaacağı üzere, mülkiye memurları Genç Dernekleri konusunda üzerine düşen bazı görevleri yerine getirmemekte, yukarıdaki örnekte olduğu gibi künye defterlerini gerekli şubelere teslimde gecikmekte ve bu durumdan şikayetçi olan askeri memurların, bu nedenle bazı yerlerde teşkilatın yapılmasının geciktiği uyarısı karşısında da Harbiye Nezareti, gerekli önlemleri alması için Dahiliye Nezareti'nden ricada bulunmaktadır.

Osmanlı Genç Dernekleri'nin her yerde kurulup okullarda ve okul haricindeki gençlerin talimlerinin gerçekleştirilmesi konusunda, yeterli çabanın gösterilmemesi ya da bazı olumsuz koşullar nedeniyle tam bir başarıya ulaşamaması, teşkilatı bütün ülkede yaygınlaştırmak ve ilerletmek isteyen Müfettiş-i Umumi Von Hoff tarafından da büyük bir sorun olarak görülmekteydi. Kendisi, teşkilatın tam olarak nerelerde yapılıp, nerelerde yapılamadığını öğrenmek için, Dahiliye Nezareti'nden bir liste hazırlanarak gönderilmesini istemiştir. Von Hoff'un, Dahiliye Nezareti Umur-u Vilayat Müdiriyeti'nin 27 Temmuz 332 tarih ve 3525 yazısına 3 Kanun-u Sani 332 (16 Ocak 1917) tarihinde verdiği cevapta, vilayetlerde ve müstakil livalarda mezkez ve taşra teşkilatının şimdiye kadar ne dereceye vardığını Müfettişlikçe meçhul olduğunu ve bu konunun bilinmesi ve takip edilmesinin önemli olması nedeniyle, “tezkere-i aliyeleri tarihten tarih-i ariziye kadar” geçen sürede hangi vilayetlerin ve müstakil livaların hangi mevkilerinde teşkilat icra edilmiş olduğunu gösteren bir listenin gönderilmesi istenmiştir.²⁰²

Bu arada bazı vilayet ve müstakil livalardan teşkilat konusunda neler yapıldığına ilişkin raporlar da gelmeye devam etmiş, özellikle 1916 sonu 1917 yılı

²⁰¹ BOA., DH.UMVM, 145/42-2/3/4, 12.R.1335

²⁰² BOA., DH.UMVM, 146/109-7, 30.Ca.1335; ATASE., 1825.403.1.32. Von Hoff ayrıca daha önce, 24 Kanunvevvel 1332 (6 Ocak 1917) tarihinde yazdığı bir yazıda da teşkilatın nerelerde kurulup nerelerde kurulmadığını takip edebilmek için ülkedeki vilayet, müstakil sancakların kaza, nahiye ve köylerini gösteren bir salnameye ihtiyaç duyulduğunu da bildirmiştir. ATASE., 1825.403.1.33. Dahiliye Nezareti Umur-u Mahalliye-i Vilayet Müdiriyeti'ne yazılan bu yazı için ayrıca bkz. BOA., DH.UMVM, 144/26, 12.Ra.1335

başlarında gönderilen bu raporlarda daha ayrıntılı bilgiler verilmeye başlanmıştır. Örneğin, Dahilye Nezareti'nin 10 Kanunuevvel 1332 (23 Aralık 1916) tarihli telgrafına Bağdat'tan gönderilen cevapta, Kerbela Sancağı dahilinde henüz hiç okul bulunmadığı, Divane livasında çeşitli nedenlerle Genç Derneği yapılmasının mümkün olmadığı, Kazimiye'de 428 mevcutlu Gürbüz Derneği'nin kurulduğu ve haftada iki defa talim yapılmakta olduğu, Mendeli'de teşkilatın kurulduğu ve mesafe tahmini talimleri yaptıkları, Girasan'da[?] mevsim şartları nedeniyle gençlerin devamlarının düzenli olmamakla beraber şimdiye kadar baş, el, gövde, ayak, avcılık ve nişancılık talimlerinin yapıldığı, Samara'da da talimlere devam edildiği, Azimiye'de kurulan Gürbüz Derneği'nde haftada iki defa beden terbiyesi talimleri yapıldığı, Harbiye'de ise, 39 mevcutlu Gürbüz Derneği'nde manga kolunda yürüyüş, bacak ve ayak talimleri yapıldığı ve gençlerin bu konudaki becerilerinin oldukça yüksek olduğu, Kütülamare kazasında, dernek teşkilinin "*ümid-i evzân fevâidin husûlüne imkân bulunmadığı cihetle*" daha sonraki bir zamana bırakıldığı ve Şite kazası savaş cephesi olması dolayısıyla Genç Dernekleri teşkilatının şimdilik burada icrasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir.²⁰³

Beyrut'tan gönderilen telgrafta ise, merkez vilayetde Genç Dernekleri teşkilatının idaresinin Darümuallimin ve Mekteb-i İptidaiye Terbiye-i Bedeniyye Muallimi Mustafa Ramiz Efendi'de olduğu, her okuldan birer rehber tayin edildiği, Kanun'a uygun olarak gençlerden bölükler oluşturularak Dinç ve Gürbüz derneklerinin kurulduğu, gençlere askeri, sıhhi ve ahlaki dersleri verildiği, haftalık programlarının önce Perşembe günleri Darümuallimin'de rehberlere sonra da rehberler tarafından gençlere okunmak suretiyle, çalışmaların birlik içinde sürdürülmesine çalışıldığı, Dinçlere birçok konuda dersler verildiği ve dernekler hakkında vilayet gazetesinde makaleler yayınlandığı ancak, yeterli miktarda öğretmen bulunamaması nedeniyle merkezde uygulanan programın aynı şekilde mülhakatta uygulanamadığı ifade edilmiştir.²⁰⁴

Diyarbakır'dan gönderilen telgrafta ise, Sultani'de Kanun'a göre kurulan Gürbüz Dernekleri'nde Cumartesi ve Pazartesi günleri olmak üzere haftada iki defa ikişer saat devam etmek şartıyla, beden terbiyesi talimleri gösterilmekte olduğu ve

²⁰³ BOA., DH.UMVM, 146/109-25, 30.Ca.1335

²⁰⁴ BOA., DH.UMVM, 121/35, 3.Ca.1335

havaaların uygun olduğu zamanlarda da Salı ve Perşembe günleri şehir dışına gidilerek tatbikat yapıldığı, ancak Dinçlerin talimlerinin, yeterli öğretmen ve subayların bulunmaması, jandarmanın da ordu için gerekli olan erzak ve saire sevkıyatı ve asker toplama işleriyle meşgul olduklarından talimlere memur kılınamayacaklarınının 33. Fırka Kalemî'nde Genç Dernekleri teşkilatına memur ve rehber olan Mülazım-ı Evvel Şükrü Bey tarafından bildirilmesi nedeniyle yapılamadığı bildirilmektedir.²⁰⁵

11 Kanunusani 1332'de Sivas'tan gönderilen telgrafta, köylerde ziraati ve orduya erzak nakliyatını aksatmamak konusunda 3.Ordu Kumandanlığı'ndan gönderilen yazı üzerine, köylede dernek teşkilatı yapılmamasına karar verildiği ve bu konudaki çabaların kasabalarda yoğunlaştırıldığı ifade edilmiştir.²⁰⁶

12 Kanunusani 1332 tarihinde Samsun'dan gönderilen telgrafta da, merkez ve mülhakat livada, Genç Dernekleri teşkilatına başlanıldığı, toplanabilen gençlerin talim ve terbiyelerine devam edilirken bir yandan da bu derneklere girmeleri mecburi olan gençlerin toplanmasına devam edildiği bildirilmekte ve merkezde Gürbüzlerin adedinin 6225, Dinçlerin adedinin ise 959 olduğu ve bunlardan ilköğretim okullarında 340 Gürbüz ve şubede 553 Dinç, Bafra kazasında 138 Gürbüz ve 28 Dinç, Çarşamba kazasında 60, Ünye'de 150 Gürbüz bulunduğu, liva namına 688 Gürbüz ve 580 Dincin toplanarak talimlerin yapıldığı ve ara sıra da gezintiler ve arazi talimleri yapıldığı ifade edilmiştir.²⁰⁷

Kütahya'dan 14 Kanunusani'de gönderilen telgrafta ise, liva ve kaza merkezlerinde teşkilat yapıldığı ve dinçlerin askerlik şubesi ve jandarma daireleri, gürbüzlerin de rehberleri marifetiyle talimlerinin yapıldığı, köylerdeki derneklere dahil olabilecek gençlerin ise, ziraat işleri ile meşgul olmaları nedeniyle bunların kaza merkezlerine getirilmesinin mümkün olmadığı gibi, merkezlerde de köylere gönderilecek subay bulunamaması nedeniyle şimdilik buralarda dernek kurulamadığı ifade edilmektedir.²⁰⁸ 31 Kanunusani'de gönderilen bir yazıda ise, dernek

²⁰⁵ BOA., DH.UMVM, 146/109-23, 30.Ca.1335

²⁰⁶ BOA., DH.UMVM, 146/109-10, 30.Ca.1335

²⁰⁷ BOA., DH.UMVM, 121/36, 5.Ca.1335

²⁰⁸ BOA., DH.UMVM, 146/109-9, 30.Ca.1335

defterlerinin hazırlanarak gönderildiği, henüz gönderilmeyen yerlerden de yakında gönderileceği bildirilmiştir.²⁰⁹

Maraş'tan 28 Kanunusani 1332 tarihinde gönderilen telgrafta, Genç Dernekleri Talimatı'na göre Çardak, Zeytun, Kızılca, Karakolhane merkezlerinde 315 ve 316 doğumlulara jandarma çavuş ve onbaşlıları tarafından havaların uygun olduğu zamanlarda idman talimleri yaptırıldığı ancak otuz sekiz gündür mecburen talimlere ara verilmek zorunda kalındığı bildirilmektedir.²¹⁰

Siirt'den gönderilen telgrafta, Genç Dernekleri teşkilatı tatbikatına başlanıldığı ve Dinç ve Gürbüzlere haftada iki defa beden terbiyesi ve diğer bazı talimlerin yaptırıldığı²¹¹; Adana'dan 21 Kanunusani 1332 tarihinde gönderilen telgrafta, okullardaki Gürbüz ve Dinçlerin talimlerinin yapıldığı ancak okul harici gençlerin derneklerinin henüz yapılamadığı²¹²; Trabzon Valisi'nin 28 Kanunusani 1332 tarihli telgrafında ise, Ordu'da okullarda ve okul haricinde birkaç aydan beri Gürbüz talimlerinin yapılmakta olduğu, rehberleri tayin edilmiş olan Gürbüzlerin baş hareketleri ve yürüyüş talimleri yaptıkları, teşkilatın köylerde de mümkün olduğu nisbette tatbik edildiği; Giresun'da ise derslerin başlamasıyla okullarda Gürbüz teşkilatına başlanması ve bunun okul haricinde de tatbikine önem verilmesi gerektiğinin bildirildiği, Rize'de ise mevcut şartlar nedeniyle bir şey yapılamadığı bildirilmiştir.²¹³

Konya'dan 29 Kanunusani 1332 tarihinde gönderilen telgrafta, merkez ve mülhakattaki okulların Genç Dernekleri teşkilatlarının yapıldığı, okul haricindeki gençlerin ise babaları askerde olduğundan işlerle ilgilenmek zorunda kaldıkları ve ancak çok az bir kısmının derneklere devam edebildiği,²¹⁴ aynı tarihte Niğde'den gönderilen telgrafta ise, Genç Dernekleri teşkilatının okullar ve askerlik şubesi merkezi bulunan kasabalarla sınırlı kaldığı, ve şubeler ile jandarma subaylarının yeteri kadar bulunmaması nedeniyle köylerde teşkilat yapılamadığı, ancak bu

---

²⁰⁹ BOA., DH.UMVM, 147/11, 6.C.1335

²¹⁰ BOA., DH.UMVM, 146/109-22, 30.Ca.1335

²¹¹ BOA., DH.UMVM, 146/109-19, 30.Ca.1335

²¹² BOA., DH.UMVM, 146/109-18, 30.Ca.1335

²¹³ BOA., DH.UMVM, 146/109-14, 30.Ca.1335

²¹⁴ BOA., DH.UMVM, 146/109-16, 30.Ca.1335

duruma bir çözüm bulunması için gerekli yazışmaların yapıldığı ve işin takip edildiği ifade edilmiştir.²¹⁵

Karahisar-ı Sahib'den biraz daha geç bir tarihte, 11 Mart 1333 (1917)'de verilen cevapta ise, Genç Dernekleri teşkilatı hakkındaki Geçici Kanun gereğince, merkez liva köy ve mahalle muhtarlarınca hazırlanmış olan Genç Dernekleri defterlerinin Karahisar Askerlik Şubesi'ne teslim edildiği, yeterli subay bulunmaması nedeniyle, liva merkezinde Dinçlerin zorunlu olarak öğretmen jandarma çavuş ve efradı tarafından sevk ve idare edildikleri ve çoğunluğunu okul öğrencilerinin oluşturduğu Gürbüzlerin de kurslara katılarak, bu iş için gereken yeteneklere sahip olduklarını gösterenler tarafından, Talimatname'ye göre talim ettirildikleri bildirilmektedir.²¹⁶

En ayrıntılı raporlar ise, Aydın Vilayeti ile Eskişehir, Mentеше ve İzmit Mutasarrıflıkları'ndan gönderilmiştir. 22 Kanunusani 1332 tarihinde, Aydın Vilayeti'ne ait olmak üzere, Aydın, Denizli, Manisa ve İzmir'den gönderilen raporlar şu yöndedir: Aydın livasında, Bozdoğan'da okullarda Gürbüzler talim ettirilmekte iseler de okul dışındaki gençlerin toplanıp talim ettirilemediği²¹⁷; Denizli livasında, merkezde, okullardaki Gürbüzlerin düzenli olarak talim ettirildiği ve okul haricindeki beş yüzden fazla gencin iki yüz kadarının da talimlere devam ettiği, Sarayönü'nde daha önce hem okula giden hem de okula devam etmeyen Gürbüzlerin düzenli olarak talimleri yapılmış ise de şimdiki halde okul haricindeki gençlerin çoğunluğunun ziraat işleriyle uğraşmaları dolayısıyla bunların talimlerinin yapılamayıp, sadece okula giden Gürbüzlerin talimleri ile meşgul olduğu²¹⁸; İzmir'de, merkezde, okula giden Gürbüzlerin talimleri yapılmakta olup, okul haricindekilerle henüz rehber sağlanamadığından dolayı talimlerin yapılmadığı, Menemen'de, okul Gürbüzlerinden iki kol oluşturularak Salı ve Cuma günleri talim ettirildikleri, okul harici Gürbüzlerin sayısının yüz elli olduğu ancak bunların düzenli olarak derneklere devamları sağlanamadığı, Nif'te, okullardaki Gürbüzlerin düzenli talimleri yapılmakla birlikte, rehberleri ayrılan okul harici gençlerin talim ettirilemediği, Bayındır'da, okullardaki Gürbüzlerin düzenli talimleri yapıldığı, okul haricindeki 40 Gürbüzün ise asker olup

²¹⁵ BOA., DH.UMVM, 146/109-17, 30.Ca.1335

²¹⁶ BOA., DH.UMVM, 146/109-24, 30.Ca.1335

²¹⁷ BOA., DH.UMVM, 146/109-5, 30.Ca.1335

²¹⁸ BOA., DH.UMVM, 146/109-6, 30.Ca.1335

gittiklerinin rehberleri tarafından bildirildiği, Tire’de, okullu Gürbüzlerin talim ettirildiği ancak okul haricindekilerin toplanamadığı, Ödemiş’te ise, 232 adet okullu Gürbüz bulunduğu ve bunların talimlerinin yapıldığı, okul haricindeki Gürbüzlerden de bir numune bölüğü kurulduğu ve kendilerine gece dersleri dahi verildiği²¹⁹; Manisa livasında, Manisa’da okula giden ve gitmeyen toplam 600 Gürbüz bulunduğu ve bunların talimlerine düzenli olarak devam edildiği, Akhisar’da da okullardaki ve okul haricindeki Gürbüzlerin düzenli olarak talim ettirildikleri, Eşme’de okullardaki Gürbüzlerin talimleri düzenli olarak yapılsa da okul haricindekilerin talimlerinin rehberlerinin görevden ayrılması nedeniyle yapılamadığı, Kula’da, okullu ve okul harici Gürbüzlerin sayısının 130 olduğu ve bunların büyük bir istek ile talimlere devam ettikleri, Kırkağaç’ta ise okul harici Gürbüzlerin devamları sağlanamadığından yalnız okullu Gürbüzlerin talimlerinin yapılabildiği²²⁰ ifade edilmiştir.

Eskişehir’den 28 Kanunusani 1332 tarihinde gönderilen raporda ise, merkez livada Tedrisat-ı İptidaiye Müfettişi Zeki, Turan Mektebi Müdürü Bayram Saveci, Mihaliççık kazasından Merkez Mektebi Baş Muallimi Nedim, Sivrihisar kazasından Mekatib Müdürü Behram Lütfi Beylerin, İstanbul’da Von Hoff’un verdiği derslere katıldıktan sonra rehber olarak görevlerine başladıkları; merkez livada rehberlik yapabilecek öğretmenlerin Maarif Müdüriyeti tarafından toplanıp 15 günlük bir ders verildiği ve dersleri Von Hoff’dan ders görenlerle, Darümuallimin İlm-i Terbiye ve Ruhîyye mualliminin verdiği ve arazi tatbikatının da gösterildiği; Eskişehir’de sekiz okulda Gürbüz teşkilatı yapıldığı gibi mahallelerin bölgelere taksim edilmesiyle 13 bölük oluşturulduğu ve her bölüğe eğitim gören muallimlerden birer rehber tayin edildiği; merkez rehberlerinin her onbeş günde bir Maarif Müdürü başkanlığında toplanarak Gürbüzlerin devamları ve gerekli tedbirlerin alınması için gerekli yerlere başvurulması yönünde kararlar aldıkları, şimdiye kadar jandarmadan yardımı istenildiği ve gerekli yardımların gösterildiği ancak, devamsızlık durumunda kanunen emredilen cezanın ebeveynlere uygulanmasına karar verildiği ve bunun için gerekli başvuruda bulunulduğu; eğitim ve talimlerin aynı şekilde devamını sağlamak için, merkez livada, Von Hoff’dan ders gören rehberlerin Maarif Müdürü nezdinde

²¹⁹ BOA., DH.UMVM, 146/109-4, 30.Ca.1335

²²⁰ BOA., DH.UMVM, 146/109-3, 30.Ca.1335

toplanarak on beş günlük ders planları hazırladıkları ve bunu bütün merkez rehberleri ile mülhakat baş rehberlerine gönderdikleri; merkezdeki gürbüzlerden arzu edenlere baş rehberler tarafından gece dersleri açıldığı ve devamda büyük bir istek görüldüğü, mülhakat da gürbüzlerin gece derslerine başlamak üzere oldukları; Mihaliççık merkezinde dernek dersleri açıldığı ve rehberlerin yetiştirildiği, merkez kaza okulu ile, Koyunağılı, Dağcı, Kayı, Üçbaşı köylerindeki öğrencilerin de talimlere devam ettikleri, okula devam etmeyen gençlerden de Mihaliççık'da bir kısım oluşturulduğu, Sazak, Saray, Dumreke, Belen, Haliloğlan, Çukurviran, Yayalar, Ömer, Ahvarözü, Güren, İğdeagaç, İğdeagaç Bala, Ahişeyh, Narlı, Kavak, Koyunağılı, Karakütüklü, Koca, İkkilise, Dinek, Gürlük, Sarıyar, Sultaniye köylerine de rehber yetiştirilmiş ise de talimlere layıkıyla devam edilemediği; Sivrihisar Merkez Numune Mektebi'nde Gürbüzlerin talimine yetiştirilmiş rehberler tarafından başlandığı, bundan başka, Kozağacı ve Karakaya köylerinde dernekler kurulduğu; Eskişehir merkez Dinç Derneği'nde ise gençlerin talim ve terbiyelerine memur edilecek subay bulunmadığından, Dinçlerin de öğretmenler tarafından talim ettirildikleri ifade edilmiştir.²²¹

2 Şubat 1332 tarihinde Menteşe Mutasarrıfı'nın gönderdiği raporda, Bodrum kazası merkezi ile okul bulunan bir köyde Genç Dernekleri tatbikatına devam edildiği, diğer yerlerde ise, öğretmen ve rehberlerin bulunmaması nedeniyle dernek teşkilatı yapılamadığı; Köyceğiz kazasında, Genç Dernekleri kurularak haftada üç gün talim ettirilmekte iken 315 ve 316 doğumlarının silah altına alınması ile talimlere ara verildiği; Milas kazasında, Genç Dernekleri teşkilatına başlanılarak askerlik şubesinde, kasabada mevcut gençlerin talim ve terbiyelerine çalışılmakta olduğu; Fethiye kazasında, 315 doğumlu gençlerin muayene edilerek sağlıklı olanlardan, üç takımdan oluşan Genç Dernekleri kurulduğu ve kaza merkez olmak üzere, çeşitli mıntıkalara ayrılarak, içlerinden kendilerine eğitimci tayin edildiği ve haftada iki gün talim ve terbiyelerine başlanarak kısmen başarılı olunmuşsa da hazırdaki koşullar nedeniyle devam edilmesine ve tamamlanmasına imkan olmadığı, yalnız resmi okullarda Talimat'a göre idmanlara ve diğer talimlere devam edilmekte olduğu; Marmaris kazasında, Genç Dernekleri teşkilatı hakkındaki Kanun

²²¹ BOA., DH.UMVM, 146/109-1/2, 30.Ca.1335; ATASE., 1842.66.1.5-1.6

uygulanmakla birlikte, 314 doğumluların silah altına alınmaları ve 315 ve 316 doğumlulardan da askerliğe elverişli olanların sevk edilmeleri ve ayrıca ziraat mevsimin gelmiş olması nedeniyle talimlerin yapılamadığı; merkez livada, Genç Dernekleri teşkili hakkındaki Geçici Kanun ve Talimatname gereğince liva dahilindeki okullarda Gürbüz teşkilatının yapıldığı ve tatbikatına devam edilmekte olduğu ve geçen sene tatil günlerinde tatbikat dersleri için bütün öğretmenlerin merkez livaya çağırılarak idman ve talimler gösterilmiş olduğu ve okullarda Dinç Dernekleri teşkilatına katılacak yaşta öğrenci bulunmadığından yalnız Gürbüzler teşkilatı yapıldığı²²² bildirilmiştir.

İzmit'ten 23 Şubat 1332 tarihinde gönderilen raporda ise, merkez livada Sultani, Darümuallimin, Zükûr İptidai mekteblerinde derneklerin kurulduğu ve talimatnameye göre tatbikata devam edilmekte olduğu; Dinç Dernekleri teşkilatı da yapılarak askeriyece talimleri yapılmaktayken “ahval-i hazıra” nedeniyle ziraat işlerinin bu yaşta gençlere kalması nedeniyle, “ziraat sektedar olmamak üzere” Harbiye Nezareti ile haberleşerek dinçlerin talimlerinin ertelenmesine karar verilmesi ve Ziraat Nezareti'nden bu konuda yazının gelmesiyle bu talimlere son verildiği; mezkeze bağlı nevahi dahilindeki köylerde ise, güzbüzlere öğretmenler idaresinde olmak üzere şimdiye kadar baş, kol, gövde, bacak ve ayak hareketleri, koşu ve sıçrama talimlerinin gösterilmiş olup, her köyde öğretmen olmaması ve bazı köylerin beş on haneden oluşması ve en küçük çocukların bile ziraat işleri ile meşgul olmaları gibi nedenlerle “tatbikatın temin ve inkişafı”nın mümkün olmadığı; Karamürsel kazasında merkez kaza ile bazı köylerde dinçlerden oluşan 224 mevcutlu bir bölük oluşturulup bunlara jandarma mıntika kumandanları tarafından programa göre haftada ikişer gün birer saat talim yaptırıldığı ve kaza merkeziyle üç köyünde Gürbüzlerden dört takım oluşturulduğu ve bunlara da haftada iki gün birer saat talim ve idman hareketleri yaptırıldığı, havaların uygun olduğu zamanlarda da tatbikat ve sıhhi ve yararlı oyunlar gösterildiği; İznik kazasında merkez kaza ile yirmi dört köyde Gürbüzler için rehber tayin edilen okul öğretmenlerinin geçen Ağustos ayında kazaya çağırılarak, burada kendilerine idman talimleri hakkında bilgi verildikten sonra köylerine geri gönderilerek oralarda teşkilat yapıldığı ve buralarda gerek ayrı

---

²²² BOA., DH.UMVM, 155/69, 6.Z.1336

gerekse toplu olarak baş, kol, gövde, ayak ve bacak hareketleri ve merkez kazada ayrıca çeşitli yürüyüşler talim ve tatbik olunmuş ise de bugünlerde düzenli ilköğretim okulları bulunmaması, köylerde öğretmenlerin sürekli değişmesi ve rehber ile araç bulmaktaki güçlük ve mevcut durum nedeniyle bütün gençlerin ziraat işleriyle uğraşması nedeniyle talimlerin ertelendiği bildirilmektedir. Adapazarı kazasına bağlı dört nahiye merkezi ile on bir köyde ve merkez kazada Gürbüz teşkilatı yapılıp, merkez kazadaki Gürbüzlerin Mekteb-i İdadi öğretmenlerinden seçilmiş rehberler, Dinçlerin ise askerlik şubesince sağlanan rehberler ile çeşitli talimler yaptırıldığı, köylerde ise bu görevi yerine getirecek öğretmen bulunamadığından çalışmalardan yeterince iyi sonuç alınmadığı bildirilmektedir. Kandıra kazası dahilinde de teşkilat yapılarak çeşitli köylerde, 1197 Gürbüz ve 399 Dincin haftada iki gün talim ettirildiği, şimdiye kadar dizi kolu, manga kolu ve yürüşleri, “resm-i ta‘zîm”, hazır ol, dörder saymak, sağa, sola, geriye dönmek, kol hareketleri – kolları yukarıya, yana ve daire biçiminde çevirmek- talimleri yapıldığı; Geyve kazasında, Dinç Dernekleri teşkilatı yapıldığı ve bunlar jandarmalar, Gürbüzler de öğretmenleri tarafından talim ettirilmekte iseler de ziraat işlerinden dolayı şu sıralar talimlerin ertelendiği; Yalova kazasında ise geçen sene Kanunuevvel’inde yirmi altı köy ile merkez kazada Genç Dernekleri kurulduğu, bunların jandarma karakol kumandanları tarafından haftada ikişer gün talim ettirildikleri ifade edilmiştir.²²³

Yukarıdaki raporlardan anlaşılacağı üzere birçok yerde, özellikle köylerde, rehber eksikliğinin yanı sıra ziraat işleri nedeniyle talimler yapılamamıştır. Savaş döneminde zirai nüfusun çoğunluğunun askerde olması nedeniyle, ziraat işlerinin aksamaması, hem halkın hem de ordunun erzak ihtiyacının karşılanabilmesi için birçok yerde gençler bu işleri üstlenmek zorunda kalmışlardır. Bir çok yerde Dinç Dernekleri’nin kurulamamasının ve talimlere devam edilememesinin nedeni ise 315 ve 316 doğumluların askere alınmaya başlanmasıdır. 29 Nisan 1915 tarihinde askerlik kanununda değişiklik yapılmış ve savaş sırasında 19 ve 20 yaşında olanların da askere çağrılabilceği hükmü getirilmiş, 7 Mayıs 1917’de ise daha aşağıya çekilmiştir.²²⁴

²²³ BOA., DH.UMVM, 146/109-26/27, 30.Ca.1335

²²⁴ Shaw, *The Ottoman Empire in World War I...*, s. 156

Ayrıca savaş döneminde ziraat işlerinin yanı sıra posta ve telgraf işlerinin de aksamaması istendiğinden, ilgili Nezaretler, Harbiye Nezareti'nden bu işlerde çalışan Gürbüz ve Dinçlerin de savaş süresince talimlerden istisnalarını rica etmişlerdir. Bu çerçevede, Posta ve Telgraf ve Telefon Nazır Vekili Ahmet Şükrü imzası ile gönderilen yazıda, Makriköy [Bakırköy] Posta ve Telgraf Merkezi dağıtıcılarından 315 doğumlu üç gencin haftada üç gün sabahları saat 9'dan itibaren iki saat Dinç talimleri yapmak üzere gönderilmelerinin, mahalli askerlik şubesi başkanlığından yazı ile istendiğinin ve bu konuda diğer merkezlerden de isteklerde bulunacağıının İstanbul Baş Müdüriyeti'nden bildirildiği, dört dağıtıcısı bulunan Makriköy merkezi gibi diğer merkezlerdeki dağıtıcıların da çoğunlukla Dinç talimlerine dahil olacak yaşlarda bulunmaları nedeniyle, bunların günde iki saat işten uzak kalmaları neticesinde posta, telgraf ve telefon işlerinin aksayacağı ifade edilerek, bunların talimlerden istisnaları için gerekenin yapıp, sonucun bildirilmesi istenmiştir.²²⁵

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nden 19 Kanunusani 1332 tarihinde Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya sunulan yazıda, ziraat işleri ile posta dağıtımının Gürbüz ve Dinçlerin talimleri nedeniyle aksamaması hakkında ekte sunulan emirname suretinin ordu emirnamesiyle yayınlanması isteğinin Ziraat ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nezaretleri'nden bildirildiği ifade edilmiştir. Emirnamede, ziraat ve posta işlerinin Gürbüz ve Dinç talimleri ile aksamaması için ziraat işlerinde kendilerine ihtiyaç duyulan Gürbüz ve Dinçler ile, posta, telgraf ve telefon memuriyetlerinde ve diğer memuriyetlerde bulunan Gürbüz ve Dinçlerin savaş süresince, sözkonusu memuriyetlerinin gereklerini yerine getirebilmeleri için talimlere katılmayabilecekleri ifade edilmiştir.²²⁶ Harbiye Nezareti, Genç Dernekleri Müfettiş-i Umimiliği'ne 30 Kanunusani 1332 tarihinde gönderdiği cevapta, ziraat ve posta işlerinde ve diğer resmi memuriyetlerde bulunan Gürbüz ve Dinçlerin savaş süresince talimlerden istisnaları hakkında verilen kararın, Ziraat ve Posta Nezaretleri'ne bildirildiğini belirtmiş ve ordu emirnamesiyle de yayınlandığının gerekli yerlere bildirilmesi istenmiştir.²²⁷

---

²²⁵ ATASE., 1825.403.1.40

²²⁶ ATASE., 1825.403.1.36

²²⁷ ATASE., 1825.403.1.38

Bunun üzerine, Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nden Maarif Nezareti'ne gönderilen 4 Şubat 1332 tarihli yazıda, Osmanlı Genç Dernekleri'nde Gürbüz ve Dinç yaşlarında bulunan posta dağıtıcılarının görevlerinin, Genç Dernekleri talimleri nedeniyle aksamaması nedeniyle, şimdilik bu talimlerden istisnaları hakkında Posta ve Telefon ve Telgraf Nezareti'nden gönderilen, 21 Kanunusani 1332 tarihli yazı üzerine Müfettişlik tarafından ziraat ve posta işlerinde ve diğer resmi memuriyetlerde bulunan Gürbüz ve Dinçlerin savaş süresince talimlerden istisnaları hakkında Harbiye Nezareti'ne yapılan arz ve teklifin kabul edildiği ve Ziraat ve Posta Nezaretleri'ne de bu durumun bildirildiği gibi, ordu emirnamesi ile de ilan edildiğinin 30 Kanunusani 1332 tarihli Harbiye Nezareti'nin yazısı ile bildirildiği, bu nedenle sözkonusu hizmetlerde görevli genç ve dinçlerin vazifelerine halel gelmemesi için, savaş süresince Genç Dernekleri talimlerinden istisnaları konusunda, gerek okullarda gerekse okul dışında bulunan rehberlere bilgi verilmesi için, konunun gereken yerlere bildirilmesi istenmiştir.²²⁸ Bu konuda alınan karar, 9 Şubat 1332 tarihinde Ordu Dairesi Başkanlığı'na da bildirilmiştir.²²⁹ Yine Müfettiş-i Umimilik'ten Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda da resmi memuriyetlerde bulunan gürbüz ve dinçlerin savaş süresince talimlerden istisnaları hakkında vilayetlere ve elviye-i gayr-i mülhakaya bildirilmesi istenmiştir.²³⁰

25 Kanunusani 1332 tarihinde İkinci Kolordu Ahz-ı Asker Riyaseti'nden Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'ne gönderilen yazıda ise, Süleymaniye Askerlik Şubesi bölgesinde kurulan Dinç Dernekleri'ne 100 kadar gencin kayıt olduğu, ancak bunların çoğunun mağazalar ve dükkanlarda çırak ve hademe olarak çalıştıkları ve hafta üç gün birer ikişer saat talimlere katılmaları nedeniyle işten çıkarıldıklarının, Fatih Askerlik Kalemi Başkanlığı'ndan bildirildiği ifade edilerek, Dinç Dernekleri'ne giren gençlerin talimlere devamları için çalıştıkları yerlerin sahiplerinden ve eğer resmi dairelerde çalışıyorlarsa bu dairelerin müdürlerinden, kendilerine izin verilmesi için gereğinin yapılması istenmiştir.²³¹ Buna verilen cevapta, ziraat, posta, telgraf ve telefon memuriyetleri ile diğer resmi memuriyetlerde çalışanların savaş süresince talimlerden istisnaları hakkındaki emirnamede,

---

²²⁸ ATASE., 1825.403.1.43

²²⁹ ATASE., 1825.403.1.38

²³⁰ BOA., DH.UMVM, 146/63-2, 14.Ca.1335

²³¹ ATASE., 1825.403.1.37

fabrikalarda ve müessesatta çalışan Dinçlerin talimlerden istisnaları hakkında bir kayıt olmadığı ve esasen buralarda resmi mükellefiyet dahilinde olanlar hakkındaki emirlerin malum olup, hizmetli olarak çalışanların talimlere devamının ve bunların subay ve astsubaylarca talimlerinin gerektiği, ancak işlerinin de aksamaması için bunların talim zamanlarının biraz azaltılmasının ve buldukları fabrikalarda bir subay tarafından uygun zamanlarda talim ettirilmelerinin uygun olacağı ifade edilmiştir.²³²

Yukarıda ele aldığımız raporlarda dikkat çeken bir diğer nokta da bazı yerlerde Dinçlere talim yaptıracak subay ve astsubayların bulunamamasından dolayı, bunların talimlerinin öğretmenler tarafından yaptırılmasıdır. Ancak, Geçici Kanun gereği 17 yaşından yukarı gençlerden oluşturulan Dinç Dernekleri'nde talimlerin subay ve astsubaylar yapılması zorunludur. Bu konuda oldukça hassas olduğu görülen Müfettiş-i Umimilik de, örneğin Eskişehir'den bu yönde gönderilmiş rapor üzerine, Birinci Kolordu Ahz-ı Asker Heyeti Başkanlığı'na 3 Şubat 1332 tarihinde bir yazı göndererek, Eskişehir'den gönderilen raporda, Dinçlerin talim ve terbiyeleri için ordu tarafından verilecek subay bulunamamasından dolayı bunların, Maarif'den verilen rehberlerce talim ve terbiye edildiklerinin ifade edilmiş olduğu ancak, Geçici Kanun'un 5. maddesinde, Dinçlerin berri, bahri, sıhhiye ve jandarma subay veya astsubayları tarafından sevk ve idare edileceğinin, Harbiye Nazırı'nın Beyannamesi'nin 7. maddesinde de takım ve bölük oluşturacak dinçlerin kumandan tarafından talim ve terbiye edileceğinin belirtildiği ve Dinçlere gösterilecek talimlerin "orduda askerlere gösterilen talimlerle hemen hemen aynı olduğu" ve bunun için de Dinçlerin mutlaka subay ve astsubaylarca talim edilmesi gerektiği ifade edilerek, orduya dahil olmaya aday bu Dinçlerin talimlerini, askeriyenin üstüne alması için Eskişehir ve civarında bulunan askerlik şubelerinin ve Başkanlığa bağlı diğer askerlik şubelerinin, Dinçlerin, Kanun'a göre talimleri hususunda gerekeni yapmalarının sağlanması istenmiştir.²³³

4 Şubat'ta Eskişehir Mutasarrıflığı'na gönderilen yazıda ise bir diğer noktaya, Gürbüzlerden "bölük" oluşturulması konusuna değinilmekte, sözkonusu raporda, mahallelerin bölgelere ayrılarak buradaki Gürbüzlerden 13 bölük oluşturulduğunun

²³² ATASE., 1825.403.1.44 ve 1.45

²³³ ATASE., 1842.66.1.7

ifade edilmesinden, Gürbüzlerin bölük teşkilatına dahil edildiğinin anlaşıldığı, oysa Genç Dernekleri Kanunu'nun 5. maddesi gereğince, Gürbüz Dernekleri'nin okul öğretmenleri veya mahalli hükümet tarafından dışarıdan seçilecek rehberlerce, Dinçlerin ise berri, bahri, sıhhiye ve jandarma subay ve astsubaylarınca talim ve terbiye edileceklerinin, Harbiye Nezaret Celilesi'nin Genç Dernekleri Talimatnamesi'nin 7. maddesinde de Dinçlerden bölük ve 8. maddesinde de Gürbüzlerden kısım oluşturulacağı yazılı olduğu belirtilerek, bu konuda gereken yerlere bilgi verilerek durumun düzeltilmesi istenmektedir.²³⁴

Eskişehir Mutasarrıflığı'na Müfettiş-i Umumilik'ten gönderilen yazıda dikkat çekilen bir diğer nokta da, sözkonusu raporda bazı yerlerde talimlere layıkıyla devam edilemediğinin bildirildiğidir. Yazıda, sadece ziraat ve posta işleri ile resmi memuriyetlerde çalışan Gürbüz ve Dinçlerin savaş süresince talimlerden istisnalarının emredildiği, bunların haricindekilerin talim ve terbiyelerinin sağlanması gerektiği, bu konuda gerekenin yapılması için Birinci Kolordu Ahz-ı Asker Heyeti Başkanlığı'na da bir yazı gönderildiği bildirilerek, dinçlerin talimleri için gerekenin yapılması ve teşkilatla ilgili olarak zaman zaman bilgi gönderilmesi istenmiştir.²³⁵

Görüldüğü üzere Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umimiliği derneklerin her yerde kurulması kadar bu örgütlenmenin doğru biçimde yapılması ve gençlerin tamamının Kanun'da ve Harbiye Nezareti'nin Beyannamesi'nde belirtilen kurallara uygun bir şekilde, uygun kişiler tarafından talim ve terbiye ettirilmesine büyük önem vermekte ve bu konuda gördüğü aksaklıklara hemen müdahale etmektedir.

Ticaret ve Ziraat Nazırı'nın 4 Mart 1333 tarihinde Harbiye Nezareti'ne gönderdiği bir yazıdan da, ziraat okullarında dernek örgütlenmesinin gerçekleştirilmediği anlaşılmaktadır. Ticaret ve Nafia Nazırı, öğrencilerin her gün en az üç saat, zirai işlerle uğraştıklarından, vücudun gelişimi ve güçlenmesi için ayrıca yapılan idmanlardan beklenen yararın bu şekilde sağlanmakta olduğunu ileri sürmüş ancak, Genç Dernekleri Kanunu'nun tatbiki için gerekli Kanun, Nizamname

---

²³⁴ ATASE., 1842.66.1.8

²³⁵ A.y.

ve Talimatname'den gönderilmesi istenmiştir. Bu durumda sözkonu okullarda da dernek teşkilatının yapılması konusunda bir ısrar olduğu anlaşılmaktadır.²³⁶

Bütün çabalara rağmen teşkilatın bir türlü istenilen şekilde ve hızda gelişmemesi, yine zaman zaman Von Hoff'un, gerekli önlemleri alması için Dahiliye Nezareti'ne başvurmasına ve tekrar tekrar Osmanlı Genç Dernekleri'nin önemini anlatarak, yardım istemesine neden olmuştur. Bu çerçevede 6 Haziran 1333 (1917) tarihinde gönderdiği yazıda, raporlar doğrultusunda nerelerde teşkilat yapılıp, nerelerde yapılmadığı konusunda hazırlanıp sunulmuş olan listeden görüleceği üzere, teşkilatın çok ağır bir biçimde ilerlediğini ve birçok yerlerde de yanlış uygulamalarda bulunduğu ifade eden Von Hoff, "Osmanlı vatanını yükseltecek ve ilerletecek gençliğinin" himaye edilmesi gerektiğini, bu nedenle de şimdiye kadar vilayetlerde ve müstakil livalarda, merkez ve mülhakatdaki mahalli memurların teşkilat konusundaki faaliyet ve yardımlarının "*gençliğin terakki ve inkişâfi hakkındaki arzui fehim-ânelerinin matlûb derecede husûlüne kifâyet etmediği mütâlaa ve endişesiyle*", buralardaki memur reislerine henüz teşkilata başlanılmamış yerlerde teşkilata başlanması ve başlanılan yerlerde de teşkilatın talim hususlarının itina ile sonuçlandırılmasına çalışılması konusunda gerekli emrin verilmesini istemiştir.²³⁷

Osmanlı Genç Dernekleri'nin önemini, fazla bir paraya ihtiyaç duyulmadan hem okula giden hem de gitmeyen gençleri yetiştirecek, mutlu bir gelecek hazırlayacak bir okul olduğunu ve Almanya'nın savaşta gösterdiği iktisadi, idari ve askeri düzeninin ve direnme gücünün, önceden kurulmuş olan Genç Dernekleri'ne büyük bir önem verilmesi, gerek kurulmaları aşamasında gerekse kurulduktan sonra ilerleme ve gelişmeleri için gösterilen özen, gayret ve yardımlarla mümkün olduğunu ifade ederek anlatmaya çalışan Von Hoff, bu açıdan Osmanlı'da da gerekenin yapılması gerektiğini belirtmekte ve bazı isteklerde bulunmaktadır. Buna göre, valilerin ve mutasarrıfların, okul sınavlarının sonunda ve tatilin başlangıcında vilayetlerde ve müstakil livalarda bulunan Genç Dernekleri rehber-i umumilerini ve Dinç Dernekleri murahhaslarını, henüz teşkilata başlanmamış yerlerde teşkilat yapmak ve sonuç olarak Genç Derneklerinin, Osmanlı memleketinin her şehir ve kasabasında kurulmasını ve ilerlemesini sağlamaya hizmet edecek ve halkı ve

²³⁶ ATASE, 1825.403.1.50

²³⁷ BOA., DH.UMVM, 149/40, 5.L.1335

gençleri aydınlatacak konferanslar vermek üzere vilayetlerin ve müstakil sancakların merkez ve mülhakatlarına seyahate göndermeleri ve bunun için gerekli paranın da sağlanması, diğer nezaretlerin de bu konuda yardımda bulunmaları konusunda dikkatlerinin çekilmesi istenmektedir.²³⁸

Müfettiş-i Umumi'nin yanı sıra Harbiye Nazırı da Genç Dernekleri'nin kurulmasında görülen yavaşlıktan şikayetle, gerekli yardımların yapılması konusunda Dahiliye Nezareti'nden istekte bulunmuştur. “Geleceğin bütün ümitlerinin kendilerinde bulunduğu” gençlerin ruhen, ilmen ve bedenen ilerlemesi ve bunun bir düzen içinde takibi amacının gerçekleştirilmesinin, teşkilatla ilgili bütün nezaretlerin yardımı ile mümkün olabileceğini ifade eden Harbiye Nazırı, okullarda, özellikle de sultanilerde teşkilatlanma konusunun takip edilmesi ve Müfettişlikçe yapılan çalışmalara dahil olunması gereğinin, vilayetlere ve müstakil livalara bildirilmesini ve sonuçtan bilgi verilmesini istemiştir.²³⁹

Müfettiş-i Umumi Von Hoff ve Harbiye Nazırı'nın bu isteklerini dikkate alan Dahiliye Nazırı, 21 Haziran 1333 (1917) tarihinde vilayetlere ve müstakil livalara bir yazı göndererek, 29 Mayıs 1332 tarihli yazı ve daha önce gönderilen Kanun'a göre her tarafta kurulması istenen Genç Dernekleri ile ilgili çalışmalara bazı yerlerde yeterince önem verilmediğinin Von Hoff ve Harbiye Nazırı'nın yazılarından anlaşıldığı, “memleket gençliğinin ilerlemesi ve gelişmesi yönündeki genel arzunun yerine getirilebilmesi” ve böylece “vatanın gelecekteki mutluluğunu hazırlayacak” ve “Osmanlı kavm-i necibinin fazilet-i hulkiyesini yükseltecek” olan bu teşkilatın her yerde doğru bir şekilde yapılması için, özellikle mülki memurların reislerinin doğrudan doğruya bu işi benimseyerek yardımlarda bulunmaları ve Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nin bütün çalışmalarına katılarak, okullarda özellikle de Sultanilerde bu derneklerin kurulmasını ve talimlerin yapılmasını sağlamaları gerektiği, aksi halde teşkilatın “mahv ve heba” olacağı, bu nedenle Müfettiş-i Umumi Hoff Paşa tarafından bu konuda son olarak gönderilmiş yazı uyarınca gerekli çabaların gösterilmesi ve Nezaret'ten gönderilen yazının da her yere gönderilmesiyle halkın bu teşkilata “ısrındırılması”, ayrıca 9 Haziran 1333 tarihinde gönderilen

---

²³⁸ A.y.

²³⁹ BOA., DH.UMVM, 149/40, 5.L.1335

telgrafla istenilen istatistik cetvellerinin doğruca Müfettiş-i Umumiliğe gönderilmesi ve yapılan çalışmalar hakkında belli aralıklarla bilgi verilmesi istenmiştir.²⁴⁰

Yukarıda Dahiliye Nazırı'nın yazısında adı geçen ve Von Hoff tarafından kaleme alınıp vilayetlere ve müstakil livalara gönderilen, "İcrâ-i Vilâyât ve Elviye-i Müstakileye Takdim Edilen Arz"da da Von Hoff, yine uygulamada yapılan bazı yanlışlıklardan bahsetmektedir. Bunlardan biri, köylerdeki gürbüzlerin toplatılarak Genç Dernekleri talimleri için kasabalara ve şehirlere sevk edilmeleridir. Genç Dernekleri Kanunu'nun 2. maddesi gereğince 12 yaşından itibaren Genç Derneklerine dahil olmaya ve Talimatname'de belirtilen talimlere katılmaya mecbur olan bütün Osmanlı gençlerinin, Kanun'un 6. maddesinde ve Harbiye Nezareti'nce hazırlanan ve Kanun'a ek olarak yayınlanan Talimatname'nin 6. maddesinde belirtildiği üzere, rehberlerin tayininden sonra derhal toplanıp, buldukları şehir, kasaba, köy her neresi ise orada Genç Dernekleri kurulması gerektiği, "Mahalli Dernekler" adı altında mahalli olarak kurulacak bu dernekleri okullarda kurulanlardan ayırmak için de kuruldukları yerin, okullarda kurulanların ise okulun adı ile anılması gerektiği ifade edilmiştir. Bütün bunlardan anlaşılacağı üzere, bütün gençlerin Genç Dernekleri'ne girmesi ve buldukları yerde kurulacak derneklerde talim etmeleri gerekli iken, gençlerin köylerden toplatılarak kasabalarda talim ettirilmesinin, hem yukarıda sayılan maddelere aykırı olduğunu, hem de yolların kötülüğü ve araçların noksanlığı nedeniyle de uygun olmadığını belirten Von Hoff, bundan böyle kurulacak dernekler için her yerde gerekli rehberlerin tayin edilmesini istemektedir. Eğer köylerdeki okul öğretmenlerinin ve oradaki kişilerin rehberlik için yeterli olmadıkları düşünürse ve gençlerin köylerden kasaba ve şehirlere sevkleri bu nedenle gerekli görülürse, buna karşı da köylerdeki öğretmenlerin Genç Dernekleri'nin önemi ve teşkilatı ve talim hareketleri hakkında bir sene önce yayınlanan ve her tarafa gönderilen Kanunname ve Talimatname'yi ve talimlerin nasıl yapılacağını anlatan kitapçıkları okuması ve gençlere açıklaması ile talimlere devamın mümkün olabileceğini ileri sürmektedir.²⁴¹

Halkın ve bazılarının düşündüğü gibi teşkilatın, gençlerin askerliği ve ordudaki hizmetleri için kurulmadığını, vatan evlatlarını güçlü ve zinde bir vücutla

²⁴⁰ BOA., DH:UMVM; 149/40, 5.L.1335

²⁴¹ BOA., DH:UMVM, 149/40, 5.L.1335

vatani için gelecekte kendisine düşecek görevi bilir ve bunları yerine getirebilir şekilde yetiştirmenin amaçlandığını, bunun gelecekteki askerlik hizmetlerini iyi bir şekilde yapmaları noktasından da önemli olduğunu ileri süren Von Hoff, bütün gelişmiş ülkelerce kabul edilmiş olan ve sürmekte olan savaşta, ülke savunması için ne kadar önemli olduğu tecrübe edilen Genç Dernekleri teşkilatının, en küçük köylere kadar yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu nedenle de köylerdeki öğretmenlerin bu işi beceremeyecekleri ya da halktan bu işi yapabilecek kişiler bulunamayacağı gibi düşüncelerin bertaraf edilerek köylerde, “Mahalli Dernekleri” adıyla kurulacak Genç Dernekleri’nin, Kanunname ve Talimatname ile bunlara ek olarak yayınlanan mecmuadaki Genç Dernekleri talim hareketiyle meşgul edilmeleri önerisinde bulunmaktadır. Eğer bu talim hareketlerinin tamamen tatbikine gençleri sevk ve idare edeceklerin yeterli olmadıkları düşünülüyorsa, hiç olmazsa bu köydeki gençlerin, köylerinde veya köyleri yakınında bulunan Hıla-i Ahmer veya Salib-i Ahmer hastahanelerinde çalışmaya, asker veya halkın malül olanlarının ekinlerini biçmeye veya ekinlerinin nakline, ziraatle meşgul olan asker anneleri, kardeşleri ya da hanımları veya dul kadınlara yardım etmeye ya da köylerinde veya civarında bulunan ordu menzil hatlarındaki depo, anbar ve hastahane gibi düşman karşısında bulunanların geri hizmetlerini yapmaya, mahalli hükümetçe köylerde okul vesaire gibi vücuda getirilen yararlı kurumlara hizmet etmeye sevk edilmelerini isteyen Von Hoff, özetle, gençlerin gerek düşman karşısındaki ordulara ve gerekse geride kalan memlekete yararlı olacak görevlerle meşgul olmalarına, boş bırakılmayıp daha küçük yaşta vatani görevlerin talim şeklinde kendilerine telkin edilmesine çalışılması gerektiğini ifade edilmektedir.²⁴²

Bu yazıların gönderilmesinin hemen öncesinde ve sonrasında da bazı yerlerden teşkilatla ilgili neler yapıldığı hakkında bilgiler gönderilmiştir. Örneğin Kastamonu’dan 8 Temmuz 1333 (1917) tarihinde gönderilen yazıda, vilayetin her tarafında teşkilata başlandığı ve bu konudaki faaliyetlere büyük önem ve özen gösterildiği²⁴³ bildirilirken; 14 Temmuz’da Karasi’den gönderilen yazıda ise, Genç Dernekleri teşkilatının Bandırma kazası hariç olmak üzere, Balıkesir merkez kaza ile Gönen, Sındırgı, Balya, Erdek, Edremit, Ayvalık, Burhaniye kazaları merkezlerinde

---

²⁴² A.y.

²⁴³ BOA., DH.UMVM, 149/40, 5.L.1335

ve nahiyelerde tamamen kurulduğu, jandarma subayları ve öğretmenler aracılığıyla düzenli talimlerin yapılmakta olduğu ancak, rehber bulmak konusundaki sıkıntıya neden olan şartlar dolayısıyla teşkilatın köylerde de tatbikine şimdilik imkan bulunmadığı, şartlar iyileştiğinde bunun için de çalışılacağı bildirilmiştir.²⁴⁴

Genç Dernekleri kurulan yerlerde, bu dernekleri idare edenlerin karşılaştıkları önemli bir sorun da talimlere düzenli olarak katılmayan gençler hakkında ne yapılması gerektiğinin bilinmemesidir. Bu sorun karşısında, Dahiliye Nezareti'ne başvurulduğu, Dahiliye Nezareti'nin de Müfettiş-i Umumi'nin bu konuda görüşünü aldığı görülmektedir. Örneğin, Dahiliye Nezareti Umur-u Vilayat Müdiriyeti'nden 31 Mayıs 1333 (1917) tarih ve 5500 numara ile gönderilen yazıda, "*Genc Dernekleri efrâdının bir kısmının bilâ-ma'zeret ta'limlere devam etmemelerinden dolayı bunların Genc Dernekleri Kanûnnâmesine tevfi kân veya idâreten tecziyeleri imkânı olmadığına ve bunların jandarma ile celbinin müteassir olduğuna dâir*" Karahisar Mutasarrıflığı'ndan gelen yazıya²⁴⁵ atfen görüş sorulması karşısında, Von Hoff'un cevabı, Genç Dernekleri Kanunnamesi'nde talimlere devam etmeyen veya talimlerden kaçan gençler hakkında bir ceza tayinine dair açık bir ifade yoksa da 2. maddesinin ilk fıkrasında 12 yaşından askere alınacağı yaşa kadar, Osmanlı uyruğu olan bütün gençlerin Genc Dernekleri'ne katılmaya ve sonraki fıkrada da talimlere katılmaya mecbur olduklarının ifade edildiği, 8. maddeye göre de derneklere düzenli olarak devam etmemeleri ve talimlerde bulunmamaları durumunda "*hükümet-i mahalliye ma'rifetiyle cebren ta'lime sevk edilecekleri*" ve devamsızlıkları devam edenlerin 7. maddede belirtilen izinlerden yararlanamayacakları ve ehliyetname sınavlarına alınmayacakları yazılı olduğudur.²⁴⁶ Von Hoff, bu çerçevede, Genç Dernekleri'nin önemi, mahiyeti ve talimlere devamın gerekliliği konusunda memur reisleri, aydınlar ve "hey'et-i ihtiyariye" tarafından, talimlere devam etmeyen gençlerin velileri ile konuşmaları ve talimlere devam etmemekte ısrar edenler hakkında, 8. maddenin uygulanması ve kendilerine bazı cezaların verilmek zorunda kalınacağına bildirilmesinin yeterli olabileceğini ifade etmektedir. Von Hoff ayrıca, Müfettiş-i Umumilikçe, gerek gençlere ve gerekse gençlerin velilerine bu konuda

²⁴⁴ BOA., DH.UMVM, 149/40, 5.L.1335

²⁴⁵ Karahisar'dan gönderilen sözkonusu yazı için bkz. BOA., DH.UMVM, 149/44, 9.L.1335

²⁴⁶ BOA., DH.UMVM, 149/15, 8.N.1335

gerçekten bir ceza verilip uygulanmasına gerek görülmediğini, ceza uygulamasının gençlerde ve ailelerde Genç Dernekleri'ne karşı olumsuz his ve düşünceler yaratabileceğini belirterek, hem buna yol açmayacak hem de talimlerin devamını sağlayacak ve aynı zamanda Kanun'un maddelerine uygun olacak önlemlerin alınması gerektiğini ifade ederek, bu konuda gerekli emirlerin verilmesini istemiştir.²⁴⁷

Anlaşılaacağı üzere, Von Hoff gençlerin talimlere devamı konusunda tedbirler alınırken, bunların gençlerde ve halkta derneklere karşı olumsuz his ve düşüncelere yol açmamasına önem vermektedir. Burada en önemli neden, zaten gençleri asker yapacağı düşünülerek korkulan bu dernekler konusunda, halkı ve gençleri daha fazla korkutmamak ve ailelerin çocuklarını bu derneklere isteyerek göndermesini ve gençlerin de isteyerek talimlere devam etmelerini sağlamaktır. Bu konuda ise, yetkili memurlardan ve aydınlardan yararlanılabileceği, bunların gençlerin ailelerine Genç Dernekleri'nin nasıl bir dernek olduğu ve önemleri konusunda telkinlerde bulunmalarının istenebileceği düşünülmüştür.

Müfettiş-i Umimiliğin üzerinde önemle durduğu bir konu da Dahiliye Nazırı tarafından vilayet ve müstakil livalara gönderilen yazının sonunda da belirtildiği gibi, her yerde 12 ile 17 yaş arasında bulunan gençlere ait istatistik cetvellerinin hazırlanıp gönderilmesidir. Bu cetveller sayesinde Genç Dernekleri'ne dahil olması gereken gençlerin takibi yapılacağı gibi, bu işin genel bir nüfus istatistiği için de bir başlangıç olacağı düşünülmektedir. Daha önce de ifade etmiş olduğumuz gibi, bu konuda gerekli yardımların sağlanması için konu, nüfusun ve bu nüfus hakkında doğru bilgiye sahip olmanın hükümet açısından önemi çerçevesinde ele alınmış ve bu sürekli olarak vurgulanmıştır. 9 Haziran 1333 (1917) tarihinde vilayetlere ve müstakil livalara gönderilen bir telgraf ile de sözkonusu istatistik cetvellerinin bir an önce hazırlanıp gönderilmesi istenmiştir.²⁴⁸ Yine Dahiliye Nazırı'nın yukarıda değindiğimiz 21 Haziran 1333 (1917) tarihli yazısında da bu konuya dikkat

---

²⁴⁷ A.y.

²⁴⁸ BOA., DH.UMVM, 148/43, 18.Ş.1335

çekilmiştir. Temmuz ve Ağustos aylarında bu cetvellerin hazırlanarak, Müfettiş-i Umumiye gönderildiği bilgilerini içeren telgraflar da gönderilmiştir.²⁴⁹

Ancak, Müfettiş-i Umumiye gönderilen ve Genç Dernekleri teşkilatında bulunan veya teşkilata tabi yaşlarda bulunmakla birlikte henüz teşkilata dahil olmamış olan gençler hakkındaki istatistiklerin, istenilen biçimde düzenlenmediği görülmüş ve Von Hoff tarafından 17 Teşrinisani 1333 (17 Kasım 1917) tarihinde Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazı ile bu istatistik cetvellerinde ya bir kazanın genel erkek nüfusunun gösterildiği ya da okula giden gençlerle gitmeyenlerin birbirinden ayrı olarak gösterilmediği belirtilerek, daha önce vilayetlere ve müstakil livalara gönderilmiş olan örnek cetvelin, tekrar gönderilmesi ve bundan sonra gönderilecek istatistik cetvellerinin yararlı olabilmeleri için, bu örneğe uygun olarak hazırlanması konusunda, memurlara gerekli emirlerin verilmesi istenmiştir.²⁵⁰ İstatistik cetvellerinin hazırlanmasında karşılaşılan önemli bir sorun da nüfus sayımı sonrasında bir istatistik düzenlenmemiş olmasıdır. Örneğin 8 Ağustos 1333 tarihinde İstanbul Vilayeti'nden gönderilen cevapta, bu durum belirtilerek, on iki yaşından on yedi yaşına kadar olan erkek çocukların gerçek miktarının belirlenmesinin güç olduğu, bu nedenle tahmini ve ortalama sayılar içeren cetveller hazırlanabildiği ifade edilmiştir.²⁵¹

Genç Dernekleri'nin ülke çapında örgütlenmesi çalışmaları sırasında bazı mali sorunlarla da karşılaşmıştır. Dernek defterleri için gerekli kırtasiye masrafları ve rehberlerin istihdam, yolculuk, ikamet ve iaşeleri için gerekli paranın nereden karşılanacağı Dahiliye ve Harbiye Nezareti arasında tartışma konusu olmuştur. Masraflarının nereden karşılanacağı konusundaki belirsizlik nedeniyle özellikle askerlik şubelerinden bu konuda bilgi isteyen yazılar gönderildiği görülmektedir.²⁵² Müfettiş-i Umumilik, defterleri hazırlama görevi köy ve mahalle muhtarlarına verildiğinden masrafların da Dahiliye Nezareti tarafından karşılanması gerektiğini

---

²⁴⁹ Eskişehir, Canik, Hüdavendigâr, Zor, Cebel-i Lübnan ve Adalar kazasından bu yönde gönderilen telgraflar için bkz. **BOA.**, DH.UMVM, 149/19, 12.N.1335; 150/22, 15.Za.1335; 151/2, 1.M.1336

²⁵⁰ **BOA.**, DH.UMVM, 151/2, 1.M.1336. 1333 (1917) sonlarına gelindiğinde hala daha bazı yerlerden bu cetvel gönderilmektedir. Bu durum teşkilatın kurulmasının üzerinden bir buçuk yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen cetvellerin gönderilmesi işleminin tamamlanamadığını göstermektedir. Bunun bir örneği için bkz. **BOA.**, DH.UMVM, 151/13, 06.M.1336

²⁵¹ **BOA.**, DH.UMVM, 141/5, 2.Za.1334

²⁵² Bu durumun örnekleri için bkz. **BOA.**, DH.UMVM, 121/37, 29.Ca.1335; DH.UMVM, 145/118-1, 29.R.1335; DH.UMVM, 143/82, 23.S.1335

ifade etmiş²⁵³, bu durum Harbiye Nezareti tarafından Dahiliye Nezareti'ne bildirilerek gereğinin yapılması istenmiştir.²⁵⁴ Bu masrafların “nüfus evrak-ı tabiyesi” tertibinden karşılanması isteği karşısında ise Umur-u Mahalliyeye-i Vilayat Müdüriyeti'ne, konunun nüfus işlemleri ile bir ilgisi olmadığı gerekçe gösterilerek, bunun mümkün olmadığı bildirilmiştir.²⁵⁵

Yukarıda belirttiğimiz gibi rehberlere ilişkin masrafların nasıl karşılanacağı da önemli bir sorun olarak ortaya çıkmış, çeşitli yerlerden gönderilen yazılarda bunların hususi bütçeden karşılanması mümkün olmadığı durumda “masarif-i gayr-i melhuza” tertibinden karşılanması gerektiği bildirilmiş olduğundan, havalename taleplerinde bulunulmuştur.²⁵⁶ Bu konuda çıkan sorunlar karşısında Harbiye Nezareti, Genç Dernekleri rehberlerinin tren ve diğer nakliye araçları ile yolculukları, ikamet ve iâşe masrafları da dahil olmak üzere ortaya çıkan masrafların derneklerin bulunduğu yerin “cihet-i mülkiyesi”nce karşılanmasının uygun olduğunu ileri sürerken²⁵⁷, Dahiliye Nezareti'nden verilen cevapta “cihet-i askeriyece idare edilmekte olan” Genç Dernekleri teşkilatına ait masrafların Harbiye Nezareti tarafından karşılanması gerektiği ifade edilmiştir.²⁵⁸ Bazı durumlarda da masrafların karşılanması için bazı derneklere başvurulduğu görülmektedir. Örneğin Edirne'deki rehber kursu için gönderilen rehberlerin masraflarının Dahiliye Nezareti'nin yanı sıra Müdafaa-i Milliye Cemiyeti tarafından karşılanacağı ifade edilmiştir.²⁵⁹ Bu durum paramiliter derneklerin birbirleriyle ilişkileri açısından da dikkat çekici bir örnektir. Mali sorun, dernek teşkilatının ilerleyebilmesi için maddi fedakarlıklar gerektiğini, seyahatleri sonrasında Harbiye Nezareti'ne verdiği raporda Von Hoff tarafından da dile getirilmiş, buna verilen cevapta ancak yeni sene bütçesi hazırlanırken bu konuyu

---

²⁵³ BOA., DH.UMVM, 145/118-2, 29.R.1335

²⁵⁴ BOA., DH.UMVM, 145/118, 29.R.1335

²⁵⁵ BOA., DH.UMVM, 141/84, 26.Z.1334; DH.UMVM, 145/188-3, 29.R.1335; DH.UMVM, 145/60, 15.R.1335

²⁵⁶ Von Hoff tarafından bazı merkezlerde düzenlenen kurslar için gönderilen rehberlerin masrafları ve bu konuda havalename gönderilmesi talebi hakkında vilayet ve mutasarrıflıklarla yapılan bazı yazışmalar için bkz. BOA., DH.UMVM, 141/66, 14.Z.1334; 145/31, 8.R.1335; 145/63, 15.R.1335; 145/91, 25.R.1335; 145/114, 29.R.1335; 150/8, 5.Za.1335; 151/34, 23.M.1336; 159/18, 06.B.1337

²⁵⁷ BOA., DH.UMVM, 143/70, 18.S.1335; 143/82, 23.S.1335

²⁵⁸ BOA., DH.UMVM, 143/95, 27.S.1335

²⁵⁹ BOA., DH.UMVM, 141/24, 9.Za.1334

da ele alınacağı belirtilmiş ve bunun için Mustafa Asım Bey bir bütçe hazırlamıştır.²⁶⁰

Yukarıda nerelerde dernek kurulduğu ve bu yönde ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu, uygulamada karşılaşılan sorunları belgeler ışığında inceledik. Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın yayınlanmaya başlamasıyla, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere bu dergide "Genç Dernekleri Postası" başlıklı bir bölüm hazırlanmış ve bu bölümde, taşradaki vilayetlerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Bu nedenle taşrada nerelerde dernek kurulduğu ve bunların ne gibi faaliyetlerde buldukları Eylül 1333 (1917)den itibaren bu dergiden de takip edilebilmektedir. Osmanlı Genç Dernekleri'nin 1 Eylül 1333 (1917) tarihinde yayınlanan ilk sayısının sonunda nerelerde kaç adet dernek kurulduğunu gösteren bir liste yer almıştır.²⁶¹ Bu listeye göre 1917 Temmuz ayı ortasına kadar vilayetlerde 351, müstakil livalarda 355 adet olmak üzere toplamda 706 dernek kurulmuştur. Ancak "Genç Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Sûret-i İntihâb ve Tanzimi" başlıklı 6 numaralı Genç Dernekleri kitapçığının sonunda yer alan ve dernek kurulan yerlerin isimlerini gösteren listede bu rakamlar sırasıyla, 391, 354 ve 745'tir.²⁶² Bu durumda aradaki fark 39'dur. Listeler karşılaştırıldığında, Mecmua'da, İstanbul'da ne kadar Genç Derneği yapıldığının bilinmediği yazılı iken, 6 numaralı kitapçıkta bu sayının 43 olduğu; Mecmua'da Aydın'dakilerin sayısının 6 numaralı kitapçığa göre 2, Ankara, Kastamonu ve Karasi'dekilerin de 1 fazla olduğu görülürken; yine Mecmua'da Diyarbakır ve Konya'dakilerin sayısının 1 az olduğu görülmektedir. Bu listelere göre, Menteşe, Teke, Trabzon, Erzurum, Van, Asir, Yemen, Medine, Basra, Hicaz ve

---

²⁶⁰ ATASE, 1842.66.1-23

²⁶¹ "Osmanlı Genç Derneklerinin Bidâyet-i Teşekkülünden Temmuz Evâsıtına Kadar Vilâyât ve Müstakill Mutasarrıflıkların Merkez ve Mülhakatında Teşkil Etmış Bulunan Genç Derneklerinin Mikdârını Nâtik Cedvel", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.14-15, Bkz. Ek.Yukarıda Müfettiş-i Umumi Von Hoff'un Dahiliye Nezaret'ne Osmanlı Genç Dernekleri'nin nerelerde kurulduğuna dair bir liste gönderdiğini ifade etmiştik. Söz konusu yazıda Müfettiş-i Umumi bunları miktar olarak gösteren liste ile kuruldukları yerleri gösteren bir diğer listenin birleştirilerek sunulduğunu ifade etmektedir. Ancak bu yazının yer aldığı dosyada ve diğer dosyalarda bu listeye rastlanamamıştır. Mecmuada yayınlanan bu cetvelin, teşkilat yapılan yerlerin miktarını gösterdiği ifade edilen söz konusu cetvel olduğu düşünülebilir. Yine aynı dönemde, teşkilat yapılan yerlerin isimlerini içeren bir cetvel ise, Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği tarafından yayınlanan kitapçıkların altıncısı olan "**Genç Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi**" başlıklı kitapçığın sonunda yer almaktadır. Bkz. Von Hoff, **Genç Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi...**,s.37-58. 6 numaralı kitapçıkta yer alan listenin transkripsiyonu yapılarak **Ek 35**'te verilmiştir.

²⁶² A.y.

Cezair-i Bahr-i Sefid’de hiç dernek kurulamamıştır. Dernekleşmenin en fazla olduğu yerler ise Karasi ve Kütahya’dır. Onları Ankara, Aydın ve Kastamonu Vilayetleri takip etmektedir.²⁶³

“Genç Dernekleri Postası”nda yer alan haberleri incelediğimizde ise bazı vilayet ve müstakil livalarda gerçekleştirilen faaliyetler hakkında buralardan Müfettiş-i Umumiliğe gönderilen raporlardan bilgi verildiğini görmekteyiz. Bu konudaki bilgiler Genç Dernekleri konusundaki gelişmelerden dergi okuyucularını haberdar etmek, özellikle de derneklerin birbirleri hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak amacıyla verilmiştir.

Örneğin Eskişehir’den gönderilen raporda, Genç Dernekleri teşkilatının Eskişehir Mutasarrıflığı dahilinde “bilhassa iyi bir surette tevsi‘ ve tekâmül” ettiği, orada Müfettiş-i Umumi tarafından verilen rehber kursunda yetişen rehberler tarafından diğer rehberler için dersler açıldığı ve bütün öğretmenlerin bu derslere katıldıkları, okul müdürleri ve baş öğretmenlerin kazalarda teşkilatın yapılmasına gayret ettikleri ve mümkün olan yerlerde okul harici gençleri için de teşkilat yapıldığının bildirildiği ve bu rapordan Genç Dernekleri teşkilatının Eskişehir Mutasarrıflığı’nın en küçük bir köyüne kadar yayıldığı anlaşıldığı bildirilmiştir. Yine bu habere göre, Mutasarrıflık bölgesinde dahilinde bitki ve ağaçlara dikkat ve önemle bakılmasının memnuniyet verici olduğu, Ağaç Bayramı, Milli Günler, İdman, Oyun ve Spor bayramları ile arazi tatbikatı için yapılan gezintiler, düzenlenen konferanslar ve müzik müsamereleri ile Mutasarrıflık dahilindeki gençlerin Genç Dernekleri esaslarına göre “milli bir tarzda” terbiye edildikleri de ifade edilerek, Eskişehir Mutasarrıflığı ve çalışmalara katılan herkes bu yoldaki başarılarından dolayı kutlanmakta ve kendilerine başarı dilenmektedir.²⁶⁴ Aynı sayıda, Karasi Mutasarrıflığı’ndan alınan bilgiye göre, orada da Genç Dernekleri’nin iyi bir şekilde ilerlemekte olduğu, Mutasarrıflık dahilinde 114 dernek kurulduğu bildirilmiştir.²⁶⁵

Diyarbakır Vilayeti’nden 25 Teşrin-i Sâni 1333 (25 Kasım 1917) tarihinde gönderilen raporda ise, Sultani ve Darülmualimin ile Mardin, Maden ve Siverek

---

²⁶³ “Osmanlı Genç Derneklerinin Bidâyet-i Teşekkülünden...” s.13-14; Von Hoff, **Genç Dernekleri Ta’lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi...**,s.37-58

²⁶⁴ “Genç Dernekleri Postası”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1917), s.14

²⁶⁵ A.y.

İdadilerinde beden terbiyesi öğretmenleri tarafından Genç Dernekleri teşkilatı yapıldığı ve düzenli olarak talim ve tatbikatlara devam edildiği, vilayetteki tüm iptidai okullarında da teşkilatın, okulların öğretmenleri veya muavinleri tarafından yapıldığı ve Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nden gönderilen Kanunnameler ile ekinde bulunan Talimnameler, risaleler ve mecmualar ile bu okullarda gençliğin beden ve ruhen terbiyesine gayret edildiği bildirilmiştir.²⁶⁶ Savaşa rağmen bu vilayetin Genç Dernekleri konusunda gösterdiği başarı ve ilerleme nedeniyle, bu yolda çalışan ve yardımlarda bulunanların takdir edildiği haberde, vilayette kurulan derneklerin adedi de gösterilmiştir. Buna göre, vilayette 2, sancak merkezlerinde 8, kaza merkezlerinde 17, nahiyelerde 5 ve köylerde 18 olmak üzere, Diyarbakır Vilayeti'nde toplam 55 dernek kurulmuştur.²⁶⁷

Aynı sayıda yer alan Çanakkale ile ilgili haberde ise, Biga Osmangazi Numune Mektebi ile Darülmualimin'de ve Ezine kazasının Süleyman Paşa Numune Mektebi'nde Genç Dernekleri teşkilatının yapıldığı ve rehberlerinin seçilerek tayin edildiği ve mahalince seçilecek rehber ve rehber muavinleri ile Kariban[?], Bayramiç ve Ayvacık kazalarındaki okullarda da teşkilatın tamamlanacağı ve Lapseki Reşadiye Zükur Mektebi Gürbüzleri Derneği için de mahalince rehber tayin edildiği bildirilmiştir.²⁶⁸

Altıncı sayıda derneklerle ilgili olarak verilen diğer haberlere gelince, Niğde Sancağı için tayin edilen baş rehber ile, Nevşehir, Aksaray, Ürgüp kazaları için rehberlerin memuriyetleri Müfettiş-i Umumiye tarafından onaylanmış ve görevlerine dair belgeleri gönderilmiş; Mentеше Livası'nda okullar için bir başrehber ile on yedi rehber ve rehber yardımcılarını tayin edilerek talimlere başlanmış; Ayıntab (Antep) Livası baş rehberi tarafından livadaki Genç Dernekleri teşkilatı, okullardaki Gürbüzlerden başka okul haricindeki Gürbüzlere de genişletilmeye çalışılmış ve bu amaçlara bunlara ait defterler de hazırlanmış, köylerde de teşkilat yapılabilmesi için ayrıca girişimlerde bulunulmuş, okul öğrencilerinin talim ve tatbikatları için

---

²⁶⁶ “Genç Dernekleri Postası”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334 (1918), s.15

²⁶⁷ A.e., s.16

²⁶⁸ A.y.

mevsimin uygun olmadığı zamanlarda jimnastik salonlarında jimnastik talimleri ve Genç Dernekleri'nin amaçları ile ilkyardım hakkında konferanslar verilmiştir.²⁶⁹

Yedinci sayıda yer alan haberlerde ise, Sivas'ta savaşın neden oldukları güçlüklerle rağmen merkez vilayet ile liva ve kaza merkezlerinde Genç Dernekleri kurulduğu ve bunların günden güne ilerlemekte olduğu; Teke Sancağı'nda ertelenmiş olan dernek kurulması faaliyetine yeniden başlandığı ve Finike, Alaiye (Alanya), Manavgat, Korkut ile kazalarında teşkilatın tamamlandığı ve merkez livada Mutasarrıf ile eşrafın huzurunda yapılan tatbikat dersinin sonunda askeri bandonun da katılımıyla Gürbüzlerin yürüyüş ve resmi geçit yaptıkları, Gürbüzlerin kısa bir sürede gösterdikleri bu başarıdan dolayı rehberleri Muallim Niyazi Efendi'nin takdir edildiği ve yakın bir zaman içinde teşkilatın bütün liva dahilinde yapılması ve ilerlemesi için gerekenin yapılacağı Teke Mutasarrıf Müdüriyeti'nden bildirildiği ifade edilmiştir.²⁷⁰

Bu tür haberlerde derneklerin kurulması konusunda yardımlarda bulunanlara da teşekkür edildiği görülmektedir. Elimizde dernek kuran kişilerin nişanla ödüllendirildiğine dair bir örnek de mevcuttur. Halep'te Genç Dernekleri kurulması hususunda yardım ve hizmetleri nedeniyle, Avurturya-Macaristan Menzil Nokta Kumandanı Mülazım-ı Evvel Edvar Beling, Ağustos 1333'de dördüncü dereceden Mecidi Nişanı ile ödüllendirilmiştir.²⁷¹

Sonuç olarak, Osmanlı Genç Dernekleri'nin bazı yerlerde kurulamamasına ve kurulan yerlerde de bazı eksikliklerle faaliyetin sürdürülmesine rağmen, önemli ölçüde bir yaygınlık kazandığı, ülkenin her tarafından bu derneklerin kurulduğu yönünde raporların gönderildiği görülmektedir. Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatı 1918 sonrasında da faaliyetini sürdürmeye devam etmiş, dergisinin ulaşabildiğimiz son sayısı 1 Temmuz 1920 tarihinde yayınlanmış, Cumhuriyet ilan edildikten sonra da bu teşkilatın yeniden kurulması için bazı girişimlerde bulunulmuştur. Osmanlı Genç Dernekleri'nin örgütlenmesi ve faaliyetleri konusunda burada yaptığımız inceleme, tezin sınırlılıkları çerçevesinde 1918 sonrası kapsamamaktadır. Bu

---

²⁶⁹ A.y.

²⁷⁰ "Genç Dernekleri Postası", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.16

²⁷¹ Bu konuda Dahiliye Nazırı, Harbiye Nazırı ve Halep Valisi arasındaki yazışmalar için bkz. **BOA.**, DH.KMS, 45/44, 6.Z.1335

nedenle, Müterake ve Cumhuriyet dönemlerinde Genç Dernekleri konusunda neler yapıldığı burada incelenmeyecektir. Ancak aşağıda, Genç Dernekleri'nde verilen eğitimin incelenmesi kısmında, bu konuda önemli bir kaynak olan Genç Dernekleri Mecmuası'nın 1918 sonrasında yayınlanan sayılarından da yararlanılacaktır.

4.4.Osmanlı Genç Dernekleri'nde Eğitimin İçeriği ve Uygulanışı

Osmanlı Genç Dernekleri'nde verilen eğitimi ayrıntılarıyla incelemeye geçmeden önce bu eğitimi verecek kişiler yani rehber ve rehber muavinleri konusuna değinmek yararlı olacaktır. Okullardaki gürbüzlerin öğretmenleri, okul haricinde kurulacak Gürbüz Dernekleri'ndeki gençlerin ise bu iş için uygun olabilecek kişiler arasından mahalli hükümetçe seçilip görevlendirilecek rehberlerce eğitileceklerini, gerek okuldaki gerekse okul dışındaki dinçlerin eğitimleri ve bu derneklerin idaresinin ise orduya bırakıldığını, bunların kara ve deniz subayları ile sağlık ve jandarma subayları ve astsubaylar tarafından sevk ve idare edileceklerini yukarıda ifade etmiştik. Kuşkusuz bu kişiler üstlendikleri rol, yani derneklere gençlerin eğitiminden sorumlu olmaları açısından, derneklerin hedeflerini gerçekleştirmede birinci derecede sorumlu kişilerdir. Genç Dernekleri eğitiminin belirlenen çerçevede ve hedeflenen amaçları gerçekleştirecek biçimde yapılabilmesi için de öncelikle bu rehber ve rehber muavinlerinin eğitilmeleri gerekmektedir. Müfettiş-i Umumi Miralay Von Hoff Paşa bu amaçla bir yandan İstanbul'da ve gittiği diğer şehirlerde dersler ve konferanslar vermiş, diğer yandan da bazı merkezlerde birkaç günlük rehber kursları açmıştır.

1333 yılı Eylül ayına gelindiğinde bizzat Müfettiş-i Umumilik tarafından 3000 kadar rehber yetiştirildiği gibi, vilayetlerde de diğer uzmanlarca çok sayıda rehber yetiştirilmiştir.²⁷²

Rehberler ve rehber muavinlerinin eğitimi sadece bu konferanslar, dersler ve kurslarla sınırlı kalmamıştır. Eğitimin içeriği ve rehberlerin nasıl davranmaları gerektiği Talimatname'de de belirtilmekle birlikte, gerek Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği tarafından yayınlanan kitapçıklar, gerekse 1333 Eylül'ünden

---

²⁷² Von Hoff, "Genç Derneklerinin Şimdiye Kadar Teşkilât ve Tevessü'ü"..., s.7

itibaren aylık olarak yayınlanan Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası da bu konularda rehberlere yol göstermiştir. Bu kaynaklarda, aşağıda göreceğimiz gibi, rehberlerin hangi talimleri ne şekilde yaptırılmaları, bunların zamanı ve yeri, dikkat etmeleri gereken hususlar ayrıntılı bir şekilde anlatılırken, rehberlere bu eğitimler sırasında gençlere davranışları ve kendi tavır ve hareketleri konusunda da tavsiyeler verilmektedir. Örneğin Von Hoff, Osmanlı Genç Dernekleri hakkında gazetelerde yayınladığı makalelerin üçüncüsünde esas olarak beden terbiyesi konusunu ele almakla birlikte, yazısının sonunda ayrı bir başlık halinde “Rehberlerin Gençlere Karşı Ne Vechile Hareket Edecekleri” konusuna da değinmektedir. Burada ve diğer yazılarda en çok dikkati çeken nokta, rehberlere gençlere fazla sert davranarak onların şevklerini kırmamalarının, iyi hareketlerini ve başarılarını takdir edip, olumsuz davranışları karşısında ihtarda bulunmakla yetinmeleri ve onları arkadaşlarının yanında küçük düşürmemelerinin tavsiye edilmesi, ancak, inat, itaatsizlik, arkadaşlarına karşı kötü davranış ve yalancılığı cezaz bırakmamalarının fakat, aşırıya kaçıp, onlara kötü muamelede bulunmamalarının ve kötü sözlerle de rencide etmemelerinin, onları daha çok, iyi davranışlar kazandırmaya çalışma yoluyla eğitmelerinin istenmesidir.²⁷³

Genç Dernekleri’nde eğitim temel olarak rehberler tarafından verilmekle birlikte, kendilerine yardımcı olmak üzere derneklerde rehber muavinleri de bulundurulmaktadır. Bunların sadece öğretmenlerden seçilmeleri gerekmemekte, Dinçlerden “zeki ve bilgili” olanlara da bu görev verilebilmektedir. Derneklerin düzgün bir şekilde idare edilebilmesi için her sekiz kişilik gruba bir rehber muavini verilmektedir. Rehberler talimlerden önce rehber muavinlerini bir araya toplayacak, gerekli emirleri verecek, programı okuyacak ve talimler hakkında ayrıntılı bilgi vereceklerdir.²⁷⁴ Rehber muavinlerinin görevleri ise şunlardır: Oyunlar sırasında intizamı, oyunun kurallarına göre hareket edilmesini sağlama, bunlara aykırı davranan gençleri uyarma; arazi talimlerinde yürüyüş kolu düzenindeki hareketlerini idare, talimleri icra etme, gençlerin sorularına cevap verme, talimleri izah etme, rehberlere ve çeşitli talimlerin icrasında yardımcı olma, gençlere ise bu talimlerde

²⁷³ Von Hoff, “Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilâtı Hakkında-3: Kuvve-i Bedeniyyenin Mütenâsiben Terbiyesi”...,s.2

²⁷⁴ Vedat Örfi, “Rehber ve Rehber Muâvinlerinin Vezâifi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:16, 1 Eylül 1335, s.19

yol gösterme; sağlık koruma ve ilkyardımd hakkında rehberin yapacağı açıklamalar üzerine sorumlu oldukları gruplara talim emrinin verilmesi ve hatalarının düzeltilmesi; derneklerin yanlarında gtrdkleri malzemelerin muhafazası...v.b.²⁷⁵

Rehber muavinlerinin en önemli görevlerinden biri de, gençlerin talimlere devamlarını takip etmektir. Yukarıda değinmiş olduğumuz gibi, belirlenen yaştaki her Osmanlı genci Osmanlı Genç Dernekleri'ne dahil olmaya ve talimlere katılmaya mecburdur. Rehber muainleri de gençlerin bu yükümlülüğü yerine getirip getirmediklarını kontrol etmekle görevlidir. Bunun için, yanlarında bir cep defteri taşıyarak ilk sayfasına bir “devam cetveli” çizecek ve sıra ile derneklilerin isimlerini yazacak, her talimden önce bu listeyi okuyacak, gelmeyen gençlerin isimlerinin yanına kk bir yıldız işareti koyacaklardır. Birkaç kere ya da hiç gelmeyen çocuğu rehberine bildirip onun aracılığıyla gencin ailesinden çocuğun hasta olup olmadığını veya neden talimlere devam etmediğini öğreneceklerdir.²⁷⁶

Rehberlere talimleri nasıl, nerede, ne zaman uygulayacakları, gençlere nasıl davranacakları konusunda verilen tavsiyelere, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, aşağıda Genç Dernekleri eğitimini ayrıntılı olarak incelerken, yeri geldikçe yine değineceğiz.

Osmanlı Genç Dernekleri'nde gençler, bu derneklerin kurulma amacı doğrultusunda bir yandan bedenlerini güçlendirecek, diğer yandan da karakterlerini belirli bir çerçevede şekillendirecek bir eğitime tabi tutulmaktaydılar. Bu eğitim bir bütün olarak, nihayetinde gençleri savaş meydanları için hazır hale getirme amacı çerçevesinde düzenlenmişti. Gençler bu derneklerde aldıkları eğitimle, güçlü kuvvetli erkekler haline getirilmeye, yapılan çeşitli talimlerle savaşta işlerine oldukça yarayacak, onların savaşma g ve kabiliyetini arttıracak beceriler kazandırılmaya ve de verilen ideolojik eğitimle, yine savaş meydanlarına fikri ve ruhi yönden de hazır hale getirilmeye alışılmaktaydılar. Ancak, bu eğitimi bu ana başlıklar altında sınıflandırarak anlatmak çok da kolay değildir. Eğitimin kendisi bir bütün olarak, her yönüyle çoğu kez bu amaçların her birine birlikte hizmet etmektedir. Örneğin yapılan bir toplu talim, hem bedeni, hem askeri bir beceriyi, hem de bir bütünün parçası olma ve o bütün için birlikte hareket etme, mücadele, cesaret, dikkat gibi çeşitli zellikleri

---

²⁷⁵ A.e., s.19-20

²⁷⁶ A.y.

aynı anda geliştirmeye hizmet etmektedir. Bu açıdan, aşağıda bu eğitimi çeşitli alt başlıklar halinde incelerken, gözönünde bulundurulması gereken en önemli nokta, bunların kesin sınırlar oluşturmadığı, bedene yönelik ya da bu açıdan sağlayacağı fayda daha yüksek görülen bir talimin aynı zamanda, amaçlanan diğer hedefleri de gerçekleştirmede önemli bir rol oynadığıdır. Osmanlı Genç Dernekleri'nde uygulanan eğitimi, Von Hoff'un gazetelerde yayınlanan makalelerinden, Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği tarafından yayınlanan kitapçıklardan, bu eğitimin ayrıntılarını düzenleyen Talimatname'den ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'ndan takip etmek mümkündür.

4.4.1. Osmanlı Genç Dernekleri'nde “Terbiye-i Bedeniye”

Osmanlı Genç Dernekleri'nde verilecek eğitimin başında, gençlerin bedenlerini güçlendirmeye yönelik olan ve jimnastik ile idman talimlerinden oluşan beden terbiyesi gelmektedir. Von Hoff beden terbiyesinin önemini, gençlerin vücutlarını uygun bir şekilde geliştirmenin, büyümelerini sağlamanın, düzenli jimnastik ve idman talimleri ile mümkün olabileceğini ve vücudun uyumlu bir şekilde terbiye edilmesinin, hastalıklara karşı da bir koruyucu olacağını ifade ederek belirtmiştir²⁷⁷. Von Hoff, Osmanlı Genç Dernekleri'nde beden terbiyesi konusunda nasıl bir yöntem izlendiği konusuna da açıklık getirmektedir. Daha önce de değinmiş olduğumuz gibi, o dönemde dünyada geçerli iki önemli jimnastik yöntemi vardı ve beden terbiyesi ile uğraşan kişiler arasında da İsveç usulü jimnastiğin mi yoksa Alman jimnastiğinin mi daha iyi olduğu yönünde tartışmalar yapılmaktaydı. Bazıları da İngiliz sporlarının beden terbiyesi için iyi bir yol olduğunu düşünmekteydi. Von Hoff ise, Genç Dernekleri'nin bu konuda, memleket şartlarına uygun bir yöntem seçeceğini, okulların takip ettikleri yöntemleri kesinlikle değiştirmemeleri gerektiğini, yalnız bu konuya daha fazla önem vermeleri ve ileride yeniden düzenlenecek ders programlarında ve yeni kurulacak okullarda, özellikle de ilköğretim okullarında, idman saatlerinin arttırılmasını arzu ettiğini ifade

---

²⁷⁷ Von Hoff, “Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilâtı Hakkında – 3: Kuvve-i Bedeniyyenin Mütenâsiben Terbiyesi”..., s.2

etmektedir.²⁷⁸ Genç Dernekleri okul dışındaki gençlerin beden terbiyesi talimleri için seçtiği yöntemde ise üç şeyi göz önünde bulundurmuştur:

“1) Kuvve-i bedeniyyenin bütün vücûdda bir nisbet dâhilinde inkişâfı için ta’kîb edilen gâyeyi tamâmen te’min etmesi

2) Gerek gençler ve gerek rehberler için anlaşılması ve tatbîki kolay ve basit olması; ve

3) Fazla bir para sarfına lüzûm göstermemesi”²⁷⁹

Yapılacak talimleri ayrıntılı olarak düzenleyen Osmanlı Genç Dernekleri Talimatnamesi hazırlanırken bu üç koşulu sağlamasına dikkat edildiğini, bu Talimatname’de vücudun her kısmının, baş, boyun, kol, el, parmak ve ayakların eşit bir biçimde terbiyesi ve kasların idmanının gösterilmekte ve bunların uygulanması için gerekli olan ayrıntılar hakkında da etraflıca bilgi verilmekte olduğunu ifade eden Von Hoff’a göre, talimatnamenin içerdiği talimler faydalı ve herkesin bildiği şeyler olup, hangi yaşta olursa olsun herkesin yapabileceği bir tarzda hazırlandığı için, kolayca anlaşılıp öğrenilebilecektir.²⁸⁰

Talimatname’yi incelediğimizde, derneklere haftada üç defa birer saat beden terbiyesi yapılmasının önerildiği görülmekte ve “Terbiye-i Bedeniyye” ana başlığı altında, her biri ayrı bir başlık altında olmak üzere, aletsiz olarak ve ayrı ayrı yapılacak olan baş, kol, el, gövde, bacak ve ayak hareketleri konusunda talimatların verildiği görülmektedir. Bu hareketlerin düzenlenmesinde “İdman Talimatnamesi” temel alınmıştır. Talimatname’de jimnastik hareketleri anlatıldığı gibi, bunların nasıl yapılması gerektiği de belirtilmiştir. Talimatname’ye göre gençler, bu hareketleri yaparken bütün kuvvetlerini sarf etmelidirler ki ancak bu şekilde ve tek başına yapıldığında bu hareketlerin faydası görülebilecek, vücuttaki bütün kasların gelişimi sağlanabilecektir.²⁸¹

Talimatname’de ayrı ayrı başlıklar altında ele alınmakla birlikte bazı idmanları da beden terbiyesi başlığı altında incelemek mümkündür. Bunlar Eski

---

²⁷⁸ A.y.

²⁷⁹ A.y.

²⁸⁰ A.y.

²⁸¹ “Genç Dernekleri İçin Talimatnamesi”, **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanun-u Muvakkat, Ta’limat-name**, Dersaadet- Matbaa-i Askeriyye, 1332 içinde, s. 22-27. Talimatname için ayrıca bkz. **BOA.**, DH.UMVM, 145/15, 5.R.1335

Yunan'dan beri gençlerin beden terbiyelerinin önemli bir parçasını oluşturan koşu, sıçrama, tırmanma ve taş atma talimleridir. Talimatname, bunların her birinde neler yapılacağı konusunda kısa bilgiler vermektedir.²⁸²

Beden terbiyesinde aletsiz hareketler Talimatname'de yer alan talimatlara uyarak kolayca uygulanabilir nitelikte olmakla birlikte, burada asıl sorun, aletli beden terbiyesi hareketlerinin uygulaması noktasında ortaya çıkmaktadır. Osmanlı Genç Dernekleri'nin, çok az para harcanarak büyük faydalar sağlayacak bir "terbiye mektebi" olarak tanımlanmasına rağmen, sözkonusu jimnastik hareketleri ve idmanlar, askı sırtığı, tırmanma ipi, trapezler, halkalar gibi bazı alet ve edevatları ve bunların bulundurulacağı salonları gerekli kılmaktadır. Bu durum ise, bunların temin edilebilmesi için ciddi bir para harcanması gerektiği düşüncesinin oluşmasına neden olmuştur. Ancak Von Hoff'a göre bu sorun, çok fazla para harcanmadan çözülebilir. Kendisinin bu konudaki başlıca önerisi, Talimatname'de de belirtildiği gibi, jimnastik alet ve edevatı bulunan okulların, bunlardan mahalli genç derneklerini de yararlandırmasıdır. Yine bu konuda uzmanlığı ve deneyimi olanların az bir para ile jimnastik aletlerini tedarik edebileceklerini ileri süren Von Hoff, okullar ve gençler için masraf yapılacağı zaman, bu aletlerin de alınmasının gerekli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca doğa ve arazi de bu konuda oldukça yardımcı olacaktır. Bu nedenle Genç Dernekleri talimlerinin açık arazide yapıldığını belirten Von Hoff, tahammül koşusu, kademe yarışı, sıçrama, atlama, ağaçlara, duvara, taş ocaklarına, yamaçlara, çitlere tırmanarak çıkma, taşla nişan alma gibi talimlerin, arazi üzerinde yapılacağını, bu gibi talimlerin oldukça eğlenceli oldukları için de kolaylıkla uygulanabileceğini ileri sürmektedir.²⁸³

Von Hoff'un talimler konusundaki önemli bir tavsiyesi ise, talimlerin, "*itâatin, nizâm ve fikr-i intizâmın inkişâfını te'mîn eden*" idmanlar ve beden hareketleri oyunlarıyla değiştirilmesidir. Bu yolun takip edilmesi ve mantıklı bir biçimde yapılmasıyla bunlardan elde edilecek yararın bir kat daha artacağını ileri süren Von Hoff, öğretmenlerin bu talimleri havaya, ısıya, araziye, gençlerin yaşlarına

---

²⁸² A.e., s.27-30

²⁸³ A.y.

ve güçlerine göre düzenleyip uygulamalarının daha da yararlı olacağını ifade etmektedir.²⁸⁴ Böyle bir terbiyeye tabi tutulan gençlik,

“(…) arzu, irâde, cesâret sahibi olarak yetişeceği gibi bilâhare yapacağı ta‘limlerde de kendisi için iktihâmı imkânsız hiçbir mâni‘ kalmayacak ve ileride ister sivil olsun isterse vatanın müdâfaası için orduda bulunsun her hangi bir vazifeyi muvaffakiyetle icrâ ve ifâ edebilecektir.”²⁸⁵

Bu talimlerle elde edileceği düşünülen bir diğer yarar da gençler arasında birbirine yardım ve güven hissinin ve birlikte çalışma alışkanlığının gelişmesidir. Von Hoff’a göre bu talimlerle gençler, birbirlerine nasıl yardım edeceklerini ve birbirlerini nasıl koruyacaklarını öğrenecekler ve bu yolla gençlerde, yardımlaşma fikri ile beraber hayatın her aşamasında birbirini severek ortaklaşa çalışma fikri uyandırılacaktır. Von Hoff bu konuda,

“Hiç kimse başkasını tehlikede gördüğü zaman ona muavenet etmekden geri kalmamalı ve yekdiğerine itimâd ve emniyyet etmeği ve aynı menfaât ve gâyenin zaferinde alâkadâr olduğunu öğrenmeli. Bütün millet herhangi bir işde muvaffakiyete ancak bu vechile – evvelâ münferiden ve sonra da müttehiden çalışmakla- nâil olabileceği hakikate vâkıf bulunmalıdır.”²⁸⁶ demektedir.

Anlaşılaacağı üzere, Genç Dernekleri talimlerinden beklenen, sadece onların bedenlen gelişmelerini ve güçlenmelerini sağlamak değil, aynı zamanda onları arzu, irade ve cesaret sahibi ve dolayısıyla her işte başarılı olabilecek şekilde yetiştirmektir. Bu talimler ayrıca gençlerde, birbirine yardımcı olma, ortaklaşa çalışma fikirlerini de uyandıracaktır. Osmanlı Genç Dernekleri’nde uygulanan eğitimin bir diğer önemli özelliği de burada karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitim, kendi başının çaresine bakabilen fakat, sadece kendi iyiliğini düşünen, her şeyi tek başına başarmaya çalışan bireyler değil, bir bütünün parçası olduğunun ve ortaklaşa çalışarak başarılı olabileceğinin ve kendi başarısının da bütünün –bölüğün, ordunun, milletin- başarısına yönelik ve onun bir parçası olduğunun bilincinde yurttaşlar yetiştirmeye yöneliktir. Böyle bir eğitim de kuşkusuz rekabeti özendirici değil,

---

²⁸⁴ A.y.

²⁸⁵ A.y.

²⁸⁶ A.y.

birlikte çalışmayı özendirici olacaktır. Von Hoff'un rekabet ile ilgili olarak öne sürdüğü görüşler de bu tespiti doğrular niteliktedir. Von Hoff, bazı yarışmaların düzenlenmesinin faydalı olabileceğini söylemekle birlikte, bu yarışların yalnız alkış ve ödül için yapılmaması fakat bütün dernek üyelerinin birlikte gösterdiği ilerlemeye şeref vermek için düzenlenmesi gerektiği ifade ederek, gençlerin terbiyesindeki en büyük hatanın, rakip tarafın diğer tarafı yenmesi için en yetenekli birkaç genç ile meşgul olup, sadece onları terbiye etmek ve sadece karşı tarafı yenme amacını gütmek olduğunu ileri sürmektedir. Böyle bir yol izlemenin sadece bazı özel yetenekleri geliştireceğini ancak kamusal açıdan hiçbir fayda sağlamayacağını ifade eden Von Hoff, dünyanın her tarafında geçerli olan bu türden *“fâidesiz ve hiçbir menfaat te'mîn edemeyen lüzûmsuz ve hatta çirkin rekâbet oyunları”*ndan kaçınılması gerektiğini, Genç Dernekleri'nin hiçbir zaman bu tür yarışlara uygun bir yer olmayacağını ve yarışlarda kazananlara ödül vermeyeceğini, görevini en iyi şekilde yapanlar için en büyük hediye ve en iyi ödülün *“bütün mevcûdiyetiyle onu icrâ etdiğinden emin olduğu zaman his edeceği gurur-u vicdâni”* olduğunu söylemektedir.²⁸⁷

Osmanlı Genç Dernekleri'nde eğitimin nasıl yapılacağı konusunda rehberler için temel kaynak, sözkonusu talimatname olmakla birlikte, Müfettiş-i Umumilik tarafından, aylık olarak yayınlanmasına karar verilen Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası da bu konuda önemli bir rehber olmuştur. Dergide ele alınan konuların başında da yine beden terbiyesi ve idmanlar gelmektedir. “Terbiye-i Bedeniyye Dersleri” üst başlığı altında yer verilen bu konulardaki yazıları genellikle Selim Sırrı kaleme almış ve yazılarında çeşitli jimnastik sistemleri ve jimnastiğin önemi üzerinde durmuştur. Selim Sırrı'nın bu yazıları, bir yandan da çeşitli ideolojik motifler içermekte, gençlerin bu yönden biçimlendirilmeleri amacına da hizmet etmektedir. Kendisinin bu konudaki ilk makaleleri Alman Jimnastikleri ile ilgilidir. Bu yazılarında, jimnastiğin “millet-i müsellaha” yaratmadaki rolüne vurgu yaptığı görülmektedir. Birinci bölümde ele aldığımız ve jimnastik ile vatan savunmasını birbirini ile ilişkilendirmiş olan, Alman jimnastiğinin kurucusu Yahn ve onun Fazilet İttihadı'nı ele aldığı makalesinde Selim Sırrı, Napolyon karşısında alınan yenilgiyi

---

²⁸⁷ A.y.

Almanların fiziki zayıflığına bağlayan Yahn'ın jimnastik teşkilatını, gençleri savaşa hazırlamak amacıyla kurduğunu ve burada filizlenecek vatan ve millet ruhunun Alman birliğini sağlayacağını düşündüğünü ifade etmektedir:

“Jimnastikhaneler ta‘limhanelerinde gencler yalnız idmân yapmakla iktifâ etmiyorlardı (Yann) hararetle nutukları ile genclerin vatan muhabbetini ve millet duygularını canlandırmaktan bir dakika hali kalmıyordu.(...) Yanı bütün Alman gençleri hürmetle takdir ediyor. Ve her emrine itaâti kendilerine bir vazife biliyordu. Yan ihdâs eylediği usûl mümarese ile genc, dinc, çevik kahraman bir millet-i müsellâha teşkile muvaffak oldu.”²⁸⁸

Selim Sırrı, Alman Jimnastikleri ile ilgili ikinci yazısında ise jimnastiğin Yahn'a göre bir vazife olduğunu ileri sürmekte ve yine millet-vatan-jimnastik bağlantısı üzerinde durarak Yahn'ın şu sözlerini aktarmaktadır:

“Jimnastik herkes için bir vazifedir. Vatanın selametini, milletin te‘alisini arzu eden her hamiyetli genc, idmân edüb vücûdunu kuvvetlendirmeğe mecburdur. Millet, vatan, jimnastik bu üç kelime birbirinden ayrılmaz, yortu günleri halk zevk ve sürûrünü içki ile sefahatle değil şehir meydanlarında jimnastik yapmakla göstermelidir.”²⁸⁹

Von Hoff'un kaleme almış olduğu “Almanya’da Terbiye-i Bedeniyye” başlıklı makalede de Selim Sırrı'nın Yahn ile ilgili yazılarında olduğu gibi, yine vatan savunması ile beden terbiyesi arasındaki ilişkinin vurgulandığı görülmektedir. Müttefikleri olan Osmanlıların, Almanya'nın savaşta ve barıştaki başarılarının, beden gücü ve iradenin terbiyesine bağlı olduğunu elbette bildiklerini söyleyen Von Hoff Paşa, savaş sırasında bile Almanya'nın her tarafında beden terbiyesi meselesiyle uğraşıldığını, bazı jimnastik ve spor derneklerinin, üyelerinin bir kısmını savaşta kaybetmiş oldukları halde, geri kalan üyeleri ve gençlerle alıştırılmaya devam ettiklerini belirtmektedir. Yetmiş yaşına kadar olan yaşlılarla, savaştan yaralı olarak dönen öğretmenlerin gençlerin beden terbiyesi ile meşgul olduklarını belirten Von Hoff, gençleri askerlik hizmetlerine hazırlamak üzere kurulan özel Dinç

²⁸⁸ Selim Sırrı, “Fazilet İttihadı (Tugendbund) ve Alman Milli Jimnastikleri 1808”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.11-12

²⁸⁹ Akt. Selim Sırrı, “Alman Jimnastikleri: Yan’a Göre Jimnastiğin Gayesi: Vatan Şarkıları-Jimnastik Seyrânları”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i evvel 1333(1917), s.4

Teşkilatı'nda gençlerin depo subaylarınca talim ettirilmekte olduklarını ve nişancılık kulüplerinin de bunlara nişancılık talimleri yaptırdığını, “Feldmareşal Von der Goltz Gürbüzleri Derneği”nin de savaştaki deneyimler ışığında gençlerin gelecekte nasıl eğitileceklerine dair görüşmelerde bulunurken, Almanya Eğitim Bakanlığı'nın da aynı şekilde okul programlarında bu açıdan bazı değişiklikler yapmayı kararlaştırdığını ifade etmektedir. Yine Almanya'nın büyük “Jimnastik Cemiyet-i Umumiyesi”nin de ülkenin her tarafındaki delegelerini toplayarak, gençlerin gelecekteki beden terbiyeleri meselesi ile ilgili olarak bir toplantı yaptığını ve İmparator'un yolladığı telgrafla Cemiyet'e, çalışmalarını ile millet ve orduya sağladığı yararlar için teşekkür ettiğini bildirmektedir.²⁹⁰

Alman birliklerinin savaş esnasında dahi vakit buldukça jimnastikle uğraştığını ve Almanların kendilerinden kuvvetli düşmanlara karşı başarısının sırrının, gençlerin bedenlen kuvvetli olarak yetiştirmeleri olduğunu ileri sürerek, müttefikleri olan Osmanlıların da Almanların bu yönünü taklit edeceğini ümit ettiğini çünkü, ittifakın her iki tarafta da kuvvetli ve yenilmez bir kitle meydana getirmeyi gerektirdiğini ifade eden²⁹¹ Von Hoff'un bu sözlerinden Goltz Paşa'nın Almanya'da kurulmuş olan Genç Dernekleri'nin Osmanlı'da da kurulması önerisinin nedeni, yani, müttefiklerini savaş meydanları için güçlendirme isteği, bir kez daha açık bir biçimde anlaşılmaktadır.

Birinci bölümde ayrıntılı olarak incelediğimiz gibi beden terbiyesi, çağlar boyunca gençleri savaş meydanları için hazırlamak amacıyla kullanılmıştır. Böyle bir amaca yönelik olarak kurulan Osmanlı Genç Dernekleri için de verilecek eğitimin önemli bir bileşeninin beden terbiyesi olduğu ve yukarıda ifade edilenlerin ışığında tam da bu amaca hizmet ettiği görülmektedir.

Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nda beden terbiyesi ile ilgili makalelerin büyük bir bölümü de beden terbiyesinin vücudun gelişmesindeki önemine değinen ve nasıl uygulanacağına yönelik tavsiyeler veren yazılardır. Bu yazılarla dernek rehberlerine ve gençlere yol gösterilmeye çalışılmakta, verilen bazı ders ve konferansların yanı sıra bu dergi, rehberlerin ve gençlerin eğitimini sağlamada önemli

---

²⁹⁰ Von Hoff, “Almanya'da Terbiye-i Bedeniyye”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kanûn-ı Evvel 1333 (1917), s.1-2

²⁹¹ A.e., s.2

bir araç olarak kullanılmaktadır. Selim Sırrı dördüncü sayıda yayınlanan makalesinde, gıda ve hava gibi insanın temel bir ihtiyacı olduğunu ileri sürdüğü hareketin gayesinin, sadece vücudun gelişmesi olmadığını, bu nedenle yalnızca jimnastik ile kasları geliştirmeye değil, aynı zamanda doğru teneffüs ile ciğerleri geliştirmeye ve çeşitli oyunlar ile eklemleri daha işlek bir hale getirmeye çalışmak gerektiğini ileri sürmektedir. Selim Sırrı'ya göre beden terbiyesine yönelik hareket, idman ve oyunlar bir yandan da gençlerin kişiliklerinin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Belirli kurallar çerçevesinde ve komutlarla yapılan, dolayısıyla da kişinin kendi iradesi doğrultusunda hareket etmesine pek izin vermeyen jimnastiğin aksine çeşitli engellerden atlama, sıçrama, tırmanma, atlama gibi idmanların iradeyi de terbiye etmeye yönelik idmanlar olduğunu ifade etmektedir.²⁹²

Beden terbiyesi dersleri için rehberlere uyarılarda da bulunan Selim Sırrı, jimnastik, idman ve oyunların gençlerin yaşlarına göre düzenlenmesi ve onları fazla yormamasına ve sıkımasına²⁹³ ve bu dersler sırasında tam bir “intizam ve inzibat” sağlanmasına dikkat edilmesini tavsiye etmektedir. Eğitimcilerin gençler üzerinde yarattığı tesir olarak tanımladığı “inzibat”ın orduda ve okulda olduğu gibi jimnastikte de gerçek bir başarının koşulu olduğunu ileri süren Selim Sırrı, ancak eğitimcilerin intizam ve inzibatı sağlamaya çalışırken ciddiyetle sertliği birbirine karıştırmamalarını ve gençlerin korkudan kaynaklanmayan bir itaate alıştırmaları gerektiğini ifade etmektedir. Yine inzibatın ve intizamın sağlanması için gerekli tedbirleri alırken bunda aşamalı bir tavır izlenmeli, verilecek cezaların şiddeti ancak gerektiğinde arttırılmalıdır. Selim Sırrı'nın bir diğer tavsiyesi, uygun görüldüğü takdirde çocukların bazı hallerde, özellikle de oyunlarda serbest bırakılması, ancak uzaktan takip edilmesidir.²⁹⁴

---

²⁹² Selim Sırrı, “Genç Derneklerinde Terbiye-i Bedeniyye Dersleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.8-9

²⁹³ A.e., s10-11

²⁹⁴ Selim Sırrı, “Jimnastikte İntizâm-İnzibât”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.5-6. Selim Sırrı, jimnastik ile ilgili diğer yazılarında ise daha teknik konulara yer verirken, bir yandan da çeşitli jimnastik yöntemleri ve jimnastiğin önemli isimleri hakkında bilgiler vermeye devam etmiştir. Bu yazıları, gençlerin yaz kış belden yukarıları çıplak ve yalın ayak yaptıkları ve “Tabii Jimnastik” olarak adlandırılan ve Seber tarafından geliştirilen jimnastik (Selim Sırrı, “Tabii Jimnastikler: Muallim Seber ve Usulü”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334 (1918), s.6-12); Alman jimnastiğinin kurucularından Gust Muts eserleri ve jimnastik konusundaki görüşleri (Selim Sırrı, “Almanya'da Jimnastik, Gust Muts (GustMuths) 1759-1839”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.5-9) ile

Osmanlı Genç Dernekleri'nde beden terbiyesine yönelik eğitimin bir bileşeninin de atlama, koşma, sıçrama, tırmanma gibi idman talimleri olduğunu ifade etmiş ve Talimatname'de bunlarla ilgi kısa bilgiler verildiğini belirtmiştik. Bu idmanlar da bir yandan bedensel gelişmeye hizmet ederken diğer yandan bazı kişilik özelliklerinin kazandırılmasında rol oynamaktadır. Bu özelliklerin başında, cesaret, zorluklara göğüs germe, azim, çeviklik, irade, dikkat gelmektedir ki bu özellikler de gençlere kazandırılmak istenen temel karakter özellikleridir. Gerek kazandırdığı bu özellikler gerekse sağladığı bedensel gelişme ile gençlerin savaş meydanlarında vatanlarını başarıyla savunmak için hazır hale gelmelerine hizmet eden bu talimler, kazandırdıkları becerilerle de bu amaca hizmet etmektedirler. Çağlar boyunca gençlerin savaş için hazırlanmasında kullanılan bu idmanların savaş meydanlarındaki eylemler ile bağlantısına birinci bölümde değinilmişti. Burada yeniden kısaca değinmek gerekirse, örneğin koşma, savaş meydanlarında çok işe yarayacak bir eylem iken yine bir yerlere tırmanma, yüksek bir yerden veya engeller üzerinden atlama, bir şeyi yakın ya da uzak bir yere fırlatma da kuşkusuz yine savaş meydanlarında bir askerin başarıyla yapması gereken hareketlerdir. İşte bütün bu idmanlar da bu becerileri geliştirme yönünde tasarlanmıştır.

Von Hoff, Alman Dinçleri'nin askerlik hizmeti için nasıl hazırlandıklarını anlattığı bir makalesinde yukarıdaki ifadelerimizi destekler biçimde, sözkonusu idmanların savaş meydanlarında sağlayacağı yararlılardan bahsetmektedir. Savaş döneminde askerlerin uzun süre talim ve terbiye edilemediğini, onları çok kısa bir sürede cepheye hazırlamak zorunluluğuyla karşı karşıya kalındığını, bu nedenle de dinçlere, cepheye kendilerine gerekli olacak şeyleri öğretmek gerektiğini ve bunların neler olduğunu da savaşın tecrübelerinin gösterdiğini belirten Von Hoff, askerlerin cepheye çoğunlukla da düşman ateşi altında doğal ya da yapay çeşitli engelleri sürat ve çeviklikle aşabilirlerse daha az kayıp verileceğini bu nedenle, gençlere duvarlara

---

Doktor Maurice Faure ve "Ashâb-ı Muharrike Merkezleri" (Selim Sırrı, "Asâb-ı Muharrike Centres Nervo-Moteur Doktor Moris For (Maurice Faure)", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:13, 1 Kânûn-u Sâni 1335 (1919), s.2-5) hakkındaki yazıları ve jimnastik hareketlerini sınıflandırarak incelediği ve bu hareketleri kaslara ve sinirlere yaptıkları etkiler açısından tahlil ettiği (Selim Sırrı, "Tahlili ve Terkibi Mümâreseler", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:9, 1 Mayıs 1334 (1918), s.4-7. Bu yazının devamı şu sayılarda yer almaktadır: sayı:10, 1 Haziran 1334 (1918), s.6-9; sayı:11, 1 Temmuz 1334 (1918), s.7-9) yazılardır.

veya çitlere tırmanmak, engeller üzerinden sıçramak, tel altından sürünerek geçmek, bir çukurdan diğerine kendini göstermeden yuvarlanarak geçmek gibi şeyleri talim ettirmek gerektiğini, bu talimler esnasında da savaşta askerlerin çoğu zaman gaz maskesi taktıkları göz önüne alınırsa, doğru bir biçimde nefes almanın da öğretilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yine bir taarruzun, askerlerin düşman ateşi altında birer birer ileri sıçramasıyla yapıldığı düşünülürse, bu becerinin de yine iyi ve çevik bir eğitimle sağlanacağını, ayrıca başarıyla sıçrayarak, yuvarlanarak, tırmanarak bir yerden diğerine gidebilen bir askerın savaşta çok önemli olan emirlerin iletilmesi açısından da önemli olduğuna dikkat çekmekte ve emrin akılda tutulabilmesi açısından da bu tarz talimlerin önemli olduğunu, bunlarla gençlere vazife ve sorumluluk hissini de verileceğini ifade etmektedir. El bombalarının savaşta yeni bir silah olarak kullanılması nedeniyle de taşlarla hedefe nişan alma gibi hususlarda iyi idman görmeyen bir gencin cephede bu el bombalarını hedefe fırlatma konusunda zorluk çekeceğini ileri süren Von Hoff, bu talimin nasıl yapılması gerektiğini de ayrıntılı biçimde anlatmaktadır. Yazısının sonunda bu talimlerin Dinç Derneği bulunmayan yerlerde Gürbüzlere de yaptırılmasını tavsiye etmektedir.²⁹⁵

Selim Sırrı da Genç Dernekleri Mecmuası'nda yazdığı makalelerde, bu idmanları başarıyla yapamayan gençlerin becerikli ve süratli olmayacaklarını dolayısıyla da en önemli idmanlar olduğunu²⁹⁶ ifade ettiği tırmanma ve atlama talimlerine ilişkin ayrıntılı bilgi vermekte, bu talimlerin nasıl yapılacağını ve nelere dikkat etmeleri gerektiği anlatmaktadır. Tırmanma ile ilgili makalesinde jimnastikhanelerde aletlerle yapılacak tırmanma hareketlerinin jimnastik hocalarına ait olduğunu söyleyerek yazısında ağaçlara ve duvarlara tırmanma yöntemleri hakkında bilgi vermekte²⁹⁷, atlamalarla ilgili makalesinde de çeşitli atlama biçimlerini anlatmaktadır.²⁹⁸

---

²⁹⁵ Von Hoff, "Alman Dincleri Hidmet-i Askeriyyeye Nasıl Hazırlanıyorlar?", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s. 9-10

²⁹⁶ Selim Sırrı, "Tırmanmak", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.15

²⁹⁷ A.e, s.12-15

²⁹⁸ Selim Sırrı, "Atlamalar", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334 (1918), s.3-7. Derginin 14. sayısından itibaren Selim Sırrı imzası ile yazılmış bir başka makaleye rastlanamamaktadır ve sözkonusu sayıdan itibaren de dergide beden terbiyesi ile ilgili yazıların pek fazla yer almadığı dikkati çekmektedir. Ancak ulaşabildiğimiz son sayılar olan 25 ve 26. sayılarda Yakub Rahmi tarafından yazılmış ve İsveç Usulü Jimnastik hakkında iki makale yer almaktadır:

Osmanlı Genç Dernekleri'nde beden terbiyesine yönelik derslerin özetle, tek başına ve aletsiz olarak yapılabilen jimnastik hareketleri ve çeşitli alet ve edavatlara gerektiren ve bunlar bulunamadığı durumda arazi ve doğanın sunduğu imkanlardan yararlanılarak yapılabilen atlama, sıçrama, tırmanma, fırlatma, koşu gibi idmanlardan oluştuğunu, bu eğitim düzenlenirken izlenen yöntemin, basit ve kolay uygulanabilir olmasına dikkat edildiğini ve talimler sırasında tam bir intizam ve inzibat sağlanmasına oldukça önem verildiğini söyleyebiliriz. Yukarıda ifade edilmiş olduğu gibi bu talimlerin amacı öncelikli olarak, gençlerin bedenlerinin orantılı bir biçimde gelişmesini, güçlenmesi sağlamakla birlikte, onlara savaşta işe yarayacak özel becerileri ve bazı kişilik özelliklerini kazandırmaktır.

Eski Yunan ve Aydınlanma filozoflarının ve beden terbiyesinin ünlü isimlerinin ileri sürdüğü gibi, Osmanlı Genç Dernekleri'nin önemli isimlerinin de beden terbiyesi ile ruhi ve fikri terbiyeyi birbirine bağlı şeyler olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Örneğin Rousseau'nun Emile eserine gönderme yapan Mehmet Veysi, zayıf, sağlıksız gençlerin karakersiz olacaklarını ve hareketlerinde ne bir düşünce ne de bir mantık bulunacağını ve böyle bireylerinde topluma yararı olmayacağını ifade etmektedir. Yazara göre hıfzısıhaya uymayan, bedenini harekete alıştırmayan gençler hastalıklı olurlar ve böyleleri de istemeyerek sınırlı olur ve toplum içinde kendilerine iyi bir yer edinemez, hayatta başarılı olamazlar. İyi fikirlerin ancak sağlam bir bedende bulunabileceğini ifade eden yazar, bunun nedeninin de, beden sağlığını bozan şeylerin ruhu da etkilemesi olduğunu belirtmektedir.²⁹⁹

Mehmet Veysi'nin Eski Yunan'daki eğitim ile ilgili şu sözleri ise Osmanlı Genç Dernekleri'nde beden terbiyesi ile nelerin amaçlandığı özetlemekte ve bu konuda yukarıda ileri sürülenleri doğrulamaktadır:

“(…) gençlerin muayyen zamanlarda yaptıkları harekât-ı bedeniyye ile bünyelerini takviye etmeleri, harb meydanlarında Yunanlıların düşmanlarına galebelerini te'min ettiği gibi ilm ve fen sahasında dahi büyük feylesoflar, büyük alimler yetiştirmiştir. 'Sâlim bir ruh, ancak sâlim bir

---

Yakub Rahmi, “İsveç Usulü İdman Harekatıyla Vücutun Takviyesi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:25, 1 Haziran 1336 (1920), s.95-96; sayı:26, 1 Temmuz 1336 (1920), s. 97-100
²⁹⁹ Mehmet Veysi, “Terbiye-i Bedeniyye ve Ruhiyye”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:13, 1 Kanûn-u Sâni 1335, s.6

bedende bulunur' bu cümlede büyük bir hakikât münderic olduğunu bize tarih canlı bir misâl ile isbât etdi."³⁰⁰

Beden terbiyesi ile amaçlananlar gözönüne alındığında, Osmanlı Genç Dernekleri'nde sporlara yer verilmediği görülmektedir. Bunun en önemli nedenleri yukarıda ifade ettiğimiz üzere, Genç Dernekleri'nde rekabeti teşvik eden bir eğitim verimek istenmemesidir. Von Hoff gibi Selim Sırrı'ya göre de sporu jimnastikten ayıran en önemli özellik, onun rekabet üzerine kurulu olması ve bazı kabiliyetleri olan gençlerin başarısına odaklanmasıdır ki bu, milletin geneli için bir fayda sağlamayacaktır.³⁰¹ Sporların bir diğer olumsuz yönü ise, sadece pazuları güçlendirmesi, vücutta orantılı bir gelişmeyi sağlamaya yönelik olmamasıdır. Buna karşılık jimnastik, belirli kurallar ve esaslar çerçevesinde yapılmakta ve sadece bazı kasları veya vücudun bazı bölümlerini değil, orantılı biçimde vücudu bir bütün olarak geliştirmektedir. Ayrıca jimnastik bedenle birlikte ruhu ve fikri de terbiye edebilir niteliktedir. Bu konuda Selim Sırrı şunları söylemektedir:

“Jimnastik sıhhat ve tenâsübden, âhenk ve intizamdan doğmuş bir hayat san'atıdır. Jimnastik pedagojinin, ruhiyâtın, hıfz-ı sıhhatin ehemmiyetli bir şu'besidir. Onun gâyesi iri ve sert bazulu pehlivan yetiştirmek değil, iyi düşünen, iyi muhakeme eden sâlim vücûdlu bir insan yetiştirmektir.”³⁰²

Görüldüğü üzere sporlara karşı olumsuz bir bakış açısının hakim olduğu Osmanlı Genç Dernekleri'nde gençlerin beden ve dolayısıyla da ruhen terbiyesinde başvurulan bir diğer araç ise “terbiyevi oyunlar”dır. Terbiyevi top oyunlarından bahsettiği makalesinde, bu oyunların “dikkat, tahmin-i mesafe, nişâncılık, mehâret ve enerjinin inkişâfına”³⁰³ yardım ettiğini ileri süren Selim Sırrı'ya göre, bu tarzdaki oyunları, ülkede yaygınlaştırmak, okullarda ve okul haricinde çocukları top oynamaya aşiltirmek rehberlerin görevidir. Bu amaçla

---

³⁰⁰ A.y.

³⁰¹ Selim Sırrı, “Jimnastik ve Spor”, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.13

³⁰² A.y.

³⁰³ Selim Sırrı, “Terbiyevi Oyunlar: Top Oyunları”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1917), s.12

kendisi de Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın sayfalarında bu oyunları tanıtmaya çalışmıştır.³⁰⁴

4.4.2. Toplu Talimler (İntizam Talimleri)

Osmanlı Genç Dernekleri'nde verilen eğitimin bir diğer bileşeni ise toplu talimler ya da diğer adıyla intizam talimleridir. Adından da anlaşılacağı üzere bu talimlerden beklenen fayda, gençlerde bir intizam duygusu yaratmak, onları verilen emirleri doğru bir şekilde anlamaya, bunun için de dikkatli bir şekilde dinlemeye ve bu emirlere itaate alıştırmaktır. Böyle bir eğitimle gençler, ileride ister sivil yaşamlarında olsun, isterse askerlik hayatlarında, kurallara uyan, her hareketinde düzenliliğe dikkat eden ve üstlerine itaat eden bireyler olarak yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alacağımız bu talimlerin en önemli faydası da yine askerlik yaşamında görülecektir. Bilindiği gibi bir ordunun başarısı, tam bir düzene, astların üstlerine mutlak itaatine ve emirlerin doğru biçimde anlaşılıp yerine getirilmesine bağlıdır. Bu talimler de ileride asker olacak gençlere bu özelliklerin daha şimdiden kazandırılması amacını gütmektedir. Talimlerin hem toplum hem de ordu hayatı için sağlayacağı yararı, dolayısıyla bu talimlerle amaçlananları, gençlere nelerin öğretilmek istendiğini açıkladığı şu sözlerinde Von Hoff oldukça açık biçimde ifade etmektedir:

“Sokaklardaki intizâmın ve buna âid teferruâtın belediye ve yâhûd emniyyet-i umûmiyye kanûn ve evâmirine itâatle kâbil olduğunu ve bunun da istirâhât-i umûmiyye nâmına vâcib bulunduğunu ve büyük bir ordunun emin bir sûretde arzu edilen herhangi bir mahale sevk ve idâresinin ancak orduyu teşkil eden her kıt'anın mesâi-i müşterekesi kavi ve muntazam bir sûretde hareket ve emre itâati ile kâbil olabileceğini biz şimdiden genclere öğretmek istiyoruz.

Nesl-i âti, bir ordudaki nizâm ve itâatin esbâb ve ehemmiyetini daha şimdiden, asker olmadan, takdîr ve idrak ederlerse bu telâkki kendileri için pek çok fâide bahş olur. Bu sûretle askerlikteki intizâm ve itâatin ehemmiyetini de anlamış olurlar.”³⁰⁵

³⁰⁴ Bu oyunlar için bkz., A.e.s.12-14; Selim Sırrı, “Genc Dernekleri Oyunları: Top Oyunları”, **Osmanlı Genc Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:3, 1 Teşrin-i Sâni 1333 (1917), s.10-12; Selim Sırrı, “Genc Derneklerinde Oyunlar: Yumruk Oyunları ve Daire Topu”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334 (1918), s.9-10; Selim Sırrı, “Genc Derneklerinde Oyun: Çukur Topu”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:9, 1 Mayıs 1334(1918), s.10

Selim Sırrı da Von Hoff'un gençlerle yaptığı tatbikatlarda, gençlerin emirleri anında anlayıp harekete geçmeleri konusunda oldukça başarısız olduklarının görüldüğünü, oysa bunun ordu için çok önemli olduğunu belirterek şunları söylemektedir:

“ (...) emrin bir anda hareketi husûle getirmesinin askerlikde de pek büyük ehemmiyeti vardır. Muhârebede dikkat ve hafızanın fa'âliyyeti bazen bir kıt'a-i askeriyyenin hayat ve memâtına te'sîr icrâ eder. Harbin müdhiş dakikalarında kuvve-i bedeniyye ve rûhiyesine hâkim olamayan ve muhâkemesinde bi-karar bulunan efrâdı ateşe sevk edebilecek, bir ağaç kovuğuna, bir toprak yığını arkasına gizlenmiş olan neferi düşman ateşi altında ileriye sıçratabacak bu emr ile hareket-i irâdiyyenin gayr-i şûûri bir suretde ittihad-ı tamdır.”³⁰⁶

Bu nedenle toplu talimlerde gençlere öncelikle, “keskin ve uyanık bir bakış ile”, rehber bir şey anlatırken yalnız onu dinleme ve onun vereceği her işarete dikkat etme, o sırada başka hiçbir şeyle ilgilenmeme alışkanlığı kazandırılmaya çalışılacaktır. Yine bu talimlerle, “kendiliklerinden bir amirin kumandası altında hareket etmenin, ona itaatın gereğini kavrayamayacak olan” gençler, rehberlerinin gözetiminde ve emrinde bir kıta halinde yürümeye, hareket etmeye alıştıırılarak, bir intizam içinde hareket etmenin ve emirlere uymanın önemini hissetmeleri sağlanacaktır.³⁰⁷

Bu amaçlara yönelik olan toplu talimler, Talimatname'de düzenlenmiştir. Talimatname'ye göre bu talimler çok fazla yapılmamalı ancak Gürbüzlere, müfreze iki sıra olarak savaş safı düzeninde toplanma, sağdan sayma, kumanda ile mangalarla dönüş yapma; mangalarda kol oluşturma ve kumanda ile savaş safına geçme ve kumanda ile manga kolunda yürüme ve durmanın öğretilmesi istenmektedir. Talimatname'de, mıntika dernekleri sivil eğitimcilerinin, gerekli hareketleri ve kumandaları, buldukları yerdeki subaylardan öğrenmeleri gerektiği de belirtilmektedir.³⁰⁸

---

³⁰⁵ Von Hoff, “Genc Dernekleri – 4: Toplu Talimler”...,s.2

³⁰⁶ Selim Sırrı, “Genç Dernekleri ve Yanlış Telakkiler”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.6

³⁰⁷ Von Hoff, “Genc Dernekleri – 4: Toplu Talimler”..., s.2

³⁰⁸ “Genc Dernekleri İçün Talimatnamesi”..., s.29-30

Dinçler ise aynı hareketleri yapmakla birlikte, bölük ve manga kollarından savaş safi oluşturmayı öğrenecek, ayrıca arazi üzerinde basit adımla ve jimnastik adımıyla sırtlarda ve inişlerde yürümeye alıştırlacaktır. Resmi geçit adımına gerek olmadığı belirtilmiştir Talimatname’de, yalnız Talimatname gereğince toplanmak, tanzim olmak, istikamet almak, hizaya gelmek hareketlerini, manga kolunda basit ileri yürüyüşleri ve yürürken sağa ve sola, ileri bakıp “düşmanı” gözetlemeyi de öğrenmeleri gerektiği ifade edilmektedir.³⁰⁹

Bu talimler yapılırken dikkat edilmesi gereken şeyler konusunda ise Talimatname’de, en önemli konunun, Gürbüzlerin ve Dinçlerin çabuk toplanıp, bir düzen içinde bir araya geldikleri zaman kesinlikle konuşmamaları ve kendi yerlerini bulabilmeleri, kumandaları işitmek için dikkat etmeleri ve emri noktası noktasına uygulamayı öğrenmeleri olduğu belirtilmektedir.³¹⁰

Von Hoff da makalesinde, toplu intizam talimlerinin çocuklara itaat, intizam ve emre uyma gibi özellikleri kazandırıcaya kadar uygulanmasını, ancak bu talimlere gereğinden fazla zaman ayrılmamasını, bunları bıktırıcı bir tarzda yaptırmayıp, zaman zaman idman ve jimnastik oyunları, özellikle de arazi talimleriyle değiştirilmesini tavsiye etmekte ve talimler ve yürüyüşler sırasında şarkılar ve marşlar söylemenin de uygun olacağını ifade etmektedir.³¹¹

Von Hof’un, Gürbüz ve Dinç Dernekleri’nin birer “acemi efrad mektebi” olmadığı, bu amaçla kurulmadıkları yönündeki sözlerini burada da tekrarlamasına rağmen, görüldüğü üzere bu talimler büyük ölçüde bir orduda, kıtaların doğru bir biçimde yapması beklenen hareketlerden, yani kumanda ile manga ve bölüklerden savaş safi, savaş saffından manga ve bölük koluna geçme, bu vaziyetlerde yürüme, sağdan sayma, dönüş yapma gibi hareketlerden oluşmaktadır ve zaten talimlerin bizzat kendileri, ordu için önemleri konusunda gerekli bilgileri vermektedirler. Bu eğitimi almış gençlerin ileride orduya girdiklerinde bu hareketlerde zorluk çekmeyecekleri oldukça açıktır ve bu da Von Hoff’un yukarıda ifade etmiş olduğu gibi, özellikle savaş zamanında gençlerin askerlik eğitimleri için yeterince vakit

---

³⁰⁹ A.y.

³¹⁰ A.y.

³¹¹ A.y. Talimatname’nin 12 maddesinde yürüyüşler sırasında Talimatname’nin ekinde verilen şarkıları söyleyecekleri ve bölük ve müfrezelerin masrafını kendileri karşılamak şartıyla Osmanlı Bayrağı taşıyabilecekleri ifade edilmektedir.

bulunamaması sorununa bir çözüm olarak, Genç Dernekleri'nde verilen eğitimin önemini ve amacını açık bir biçimde göstermektedir.

Toplu talimler kısmında da değinilen manga ve yürüyüş kollarında gençlerin yürüyüşler yapmaları konusu, Talimatname'de ayrı bir başlık altında ele alınmış ve yürüyüş talimlerinin nasıl yapılması gerektiği anlatılmıştır. Buna göre gençler, manga ve yürüyüş kollarında sessizlik ve düzen içinde, düzgün ve eşit adımlarla dakikada 114 adım atmak üzere orman ve yokuşlu yani engebeli arazide yürümeye alıştırmalıdır. Bu yürüyüşler sırasında yolda bazı engelleri geçmek, atlamak, tırmanmak gerektiği durumlarda, bu engeller aşıldıktan sonra hemen eski düzenin tekrar sağlanması, bunun için durup beklenmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Gençler ayrıca manga kolunda koşmaya, yolda durmadan giderken su içmeye ve emir verilmeden yürüyüş kolunu terketmemeye alıştırmalı, yürüyüşleri iyi bir şekilde yapabilmek için ayaklarının bakımını ve ayakkabılarının nasıl olması gerektiğini de öğrenmelidirler.³¹²

4.4.3. Arazi Talimleri

Arazi talimleri gençlerin açık havada gerçekleştirdikleri gezintiler sırasında yapacakları talimlerdir. Von Hoff'a göre Genç Dernekleri bu talimlerle, doğayı tanıma, sevme ve ondan yararlanma amacını gerçekleştirmeye çalışacaktır. Bu arazi talimleri, idman talimlerini, engellerden aşma hareketlerini ve *“gençleri açığöz ve kulağı delik bir hale getirmek için”* yapılacak tatbikatları kapsayacak, gençlere, zamanın ve mesafenin nasıl ölçüleceği, arazinin yapısına ve renklerine göre doğal manzaraların ayrı biçimlerde nasıl ortaya çıktıkları, görecekleri her hangi bir yeri nasıl gözlemleyip, gördüklerini doğru, tam ve açık biçimde nasıl tarif edecekleri öğretilmektedir.³¹³

Talimlerle amaçlanan öncelikle gençlerin, dikkatli, etrafında olup bitenlerin farkında, çevresini tanıyıp, iyi gözlem yapar ve gördüklerini ayrıntılı bir biçimde anlatabilir kişiler olarak yetiştirilmeleridir. Von Hoff'a göre,

---

³¹² A.e., s.33

³¹³ Von Hoff, “Genç Dernekleri – 5: Arazi Talimleri”...,s.2

“Fırsat düşüdükdce genclerden pratik olmaları ve düşünerek hareket etmeleri istenecek ve bunun esbâbını da beraber sormak ciheti ihmal edilmeyecektir. Gözleri kapalı, kulakları sağır ve fikirleri uykuya dalmış nefeslerinin ağır tazyiki altında yalnız ağızları açılarak etrafda dalgın dalgın gezinenler ne gördüklerini ve ne de hakayık-ı eşyâyı anlamaksızın en ehemmiyetsiz şeylere bile taaccüb edenler, sol kulağının nerede olduğu sorulduğu zaman onu, sağ elini kafasının gerisinden dolaştırarak göstermek gibi ameli fikirden ve kolay iş görmekten haberi olmayanlar, senelerce aynı yoldan gidüb geldiği halde o yolun mesafesini bilmeyenler, memleketin mebânî-i âliyesi ve âsâr-ı terakkisi arasında bir çok def’alar dolaşdığı halde onların ve vatanın güzelliğinden ve terakkisinden bir şey anlamayub her şeye lâkayd ve yabancı kalanlar artık istikbâlde ortadan gâib olmalıdır.”³¹⁴

Bu talimler, gençler iki gruba ayrılarak yaptırılacaktır ki burada en dikkat çekici nokta, gerek Talimatname’de, gerekse Von Hoff’un bu talimlerle ilgili yazılarında, karşı tarafın “düşman” olarak nitelendirilmesidir:

“Bu ameliyyât gayet mühim olup gençlerin kemal-i hevesle yapacakları şeylerdir.(Yani oyun tarzında). Bu ameliyyât ve tatbikât, mevcûd gençler iki kısma ayrılıub bir taraf düşman farz edilerek icra olunur.”³¹⁵

Talimatname’de bu talimlere verilen örneklerde de sık sık “düşman” tabirinin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, arazi talimlerinde önemli bir yer tutan “tarassud (gözetleme)” yapma ile ilgili örnekte, gençler önce iki gruba ayrılacak, biri araziye gönderilirken, diğeri de gizli bir yerde mevzi alacaktır. Rehber bu gruptaki gençlerden “tarassud postaları” tayin edecek ve çeşitli yönlerde “keşşaf” yollayacaktır. Bunlar, “düşman”nın nerede olduğu, ne yaptığı, kuvvetinin ne miktarda olduğu, ileriye “keşşaf” çıkarıp çıkarmadığı gibi konularda gözlem yapıp, ayrıntılı ve doğru biçimde rapor vereceklerdir. Burada gençlerin dikkat etmeleri gereken en önemli nokta “düşman” tarafından görülmemeleridir. Bu nedenle gençlere, arazinin engellerinde yararlanma, yani kendini bunlarla iyi biçimde gizleme, bir ağaca tırmanıp buradan gözetleme, sıçrama, sürünerek ilerleme, her an dikkatli olma ve “düşman” hakkında doğru bilgiler vermek için yönü, mesafeyi iyi

---

³¹⁴ A.y.

³¹⁵ “Genç Dernekleri İçün Talimatnamesi”..., s.33-34

tahmin edebilme, gördüklerine dikkatli biçimde bakma öğretilenektir.³¹⁶ Zaten arazi üzerinde yapılan bu talimler bizzat bu becerileri geliştirmeye ve onları kullanabilmeye yöneliktir.

Gençlerdeki gözlem ve dikkat yeteneğini, yön ve mesafe duygusunu geliştirmek için yapılacak diğer talimler de bir tepeye ulaşan gençlerden karşıdaki araziye, orada bulunan nesnelere dikkatle bakmalarının ve önce gözleri açık sonra da kapalı olarak gördüklerini anlatmalarının ya da rehberlerin sorularına cevap vermelerinin istenmesidir. Yapılan yürüyüşler esnasında da çocuklara sürekli olarak, hangi yönde ilerlendiğı, rüzgarın hangi yönde estiğı, ne kadar zamandır ve dolayısıyla ne kadar yüründüğü, akan suyun derinliğı ve geçmek için en doğru yerin ve araçların neler olduğı gibi sorular ve bu sorulara verilen cevapların nedenleri de sorulacaktır.³¹⁷

Gençlerin yapacakları bir diğer talim de “muharebe zinciri” ya da “avcı hattı” oluşturmaaktır. Bu talimde gençler belirli aralıklarla dizilecek ve bir baştan verilen emir, soru ya da cevabı birbirlerine, koşarak ya da bağıarak öteki başa doğru ve eksiksiz olarak ulaştırmaları istenecektir.³¹⁸ Görüldüğü üzere bu talimlerle geliştirilmek istenen beceriler yani, “düşman”ın gözetlenmesi ve hareketleri, gücü konusunda doğru bilgi toplanıp, bunun doğru biçimde rapor verilemesi, emirlerin doğru ve eksiksiz olarak iletilmesi, arazi üzerinde gizli bir şekilde ilerlenebilmesi ve engellerin nasıl aşılaçağının bilinmesi, savaşta bir ordu için oldukça önemli olan konulardır.

Talimatname’de ayrı bir başlık altında düzenlenmiş olmakla birlikte arazi talimleri ana başlığı altında inceleyebileceğimiz bir diğer talim de “avcılık talimi”dir. Piyade Talimatnamesi’ne göre yapılacak bu talimde Dinçlere, talimatname gereğince talim yaptırılması, Gürbüzlere ise “Avcı Hattı” oluşturmanın öğretilmesi istenmekte ve Gürbüzlerin neler yapacakları anlatılmaktadır. Bu talimlerde, belirli sıra ve aralıklarla dizilen gençlerin “Ava çık!” komutu ile “düşmana (hedefe)” doğru gitmeleri istenecek, gençler bu ileri yürüyüşleri sırasında aralarındaki mesafeyi koruyacak ve sürekli olarak sağa, sola ve “düşmana” bakarak, “düşmanın” gelip

---

³¹⁶ A.e., 34-35

³¹⁷ Von Hoff, “Genc Dernekleri – 5: Arazi Ta’limleri”..., s.2

³¹⁸ A.y.

gelmediğini gözetleyeceklerdir. “Avcı Hattı”nda gençlerin öğrenebilecekleri şeyler, düşman ateşine karşı bir yokuştan aşağıya doğru inmek, ve inerken çok kayıp vermemek için, avcı hattını korumak şartıyla, aşağıya düşmanın görüş alanından uzaklaşana kadar hızla koşmak ve sonra yavaş yavaş ilerlemek, yine bir sırta çıkarken avcı hattını koruyarak ve sürekli gözetleme yaparak ilerlemek, “Mevzi Al!” komutu ile bir yere mevzilenildiğinde de sürekli olarak “düşmanın” hareketlerini gözetlemek. Rehberler sürekli olarak gençlere bu gözetleme ile ilgili sorular soracaklardır.³¹⁹ Bu talimlerin, savaş sırasında ordunun ilerleme ve taarruzuna yönelik talimler olduğu oldukça açıktır. Gençler bu talimlerle, düzenlerini bozmadan ve dikkatli bir şekilde bir askeri birliğin bir yerden diğerine nasıl ilerleyeceğini, bu sırada neler yapmak gerektiğini ve kumandanların emirleri ile hareket etmeyi öğreneceklerdir.

En önemli nokta ise gençlerin emirleri anlayıp, doğru bir şekilde diğerlerine ulaştırmaları ve bu emirleri harfî harfine yerine getirebilmeleridir. Talimatname’de “Emirlerin Telakkisi ve Tekrarı” başlıklı kısımda bu konu ele alınmakta ve gençlere bu emirleri anlayıp, yanındakine tekrar etmenin bir görev olarak benimsetilmesi istenmektedir. Bu talimler giderek de daha zor bir hale getirilmeli, örneğin gençlerden bu emirleri diğerine rüzgara karşı ya da oldukça engebeli arazide – yan yana duramayacaklarından- engel üzerinden birbirlerine bağırarak iletmeleri istenmelidir. Yine gençler komut olmadan sadece işaretle hareket etmeyi öğrenmeli yani rehberin bir hareketinin ne anlama geldiğini – örneğin rehber yere yatarsa bunun “Yere yat!”, elini uzatıp parmağıyla bir yeri gösterdiğinde “istikamet” emrini verdiğini- bilmelidirler.³²⁰

Arazi üzerinde yapılan ve oldukça önem verilen bir diğer talimin, mesafeleri tahmin etme olduğunu ifade etmiştik. Bu konu Talimatname’de, “Tahmin-i Mesafe” başlığı altında ayrıca ele alınmıştır. Bu talimlerde gençlere, ayakta ya da yatar vaziyette, rehberin daha önceden ölçüp işaretlemiş olduğu mesafelerin uzunluğunu tahmin etme öğretilmektedir. Bu yapılırken gençlere, açık havada mesafenin daha yakın, kapalı havada ise daha uzak görüneceği gibi bilgiler verilmekte, yine bir gencin kendi adımları ile 100 metrenin kaç adım ettiği gibi bilgilere sahip olmasına

³¹⁹ “Genç Dernekleri İçün Talimâtname’si”..., s.36-38

³²⁰ A.e., s.39-41

çalışılmaktadır.³²¹ Kuşkusuz bu talimler, kat edilen mesafenin, bir yere özellikle de düşmana uzaklığın ya da ateş edilecek hedefin uzaklığının bilinmesi gibi, savaş açısından oldukça önemli talimlerdir.

4.4.4. Nişan Talimleri

Nişan talimleri, Osmanlı Genç Dernekleri'nde yalnız Dinçlere yaptırılan talimlerdir. Talimatname'ye göre Mahalli Dinç Derneği bulunan her yerde, eğer orada jandarma ve kıtaatı varsa, bunlar tarafından arada sırada tüfek kullanımı ve bakımı ile nişan almaya dair dersler verilecektir. Bu derslerde çeşitli nişan vaziyetleri, “müsellesler”, kum torbaları üzerinde bulunan tüfeklerle nişan alma ve kontrol etme gibi şeyler öğretilenektir. Eğer Dinçler nişan alma konusunda ilerleme kaydederlerse, bunların 3 manevra fişeği ve ileride de 3 hafif mermi atmalarına izin verilecektir. Derneklere nişan talimleri için gerekli olan cephane, buldukları bölgedeki askeri kıtalardan verilecek, yine gerektiğinde kendi nişan alma meydanlarından da Genç Dernekleri'ni yararlandıracaklar ve nişan alma talimlerinde güvenliğin ve düzenin sağlanmasından da bu kıtalar sorumlu olacaktır. Askeri kıtalar tarafından verilen malzeme ve tüfekler talim bitiminde iade edilecektir. Dinçlerin kendi hesaplarına tüfek ve cephane alıkoymaları ise “memnûa”dır. Bunun için kol ordu kumandan vekaletleri kendi mıntıklarına Dinçlerin nişan ve endaht talimleri için gerekli emirleri vereceklerdir.³²²

4.4.5. Sağlık Koruma (Hıfzıssıhha) ve İkyardım (Tedâbir-i Evveliye-i Sıhhiyye)

Osmanlı Genç Dernekleri, gençlerin fiziksel olarak sağlıklı ve güçlü bir hale getirilmesi yönündeki amacını gerçekleştirmede, beden terbiyesinin yanı sıra sağliğin korunması ve ilkyardım konularına da önemli bir yer vermiştir. 19. yüzyıl sonlarından itibaren devletlerin, nüfuslarına “verimlilik” açısından yaklaşmaya

---

³²¹ A.e., 42-43

³²² A.e., s.44-45

başladıklarını ve devletler arasında her yönden rekabetin giderek arttığı ve “güçlü olanın hayatta kalacağı” yönündeki görüşün önem kazandığı bir dönemde, “ulusal verimlilik” konusunun hükümetlerin en önemli meselelerinden biri haline geldiğini ifade etmiştik. Bu durumda hükümetler, nüfuslarının sağlığını, fiziksel güçlerini, dolayısıyla da hem ekonomik yaşam hem de savaş açısından verimliliklerini artırma çabasına girmişlerdir. Bu nedenle, bir yandan beden terbiyesine, diğer yandan da genel sağlık koruma konularına giderek artan bir önem vermeye başlamışlar ve çeşitli politikalar oluşturmuşlardır. Okullarda, beden eğitimi ve sağlık koruma derslerinin müfredata eklenmesi bu politikaların başında gelmektedir. Yine kurulan bir çok dernek de mesaisini beden terbiyesi ve sağlık koruma üzerine yoğunlaştırmış ya da bunlara da bir ölçüde yer vermiştir.

Osmanlı gençlerini, bedenlen, ruhen ve fikren illerletmek, onları gelecek için, özellikle de gelecekteki askerlik hizmetleri için hazırlamak amacıyla kurulan ve kendisini “sıhhi bir teşkilat” olarak takdim eden Osmanlı Genç Dernekleri de uyguladığı eğitimde, sağlığın korunması ve ilkyardım konularına önemli bir yer vermiştir.

Müfettiş-i Umumi Miralay Von Hoff, Osmanlı Genç Dernekleri ile ilgili olarak gazetelerde yayınladığı makalelerin altıncısını bu konulara ayırmıştır. Bu makalesinde, çocuk tebiyesinde dikkat edilmesi gereken bir konunun da, sağlığın korunması için gerekli olan basit sağlık kurallarını ve hastalık ve kaza durumunda başvurulacak ilkyardımı bilmek olduğunu, özellikle memleketin birçok yerinde gerekli olduğu anda doktora ulaşmanın güçlüğü göz önüne alındığında, gençleri şimdiye kadar olduğundan daha iyi yetiştirmenin ve onlara ilkyardımı öğretmenin bir “vazife-i vataniyye” olduğunu, “milletin gücünü arttırmak için” bu konuda ne yapılması gerekiyorsa hepsinin yapılması gerektiğini ifade etmektedir.³²³

Bu nedenle okullarda, haftada bir saatlik “hıfzıssıhha” dersinin müfredata eklenmesini ve bu derslerde özel dernekler, hükümet ya da belediyeler tarafından belirlenmiş olan sağlık kurallarına uymanın, kendisini, elbiselerini, evini, sokağını temiz tutmanın, hastalıkların yayılmasını engellemede bunların öneminin ve ilkyardımın gençlere öğretilmesi gerektiğini, okul olmayan yerlerde ise “okul yerine

---

³²³ Von Hoff, “Genc Dernekleri – 6: Sıhhatin Muhafazası veya Kaza Vukû‘unda Yapılacak İlk Tedâbir”...,s.2

geçen” Genç Dernekleri’nde gençlerin bu konularda aydınlatılmalarını ve yakında doktorların da derneklere katılımları beklenmekle birlikte, “sağlığın sağlam fikirlerin, çalışma şevkinin ve ruhsal dengenin gerekli koşulu”³²⁴ olması nedeniyle, rehberlerin ve herkesin bu konuda ellerinden geleni yapmaları istenmektedir. Bu eğitim sadece gençlerle sınırlı kalmayıp, halkın geneli de bu konularda bilgilendirilmelidir. Bu açıdan yapılması gerekenleri ise, çalışma ve dinlenme zamanlarının sağlık koruma kurallarına göre düzenlenmesi, cildin, dişlerin, elbiselerin temizliğine dikkat edilmesi, yeme, içme, uyuma ve gezme zamanına ilişkin taraf taraf bilgi verilmesi, keyif verici ve zararlı maddelerin vücuda, topluma ve insanlığa olan zararlarının anlatılması, hastalık veya kaza durumunda doktor gelinceye kadar yapılması gereken ilkyardımın herkes tarafından bilinmesinin sağlanması olarak sıralayan Von Hoff, yaraların nasıl kapatılacağı, kanın nasıl dindirileceği, zehirli böceklerin sokması ve yılan ısırması, yanma, haşlanma, donma, baygınlık, beyin sarsıntısı, ateş, güneş çarpması, kırık, çıkık, burkulma, kulağa veya göze bir şey girmesi gibi durumlarda ne yapılması gerektiği, boğulma durumunda nasıl sunni teneffüs yapılacağı gibi sağlık korumaya ilişkin bu temel bilgilerin, vilayetlerde birkaç sene içinde yayınlanması ve yaygınlaştırılması ile gerek memleketin sağlık durumunda, gerekse mali gücün artmasında büyük bir ilerleme sağlanacağını ileri sürmektedir.³²⁵

İçeriği yukarıda özetlenen bu eğitimin verilmesinde hem rehberlere yol göstermesi hem de halkı bu konularda aydınlatması için, Müfettiş-i Umumilik tarafından bir kitapçık da yayınlanmıştır. Genç Dernekleri risalelerinin üçüncüsünü oluşturan ve Von Hoff’un kaleme almış olduğu *Hıfz-el-sıhha Kavâidi ve Hastalık ve Kaza Vukû’unda Yapılacak Tedâbir* başlıklı bu kitapçık, 1332 (1916) Ağustosunda yayınlanarak, ülkenin her tarafına gönderilmiş ve Genç Dernekleri talimleri sırasında haftada bir saat bu kitapçıktan eğitim verilmesi emredilmiştir. Büyük bir ilgi gören ve kısa sürede ikinci baskısı yapılan kitapçığın önsözünde Von Hoff, yayınlanma nedenini,

---

³²⁴ A.y.

³²⁵ A.y.

“Memâlik-i Osmâniyyede sıhhat ve afiyet-i milliyenin daha iyi bir suretle inkişâfı için her dürlü vasıtalara mürâcaat edilerek çalışmak ve ona çaresâz olmak lâzım gelmektedir ki Genç Dernekleri de bu gayeyi gözeterek beraberce sarf-ı mesâ‘i edecektir. Mekteblerdeki ve mekteb olmayan yerlerdeki gençlere hiç olmazsa haftada bir def‘a malûmât-ı esâsiyye-i sıhhiye-i evveliyeye hakkında dersler vermek ziyâdesiyle şâyân-ı arzu olmalıdır. İşte bu küçük kitâb bu husûsda muallim ve rehberlere yol gösterecektir.”³²⁶ sözleri ile açıklamıştır.

“Hıfzıssıhha Kavaidi” ve “Kaza Vukuunda İlk Tedabir” başlıklı iki ana bölümden oluşan kitapçığın ilk bölümünde sağlık korumaya ilişkin olarak, çalışma, dinlenme, uyku ve dinlenme saatlerinin doğru bir biçimde ayarlanması, cildin, dişlerin, giysilerin temizliği, hangi ayakkabının nerede giyilmesi gerektiği, göz sağlığı, içki ve sigaranın zararları, hareketin önemi ancak aşırıya kaçmanın zararları gibi konular ele alınmıştır. Bu çerçevede gençlere, geceleri uzun süre ayakta kalınmamaları, her gün aynı saatte yatıp kalkmaları, çalışırken arada sırada beyinlerini ve gözlerini dinlendirmeye özen göstermeleri, her gün vücutlarını özellikle de ayakları yıkamaları, evlerini ve çevreyi temiz tutmaları, günde iki kez dişlerini fırçalamaları, sigara ve içkiden kaçınmaları, her gün belirli saatlerde yemek yemeleri, uzun yürüyüşlerde bot, diğer zamanlarda havadar ayakabılar giymeleri, açık havadan yararlanmaları ve hareket etmeleri ancak kalplerini fazla yormamaları tavsiye edilmektedir.³²⁷

İlkyardım konusunun ele alındığı ikinci kısımda ise, yara ve kanama, böcek ısırması, yılan sokması, burun kanaması, yanma ve haşlanma, bayılma, beyin sarsıntısı, güneş çarpması, kırık, çıkık, incinme, kulağa ya da göze bir şey kaçması, diken batması gibi durumlarda nelerin yapılması gerektiği şekiller ve resimler ile anlatılmakta, sunni teneffüsün ve kısa sürede bir sedyenin nasıl yapılacağı da tarif edilmektedir.³²⁸

Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası yayınlanmaya başladıktan sonra da bu konular hakkında dergi aracılığıyla bilgi verilmeye devam edilmiştir. Derginin daha ikinci sayısında Von Hoff bu konuda bir makale yayınlamış ve halkın eğitiminin önemli bir parçasını oluşturan sağlık kuralları ve ilkyardım konusundaki eğitimin,

³²⁶Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmisi Mirliya Von Hoff, **Hıfz-el-sıhha Kavâidi ve Hastalık, Kaza Vukû‘unda Yapılacak Tedâbir...**, s.3

³²⁷ A.e., s.4-10

³²⁸ A.e., s.10-23

memlekette en çok ihtiyaç duyulan şeylerden biri olduğunu, halkın, gençlerin sağlık durumlarının arzu edildiği kadar iyi olmadığını, doktor ve ulaşım araçlarındaki yetersizlikten dolayı çok fazla can kaybı yaşandığını, insan hayatının gerektiği şekilde korunmadığını, hali hazırdaki savaş nedeniyle de durumun daha da kötüleştiğini ileri sürerek, Genç Dernekleri'nde bu konuda da eğitim verildiği gibi bütün halkın bu açılardan aydınlatılması için herkesin elinden geleni yapması için bir kez daha çağrıda bulunmuştur. Von Hoff'un bu makalesinde vurguladığı konu, evlerin, sokakların temizliğine dikkat edilmesi ile bulaşıcı hastalıkların önüne geçilebileceğidir. Bunun için, idare ve zabıta memurlarının bu konu ile daha fazla ilgilenmelerini, sağlık konuları hakkında en küçük köylere varıncaya kadar halkın bilgilendirilmesini istemekte ve her yerde mutlaka bu konuda bilgili birilerinin bulunabileceği gibi sağlık kuralları ve ilkyardım hakkındaki kitapçıkta da her yerde bulunabilecek malzemelerle nelerin yapılabileceğini gösterdiğinden bunun çok da zor olmayacağını ileri sürmektedir. Genel sağlık politikaları açısından Von Hoff'un bir önerisi de vilayetlerdeki doktor sayısının ve sağlık araçlarının artırılmasıdır.³²⁹

Dergide sağlığın korunması ve ilkyardım ile ilgili yayınladığı ikinci makalede ise, önceki yazısında değinmiş olduğu, basit malzemelerle ilkyardım konusunu ele almakta ve bu konuda bazı tavsiyelerde bulunmaktadır. Gençlerden sürekli olarak yanlarında iki mendil ile gezmelerini, bu mendillerden birini temiz bir kağıda sarılı olarak sadece kazazede birine yardımda kullanmak için taşımalarını istemektedir. Yine herkes basit malzemelerle bir sedye yapmayı bilmelidir. Gençlerden bir isteği de okula giden gençlerin gitmeyenleri ve ailelerini bu konularda bilgilendirmeleridir.³³⁰

Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nda en çok yer verilen konulardan biri de bulaşıcı hastalıklardır. Bu konudaki yazılarda, bunların bulaşma yolları, belirtileri ve alınması gereken önlemler hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Örneğin, İstanbul Sultanisi Beden Terbiyesi Öğretmeni ve Genç Dernekleri Rehberi Adnan Fuad dördüncü sayıdaki yazıda bulaşıcı hastalıkların ne demek olduğu, bunların genelde nasıl bulaştığı hakkında bilgi vermekte ve aşı olmak ve bazı hastalıklara

³²⁹ Von Hoff, "Kavâid ve Tedâbir-i Evveliye-i Sıhhiye", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1917), s.1-2

³³⁰ Von Hof, "Mevâdd-ı Tedbiriyye ile Sıhhiye Hidemâtı", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.5

neden olan adetlerden kurtularak korunmanın mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Bu çerçevede yere tükürmek ile verem hastalığı arasındaki bağlantının anlatıldığı yazıda, yerlere tükürmekten vazgeçilirse, veremin yayılamayacağı, aski takdirde sanatoryum ve hastane inşası için harcanan paraların heba olacağı ifade edilmektedir.³³¹

Berlin’de 1916 yılında gençlerin askerliğe hazırlanması hakkında verilen kurslarda Doktor Levandovski’nin yaptığı konuşmanın Ahmet Münir tarafından tercümesi olan “Gençlerin Hidmet-i Askeriyyeye İhzarında Mesail-i Tıbbiye” başlıklı yazıda ise, sağlığın korunmasına yönelik çabaların askerlik hizmeti açısından önemi ele alınmakta, gençlerin terbiyesinde, onların askere hazırlanması kısmında, sağlığın korunması için gerekli olan esaslara değinilmektedir. Yazıda öne çıkan nokta, okul dışındaki gençlerin sağlıklarının korunması konusuna önem verilmesidir. Okullarda doktor bulundurulması gereğine dikkat çekilen yazıda, okul dışındaki gençler için de bu konuda mükemmel bir teşkilat yapmak gerektiği, bu konuda da Prusya Maarif Nezareti tarafından 1911’de “Genç Dernekleri” hakkında yayınlanan beyanname ile 1913’de genç kızlara “şamil” olan beyannamenin kayda değer oldukları ifade edilmektedir. Bu noktada genç kızların da “gelecek neslin valideleri” olacakları göz önünde bulundurularak terbiye edilmeleri gerektiğinin altı çizilmektedir.³³² Okuldan çıkan gençler için de sağlık koruma açısından önlemlerin alınmasının önemine dikkat çekmek amacıyla, okul çağındaki gençlerin sağlık durumuyla okul sonrası gençlerin sağlık durumları açısından önemli farklar bulunduğu, 15-20 yaş arası gençlerde ölüm oranlarının daha yüksek olduğu, bunun en önemli nedeninin de verem olduğu ifade edilmektedir. İngiltere’de ise durumun böyle olmadığı, çünkü orada hafta sonu tatillerinde “kamp” tabir edilen düzenli kır gezileri yapmanın bir alışkanlık olduğu ileri sürülmektedir. Prusya’da ise orduya katılmak için muayene olan gençlerin birçoğunun “zafiyet-i bedeniyyeden” dolayı askere alınamadıklarına dikkat çekmektedir. Okuldan çıkan gençlerin sağlıklarının korunmasından bahsedildiğinde akla hemen jimnastik ve spor kulüplerinin akla geldiğini ve bütün genç kulüpleri, Dinç Dernekleri ve benzeri teşkilatların rehber ve

³³¹ Adnan Fuad, “Tükürük de Keul Gibi Vereme Yatak Hazırlar”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.5-6

³³² “Gençlerin Hidmet-i Askeriyyeye İhzarında Mesâil-i Tıbbiye”, çev.Ahmet Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334 (1918), s.13-14

başkanları ile gençlerin sağlık durumları incelenerek neler yapılması gerektiği kararlaştırıldığını, buna göre, bütün bu cemiyetlere girecek gençlerin öncelikle muayenelerinin, sürekli olarak da sağlık teftişlerinin yapılmasına ve gençlere sağlık tedbirleri hakkında dersler verilmesine karar verildiği ifade edilmektedir. Bu sonuncunun yapılmasının, gençlerin şehir dışında arazide talim yapmaları ve yanlarında her an bir doktor bulunamayacağı göz önüne alındığında oldukça önemli olduğu ifade edilmekte ve “*Meselâ düşman arazisindeki derneklere mensûb gençlerimiz tarafından bir sene zarfında kırkdan ziyâde hayat kurtarıcı muavenet yapılmıştır ki bu da gençlere gâyet basit sıhhiye dersleri öğretilmekle mümkün oluyor.*” denilmektedir.³³³ Bu yazının 11. sayıdaki devamında ise jimnastik, yürüyüş, intizam ve arazi talimlerinde gençlerin sağlıkları açısından dikkat edilmesi gerekenler anlatılmakta, örneğin jimnastik talimlerinde aletler üzerinde tehlikeli hareketler yapmaktan, çok uzun süreli yürüyüşlerden kaçınılması, bünyesi daha zayıf olan gençler için ayrı bölükler oluşturularak kendilerine çok ağır gelmeyecek şekilde talim ettirilmeleri gibi tavsiyelerde bulunmaktadır.³³⁴ 12. sayıda ise, gençlerin sağlığını korumaya yönelik tedbir ve talimlerin ve sürekli olarak doktor kontrolünde bulundurulmalarının bir sonucu olarak, daha sağlıklı, hastalıklara karşı daha dayanıklı, faaliyetlerinde daha verimli olacakları, orduya girdiklerinde daha iyi hizmet verecekleri ifade edilmekte, bunun yanı sıra sağlıklı bir nüfusa sahip olan devletin, sağlık konusundaki bir çok harcamasının da azalacağına ve böylece “milli servetin” de artacağına dikkat çekilmektedir.³³⁵

Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın 13. sayısında ise Mehmet Emin, Genç Dernekleri'nde aldıkları eğitim sayesinde gençlerin vücutlarını kuvvetlendirip, sağlıklı bir şekilde orduya dahil olduklarını şu sözlerle anlatmaktadır:

“Genc Derneklerinin te’sîs ve teşkilinden maksad gencleri âti için hazırlamak bir takım müfid idmân ve jimnastik ta’limleriyle kuvve-i bedeniyelerini takviye ve teşkilât-ı vücûdiyyelerinin lâıyıkı vechile neşv ü nemâsına hidmed ederek tam-el-sıhha ve kâvi-el-bünye olarak yetişmelerini te’mîn ve bir takım içtimâ’i hastalıkların tesirât-ı müdheşesinden vekâye ve bunlara karşı icâb eden

---

³³³ A.e., s.14-15

³³⁴ “Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye İhזârında Mesâil-i Tibbiye”, çev.Ahmet Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334, s.10-15

³³⁵ “Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye İhזârında Mesâil-i Tibbiye”, çev.Ahmet Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.10-11

tedâbir-i sıhhiyeye riâyet ve vatanına ferd muhabbeti olan her gencin sıhhatine ehemmiyet vermek ve vekâye etmekle ancak memleketine medyûn olduğu vazifeyi ifâ edebileceğini takdir edebilmesi için irşâdâtta bulunmaktır. (...) Bu sayede alel ve emrâzdan sâlim gürbüz, renkli, renkli, canlı, boylu, boslu, çevik gençler yetiştirmekle mes‘ud ve bahtiyar oluyolar.

Ta‘lim ve terbiyeye, zabt ve rabta alışan vücûdlarını hıfz-el-sıhha sayesinde bir takım hastalıklara karşı koyan işte bu gençlerin pek azı müstesna olmak üzere hemen hepsi hizmet-i vataniyelerine şitâbân oluyolar. Hizmetlerinin ulviyetini bildikleri ve nefslerine itimâdları sayesinde bilâ-müşlûlât vazifelerini can ü gönülden ifâ ediyolar.³³⁶

Vatana hizmetin, düşmana karşı koymanın ancak sağlıklı olunursa mümkün olacağını ifade eden ve ülkedeki sağlık kurumlarının yetersizliği, Avrupa’da okullarda sağlık koruma derslerine çok önem verildiği gibi konulara değinen yazar, sıtma, frengi, verem gibi hastalıklar bu hastalıkların nerelerde görüldüğü, nasıl bulaştığı, hastalığın belirtileri ve alınacak önlemler konusunda da ayrıntılı bilgi vermektedir. Yazısının sonunda ise, hükümetin alması gereken önlemleri, fakirler için ucuz ve temiz lokantaların açılması ve zorunlu ihtiyaç kapsamına giren ürünlerin daha ucuz satılması, sütlerin mikropsuz olması için belediyelerin inekleri muayene etmesi ve buldukları yerlerin sıhhi bir şekilde inşa edilmesi, kalabalık yerlerde halk için bahçe ve meydanlar yapılması, hükümetin işçi sınıfının sağlığı ile ilgilenmesi ve bunlara haftada bir gün ve senede bir ay izin vermesi, 17 yaşından küçüklerin fabrikalarda ağır işlerde çalıştırılmaması, fakir çocukların her sene tatil zamanlarında okul idarecileri tarafından şehirden uzak havadar yerlere götürülmesi, etrafa tükürenlerden para cezası alınması, kamusal yerlerin dezenfekte edilmesi ve belediyelerin kontroller yapması..vs. olarak sıralamaktadır.³³⁷

Osmanlı Genç Dernekleri’nin daha sonraki sayılarında yer alan sağlıkla ilgili yazıların ise genellikle belirli bir hastalık hakkında olduğu ve bu hastalığa, bulaşma ve korunma yollarına ilişkin bilgileri içerdiğini görülmektedir.³³⁸ Bu yazıları önceleri

---

³³⁶ Mehmed Emin, “Hıfz-el-sıhhaya Riâyet Mecburiyyeti ve İctimâ‘i Hastalıklara Karşı Tahaffuz Çareleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:13, 1 Kânûn-u Sâni 1335 (1919), s.8

³³⁷ A.e., s.16

³³⁸ Bu yazılar şunlardır: Mehmed Emin, “Bel Soğukluğu”, yıl:2, sayı:14, 1 Temmuz 1335 (1919), s.8 ve sayı:15, 1 Ağustos 1335 (1919), s.16; Server Kamil, “Kolera Hakkında Birkaç Söz”, yıl:2, sayı:16, 1 Eylül 1335 (1919), s.24 ve sayı:17, 1 Teşrin-i Evvel 1335 (1919), s.30-31; Server Kamil, “Hıfzıssıhha Derslerinden: Lekeli Humma”, yıl:2, sayı:18, 1 Teşrin-i Sâni 1335 (1919), s.34-34, Server Kamil, “İstanbulda Veba”, yıl:2, sayı:18, 1 Teşrin-i Sâni 1335 (1919), s.35-37; Server Kamil, “Sıtma”, yıl:2, sayı:20, 1 Kânûn-u Sâni 1335 (1919), s.52-54; Server Kamil, “İspanyol Nezlesi”, yıl:3, sayı:22, 1 Mart 1336(1920), s. 66-67.

Mehmet Emin daha sonra da Muallim Bakteriyolog Server Kamil Bey kaleme almışlardır.

4.4.6. Genç Dernekleri'nde “Fikri, Ruhi ve Ahlâki Terbiye”

Osmanlı Genç Dernekleri'nde verilen eğitimle, gençlerin bedenlen güçlendirilmelerinin yanı sıra fikren, ruhen ve ahlaken de terbiye edilmeye çalışıldıklarını daha önce ifade etmiştik. Osmanlı Genç Dernekleri'nin bu çerçevedeki eğitimi, gençlere belli davranış özellikleri kazandırmaya, onların hareketlerine, yaşayışlarına belli ilkeler doğrultusunda yön vermeye ve belli fikirleri aşlamaya yöneliktir. Bu eğitimle mücadelecî, zorluklara karşı ruhsal açılardan da dayanıklı, becerikli, zamanı ve mekanı kullanmayı iyi bilen, sabır ve metanet sahibi, kendinde başarma kudretini gören ve başarı için azmin gerekliliğinin farkında olan, çalışkan, öğrenmeye meraklı, intizamlı, itaatli, vatan ve millet bilincine sahip, vatana ve millete karşı görevlerini bilen ve bu görevleri yerine getirmek için her açıdan hazır gençler yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu eğitim, bir yandan dersler sırasında yapılan çeşitli sohbetler aracılığıyla verilmeye çalışıldığı gibi, diğer yandan bedeni veya bazı askeri becerileri geliştirmeye yönelik talimler de çeşitli yönlerden bu eğitimi de içermekte, gençler bu talimleri yaparken farkında olmadan istenen özellikleri kazanmaktadırlar. Örneğin intizam talimlerinde, gençlerde bir düzen duygusu oluşturulmakta, üstlerinin emirlerine itaat etmeye alıştırmaktadırlar. Yapılan bir çok talimle hem orduda hem de sivil yaşamda işlerine yaracak beceriler kazanmaktadırlar. Zamanın, mesafenin, bulunulan yerin tahminine ya da gözetlemeye ilişkin talimlerde, dikkatli bakmayı, etrafının farkında olmayı, zamanı ve mekanı kullanmayı öğrenmektedirler.

Genç Dernekleri'nde yapılan talimler ve özel olarak edilen sohbetlerin yanı sıra Osmanlı Genç Dernekleri'nin yayın organı olan mecmuada yer alan yazılarla da gençlerin fikri, ruhi ve ahlaki terbiyeleri sağlanmaya çalışılmış, yine bu yazılar Genç Dernekleri rehberlerine bu konularda verecekleri eğitim için bir yol gösterici olmuştur. Mecmuada, “Genç Derneklerinde Ahlak”, “Genç Derneklerinde Ruhi Terbiye”, “Genç Derneklerinde Muhasebat” gibi ana başlıklar altında yer alan bu

konudaki yazıların çoğunluğu, ilk sayılarda yine Von Hoff ve Selim Sırrı tarafından kaleme alınmış, arada sırada başkaları da bu konularda bazı yazılar yazmışlardır.

Selim Sırrı, Genç Dernekleri'nde verilen eğitimle askere gitmeden önce gençlerin fiziki açılardan olduğu kadar ruhi, ahlaki, fikri yönlerden de eğitilmelerine ve böylece aralarındaki farklılıkların ortadan kaldırılmasına çalışıldığını ifade etmekte ve bu eğitimin gerekliliğini de şu sözlerle dile getirmektedir:

“Acemi neferlerin vücûdlarında olduğu gibi ahlâklarında da mühim farklar vardır. Bunun tevhid ve insicâmı da az ehemmiyetli değildir. Aynı gaye için çalışan kimselerin aynı evsâfi hâiz olması lâzımdır. Böyle olunca gençler en tehlikeli zamanlarda iradelerine hâkim olurlar. Arkadaşlarının yoluna veya vatan uğruna ölebilirler. Bu terbiyeden mahrum olan gençler ise otomatik bir makine gibi hareket ederler. Kumanda ile yere yatar, ayağa kalkar, sıçrar, koşar, hatta düşmana kurşun atar. Fakat ilk fırsatta kaçmayı cânâ minnet bilirler.(...) Askerin silâh altında az müddet kalması gençlere inzibât itiyâdını veremiyor. Şimdiki muharebeler büyük mikyâsda bir spor müsâbakasıdır. Gençlerden inzibâtdan başka beceriklilik, metânet, ittihâd, tahammül, fedâkârlık hislerinin de inkişâfi lâzımdır.”³³⁹

Bu satırlardan da anlaşılacağı gibi, Genç Dernekleri'nde gençlerin fikri, ruhi ve ahlaki açılardan terbiyeleri de büyük ölçüde, ileride askerlik hayatının gereklerini yerine getirebilmeleri için bu açılardan da hazırlanmalarına yöneliktir. Nasıl bir orduda askerlerin sağlıklı, fiziksel olarak güçlü ve savaş meydanlarının gerektirdiği becerilere sahip olmaları yani, silah kullanmayı bilmeleri, iyi nişan alabilmeleri, uzun yürüyüşlere alışabilmeleri, emir ile düzenli hareket edebilmeleri, bir yerden diğerine atlayarak, sürünerek, gizlenerek ilerleyebilmeleri, iyi bir şekilde gözetleme yapabilmeleri, harita okuyup pusula kullanabilmeleri gerekiyorsa, fikri, ahlaki ve ruhi yönlerden de savaşa güç ve kabiliyetine sahip olmaları gerekmektedir. Bu özelliklerin başında, emirlere itaat gerekmektedir ki bir orduda düzenin ve savaşta başarının en önemli şartlarından biri budur. İtaatin yanı sıra, zafer için askerlerin becerikli, irade sahibi, vazifesini bilir, mücadeleci ve cesur olmaları da gereklidir. Savaşın zor koşullarının bir ordu için en büyük tehlikesi ise yılgınlığa yol açmasıdır. Askerleri zorluklara karşı tahammüllü, sabır ve sebat sahibi, üstlerine itaat eden bir

---

³³⁹ Selim Sırrı, “Genç Derneklerinde Terbiye-i Ahlâkiyye (1)/ Vatan Nedir?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1917), s.9

ordunun ise bozguna uğraması daha güçtür. Yine ordu kendini oluşturan unsurların bir düzen içindeki ortaklaşa çalışmaları ile başarılı olabilir. Bu açıdan askerlerin ortak bir amaç için birlikte çalışmanın, dayanışmanın, birbirine yardımın ve güvenin öneminin bilincinde olmaları ve bir bütünün parçaları olduklarını bilmeleri gereklidir. Erkekleri savaş meydanları için mobilize etmede, onların, vatan için seve seve canlarını vermelerini sağlamada ise en önemli nokta, vatan ve millet bilincine sahip ve vatani için zamanı geldiğinde savaşmaya ve can vermeye ruhsal açıdan da hazır, fedakar adamlar olarak yetiştirilmeleridir. Bu açıdan eğitimin önemli bir bileşeni de gençlere vatan ve millet bilinci ve sevgisini aşlamak, onlara vatana ve millete karşı vazifelerini öğretmektir. Osmanlı Genç Dernekleri'nde fikri, ruhi ve ahlaki eğitimle amaçlananlar tam da bunlardır.

Orduların vatandaş ordularına dönüşmesi ile bütün bir milletin askerlik görevi ile yükümlü erkeklerini, özellikle de savaş zamanında, fiziksel açılardan olduğu kadar bu konularda da eğitmenin güçlüğü gözönüne alındığında, Genç Dernekleri gibi örgütlenmelerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Genç Dernekleri'nde gençlerde, “*vatan aşkı, millet muhabbeti uyandıracak, onlara vatani düşmanlarına karşı müdâfaa için bir takım evsâf verecek, pâdişâha, kanûna riâyeti öğretecek, vekâr ve haysiyyet ve şeref ve nâmûsu tanıtacak*”³⁴⁰ olan rehberlerin bu eğitimi verebilmek için, kendilerinin gençlere örnek olmalarının ve Genç Dernekleri tatbikatları sırasında yapacakları yarım saatlik sohbetlerin yeterli olacağını, bu sohbetlerin örneklerinin de dergide verileceğini, kendilerinin bu örnekleri daha da ayrıntılandırarak gençleri eğitebileceklerini ifade eden Selim Sırrı, bunun bir örneğini de bu yazısında vererek “Vatan” konusunu ele almaktadır. Vatani, “insanın doğup büyüdüğü yer”, “büyük bir aile olan milletin ocağı” olarak tanımlayan Selim Sırrı, bu yazısında vatanın neden candan daha kıymetli ve kutsal olduğunu anlatmaya çalışacağını ileri sürmektedir.³⁴¹ Vatana karşı sevginin en önemli nedenin, yaşanan yere olan alışkanlık ve iyi bildiği yerde kendini güvende hissetme duygusu olduğunu, bu nedenle de bir köy, kasaba ya da şehir halkının yaşadığı yeri memleketin diğer yerlerine göre daha çok sevdiğini ifade eden ve insanın ilk vatanın evi, sonra mahallesi, köyü, kasabası, şehri, vilayeti en sonunda da

---

³⁴⁰ A.e., s.9-10

³⁴¹ A.e., s.10-11

“milletin bütün ülkesi” olduğunu belirten Selim Sırrı bu noktada, “küçük vatan/ büyük vatan” ayrımına gitmekte ve “insanın doğub büyüdüğü yere ‘küçük vatan’ ve milletin hükümrân olduğu memleketlere de ‘büyük vatan’” denildiğini ifade etmekte, insanın kendi köylüsünü, memleketlisini sevmesinin nedenlerini ise, “lisan birliği, din birliği, tarih birliği, anane birliği, gaye birliği” olarak sıralamaktadır.³⁴²

Vatan sevgisinin, geçmişe ait hatıralar, “tezekkürler” ve geleneklerle “ruhani ve kudsi” bir hal alacağını ileri süren Selim Sırrı’ya göre, geçmiş ile gelecek arasında bağlantıyı sağlayan şey topraktır. Vatan toprağını diğerlerinden ayıran ona bir kudsiyet veren şeyin ise altında sakladığı ölümler olduğunu ileri süren ve Ziya Gökalp ile Lamartine’in bu görüşü destekler sözlerine yer veren yazar, toprağın geçmiş, bugün ve gelecek nesiller arasında bağlantıyı ve böylelikle bir “millet” olma bilincini sağlayan unsur olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Ölümlere hürmet dinen boynumuza borç, insaniyeten de bir vazifedir. Vatanperverlik bir toprağın mahsûlü ile geçinen, bir gâye için çalışan, bir kaygu ile çırpınan insanlar arasında vahdet ma‘nasını ifade etmez mi? Fakat kandaşlık, ırkdaşlık, dindaşlık, lisândaşlık bizi birbirimize ne kadar bağlıyorsa bizden evvel yaşamışlara, bizden sonra yaşayacaklara da öyle bağlamalıdır. İşte bu râbıta zincirini teşkil eden topraktır.”³⁴³

Bu açıdan yazar gençlere, bugün üzerinde yaşadıkları toprakları atalarının kanlarını dökerek ele geçirdiklerinin ve bu topraklar üzerinde hastaneler, çeşmeler, yollar yaptıklarının sürekli anlatılmasını, bu eserlerin onlara tanıtılmasını ve mezarlık ziyaretlerini önemli görmektedir. Ayrıca verdiği örneklerle, vatanından ayrı kalan insanların neler çektiklerini anlatmaktadır.³⁴⁴ Selim Sırrı son olarak gençlere şöyle seslenmektedir:

“Sevgili çocuklar! Vatan toprağını düşmanlara çiğnetmemek isterseniz evvela ona gönül bağlayınız, ölümleri rahmetle yâd ediniz, ziyaretlerine gidiniz, kabristanları bir süprüntülük haline

---

³⁴² A.e., s.12

³⁴³ Selim Sırrı, “Vatanın Rûhâniyesi 2”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:3, 1 Teşrin-i Sâni 1333 (1917), s.6

³⁴⁴ A.e., s.6-7

koymakdan, perişan bırakmaktan sakınınız.(...)Ölülerini unutan milletler tarihini, ananesini unutmuş demektir. Ananesini ve tarihini unutan milletler ise vatanperver olamaz.”³⁴⁵

Gençlerde vatan ve millet bilinci yaratmada yararlanılacak önemli iki araç ise tarih ve coğrafyadır. Selim Sırrı, “maddi ve manevi vatan” kavramlarını ele aldığı bir diğer yazısında, “maddi vatan”ın, vatanın taşı, toprağı, ovaları, dağları, nehirleri, dereleri, ormanları ve şehirleri olduğunu ve “vatanın cismi” olan coğrafya sayesinde gençlerin, “*mukaddes vatanın hududlarını, bu hududların vaktiyle nerelere kadar gittiğini, şimdi ne halde bulunduğunu, memleketimizin dünyanın ne kadar bir kısmını işgal ettiğini*” öğreneceklerini, onlarda vatani gezmek, her tarafını öğrenmek merakının uyanacağını, vatanın ne kadar eşsiz bir güzelliğe sahip olduğunun farkına varılarak ona “bir kat daha gönül bağlanacağını” ifade etmekte³⁴⁶ ve Anadolu’yu gezip görmelerini tavsiye ettiği gençlere şöyle seslenmektedir:

“İşte coğrafya sayesinde sizdeki milli düşünceler, milli kaygular bir kat daha takviyet bulur. Her zerresinde ecdâd kanı bulunan bu toprağı bir kat daha sever ve onu düşmanlara karşı müdâfaayı bir gaye bilirsiniz.”³⁴⁷

Selim Sırrı, insanların vatanlarına karşı bağlılıklarını sağlayan maddi unsurların yanı sıra manevi unsurların da bulunduğunu, bunların gelenekler ve tarih olduğunu, “vatanın ruhu” olan tarihin, insanlara vatanın ne fedakarlıklarla zabt edildiğini öğreterek, bu mirası korumak istek ve azmini arttırdığını, insanları ortak düşüncelerle geçmişe bağladığını, geçmişin acı ve felaketlerini hatırlatıp, dostu ve düşmanı öğrettiğini, ibret alınması gereken dersler verdiğini ileri sürmektedir.³⁴⁸ Çocuklar tarih öğrenmek suretiyle, atalarının kahramanlıklarını öğrenecek ve bu da onlarda bir kahramanlık ruhu uyandıracak, onları vatanın kurtuluşu için çalışmaya sevkedecektir.³⁴⁹

---

³⁴⁵ A.e., s.8

³⁴⁶ Selim Sırrı, “Maddi ve Ma‘nevî Vatan”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.7

³⁴⁷ A.y.

³⁴⁸ A.e., s.7-8

³⁴⁹ A.e.s.9

“Vatan”, “vatan sevgisi”, “vatana hizmet” gibi motiflerin Selim Sırrı’nın Alman Jimnastikleri ile ilgili yazılarında da ön plana çıktıkları görülmektedir. Yukarıda beden terbiyesi bahsinde de değinmiş olduğumuz gibi bu yazılarda bir yandan Yahn ve onun “Fazilet İttihadı” örneğinde beden terbiyesi ile vatan sevgisi ve savunması birbirleriyle ilişkilendirilmekte, bir yandan da vatana, vatan sevgisine, vatana karşı görevlere ve milli birliği ilişkin fikirler de satır aralarında işlenmektedir.³⁵⁰ Yahn’ın kurduğu jimnastik örgütlenmesinde, gençlerin sadece bedenlerini güçlendirmeye çalışılmadığını, hararetli konuşmaları ile gençlerde vatan sevgisini ve millet duygularını da oluşturmaya çalıştığını ifade eden Selim Sırrı, bu konuda şiir, müzik ve yapılan gezintilerin önemine de değinmektedir.³⁵¹ Yahn’ın “*efkâr ve hissiyât-ı vatanperverânenin bir kat daha takviyesi*” için bunlardan yararlandığından ve 1813’te vatan şarkılarını ihtiva eden bir mecmua yayınlarak, Napolyon’a karşı halkı tahrik etmek için bu mecmuayı her tarafa dağıttığından bahseden Selim Sırrı, halk arasında birlik hissinin uyandırılmasında çok önemli olduğunu belirttiği ve Alman milli şairi Arndt’a ait olan bir şiirin hem Almancasını hem de Türkçe çevirisini yayınlamaktadır:

“Almanyanın vatani neresidir?
Prusya mı? Suvab eyaleti mi?
Bağların yeşilindeki (Ren) sahilleri mi?
Martların uçtuğu (Beld) sahilleri mi?
Oh hayır! Hayır! Hayır!
Vatanım bunların hepsinden büyük olmalıdır.
İşte Almanın vatani şudur:
Almanın tehevürü Fransız işvebazlıklarını mahv ettiği yerler
Her Fransıza düşman tesmiye edilen yerler
Her Almanya dost denilen yerler
İşte orası Alman vatani olmalıdır.

³⁵⁰ Yetkin, milliyetçi düşüncelerin oluşturulmasında tarih ve geçmişe dönük toplum fikrinin rolüne ve Almanya’nın da bu araçları kullandığına dikkat çekmekte ve bu yöntemin Osmanlı’da da Almanların etkisiyle benimsenmekte gecikmediğini ifade etmektedir. Yetkin, “İttihat Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri:...”, s.427, Yine Yetkin’e göre, Selim Sırrı’nın Alman Jimnastikleri ile ilgili yazılarında Türk milliyetçiliğinden bahsedilmese de “pan hareketi, ordu-millet bütünlüğü, ırkın ıslahı, milliyetçiliğin pekiştirilmesi” gibi unsurlar bu yazılarla gençliğe işlenmeye çalışılmaktadır. A.e., s.426

³⁵¹ Selim Sırrı, “Fazilet İttihadı (Tugendbund) ve...”, s.11

Bütün Almanya bir vatan olmalıdır.”³⁵²

Yukarıdaki satırlarda ifade ettiğimiz gibi, vatan sevgisini geliştirmede coğrafya bilmenin, vatani tanımanın, ataların bıraktığı eserleri görmenin önemini ileri süren ve gençlerden vatani gezmelerini isteyen Selim Sırrı, Yahn’ın da gençlerde vatan ve millet hisslerini uyandırmada en çok seyahatlerden yararlandığını ileri sürmektedir.

“Vatani sevmek için tanımak lâzımdır. Yan memleketi baştan başa dolaşdığı için milli duyguların inkişâfına seyahatlerin ne kadar çok te’siri olduğunu takdir ederdi. Onun için talebeleri ile daima jimnastik seyrânları yapardı. O, yaya seyrânları yapan gençleri çiçeklerden usâre toplayan arılara benzetiyor. Çocuklara şerefli, şanlı hatıraları ihtiva eden tarihi yerler ziyaret etdirmeli, ecdadın o yerlere âid kahramanlıkları söylenmeli, mâzinin hatıraları canlandırılmalı ve çocukları adeta o kahramanlıklarla birlikte yaşamış gibi zevk-yâb etmeli, onlarda gurur-i milliye uyandırmalı diyor.”³⁵³

Selim Sırrı gibi Von Hoff da gençlerin arada sırada öğleden sonraların gezintiye çıkarılarak, tarihi açıdan önemli yerlere götürülmelerini ve buralarda rehberlerin gençlere, eskiden yapılan kahramanlıkları anlatmaları istenmektedir.³⁵⁴ Rehberlere bu yönde tavsiyelerde bulunan bir diğer yazar da Vedat Örfi’dir. O da, rehberlerden gençleri talim yaptıkları yerin yakınında tarihi bir yapı ya da yer varsa oraya götürmelerini, orada yaşananları gençlere anlatmalarını yine diğer zamanlarda da gençlerle sohbetlerinde vatani hikayeleri, “tarihin en şanlı hatıralarını”, bir çok kahramanların hikayelerini, büyük olayları konu edinmelerini tavsiye etmektedir.³⁵⁵

Bu açıdan, Genç Dernekleri’nde eğitimin çerçevesini çizen ve icrasını yönlendiren kişilerin coğrafya ve tarihi, gençlere vatan, millet bilinci ve sevgisi kazandırmada önemli araçlar olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu yazılarda öne çıkan bir kavramın da “kahramanlık” olduğu görülmektedir. “Kahramanlık” da her şeyden çok, vatan için savaşmak, cesur ve yiğit olmak, vatan için canını feda etmektir. Bu çerçevede kahramanlık, cesaret ve fedakarlık konuları gençlerin karakter

³⁵² Selim Sırrı, “Alman Jimnastikleri: Yan’a Göre Jimnastiğin Gayesi...”, s.5-6

³⁵³ A.e., s.6

³⁵⁴ Von Hoff, “Çocuklarla Yapılacak Gezintilere Âid Bâzı Misâl”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.5

³⁵⁵ Vedat Örfi, “Rehber ve Rehber Muâvinlerinin Vezâifi...”, s.20-21

eğitimlerinin en önemli unsurlarıdır. Bu özellikler çeşitli yollarla geliştirilmeye çalışılmakta, özellikle de savaşta kahramanlık ve fedakarlık göstermiş gençler de konu edilerek, bunların gençler için bir örnek teşkil etmesi amacı güdülmektedir. Örneğin Von Hoff bir diğer yazısında, Fransa'nın işgali sırasında cephede savaşan 18 yaşında ve Almanya'da Genç Dernekleri'nde eğitim görmüş bir gencin başarılarını ve onun sayesinde kıtanın nasıl kurtulduğuna ait bir anısını anlatmaktadır. Türklerin ve Almanların bu asker gibi “yürekli, cesur, ruhen ve bedenen iyi yetişmiş” gençlere sahip olurlarsa hiçbir zaman mağlup edilemeyeceğini ileri süren Von Hoff, bu anlattığı anıyı gençlerin, rehberlerin ve subayların hep hatırlarında tutmasını ve göreve çağrıldıklarında aynı hızla hareket etmelerini istemektedir.³⁵⁶

Kahramanlık, cesaret, yiğitlik, fedakarlık gibi çocuklarda geliştirilmek istenen çeşitli karakter özellikleri ve davranış biçimlerinin Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nda genellikle “Ruh Terbiyesi” başlığı altında toplanan yazılarda ele alındığı görülmektedir. Bu yazılarda sözkonu amaçlar çerçevesinde gençlere çeşitli konularda tavsiyeler verilmektedir. Bunlardan biri becerikli olmalarıdır. Bugünkü hayatın her işi kısa sürede yapmayı gerektirmesi nedeniyle gençlerin zamanı ve mekanı iyi kullanmayı öğrenmelerinin, zamandan ve güçten tasarruf etmek için çabuk iş görmeğe alışmalarının ve her işte becerikli olmalarının oldukça önemli olduğunun, bunun ise ancak alıştırmalar ile kazanılacağı ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu nedenle gençler kendi işlerini kendi görmeye alıştırmalıdır. Örneğin her genç, çeşitli aletleri kullanmayı, yemek yapmayı, söküğünü dikmeyi, çamaşırını yıkamayı, harita okumayı, pusula kullanmayı sözün kısası kendi kendini idare etmeyi bilecek şekilde yetişmelidir.³⁵⁷ Gençlerin becerikli, kendini idare edebilir biçimde yetiştirilmesi sürekli olarak vurgulanan bir konudur. “Maharet” başlıklı yazıda da bir kişinin becerikli olabilmesi için öncelikle mahir ve çevik olması gerektiği ileri sürülmekte, hareketlerinde intizama dikkat edenlerin, her

---

³⁵⁶ Von Hoff, “Genç Derneklerinde Fedâkârlık: Alman Siperlerine Âid Hakiki Bir Vak‘a”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.9-10

³⁵⁷ “Türk Gürbüzü Beceriklidir”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i evvel 1333(1917), s.15-16

hareketini kusursuz ve dikkatli bir şekilde yapanların güçten tasarruf edecekleri ifade edilmektedir.³⁵⁸

Gençlerde geliştirilmek istenen bir diğer özellik de mücadeleci olmalarıdır. Hayatın her anlamda bir mücadele olduğu ileri sürülmekte ve mücadeleye girişmek ve başarılı olmak için de azimle ve sabırla çalışmak, becerikli, kuvvetli, sağlıklı, faal ve girişimci olmak gerektiği ifade edilmektedir. İnsanın en önemli mücadelesinin “iç düşman” olarak nitelendirildiği kendi nefesine karşı olduğunu, bunun da güçlü bir iradeyi gerektirdiğini ifade eden Selim Sırrı, “dış düşman”ının da kötü arkadaşlar olduğunu ancak bundan korunmanın daha kolay olduğunu ileri sürmekte ve asıl mücadelenin insanın kendi nefesine karşı vermesi gerektiğini, bu nedenle de sağlam bir karakter sahibi olmanın, aciz ve zayıf olmamanın bir Gürbüz için birinci şart olduğunu ifade etmekte³⁵⁹ ve,

“Her nev‘i mücadeleye dayanmak, her düşmana karşı koymak vatana nâfi‘ bir uzuv olmak te‘ali-i terakkisine hâdem vatan evlâdı olabilmek için ma‘nen ve maddeten, fikren ve bedenen kuvvetli ve becerikli olmak lazımdır. Hakiki hem-âriz ilm ve seciye sahibi gençlikdir.”³⁶⁰ demektedir.

“Ruh Terbiyesi” başlığı altında toplanan bu yazılarda gençlere “meraklı” olmalarının da tavsiye edildiği görülmektedir. Merak sayesinde insanın hafızasının zenginleşeceği, bilgisinin artacağı, ahlakının yükseleceği ileri sürülmekte, ancak bu hissin suistimal edilmesi halinde ise, ruha ve düşünceye zararlı olacağına da dikkat çekilmekte, örneğini herkesin sırrını öğrenmeye çalışmanın kötü bir huy olduğunu ifade etmektedir.³⁶¹

Genç Dernekleri’nde verilen eğitimle geliştirilmek istenen diğer iki önemli özellik ise sabır ve sebat sahibi olmaktır. Ancak bu sabrın, kötülüğe, kötü davranışlara, yoksulluğa dayanmak, herşeye boyun eğmek anlamına gelmediği, bunun olsa olsa “hissizlik olacağı” belirtilerek, gençlere tavsiye edilecek sabrın,

---

³⁵⁸ Selim Sırrı, “Mahâret (Adresse)”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334(1918), s.14

³⁵⁹ Selim Sırrı, “Mücadele”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334(1918), s.4-5

³⁶⁰ A.y.

³⁶¹ Selim Sırrı, “Merak”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:9, 1 Mayıs 1334 (1918), s.13

felaketlere göğüs germek, acıya tahammül etmek ama aynı zamanda elinden gelen çabayı sarfetmek, mücadele etmek biçiminde “irade ve kuvvetle dolu bir sabır” olduğu ifade edilmektedir. Sebat ise, düzenli ve devamlı bir şekilde bir fikri takip etmek, bir işi yapmak olarak tanımlanmakta, ve gençlerden yılmamaları sabır ve sebat ile çalışmalarını istenmektedir.³⁶²

Daha önce, Osmanlı Genç Dernekleri’nde yapılan talimlerle ilgili satırlarda, gençler arasında birbirine yardım ve güven hissini ve birlikte çalışma alışkanlığının geliştirilmesinin de bu talimlerin amaçları arasında olduğunu ifade etmiştik. Gençlerin birbiriyle ilişkileri konusunda ele alınan önemli bir konunun da dostluk meselesi olduğu görülmektedir. Selim Sırrı bu konu ile ilgili makalesinde, insanın iyi ve kötü günlerinde yanında olacak, ondan yardımını esirgemeyecek, sırrını saklayacak kişinin dostu olduğunu, dostlukta servet, rütbe farkı gözetilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Bir dostlukta en önemli unsurun birbirinin sırrını saklayabilmek olduğuna dikkat çeken yazar, gençlerin dostluk kurarken karşılarındaki kişinin yalancı, riyakar ve güvenilmez olmamasına dikkat etmelerini tavsiye etmektedir.³⁶³

Yukarıda ele aldığımız, beceriklilik, sabır ve sebat sahibi olmak, mücadelecilik gibi özellikleri de içine alan ve birçok yazının konusunu oluşturan “çalışkanlık” ise, gençlere kazandırılmak istenen en önemli özellikler arasındadır. Örneğin Von Hoff, çalışmayıp, sadece “inşallah” deyip her işi Allah’a bırakmanın dinen de doğru olmadığını, Allah’ın görevini yapan herkese yardımcı olacağını, çalışmadan hiçbir şey elde edilemeyeceğini vurgulamakta³⁶⁴ ve şöyle demektedir:

“Biz gençlerimizin yevm-i hayatlarının kendilerine arz ettiği vazifeleri zamanı zamanına, vicdanen ve aynen ifâ etmelerini kendilerine telkin edüb onları behmehâl o yolda terbiye etmeliyiz. (...) İnsan evvelâ kendi işiyle meşgûl olub vazifesini ve borcunu ifâ etmeli, sonra da Cenâb-ı Hakka sığınmalıdır.”³⁶⁵

³⁶² Selim Sırrı, “Sabır ve Sebat”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334 (1918), s.1-3

³⁶³ Selim Sırrı, “Dostluk: Dostlarla Râbitamız-Dostlara Neden Muhtacı?-Dostlardan Ne Beklenir?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.1-2

³⁶⁴ Von Hoff, “İnşallah”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.6-7

³⁶⁵ A.y.

Erkan-ı Harbiye Miralaylarından Recep Vahyi'nin de gençlere tavsiyesi, durup dinlenmeden çalışmaktır. Yazısında ataların “İşleyen demir pas tutmaz” dediklerini, Fransızların da benze şekilde çalışmanın önemini “Yuvarlanan top yosun tutmaz” atasözü ile ifade ettiklerini belirten yazar, tembelliğin en kötü şey olduğu ileri sürmekte ve gençleri gayret ve faaliyete alıştırmamanın, onları azim ve himmet sahibi olarak yetiştirmenin önemine dikkat çekmektedir.³⁶⁶

“Yenilik” başlıklı yazıda ise, yine çalışmanın önemi anlatılmakla birlikte, bu çalışmanın şahsi çıkardan ziyade, kamu yararına olmasının, vatan ve millet için çalışmanın gerekliliğinin vurgulandığı görülmektedir. Dönemin “milli iktisat” anlayışına uygun olarak girişimci, çalışkan bir millet yaratmak, ama aynı zamanda, savaş dönemi karaborsacılığının yarattığı tepkiler ve bunun üzerine benimsenen Solidarist görüş çerçevesinde de bu çalışmanın ortak çikara yönelik olması yönündeki görüşlerin etkisinin görüldüğü bu yazıda, yazar:

“Ortalığın renkten renge girmesiyle renkleşmek kendisine biçmek, müsâmahalı bir zamânı fırsat ittihâz ederek menfaatinin te'minine çalışmak kadar mezmûm ne olabilir. Vazifeyi dinimiz kadar takdis edelim ve vazifenin hüsn-ü ifâsı ve takdis edilmesi herşeyden evvel vatan ve millet için olduğunu bilelim ve genclikten çocuklukdan itibaren memdûh ahlâka, sevimli ahvâle alışalım.”³⁶⁷ demektedir.

Ahlaklı bir adam olmak için de, doğruluk, diğer insanlara yardım, kendi çıkarı için başkasının hakkını yememek, şahsi çıkardan çok, milletin çıkarını düşünmek gerektiğini ifade eden yazar, çalışmak ve gelecekte başarılı olmak için de gençlerin her işte geleceği düşünerek çalışmaya, önceden hazırlık yapmaya alıştırmalarını da tavsiye etmektedir.³⁶⁸

Genç Dernekleri'nde beden terbiyesi, toplu talimler, arazi talimleri, sağlık koruma ve ilkyardım eğitimini incelediğimiz kısımlarda ve burada fikri, ruhi ve ahlaki terbiye konusunda ileri sürülenlerden Osmanlı Genç Dernekleri'nin nasıl bir gençlik yaratmaya çalıştığı açıkça anlaşılmaktadır. Bu kısmın başında da ifade etmiş olduğumuz gibi derneklerin verdiği eğitimi, bedene, askeri becerilere ve fikri, ruhi,

³⁶⁶ Recep Vahyi, “İnsana; Mahsûl-ü Sa'yından Başka Nasib Yokdur”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:22, s.1

³⁶⁷ S., “Yenilik”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı: 21, 1 Şubat 1336 (1920), s.59

³⁶⁸ A.e., s.60

ahlaki yönere yönelik eğitimler biçiminde sınıflandırmak kolay olmadığı gibi, böyle bir ayırım isabetli de değildir. Bu eğitimde başvuru her araç, kullanılan her yöntem bunların her birine yönelik bir işleve sahiptir. Bu çerçevede, Osmanlı Genç Dernekleri'nde gençlere kazandırılmak istenen karakter özelliklerini ve onlara aşılana fikirleri inceler ve bu konuda ne tür yöntemler izlendiğini araştırırken, sadece derneklerde yapılan sohbetler ve dergide bu konulardaki yazılardan yararlanmak yetmemektedir. Bu nedenle yukarıda, eğitimin çeşitli bileşenleri incelenirken, bedene ya da askeri becerilere yönelik eğitimlerin bu açıdan işlevleri de ele alınmıştır. Sonuç olarak, bu derneklerde gençlerin fikri, ruhi ve ahlaki açıdan şu özelliklere sahip olarak yetiştirilmek istendikleri söylenebilir: itaat, intizam, cesaret, irade, istek, zorluklara tahammül, sabır, sebat, dikkat, beceriklilik, teşebbüs, iyi ahlak, yardımseverlik, vazifeperverlik, çalışkanlık, dayanışmacılık, güvenilirlik, vatan ve millet bilinci ve sevgisine sahip ve her an vatan için her türlü fedakarlığa hazır.

4.4.7. Genç Dernekleri'nde “Ameliyyât ve Tatbikât”

Yukarıda ayrıntılarını tartıştığımız eğitim, Osmanlı Genç Dernekleri'nde bir yandan dersliklerde verilmekle birlikte, çoğu kez açık arazide uygulamalı olarak yapılmaktadır. Örneğin Gürbüzler, haftada iki kez Salı ve Perşembe günleri tatbikat yapmak üzere açık araziye götürülmektedirler.³⁶⁹ Çocuklar bu tatbikatlarda, teorik olarak öğrendikleri bir çok şeyin uygulamasını yapmakta ya da sadece açık arazide uygulamalı olarak öğrenebilecekleri bilgi ve becerileri kazanmaktadırlar. Osmanlı Genç Dernekleri kurucuları ve uzmanları, eğitimin içeriğinin neler olması gerektiği, bu eğitimin nasıl verileceği gibi konularda rehberleri aydınlattıkları gibi, verdikleri konferanslarda ve yine Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nda bir tatbikatın nasıl yapılacağı, hangi talimlere ne kadar zaman ayrılacağı ve bu talimlerde nelerin yapılabileceği gibi konularda da rehberleri yönlendirmektedirler. Bir Genç

---

³⁶⁹ Selim Sırrı, “Genc Derneklerinde Ameliyyât ve Tatbikât”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.13

Dernekleri tatbikatının nasıl olduğunu göstermesi için biz de burada hem bu tür tatbikat planlarından, hem de yapılması istenen talimlerden örnekler sunacağız.

Gürbüzlerle yapılacak tatbikatlar için bu tür bir plan örneğini, Selim Sırrı vermektedir. Yaklaşık bir buçuk saat sürecek tatbikatların rehberler tarafından mutlaka önceden planlanmasının önemine dikkat çeken Selim Sırrı'nın önerdiği plan şöyledir:

“1-İntizam mumareseleri	on dakika
2-Dikkat ve hafıza mûmareseleri	yedi dakika
3-Oyunlar	on beş dakika
4-Atlama ve tırmanmalar	sekiz dakika
5-Yara sarmak ve tedabir-i sıhhiye	on dakika
6-Hasta nakliyatı	on dakika
7-Ahlaki musahebe	otuz dakika” ³⁷⁰

Bir tatbikatta nelerin yapılacağına ve bunların her birine ne kadar zaman ayrılacağına ilişkin bu planın yanı sıra Selim Sırrı, tatbikat yapılacak yer ve talimlerde neler yapılacağına ilişkin tavsiyeler de vermektedir. Bu tavsiyelere göre, özellikle 15 yaşından küçüklerin götürüleceği tatbikat yerlerinin bunların okullarına çocuk yürüyüşü ile en çok bir saat uzaklıkta olması gerekmektedir. Talimlerde nelerin yapılacağına gelince Selim Sırrı'nın rehberlere tavsiyeleri şunlardır: Örneğin “İntizam mumareseleri” gençlere, “İki sıra üzere cem‘ olun! Hazır ol! Sol ayak rahat! Hazır ol! Sağa dön! Sola dön! Soldan geri dön! İki adım ileri arş! Üç adım geriye arş!” komutları verilerek, dağınık düzende kol, bacak, gövde hareketleri, nefes alma hareketleri, yürüyüş v.b. ile yapılabilecek; “Dikkat mûmareseleri”nde ise, “Sağdan tek çift say! Sağdan ikişer say! Sağdan dörder say! Sağdan say! İki sıra üzere saff-ı harb marş marş! İki sıra derin kol marş marş!(...)” talimleri yapılabilirken; “Hafıza ta‘limleri”nde öğretmen, öğrencileri gruplara ayırıp her birinin başından, arkadaşlarını savaş saffi düzeninde bir sıra üzerine dizmeleri ve en yakın on en uzak yüz metrede bulunan eşyalara, evlere dikkatle bakmalarını istemeleri, sonra da arkalarını döndürüp sorular sormaları yönünde talimat verecek...v.s. Bir saat süren bütün bu talimlerden sonra ise öğretmen Gürbüzleri bir araya toplayarak, onlarla

---

³⁷⁰ A.y.

mecmuada örnekleri verilen ve ruhi, ahlaki ve fikri terbiyeye yönelik olan konulardan biri üzerine bir sohbet yapacaktır. Bunun ardından da Gürbüzler okullarına döneceklerdir.³⁷¹

Osmanlı Genç Dernekleri tatbikatlarında neler yapılabileceğine dair bir örneği de Von Hoff vermektedir. Bir mahalli derneğin çocuklarını çıkarmış olduğu arazi talimlerinde rehberin/öğretmenin neler yapabileceğine dair örnekler verdiği yazısında Von Hoff, rehberin öncelikle dikkat etmesi gereken şeyin, gençlerin zamanında gelip gelmedikleri ve onları selamladığında doğru ve süratli bir şekilde “iade-i selam” etmeleri olduğunu söylüyor. Selamlamanın ardından dörder sayılarak mangalara dönülüp hareket edilecektir. Yapılacak talimlere örnek olarak “Avcı Hattı” ve “tarassud” talimini veren ve bunların nasıl yapılacağını da anlatan Von Hoff, vakit kalırsa jimnastik yaptırmayı da tavsiye etmektedir. Hoff’un bir diğer önerisi ise, başka bir gün de gençlerle tarihi açıdan önemli bir yerin ziyaret edilip, gençlere eskiden yapılmış kahramanlıklara ait bilgi verilmesi ve sonra da bir yarış düzenlenmesidir. Von Hoff bu yarışın nasıl yapılacağını da atıftısıyla anlatmaktadır.³⁷²

Von Hoff’un Genç Dernekleri tatbikatı için önerdiği bir başka talim ise, mutlaka ayda bir kez yapılmasını istediği ve hislerin terbiyesi için son derece önemli olduğunu ileri sürdüğü karanlıkta yürümeye ilişkin talimdir. Güneşin erken battığı mevsimde, yakın bir yerde ve fazla uzun sürmeyecek şekilde, ancak zor bir arazide yapılmasını tavsiye ettiği bu talimde, gitmeleri istenen yolu her çocuğun tek başına gitmesi gerektiğini belirten Von Hoff, siperlerde askere yemek, su, cephane veya emir götürmek ya da avcı hizmeti gibi görevlerin gece yapıldığını, bu nedenle gece yol bulmanın önemli olduğu gibi bunun sivil hayatta da yararlar sağlayacak bir beceri olduğunu ifade etmektedir.³⁷³

Osmanlı Genç Dernekleri tatbikatlarında büyük ölçüde zaten doğaları gereği açık arazide yapılması gereken toplu talimler ve arazi talimleri yapılmaktadır. Bu talimlerden yukarıda ayrıntılı olarak bahsedilmişti. Burada dikkat çekilmesi gereken bir nokta ise bu talimlerin genelde oyunlar biçiminde yaptırılmasıdır. Bunda en

---

³⁷¹ A.e., s.13-14

³⁷² Von Hoff, “Çocuklarla Yapılacak Gezintilere Aid Bazı...”, s.2-5

³⁷³ Von Hoff, “Genc Dernekleri Tatbikatından: Karanlıkta Gitmek”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:10, 1 Haziran 1334 (1918), s.3-5

önemli etkenin çocukların bu eğitimden sıkılmamalarını sağlamak, eğitimi eğlenceli bir hale getirerek daha verimli kılmaktır. Yukarıda beden terbiyesi bahsinde gerek bedeni geliştirmek gerekse, birliktelik duygusunu ve dikkati arttırmak için çeşitli oyunlara özellikle de top oyunlarına eğitimde yer verildiğini, Selim Sırrı bu oyunları tanıtmaya çalıştığını ifade etmiştik. Bu top oyunlarının yanı sıra, arazi talimlerinin de çoğu kez oyun biçiminde yaptırıldığı görülmektedir. Bu oyunların nasıl oynanacakları, Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nda "Genç Dernekleri Arazi Tatbikatından" üst başlığı altında yer alan ve Von Hoff'un "Alman Genç Dernekleri Cep Defteri"nden tercüme edilen yazılarda anlatılmıştır. Von Hoff'un Alman Genç Dernekleri tatbikatlarında çocuklara oynattığı bu oyunlarından bazıları, "Kağıt izi takip etmek", "Tatar Postası", "Muharebe Oyunu" gibi oyunlardır. Birinci oyunda çocuklar öndeki grubun bazen de şaşırtma amacı ile bıraktıkları izleri takip ederek onları bulmayı yani iz sürmeyi, ikinci oyunda ise, engebeli bir arazide çeşitli engelleride aşabilmenin önemli olduğu bir oyun oynamakta, bisikletliler, koşucular, yüzücüler yoluyla bir raporu ya da emri bir yerden diğerine ulaştırmaya çalışmaktadırlar.³⁷⁴

İsim babasının Alman Jimnastiğinin kurucusu Yahn'ın olduğu "Muharebe Oyunu"nda ise silah kullanılmayacağını, yapılacak olan savaşın iki kıta arasında "sıhhi bir müsabaka" olduğunu ifade eden Von Hoff, oyunu şöyle tarif etmektedir: Gençler iki kıtaya ayrılacak, bir kıta A noktasında olduğu söyleyen kıtaya doğru harekete geçecek ancak daha önce A yönüne doğru "emniyet kıt'ası" ve "kılavuz" gönderecek. Bunlar "düşmanın" A noktasının neresinde saklı bulunduğunu ve gördükleri her şeyi en kısa yoldan ulaşmak suretiyle rehberlere haber verecek. Ayrıca kıtaya 100, 200, 300, 400 metrede "düşman"dan baskın gelebilecek yönlere de emniyet kıtaları çıkarılacak ve bunlar "düşman" hareketleri hakkında bilgi vereceklerdir. Yine emniyet kıtaları ve kılavuzlar kullanmak yoluyla bir kıtanın nasıl güvenle geri çekileceğine dair alıştırmalar da yapılacaktır. "Düşman" gözetlenirken, kılavuzların bir kısmı bu gözetleme işine hiç ara vermeden devam edecek, diğer kılavuzlar da rehberlere rapor vereceklerdir. Bu oyunda bisikletçiler, işaretçiler ve hatta kızakçılardan da yararlanılabilecektir. Bunlar işaretçi istasyonu kurmak ya da A

³⁷⁴ Von Hoff, "Dernekinin Cep Kitabından: Arazi Üzerinde Mânia Aşmak", mütercimi: Vedât Örfi, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334 (1918), s.10-12

noktasına gidişte bir yeri, bir köprüyü işgal etmek üzere önden gönderileceklerdir. Bunların raporları ve emirleri, “muhabere zinciri” ya da “tatar postası” oluşturularak geriden gelen kıtaya iletilecektir. Bu oyun ve elbette diğer oyunlar gençlerin, rehberlerinin kendilerine verdiği görevi harfiyen yerine getirmeleri ve önceden öğrenmiş oldukları yürüyüş, yol bulma, harita okuma, arazi tanıma, mesafe tahmini, işaret verme, gizlenerek ilerleme, engellerden aşma ve gözetleme yapma gibi talimleri unutmamaları ile faydalı olabilecektir. Oyunların bizzat kendileri de bu talimlerle öğrenilenlerin kullanılmasını ve böylece de pekiştirilmesini sağlayacaktır.³⁷⁵

Görüldüğü üzere bu oyun ile bir savaşta karşı tarafa yapılan ileri taarruz ya da geri çekilme esnasında güvenliğin sağlanması, düşman hakkında bilgi toplanması, emirlerin ve raporların ulaştırılması yönünde bir tatbikat yapılmaktadır. Bu tatbikat sayesinde gençler, ileride gerçekten yaşabilecekleri savaş tecrübelerini şimdiden kazanma ve öğrendiklerini uygulama fırsatı bulmaktadırlar. Oyunun sonucunda bir kaybedenin olması da gençlerin dikkatsizlik, emirlere uymama, hata yapma durumunda savaşı kaybedeceklerinin bilincine varmalarını sağlamak açısından da önemlidir.

Yukarıda Genç Dernekleri’nde verilen eğitimi incelediğimiz satırlar boyunca en dikkat çekici noktalardan biri de rehberleri, uygulayacakları eğitim konusunda bilgilendirme çabasıdır. Bu çaba o kadar yoğundur ki, yapılacak her talim, bu talimin yapılması sırasında dikkat edilecekler (talimin zamanı, yeri, uzunluğu, gençlerin ve rehberin davranışları...v.s.) oynanacak her oyun, tatbikatlarda hangi talime ne kadar zaman harcanacağı, sohbetlerin hangi konular üzerine olacağı ve bu konularda neler söylenmesi gerektiği konularında son derece ayrıntılı tavsiyeler/talimatlar verilmektedir. Burada amaç, Osmanlı İmparatorluğu sınırları dahilinde Genç Dernekleri kurulan her yerdeki eğitimi, en ince ayrıntısına kadar merkezin denetimine ve yönlendirmesine tabi kılmak ve bütün derneklerde aynı eğitimin verilmesiyle askere gitmeden önce, amaçlanan hedefler doğrultusunda gençlerin

---

³⁷⁵ Von Hoff, “İki Kıt’anın Karşılıklı Arazi Oyunları”, [Alman Genç Dernekleri Ceb Defteri’nden], mütercimi: Ahmed Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334 (1918), s.4-7. Yazının devamı için bkz. Von Hoff, “İki Kıt’anın Karşılıklı Arazi Oyunları”, [Alman Genç Dernekleri Ceb Defteri’nden], mütercimi: Ahmed Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.2-5

“fiziksel, ruhsal ve ahlaksal” olarak benzer bir yapıya kavuşturulmalarını sağlamaktır.

4.4.8. Dinçlerin Talimi

Osmanlı Genç Dernekleri’nde 17 yaşından askere dahil olacakları yaşa kadar olan gençlerin yani Dinçlerin eğitimine de ayrı bir önem verilmekte, “Dinçlerin Talim ve Terbiyesi” üst başlığı altında yer alan yazılarla, bunların eğitiminde özellikle nelere dikkat edilmesi gerektiği hakkında talimatlar ve tavsiyeler verilmektedir. Bilindiği gibi Dinçlerin eğitiminden ordu sorumludur. Bu gençler subaylar, astsubaylar, jandarma veya sıhhiye subayları tarafından eğitileceklerdir. Von Hoff, bu nedenle ileride Dinçlere rehber olacak subay adaylarının daha okuldayken bu görevlerinde gerekecek bilgilerle donatılmaları gerektiği üzerinde durmakta ve bunların intizam talimleri, arazi talimleri, jimnastik ve oyunlara ilişkin dersler görmeleri gerektiğini belirtmektedir. Von Hoff’un bu subaylara Dinçlerin eğitimi konusundaki tavsiyeleri ise, davranışlarıyla gençlere iyi örnek olmaları, onlara çok sert davranmamaları, gençlerin güvenlerini kazanmalarıdır.³⁷⁶

Dinçlerin talimlerine ayrı bir önem verilmesinin, bu talimlerin askeri niteliğin daha ağır basmasının ve askerler tarafından yaptırılmalarının nedeni, bunların askerlik çağının artık oldukça yaklaşmış olması ve bazı zor talimleri yapabilecek güçte ve yaşta olmalarıdır. Von Hoff, Genç Dernekleri’nde Dinçlere yaptırılacak talimleri hali hazırdaki savaşın tecrübelerinin gösterdiğini belirterek, bu talimleri, savaşta hangi açıdan işe yarayacaklarını da belirterek anlatmıştır. Yukarıda idmanlar bahsinde Von Hoff’un bu yöndeki görüşlerine yer verdiğimizden burada bu konuları tekrar ayrıntılı biçimde ele almayı, atlama, sıçrama, tırmanma, taş atma biçimindeki bu talimlerin savaşta sürünerek, bazı engelleri aşarak, ateş altında ilerleyebilme, bombaları hedefe doğru olarak atabilme açısından önemli gördüklerini tekrar etmekle yetineceğiz.

---

³⁷⁶ Von Hoff, “Zâbit, Gençlerin Mürebbisi Olarak”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.1

Özel olarak Dinçlerin eğitimlerine yönelik yazıların derginin – ulaşabildiğimiz- son sayılarında yoğunlaştığı ve Kaymakam Hamdi Mustafa tarafından kaleme alındıkları görülmektedir. Dinçlerin eğitiminin amacını,

“17 yaşından itibaren erkek gençlerin padişaha sadakatlerini, efkâr ve vatanperverâne ve cengâverânelerini tezyid etmekle beraber bedenlerini kavileşdirmek, itaât, atiklik, basiret, sabır ve tahammül, sebât ve metânet hassalarını tevsi’ ve inkişâf ettirmek, kendilerinde i’timâd-ı nefis, istiklâl-i hareket, azm ve cesâret, müdâfaa-i nefis, arkadaşlık ve mu’âvenete can atmak hassalarını uyandırmak”³⁷⁷

olarak tanımlayan Kaymakam Hamdi Mustafa, bu eğitimin de “*hidmet-i berriye ve bahriye için doğrudan doğruya bir ibtidai mektebi olacak tarzda*”³⁷⁸ yapılacağını ifade etmektedir. Yazarın dinçlerin eğitimi ile ilgili olarak ele aldığı konular, gençlerin taksimi, talimlerin zamanı, künye defterleri, rehberler, dinçlerin ve rehberlerinin dikkat etmesi gerekenler gibi konulardır.

Daha önce de belirtildiği gibi Dinçler bölükler halinde örgütlenmektedirler. Bölükler hizmete başladıklarında Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği’nden bir sıra numarası alacaklar ve bu numaraya bölüğün ismi de eklenebilecektir. Örneğin, Amasya Dinç Derneği Birinci Bölüğü gibi. Dinçlerin özellikle Cuma günleri birarada talim ettirilmesine dikkat edilmesini ancak bu talim vaktinin Dinçleri Cuma namazından alıkoymayacak şekilde belirlenmesini tavsiye eden yazarın diğer tavsiyeleri ise şöyledir: Gençlerin henüz tamamiyle gelişmemiş olan vücutlarına gerekli olan dinlenme ihmal edilmemeli, bünyeleri fazla yorulmamalı, sağlıklarına dikkat edilmeli, ailelerinden fazla uzaklaştırılmamalı, talimler sıkıcı bir tarzda yaptırılarak gençlerin askerliğe olan istekleri kaçırılmamalı, dinçlerin talimlere katılımları, tavırları ve ahlakları hakkında “künye defterleri”ne mutlaka kayıt tutulmalıdır.³⁷⁹

Dinçlerin talim ve terbiyeleri hakkındaki diğer yazılarında ise yazar daha çok, talimler sırasında gençlerin sağlıkları açısından dikkat edilmesi gerekenleri ele almakta, bu talimlerin zamanına, kıyafet ve ayakkabıların, uyuma, dinlenme ve

---

³⁷⁷ Kaymakam Hamdi Mustafa, “Dinçlerin Ta’lim ve Terbiyesi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:21, 1 Şubat 1336 (1920), s.57

³⁷⁸ A.y.

³⁷⁹ A.e., s.57-59

beslenme zamanlarının nasıl olması gerektiğine dair tavsiyelerde bulunmaktadır.³⁸⁰ Bu yazıların üçüncüsünde yapılması gerek talimleri ve bunların faydalarını anlatan yazar, Dinçlerin talimlerinin askeri talimler değil askere hazırlık talimleri olmasına dikkat çekmektedir. “Dinçlerin Talim ve Terbiyesine Aid Hidmet Vezaifi” bahsinde ise bir dincin “askerce tavır ve hareketi” ile “hidmet elbisesiyle askerce selâm (resm-i ta‘zîm)” konuları ele alınmaktadır. “Vaziyet-i Askeriyye”yi, “Hazır ol!” komutu veya herhangi bir ihbar komutu ile alınacak esas vaziyeti olarak tarif eden yazar, bu vaziyette askerin nasıl durması gerektiği gibi, “Rahat!” komutu sonrasında veya kendisine bir şey sorulduğunda, çağırıldığında, talime geç kaldığında ya da bir izin istemesi gerektiğinde nasıl davranması gerektiğini anlatmaktadır. “Resm-i Ta‘zim” kısmında ise, bir üstün önünden geçerken ne yapmaları gerektiğini, ayağa kalkıp esas vaziyetinde üstün yanına nasıl gidileceğini ve üstler araçlarla geçerken ne yapacaklarını, talim sırasında nasıl malumat vereceklerini (örneğin, “Falan Dinç Bölüğü hidmet-i seferiyye tatbikâtı için mahale yürüyüştedir” gibi), yürüyüşler esnasında nasıl selam verileceğini anlatmaktadır.³⁸¹

Görüldüğü üzere Dinçlerin talimlerinde askere hazırlık amacı daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu talimlerde ordudaki düzene ve hiyerarşiye ait talimlere de ağırlık verildiği görülmekte, gençler yakında dahil olacakları orduda, üstlerine karşı nasıl davranmaları konusunda da eğitilmektedirler.

4.4.9. Askere Alınacak Dinçlerin Ehliyetname Sınavları

Silah altına alınacak Dinçler, Genç Dernekleri Hakkında Geçici Kanun’un yedinci maddesi gereğince bazı sınavlara girmek zorundadır. Harbiye Nezareti dinçlerin bu sınavlarının kimler tarafından nasıl yapılacağı ve sınavı kazanma koşulları hakkında bir Talimatname yayınlamıştır. Talimlere düzenli olarak devam eden dinçlerin, bu talimlerdeki kabiliyet ve başarılarını değerlendirmek için yapılacak bu sınavları kazanan gençlere “ehliyetname” verilecektir. Savaş döneminde bu sınavlar, askerlik şubeleri nezdinde yapılacaktır. Kolordu askere alma

³⁸⁰ Bkz., Kaymakam Hamdi Mustafa, “Dinçlerin Ta‘lim ve Terbiyesi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:22, 1 Mart 1336 (1920), s.67-69 ve sayı:23, 1 Nisan 1336 (1920), s.75-80

³⁸¹ A.e., s.78-80

heyetlerinin yazıları üzerine askerlik şubelerinde üç üyeden oluşacak bir sınav heyeti oluşturulacaktır. Bu heyete girecek kişiler, askerlik şubeleri subayları ile jadarma veya diğer subaylar ve askeri ya da sivil doktorlardır. Mümkün olduğu takdirde sınav heyeti, o askerlik bölgesindeki dinçleri yetiştirmiş olanlardan seçilebilecektir. Bu sınavın hangi tarihte ve hangi makamlar tarafından yapılacağı ise ayrıca kararlaştırılacaktır.³⁸²

Dinçler, Genç Dernekleri Talimatnamesi'nde maddeler halinde yer alan talimlerden sınav olacaklardır. Bu sınavlarda gençlere 72 ile 0 arasında notlar verilecektir. Bunların ilki olan beden terbiyesi talimlerinden teker teker sınav olan gençlere her hareket için verilen notların ortalaması alınarak nihai beden terbiyesi notu hesaplanacaktır. İkinci sınav sıçrama talimlerinden oluşacaktır. Bu sınavda da dinçler, gerilerek uzun sıçrayış ve gerilerek yüksek sıçramadan sınav olacaklar ve bu sıçramalar için de birer not alacaklardır. Duvara tırmanma sınavında ise önce bir grup genç duvara çıkacak ve diğer bir grup onlara yardım edecek, sonra bunlar yer değiştirerek aynı hareketleri tekrar edecekler ve gençlere her ikisi için birer not verilecektir. Dördüncü sınav taş atma sınavı olup, gençler 30 metre uzaklıktaki bir hendeğe yumrukları büyüklüğünde taş atacaklar ve isabetleri oranında bir not alacaklardır. Toplu talimlerden yapılacak sınavda ise gençler, takım halinde sınav olacaklar ve bütün hareketleri doru yapan gençlere 48 puan verilecektir. Yine takım halinde yapılacak yürüyüş sınavında, manga kolu düzenindeyken belirtilen ayrı yönler doğru yürümeleri istenecek ve yine aynı düzende engebeli arazide, yokuş ve inişlerde düzeni koruyarak yürüyüp yürümedikleri ve dağılıp dağılmadıkları gözlemlenerek buna göre bir not verilecektir. Bundan sonra gençlere teker teker ayağın, çorabın, ayakkabının nasıl korunması gerektiği hakkında sorular sorulup bunlar için de notlar verilerek yürüyüş notu ile bu notun ortalaması alınacaktır. "Tarassud" taliminden yapılacak sınavda ise, bir dinç takımı ile bir arazi parçası gözlemlendikten sonra, takıma arkaları döndürülüp, gençler teker teker çağrılıp sınav olacaklardır. Gençlere inceledikleri araziden üç ayrı nokta sorulacak ve genç, bunların buldukları yönü gözleri kapalı olduğu halde gösterecek ve bildiği oranda bir not alacaktır. Avcılık ve koşma talimleri sınavında ise gençler, iki sıra üzerine savaş

---

³⁸² Harbiye Nezareti, **Silâh Altına Celb Olunacak Dinçlerin İcrâ Edilecek İmtihânlarına Mahsûs Ta'limât-nâme-i Resmî...**, s.2-3

saffından iki adım aralık ile ava çıkmak, avcı hattının gösterilen yöne doğru inişli ve yokuşlu arazide adı adımla ileri yürüyüş, “Yere yat”, “Ayağa kalk”, “Marş marş!” komutlarıyla hareket, koşu müsabakası için elli metre bir mesafeye koşmak ve tekrar yere yatmak, bir tepeye sürünerek yanaşmak ve son olarak iki sıra ile savaş saffında toplanmak talimlerini yapacaklar ve bu hareketler için bir not alacaklardır. Emirlerin tekrarı sınavı ise iki şekilde yapılacaktır. İlk olarak “avcı hattında” dinçler emirleri yerlerini terk etmeden ve sesli olarak sağdan sola ya da soldan sağa diğerine aktaracaklar, daha sonra “muhabere hattı”nda bu sefer 30 metre aralıklarla yere yatmış haldeyken sıçrayarak koşup arkada öne ya da önden arkaya emirleri diğerine tekrar edeceklerdir. Bu sınavda da talimin icrasının doğruluğu oranında yine bir not alacaklardır. Mesafe tahmini sınavında ise, 200-300, 300-400 ve 400-600 metre arasında bir mesafede bulunan ve önceden hazırlanan hedefler işaretlerle kendilerini gösterdiklerinde gençler teker teker bunların uzaklığını tahmin edip her biri için bir not alacaklar sonra da bunların ortalaması hesaplanacaktır. İşaret ile hareket sınavında, Genç Dernekleri Talimnamesi’nin 9. maddesinde belirtildiği üzere her dinç takımının iki sıra savaş saffında ve avcı hattındayken işaret ile hareket edip edemeyeceğine bakılacak ve buna göre bir not verilecektir. Son sınav olan sıhhiye hizmeti sınavında ise her Dinçe, Genç Dernekleri’nin sağlık koruma ve ilkyardım konusundaki 3 numaralı kitapçığında iki soru sorulacak ve ayrıca her genç bir sargı uygulamasından sınav olacaktır. Bunların her biri için verilen notun ortalaması alınacaktır.³⁸³

Yukarıda sıralanan her bir sınavdan sonra alınan notlar her dinç için ayrıca düzenlenecek cetvellerde ilgili yerlere kaydedilecek, bütün sınavlar bitince bu 12 sınavdan alınan notların ortalaması alınarak her bir gencin en fazla 72 en az 0 olacak sınav notu belirlenmiş olacaktır. Sınavı kazanmış sayılabilmek için bu notun en az 36 olmasının yanı sıra, sıçrama, “tarassud” ve emirlerin tekrarı konusundaki sınavların her birinden de en az 36 puan almış olmak şarttır. Sınav sonucu dincin “askeri cüzdanı”na ve isminin üstüne yazılacaktır. Örneğin “*Dinçler imtihânında 52 numero ile âlâ derecede muvaffak olmuştur*” ya da “*Dinçler imtihânında 32 numero alarak muvaffak olamamıştır*” ya da “*Dinçler imtihânında 55 numero almış ise de*

---

³⁸³ Bu sınavlar ve notların nasıl verileceği konusunda bkz. a.e., s.3-9

sıçramak, tarassud ve emirlerin tekrarı talimlerinden gayr-i kâfi numero aldığından imtihânda muvaffak olamamıştır.” Bu şekilde dinçlerin askeri cüzdanlarına kaydedilen bu cümlelerin üzeri resmi mühür ile mühürlenecek ve mühürün üzerine imza atılacaktır. Askeri cüzdanındaki bu ifade kıtaya dahil olduğu zaman dincin kendisine kaydedilecektir.³⁸⁴

Genç Dernekleri Geçici Kanunu'nun yedinci maddesinde bu sınavları kazanarak ehliyetname almaya hak kazanan gençlere verilecek beş adet izin sıralanmıştı. Sınavlar hakkındaki talimatnamede savaş sırasında bu haklardan sadece üçüncüsünün verilebileceği belirtilerek bütün hakların verilmesinin ancak barış zamanında mümkün olabileceği ifade edilmektedir.³⁸⁵ Talimatname'de son olarak, subayların bu notları başarıya göre vermeleri istenmekte ve ancak böyle olursa kendi hakkıyla sınavı kazanıp, sözkonusu hakları kazanacak gençlerin ordunun gerçek “küçük zabıtlarını” oluşturmaları sağlanabilecektir.³⁸⁶

4.4.10. Osmanlı Genç Dernekleri Talim Meydanları

Osmanlı Genç Dernekleri talimlerinin bir çoğunun arazide yapıldığını, alet ve salonları gerekli kılan talimler için de bunlara sahip olan okulların okul haricindeki gençleri de bunlardan yararlandırmalarının bir çözüm olarak Von Hoff tarafından ileri sürüldüğünü daha önce ifade etmiştik.

Ancak her yerde bu alet ve salonların temin edilememesi, özellikle de okul haricindeki gençlerin talimlerinin yapılmaması ve gençlerin biraraya getirilebileceği bir alanın yokluğu Müfettiş-i Umumiliği endişelendirmiş ve Osmanlı Genç Dernekleri'nin ikinci senesine girildiğinde, bu sene içinde her tarafta birer “Genç Dernekleri Meydanı” yapılması hedef olarak belirlenerek, bu amaç doğrultusunda Müfettiş-i Umumi tarafından bir kitapçık yayınlanmıştır. Her mahalli derneğin kendisine ait bir meydanı olması gerektiğinin ifade edildiği bu kitapçıkta, meydanların kim tarafından ve nasıl düzenleneceği, nerelerde yapılacağı, büyüklüğünün ne kadar olacağı, bu meydanlarda hangi jimnastik aletlerinin

---

³⁸⁴ A.e., s.9-10

³⁸⁵ A.y.

³⁸⁶ A.y.

bulunacağı ve bunlarla hangi hareketlerin yapılacağı anlatılmakta, ayrıca dört yönü gösteren levha tanıtılmakta ve mahalli dernekte bir sıhhiye istasyonunun nasıl kurulacağı da anlatılmaktadır. Genç Derneklerinin faydalarının maddeler halinde sıralandığı kitapçıkta, bu dernek talimlerinin yapılabilmesi için her tarafta o mahalin gençlerine ait meydanların mutlaka bulunması gerektiği ancak memleketin bu konuda harcayacak parası olmadığı ifade edilerek, herkesin yardımı istenmekte ve bu meydanlar sayesinde gerçekleştirilecek amaçlar sıralanmaktadır. Buna göre, her mahalin gençleri biraraya toplanabilecek ve böylece gençlere milletin ileride büyük işler yapabilmelerinin ancak herkesin güçlü, her işe kadir olması ile mümkün olacağı fikri verilecek; vatan uğruna can verenlerin abidesi ve hatıra meydanı olacak bu meydanlarda, gençler yaptıkları talimlerle vatan kahramanlarının hatırasını yaşatacaklar; bu meydanlar yaralıların tedavisi edileceği, kazaya uğrayanlara gerekli yardımların yapılacağı bir yer olacak ve bu meydanlar, padişahı, vatani, kahramanları ve zafer hatıralarını kutlamak için yapılacak bayramlar için de gençleri bir araya toplayacaktır.³⁸⁷

Bir Genç Dernekleri Meydanı, gençlerin talimleri hakkında bilgi sahibi kişilerle, bu meydanı düzenleyebilecek kabiliyette olanlar ve mümkünse bir doktor ya da hastabakıcıdan oluşacak ve görevleri, meydanın nerede kurulacağına, nasıl düzenleneceğine, gerekli malzemelerin nasıl sağlanacağına, okul gürbüzleri, okul dışındaki gürbüzler ve dinçlerin hangi gün ve saatlerde bu meydanı kullanacaklarına karar verip, meydanın korunması, millet için ne kadar faydalı olduğunun halka anlatılması ve meydanda kurulacak sıhhiye istasyonundan herkesin haberdar edilmesinden sorumlu olacak bir komisyon tarafından düzenlenecektir.³⁸⁸

Gençlere beden terbiyesi ve sıhhiye talimleri yaptırmak, oyunlar düzenlemek ve “onlara vatana âid mecbûr olduğumuz vezâif hakkında” dersler vermek, milli ve dini bayramları kutlamak ve mevsimin uygun zamanlarında gençlerin ibadetlerini de yapmaları için kullanılacak – ki bu meydana bir “mabet” niteliği atfedilmesini dolayısıyla da gençlerin burayı temiz tutmalarını sağlayacaktır- bu meydanların, yakın bir yerde ya da kasabada bulunan boş, açık, kuru ve gölgeli bir alanda kurulması, yine bu meydanın “vatan toprağının güzelliklerinin görüleceği” bir yerde

³⁸⁷ Von Hoff, **Genç Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Sûret-i İntihâb ve Tanzimi...**, s.10-11

³⁸⁸ A.e., s.12

bulunması istenmektedir.³⁸⁹ Anlaşıldığı üzere bu meydan gençlerin sadece bazı talimleri yapacakları bir alan olarak düşünülmemiş, gençlerin biraraya toplanacağı, bayramların kutlanacağı ve hatta ibadet edilecek bir alan, neredeyse “kutsal” bir yer olarak kurgulanmıştır.

Meydan düzenlenirken etrafının çitle çevrilmesi zorunluluğu olmamakla birlikte bu meydana mutlaka kuruluş hatırası olmak üzere bir ağaç dikilecek ve meydana, bir askı sırığı, birkaç tane sıçrama takımı ve yine birkaç tane nişan levhası ile yönleri gösteren levha bulunacaktır.³⁹⁰ Ayrıca meydanın girişine ya da hatıra ağacına konacak bir levhada “.....Mahalli Derneği Genç Dernekleri Meydanı. Tarih-i tanzimi.....” yazılacaktır. Meydanın yan taraflarına 0, 20, 100, 150 metreyi gösteren mesafe kazıkları çakılacaktır. Yukarıda sayılan jimnatik aletlerine ilaveten meydana bir de jimnastik çardağı bulunacaktır. Bu aletlerin nasıl inşa edilecekleri ve bunlarla hangi hareketlerin yapılacağı kitapçıkta ayrıntılı olarak anlatılmakta ve resimlerle de gösterilmektedir. Askı sırığında, çeşitli biçimlerde sıçrayarak tutunma, el değiştirme, dönme, ayak değiştirme gibi hareketler, sıçrama tahtasında çeşitli yüksekliklerde atlayışlar, jimnastik çardağında halata tırmanma, asılma gibi hareketler yapılacaktır. Bir insan boyutunda hazırlanan nişan levhası kazığa monte edilecek, levhanın başı, uçları sivri olmayan değneklerle alınan nişan isabet ettiğinde geriye düşmesi için yaylı olacaktır. Yine iki metre yüksekliğinde ve bir metre genişliğinde dairesel levhalar da meydana bulundurulacak, bu dairelerden en orta bulunana en büyük numara olmak üzere her birine bir numara verilecek ve bu levhalar ile nişan atma yarışması yapıldığında en yüksek numaraya isabet alan kazanmış sayılacaktır. Meydanda bulunması gereken bir diğer şey de dört yönü ve zamanı gösteren levhadır (Cihat-ı Erbaa ve Evkat Levhası). Bu levha sayesinde gençler güneşin nereden doğduğunu, hangi yolu takip ettiğini ve hangi saatte nerede olduğunu öğrenerek, saat olmaksızın yönü ve zamanı tayin etmeyi ve bir işi ne kadar zamanda yaptıklarını öğreneceklerdir.³⁹¹

Genç Dernekleri mahalinde, doktoru olmayan yerlerin derneklerinde hastalanan veya yaralananların nereye gitmeleri gerektiğini bilmeleri için bir “sıhhiye

---

³⁸⁹ A.e., s.13-14

³⁹⁰ Sözkonusu aletlere ve levhalara ilişkin çizimler ve Genç Dernekleri Meydanının nasıl olacağını gösteren kroki için bkz. **Ek 36**

³⁹¹ Bkz. a.e., s.17-29, 34-36

istasyonu” kurulacak ve her gencin ilkyardıını öğrenmesine çalışılacaktır. Bu istasyonun çok para harcanmadan nasıl yapılabileceğini şöyle anlatılmaktadır: Köyün imamı tarafından Genç Dernekleri Meydanına en yakın olan evde bu sıhhiye istasyonu için bir oda tahsis edilip, bu eve Hilal-i Ahmer bayrağı, evin ve odanın kapısına da üzerinde “..... Mahalli Derneğı Sıhhiye İstasyonu” yazan bir tabela asılacak, yine bu odanın kapısına ilkyardım konusunda özellikle, eğitim ve yardım için seçilmiş gençlerin isimleri de asılacaktır, çünkü bu şekilde kendilerine ihtiyaç duyulduğunda bu gençler bulunup çağırılabilirlerdir. Bu çocukları çağırarak ve odayı açmak ev sahibinin görevidir. Bir sıhhiye istasyonunda gayet temiz tutulmak şartıyla, temiz mendiller, pamuk, sargı bezi, kola veya bacağı destek yapmak ya da sedye yapmak için tahtalar, değnekler, dezenfektan ilaçlar, su kabı, lavabo, battaniye, yastık, yatak bulundurulacaktır.³⁹²

Mahalli derneklerde özel bir rehber tarafından ilkyardıımla ilgili dersler verilmesi ve rehberin aynı zamanda sıhhiye istasyonunun da idaresini üstlenmesi ve buradaki eşyaları koruyup, temiz tutulmasını sağlaması ve mümkünse ilkyardıını yapıırken kendisinin de orada bulunması gerektiğı de ayrıca belirtilmektedir.³⁹³

4.4.11. Osmanlı Genç Dernekleri Kıyafeti

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Miralay Von Hoff, Osmanlı basınına yaptığı açıklamada, Genç Dernekleri üyeleri için formalar, özel elbise ve kıyafetler yapılmasına taraftar olmadığını, bunların yalnız kollarına “Gürbüzler” ve “Dinçler” diye yazılı birer işaret koyabileceklerini, eğer dinçler parasını kendileri vererek almayı arzu ederlerse başlarına kabalak giyebileceklerini ve ellerinde Osmanlı bayrağı tutabileceklerini, ancak bunlar için resmi tahsisat olmadığını ifade etmiş ve teşkilattaki amacın “*cici bici şeyler, elbise ve sâire ile süslenüb alelâde oyun oynamak, sokaklardan şarkılar söyleyerek geçmek, mekteb derslerini bırakub eğlencelere dalmak*” olmadığını, aksine beklenen faydaların gayet ciddi olup,

---

³⁹² A.e., s.30-31

³⁹³ A.e., s.32

bunun uygulanmasının da pek sade ve icrası mümkün olabilecek bir tarzda olduğunu ileri sürmüştür.³⁹⁴

Osmanlı Genç Dernekleri kıyafetinin, herşeyden önce gençlere pahalıya mal olmamaları açısından sade ve gösterişsiz olmasına önem verilmiş ve bu çerçevede bütün dernekliler için tek tip bir giysi tasarlanmayıp, gençler bunu almaya mecbur bırakılmamıştır. Bu konuda Müfettiş-i Umumi Von Hoff, Genç Dernekleri'nin yeni yeni kurulmaya başladığı dönemde, daha şimdiden bir örnek giyinmiş, ellerinde bayrakları ile talimlere giden okulların görüldüğünü, Genç Dernekleri'nin bu talimlere başladığı zaman kıtaların süssüz ve çeşit çeşit elbiseleriyle halkın gözüne biraz garip görüneceklerini, ama halkın elbiseleriyle göze çarpan, gösterişli alayları değil, en iyi ve çok iş görenleri takdir etmesi gerektiğini ifade ederek,

“Anlaşılması lâzım gelen nokta şudur: Zâhiri nümâyiş hiçdir. Ve herşey kıymet ve iktidâr hakikâtedir. Bittabi Genç Dernekleri gençlerin tertemiz ve yıkanmış olarak muntazam elbiseleriyle ta'limlere iştirâkine ve ta'limlerin akabinde tekrar yıkanub elbiselerini temizlemelerine dikkat ve ihtimam edecektir. Şübhesiz bu vechile gençlerin kısm-ı âzamı tarafından tedârik edilemeyen bahalı ve bir örnek elbiselere lüzûm kalmayacak ve bilâ-masraf nezâfet-i sıhhat ve fikr-i intizâm hep birden elde edilmiş olacaktır.”³⁹⁵ demiştir.

Daha sonra yayınlanan Kıyafet Nizamnamesi ile gençlerin giyeceği kıyafetlere ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın 1919 yılında yayınlanan sayılarında Genç Dernekleri kıyafetine ilişkin yazılarda bahsedilen bu nizamnameye göre, kıyafetin, gençlerin talim ve tatbikatlar sırasında rahat hareket etmelerine imkan vermesi ve sağlık açısından uygun materyallerden üretilmiş olmasına dikkat edilmesi gerektiğinin vurgulanmaktadır. Dikkat çeken bir diğer nokta da en azından her derneğin kendi içinde bir örnek giyinmeye özen göstermesinin isteniyor olmasıdır. Bu istek şu sözlerle ifade edilmektedir:

³⁹⁴ “Genç Dernekleri Teşkilâtı Hakkında: Teşkilâta Me'mûr Miralay Fon Hof Beyin Beyânatı”..., s.2

³⁹⁵ Von Hoff, “Genç Dernekleri – 4: Toplu Talimler”..., s.2

“Her dernek kıyafetin kendi derneği dahilinde yeknesaklığı umûmda tesirât husûle getirir. Bunun için mümkün meretebe her dernek yeknesak kıyâfette bulunmalıdır.”³⁹⁶

Nizamnameye göre gençler, haki renkte, önde dört cebi bulunan, beş düğmeli, devrik yakalı ceket giyecekler ve yakalarına mensup oldukları mahalli derneğin adını yazdıracaklardır. Yazın ceket yerine haki renkte devrik yakalı geniş bir gömlek ve dolak yerine koyu renkli ve dize kadar olan çorap giyeceklerdir. Pantolonları da ceket gibi haki renkte, askılı, geniş ve diz kapağına kadar olacaktır. Ayrıca kabalak, bağlı ayakkabı, kalpak giyecek ve arka çantası ile su matarası taşıyacaklardır. Kabalağın başa temas eden iç kenarlarının mantarlı ve hava cereyanı için mantarla kumaş aralıklı ve tepesinin de delikli olarak yapılmasının sağlıklı olacağı belirtilmektedir. Gürbüzlerin arka çantası taşımasının sağlık açısından uygun olmadığı, Dinçlerin arka torbalarının ise 10 kilodan fazla olmaması gerektiği ifade edilmektedir. Gençler, arazide kullanmaları için kırılmayacak sağlam bir ağaçtan yapılmış uzun bir sırtık taşıyabilecekler ve su mataralarını takmak için kemer takacaklardır. Kayıştan, haki kalın ketenden veya bezden olabilecek bu kemer tokalı ve 7 santim eninde olacaktır. Yanında bir cebi ve solda matara ve saire asılmasına imkan veren tertibatı bulunmasının da iyi olacağı belirtilmektedir. Bu “alâmet-i farika” ve elbiselerin ücreti hükümet tarafından verilmeyip, mümkün olduğu takdirde kendileri tarafından tedarik edilecektir.³⁹⁷

Gençlerin kıyafet konusunda dikkat etmeleri gerekenler ise, buruşuksuz olmaları, vücudu rahatsız edecek kadar dar olmamaları, ayakkabının ayağa tam olması olarak sıralanırken, giysilerin hangi sırayla giyilmeleri ve çıkarılmaları gerektiği de anlatılmaktadır. Ayrıca giyinmeden önce yıkanmak, saçları düzgün bir şekilde taramak ve gerekirse tıraş olmak gerektiği de ifade edilmektedir.³⁹⁸

Kıyafetin yanı sıra ele alınan bir diğer konu da gençlerin yanlarına alacakları teçhizatıdır. Buna göre gençler, yanlarında portatif bir kürek taşıyacaklardır. Bir grubun arazideki gezitileri sırasında da yanlarında belirli sayıda balta ve kazma da taşımaları gerekmektedir. Yine her gencin kemerine asacağı, sustalı ve gerekli

---

³⁹⁶ Bkz. Müfettiş-i Umumilik, “Genc Dernekleri Kıyâfeti”, **Osmanlı Genc Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:15, 1 Ağustos 1335 (1919), s.15-16; sayı:16, 1 Eylül 1335, s.23-24; sayı:18, s.39-40

³⁹⁷ A.e. s.15-16

³⁹⁸ A.y.

aletleri içeren bir çakısı olacaktır. Su matarası ve ekmek torbası da taşıyacak olan gençler, sırt çantalarında da sargı bandı ve bezi ile, yeterli miktarda ilaç bulunduracaklardır.³⁹⁹

Ancak kıyafet ve teçhizat konusundaki bu açıklamaların Genç Dernekleri'nin kıyafetten ibaret olduğu düşüncesini de uyandırmaması istenmekte ve,

“Bundan vatani bir vazife olan gürbüz ve dinlerin veyâhûd izciliğın mutlaka resmi bir kıyafetle kâim olduğu istidlâl edilmemeli (...) Dernekden maksad şekl ve kıyafet değildir. Bilâkis ruh ve kalbdır. Sağlam bünyeye yüksek ve mütemmiz bir rûha ve metin bir kalbe sahip olmakla gâyeye vâsıl olunur. Elverir ki gençlerimiz müteşebbis ve fedâkâr olsunlar, vezâif-i vataniyelerine rağbet gösterebilirler. Bu suretle bir araya gelecek efrâdın vücûda getirecekleri ufak, ufak kümelerin hey'et-i umûmiyyesinden muazzam ve müttehid, vatan ve millet muhabbetini müdrük; azimkâr ve fedâkâr, fikren pek uyanık yekvücûd kuvvetli bir gençler kitlesi vücûda gelmiş olur. Elbise ve sopa bütün bu mukaddes maksada erişmekte zerre kadar 'amil olamaz.”⁴⁰⁰ denmektedir.

Osmanlı Devleti'nde izciliğın uzun süre sadece bir örnek şık giysiler giyerek sokaklarda yürüyüş yapmak olarak anlaşılması ve bunun özellikle Osmanlı Genç Dernekleri kurucularınca eleştirilmesi, derneklerin kıyafetten ibaret olmadığına ısrarla vurgulanmasına neden olmuş ayrıca tüm derneklerin bir örnek giyinmelerinin zorunlu olmadığı ifade edilmiştir. Bu durumun bir diğer nedeni de savaş zamanı olması ve ülkenin içinde bulunduğu yokluk olmalıdır. Harbiye Nezareti derneklerdeki tüm gençler için böyle bir masraf yapamayacağı gibi, ailelerin de bunu karşılayamayacakları da açıktır. Ancak daha sonra kıyafet konusunda esasların belirlendiği anlaşılmaktadır. Dergide yayınlanan fotoğraflarda da gençlerin çoğunlukla bir örnek kıyafetler içinde olduğu görülmektedir. Bir örnek kıyafetin gerek grup üyeleri, gerekse dışarıya verilen mesajlar açısından işlevi daha önceki bölümde tartışılmıştı. Burada bir kere daha tektip kıyafetin grup üyeleri arasında “birlik” hissini yaratma, amaç ve faaliyetteki ortaklığı vurgulama ve homojenleştirme işlevini hatırlatmakta fayda görmekteyiz.

³⁹⁹ Müfettiş-i Umumilik, “Genç Dernekleri Kılığı”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:21, 1 Şubat 1336 (1920), s. 63-64

⁴⁰⁰ Müfettiş-i Umumilik, “Genç Dernekleri Kılığı”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:24, 1 Mayıs 1336 (1920), s.88

4.5.Osmanlı Genç Dernekleri'nin Sonu

Buraya kadar incelediğimiz Osmanlı Genç Dernekleri'nin amacı, örgütlenme biçimi, askerlerin teşkilattaki etkinliği, verilen eğitimin askeri niteliği Osmanlı Genç Dernekleri'nin paramiliter niteliğini gözler önüne sermektedir. Bu paramiliter gençlik örgütlenmesi ülkenin her tarafında yaygınlaştırılmaya çalışılmış ancak, gönderilen raporlardan anlaşılacağı üzere savaş koşulları nedeniyle tam olarak her yerde bütün gençlerin talimleri sağlanamamıştır. Bu açıdan en büyük sorun köylerde yaşanmıştır. Gerek tarımda çalışan erkek nüfusun çoğunun askerde olması gerekse öğretmen ve subay yetersizliği köylerde Gürbüz ve Dinçlerin eğitimini engellemiş ya da aksatmıştır. Yine birçok kasaba ve şehirde de Dinç Dernekleri'ne girecek gençlerin askere alınmaları, subayların çoğunun savaşta yer alması Dinçlerin talimlerinin yapılamaması sonucunu doğurmuştur.

ATASE Arşivi'nde yer alan ve daha önce bahsettiğimiz üzere sekizinci sayfadan sonrasına ulaşamadığımız, dolayısıyla yazarını bilemediğimiz bir yazıda da bu sorunlara rağmen, Osmanlı Genç Dernekleri'nde bir çok gencin yetiştirildiği, örneğin Bursa Başrehberliği'nin ve vilayat rehner-i umumisinin Ekim 1333 (1917) tarihli iki raporunda Bursa Vilayeti merkez ve mülhakatında 8000'den fazla dinç ve Gürbüz yetiştirildiği, özellikle ihtiyat subaylığı yapan bir çok gencin Genç Dernekleri'nde yetiştiği ifade edilmektedir.⁴⁰¹ Yine aynı yazıda Osmanlı Genç Dernekleri'nin ülkede daha fazla yaygınlaşma imkanı bulamadığı da ifade edilerek, bu durumun sorumlusu olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti gösterilmektedir.⁴⁰² Yazarın verdiği bilgiye göre, 1333 (1917) yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti, Von Hoff'la Genç Dernekleri hakkında görüşmek istemiş ve Bahaddin Şakir Bey, yanında Basri Bey ve Unyon Kulübü Spor Reisi ile Müfettiş-i Umumiliğe gelmiş ve bazı tekliflerde bulunmuştur. Bu isteklerine Von Hoff'un cevabı ise şu yönde olmuştur:

“Ben bir askerim. Hey'et-i sıhhiyeye me'mûren buraya geldim. Vâkı'a Genc Dernekleri bugün doğrudan doğruya gençlere âid bir teşkilâtdır, bununla beraber askerî bir hey'et tarafından idâre edilmesi lâzım gelir. Çünkü Genc Dernekleri'nde herkes istediği gibi hareket ederse, matlûb-u maksad

⁴⁰¹ ATASE., 1842.66.1.24

⁴⁰² ATASE, 1842.66.1.25

asla elde edilemez. Zabt ve rabt ve muhabbet-i mütekâbileye ihtiyaç vardır. Sâniyen: Bu teşkilâta siyâset karışdırılması makâsidi büsbütün değiştirir. Bu cinâyetdir. Ben sivil bir cemiyetin emriyle, siyâsi maksad peşinde koşmam. Çünkü bir askerim.”⁴⁰³

Bu cevabında İttihat ve Terakki'nin teklifinde ısrarcı olması durumunda hemen Almanya'ya dönebileceğini de belirten Von Hoff'un daha sonra ülkeden ayrıldığını, cepheye gittiğini ve bir süre Osmanlı Genç Dernekleri'ne cepheden makale yollamaya devam ettiğini biliyoruz. Söz konusu yazıda Von Hoff'un gönderilmesi için Burhaneddin Şakir Bey'in büyük çaba harcadığı, derneklerin de kapatılmasını istediği ancak amacına ulaşamadığı, Von Hoff'un gidişinden sonra Müfettiş-i Umumiliğin Mustafa Asım Bey tarafından vekaleten idare ettiği bilgisi verilmektedir. Yazar kendisinin o sırada “tahrirat-ı ecnebiyye”ye memur edilmesinden dolayı sonraki gelişmeleri bilmediği ifade etmektedir.⁴⁰⁴

Gençleri gelecekteki askerlik hizmetinin yanı sıra savaş sırasında cephe gerisinde de yararlılıklar gösterebilmeleri için hazırlayan bu derneklerin sonu hakkındaki görüşler, Mondros Mütarekesi'nden sonra faaliyetlerinin durduğu noktasında birleşmektedir. Örneğin Zafer Toprak, “*Genç Derneklerin Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yenik düşüşü sonucu İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birlikte tarihe karışmıştı.*”⁴⁰⁵ derken, Mustafa Balcıoğlu da benzer biçimde “*Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşında yenik düşmesi sonucu bu dernek faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır.*”⁴⁰⁶ demektedir. Balcıoğlu bir diğer makalesinde de “*Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşından yenik çıkmasından sonra oluşan kaosta, kuruluş ve talimatnamesi ilga edilmemekle birlikte, dernekler de etkinliğini yitirmiştir.*”⁴⁰⁷ demektedir. N. Kırşan'ın yorumu da aynı yöndedir: “*Harbin en şiddetli ve bizim taraf için iyi gitmiyen devrelerine tesadüf ettiği için bu teşkilât da yarıda kaldı, tutunamadı, mütareke ile beraber de ortadan yok oldu.*”⁴⁰⁸

---

⁴⁰³ ATASE., 1842.66.1.26

⁴⁰⁴ A.y.

⁴⁰⁵ Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”..., s.98

⁴⁰⁶ Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Dernekleri”..., s.104

⁴⁰⁷ Mustafa Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Derneklerinden İnkılâp Gençleri Derneklerine”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, cilt: 15, sayı:43, Mart 1999, s.140-141

⁴⁰⁸ Kırşan, “İzcilik I”..., s.6-7

Ancak biz araştırmamız sonucunda Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın 1920 yılında hala daha yayınlanmakta olduğunu gördük. Çalışma, Meşrutiyet Dönemi ile sınırlandırılmış olduğundan, Osmanlı Genç Dernekleri'nin 1918 sonrası faaliyetleri – eğer devam ettiyse- bu çalışmanın kapsamı dışında kalmakta, dolayısıyla bu konuda bilgi verememekteyiz. Yukarıda bu konuyu ele alan diğer çalışmalarda da derneklerin faaliyetinin mütareke döneminde durmuş olduğunun ileri sürüldüğünü gördük. Bu görüşler ile derginin yayınlanmaya devam etmesi birbiriyle çelişir görünmekte ise de Vildan Aşır'in ileri sürdükleri bu duruma bir açıklık getirebilir. Vildan Aşır, Genç Dernekleri'nin sonu hakkında, *“1916 sonlarında başlayan bu yarım mesai harp ile beraber sona erdi. Fakat gariptir, onu idare eden teşkilât ta mütareke senelerinin sonuna kadar yurdun geçirdiği en büyük imtihandan bile bihaber bulunan Harbiye nezaretinde tamamiyle fonksiyonsuz olarak sürüklendi gitti.”*⁴⁰⁹ Derginin 1920 yılında dahi yayınlanıyor olması da Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nin mütareke sonrasında da varlığını sürdürdüğünün bir kanıtıdır. Mütareke sonrası dönemde Genç Dernekleri faaliyetleri konusunda ise elimizde somut bilgiler bulunmaması nedeniyle kesin bir yargıda bulunamamaktayız.

---

⁴⁰⁹ Aşır, “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış II...”, s.2

SONUÇ

Önsöz ve Giriş'te belirtildiği üzere bu çalışmada II. Meşrutiyet döneminde kurulmuş olan paramiliter gençlik örgütleri, sözkonusu dönemin koşulları ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak ve bu doğrultuda savaşlarla olan bağlantısı ortaya konularak incelenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede, sözkonusu örgütlerin Balkan Savaşı'nda alınan yenilgilerin ortaya çıkardığı, gençlerin fiziksel ve ruhsal olarak savaşa güç ve kabiliyetinden yoksun oldukları yönünde Osmanlı elitlerinin tespitleri doğrultusunda, gençlerin savaş için hazırlanması amacıyla kuruldukları ileri sürülmüştür. Birinci Dünya Savaşı ve savaş için gençlerin seferber edilmesi sorunu ise bu örgütlenmelerin daha ciddi bir şekilde ele alınmasını gerektirmiştir. Bu açıdan dernekler İttihat ve Terakki iktidarının, dönemin milliyetçi ve militarist atmosferinde, toplumu savaş için hazırlama ve seferber etme çabaları çerçevesinde, en önemli insan gücü kaynağı olan gençlere yönelik bu yöndeki politikalarının bir aracı olarak ortaya çıkmışlardır. Ancak, özellikle savaş koşulları, derneklerin örgütlenmesi ve işleyişinde sorunlarla karşılaşılmasına neden olmuştur.

Çalışmada öncelikle bu örgütlenmeleri biricik özgül örnekler olmaktan çıkarmak ve ortaya çıkış nedenleri ve işlevlerinin daha geniş bir tarihsel ve mekansal bağlamda anlaşılmasını sağlamak için, bu derneklerin önemli bir bileşeni olan beden terbiyesi, askeri talim gibi unsurların, gençliğin savaşa hazırlanması amacıyla, çağlar boyunca farklı toplumlar tarafından nasıl kullanıldığı üzerinde durulmuştur. Bu tarz bir eğitimin Sparta, Atina ve Roma örneklerinde olduğu gibi ilkçağlardan itibaren verilmekte olduğu, ancak Ortaçağ'da Hıristiyanlığın bedeni ve bedene yönelik özeni hor gören anlayışı çerçevesinde önemini kaybettiği ve sadece şövalyelerin – yani toplumun savaşan kesiminin- eğitiminde kullanıldığı, Rönesans'da eski Yunan yazmalarına yönelişle birlikte yeniden önem kazandığı görülmüştür. Bu dönemde çeşitli düşünür, eğitimci ve hekimlerce, gerek askere hazırlık, gerek bazı karakter özelliklerinin geliştirilmesi ve gerekse sağlık açısından beden terbiyesinin önemi üzerinde yeniden durulmaya başlanmıştır. Uygulama alanında beden terbiyesinin eğitimin bir bileşeni haline getirilmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Soyluların çocukları için açılan okullarda beden terbiyesine ve

savaşçı sporlara yer verilmiş ve özellikle jimnastik bir sisteme kavuşturulmaya çalışılmıştır.

19. yüzyıla gelindiğinde ise orduların vatandaş-ordularına dönüşmesi sürecinde beden terbiyesi askeri talimlerle birlikte, geleceğin askerlerinin hazırlanması projesinin önemli bir aracı haline gelmiştir. Özellikle de savaşlarda uğranılan yenilgilerin ardından alınacak rövanş için hazırlanma ihtiyacındaki hükümetlerin ve ulusal birlik ve bağımsızlık amacındaki milliyetçi grupların girişecekleri mücadeleler için gençlerin hazırlanmasında bu araçlar önemli bir rol oynamıştır. Napolyon orduları karşısında alınan yenilgilerden sonra, ulusal birliği sağlamak ve gençleri askere hazırlayıp, bu yenilginin intikamını almak amacıyla Prusya'da Jahn'ın kurduğu jimnastik örgütlenmesi, Çeklerin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı bağımsızlık mücadeleleri için askeri açıdan hazırlık amacıyla kurulan Sokol örgütlenmesi ve bunun aynı dönemde Polonya, Sırbistan, Slovenya ve Hırvatistan'daki benzerleri örneğinde olduğu gibi, ulusal birlik ve bağımsızlık, gelecek savaşta alınacak intikam gibi militarist ve milliyetçi amaçlarla, gençleri bu yönde verilecek savaşlar için hazırlayacak olan ve bunun aracı olarak jimnastiği temel alan paramiliter örgütler kurulmuştur.

İktidarlar da beden terbiyesini askeri eğitimin önemli bir parçası olarak değerlendirmeye başlamışlar ve ilk olarak askeri okullar bünyesinde bu eğitime yer vermişlerdir. Orduların vatandaş ordularına dönüşmesi ve tam da bu nedenle güçlü, kuvvetli, savaş meydanları için hem bedenen hem de fikren hazır vatandaşlara ihtiyaç duyulan bir dönemde iktidarlar, beden eğitimi ve askeri talim derslerini eğitimin zorunlu bir parçası haline getirmişlerdir. Militarize edilmiş bir beden terbiyesini ve askeri talimi içeren paramiliter örgütlenmeler de okullardaki öğrencileri ve çoğu kez de okul dışındaki gençleri kapsayacak şekilde kurulmuştur. Savaşlarda alınan büyük bir yenilgi, gençlerin fiziksel ve moral açılardan zayıflıklarına ilişkin tespitler, güçlü kalanın hayatta kalacağı yönündeki Sosyal-Darwinist fikirlerin hakim olduğu ve militarizmin yükseldiği bir dönemin şartları ile birleşince bu derneklerin ortaya çıkacağı zemin de oluşmuştur.

Özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında yükselen militarist ortam ve savaşın insan kaynağı noktasındaki acil ihtiyaçları bu örgütlenmelerin artışının ve ciddi bir şekilde ele alınmalarının nedeni olmuştur. Cepheye sürekli asker

sevkini gerekli kılan savaş, bu açıdan en önemli kaynak olan genç nüfusun, savaşma güç ve kabiliyetinin yanı sıra savaşma isteğine de sahip biçimde eğitilmiş olarak hazırda bulundurulmasını gerektirmiştir. Paramiliter gençlik derneklerinin fiziksel açıdan gençleri güçlendirmek, savaş meydanlarında gerekli becerileri, disiplin, itaat gibi yine bir ordunun başarısı için askerlerde bulunması gereken önemli özellikleri kazandırmanın yanı sıra vatan için savaşmayı, en büyük görev ve kahramanlığın en üst noktası olarak aşılama ve bu yolla gençlerin savaş meydanlarına kendi istekleri ile kolayca sevkleri noktasında da önemli bir işlev görecekları düşünülmüştür.

Bu çerçevede birinci bölümde incelediğimiz gibi hükümet ve ordunun desteğinde, militarize edilmiş bir beden terbiyesini, askeri talimleri, karakter inşasını ve endoktrinizasyonu içeren, kurucuları ve eğitimcileri genelde asker olan paramiliter örgütler kurulmuştur. Bunun en tipik örnekleri ise ilk kez İngiltere’de örgütlenen ve giderek tüm dünyaya yayılan İzcilik kurumu ile Almanya’da örgütlenen ve Osmanlı Genç Dernekleri için de bir model olan *Jungdeutschlanbund* (Genç Almanya Birliği) ve *Jugendwehr* (Gençlik Savunma Birliği)’dir. İzciliği savaşın ihtiyaçları noktasında yeterli bulmayan Goltz’un Genç Almanya Birliği aşırı bir militarist niteliğe sahip olmuş, bu nedenle toplumun çeşitli kesimlerince eleştirilmiş, 1914 yılında Almanya’da yine gençlerin savaş için seferberliği amacıyla daha ciddi bir yapılanmaya gidilmiş, bunda Genç Almanya Birliği’ne önemli görevler verilmiş, 1916 yılında da üyelik zorunlu hale getirilmiştir. Bu durum savaş içinde, savaşın insan gücü açısından acil ihtiyaçları doğrultusunda gençliğin askeri hazırlığı meselesinin daha fazla önem kazandığını ve daha ciddi bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Bunun yanı sıra toplumun bazı kesimlerince yapılan eleştiriler, üyelik konusundaki isteksizlik ve buna bir çözüm olarak zorunlu üyeliğin getirilmesi, iktidarların politikalarının toplumun tamamı tarafından benimsenmediğini, uygulamada sorunlarla karşılaşıldığını göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu da bu gelişmelerden uzak kalmamış, modernleşme projesi çerçevesinde, özellikle orduyu modernize etmeye yönelik çabalar doğrultusunda, modern anlamda beden terbiyesi ilk önce askeri okullar daha sonra da Batı tarzında eğitim veren okullar aracılığıyla İmparatorluğa girmiştir. İlk kez 1863’te Mekteb-i Harbiye’nin ders programına konan jimnastik dersi için kitaplar çevrilmiş ve yazılmıştır. Fransız liseleri örneğinde kurulan Galatasaray Lisesi’nde de

bu liselerin müfredatında bulunan jimnastik dersi ayrı bir ders olarak yer almıştır. Bu lisenin önce öğrencisi daha sonra jimnastik öğretmeni olan Faik Bey'in kitapları ve Galatasaray Lisesi'nin jimnastik gösterileri ile jimnastik Osmanlı toplumunun gündemine girmiştir. II. Meşrutiyet öncesi dönemde, “kamu yararına” bir aktivite olarak jimnastiğe önem verilmesi ve okul programlarına dahil edilmesi gerektiği üzerinde durulmaya başlanmış, Avrupa’da bu yöndeki örneklere dikkat çekildiği gibi beden terbiyesinin önemini vurgulamada eski Yunan da önemli bir referans noktası olmuştur. Yine bu dönemde jimnastiğin askeri talimlerle de tamamlanması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Beden terbiyesi ve askeri talimin okul müfredatlarının bir parçası olarak gençliğin eğitiminin bir bileşeni haline getirilmesi yönündeki öneriler 1908 öncesinde dile getirilmeye başlanmakla birlikte ancak II. Meşrutiyet döneminde hayata geçirilebilmiştir.

II. Meşrutiyet döneminde beden eğitimi, askeri talim gibi derslerin okul müfredatlarının bir parçası olması ve sonrasında bunların ve izciliğin bir bileşenini oluşturduğu paramiliter gençlik örgütlenmelerinin ortaya çıkması, yeni rejimin ihtiyaçları, dönemin koşulları, özellikle de 1913 sonrasında savaş için hazırlık ve seferberlik ihtiyacının bir sonucudur. Bu çerçevede çalışmada bu uygulamalarla, 1909’da tüm Osmanlıların askerlik yükümlülüğü altına sokulması, zorunlu eğitim ve bu eğitim ile en başta “iyi askerler” olmaları istenen vatandaşın icadına çalışılması, dönemin Sosyal-Darwinist fikirlerinin ve Goltz’un “millet-i müsellaha” kavramının Osmanlı elitleri üzerindeki etkisi, Balkan Savaşı yenilgisinin neden olduğu ortam ve bu yenilginin nedenlerine ilişkin tespitler ile Birinci Dünya Savaşı’nın gerekli kıldığı ihtiyaçlar arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır.

II. Meşrutiyet döneminin başlarında beden terbiyesi derslerinin bazı okulların müfredatlarına girişi Selim Sırrı (Tarcan)’ın çabaları ile gerçekleşirken, Balkan Savaşı’nda alınan yenilgiler sonrasında ve Birinci Dünya Savaşı sırasında militarize edilmiş bir beden terbiyesinin yanı sıra askeri talim de eğitimin birçok basamağında zorunlu bir ders haline getirilmiştir. Balkan Savaşı sırasında ve sonrasında yayınlanan ve yenilginin nedenlerine odaklanan kitaplar ve makaleler incelendiğinde, savaştaki yenilginin en önemli nedenlerinden biri olarak, askerlerin fiziksel ve ruhsal açıdan yetersizliklerine işaret edildiği ve birçok kişi tarafından okul müfredatlarına eklenecek askeri talim ve beden terbiyesi dersleri ile izciliğin, bu soruna bir çözüm

olarak sunulduğu görülmüştür. Yine bu dönemde kurulan paramiliter derneklerin nizamname ve beyannamelerinde de Balkan Savaşı'na yapılan vurgu, bu savaşta alınan yenilginin, Osmanlı gençlerini savaş için hazırlama ihtiyacının ortaya çıkması ve bu yönde girişimlerde bulunulması açısından bir dönüm noktası olduğunu göstermiştir.

Bu savaş sonrasında çocuklara ve gençlere yönelik yayın ve edebiyatta vatanseverlik, milliyetçilik, öç, intikam, vatan için canını verme gibi temalara ağırlık verilirken, okullardaki derslerin içeriği de milliyetçi bir doğrultuda değiştirilmiştir. Bunda Balkan Savaşı sonrasında İttihat ve Terakki'nin siyasal bir proje olarak Türk milliyetçiliğini uygulamaya geçirmesi etkili olmuştur. Savaşın milli duygularının eksikliği, eğitimin bunu aşıl原因amadığı yönündeki tespitler de eğitimin içeriğindeki bu değişikliklerin nedenidir. Geleceğin askerlerinin vücutları beden eğitimi ile sağlanmaktadır, askeri talimlerle savaş meydanlarında gerekli beceriler kazandırılırken, milliyetçi bir içeriğe sahip tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi gibi derslerle de gençlerin milli bilinç sahibi, vatansever insanlar olarak yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Gençlerin böylece vatanlarını savunmaya çağıldıklarında, tereddüdsüz olarak silaha sarılacakları düşünülmüştür.

İzcilik de yine Balkan Savaşı sırasında ve sonrasında Osmanlı aydınlarının gençliğin savaşa hazırlanmasında önemli bir araç olarak ele alınmıştır. Bu konudaki yazılar incelendiğinde, izciliğin askerlik açısından son derece önemli olan itaat, düzen, disiplin ve dayanışmaya yaptığı vurgu, bedeni güçlendirici, onu uzun yürüyüşler, hava koşulları gibi çeşitli zorluklara karşı dayanıklı bir hale getirecek aktiviteleri, kazandırdığı harita okuma, gece yol bulma, yön tayini, iz takip etme, işaretle haberleşme, ilkyardım gibi becerilerin yanı sıra vatan sevgisi, kahramanlık, cesaret, fedakarlık gibi özellikleri aşılması ile de gençlerin savaş için fiziksel ve ruhsal açıdan hazırlanmalarının yani "milli", "vatansever" ve "müsellah" bir nesil yaratılmasının bir aracı olarak değerinin vurgulandığı görülmektedir. Bu yazılarda diğer ülkelerde bu yöndeki uygulamalara da dikkat çekilmiştir.

1913 ve sonrasında izciliği, beden terbiyesini ve askeri talimi esas alan örgütlenmeler de bu çerçevede ortaya çıkmıştır. Bunların nizamname ve beyannameleri, kurucularının görüşleri incelendiğinde, Balkan Savaşı yenilgilerine ve bu yenilginin nedeni olarak gençlerin fiziksel ve ruhsal açıdan zayıflıklarına atıfta

bulunulduğu ve milletin gücünü arttırma, onu “müsellah” bir millet yapma amacının da açıkça ifade edildiği görülmüştür.

Özellikle Türk Gücü Cemiyeti açısından bakıldığında, milletin fiziksel gücünü yükseltme, onu yeniden “müsellah” bir millet haline getirme çabası, “Turan’a varmak” biçiminde ifade edilen projenin bir parçası olarak önem kazanmış, dönemin Türkçü-Turancı görüşleri bu derneğin kuruluşunda ve örgütlenme biçiminde etkili olmuştur. Türk’ün gücünü yükseltmek, gençleri “Turan’ın akıncıları” haline getirmek için, beden terbiyesi, izcilik ve hıfzıssıhhayı içeren ve üyeleri için nişan talimlerine katılmayı zorunlu tutan Türk Gücü’ne, Balkan Savaşı sonrasında Türk Milliyetçiliği’ni benimseyen ve savaşlarda başarı için gençlerinin askere alınmadan önce bu hizmet için hazırlanmasının önemini kavramış olan İttihat ve Terakki de destek vermiştir. Cemal Paşa derneğin başkanlığını üstlenirken, dönemin önde gelen İttihatçıları da derneğin genel merkez üyeleri arasında yer almış, Türk Gücü, İttihat ve Terakki kulüpleri ile aynı binada bulunmuştur.

Tek tip kıyafet, hiyerarşik örgütlenme, nişan talimleri, Bahriye Nazırı Mirliya bir Genel Başkan, eğitmen olarak subaylar, askere hazırlık amacı, bütün bunlar Türk Gücü’nün bir paramiliter örgüt olduğunu göstermektedir.

1914 yılında Harbiye Nezareti, savaşa hazırlık açısından değerinin farkında olduğu izcilik uygulamalarını denetimine almaya ve örgütlü bir yapıya kavuşturmaya çalışmıştır. Bu amaçla İzciler Ocağı kurulmuştur. Bu örgüt de Türk Gücü gibi milliyetçi bir niteliğe sahip olmuş, örgütlenme biçimi, kullanılan isimler ve kıyafetlerde “milli” bir özellik olmasına dikkat edilmiştir. Birimler, komutanlar ve izci sınıfları için kullanılan isimler bunun bir göstergesidir. Dönemin Türk milliyetçiliği doğrultusundaki politikaları, gençleri milli bir tarzda yetiştirme çabası bunun nedenidir. Örgütlenmede tarihteki Türk karagah ve vaziyet yapısı esas alınmıştır. Mösyö Parfitt bu teşkilatı örgütlemek üzere çağırılmış, Parfitt ilk oymak beylerini yetiştirmiş, izcilik tatbikatlarına başlanmış, ülkenin farklı yerlerinde kurulan izci oymakları, yapılması planlanan tatbikat için İstanbul’a gelmişlerdir. Ancak bu sırada Birinci Dünya Savaşı başlamış, 2 Ağustos’da Osmanlı-Alman ittifakı imzalanmış, 3 Ağustos’da seferberlik ilan edilmiştir. Bu dönemle birlikte gazetelerde bu derneğin faaliyetleri ile ilgili bir habere rastlanılmamıştır. 12

Kasım'da Osmanlı'nın resmen savaş ilanından bir gün önce Parfitt'in de ilişiği kesilmiştir.

Bütün izci örgütlenmeleri gibi hiyerarşik bir tarzda örgütlenen, tek tip elbise giyilen, itaat ve disiplinin egemen olduğu, Harbiye Nazırı bir başkanın bulunduğu ve gençleri nihai amaç olarak ileride iyi askerler olmaları için hazırlama amacındaki İzciler Ocağı da paramiliter bir niteliktedir. Kurucularının yazılarında savaşa hazırlık amacının ön plana çıkarılmamasının nedeninin halkın tepkisini çekmemek olduğu düşünülebilir. Diğer ülkelerdeki örnekler hakkında bilgi sahibi olunan ve tam da Balkan Savaşı sonrasında bu çalışmada değerlendirmeye çalıştığımız atmosferde ve Birinci Dünya Savaşı'na dahil olmanın hemen öncesinde kurulan bu örgütün, askere hazırlık amacının bulunmadığı yönünde bir değerlendirme gerçekçi değerildir. Başta Harbiye Nazırı olmak üzere Osmanlı elitleri izciliğin bu açıdan sağlayacağı faydanın bilincindedirler. İzcilik ayrıca, "organik bir bütünün parçası olan, dayanışmacı" bir vatandaş kitlesi yaratma açısından da faydalı görölmektedir.

Türk Gücü'nde olduğu gibi bu örgütte de İttihatçı hakimiyeti sözkonusudur. Başbuğ'u yani başkanı Harbiye Nazırı Enver Paşa olan Ocağın genel merkez (Büyük Orta) üyelerine bakıldığında ve idaresinde Başbuğu'un ve Büyük Orta'nın sahip olduğu yetkiler dikkate alındığında, örgütlenmedeki İttihatçı hakimiyeti açık biçimde ortaya çıkmaktadır. İzciler Ocağı Merkez-i Umumisi üyelerinden Atıf Bey ve Ziya Bey aynı zamanda Türk Gücü Merkez-i Umumisi'nin de üyeleridir. Türk Gücü'nün başkanlığını Bahriye Nazırı Cemal Paşa üstlenirken, İzciler Ocağı'nın Başkanı (Başbuğu) ise Harbiye Nazırı Enver Paşa'dır. Bu durum örgütlenmelerdeki İttihatçı hakimiyetinin bir göstergesi iken, derneklere askeri açıdan verilen önemin ve paramiliter niteliklerinin de bir kanıtıdır.

İzciler Ocağı henüz kurulmadan önce Harbiye Nezareti tarafından Osmanlı Güç Dernekleri hakkında nizamname ve kanun tasarıları Meclis-i Vükela'ya gönderilmiş, İzciler Ocağı faaliyetini sürdürürken de yine Harbiye Nezareti'nin isteğiyle tüm izcilik faaliyetleri devletin iznine bağlanmış, bu faaliyetler o yerin en büyük askeri memurları ile en büyük maarif memurlarının teftişine tabi kılınmış, izcilik, askeri talim ve beden eğitimi faaliyetlerinde verilecek emir ve kumandaların Türkçe olarak verilmesi istenmiştir. Bunlara uymayanlar ise cezalandırılacaktır.

Burada önemli bir nokta da izcilik faaliyetlerinin “gençleri orduya hazırlamak” amacının açıkça ifade edilmesidir.

12-17 yaş arası gençlerin hazırlık aşaması olan izcilik derneklerinde 17 yaşından büyük olanların da “asıl” Güç Dernekleri’nde örgütlendiği Osmanlı Güç Dernekleri’nin kurulmasındaki temel amaç da bütün bu faaliyetleri bu türden bir denetim altında tutmak, istenen hedefe ulaşmayı kolaylaştıracak şekilde bir düzen ve birlik içinde sürdürebilmektir. Osmanlı Güç Dernekleri kurulmasına karar verildikten ve bu konudaki Bakanlar Kurulu Kararnamesi ve Padişah iradesi çıktıktan sonra ülkedeki tüm izcilik faaliyetleri Osmanlı Güç Dernekleri çatısı altına alınmış ve bu konudaki Nizamname ile Talimatname maddelerine tabi kılınmıştır. Bunlara göre de, ayrı olarak kurulsada dahi bu türden faaliyetlerde bulunan derneklerin belli koşulları yerine getirmeleri gerekmiştir.

Osmanlı Güç Dernekleri’ne üyelik tüm resmi okullar ile medreselerde ve diğer resmi kurumlarda zorunlu kılınmıştır. “Mekteb Gücü Dernekleri” adı verilen bu zorunlu dernekler, kuruldukları eğitim kurumunun bağlı bulunduğu Nezaret veya idarenin nüfuz ve idaresinde bulunmakla birlikte mahalli askeri komutanın teftişi altına da sokulmuşlardır. Verilecek eğitim için bu derneklere, askeri memurlar tayin edilmesi, silah ve cephaneye yardımı, orduya ait bina ve alanlardan yararlandırma gibi çeşitli yardımlarda bulunulmuştur. Bunun yanı sıra dernekler zorunlu olmamak kaydıyla iki farklı şekilde de örgütlenebilmektedirler. Cemaat okulları ile özel okullarda kurulan ve “Osmanlı Gücü Dernekleri” adı verilen dernekler, Dahiliye Nezareti’nin de fikri alınarak Harbiye Nezareti’nin onayıyla kendisine bağlı olarak ve Nezaret tarafından hazırlanan Nizamname, Talimatname ve Programlara tabi olarak kurulacak, bu nedenle de çeşitli imtiyaz ve mükafatlardan yararlanabileceklerdir. Harbiye Nezareti’nin görüşü alınarak, Cemiyetler Kanunu’na göre Dahiliye Nezareti’nin onayıyla, şahıslar tarafından aynı amaçla kurulan “müstakil” dernekler ise kendi görüşleri doğrultusunda hazırladıkları programlara ve talimatnamelere göre faaliyet göstermekte ve istedikleri adı alabilmektedirler. Bunlar Harbiye Nezareti tarafından hazırlanan Nizamname ve Talimatname’ye tabi olmadıkları gibi, imtiyaz ve mükafatlardan da yoksundurlar. Bunlardan yararlanma ancak sözkonusu Talimatname ve Nizamname esaslarına uymayı kabul etmekle mümkündür.

Osmanlı Güç Dernekleri'nin bu son iki şekilde de her yerde kurulmalarını özendirmek için Harbiye Nezareti tarafından beyannameler hazırlanmış, bunların her tarafta gazetelerle ilanı, okul ve cami duvarlarına asılması istenmiştir. Yani, derneklerin kurulması okullarla sınırlandırılmak istenmemiş, her tarafta bu derneklerin örgütlenmesi için bir propaganda faaliyetine girişilmiştir. Sözkonusu beyannameler incelendiğinde, tüm vatandaşların askerlik yükümlülüğü altına alınmış olması nedeniyle herkesin “askere hazırlanmasının” gerekliliğine işaret edildiği, diğer ülkelerde çocukların küçük yaştan itibaren bu açıdan bir eğitime tabi tutulduğuna dikkat çekildiği, uğranılan yenilgilerin nedeni olarak gösterilen bu konudaki eksikliği gidermek, gençleri askerliğe hazırlamak için Harbiye Nezareti'nin bu işi üstüne aldığı ifade edildiği görülmektedir. Yine bu beyannamelerde halkı bu dernekleri kurmaya, gençleri de bunlara üye olmaya teşvik amacıyla, ödül ve imtiyazlar verileceği ifade edilmiştir.

Güç Dernekleri kurmak isteyenlere başvurulacak merci olarak askerlik şube başkanları gösterilmiştir. Başvuru merci olmanın yanı sıra bu derneklerin faaliyetlerini gözetim altında tutma ve teftiş edip gerekli her türlü emri vermek gibi önemli görevlerin, gençlerin askere alınması ile görevli askerlik şube başkanlarına verilmiş olması derneklerin amacı ile tam bir uyum içindedir. Bu derneklerin örgütlenmesi ve faaliyetleri noktasında nezaretler bir işbirliği içinde çalışmış, nezaretlerden gönderilen temsilcilerle toplantılar yapılmıştır.

Dernekler konusunda vilayetler ve müstakil sancaklardan gönderilen telgraflar incelendiğinde ise derneklerin kuruluş ve faaliyet esaslarını belirleyen nizamname, talimatname ve program gibi ana metinlerden buralara gönderilen miktarların yeterli bulunmadığı ve daha fazla talep edildiği görülmüştür. Bunlardan yeterli sayıda gönderilmemiş olması ise derneklerin kurulması ve faaliyete başlanması konusunda sıkıntı yaratmıştır. Harbiye Nezareti ise daha fazlasına ihtiyaç duyulduğunda askeri matbaada basılan bu metinlerin ücretleri öderak oradan temin edilmesi gerektiğini bildirmiştir.

Dernek programı incelendiğinde militarize edilmiş bir beden terbiyesinin, başta nişan talimleri, resmi geçit, selamlamalar olmak üzere askeri talimlerin, savaşta bir ordu için önemli olan itaat, disiplin, dikkat, emirlerin doğru biçimde anlaşılıp tekrarı ve süratle yerine getirilmesi, harita okuma, yön bulma, mesafe tahmin etme,

gibi becerileri geliştirici talimler ve ilkyardımanın yanı sıra savaşa, orduya, askerlik yaşamına ilişkin temel bilgiler verildiği, ayrıca bir yandan Osmanlı'nın geçmiş savaşlardaki başarıları anlatılarak, diğer yandan da doğruluğun, namus ve şerefın önemi gibi ahlaki terbiyeye konuları, vatana, hükümdara karşı vazifeler, askerlik görevi gibi vatan terbiyesine yönelik konular işlenerek, gençlerin maddi olduğu kadar manevi olarak da savaşa hazır hale getirilmesine çalışıldığı görülmüştür. Bu eğitimin verileceği ve “Nişan Evi” olarak adlandırılan bir evin planı ile nişan talimlerinde kullanılacak hedeflere ilişkin tablolar da hazırlanmıştır. Eğitimlerini tamamlayan gençler yapılacak sınavlarda başarılı bulduklar takdirde ehliyetname almaya hak kazanmakta ve bu da onlara orduya dahil olduklarında bazı imtiyazlar tanınmasını sağlamaktadır. Verilen eğitimle gençlerin orduda alacakları hazırlık eğitimini daha orduya dahil olmadan tamamlamaları hedeflenmiştir. Gençler bu eğitimi başarıyla tamamladıklarında kendilerine uygun kıtalara gönderilmeye hazır bir halde orduya dahil olmaktadır.

Güç Dernekleri ile ilgili araştırmamız sonucunda bu derneklerin ne derece örgütlenebildikleri ve faaliyetleri konusunda neredeyse hiçbir bilgiye ulaşamadık. Sadece birkaç haber ve ilan bize bu dernekler kapsamında okul dışında da bazı derneklerin örgütlendiğini göstermektedir. Bazı kaynaklarda ileri sürüldüğü gibi Türk Gücü'nün Osmanlı Güç Dernekleri'ne dönüştürüldüğü adının bu şekilde değiştirildiği doğru değildir. Kurulduğu tarihten itibaren her sene gazetelerde bu dernek hakkında yer alan ve “Türk Gücü Merkez-i Umumiliğinden” başlığını taşıyan ilanlar bu derneğin kendi adıyla var olmaya devam ettiğini göstermektedir. Bu derneğin Güç Dernekleri şemsiyesi altına alınması mümkün olmakla birlikte bu konuda da kesin bir bilgiye sahip değiliz. Temmuz ayından sonra hakkında bir habere rastlamadığımız İzciler Ocağı çerçevesinde örgütlenen izci oymaklarının ise Güç Dernekleri'nin hazırlık şubeleri olarak faaliyet gösterdikleri düşünülebilir. Ancak bu türden bir organik ilişkiye dair elimizde somut bir bilgi olmadığından kesin bir yargıda bulunmak mümkün değildir.

Güç Dernekleri ve faaliyetleri konusunda dönem basınında ve arşiv belgelerinde fazla bir bilgi olmaması bu derneklerin faaliyetleri, yaygınlıkları ve ne derece başarılı oldukları konusunda da kesin yargılda bulunmamızı güçleştirmektedir. Ancak birçok çalışmada işaret edildiği gibi savaşın çıkmasıyla

faaliyetlerini sürdürmede güçlüklerle karşılaştıkları, özellikle eğitimcilerin çoğunun askere alınması noktasında böyle bir güçlük yaşadıkları ileri sürülebilir. Yine 1916 yılında Güç Dernekleri'ne son verilerek Osmanlı Genç Dernekleri'nin kurulması bu derneklerin amaca ulaşmak için yeterli bulunmadığını da düşündürmektedir.

Osmanlı Genç Dernekleri'ni diğer paramiliter derneklerden ayıran en önemli nokta, gerek okullarda gerekse okul dışında örgütlenmenin, 12 yaşından askere dahil olacağı yaşa kadar öğrenci ya da değil, Müslüman ya da gayrimüslim bütün Osmanlı gençlerinin üyeliklerinin zorunlu olmasıdır. Güç Dernekleri'nde cemaat ve özel okullar ile okullar dışında dernek kurulması ve üyeliğin isteğe bağlı olması okullu Müslüman gençler dışında kalan genç kesimin, hedeflenen askeri hazırlık sürecinin dışında kalmasına neden olduğu – bu konuda yeterli veri olmaması nedeniyle kesin bir yargıda bulunmaktan çekinmekle birlikte – düşünülebilir ve Osmanlı Genç Dernekleri'nin tüm Osmanlı gençlerini, özellikle de savaş için gerekli insan gücünün en önemli kaynağı olan okul dışındaki, özellikle de tarım kesimindeki genç nüfusun askere hazırlanması ihtiyacının bir sonucu olarak zorunlu üyelik temelinde örgütlendiği düşünülebilir.¹

Elimizdeki kaynaklar da derneklerin ülke çapında örgütlenmesi, gençlerin üyeliği ve talimlere devamlılığı meselesinin ciddi bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Derneklerin henüz kurulmadığı, ya da talimlerin aksadığının görüldüğü durumlarda gerek Harbiye Nazırı gerekse Müfettiş-i Umumi Von Hoff sürekli bir şekilde Dahiliye Nezareti'nden bu konuda daha ciddi çalışılması ve gerekli yardımların yapılması için, gerekli emirleri ilgili yerlere göndermesini istemişlerdir. Köy ve mahalle muhtarları, jandarma komutanlıkları ve askerlik şubeleri aracılığıyla derneklere üyelik yükümlülüğü altında bulunan tüm gençlerin takibine ve üyeliklerinin sağlanmasına çalışılmıştır.

Osmanlı Genç Dernekleri'ni diğer örgütlerden ayıran önemli bir özellik de Almanya ile girişilen ittifak çerçevesinde, Goltz'un önerisiyle, onun tarafından Almanya'da kurulan ve bu tezin birinci bölümünde ele alınan dernekler örnek alınarak kurulmasıdır. Goltz Paşa, izciliği gençlerin savaşa hazırlanması için yeterli

---

¹ Bu yöndeki yorumumuz Beşikçi tarafından da dile getirilmiştir. Bkz. Beşikçi, "Militarizm, Topyekûn Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi...", s.60-64. Beşikçi'nin Osmanlı Güç Dernekleri'nin kentlerdeki okullarla sınırlı kaldığı, sivil katılımın sınırlı olduğu yönündeki yorumlarının belgelerle desteklenemeyen bir kesinlik içerdiğine yönelik eleştirimiz bu tezin Giriş'inde dile getirilmiştir.

bulmamış, müttefikleri Osmanlı'nın gençlerini savaşa daha iyi hazırlamak için Alman modelinde bir örgütlenmenin daha yararlı olacağını düşünmüştür. Savaşın bütün şiddetiyle sürdüğü ve cepheye sürekli asker sevkinin gerektiği bir dönemde, hayatını kaybeden askerlerin yerlerinin hemen doldurulması çabası çerçevesinde, gençleri tamamen bu yönde hazırlayacak ve seferber edecek daha etkin bir örgütlenmeye duyulan ihtiyaç Osmanlı Genç Dernekleri'nin kurulmasına neden olmuştur. Talimlere düzenli olarak katılan ve sınavlarda başarı göstererek ehliyetname almaya hak kazanan gençlere Güç Dernekleri'nde olduğu gibi orduya dahil olurken bazı ayrıcalıklar tanınmakla birlikte, talimlere devamsızlık durumunda bazı cezalar verilmesi ve gençlerin talimlere zorla sevki sözkonusu olmuştur.

Dernekleri örgütlemek üzere getirtilen ve Almanya'daki derneklerde Goltz ile birlikte çalışmış olan Von Hoff, Müfettiş-i Umimi tayin edilmiş ve kadrosunu çoğunlukla askerlerin oluşturduğu Müfettiş-i Umimilik hızla çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmalar, konferanslar düzenlemek, gazete ve dergilerde makaleler yayınlamak, sinema gösterimleri yapmak, derneklerde gençlerin eğitimini üstlenecek rehberleri yetiştirmek üzere kurslar düzenlemek, kurulan dernekleri teftiş etmek ve tatbikatlar yaptırmak gibi bir çeşitliliğe sahip olmuştur. Konferanslar ve gazete ve dergilerde yayımlanan makaleler, sinema gösterimleri yoluyla özellikle okul dışındaki gençleri kapsayan "ahaliye ait" derneklerin kurulması ve gençlerin bu derneklere girmesi için ciddi bir propaganda yürütülmüş, derneklerin amaçları ve sağlayacakları yararlar anlatılmaya çalışılmıştır. Bu yazılarda Genç Dernekleri'nin özellikle okul dışı gençlerin eğitilmesi noktasından yararı anlatılmaya çalışılmış, dernekler bu gençleri beden, fikren ve ruhen sağlam ve böyle olmak dolayısıyla da her türlü işin üstesinden gelebilecek, bütün zorluklara katlanabilecek, vatanını ve halifesini seven, her şeyden önemlisi de gerektiğinde silaha sarılıp vatanının layığıyla savunacak kişiler olarak yetiştirecek bir "alternatif okul" bir "terbiye mektebi" olarak tanıtılmıştır. Teftiş ve tatbikatlarda gösterilen başarılarından bahsedilerek, bu derneklerin özellikle okul dışındaki gençleri örgütleme konusunda başarılı olup olamayacağı yönünde ortaya çıkan kuşku da giderilmeye çalışılmıştır. "Düşmanların" savaş sırasında bile bu tarzda dernekleri kurduklarına dikkat çekilerek, Osmanlı'da da Genç Dernekleri'nin kurulabileceği ve kurulması gerektiği ileri sürülmüştür. Derneklere rehber olmak konusunda kişileri özendirme için, bu

görev cephe savaşımayanlar için, vatan için çarpışmaya eş bir görev olarak sunulmuştur.

Yine İstanbul'da ve taşra merkezlerinde düzenlenen kurslarla rehberlerin yetiştirilmesi meselesi de ciddiyle ele alınmıştır. İstanbul'da düzenlenen ve sınavlara giren toplam 300 rehberin 233'ü sınavları geçmiştir. Anadolu ve Rumeli'ye gerçekleştirilen seyahatlerde düzenlenen kurslarda ise 2500 rehber yetiştirilmiştir. Yetiştirilen rehberlere mahallerindeki diğer rehberleri yetiştirmeleri görevi verilerek tüm rehberlerin yetiştirilmesi sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Kursların yanı sıra tatbikatlar ve Müfettiş-i Umumilik tarafından yayınlanan kitapçıklar ile de rehberlere yol gösterilmeye çalışılmıştır. Eylül 1917'de derneğin yayın organı olan Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası da yayınlanmaya başlanmış, ara sıra kesintilere uğramakla birlikte – tespit edebildiğimiz- sonuncu sayısı 1920 yılında yayınlanmak üzere 26 sayı yayınlanan bu derginin de rehberlere uygulayacakları eğitim için bir kaynak olması düşünülmüştür. Gerek talimatnamede, gerek kitapçıklarda gerekse dergide yer alan yazılarda, talimler en ince ayrıntısına kadar tarif edilmiş bu açıdan da ülkenin her tarafındaki derneklere verilen eğitim, merkezden yönlendirmeye ve bu konuda bir birlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Ancak Müfettiş-i Umuminin taşraya yaptığı seyahat hakkındaki raporunun ve vilayetlerden ve müstakil livalardan gönderilen raporların incelenmesi, Osmanlı Genç Dernekleri teşkilatının her yerde istenilen biçimde örgütlenemediğini göstermiştir. Bunun en önemli nedenleri derneklere rehber olacak öğretmenlerin ve subayların çoğunluğunun savaşa katılması nedeniyle ortaya çıkan eğitmen eksiklidir. Bu sorunun çözümü için, derneğin resmi mevzuatı ve yayınlanan kitapçıklardan edinilerek, bunlarda gösterilen talimleri yaptırabilecek kişilerin bulunması önerilmiştir. Bunun dahi başarılacağı durumda ise gençlerin yaşlılara ve dullara yardım etmek üzere tarlalarda, hastane, depo gibi cephe gerisi “vatani” hizmetlerde çalışmak üzere yönlendirilmeleri istenmiştir. Bir diğer sorun yine erkek nüfusun çoğunluğunun askere alınması nedeniyle, tarım işlerinin aksamaması için gençlerin tarlalarda, bahçelerde çalışmak zorunda kalması, bu nedenle talimlere devam edememeleridir. Yine posta, telgraf ve telefon ve diğer resmi memuriyetlerde bulunan gençlerin de talimlerden istisnası istenmiş ve bu kabul edilmiştir. Talimlere devamda isteksizlik de bir diğer sorun olarak ortaya çıkmış, bu durumda ne

yapılması gerektiği sorulduğunda, gençleri derneklerden soğutucu cezalar yerine, ailelerin ve gençlerin ikna yoluyla talime sevkine çalışılması istenmiştir. Bu konuda ise, yetkili memurlardan ve aydınlardan yararlanılabileceği, bunların gençlerin ailelerine Genç Dernekleri'nin nasıl bir dernek olduğu ve önemleri konusunda telkinlerde bulunmalarının istenebileceği düşünülmüştür.

Uygulamada karşılaşılan bir diğer sorunda talimatname ve nizamname maddelerine aykırı bazı uygulamalarda bulunulması, örneğin Dinçlerin talimlerinin yeterli subay bulunmaması nedeniyle öğretmenlerce yaptırılmasıdır. Bu durumda Müfettiş-i Umumilik, bu talimlerin kesinlikle subaylarca yaptırılması gereğini ifade etmiştir. Bunun nedeni olarak da dinçlerin talimlerinin orduda askerlerin talimlerinin aynısı olması gösterilmiştir. Zaten genç derneklerinde askerlik çağına yaklaşmış olan ve bir yıpratma savaşına dönüşen savaş sırasında her an askere alınmaları gerekebileen 17 yaş üstü gençlerin yani Dinçlerin eğitimine ayrı bir önem verilmiştir. Bu çerçevede bu eğitimin uygun kişilerce yapılması konusunda taviz verilmemek istenmiştir. Genç Dernekleri'ne dahil olacak yaştaki gençleri gösteren istatistik cetvellerinin düzenlenip gönderilmesi konusunda da sıkıntılar yaşanmış, bunlar çoğu kez istenildiği gibi düzenlenmemiş ve zamanında gönderilmemiştir.

Osmanlı Genç Dernekleri'nin 1 Eylül 1333 (1917) tarihinde yayınlanan ilk sayısının sonunda nerelerde kaç adet dernek kurulduğunu gösteren bir liste yer almıştır. Bu listeye göre 1917 Temmuz ayı ortasına kadar vilayetlerde 351, müstakil livalarda 355 adet olmak üzere toplamda 706 dernek kurulmuştur. Ancak "Genc Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi" başlıklı 6 numaralı Genç Dernekleri kitapçığının sonunda yer alan ve dernek kurulan yerlerin isimlerini gösteren listede bu rakamlar sırasıyla, 391, 354 ve 745'tir. Dernekleşmenin, Karasi, Kütahya, Kastamonu, Aydın ve Ankara gibi cephelerden uzak yerlerde yüksek olduğu görülmüş, Temmuz-Ağustos 1917 itibariyle Menteşe, Teke, Trabzon, Erzurum, Van, Asir, Yemen, Medine, Basra, Hicaz ve Cezair-i Bahr-i Sefid'de hiç dernek kurulamamıştır. Erzurum, Van, Bitlis ve Basra'ya zaten orada süren savaş koşulları nedeniyle, nizamname ve talimatnameleri de içeren, derneklerin hemen kurulmaya başlanması yönündeki tebligat gönderilmemiştir. İşgal altındaki yerlerde ve özellikle de Arap nüfusun çoğunlukta olduğu yerlerde derneklerin kurulamadığı görülmektedir.

Çalışmada derneklerde ne türde bir eğitim verildiği Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'ndaki yazılar ve talimatname incelenerek ortaya konulmaya ve bu eğitimlerin askeri açıdan taşıdıkları değer gösterilmeye çalışılmıştır. Genç Dernekleri eğitimi öncelikle, vücudu güçlendirmek ve savaş meydanlarında gerekli bazı becerileri geliştirmek için beden terbiyesi, atlama, sıçrama, tırmanma, yürüyüş gibi talimleri içermektedir. Bu talimlerin savaş meydanlarında askerler için gerekli becerileri geliştirmeye nasıl hizmet ettiği de açıkça ifade edilmiştir. Sporlar rekabete dayalı oldukları için dışlanmışlardır. Genç Dernekleri'nde verilen eğitimin bir amacı da ortaklaşa hareketi, bütünün parçası olarak başarıya ulaşmayı özendirme bu çerçevede topluluk duygusunu ve dayanışmayı geliştirmek olmuştur. Gençlerde bir intizam duygusu yaratmak, onları verilen emirleri doğru bir şekilde anlamaya, bunun için de dikkatli bir şekilde dinlemeye ve bu emirlere itaate alıştırmak için toplu talimlere yer verilmiş, savaş saffi oluşturma, manga ve kollarla yürüyüş gibi talimler toplu talimlerin en önemli bileşenleri olmuşlardır. Gözlem yapma, rapor verme, haberleşme hattı kurma, savaş oyunları gibi unsurları içeren arazi talimleri bu eğitimde önemli bir yer tutmuştur. Nişan talimleri ise sadece Dinçlere yaptırılırken, sağlık koruma ve ilkyardım üzerinde de önemle durulmuştur. Osmanlı Genç Dernekleri'nde verilen eğitimle, gençlerin bedenlen güçlendirilmelerinin ve onlara bazı askeri beceriler kazandırmanın yanı sıra fikren, ruhen ve ahlaken de terbiye edilmelerine çalışılmıştır. Bu yöndeki eğitimle gençlere itaat, intizam, cesaret, irade, istek, zorluklara tahammül, sabır, sebat, dikkat, beceriklilik, teşebbüs, iyi ahlak, yardımseverlik, vazifeperverlik, çalışkanlık, dayanışmacılık, güvenilirlik gibi özellikler kazandırılmaya, vatan ve millet bilinci ve sevgisine ve vatan için her türlü fedakarlığa hazır olmaları sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür. Dönemin “milli iktisat” politikaları doğrultusunda gençlerin müteşebbis, becerikli, çalışkan gençler olarak yetiştirilmesi hedeflenirken, yine dayanışmacılık doğrultusunda, bu çalışmanın şahsi çikara değil bütünün çıkarına yönelmesi ve iyi ahlakın önemi vurgulanmıştır.

Dergide yer alan yazılar incelendiğinde, milliyetçiliğe, vatanseverliğe vurgunun özellikle Selim Sırrı'nın Alman Jimnastikleri ile ilgili yazılarında ortaya çıktığı görülmüştür. Alman birliğini hedefleyen militarist ve milliyetçi Alman jimnastik hareketi ile ilgili bu yazılarda ve yine Selim Sırrı'nın vatan konulu diğer

yazılarında görülen “büyük vatan/küçük vatan” gibi ayrımlar üstü kapalı biçimde de olsa dönemin Turancı yaklaşımının etkilerini göstermektedir. Yine bu yazılarda tarih ve coğrafyanın milli bir bilinç oluşturmadaki rollerine değinildiği görülmüş, bu çerçevede de Genç Dernekleri’nde rehberlerden gençlerle tarih özellikle de ataların kahramanlıkları konusunda sohbetler yapmaları, onları gezintiye çıkararak ülkenin güzelliklerini, önemli çarpışmaların yaşandığı yerleri göstermeleri istenmiştir. Bu yöntemlerin Alman Jimnastiği’nin kurucusu Yahn’ın da yöntemleri olması dikkat çekicidir. Bu çabaların yöneldiği ana hedef ise gençlerde vatan bilinci, kahramanlık ruhu uyandırılması ve böylece onların fiziksel güç ve askeri beceriler açısından askerliğe hazır olmalarının yanı sıra savaşa ve vatan için canını feda etme isteğinde gençler olarak cepheye sevkedilmelerini ve başarıyla savaşmalarını sağlamaktır.

Alman Genç Dernekleri’nin mesaisi, bunların savaştaki hizmetleri, Alman ordusu da ele alınan konuların başında gelmiştir. Bu yazılarda Türk gençlerine örnek olması açısından Alman gençlerinin savaştaki hizmetleri, yararları, fedakarlık ve kahramanlıklarından bahsedilmekte, bu konudaki çaba bir yandan da Alman Genç Dernekleri örneğinde, Genç Dernekleri mesaisinin özellikle savaş açısından ne kadar önemli olduğunun anlaşılması amacına da yönelmektedir. Bu yazılarda dikkat çekici bir diğer nokta, Osmanlı-Alman İttifakı’nın, bu ittifak dolayısıyla her iki milletin gençlerinin benzer bir şekilde eğitilmesinin ve bu çerçevede de Genç Dernekleri’nin öneminin vurgulanmasıdır.

Açık arazinin yanı sıra talimlerin yapılacağı yerler olarak talim meydanları yapılması istenmiş, bu meydanlarda birer sıhhiye istasyonunun kurulması gerekli görülmüştür. Ehliyetname almak için yapılacak sınavlar, bu sınavlarda uygulanacak puan sistemi de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Osmanlı Genç Dernekleri de diğer örgütlenmeler gibi, kuruluş amacı, Harbiye Nezareti ile olan ilişkisi, askerlerin örgütlenmedeki varlığı, verilen eğitimin içeriği, üniforma giyme gibi özellikleriyle paramiliter bir örgüttür. Savaş döneminde gençliğin askerliğe hazırlanması bu örgüt aracılığıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Bu paramiliter gençlik örgütlenmesi ülkenin her tarafında yaygınlaştırılmaya çalışılmış ancak, savaş koşulları nedeniyle tam olarak her yerde bütün gençlerin talimleri sağlanamamıştır. Gerek tarımda çalışan erkek nüfusun çoğunun askerde olması gerekse öğretmen ve subay yetersizliği özellikle köylerde Gürbüz ve Dinçlerin

eğitimini engellemiş ya da aksatmıştır. Yine birçok kasaba ve şehirde de Dinçlerin eğitimini üstlenmesi gereken subayların çoğunun savaşta yer alması Dinçlerin talimlerinin yapılamaması sonucunu doğurmuştur. 1915 ve 1917’de askerlik kanununda yapılan değişikliklerle savaş sırasında askere ağrılabilirlerinin yaşının sürekli aşağıya çekilmesi de Din kısımlarının kurulamamasının en önemli nedeni olmuş, bu durum raporlarda da ifade edilmiştir.

1920 yılında hala daha derneğin dergisinin yayınlanmakta oluşu, fiili olarak Mterake’den sonra da derneğin varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Bu dönemdeki faaliyetleri hakkında, söz konusu dönem bu çalışmanın kapsamı dışında olduğundan, burada bir bilgi verememekle birlikte, gerek yukarıda sıralanan nedenler gerekse yaşanan yenilgi doğrultusunda dernek faaliyetlerinin etkin bir şekilde yapılmasının zorlaştığı ileri sürülebilir. Yine dergideki yazılar çerçevesinde bir değerlendirme yapılabilir. Ağustos 1918’den sonra yayınına ara verilen dergi Ocak 1919’da yeniden yayınlanmaya başlanmış, bu tarihten itibaren yayınlanan sayılar incelendiğinde ise militarist söylem ve hedeflere yönelik yazılar yerine daha çok sağlık korumaya, beden terbiyesine, kılık kıyafetin nasıl olacağına ilişkin yazılar oldukları görülmüş, “Genç Dernekleri Postası” adlı ve derneklerden haber veren bölüm de bu dönemde dergide yer almamıştır. Zaten Nisan 1918’de Von Hoff Müfettiş-i Umumilik görevini Kaymakam Mustafa Bey’e bırakarak ülkeden ayrılmış, dergiye cepheden bir iki yazı göndermekle birlikte daha sonra hiçbir yazısına da rastlanmamıştır. Derginin yazar kadarosu da 1918 ortalarından itibaren değermiş ve değerim sürekli devam etmiştir.

Cumhuriyet’in ilanından sonra gençler için yeni bir dernek kurma yönünde çabalar yeniden gündeme gelmiş, askerlik süresinin kısaltılması nedeniyle gençliğin orduya dahil olmadan önce askere hazırlanması ihtiyacı dile getirilmiş ancak, özellikle bakanlıklar arasında bir görüş birliğine varılamaması özellikle de Maarif Vekaleti’nin tasarılarla yer alan bazı maddelere itirazları ve Maliye Vekili’nin bütçe ile ilgili kaygıları nedeniyle tasarılar sürekli değerdirilmiş ve karar bağlanıp uygulamaya geçirilememiştir.²

---

² Bu konuda bkz., Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Derneklerinden İnkılâp Genç Derneklerine”..., s.139-154; Akın, “Gürbüz ve Yavuz Evlatlar”..., s.142-157

Sonuç olarak, gerek derneklerin kurulmasına ve bunlarla neler amaçlandığına ilişkin yazılar, gerekse derneklerin örgütlenme biçimi, bu derneklerde verilen eğitimin içeriği, eğitimi veren kişilerin ve örgütlerin yöneticilerinin niteliği, özellikle son ikisinin Harbiye Nezareti ile olan organik ilişkileri bu derneklerin paramiliter niteliğini ve gençlerin askere hazırlanması amacıyla kurulduklarını açık bir biçimde göstermiştir. İnceleme çerçevesinde Balkan Savaşlarında alınan yenilginin ve bunun sonucunda ortaya çıkan, askerlerin fiziksel ve ruhsal açıdan savaşma güç ve kabiliyetinden yoksun oldukları yönündeki tespitin bu derneklerin kurulması yönündeki çabalara yön veren etken olduğu görülmüştür. Gerek Osmanlı İmparatorluğu bağlamındaki bu durum, gerekse Avrupa’da görülen örnekler paramiliter gençlik derneklerinin kurulmasında savaşların, özellikle savaşlarda alınan ağır yenilgilerin ortaya çıkardığı, milleti “müsellah” bir millete dönüştürme çabası çerçevesinde gençlerin askere hazırlanması amacıyla kurulduklarını göstermiştir. Bu amaç çerçevesinde bu derneklerde verilen eğitimle, bir yandan fiziksel olarak güçlendirilmeye çalışılan gençler, diğer yandan da savaşma kabiliyetlerini arttırıcı yönde askeri talimlerle uğraşmışlardır. Bu talimler bazen nişan talimleri, toplu talimler örneğinde görüldüğü gibi açıkça askeri talimler iken, tırmanma, sıçrama, fırlatma gibi görünüşte askeri olmamakla birlikte, askeri amaçlara yönelmiş talimlerdir. Emirlerin doğru biçimde anlaşılması, tekrarı ve yerine getirilmesine yönelik talimler, gözetleme ve haberleşmeye ilişkin talimler de temelde askeri amaçlı talimler olarak karşımıza çıkmıştır. Yine bu derneklerde uygulanan moral eğitim de itaatkar, vatansever, cesur, savaşçı nesiller yetiştirmeye yönelik olmuştur. Bu moral eğitimin önemli bir hedefi de gençlerin savaş meydanlarına kolaylıkla sürülmesini ve orada canla başla savaşmalarını sağlamaktır.

Birinci Dünya Savaşı ise birçok ülkede olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu’nda gençlerin askere hazırlığı meselesininin daha ciddi bir şekilde ele alınmasına neden olmuştur. Cepheye sürekli asker sevki, ilk askerlik eğitimini almış, bedenen güçlü, ruhen de savaşmaya hazır bir gençlik kitesinin her an hazırda bulunması gerekliliğine yol açtığı gibi, bu derneklere üyelik kapsamındaki gençlerin askere alınması ise birçok yerde bu yaşlardaki gençlere yönelik kısımların kurulmasını engellemiş, yine bizzat savaş koşulları derneklerin her yerde

örgütlenmesini, talimlerin yapılmasını ve gençlerin talimlere devamının sağlanmasını zorlaştırmıştır.

Paramiliter gençlik örgütleri, süregiden savaşlar ortamında, milletin “müsellah” bir millet haline getirilmesi, toplumun savaş için seferber edilmesi projesinde, iktidarın gençlere yönelik bu yöndeki politikalarının bir aracı olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmanın, savaşlar döneminde iktidarın gençlerle olan ilişkisinin bir vechesine, onları savaşlara hazırlama projesine ve bu projenin ne ölçüde başarılı olabildiğine ışık tutma açısından, sözkonu dönemde iktidar-toplum ilişkileri konusunda bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

I-Arşiv Belgeleri:

A)Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE):

1-Harbiye Nezareti, Erkan-ı Harbiye Umumiye Riyaseti Birinci Şube: 1640.10.7.1- 7.2a- 7.2- 7.3- 7.4- 7.5- 7.5a- 7.6- 7.6a- 7.7- 7.8- 7.8a- 7.9- 7.9a- 7.10- 7.11- 7.13- 7.16- 7.17

2- Harbiye Nezareti Tahrirat Dairesi Şube-i Mahsusa: 1842.66.1.5-1.6-1.7-1.8- 1.19-1.21- 1.22-1.23-1.24-1.25- 1.26

3- Başkumandanlık Karargahı 34. Şube (Müteferrik): 1552.31.1

4- Harbiye Nezareti Tahrirat Dairesi Şifre Kalemi: 1825.403.1.2- 1.3- 1.4- 1.6- 1.7- 1.8- 1.10- 1.11- 1.12- 1.13- 1.15- 1.24- 1.26- 1.32- 1.33- 1.36- 1.37- 1.38- 1.40- 1.43- 1.44- 1.45- 1.50

B)Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA):

1- Bâb-ı Âlî Belgeleri:

a-1330 Sonrası İrâde-i Meclis-i Mahsûs (İ.MMS): 2.B.1332

b- 1310-1330 Yılları İradeleri, Maarif (İ.MF.): 22/1332/C-5, 27.C.1332

c- Dosya Usulü İradeler Tasnifi (İ.DUİT): 91/76, 14.C.1334

d-Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV): 189/11, 2.B.1332; 253/87, 2.B.1332; 187/57, 23.Ca.1332; 235/80, 25.C.1332; 194/34, 22.Z.1332; 242/45, 13.C.1334

2-Dahiliye Nezareti Belgeleri:

a-Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Levazım İdaresi Belgeleri (DH.EUM.LVZ): 22/32, 8.Ş.1332; 22/58, 17.Ş.1332

b- Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalem-i Umumi Belgeleri (DH.EUM.KLU): 11/40, 14.N.1334

c-Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti Muhasebe Kalemi Belgeleri (DH.EUM.MH): 86/58, 23.B.1332; 87/121, 7.Ş.1332; 87/129, 14.Ş.1332; 87/137, 24.Ş.1332

d-Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Muhaberat ve Tensikat Müdüriyeti Belgeleri (DH.EUM.MTK): 41/5, 27.Ş.1332

e-İdari Kısım Belgeleri (DH.İD): 224/3, 19.S.1333

f- İdare-i Umumiye Belgeleri (DH.İUM): E/3-124, 24.Ş.1332; 43/17, 22.C.1334

g- Kalem-i Mahsus Müdüriyeti Belgeleri (DH.KMS): 45/44, 6.Z.1335

h-Mebani-i Emiriye ve Hapishaneler Müdüriyeti Belgeleri (DH.MB.HPS.M): 13/72, 21.B.1332; 14/41, 14.Ş.1332; 15/30, 6.N.1332, 16/3, 4.L.1332

ı- Umur-u Mahalliye-i Vilayat Müdüriyeti Belgeleri (DH.UMVM): 121/34, 8.N.1334; 121/35, 3.Ca.1335; 121/36, 05.Ca.1335; 121/37, 29.Ca.1335; 121/38, 1335; 137/56, 30.Ca.1334; 140/55, 5.L.1334; 140/56, 6.L.1334; 140/63, 8.L.1334; 140/67, 10.L.1334; 140/68, 12.L.1334; 140/71, 13.L.1334; 140/74, 13.L.1334; 140/77, 13.L.1334; 140/81, 16.L.1334; 140/89, 21.L.1334; 140/93, 24.L.1334; 140/101, 27.L.1334; 140/105, 29.L.1334; 140/106, 29.L.1334; 141/5, 2.Za.1334; 141/7, 2.Za.1334; 141/16, 6.Za.1334; 141/21, 8.Za.1334; 141/22, 8.Za.1334; 141/24, 09.Za.1334; 141/30, 13.Za.1334; 141/65, 09.Z.1334; 141/66, 14.Z.1334; 141/84, 26.Z.1334; 143/70, 18.S.1335; 143/82, 23.S.1335; 143/95, 27.S.1335; 144/26, 12. Ra.1335; 144/34, 16.Ra.1335; 145/15, 5.R.1335; 145/31, 8.R.1335; 145/42, 12.R.1335; 145/60, 15.R.1335; 145/63, 15.R.1335; 145/91, 25.R.1335; 145/114, 29.R.1335; 145/118, 29.R.1335; 146/63, 14.Ca.1335; 146/109, 30.Ca.1335; 147/11, 6.C.1335; 148/43, 18.Ş.1335; 149/15, 8.N.1335; 149/19, 12.N.1335; 149/40, 5.L.1335; 149/44, 9.L.1335; 149/54, 19.L.1335; 150/8, 5.Za.1335; 150/22, 15.Za.1335; 150/41, 2.Z.1335; 150/47, 6.Z.1335; 150/62, 22.Z.1335; 151/2, 1.M.1336; 151/34, 23.M.1336; 155/69, 6.Z.1336; 159/18, 06.B.1337

3-Maarif Nezareti Belgeleri

Mektubi Kalemi (MF.MKT): 1199/22, 6.Ş.1332; 1200/23, 19.N.1332; 1215/23, 28.Ca.1334; 1215/61, 1.B.1334; 1223/24, 5.Ca.1335

II- Nizamname, Talimatname..v.b. Kaynaklar:

“Genc Dernekleri İçün Ta‘lîmâtnâmesi”, **Genc Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta‘lîmâtnâme**, Dersaadet- Matbaa-i Askeriyye, 1332 içinde, s.22-46

“Genc Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat”, **Genc Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta‘lîmâtnâme**, Dersaadet- Matbaa-i Askeriyye, 1332 içinde, s.3-8

“Genc Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat”, **Takvim-i Vekâyi**, no: 2506, 9 Nisan 1332 (22 Nisan 1916), s.2

Güç Dernekleri Hakkında Nizâm-nâme, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330

Güç Derneklerinin Programı, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye, Süleymaniye, 1330

Harbiyye Nezâretine Merbût Osmanlı Güç Dernekleri Ta ‘limâtı, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

Lâhika- Numero 1: Eslihâ ve Mühimmât Hakkındadır, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

Lâhika- Numero 2: Endâht ve Ta‘lîm Meydanlarına Âid Mevâd, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

Lâhika – Numero 3: Dernek Efrâdı Arasında veya Dernekler Murahhasları Tarafından Kolordu Dâhilindeki Müsâbakalara Dâirdir, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

Lâhika – Numero 4: Mükâfât – İânât-ı Nakdiyye – Tevdiât Hakkındadır, Dersaadet, İstanbul-Matbaa-i Askeriyye-Süleymâniye, 1330

Numuneler, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye,1330

Harbiye Nezareti, **Silâh Altına Celb Olunacak Dinlerin İcrâ Edilecek İmtihânlarına Mahsûs Ta‘lîmât-nâme-i Resmi**, Genç Dernekleri Kütübhanesi, numero: 5, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul-Süleymaniye, 1335 (1917)

Harbiye Nazırı Enver, “Beyânnâme”, **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta‘lîmât-nâme**, Dersaadet, Matbaa-i Askeriyye, 1332 içinde, s.10-16

İzciler Ocağı Nizâmnâmesi, **İkdâm**, no:6167, 10 Nisan 1330 (23 Nisan 1914), s.3

İzciler Ocağı Nizâmnâmesi, **İdmân**, Sayı:28, 14 Nisan 1330 (27 Nisan 1914), s. 437-439.

İzciler Ocağı İç Nizâmnâmesi, **İkdâm**, no:6171, 14 Nisan 1330 (27 Nisan 1914), s.3.

Osmanlı Güç Dernekleri Hakkında Nizâmnâme, **Takvim-i Vekâyi**, no: 1840, 13 Receb 1332 (25 Mayıs 1330), s.1-2

Osmanlı Güç Derneklerinin Kılığı, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330

[Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmiliğinin Beyânnâmesi], **Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta‘lîmât-nâme**, Dersaadet, Matbaa-i Askeriyye, 1332 içinde, s.18-20

“Osmanlı Milletine Harbiyye Nezâretinin Beyânnâmesi”, **İkdâm**, no: 6248, 30 Haziran 1330 (13 Temmuz 1914), s.1-2

[Türk Gücü'nün Tüzüğü], **Türk Yurdu**, yıl: 2, cilt:3, sayı:11, 7 Mart 1329 (20 Mart 1913), s.342-343

“**Türk Gücü**”nün **Umûmi Nizâmı**, Türkün Gücü Her Şeye Yeter!, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, 1329

Türk Gücünün Umûmî Nizâmı, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, 1330

III. Eski Harfli Gazete ve Dergilerde Yer Alan Haber, İlan ve Makaleler:

1-Haber ve İlanlar:

“Adana Dâr-ül-muallimin İzcileri”, **İkdâm**, no: 6211, 24 Mayıs 1330 (7 Haziran 1914), s.1

“Beyrut İzcileri”, **İkdâm**, no: 6236, 18 Haziran 1330 (1 Temmuz 1914), s.1, 3 ; no:6237, 19 Haziran 1330 (2 Temmuz 1914), s.3

“Fon Hof ve Selim Sırrı Beyler”, **Ahenk**, no:6199, 14 Eylül 1332 (27 Eylül 1916), s.2

“Genc Dernekleri”, **Ahenk**, no:6176, 18 Ağustos 1332 (1 Eylül 1916), s.2

“Genc Dernekleri”, **İkdâm**, no: 6966, 20 Haziran 1332 (3 Temmuz 1916), s.2.

“Genc Dernekleri”, **Türk Yurdu**, yıl:5, cilt:10, sayı:11, 4 Ağustos 1332 (17 Ağustos 1916), s.191

“Genc Dernekleri, Arazi Üzerinde Tatbikât”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1773, 1 Haziran 1332 (14 Haziran 1916), s.2

“Genç Dernekleri Etrafında”, **İkdâm**, no:6910, 25 Nisan 1332 (8 Mayıs 1916), s.1

“Genc Dernekleri ve Gürbüzler”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:32, 5 Kânûn-u Sâni 1332 (18 Ocak 1917), iç kapak

“Genc Dernekleri Konferansı”, **İkdâm**, no:6973, 27 Haziran 1332 (10 Temmuz 1916), s.2

“Genc Dernekleri Mecmûası”, **İkdâm**, no:7047, 11 Eylül 1332 (24 Eylül 1916),s.2.

“Genc Dernekleri Rehberlerine Şehâdetnâme İtâsı”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1842, 11 Ağustos 1332 (23 Ağustos 1916), s.2

- “Genc Dernekleri Teftişâtı”, **İkdâm**, no:7092, 28 Teşrin-i Evvel 1332 (10 Kasım 1916), s.2
- “Genc Dernekleri Teşkilâtı”, **Ahenk**, no: 6169, 10 Ağustos 1332 (23 Ağustos 1916), s.2
- “Genc Dernekleri Teşkilâtı İçün”, **Ahenk**, no:6172, 14 Ağustos 1332 (27 Ağustos 1916), s.1
- “Genç Dernekleri Teşkili Hakkında Bir Konferans”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1766, 22 Nisan 1332 (5 Mayıs 1916), s.2
- “Genc Dernekleri Teşkilâtı Hakkında: Teşkilâta Me‘mûr Miralay Fon Hof Beyin Beyânatı”, **İkdâm**, no:6907, 22 Nisan 1332 (5 Mayıs 1916), s.2
- “Geyve Güc Derneği”, **İkdâm**, no: 6503, 15 Mart 1331 (28 Mart 1915), s.3
- “Güccü Olmak İsteyen Genclere”, **İkdâm**, no:6857, 3 Mart 1332 (16 Mart 1916), s.2
- “Güccülere”, **İkdâm**, no: 7100, 5 Teşrin-i Sâni 1332 (18 Kasım 1916), s.2.
- “Güccülere”, **İkdâm**, no:6867, 13 Mart 1332 (26 Mart 1916), s.2
- “Güccüler- Genc Dernekleri Tatbikâtında”, **İkdâm**, no: 6923, 8 Mayıs 1332 (21 Mayıs 1916), s.2
- “Güccülerin Gece Yürüyüşleri”, **İkdâm**, no:6510, 22 Mart 1331 (4 Nisan 1915), s.2
- “Güccülük Yürüyüşü”, **Tanin**, no:2161, 14 Kânûn-u Evvel 1330 (27 Aralık 1914), s.2
- “Gülbüzler Genc Dernekleri Tatbikâtında”, **İkdâm**, no: 7115, 20 Teşrin-i Sâni 1332 (3 Aralık 1916), s.2.
- “Haliç İdmân Derneği”, **İkdâm**, no: 6835, 10 Şubat 1331 (23 Şubat 1916), s.2
- “İzciler”, **İkdâm**, no: 6254, 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914), s.2
- “İzciler Harcırâhi”, **İkdâm**, no: 6254, 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914), s.2.
- “İzciler Ocağı Teşkilâtı”, **İkdâm**, no: 6167, 10 Nisan 1330 (23 Nisan 1914), s.3
- “İzcilerimiz”, **Tasvir-i Efkâr**, no: 1064, 17 Nisan 1330 (30 Nisan 1914), s.4
- “İzcilerin İçtimâ‘ı”, **İkdâm**, no: 6187, 30 Nisan 1330 (13 Mayıs 1914), s.3
- “İzcilerin İçtimâ‘ı”, **İkdâm**, no: 6215, 28 Mayıs 1330 (10 Haziran 1914), s.4

- “İzcilerin İçtimâ’ı”, **İkdâm**, no: 6222, 4 Haziran 1330 (17 Haziran 1914), s.3
- “İzcilerin İçtimâ’ı”, **İkdâm**, no: 6255, 7 Temmuz 1330 (20 Temmuz 1914), s.3
- “İzcilerin İçtimâ’ı; “İzcilik Tatbikâtı”, **İkdâm**, no:6194, 7 Mayıs 1330, (20 Mayıs 1914), s.5
- “İzcilik Muallimi”, **İkdâm**, no: 6165, 8 Nisan 1330 (21 Nisan 1914), s.4.
- “İzciler Ocağı”, **İkdâm**, no:6167, 10 Nisan 1330 (23 Nisan 1914), s.1
- “İzcilik Ocağında Fa‘aliyyet”, **Tasvir-i Efkâr**, no: 1070, 23 Nisan 1330 (7 Mayıs 1914), s.3
- “İzcilik Tatbikâtı”, **İkdâm**, no: 6188, 1 Mayıs 1330 (14 Mayıs 1914), s.3
- “İzcilik Tatbikâtı”, **İkdâm**, no: 6254, 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914), s.2
- “İzcilikde Terakki”, **İkdâm**, no: 6197, 10 Mayıs 1330 (23 Mayıs 1914), s.4
- “Kalgay Mösyö Parfitt”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı: 28, 14 Nisan 1330, s.437
- “Karasi İzcileri”, **İkdâm**, no: 6250, 2 Temmuz 1330 (15 Temmuz 1914), s.2
- “Konferans”, **İkdâm**, no: 6910, 25 Nisan 1332 (8 Mayıs 1916), s.2
- “Konferanslar”, **Ahenk**, no:6201, 17 Eylül 1332 (30 Eylül 1916), s.2
- “Meccânen Aşî”, **İkdâm**, no:7370, 18 Ağustos 1333 (1917), s.2
- “Mekteblerde İdmân Bayramı”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:41, 24 Mayıs 1333 (1917), s.664
- “Osmanlı Genc Dernekleri”, **İkdâm**, no:7123, 28 Teşrîn-i Sâni 1332 (11 Aralık 1916), s.2
- “Selim Sırrı Bey’in Konferansı”, **İkdâm**, no: 5147, 9 Eylül 1324 (26 Eylül 1908), s.3
- “Terbiye-i Bedeniyye Mektebi ve Spor Konferansı”, **İkdâm**, no: 5140, 2 Eylül 1324 (15 Eylül 1908), s.3
- “Terbiye-i Bedeniyye Muallim ve Rehberlerine”, **İkdâm**, no:7002, 28 Temmuz 1332 (10 Ağustos 1916), s.2
- “Türk Gücü”, **İkdâm**, no:6545, 26 Nisan 1331 (9 Mayıs 1915), s.2

“Türk Gücü”, **İkdâm**, no:6869, 23 Şubat 1331 (8 Mart 1916), s.2

“Türk Gücü”, **Tanin**, no:2245, 8 Mart 1331 (21 Mart 1915), s.3

“Türk Gücünün Da‘veti”, **Tanin**, no:2165, 18 Kânûn-u Evvel 1330 (31 Aralık 1914), s.4

“Türk Gücünün Fa‘âliyeti”, **Tanin**, no:2231, 22 Şubat 1330 (7 Mart 1915), s.4

“Türk Gücünün Müsameresi”, **Türk Sözü**, yıl:1, sayı:5, 8 Mayıs 1330 (21 Mayıs 1914), s.38

“Türk Gücünün Yaz İdmânları”, **İkdâm**, no:6593, 13 Haziran 1331 (26 Haziran 1915), s.2

“Türk İzciliği ve Oymak Beylerinin And İçmesi”, **Türk Yurdu**, yıl:3, cilt:6, sayı: 6, 15 Mayıs 1330 (28 Mayıs 1914), s.192

“Yâd-ı Mâzi-Tabii Askerlik-Skavtlık”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, No:10, 26 Eylül 1329, s.149-150

2-Makaleler:

Adnan Fuad: “Tükürük de Keul Gibi Vereme Yatak Hazırlar”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.15-16

Ahmed Cevad: “Harbden Sonra: Onlar Nasıl Çalışıyor, Biz Ne Yapıyoruz?”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, No:22, 13 Mart 1330, s. 356-357

Ahmed Cevad: “Keşşâfların Türküsü”, **Talebe Defteri**, Yıl:1, Sayı:10, 26 Eylül 1329, s.151

Ahmet Mithad: “Cimnastik yani Riyâzet-i Bedeniyye”, **Tercüman-i Hakikat**, no: 3325, 1 Temmuz 1303(12 Temmuz 1889), s.5-6

Aka Gündüz: “Keşşâfların Türküsü”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:26, 24 Mart 1330, s.402

Ali Haydar: “Mekâtib-i İbtidaiyede Yurt Terbiyesi”, **Türk Yurdu**, cilt:3, 1329 (1913), s.211-219

Burdur Mebusu Atıf: “İzcinin Düsturları”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1082, 5 Mayıs 1330 (18 Mayıs 1914), s.4

- Burdur Mebusu Atf: “İzcilik Nedir?”, **Tasvir-i Efkâr**, no: 1065, 18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914), s.1-2
- Edhem Nejad: “Hollanda’da ‘Boy Skavt’”, **Yeni Fikir**, Cilt:2, Sayı:7, 10 Haziran 1328, s.193-197
- Edhem Nejad: “Terbiye-i Bedeniyyeye Nasıl Ehemmiyet Veriyorlar!..Bizde, Avrupada”, **Yeni Fikir**, Yıl:1, Sayı:3, 15 Şubat 1327, s.70-74
- Fescizade İbrahim Galip: “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, **Sa’y ü Tettebbu**, Cilt:3, Sayı:33, 15 Haziran 1328, s.9-12
- Fescizade İbrahim Galip: “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, **Sa’y ü Tettebbu**, Cilt:3, Sayı:34, 1 Temmuz 1328, s. 8-11
- Fescizade İbrahim Galip: “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, **Sa’y ü Tettebbu**, Cilt:3, Sayı:35, 15 Temmuz 1328, s.5-9
- Fescizade İbrahim Galip: “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”, **Sa’y ü Tettebbu**, Cilt:3, Sayı:36, 1 Ağustos 1328, s.10-13
- “Genc Dernekleri”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1818, 16 Temmuz 1332 (29 Temmuz 1916), s.1
- “Genc Dernekleri”, **İkdâm**, no:6964, 18 Haziran 1332 (1 Temmuz 1916), s.1
- “Genc Dernekleri Hakkında: Genc Dernekleri Teşkilâtına Me‘mûr Miralay Fon Hof Bey ile Mülâkât”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1779, 7 Haziran 1332 (20 Haziran 1916), s.1
- Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmisi Miralay Von Hoff: “Osmanlı Genc Derneklerinin Teşkilât ve Tekâmülü”, **İkdâm**, no:7106, 11 Teşrîn-i Sâni 1332 (24 Kasım 1916), s.2
- “Genc Dernekleri, Selim Sırrı Bey İle Mülâkât”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1817, 15 Temmuz 1332 (28 Temmuz 1916), s.2
- “Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye İhzarında Mesâil-i Tıbbiye”, çev.Ahmet Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecuası**, yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334 (1918), s.13-15
- “Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye İhzarında Mesâil-i Tıbbiye”, çev.Ahmet Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334, s.10-15
- “Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye İhzarında Mesâil-i Tıbbiye”, çev.Ahmet Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.10-11

“Güc Dernekleri”[Harbiye Nezareti’nden], **İkdâm**, no:6229, 11 Haziran 1330 (24 Haziran 1914), s.2

“İzci Ocakları, Güc Dernekleri”, **İkdâm**, no:6213,26 Mayıs 1330 (9 Haziran 1914), s.1

“İzcilere, Tüccâra ve Erbâb-ı San‘ata”, **İkdâm**, no: 6175, 18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914), s.1

“İzcilik Ne Mühim İzler Keşf Etdiriyor”, **İkdâm**, no: 6178, 21 Nisan 1330 (4 Mayıs 1914), s.1

“İzciler (Keşşâflar) Kolu”, **İkdâm**, no:6163, 7 Nisan 1330(20 Nisan 1914), s.4

Kalgay Parfitt: “(Oymak Beylerimiz) Nasıl Yetiştiriyor?”, **Tasvir-i Efkâr**, no: 1070, 23 Nisan 1330 (7 Mayıs 1914), s.3,

Kaymakam Hamdi Mustafa: “Dinçlerin Ta‘lim ve Terbiyesi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:21, 1 Şubat 1336 (1920), s.57-59

Kaymakam Hamdi Mustafa: “Dinçlerin Ta‘lîm ve Terbiyesi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:22, 1 Mart 1336 (1920), s.67-69

“Keşşâf Kanûnu”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:2, 1 Haziran 1329, s.33-34

“Keşşâf Yoldaşlığı: Keşşaf Oyunları”, **İdmân**, yıl:2, sayı:30, 1 Mayıs 1330, s.479

“Keşşâfın Muhtırası”, Nakli: M.B., **Talebe Defteri**,Yıl:1, Sayı:18, s.293, 16 Kanunusâni 1329; Yıl:1, Sayı:19, 30 Kanunusâni 1329, s.315

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:14, 12 Kânûn-ı evvel 1329, s.211-213

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, Sayı:15, 19 Kânûn-ı evvel 1329, s.224-228

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:19, 23 Kânûn-ı sâni 1329, s.292-294

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:20, 30 Kânûn-ı sâni 1329, s.305-306

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:21, 6 Şubat 1329, s.319-320

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:22, 13 Şubat 1329, s.335-336

“Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:24, 6 Mart 1330, s.356-359

“Keşşâflık I”, **İdmân**, yıl:1, sayı:1, 10 Mayıs 1329, s.11-13

“Keşşâflık 2: Ocakbaşı Dersi 1”, **İdmân**, yıl:1, sayı:8-9, 15 Teşrin-i evvel 1329, s.128-131

“Keşşâflık: Ocakbaşı Dersi 2”, **İdmân**, yıl:1, sayı:18, 11 Kânûn-ı sâni 1329, s.271-272

“Keşşâflık Soğukluk mu?”, **İdmân**, Yıl:1, Sayı:5, 1 Ağustos 1329, s.73-75

Kuzucuoğlu Tahsin Bey: “Güccülük”, **Türk Yurdu**, yıl:3, cilt:6, sayı:6, 15 Mayıs 1330 (28 Mayıs 1914), s.178-182

Mehmed Emin: “Hıfz-el-sıhhaya Riâyet Mecburiyyeti ve İçtimâ’i Hastalıklara Karşı Tahaffuz Çareleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:13, 1 Kânûn-u Sâni 1335 (1919), s.8-16

Mehmet Veysi: “Terbiye-i Bedeniyye ve Ruhiyye”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:13, 1 Kanûn-u Sâni 1335 (1919), s.5-8

“Mekteblerde Hıfzıssıhha ve Terbiye-i Bedeniyye”, **Sebîl-ür-Reşâd**, Cilt:2-9, Sayı:32-214, 27 Eylül 1328, s.209-211

Mirliva Von Hoff: “Gençlik ve Harb”, **İkdâm**, no:7241, 8 Nisan 1333 (1917), s.2

Muallim Sami: “Maksadımız ve Fikrimiz”, **İzci Gazetesi**, Cilt:3, Sayı:1(48), 5 Mart 1339, s.1

Müfettiş-i Umumilik: “Genc Dernekleri Kılığı”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:21, 1 Şubat 1336 (1920), s. 63-64

Müfettiş-i Umumilik: “Genc Dernekleri Kılığı”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:24, 1 Mayıs 1336 (1920), s.88

Müfettiş-i Umumilik: “Genc Dernekleri Kıyâfeti”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:15, 1 Ağustos 1335 (1919), s.15-16; sayı:16, 1 Eylül 1335, s.22-24; sayı:18, s.39-40

Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: “Genc Dernekleri”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:40, 10 Mayıs 1333 (1917), s.647

Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: “Genc Dernekleri-2”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:42, 21 Haziran 1333 (1917), s.680-681

Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: “Genc Dernekleri-3”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı: 43, 19 Temmuz 1333 (1917), s.695-696

Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: “Genc Dernekleri-4”, **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:44, 16 Ağustos 1333 (1917), s.712-713

“Oymak Beylerinin And İçmesi”, **İkdâm**, no:6200, 13 Mayıs 1330 (26 Mayıs 1914), s.1

Recep Vahyi: “İnsana; Mahsül-ü Sa‘yından Başka Nasib Yokdur”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:3, sayı:22, s.65-66

Rıza Tevfik: “Hayat Hareketidir”, Dr. Besim Ömer Paşa, **Nevsâl-i Afîyet**, İstanbul, Ahmet İhsan ve Şürekası, 1315(1899), s.185-194

S.: “Yenilik”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı: 21, 1 Şubat 1336 (1920), s.59-61

Selanikli Tevfik: “Ezmine-i Atıkada Yunanistan Cimnasları ve Cimnastik”, **Teâvün-i Aklâm**, Sene:1, No: 6, 7 Ağustos 1302 (1886), s.23-24

Selim Sırrı [Tarcan]: “Alman Jimnastikleri: Yan’a Göre Jimnastiğin Gayesi: Vatan Şarkıları-Jimnastik Seyrânları”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i evvel 1333(1917), s.4-7

Selim Sırrı [Tarcan]: “Atlamalar”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334 (1918), s.3-7

Selim Sırrı [Tarcan]: “Dostluk: Dostlarla Râbitamız-Dostlara Neden Muhtacız?-Dostlardan Ne Beklenir?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334 (1918), s.1-2

Selim Sırrı [Tarcan]: “Fazilet İttihadı (Tugendbund) ve Alman Milli Jimnastikleri 1808”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.9-12

- Selim Sırrı [Tarcan]: “Genç Dernekleri ve Yanlış Telakkiler”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.3-6
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Genç Derneklerinde Ameliyyât ve Tatbikât”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.13-14
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Genç Derneklerinde Terbiye-i Ahlâkiyye (1)/ Vatan Nedir?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrîn-i Evvel 1333 (1917), s.9-12
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Genç Derneklerinde Terbiye-i Bedeniyye Dersleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Jimnastik ve Spor”, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.11-14
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Jimnastikte İntizâm-İnzibât”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.5-6
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Les Boy Scouts’: Boyiskavtlar-Keşşâflar”, **İkdâm**, no: 5961, 13 Eylül 1329 (26 Eylül 1913), s.4
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Maddi ve Ma‘nevî Vatan”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.7-9
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Mahâret (Adresse)”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334(1918), s.13-14
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Merak”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:9, 1 Mayıs 1334 (1918), s.13-14
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Mücadele”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334(1918), s.4
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Sabır ve Sebat”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334 (1918), s.1-3
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Terbiyevi Oyunlar: Top Oyunları”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1917), s.12-14

- Selim Sırrı [Tarcan]: “Tırmanmak”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.12-15
- Selim Sırrı [Tarcan]: “Vatanın Rûhâniyesi 2”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:3, 1 Teşrin-i Sâni 1333 (1917), s.6-8
- Şükrü: “Keşşâflık”, **İdmân**, yıl:1, sayı:1 Sayı: 6-7, 1 Eylül 1329, s.96-100
- Şükrü: “Keşşâf Yoldaşlığı: Boy Scout”, **İdmân**, yıl:1, sayı:1, 10 Mayıs 1329, s.7-9
- Şükrü: “Keşşâf Yoldaşlığı”, **İdmân**, yıl:1, sayı:2, 1 Haziran 1329, s.24-27
- Şükrü: “Keşşâf Yoldaşlığı”, **İdmân**, yıl:1, sayı:4, 1 Temmuz 1329, s.64-66
- “Türk Gücü”, **Türk Yurdu**, yıl: 2, cilt:3, sayı:11, 7 Mart 1329 (20 Mart 1913), s.337-343
- Türk Gücü, “Türk Gücünün Ne Olduğunu Bildirmek İçün”, **Türk Yurdu**, yıl:2, cilt:4, sayı:13, Nisan 1339, s.430-432
- “Türk Gürbüzü Beceriklidir”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333(1917), s.15-16
- Vedat Örfi: “Kuvvetli Bir Gençlik Nasıl Elde Edilir?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:19, 1 Kânûn-u Evvel 1335 (1919), s.41-46
- Vedat Örfi: “Rehber ve Rehber Muâvinlerinin Vezâifi”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:2, sayı:16, 1 Eylül 1335 (1919),s.19-21
- Von Hoff: “Alman Dincleri Hidmet-i Askeriyeye Nasıl Hazırlanıyorlar?”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.9-11
- Von Hoff: “Almanyada Terbiye-i Bedeniyye”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kanûn-ı Evvel 1333 (1917), s.1-2

- Von Hoff: “Çocuklarla Yapılacak Gezintilere Âid Bâzı Misâl”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.2-5
- Von Hoff: “Dernekinin Ceb Kitabından: Arazi Üzerinde Mânia Aşmak”, mütercimi: Vedât Örfi, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334 (1918), s.10-12
- Von Hoff: “Genc Dernekleri”, **İkdâm**, no: 7131, 6 Kânûn-u Evvel 1332 (19 Aralık 1916), s.2
- Von Hoff: “Genc Dernekleri – 4: Toplu Talimler”, **İkdâm**, no:6939, 24 Mayıs 1332 (7 Haziran 1916), s.2
- Von Hoff: “Genc Dernekleri – 5: Arazi Talimleri”, **İkdâm**, no:6946, 31 Mayıs 1332 (13 Haziran 1916), s.2
- Von Hoff: “Genc Dernekleri – 6: Sıhhatin Muhâfazası veya Kaza Vukû‘unda Yapılacak İlk Tedâbir”, **İkdâm**, no:6949, 3 Haziran 1332 (16 Haziran 1916), s.2.
- Von Hoff: “Genc Derneklerinde Fedâkârlık: Alman Siperlerine Âid Hakiki Bir Vak‘a”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.9-10
- Von Hoff: [Genç Dernekleri Hakkında Tasvir-i Efkâr Gazetesi Başyazarlığına Mektup], “Genç Dernekleri Hakkında”, **Tasvir-i Efkâr**, no:1819, 17 Temmuz 1332 (30 Temmuz 1916), s.2
- Von Hoff: “Genc Derneklerinin Şimdiye Kadar Teşkilât ve Tevessü‘ü”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.6-8
- Von Hoff: “Genc Dernekleri Tatbikatından: Karanlıkda Gitmek”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:10, 1 Haziran 1334 (1918), s.3-5
- Von Hoff: “İki Kıt‘anın Karşılıklı Arazi Oyunları”, [**Alman Genç Dernekleri Ceb Defteri’nden**], mütercimi: Ahmed Münir, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334 (1918), s.4-7
- Von Hoff: “İnşallah”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334 (1918), s.6-7

- Von Hoff: “Kavâid ve Tedâbir-i Evveliye-i Sıhhiye”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1917), s.1-2
- Von Hoff: “Mevâdd-ı Tedbirîyye ile Sıhhiye Hidemâtı”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, 1 Kânûn-u Evvel 1333 (1917), s.15
- Von Hoff: “Mukaddeme”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.1-2
- Von Hoff: “Osmanlı Genç Dernekleri”, **İkdâm**, no:6923, 8 Mayıs 1332 (21 Mayıs 1916), s.2
- Von Hoff: “Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilâtı”, **İkdâm**, no:6912, 27 Nisan 1332 (14 Mayıs 1916), s.1
- Von Hoff: “Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilâtı Hakkında-3: Kuvve-i Bedeniyyenin Mütenâsiben Terbiyesi”, **İkdâm**, no:6932, 17 Mayıs 1332 (30 Mayıs 1916), s.2
- Von Hoff: “Zâbit, Gençlerin Mürebbisi Olarak”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334 (1918), s.1-2
- [Ziya] Gökalp: “Yeni Attila” [Şiir], **Halka Doğru**, yıl:1, sayı:13, 4 Temmuz 1329 (17 Temmuz 1913), s.97-98

III-Eski Harfli Kitap ve Risaleler:

1328 Balkan Harbinde Şark Ordusu Kumandanı Abdullah Paşanın Hatıratı, İstanbul, Erkan-ı Harbiye Mektebi Matbaası, 1336

- A.: **Balkan Harbinde Askeri Mağlubiyetlerimizin Esbabı**, İstanbul, Tüccarzade İbrahim Hilmi, 1329
- Abdullah Ahi (Doktor): **Türk Oğlu Vazifeni Bil ve Unutma**, İstanbul, İkdâm Matbaası, 1330(1914)
- Ahmed Cevad: **Kırmızı Siyah Kitap**, 1328 Fecayii, İstanbul, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, 1329
- Ahmed Nazmi-Bekir Sıtkı: **Yeni Usûl Terbiye-i Bedeniyye Dersleri**, Dersaadet, Necm-i İstikbâl Matbaası, 1327
- Ali Faik [Üstünidman]: **Jimmastik Yâhûd Riyâzet-i Bedeniyye**, Dersaadet, Mahmut Bey Matbaası, 1307 (1890)

Cimnastik Talimatnamesi, çev. Miralay Mustafa Hami, İstanbul, Mekteb-i Harbiyye Hazret-i Şahane Matbaası, 1283

Cimnastik Ta'limâtnâmesi Atlası, Mustafa Hami, İstanbul, Mekteb-i Harbiyye Matbaası, 1284

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: **Hıfz-el-sıhha Kavâidi ve Hastalık ve Kaza Vukû'unda Yapılacak Tedâbir**, Genç Dernekleri Kütübhânesi numero:3, İkinci Tab'ı, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, [İstanbul], [Hicri]1335 (1917)

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: **Osmanlı Genc Dernekleri, Ehemmiyeti, Maksadı Nedir? Ne Sûretle Çalışılacaktır?**, [İstanbul], Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1334 [1916]

Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumisi Mirliva Von Hoff: **Osmanlı Genc Dernekleri Teşkili Hakkında Kanûn-u Muvakkât ve Ta'limâtnâme**, Genc Dernekleri Kütübhanesi, numero:2, y.y., Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1334

M. Sami: **İzci Rehberi**, İstanbul, Zarafet Matbaası, 1331(1915)

Mirliva Von der Goltz Paşa: **Millet-i Müsellâha: Asrımızın Usûl ve Ahvâl-i Askeriyyesi**, Mütercimi: Müşarünleyhin Muavinlerinden Yüzbaşı Mehmed Tâhir, Birinci Def'a Temsili, Kostantiniye, Matbaa-i Ebuzziya, 1301

Ragıb Rıfkı: **Mağlub Milletler Nasıl Yükselirler,Vatanına Hizmet Etmeye Hazırlan**, Çiftçi Kütübhanesi, Dersaadet, Yeni Turan Matbaası, 1330 (1914)

Schrepper, D.G.M.: **Risâle-i Riyâzet-i Bedeniyye-i Tıbbiye**, çev. Miralay Hacı Mustafa Hami, İstanbul, Talimhane-i Amire Litografyası, 1276.

Selanikli Bahri: **Balkan Harbinde Garb Ordusu**, İstanbul, Yeni Turan Matbaası, 1331

Selim Sırrı [Tarcan]: **Terbiye-i Bedeniyye Tarihi**, İstanbul, Devlet Matbaası, 1928

Von Hoff: **Genc Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi**, Genç Dernekleri Kütübhânesi,

numero:6, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul-Süleymaniye, 1335

IV. Makale ve Kitaplar:

- Adonyan, Aram: **Balkan Harbi Tarihi**, çev. Zaven Biberyan, İstanbul, Sander Yayınları, 1975
- Ahmed Emin [Yalman]: **Turkey in the World War**, New Heaven, Yale University Press, 1930
- Akarlı, Hülya Balcı: “Ömer Seyfettin’in Gözünden Balkan Savaşı”, **Toplumsal Tarih**, sayı: 104, Ağustos 2002, s.6/4-6/7
- Akın, Yiğit: “**Gürbüz ve Yavuz Evlatlar**” **Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004
- Akmeşe, Handan Nezir: **The Birth of Modern Turkey: The Ottoman Military and the March to World War I**, Londra: I. B. Tauris, 2005
- Akşin, Sina: **Jön Türkler ve İttihat Terakki**, 2. Basım, Ankara, İmge Kitabevi, 1998
- Akyüz, Yahya: **Türk Eğitim Tarihi, Başlangıçtan 1982’ye**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara, 1982
- Alkan, Mehmet Ö.: “1856-1945 İstanbul’da Sivil Toplum Kurumları: Toplumsal Örgütlenmenin Gelişimi [Devlet-Toplum İlişkisi Açısından Bir Tarihçe Denemesi]”, A.N. Yücekök, İ. Turan, M.Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar**, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998, s.79-145
- Alkan, Mehmet Ö.: “İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”, **Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye**, (der.) Kemal H. Karpat, çev. Sönmez Taner, 2. Basım, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, içinde, s.73-242
- Alkan, Mehmet Ö.: “Resmi İdeolojinin Doğuşu ve Evrimi Üzerine Bir Deneme”, **Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce, Cilt I: Cumhuriyet’e Devreden Düşünce Mirası**,

- Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi**, (ed.) Mehmet Ö. Alkan, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001 içinde, s.377-407
- Alkan, Mehmet Ö.: “Sivil Toplum Kurumlarının Hukuksal Çerçevesi 1839-1945”, A. N. Yücekök, İ. Turan, M. Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul'da Sivil Toplum Kuruluşları**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları,1998 içinde, s.45-73
- Alpman, Cemal: **Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1972
- Apak, Rahmi: **Yetmişlik Bir Subayın Hatıratı**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi , 1988
- Artunç, İbrahim: **Balkan Savaşları**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1988
- Aşir, Vildan: “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı:96, 2.5.1938, s.2
- Aşir, Vildan: “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış II ”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı:97, 16.5.1938, s.2
- Audoin-Rouzeau, Stephane: “Children and the Primary Schools of France, 1914-1918”, (ed.) John Horne, **State, Society and Mobilization in Europe During the First World War**, Cambridge: Cambridge University Press, 2002 içinde, s.39-52
- Aydemir, Şevket Süreyya: **Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa, cilt:2, 1908-1914**, 9. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2005
- Aytekin, Halil: **İttihat ve Terakki Dönemi Eğitim Yönetimi**, Ankara, Gazi Eğitim Fakültesi Yayını no:20, 1991
- Baden-Powell, Lieut-General Sir Robert, KCB, KCVO: “Boy Scouts in Connection with National Training and National Service”, **Royal United Sevice Institution Journal**, 55, Part I, (1911:Jan/June), s.581-599
- Baden-Powell, Sir Robert: **Erkek Çocuklar İçin İzcilik**, çev. A. E. Uysal-N. Erol, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1964
- Balcıoğlu, Mustafa: “Osmanlı Genç Dernekleri”, **Türk Kültürü**, yıl:3, sayı:346, Şubat 1992, s.98-104

- Balcioğlu, Mustafa: “Osmanlı Genç Derneklerinden İnkılâp Gençleri Derneklerine”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, cilt: 15, sayı:43, Mart 1999, s.139-162
- Balcioğlu, Mustafa: **Teşkilat-ı Mahsusa’dan Cumhuriyet’e**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004
- Bartov, Omer: “The Nation in Arms: Germany and France, 1789-1939”, *History Today*, 44: 9, (Sept., 1994), s.27-34
- Bayur, Yusuf Hikmet: **Türk İnkılabı Tarihi, Cilt: III, Kısım:2**, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 3.Basım, 1999
- Beckett, Ian F. W.: “Total War”, (Ed.) Arthur Marwick, Clive Emsley and Wendy Simpson, **Total War and Historical Change: Europe 1914-1955**, Buckingham, The Open University Press, 2001, s.25-41
- Beşikçi, Mehmet: “Militarizm, Topkekûn Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi: Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı İmparatorluğu’nda Paramiliter Dernekler”, **Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar**, no:8 (248), Bahar 2009, s.49-92
- Bilge, Nalan: **Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989
- Castellan, Georges: **Balkanların Tarihi 14.-20. Yüzyıl**, çev. Dr. Ayşegül Yaraman-Başbuğu, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1993
- Chickering, Roger: **Imperial Germany and Great War, 1914-1918**, Cambridge, Cambridge University Press, 1998
- Chickering, Roger and Stig Föster: **Great War, Total War: Combat and Mobilization on the Western Front, 1914-1918**, Cambridge, Cambridge University Press, 2000
- Cora, Y. Tolga: “II. Meşrutiyet’te Beden Terbiyesi; Genç Kalemler’in ‘Milli Jimnastik’ (1911) Adlı Risalesi Üzeirne Notlar”, **Müteferrika**, sayı:29, Yaz 2006, s.188-191
- Cora, Y.Tolga: “Constructing and Mobilizing the ‘Nation’ through Sports: State, Physical Education and Nationalism under the Young Turk Rule, 1908-1918”,

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Central European University, 2007

Çadırcı, Musa: **Tanzimat Sürecinde Tükiye: Askerlik**, (der.) Tülay Ercoşkun, Ankara, İmge Kitabevi, 2008

Doğan, Atila: **Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006

Duman, Haluk Harun: **Balkanlara Veda: Basın ve Edebiyatta Balkan Savaşı (1912-1913)**, İstanbul, Duyap, 2005

Duru, Kazım Nami: "Türk Ocağı Hatıralarımdan", **Türk Yurdu**, sayı:250, Kasım 1955, s.355-356

Düzenli, Gülsün, Zafer Toprak, (Haz.): "Özel Dosya: Galatasaray Lisesi", **Toplumsal Tarih**, no:26, Şubat 1996, s.20-42

Edhem Nejad: **Türklük Nedir ve Terbiye Yolları**, (yay. haz.) Faruk Öztürk, İstanbul, Kızılelma Yayıncılık, 2001

Ergin, Vahdettin: **1868'den 1923'e Mekteb-i Sultani**, İstanbul, Galatasaraylılar Derneği, 2003

Ericson, Edward J.: **Size Ölmeyi Emrediyorum! Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu**, çev. Tanju Akad, İstanbul, Kitap Yayınevi, 1. Basım, 2003

Eski Harfli Türkçe Basma Eserleri Bibliyografyası (Arap, Ermeni ve Yunan Alfabeleriyle)1584-1986 (CD-ROM), Ankara, Nüvis, 2001

Forrest, Alan: "*La Patrie en danger: The French Revolution and the First Levée en masse*", (ed.) Daniel Moran-Arthur Waldron, **The People in Arms: Military Myth and National Mobilization Since the French Revolution**, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s.8-32

Foucault, Michel: **Cinselliğin Tarihi**, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2003

Fridolin, Machacek: "The Sokol Movement", **Slovanic and East European Review**, 17 (1938-1939), s.73-90

Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani) 1868-1968, İstanbul, Gün Matbaası, 1974

- Glenny, Misha: **Balkanlar 1804-1999, Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler**, çev. Mehmet Harmancı, İstanbul, Sabah Kitapçılık, 2000
- Hackensmith, C. W.: **History of Physical Education**, New York, Harper & Row Publishers, 1966
- Hafız Hakkı Paşa: **Bozgun**, İstanbul, Tercüman, 1978
- Hagemann, Karen: “German heroes: the cult of the death for the fatherland in nineteenth-century Germany”, (ed.) Stefan Dudink, Karen Hagemann and John Tosh, **Masculinities in Politics and War: Gendering Modern History**, Manchester, Manchester University Press, 2004, s.116-134
- Hall, Richard: **Balkan Savaşları 1912-1913, I. Dünya Savaşı'nın Provası**, çev. M. Tanju Akad, İstanbul, Homer Kitabevi, 2003
- Harley, T. Rutherford: “The Public School Of Sparta”, **Greece & Rome**, vol. 3, no: 9, May, 1939, s.129-139
- Kahraman, Atif: **Osmanlı Devleti'nde Spor**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995
- Karabekir, Kazım: **Birinci Cihan Harbine Nasıl Girdik?**, 2. Cilt, 2. Basım, İstanbul, Emre Yayınları, 1995
- Karakışla, Yavuz Selim: “Balkan Savaşı'nda Yayımlanmış Osmanlı Propaganda Kitabı: Kırmızı Siyah Kitap”, **Toplumsal Tarih**, sayı:104, Balkan Savaşları Dosyası, Ağustos 2002, s.6/0-6/3
- Kırşan, N.: “İzcilik I”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı: 71, 8.11.1937, s.6-7
- Kohn, Hans: “Father Jahn's Nationalism”, **Review of Politics**, 11 (1949), s.419-430
- Koloğlu, Orhan: “Osmanlı Devleti'nde ‘Asker Millet’ Anlayışının Oluşması”, **Tarih ve Toplum**, cilt:32, no: 192, Aralık 1999, s.24
- Krüger, Arnd: “Germany”, (ed.)James Riordan-Arnd Krüger, **European Cultures of Sport: Examining the Nations and Regions**, Bristol, Intellect, 2003, s.67-88

- Kustrin, Oretis and J.A. Mangan: "Lasting Legacy? Spartan Life as a Germanic Educational Ideal: Karl Otfried Müller and *Die Dorier*" (ed.) J. A. Mangan, **Militarism, Sport, Europe: War Without Weapons**, London: Frank Cass, 2003 içinde, s.28-45
- Leonard, Fred Eugene: **A Guide to the History of Physical Education**, Second Edition, Philadelphia, Lea & Febirger, 1927
- Levi, Giovanni and Jean-Claude Schmitt: **A History of Young People in the West**, translated by Carol Volk, The Belknap Press of Harvard University Press, 1997
- Liponski, Wojciech: "Sport in the Slavic World before Communism: Cultural Traditions and National Functions", (ed.) J.A. Mangan, **Sport in Europe: Politics, Class, Gender**, The European Sports History Review, Volume:I, London, Frank Cass, 1999, s.201-249
- MacDonald, Robert H.. **Sons of Empire**, Toronto, University of Toronto Press, 1993
- Mangan, J.A.: "Duty into Death: English Masculinity and Militarism in Age of New Imperialism", (ed.) J.A. Mangan, **Tribial Identities**, London, Frank Cass, 1996, s.10-38
- Mangan J.A. and Colm Hickey: "Missing Middle-Class Dimensions: Elementary Schools, Imperialism and Athleticism", (ed.) J. A. Mangan, **Reformers, Sport, Modernizers: Middle-Class Revolutionaries**, London: Frank Cass, 2002, s.73-90
- Mangan, J. A. and Hamad S. Ndee: "Military Drill – Rather More Than ‘Brief And Basic’: English Elementary Schools and English Militarism", (ed.) J. A. Mangan, **Militarism, Sport, Europe: War Without Weapons**, London: Frank Cass, 2003 içinde, s.65-96
- McFarlan, Donald M.: **First for Boys: the story of Boys Brigade 1883-1983**, Glasgow, Collins, 1982
- "Military Training in Schools", **History Teacher's Magazine**, 8 : 9, (Nov., 1917), s.316
- Moran, Daniel: "Introduction: The Legend of the *Levée en masse*", (ed.) Daniel Moran, Arthur Waldron, **The People in**

- Arms: Military Myth and National Mobilization since the French Revolution**, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s.1-7
- Mosse, George L.: **The Nationalization of the Masses**, London: Cornell University Press, 1991
- Okay, Cüneyd: **Meşrutiyet Çocukları**, İstanbul, Bordo Kitaplar, 2000
- Okay, Cüneyd: **Osmanlı Çocuk Hayatında Yenileşmeler, 1850-1900**, İstanbul, Kırkambar Yayınları, 1998
- Okay, Cüneyd: “Sport and Nation Building: Gymnastics and Sport in the Ottoman State and the Committee of Union and Progress, 1908-1918”, **The International Journal of the History of Sport**, vol.20, no:1, (March 2003), s.152-156
- Ortaylı, İlber: **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, 4. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000
- Otley, C. B.: “Militarism and Militarization in the Public Schools, 1900-1972”, **British Journal of Sociology**, vol. 29, no. 3, (Sept., 1978), s.321-339
- Özbek, Nadir: **Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyal Devlet: Siyaset, İktidar ve Meşrutiyet 1876-1914**, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004
- Özbek, Nadir: “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Sosyal Devlet”, **Toplum ve Bilim**, no:92, Bahar 2002, s.7-33
- Özçelik, Selahittin: **Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000
- Platon: **Devlet III-IV**, çev. Azra Erhat ve Türkan Tunga, İstanbul, Cumhuriyet (Çağdaş Matbaacılık), 1998
- Polat, Nâzım H.: **Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991
- Posen, Barry R.: “Nationalism, the Mass Army and Military Power”, **International Security**, Vol. 18, No.2, Autumn 1993, s.80-124

- Riordan, James: “The Russian Boy Scouts”, **History Today**, 38, 10, Oct. 1988, s.48-52
- Rosenthal, Michael: “Knights and Retainers: The Earliest Version of Baden-Powell’s Boy Scout Scheme”, **Journal of Contemporary History**, vol. 15, no.4, Oct., 1980, s.603-617
- Rousseau, Jean-Jacques: **Emil yahut Terbiyeye Dair**, çev. Prof. Hilmi Ziya Ülken, Ali Rıza Ülgener, Salâhattin Güzey, Türkiye Yayınevi, 1966
- Russell, Bertrand: **Batı Felsefesi Tarihi**, Cilt:1, çev. Muammer Sencer, İstanbul, Say Yayınları, 2002
- Sakaoğlu, N.: **Osmanlı Eğitim Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2.bs., Ekim 1993
- Sarisaman, Sadık: “Birinci Dünya Savaşı’nda İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Osmanlı Genç Dernekleri”, **OTAM** (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), no:11, 2000, s.439-501
- Sarisaman, Sadık: “Osmanlı Güç Dernekleri”, Atilla Şimşek ve Yaşar Kalafat (yay. haz.), **Abdülhalûk M. Çay Armağanı**, 2. Cilt, Ankara, Işık Ofset, 1998, s.833-846
- Scheidlinger, Saul: “A Comperative Study of Boy Scout Movement in Different National and Social Groups”, **American Sogiological Review**, vol. 13, no. 6, Dec. 1948, s.739-750
- Selim Sırrı [Tarcan]: **Hatıralarım**, Canlı Tarihler, Türkiye Yayınevi, y.y., 1946, s.43
- Sharman, Jackson R.: **Introduction to Physical Education**, New York, A.S. Barnes and Company, 1934
- Shaw, Prof. Stanford J.: **The Ottoman Empire in World War**, Volume 1, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2006
- Springhall, John: “Baden-Powell and the Scout Movement before 1920: Citizen Training or Soldiers of Future”, **The English Historical Review**, vol.12, no.,405, Oct. 1987, s.934-942

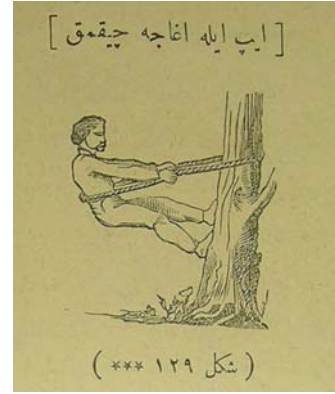
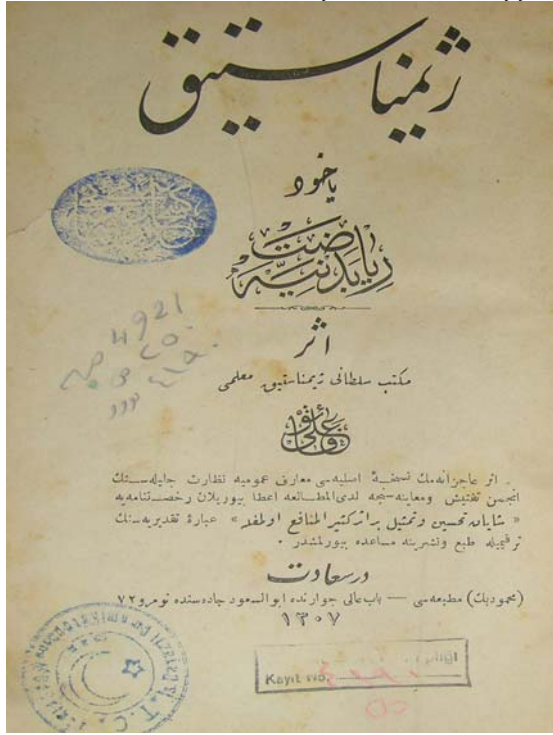
- Summers, Anne: “Militarism in Britain before the Great War”, **History Workshop Journal**, 2, (Autumn, 1976), s.104-123
- Şahin, Melike Hergüllü: “Paramiliter Osmanlı Genç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası”, **Bilgi ve Bellek: İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Çalışmaları Dergisi**, sayı:4, Mart 2006, s.113-133
- Tansel, Fevziye Abdullah: “Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)”, **Bellekten**, no:51(199), Nisan 1987, s.281-304
- Tansel, Fevziye Abdullah: “Türk Gücü Derneği”, **Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı, Fasikül:1, sayı:10, 1979, s.1-18
- Terret, Thierry: “France”, (ed.) James Riordan-Arnd Krüger, **European Cultures of Sport: Examining the Nations and Regions**, Bristol, Intellect, 2003, s.103-122
- Toprak, Zafer: “II. Meşrutiyet Dönemi’nde Paramiliter Gençlik Örgütleri”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, cilt:2, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s.531-536
- Toprak, Zafer: “II. Meşrutiyet’te Solidarist Düşünce: Halkçılık”, **Toplum ve Bilim**, sayı:1, Bahar 1977, s.92-123
- Toprak, Zafer: “II. Meşrutiyet’ten Mütareke Yıllarına: Türkiye’de İzciliğin İlk Evresi”, **Tombak**, sayı: 24, 1999, s.19-27
- Toprak, Zafer: “80. Yıldönümünde ‘Hürriyetin İlanı’ (1908) ve ‘Rehber-i İttihad’”, **Toplum ve Bilim**, no:42, Yaz 1988, s.157-173
- Toprak, Zafer: “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye’de İzcilik”, **Toplumsal Tarih**, sayı:52, Nisan 1998, s.13-20
- Toprak, Zafer: “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”, **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi**, Beşeri Bilimler-Humanities, vol.7, 1979, s.95-113

- Toprak, Zafer: “Osmanlı Devleti’nde Uluslaşmanın Toplumsal Boyutu: Solidarizm”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt:2, s.377-381
- Trangbaek, Else: “Denmark”, (ed.) James Riordan-Arnd Krüger, **European Cultures of Sport: Examining the Nations and Regions**, Bristol, Intellect, 2003, s.47-66
- Trumpener, Ulrich: “Turkey’s Entry into World War I, An Assessment of Responsibilities”, **The Journal of Modern History**, vol. 34, no.4, Dec. 1962, s.369-380
- Tunaya, Tarık Zafer: **Türkiye’de Siyasal Partiler, Cilt 1: İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918**, Genişletilmiş Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998
- Tunaya, Tarık Zafer: **Türkiye’de Siyasal Partiler, cilt: 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi**, 2. bs., İstanbul, İletişim Yayınları, 2000
- Uçarol, Rıfat: **Siyasi Tarih**, 2. Basım, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1982
- Unat, Faik R.: **Türk Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1964
- Uzungören, Gökhan: **İzcilik Tarihi**, İstanbul Lisesi Sakarya İzciliği Kitapları, İstanbul, Yaylacık Matbaası, 1984
- Ülken, Mustafa: **Toplulukların Yükselişinde Beden Terbiyesinin Rolü**, İstanbul, y.y., 1939
- Ünder, Hasan: “30’ların Ders Kitaplarından ve Kemalizm’in Kaynaklarından Biri Millet-i Müsellaha ve Medeni Bilgiler”, **Tarih ve Toplum**, cilt:32, no:192, Aralık 1999, s.48-56
- Ünder, Hasan: “Goltz, Millet-i Müsellaha ve Kemalizmdeki Spartan Öğeler”, **Tarih ve Toplum**, cilt:35, no:206, Şubat 2001, 45-54
- Ünder, Hasan: “Türkiye’de Sosyal Darwinizm Düşüncesi”, **Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce, Cilt 4: Milliyetçilik**, (ed.) Tanıl Bora, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003 içinde, s.427-437

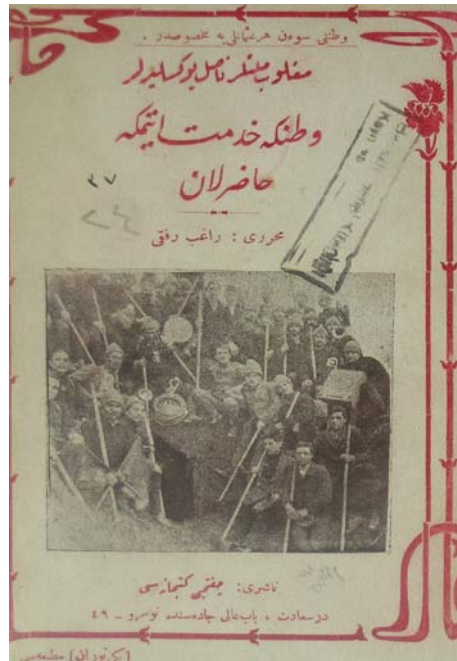
- Üstel, Füsün: **“Makbul Vatandaş”ın Peşinde: İkinci Meşrutiyet’ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi**, 2. Basım, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005
- Van Dalen, Deobold B. and Bruce L. Bennett: **A World History of Physical Education: Cultural, Philosophical, Comparative**, Second Edition, New Jersey, Prentice Hall, 1971
- Vagts, Alfred: **A History of Militarism**, New York: Meridian Books, 1959
- Voeltz, Richard: “Reflections on Baden-Powell, the British Boy Scouts and Girl Guides, Racism, Militarism and Feminism”, **Weber Studies**, Spring/Summer 1997, vol.14.2, (Çevrimiçi)<http://www.weberstudies.weber.edu/archive>, 20.02.2006
- Wallach, Jehuda L.: **Bir Askeri Yardımın Anatomisi: Türkiye’de Prusya-Alman Askeri Heyetleri (1835-1919)**, çev. Em. Tuğg. Fahri Çeliker, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1985
- Warren, Allen: “Sir Robert Baden-Powell, the Scout Movement and Citizen Training in Great Britain, 1900-1920”, **The English Historical Review**, vol.101, no.399, Apr. 1986, s.376-398
- Weber, Eugen: “Gymnastics and Sports in Fin-de-Siècle France”, **The American Historical Review**, vol. 76, no. 1, (Feb, 1971), s.70-98
- Weiler, Ingomar: “The Living Legacy: Classical Sport and Nineteenth-Century Middle –Class Commentators of the German-Speaking Nations”, (ed.) J. A. Mangan, **Reformers, Sport, Modernizers: Middle-Class Revolutionaries**, London: Frank Cass, 2002, s.9-34
- Wilkinson, Paul: “English Youth Movement,1908-1930”, **Journal of Contemporary History**, vol.4, no.2, Apr.,1969, s.3-23
- Williams, Jesse Feiring: **The Principles of Physical Education**, Second Edition, Philadelphia and London, W. B. Saunders Company, 1964

- Yamak, Sanem: “Meşrutiyetin Bayramı: ‘10 Temmuz İd-i Millisi’”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, sayı:38, Mart 2008, s.323-342
- Yetkin, Sabri: “İttihat Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri: Osmanlı Genç Dernekleri ve Bunların Yayın Organlarındaki Milliyetçi Söylemler”, **I. Ulusal Tarih Kongresi: Tarih ve Milliyetçilik**, Mersin, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 1997, s.420-428
- Yıldız, Doğan: **Türk Spor Tarihi**, Ser Yayıncılık, t.y.
- Zürcher, Eric Jan: “Teoride ve Pratikte Osmanlı Zorunlu Askerlik Sistemi (1844-1918)”, (Der.) Eric Jan Zürcher, **Devletin Silâhlanması: Ortadoğu’da ve Orta Asya’da Zorunlu Askerlik (1775-1925)**, çev. M. Tanju Akad, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003 içinde, s.87-104

Ek 1: *Jimnastik Yahut Riyâzet-i Bedeniyye* adlı kitabın iç kapağı ve bir çizim*

Ek 2: *Mağlub Milletler Nasıl Yükselirler: Vatanına Hizmet Etmeye Hazırlan* adlı kitabın kapağı**

* Mekteb-i Sultâni Jimnastik Muallimi Ali Faik, *Jimnastik yahut Riyâzet-i Bedeniyye*, Dersaadet, Mahmud Bey Matbaası, 1307 (1890), iç kapak ve s.226

** Râgıb Rıfka, *Mağlub Milletler Nasıl Yükselirler: Vatanına Hizmet Etmeye Hazırlan*, Çiftci Kütüphanesi, Dersaadet, 1330

Ek 3: *İdmân* dergisinin 15. sayısının kapağı :“Baden-Powell”*

Ek 4: *İdmân* dergisinin 29. sayısının kapağı: “Enver Paşa”**

* İzciliğin kurucusu Baden-Powell'a ait fotoğrafın altındaki yazıda “Ceneral Ser [General Sir] ‘Baden-Povel’ İngiliz baş keşşâfı, keşşâf yoldaşlığı müessisi” yazıyor. *İdmân*, yıl:1, sayı:15, 19 Kânûn-u Evvel 1329 (1 Ocak 1914)

** Fotoğrafın altında, “İzciler Ocağı Başbuğu Enver Paşa Hazretleri” yazıyor. *İdmân*, sayı:29, 21 Nisan 1330 (4 Mayıs 1914)

Ek 5: Galatasaray, İstanbul ve Gelenbevi Sultanileri İzçileri*

غاطله سرای ساطانیسی ایزچیلری ایزمیتده

فوطو: برهان:

استانبول ساطانیسی ایزچیلری رسم کچید یایارایکن

کلبوی ساطانیسی ایزچیلری معلملری اسماعیل حتی بک ایله

❧ ۲۷۴ ❧

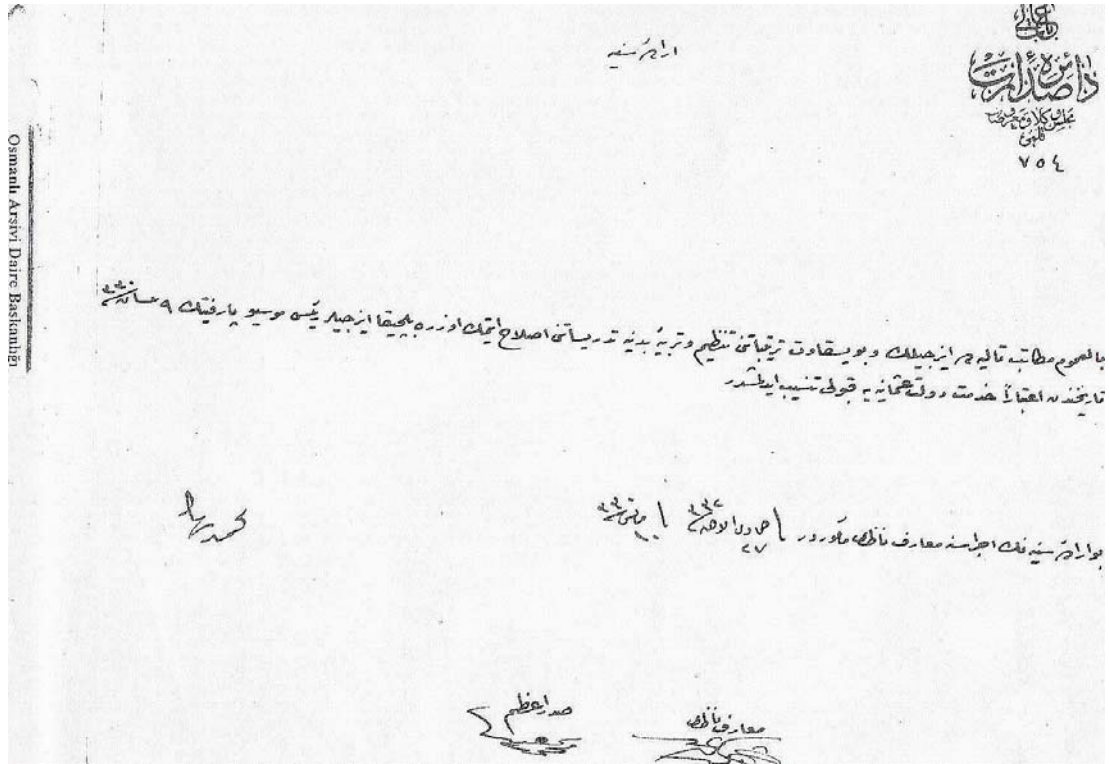
* En üstte: “Galatasaray Sultânisi izçileri İzmitde”; Ortada: “İstanbul Sultânisi izçileri resm-i geçid yapar iken”; Altta: “Gelenbevi Sultânisi izçileri muallimleri İsmail Hakkı Bey ile”, **İdmân**, sayı:30, 1 Mayıs 1330 (14 Mayıs 1914), s.474

Ek 6: Mösyö Parfitt, İzci Şükrü Bey ve İzçiler Ocağı Büyük Orta Koldaşları*

* Sol üstte yer alan fotoğrafın altında: “Belçika’da izcilik öğrenerek imtihan verdikten sonra zabıt mertebesini ihraz eden Said Şakir Bey”; sağ üstte yer alan fotoğrafın altında: “Türkiye’de izcilik ocağını teşkil etmek üzere beş sene müddetle Belçika’dan celb edilen ve Beynelmilel İzçiler Cemiyeti Reisi bulunan İngiliz Mösyö Parfitt” ve alttaki fotoğrafın altında da: “İzcilik Ocağı’nın Büyük Orta Koldaşları. Sağdan: Sudi Bey, Mösyö Parfitt, Doktor Nazım Bey, Atıf Bey, Ziya Bey, Doktor Resuhi Bey, Eyüb Sabri Bey” yazıyor. **İkdâm**, no: 6168, 11 Nisan 1330 (24 Nisan 1914), s.1

Ek 7: Mösyö Parfitt'in Osmanlı Devleti hizmetine kabulü hakkında Padişah İradesi*

* BOA., İ.MF., 22/1332/C-5-2, 27.C.1332

Ek 8: Galatasaray, İstanbul Sultanisi ve Altın Ordu İzçileri*

Ek 9: İzçiler Ocağı Oymak Beylerinin And İçmesi**

* Fotoğrafın altındaki yazı: “Enver Paşanın riyaseti ve Avrupadan bilhassa celb edilüb dün şehrimize vâsil olan bir muktedir muallimin nezareti altında teşkil edilecek Galatasaray, İstanbul Sultânisi ve Altın Ordu izçileri”, **İkdâm**, no: 6166, 9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914), s.1

** Fotoğrafın altındaki yazı: [Oymak Beylerinin And İçmesi], **İkdâm**, no: 6201, 14 Mayıs 1330 (27 Mayıs 1914), s.1

Ek 10: Mösyö Parfitt ve Atıf Bey ve İzçiler İşareti*

Ek 11: Çocuk Dünyası dergisinin 64. sayısının kapağı ve İdmân'da bir izci fotoğrafı**

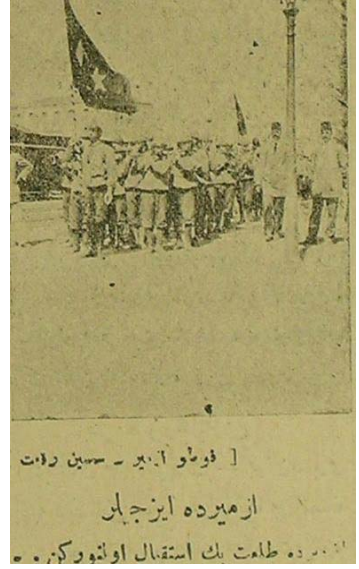
* Sol üstte yer alan fotoğrafın altında: “Memleketimizde izcilik teşkilâtını vücûda getirmek üzere cekb olunan İngiliz Mösyö Parfitt”; sağ üstte yer alan fotoğrafın altında: “İzçiler Cem’iyyeti hey’et-i idâresi a’zâsından Burdur Meb’ûsu Atıf Bey”; alttaki resimde, işaretin üst tarafında “İzçilerin Düstûru”, alt tarafında “Her şeyde istikâmet ve isâbet”, işaretin altında ise “İzçilere rehber ve işaret olacak bir resm” ifadeleri yer almaktadır. **Tasvir-i Efkâr**, no: 1065, 18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914), s.1

** Altta solda: “**Bu sayıda** memleketimizde hayırlı eserler gösteren izcilik hakkında okuyucularımıza bir nebzecik ma’lûmât vermek için bu sayımızı **İzçilere** mahsûs olmak üzere neşr ettik. İzcinin vazifesi, bilgisi, izciliğin zevki hakkında ma’lûmât almak için bu sayıyı okumalıdır. Birçok resimler de bu güzel nüshayı süslüyor...”. **Çocuk Dünyası**, yıl:2, sayı:64, 29 Mayıs 1330 (11 Haziran 1914); Altta sağda: “Galatasaray keşşâflarından Necmeddin Bey. İstikbâlde dayısı şehid muhterem Muhtar Beyin yerini tutacak”. **İdmân**, sayı:20, 30 Kânûn-u Sâni 1329 (12 Şubat 1914), s.305

Ek 12: Adana Darülmuallimini, İzmir ve Beyrut Darülmuallimini İzçileri*

آٹنه دارالعلمینی ایزجیلری

[فوٹو آ.بیر - سسین روت

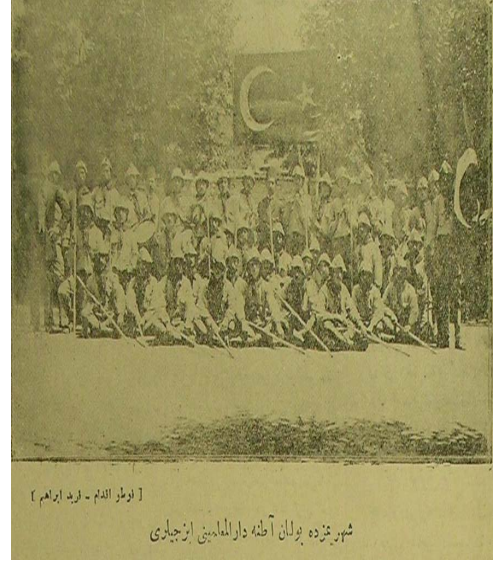
ازمیرده ایزجیلر

اندرده طاعت بك استقبال اولتوركور.

[فوٹو اللام - فرید ابراهیم]

بیرت دارالعلیمی ایزجیلری استقبالی ساطا پیسنده.

[فوٹو اللام - فرید ابراهیم]

شهر نژده برلان آٹنه دارالعلمینی ایزجیلری

* Üstte solda: “Adana Dâr-ül-muallimini İzçileri”, **İkdâm**, no: 6211, 24 Mayıs 1330 (6 Haziran 1914), s.1 ; Üstte sağda: “İzmirde İzçiler, İzmirde Talat Bey istikbâl olunurken”, **İkdâm**, no: 6230, 12 Haziran 1330 (25 Haziran 1914), s.1; Altta solda: “Beyrut Dâr-ül-muallimini İzçileri İstanbul Sultâsinde”, **İkdâm**, no: 6236, 18 Haziran 1330 (1 Temmuz 1914), s.1; Altta sağda: “Şehrimizde bulunan Adana Dâr-ül-muallimini izçileri”, **İkdâm**, no: 6248, 30 Haziran 1330 (13 Temmuz 1914), s.1

Ek 13: Güç Dernekleri Hakkında Meclis-i Vükela Kararnamesi*

مجلس شورای مملکت ایران

۱۶۶

تاریخ ۱۶۶	حاضر بولنامه ذوات قاضی ایسی	تاریخ ۱۶۶
تاریخ ۱۶۶		تاریخ ۱۶۶
تاریخ ۱۶۶		تاریخ ۱۶۶

فهرست مطالب

بج اول در مکتب ماده و منفی و طه...
نقصیه محتاج کویج در مکتب...
نوروز... ۱۵۷

قائده

در مکتب ماده...
باصطلاح...
قضا... ۱۵۷

سلاطین مطهری

* BOA., MV., 189/11, 2.B.1332

Ek 16: Osmanlı Güç Dernekleri İçin Ehliyetname ve Dernek Defterlerine İlişkin Örnekler*

کتابخانه مکتبه
حربه نظارتک
مشتری

اهلیتنامه عسکری

درنگ نامبر کتبه

درنگ نامبر کتبه		درنگ نامبر کتبه	
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه

[۰] مکتب کوچی درنگلری ایچون مجبوری
عنائی کوچ درنگلری ایچون امراخیره قدر اختیاریدر.

نمونه - ۱۱
درنگ دفترى ۲
۳ - درنگ موجود وقوتى

درنگ موجود وقوتى		درنگ موجود وقوتى	
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى

درنگ قوت و موجودیتک تیدله نظر آشبو جدول
هر اوج ایده برکه نشر اولور.

نمونه - ۵
... اخذ عسکر شعبه منسرب اولوب اهلیتنامه
التهجمله موق اولان کتبلره مخصوص دفتر در .
امتحان دفترى

درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه
درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه	درنگ نامبر کتبه

... محله تحت ریاستده متشکل قومیسبونده
اجرا ایدیان امتحان نتایجته نظر آ تنظیم ایملش واسله
عطابق بولمشدر .
قومیسبون رئیس
الای ط بیگباشی

درنگ موجود وقوتى		درنگ موجود وقوتى	
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى
درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى	درنگ موجود وقوتى

* Sol üstte: Numune 4: Ehliyetname-i Askeri, **Numuneler**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330, s.3; Sağ üstte: Numune 5: İmtihan Defteri, a.e., s.5; Sol altta: Numune 11/3: Dernek Defteri içinde “Derneğin Mevcüd ve Kuvveti”, a.e., s.9; Sağ altta: Numune 11/4: Dernek Defteri içinde “Ahz ve Sarf Edilen Cebhâneye Âid Hülâsa Cedveli”, a.e., s.13

Ek 17: Güç Dernekleri'nin Programı *

1- Program Mekteb Gücü Derneklerinde tatbîk olunmak üzere misâl olarak verilmiştir. Ancak mündericâtının hale ve efrâdının kudret ve kabiliyetlerine göre tevsi' ve tatbîki heyet-i muallimin vukuf ve melekelerine terk olunmuştur. Asgari altı ay zarfında program mündericâtı yapılmış olacak ve dernek efrâdının esas tahsillerine hâlel gelmemek için ta'lim ve amelîyyât zamanları derneğin mensûb olduğu nezâret ile dernek arasında takarrür etdirilecektir.

İşbu programda mezkûr ve mekteb, müessesât programına nazaran yapılmış terbiye-i bedeniyye kısmında yapılmış ve izcilik ta'lim ve terbiyesinde görülmüş olan harekât-ı ta'limiyenin devamlı bir sûrette tekrarına lüzûm yoktur.

2- Program ilk 1330 sene-i ta'limiyesi için verilmiştir. Bu sebeble mekâtib ve müessesât -ı muhtelif talebelerinin sınıflarına bakılmayarak hepsi için icâbına göre ta'dîl edilmek üzere esas itibariyle işbu program muhteviyâtı ta'lim ve tatbîk olunacaktır.

3- Program mündericâtının tatbîki Osmanlı Güç Dernekleri için dahi şâyân-ı tavsiyedir. Osmanlı Gücü efrâdının kol ordu dâhilinde müşterek ve mıntıkavi müsâbaka-i endâhtlarına iştirâk edebilmeleri ve bunların her nevi mu'avenet ve mükâfata mazhariyetlerini te'mîn edebilmek için ber mûcib ta'limât derneğin asgari üç ay bu program mündericâtından olan idmân, endâht, müsellâh seyahatlerle iştilal etmiş olması lazımdır. Dernek efrâdından ehliyetnâme istihsalinde ancak bu gibi ta'lim ve amelîyyâtların yapılmış olmasıyla mümkün olur (Ta'limât-nâme- madde 23 ve 24). Osmanlı Gücü Derneklerinin kat'î programları işbu program muhteviyâtı esas ittihâz edilmek üzere âhz-ı asker kalem-i rüesasıyla dernek arasında takarrür etdirilecektir.

---

* **Güç Derneklerinin Programı**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye, Süleymaniye, 1330

- 4- İmtihanların zaman-ı icrâ hakkında Ta‘limât-nâmenin 23 üncü maddesi yalnız bu sene için ta‘dîl olunmuştur. Bu sene imtihanlara Mart zarfında başlanacak ve nihâyetinde hateme verilmiş olacaktır.
- 5- Silâhlı idmân harekâtı ve müsellaah seyahatler için derneğe mevcûdunun 1/10’u nisbetinde cihet-i askeriyeye isti‘mâlden sakat olmuş martin tüfenkleri verilir. Ancak endâht hazırlık ve hakiki ta‘limlerinin Güc Dernekleri Nizâmnâmesinin 9uncu maddesi mucibince tedârik edilecek mavzer tüfenkle icrâsı şarttır.

Birinci Ay

1- İdmân Ta‘limleri

a- Silâhsız

Esas, açık adım vaz‘iyyetleri (İdmân Ta‘limât-nâmesi) (s.4) (14, 15, 16), ve Piyade Ta‘limât-nâmesi (15, 17) Kalçayı kavramak, hizzaya gelmek serbest yürüyüş ve bu esnada hatve değişdirmek.

Bacak sallamak (Birbirlerinin kollarına istinâd ederler.) Bir bacağı ileriye geriye yana kaldırmak, indirmek, fırlatmak (İ. T. , 27, 28)

Başı döndürmek(İ. T. 17)

Kolları uzatmak (Yukarıya, yana, geriye, aşağıya (İ.T. 2)

Yerinde dönüşler: (Sağa, sola, geriye dönüş) Piyade Ta‘limât-nâmesi (26:29)

Elleri açub kapamak, elleri bileklerden çevirmek.

Asgı sırtığında: Sıçrayarak doğru ters tutuşla uzun asılış ve yere sıçrayış. (İ. T. 63)

İki def‘a doğru ve üç def‘a ters tutuşla çıkmak (İ. T. 64)

Asılışlarda tutuş değiştirmek. (İ.T. 65)

b- Silâhlı

İki kol ile icrâ edilen tüfenk ta‘limleri.

Tüfengi iki el ile tutmak. (İ. T. 46)

Tüfengi ileriye ve yukarıya uzatmak ve kolları bükme. (İ:T. 47)

Tüfenkle nişân vaz‘iyyeti. (İ.T. 53)

Kolun çarh etdirilmesi. (İ. T. 54)

Tüfenk çakmak ve silâh almak. Piyade Ta‘limât-nâmesi (110 : 112)

c- İp Sehpa

Ayaklar bitişik olarak sıçramak. (İ.T. 34 ve 35) tahtasız.

3 adım gerilerek sağ ve sol ayakla kapalı sıçramak (İ. T. 37)

2-Resm-i ta'zim (Dahiliye Nizâmnâmesinin Sekizinci Faslı)

Birer birer başlar doğru olarak geçmek. (Sokakta yürür gibi.)

Birer birer onar adım aralıkla başlar sağda, solda geçmek.

Dururken vaz'iyet alub temannâ etmek.

Başı mâ-fevkin bulunduğu tarafa çevirüb temennâ ederek geçmek.

3-Çeviklik . Sür'at-i İntikal, Basiret Ta'limleri (İdmân ve Piyade Ta'limât-nâmesi ve Seferiyye)

Kısa mesafelere koşdurmak. Hareket-i Teneffüsiye. İfâde-i merama alışdırmak, mâ-vefk huzurunda sûret-i tekellüm bir hareketi sözle veya işaret vererek derhal yaptırarak sür'at-i intikal edecek talep edebilecek birkaç sıralı saff-ı harbde, tek, çift saymak, sağdan saymak, sağdan dörder saymak, bir sıralı saff-ı harbden mangalarla sağa, sola çarh ederek manga kolu ve bundan saff-ı harb teşkil etmek. Silâhı omuza asmak

4-Endâht (Endâht Ta'limât-nâmesi) (Nişân almak ve nişân vaz'iyetleri)

Dolu tüfenkte tetik çekildiği zaman tüfenk derûnunda vuku'a gelen hal.

Basit sûretde tüfenk açılıp kapanmasını ve tufengi doldurmak, boşaltmak. Nişângâhı, arpacığı, gezi göstermek ve nasıl nişân alacağını mukavvadan, tahtadan gez arpacık üzerinde iplikle göstermek. 10 metreye konan bir hedefe muallim sehpa üzerine konmuş tüfenkle nişân alır, acemiye gösterir ve hedefi izah eder. Bundan sonra muallim tüfenk vaz'iyetini bozup ayn noktada nefere nişân aldırır. Muallim bakarak hatasını söyler.

Sol gözü kapamak ta'limleri.

Fişenklerin enva'ını ta'rif.

Yatarken istinâdlı nişân vaz'iyeti (İdmân hareketi olarak diz çökmek, oturmak, karış açmak, kabza kavramak ve ellerin, parmakların, bileklerin konulması içün ta'lim ve idman harekâtı)

5-Topografyadan

(İşâret ve ıstılahât-ı mahsûsa-i fenniye)

Arazinin şekil ve avârızının esâmî-i mahsûsaları.

(Yol, şimendüfer, keçi yolları, soşe, hendek, dîvâr, tavîle, çit, tel örgüsü, köprü, geçit, raylar, traversler, makaslar, işaret direği, irkâb rampaları, tüneller, telgraf hutûtu, bataklıklar, çimenlikler, değirmenler, sahrâlar, ovalar) şekli zemin, inşâât, mevrûât, enhâr ve yolların askerlik nokta-i nazarından (basit) fâideleri.

6-Ders

İzcilik, Güç Deneklerinin sebep-i teşekkülü ve teşkilâtından birinin de ma'lûmât itâsı ve netice itibariyle husula getireceği fevâid.

Dernek kisvesi (techizât-ı bedeniyye uydurmak); terbiye-i ahlâkîyye (her ferdin hükümdâra, vatana karşı vazifesi, Osmanlı sancağının ulviyyeti, kudsîyyeti hakkında ma'lûmât-ı mufassala. Fikr-i vazife, hüsn-ü inzibât, şeref ve nâmûs doğruluk. Ordunun sebep-i lûzumu bir bölüğün hayât-ı askerîyyesini tasvir) ordunun elifbâsı; tüfenk ale-l-âde tetahhuru; dikiş dikmek, ve yama örmek, hıfz-ül-sıhha (vücûdun ve çamaşırların temizliği). Koğuş, matbah, teneffüs-hânede tahâret.

İkinci Ay

(Geçen aydakilerin tekrarı)

1-İdmân Ta'limleri

a-Silâhsız

Kolların çarh etdirilmesi. (geriye, ileriye) İ. T. 22

Ayakların hareket-i devriyyesi

Bacak sallama

Bacağın yukarı bükülmüş vaz'iyetde ayağın çarh etdirilmesi İ. T. 32

Baş bükme (İ. T. 18)

Kolları yan tarafa kaldırmak ve indirmek (İ. T. 21)

Askı sırtında; Doğru ve ters tutuşla uzun asılışda bir bacağı ileri kaldırmak ve indirmek. (İ. T. 22)

Doğru ve ters tutuşla uzun asılışda iki bacağı ileri birden kaldırmak ve indirmek. (İ. T. 67)

b-Silâhlı

Tüfengi iki el ile tutmak

Tüfengi bir el ile tutmak. İleriye ve yukarıya uzatmak ve kolları bükmek. (İ. T. 50, 51)

Kolun çarh etdirilmesi. Tüfengi çarh etdirmek. (İ. T. 54, 55)

c-İp Sehпасı

Ayaklar bitişik olarak sıçramak (İp irtifa'ı 0, 25 metre)

Üç adım gerileyerek sağ ve sol ayakla kapalı sıçramak (İp irtifa'ı 0, 25 mere)

2-Resm-i Ta'zîm

Müteaddid efrâdın durur ve yürürken birden resm-i ta'zîm etmeleri. Silâhsız resm-i geçid.

3-Çeviklik . Sür'at-i İntikal , Basiret

Basit silâh hareketi; manga kolundan yürüyüş koluna geçmek ve yürüyüş; yaya koşu; hareket-i teneffüsiyye; her hangi bir ferdin ismini söyleyerek cihât-ı erbaadan birisinde yere yatması, yürümesi, dönmesi,..ilah. taleb olunmalı ve keza bu nev'-i harekâtın işâret ile icrâsı da öğretilmeli. Bir emrin ağızdan ağıza nakli bir emri götürüp getirmek ve bu maksadla muhtelif oyunlar icrâsı.

Kasaturalı tüfenkle mübâreze hazırlık ta'limi (Kasaturalı tüfenkle mübâreze ta'limnâmesi). Techizatsız 15 kilometre yürüyüş.

4-Endâht

(Nişân almak ve nişân vaz'iyeti)

Kum torbası üzerinde tüfenkle muallim bizzat nişân alarak âyînenin ortasına, altına , üstüne nişân almak ne demek olduğunu izâh eder. Müselles teşkili, sabit tüfenkde kabza kavramak, nişân hatalarını bi-l-amel göstermek. Sol gözü kapamak muâyenesi, tetik çekmek, kabza kavramak, nişân almak tetik düşürmek, geri almak harekâtının tevhîdi; yatarken istinâdsız nişân vaz'iyeti; ayın nihayetine doğru tüfengi masaya istinâd etdirerek ve nişâncıyı sandalyeye oturtarak üç ota cephanesi (15 metre mesafedeki hedefe) endâht; çıkış noktasını söylemesini taleb etmek. Mahrek mermi altıyla mermi yolunu göstermek.

5-Topografya

Arazinin ta'rif ve tedkiki; harita ve kroki mütâlaası hakkında basit ma'lûmât mikyâs, pergâr, pusula ve isti'mâli. Adedi, hatt-ı mikyâsları; Tarama, yol, nehir, dağ, dere, bataklık, köy gibi işarâtı sûret-i umûmiyyede tanımak.

6-Ders

Tebîye-i ahlâkiyye (her ferdin kendi nefsinde arkadaşlarına ebeveynine, büyüklerine, vatandaşlarına karşı vezâifi. Vazife-i ittihad)

Hıfz-ül-sıhha, vücûda vücûb ve i'tina. Karakol, hapishanelerde tahâret; kışla ve koğuş intizâmı ve îcâbât-ı sıhhiyye; dokuma ve söküme dikmek, kapak aksamını söküp takmak ve basit olanların isimleri; tüfenge edilecek muâmel, tetahhur; otururken tüfengi doldurmak ve boşaltmak; basit berri işaretleri, berri ve bahri ünüformaları tanımak; telgraf ve telefonculuk, şimendüfercilik, balon ve tayyarecilik, velospitcilik, mûsikacılık gibi sunûf-ı muâveneye intisâb etmek isteyecekler husûsî ders.

Üçüncü Ay

(Geçen aydakilerin tekrarı)

1- İdmân Ta'limleri

a-Silâhsız

Gövdeyi ileri geri bükme ve doğrultme (İ.T. 23)

Bacakları bükme ve doğrultme (İ.T. 26)

Gövdeyi döndürme (İ.T. 24)

Bir bacağı yukarı bükme (İ. T. 29)

Asgı sırtında ters tutuşla açılış. Yatmayan açılışta kaynakları kaldırmak ve indirmek (İ. T. 69)

Ters tutuşla ve bacakları toplayarak yukarı çıkmak ve aşağı inmek (İ.T. 70)

Kapalı sıçrayış ile ayağa vaz'iyeti (dururken, gerilerek) (İ. T. 71)

b-Silahlı

Tüfengi kaldırmak ve indirmek (İ. T. 48)

Tüfengi uzatmış iken yana (ileriye) götürmek (İ. T. 52)

Sağdan yüksekte nişân vaz'iyetinden namlu ağzını aşağı indirmek (İ. T. 56)

Ay nihâyetine doğru bu harekâtın kıt'a ile tekrarı.

c-İp Sehpaşı

Ayaklar bitişik olarak sıçramak (İp irtifa'ı 0,30 metre)

Üç adım gerilerek sağ ve sol ayakla kapalı sıçramak (İp irtifa'ı 0,30 metre)

2- Resm-i Ta'zîm

Silâhlı resm-i ta'zîm

3-Çeviklik Sür'at-i İntikal, Basiret

Basit silâh hareketi, saff-ı harbden yürüyüş koluna, yürüyüş kolundan saff-ı harbe geçmek. İki sıralı saff-ı harble ta'lim; yaya koşu. Harekât-ı teneffüsiye; işâret flamalarıyla muhâbere. Ansızın verilecek emr-i işâretle düşman nazarından gizlenmek, veya görünmeden sürünerek bir mahale takarrüb etmeği talep etmek. Arazide muhtelif mesâfâtda az görülen ecsâmın medlûli saymak. Bu maksadla muhtelif oyunlar.

Kasaturalı tûfengle mübâreze hazırlık ta'limi (Ta'limnâme madde 2)

Techizâtla 5 kilometre yürüyüş.

4- Endâht

Geri kalanlara müselles teşkilinde devam. 50, 100, 150, 200 metrelerdeki daire hedeflerine nişân almak (İdmân hareketi olarak iki el ile kabzayı kavramak omuz tesviyesine kadar getirmek ve geri almak)

Tûfengi kum torbasına istinâd etdirerek ve nişâncıyı oturtarak sonraları da yere yatarak istinâdli nişân vaz'iyetinde ota cephanesiyle üçer mermi endâht. Ay nihayetine doğru masa üzerinde ve yere yatarak istinâdli nişân vaz'iyetlerinde 150 metre mesâfedeki dairesel baş hedefine manevra fişengiyle endâht. İyi nişâncıların tefrîki.

5-Topografya

Harita ve krokiyi cihetine koymak. Güneş ve araziye göre ta'yîn-i cihet.

6- Ders

Terbiye-i ahlâkiyye (Açık yüreklilik ve yalan söylememek. Sadâkat, sebât ve metânet, cesâret ve şecâat, istihkar-ı hayat ve harbe hazırlık.);

Muhârebât-ı meşhure-i Osmaniyeden bazıları; hıfz-ül-sıhha. Kunduraların, ayakların muayenesi;

Sunuf-ı muavene dersleri; alaturka saatin vasatiye tahvili; hidmet-i askeriyye hakkında ma'lûmât.

Kurşunlu fişenkle endâhtda endâht meydanında lâzım-ül-riaye mevadd.

Revolverin ta'rif ve ve iranesi.(basit)

Dördüncü Ay

(Geçen aydakilerin tekrarı)

1-İdmân Ta'limleri

a-Silâhsız

Bacağın yukarı bükülmüş vaz'iyetden ileri geri uzatmak, tekrar yukarı bükmek. (İ.T. 30)

Bacağın yukarı bükülmüş vaz'iyetden ayağın çarh etdirilmesi. (İ. T. 31)

Asgı sırtığında ayakda kolları bükmek ve doğrultmak. (İ. T. 72)

Ayakda bir bacağı yukarı yana kaldırmak. (İ. T. 73)

Tutuş değiştirmek. (İ. T. 74)

b-Silâhlı

Geçen aylardaki harekâtın bacakları bükmek doğrultmak ile terkibi. (İ. T. 49)

Geçen aylardaki harekâtın gövde bükmek ve doğrultmak ile terkibi. (İ. T. 49)

Geçen aylardaki harekâtın gövdeyi döndürmekle terkibi. (İ. T. 49)

c-İp Sehпасı

Ayaklar bitişik olarak sıçramak. (0, 20 metre üç adım gerilerek sağ ve sol ayakla serbest sıçramak (0, 30 metre)

Uzun sıçrayış (İ. T. 76)

Yüksek sıçrayış (İ. T. 77)

2-Resm-i Ta'zîm

Silâhlı kıt'a ile resm-i geçid.

3-Çeviklik Sür'at-i İntikal, Basiret.

Yürürken derhal durup diz çökmek veya yere yatmak. Yatmış veya diz çökmüş iken derhal yürümek ve koşmak; harekât-ı teneffüsiye; işâret flamalarıyla muhâbere; muhtelif oyunlar;

Kasaturalı tüfenkle mübâreze.

Techizatla (20 kilometre) yürüyüş.

4- Endâht

200 ve daha büyük mesâfelerdeki hedeflere nişân almak. Yere yatarak istinâdsız nişân vaz'iyetini ta'lîm. Diz üstünde nişân vaz'iyetini ta'lîm. Ve bu nişân vaz'iyetinde ota cephanesiyle endâht.

Kurşunlu fişenkle üçüncü endâht sınıfının birinci vazifesinde endâht. (Endâht Ta'limnâmesi madde 63)

Tecrübe masasında 20 metrede mevzû' daireli hedefe revolver ile endâht. (Revolver Ta'limnâmesi madde 113)

Manevra fişengiyle üçüncü endâht sınıfının ikinci ve üçüncü vazifelerine ta'lîm.

Dernek efrâdı arasında müsâbaka endâhtları (Güc Dernekleri Ta'limnâmesi Lahika 3)

5-Topografya

Krokinin, haritanın araziye tatbiki. Harita mütâlaası. Gece ta'yin-i cihet.

6-Ders

Tebîye-i ahlâkiyye (Her ferdin kavânîn ve nizâmât-ı mevzûa-i devlete karşı vazife-i mahsûsası; askerlere, nöbetçilere, polisine, jandarmaya, amirlere, me'mûrlara karşı vazifesi).

Tatbikât, amelliyyât, manevra, seferberlik, tahaşşüd, ilân-ı harb ne demektir. Harbde muharebede sûret-i harekât. Süngü (kasaturanın) faidesi ve işi; ordu müfettişliği, kolordu; fırka, alay...ilah. Devletin nişân madalyaları hakkında basit ma'lûmât, endâht meydanında işâretçi siperlerinde ve endâht eden kıt'a nezdinden verilecek işarât.

Sunuf-ı muavene dersleri.

Beşinci Ay

(Evvelki aydakilerin tekrarı)

1-İdmân Ta'limleri

a-Silâhsız

Bacak kaldırmak ve indirmek (İ. T. 32)

Çifte halatda; uzun asılış, çekmek halatda çıkmak (İ. T. 78 ; 80)

Tek kollu ve mâil çift kollu merdivende, çıkmak (İ. T. 81)

Dernek efrâdı arasında idmân müsâbakaları.

b- Silâhlı

Geçen aydakilerin bacakları bükme ve doğrultmak ile tevhidî. (İ. T. 49)

Dernek efrâdı arasında idmân müsâbakaları.

c-İp Sehpası

Ayaklar bitişik olarak sıçramak (0,40 metre)

Serbest sıçramak (0,55 metre)

Dernek efrâdı arasında idmân müsâbakaları.

2-Resm-i Ta‘zim

Karakol ve nöbetçilerin resm-i ta‘zimi.

3-Çeviklik Sür‘at-i İntikal, Basiret

Basit silâh hareketi; kıt‘a ile ileri geri yürüyüş, yarım ve bütün yana yürüyüşler, çarhlar (Piyade Ta‘limnâmesi); koşu müsâbakaları. Harekât-ı tenefüssiye; işâret flamalarıyla muhâbere; muhtelif oyunlar. Kasatıralı tüfenkle mübâreze.

4- Endâht

Kurşunlu tüfenkle üçüncü endâht sınıfının ikinci ve üçüncü vazifelerine endâht (Endâht Ta‘limnâmesi madde 63)

Ayakta istinâdsız 25 metreden göğüs hedefine revolver ile endâht (Ta‘limnâmesi 113)

Ayakta istinâdsız 50 metreden boy hedefine revolver endâhtı (Ta‘limnâmesi 113)

Dernek efrâdı arasında müsâbaka endâhtları (Lahika 3)

Ta‘limnâmedeki altıncı vazifenin manevra fişengiyle ta‘limi. (Endâht Ta‘limnâmesi)

5- Topografya

Basit kroki yaptırmak. Gece ta‘yin-i cihet. Menâzır krokisi yapmak. Arazi eşgalini topografya işâretlerini irâne etmek. Harita mikyâsını büyütme, küçültme sûretiyle haritadan kroki çıkarmak.

6- Ders

Terbiye-i ahlâkiyye (Gönülün mazarratı, sefahâtin âkıbeti) ; kâbil-i şürb sular, âğiye suların tasfiyesi, vücûda itina. Hıfz-ül-sıhha, veremden, frengiden

koleradan tarz-ı tevakki; konak, ordugâh, ileri karakolun ta'rifi (basit). Muharebede sargı paketinin isti'mâli

Altıncı Ay

(Geçen Aydakilerin tekrarı)

(Ve imtihana hazırlık)

1- İdmân Ta'limleri

a- Silâhsız

Terâzi sırtında; sırtın üzerine çıkmak ve inmek (İ. T. 83)

Terâzi duruşu. (İ.T. 84)

Dönüşler, yan duruşdan aşağıya sıçramak (İ. T. 84 v3 85)

İleri yürüyüş (İ. T. 86)

Dernek efrâdı arasında müsâbakalar.

b- Silâhlı

Geçen aydakilerin topuk kaldırmak ve indirmek harekâtıyla tevhide. (İ. T. 49)

Dernek efrâdı arasında müsâbakalar.

c- İp Sehvası

Ayaklar bitişik olarak sıçramak (0,50 metre)

Serbest sıçramak (0,60 metre)

2-Resm-i Ta'zim

Resm-i ta'zim ve resm-i geçid.

3-Çeviklik Sür'at-i İntikal, Basiret.

Basit silâh harekâtı; iki sıralı saff-ı harble muhtelif yanaşık nizâm harekâtı, (Piyade Ta'limnâmesi); koşu müsâbakası, oyun müsâbakaları; işâretle muhâbere.

Kasaturalı tüfenkle mübâreze.

24 kilometre (ma' techizat) yürüyüş.

Bir gece arazide ordugâh kurmak (veya konağa girmek)

4-Endâht

1 kurşunlu fişenkle altıncı vazifeye kurşunlu fişengle endâht.

55 metreden ayakda istinâdsız diz hedefine revolver (113) endâht.

Dernek efrâdı arasında müsâbaka endâhtları ve mıntıkavi müsâbaka endâhtlarına iştirâk.

5-Topografya

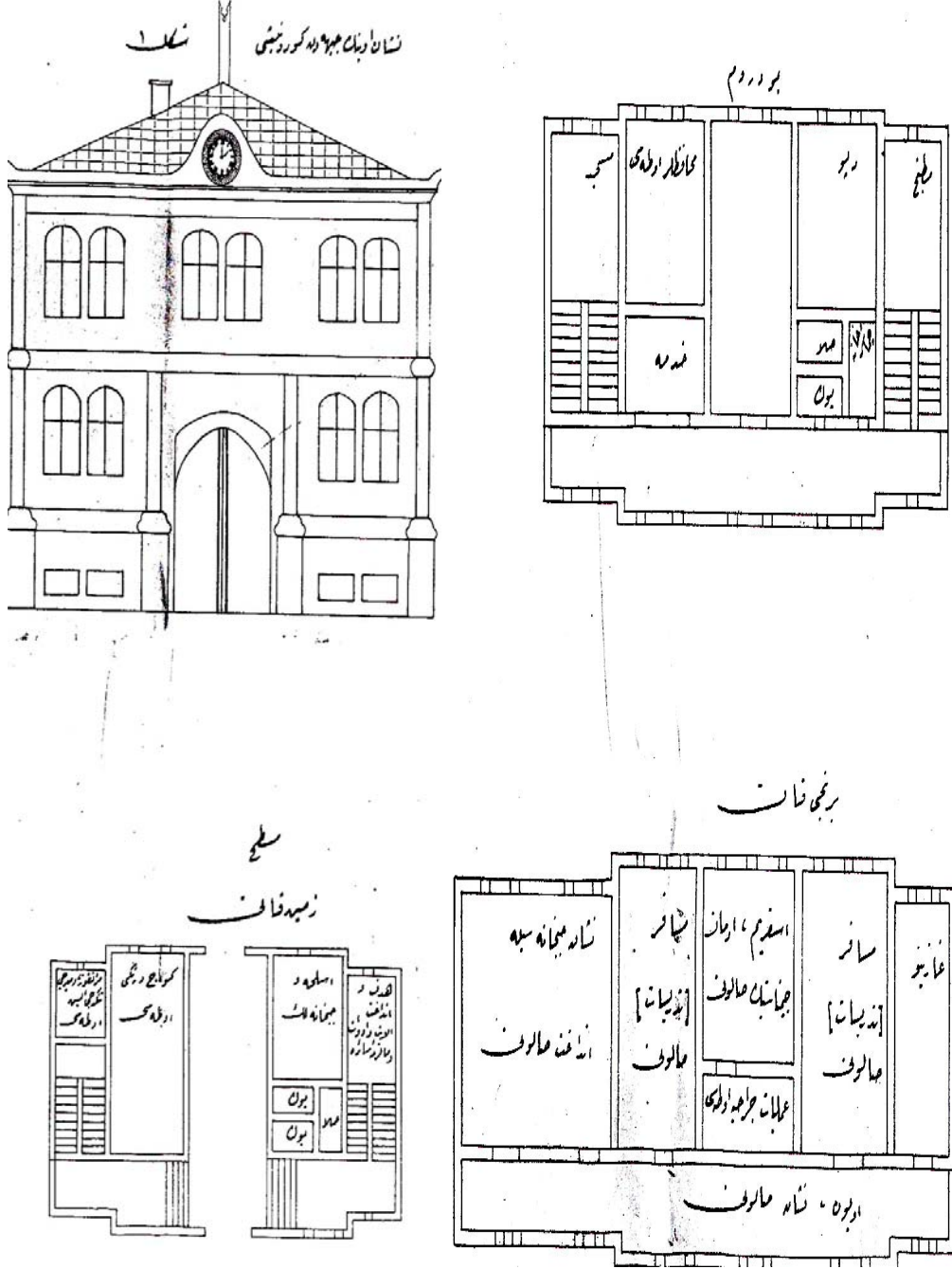
Mikyâslı ve muntazam kroki yapmak. Erkân-ı Harbiyye haritalarını tafsîlâtıyla mütâlaa ve tatbik etmek. Kroki müsâbakaları.

6-Ders

Terbiye-i ahlâkiyye (muharebât-ı meşhûre-i Osmaniyeden fâideli ve ma'neviyyâtı tezyide hâdim misaller)

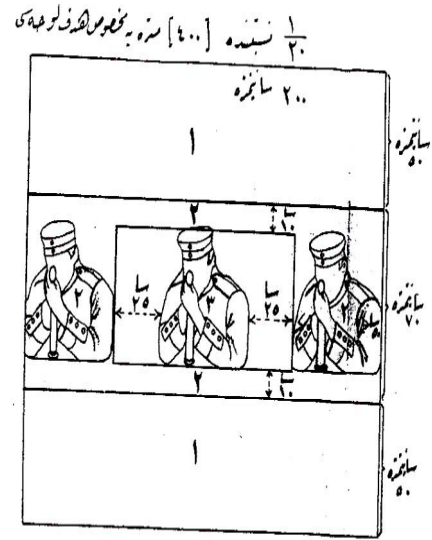
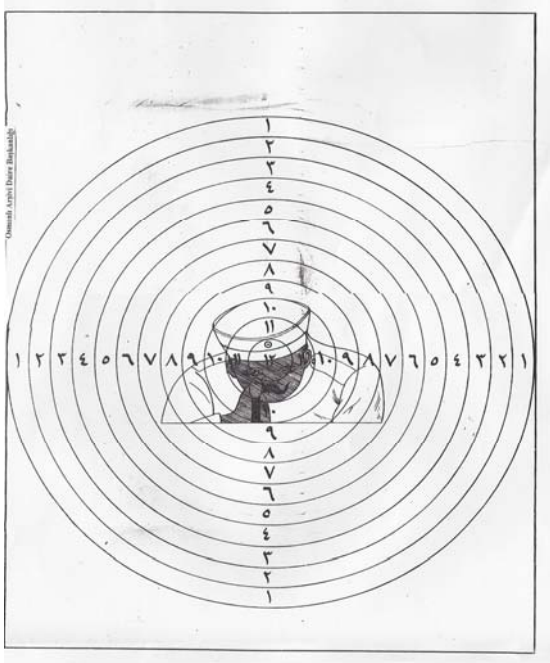
Vezâif-i umûmiyye-i askeriyye . Yürüyüş ve manevralarda ayakkabı ve melbûsâta ve şiddetli sıcak ve soğuklara, kavlığa ve serinlikden şerâit-i istifadeye âid mevadd-ı umûmiyye. Konak ve ordugâhlarda riâyeti muktezi tedâbir-i sıhhiye. İmtihanların sûret-i icrâsı hakkında ma'lûmât.

Ek 18: Güç Dernekleri İçin “Nişan Evi” Planı*

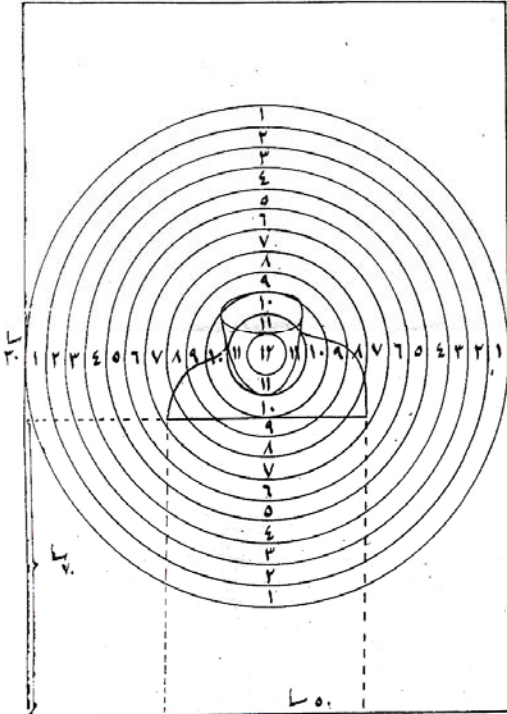

* Üstte solda: Nişan Evi; Üstte sağda: Bodrum katının planı; Altta solda: Zemin katın planı; Altta sağda: Birinci katın planı. BOA., DH.İD, 224/3, 19.S.1333 (Resimler, yer aldıkları poster biçimindeki belgenin çok büyük boyutta olması nedeniyle, bu belgenin fotokopisi üzerinden kesitler halinde alınmıştır.)

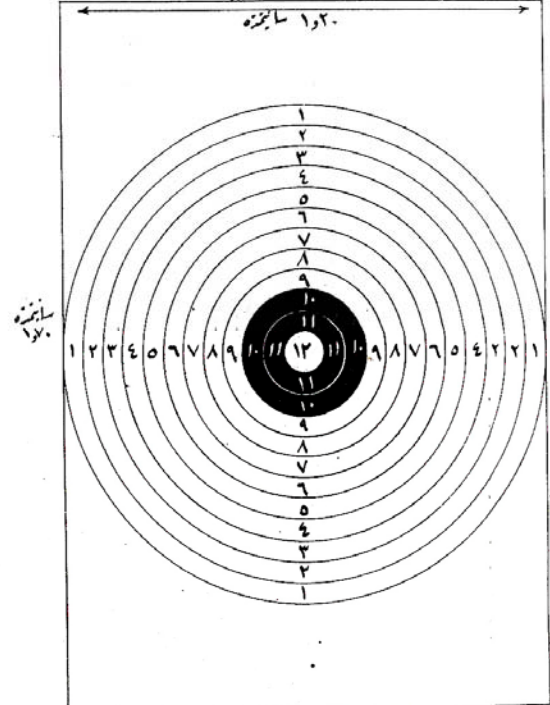
Ek 19: Güç Dernekleri İçin Nişan Hedefi Örnekleri*

شکل 15 1/10 نِسْبَة دَائِرَة لِأَبْنِ هَدَفِي

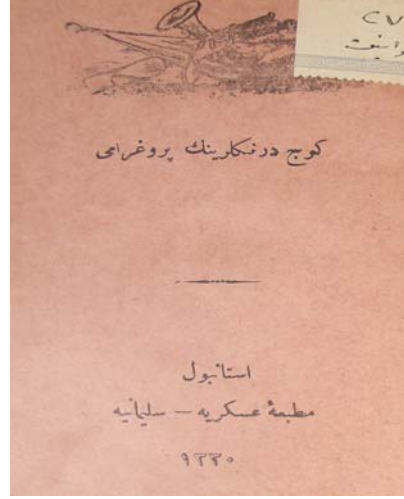
شکل 14 1/10 نِسْبَة دَائِرَة هَدَفِي

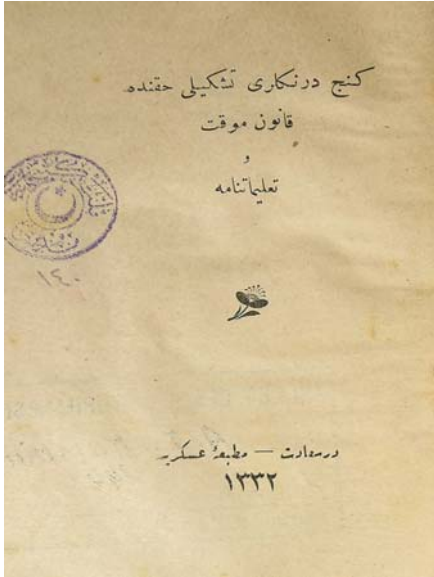
* BOA., DH.İD, 224/3, 19.S.1333 (Resimler, yer aldıkları poster biçimindeki belgenin çok büyük boyutta olması nedeniyle, bu belgenin fotokopisi üzerinden kesitler halinde alınmıştır.)

Ek 20: *Güç Dernekleri Kılığı* ve *Güç Dernekleri Programı*'nin kapakları*

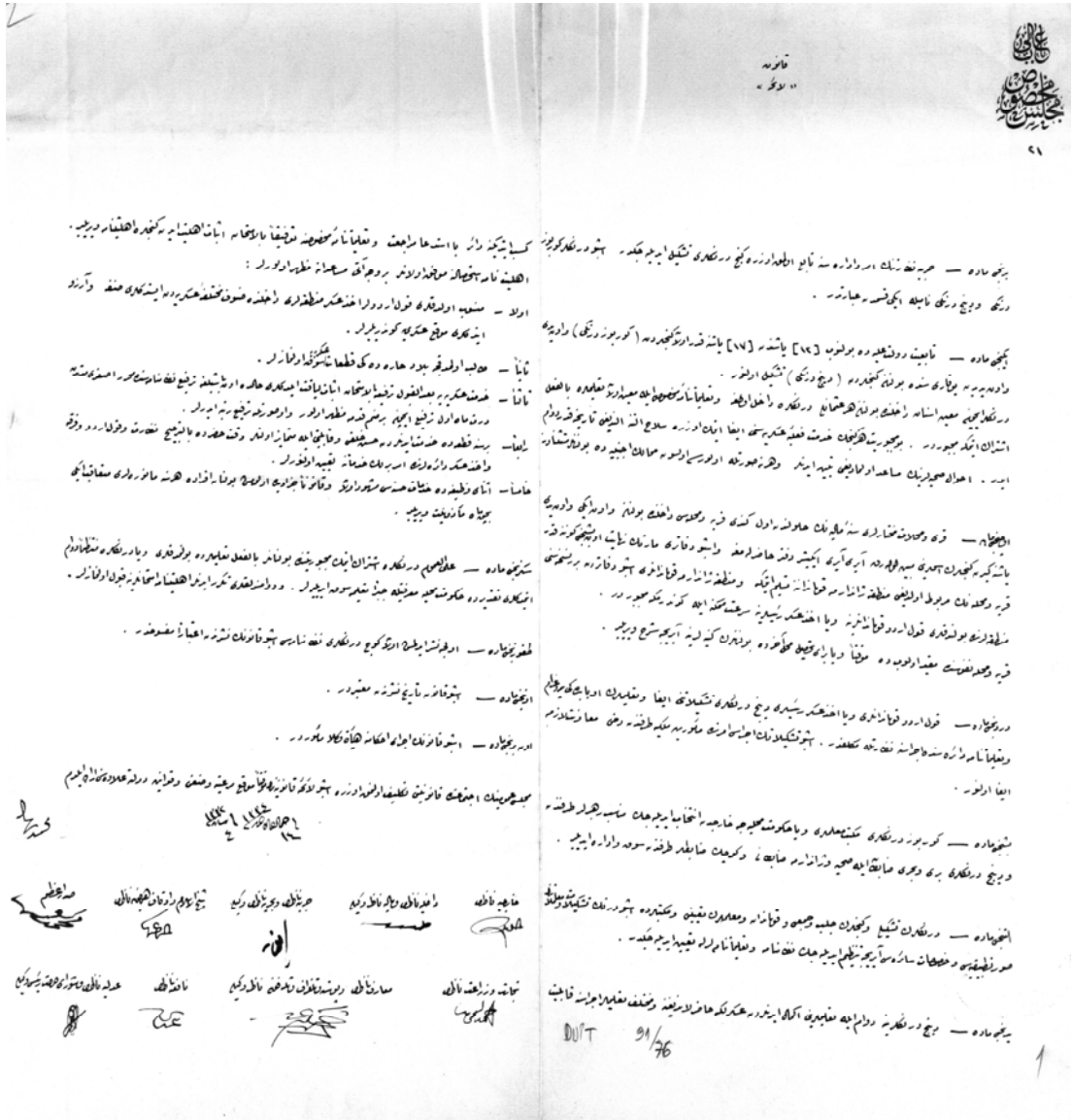
Ek 21: *Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanun-u Muvakkat ve Talimatname*'nin iç kapağı ile 1 numaralı Osmanlı Genç Dernekleri kitapçığının kapağı**

* **Güç Dernekleri Kılığı**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330 (1914); **Güç Dernekleri Programı**, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye-Süleymaniye, 1330 (1914)

** **Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta'îmâtname**, Dersaadet, Matbaa-i Askeriyye, 1332 (1916); Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmisi Von Hoff, **Osmanlı Genç Dernekleri, Ehemmiyeti, Maksadı Nedir? Ne Sûretle Çalışılacaktır?**, [İstanbul], Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, 1334 [1916] Fotoğrafın üstünde "Osmanlı Genç Dernekleri Ne İstiyor", altında ve yanda ise "İleri, Dâima İleri!"

Ek 22: Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanun Layihası*

* BOA., DUİT, 91/76-3, 14.C.1334

Ek 23: Genç Dernekleri Teftiş Heyeti*

Ek 24: Von Hoff Paşa ve Arkadaşları**

* “Genç Dernekleri Hey’et-i Teftişiyesi”. Fotoğrafın altında sağdan sola: “Selim Sırrı Bey, Miralay Fon Hof [Von Hoff] Bey, Tâhir Bey , Münir Bey, İzzet Bey”, Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmisi Von Hoff, **Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta’lîmâtname**, Genç Dernekleri Kütübhanesi, numero:2, Evkâf-ı İslâmiye Matbaası, 1334, s.10

** “Fon Hof Paşa ve Rûfekâsı”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1333, s.2

Ek 25: Osmanlı Genç Dernekleri “Terbiye-i Bedeniyye ve Yürüyüş Marşı”nın [Dağ Başını Duman Almış] sözleri ve iki sesle notası*

تربیة بدنیه یورویش مارشك كفتهسی

داغ باشنی دومان آلمش . كونش افقدن شیمدی دوغار ،	كوش دره دورماز آقار یورویلم آرقداشلمر . . . سسمزی ایضاً
یر ، كوك ، صو دیکله سین بو كوك ، دكیز نرهده وار ؟ بو آغاجلر ، كوزل قوشلر	سرت آدیملرله هر برایکله سین نرهده بو داغلر طاشلر ؟ یورویلم آرقداشلمر . . . سسمزی ایضاً
یر ، كوك ، صو دیکله سین	سرت آدیملرله هر برایکله سین [علی علوی]

عثمانی کنج دینکلری

کر سه آل ساهه دورن نی ! طایغ

کوش دره دورماز آقار

یر غار دو دی شیم ده فر ا شه

لر داندنا آلم یه رو

سرت سیه دیکله صوکوک یه زی می سی سه

سیه له ایبه یه هر له له دیم ا

سرت سیه له دیکله صوکوک یه زی می سی سه

سیه له ایبه یه هر له له دیم ا

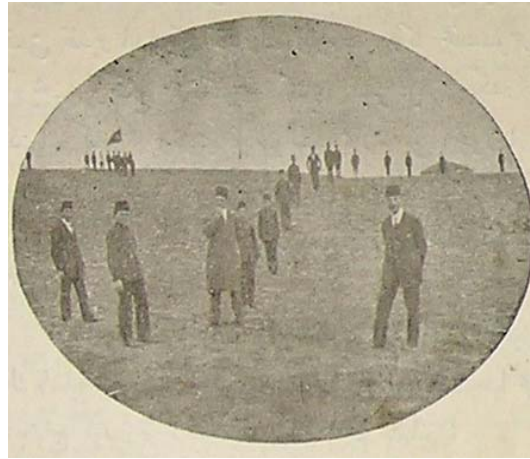
تربیة بدنیه مارشك ایکی سهله نوطه سی

* Genç Dernekleri Müfettiş-i Umûmisi Von Hoff, **Osmanlı Genç Dernekleri Teşkilî Hakkında Kanûn-u Muvakkat ve Ta'limâtname**, Genç Dernekleri Kütübhanesi, numero:2, Evkâf-ı İslâmiye Matbaası, 1334, s.34-35

Ek 26: Genç Dernekleri: Von Hoff, Cihangir Rüştiyesi öğrencileri ve öğretmenleri ile birlikte**

Ek 27: Osmanlı Genç Dernekleri arazi tatbikatından*

** Fotoğrafın üstünde: “Genc Dernekleri Teşkilâtı Etrafında”. Fotoğraf, Von Hoff Paşa’nın Cihangir Rüşdiyesi öğretmen ve öğrencileri ile yaptığı tatbikatta çekilmiştir. **İkdâm**, no: 6910, 25 Nisan 1332 (8 Mayıs 1916), s.1

* Arazi tatbikatı sırasında “muhabere zinciri” oluşturan dernekliler. **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrin-i Evvel 1333, s.7

Ek 28: Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nın bazı sayılarının kapakları *

* Üstte solda: “Meşrûtiyet-i Osmâniyyenin Birinci Pâdişâhı Şevketlü Gâzi Sultan Mehmed Hân-ı Hâmis Hazretleri, Genc Dernekleri Kanûn-u Muvakkatının tasdik-i âli-i hazret-i hilâfetpenâhiye mazhariyeti tarihi 14 Cemâziyelâhir 1334, 4 Nisan 1332”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917); Üstte sağda: “Nezâret ve himâyeleriyle Osmanlı Genç Derneklerine feyz veren Başkumandan Vekilimiz ve muhterem Harbiyye Nâzırımız Enver Paşa Hazretleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:2, 1 Teşrîn-i Evvel 1333; Altta solda: “Haşmetlü İkinci Wilhelm Hazretleri (Osmanlı Müşiri Üniformasıyla) Dersaadeti üçüncü ziyâretleri hâtırası”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:3, 1 Teşrîn-i Sâni 1333; Altta sağda: “(Bursa Dâr-ül-mualliminin Genc Dernekleri Ta’liminde) Bir Ayağı Kazazede Olduğu Farz Edilen Talebeden Biri Tedâbir-i Evveliyeye-i Sıhhiye İbdâsından Sonra Nakl Edilirken”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:5, 1 Kânûn-u Sâni 1334

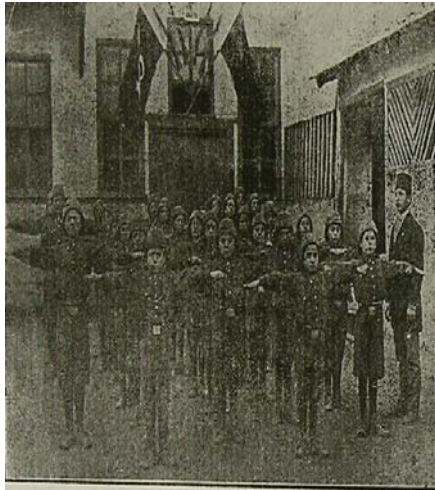
Ek 29: Genç Dernekleri tatbikat ve talimleri*

— آڈن انور پاشا دارالمؤانسانك گنج درنگلى اعلیٰدری
— رهبرلى نىزى افندى ادارسده بوزره بىابه اعلیٰدرده —

— ازمیر گنج درنگلى گوربوزلى —
آیدى ولایى رهبر عومیسى عىد توى بکله ادارسده طاقه طرمانه اعلیٰدرده

کوتاهه رشاده نوبه مکنى کوربوزلرک تریوی ژیتاسیتکیندن قولری به قلیردق حرکان نقیه اعلیٰ
(ملکک غیوره صبرى وزیر بریه اعلیٰ امر توری بک اولده سنده)

— بروس دارالمعلمین گوربوزلرک آقاچ اورسده رهبر اعلیٰدری اعلیٰدرده
(معلی و رهبرلى عیدالادر افندى اداره و نظرسده)

* Üstte solda: “Adana Dâr-ül-Eytâmının Genç Dernekleri Ta’lîmleri” – Rehberleri Niyâzi Efendi İdâresinde Divâra Çıkma Ta’lîmleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334, kapak resmi; Üstte sağda: “İzmir genç Dernekleri Gürbüzleri- Aydın Vilâyeti Rehber-i Umûmîsi Mehmet Nuri Beyin İdâresinde Dağa Tırmanma Ta’lîmlerinde”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334, kapak resmi; Altta solda: “Kütahya Reşâd, ye Numûne Mektebi Gürbüzlerinin Terbiye-i Jimnastiklerinden Kolları Yana Kaldırarak Harekât-ı Teneffüsüye Ta’lîmi (Mektebin Gâyur Müdürü ve Terbiye-i Bedeniyye Muallimi Ahmed Nuri Bey İdâresinde), **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334, s.3; Altta sağda: “Bursa Dâr-ül-Muallimin Gürbüzlerinin Ağaç Üzerinde Tarassud Ta’lîmleri Tatbikâtından” (Muallim ve Rehberleri Abdülkadir Efendi İdâre ve Nezâretinde), yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334, kapak resmi

Ek 30: Genç Dernekleri talim ve tatbikatları *

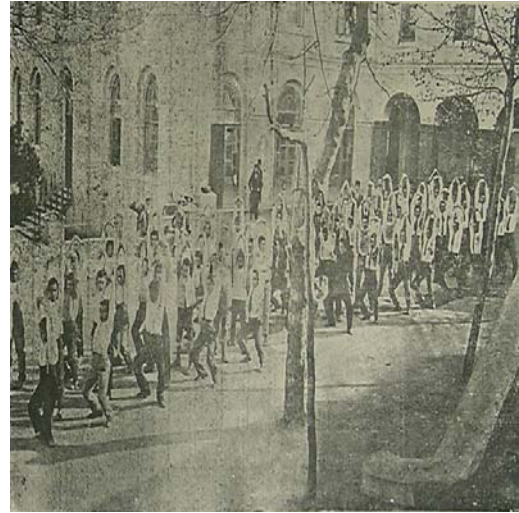
İzmir گۆبۇزلىرىنىڭ ئەسنىيەتتە سۇدان گەچمە تالىملىرى
(آيدىن ولايى زھىر غومبىسى غەمەت نۇرى بىكەت ئادارە و ئاتقاندا)

ھەربىيەتتە ئەسنىيەتتە بولۇپ قوراللىق مەزگىلدا غەمەت نۇرى بىكەت ئادارە و ئاتقاندا

بىگە - غەمەت نۇرى بىكەت ئادارە و ئاتقاندا

* Üstte solda: “İzmir gübüzlerinin esnâ-yı meşiyette sudan geçme talimleri” (Aydın Vilâyeti rehber-i umûmisi Mehmed Nuri Beyin idâre ve nezâretinde), **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:8, 1 Nisan 1334, s.4; Üstte sağda: “Harputda El-aziz dinçleri bölüğü kumândanı Mülâzım İzzeddin Efendi idâresindeki dinçler tatbikâtdan dönerken”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:9, 1 Mayıs 1334, s.2; Altta solda: “Biga- Osman Gazi Mektebi gübüzlerinin Genç Dernekleri ta’lim meydanında top oyunu oynarken”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334, s.10; Altta sağda: “Kabataş Mekteb-i Sultânisi gübüz ve dinçlerinden bir kısmının rehber Rıza Beyin nezâreti altında terbiye-i bedeniyye yaparken”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:14, 1 Temmuz 1335, s.2

Ek 31: Genç Dernekleri dinç ve gürbüzleri ile talim heyetleri*

باشیر راهبری نوری افندی اداره سنده کی گوربوزلرلر مکتب ابتدائی هیئت تعلیمیسی

ماردییه مکتب اعدای هیئت اداره و تعلیمیسی گوربوزلری

ایزیت مکتب سنا ایسی هیئت تعلیمیسی گوربوزلری

ادرنه دینچ و گوربوزلری فون هوف
باشا ایله برلکده

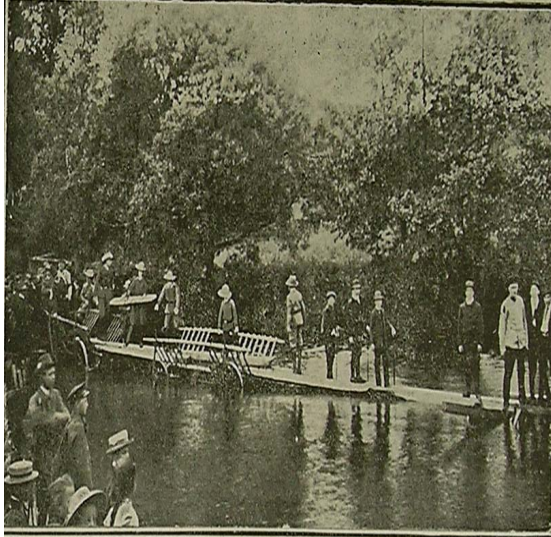
أسکی شهر گنج در نکاری ره بر قونفر السلری و گوربوزلری

ایزیت گوربوزلری تعلیملردن صورکرا

* Üstte solda: "Bayındır Rehberi Nuri Efendi idâresindeki gürbüzlerle Mekteb-i İbtidâi Hey'et-i Ta'limiyesi", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:10, 1 Haziran 1334, s.10; Üstte sağda: "Mardin Mekteb-i Hey'et-i İdâre ve Ta'limiyesiyle Gürbüzleri", **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:11, 1 Temmuz 1334, s.11; Ortada solda: "İzmit Mekteb-i Sultâniyesi Hey'et-i Ta'limiyesiyle Gürbüzleri", a.e., s.2; Ortada sağda: "Edirne gürbüz ve dinçleri Fon Hof Paşa ile birlikde", **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:42, 21 Haziran 1333, s.681; Altta solda: "Eskişehir Genç Dernekleri rehber konferansları ve gürbüzleri", **Talebe Defteri**, yıl:2, sayı:44, 16 Ağustos 1333, s.713; Altta sağda: "İzmit gürbüzleri ta'limlerden sonra", a.y.

Ek 32: Alman Genç Dernekleri'ne ait fotoğraflar*

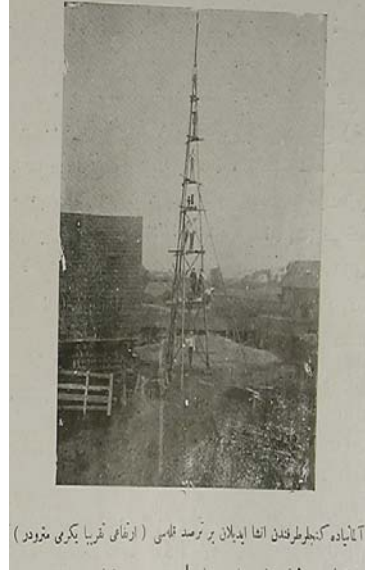
آلمانیاده کی کئی درنکارندہ کی کھنڈرہ برنسنک اندہ ایشنگلری وساطتہ مختلفہ درہ استفادہ امرک کوچوک برنسر اوزہ بہ کوری فورمالری

آلمانیاده کئیبرک آغاچلرآرہ ندرہ احضار ایجب اولر قیزی برنسر حوی ولج باشاک برنشین مناسبتہ نوزہ ف باشا اداہ برنسر کئی

آلمان کئیج درنکارندہ کی بر قسم کئیبرک رهبرلی اولان بر ضابطک نظارت واداره سنده نک احضار ایلری

آلمانیاده کئیبرک ایشا ایدیلان برنسر ایلسی (اوغلی قریبا بکری مئودو)

* Üstte solda: “Almanyadaki Genç Derneklerindeki gençlerden bir kısmının elde ettikleri vesâit-i muhtelifeden istifâde ederek küçük bir nehir üzerine köprü kurmaları”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:4, s.12, 1 Kânûn-u Evvel 1333; Üstte sağda: “Almanyada gençlerin ağaçlar arasında ihzâr etmiş oldukları bir tarassud mahalî”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:6, 1 Şubat 1334, s.8; Altta solda: “Alman Genç Derneklerindeki bir kısım gençlerin rehberleri olan bir zâbitin nezâret ve idâresinde yemek ihzâr eylemeleri”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:7, 1 Mart 1334, s.1; Altta sağda: “Almanyada gençler tarafından inşa edilen bir tarassud kulesi (İrtifâ’ı takriben yirmi metredir)”, **Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası**, yıl:1, sayı:12, 11 Ağustos 1334, s.8

Ek 33: Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası Fihristi

Sene: 1 Sayı: 1 1 Eylül 1333

Mukaddime	Von Hoff	s. 1-2
Genç Dernekleri ve Yanlış Telakkiler	Selim Sırrı	s. 3-6
Genç Derneklerinin Şimdiye Kadar Teşkilat ve Tevessü'ü	Von Hoff	s. 6-8
Fazilet İttihadı (Tugendbund) ve Alman Jimnastikleri 1808	Selim Sırrı	s. 9-12
Bazı Umumi Terbiye Meselelerine Dair	Von Hoff	s.12-13
Genç. Derneklerinin Mikdarını Natık Cedvel		s.14-15

Sene: 1 Sayı: 2 1 Teşrin-i Evvel 1333

Kavaid ve Tedabir-i Evveliyeye-i Sıhhiye İntizam	Von Hoff Mustafa Asım	s. 1-2 s.3-4
Alman Jimnastikleri “Yan’a Göre Jimnastiğin Gayesi”	Selim Sırrı	s. 4-7
Arazi Üzerinde Havasın Mümareseleri	Von Hoff	s. 7- 9
Genç Derneklerinde Terbiye-i Ahlakiyye (1)/ Vatan Nedir?	S. S.	s. 9-12
Terbiyevi Oyunlar: Top Oyunları	Selim Sırrı	s.12-14
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.14
Ruh Terbiyesi: Türk Gürbüzü Beceriklidir		s.15-16

Sene:1 Sayı: 3 1 Teşrin-i Sani 1333

Tebrikat		s. 1
Tazimat		
Genç Derneklerinde Terbiye: Tabiata Muhabbet	Von Hoff	s. 2-3
Genç Derneklerinde Terbiye-i Ahlakiyye: Doğruluk Olduğun Gibi Görünmek	Mustafa Asım	s. 4-6
Genç Derneklerinde Ahlak: Vatanın Ruhaniyesi	Selim Sırrı	s. 6-8
Nüfusun İstatistiği	Von Hoff	s. 8-9
Genç Dernekleri Oyunları: Top Oyunları	Selim Sırrı	s. 10-12
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	13-15
Teşekkür-ü Mahsus		s.16

Sene: 1 Sayı: 4 1 Kanun-u Evvel 1333

Genç Derneklerinde Terbiye-i Bedeniyye: Almanya’da Terbiye-i Bedeniyye	Von Hoff	s. 1-2
Genç Derneklerinde Şefkat Ve Muavenet: Himaye-i Etfal	Mustafa Asım	s. 3-7
Genç Derneklerinde Terbiye-i Bedeniyye Dersleri	Selim Sırrı	s. 8-11
Alman Gençlerinin Harb Hizmetinde İstihdamı	Von Hoff	s.12-13

Genç Derneklerinde Ameliyyat ve Tatbikat	Selim Sırrı	s. 13-14
Genç Derneklerinde Tedabir-i Sıhhiyye:		
Mevadd-ı Tedbiriye ile Sıhhiye Hidematı	Von Hoff	s.15
Tükürük de Vereme Yatak Hazırlar	Adnan Fuad	s.15-16
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.17

Sene: 1 Sayı: 5 1 Kanun-u Sani 1334

Genç Dernekleri Mecmuasını Almak veya Mecmuaya Abone Olmak Lütfunda		
Bulunanlardan Rica-i Mahsus	Müfettiş-i Umumilik	s.1
Genç Derneklerinde Tatbikat Talimleri:		
Çocuklarla Yapılacak Gezintilere Aid Bazı Misal	Von Hoff	s.2-5
Genç Derneklerinde Terbiye: Jimnastikte		
İntizam-İnzibat	Selim Sırrı	s.5-6
Genç Derneklerinde Musahebat: İnşallah	Von Hoff	s.6-7
Genç Derneklerinde Ahlak: Maddi ve Manevi Vatan	Selim Sırrı	s.7-9
Genç Dernekleri Talimlerinin Harb-i Hazıradaki Kıymeti: Alman Dinçleri Hidmet-i Askeriyyeye Nasıl Hazırlanıyorlar?	Von Hoff	s.9-11
Terbiye-i Bedeniyye Dersleri: Jimnastik ve Spor	Selim Sırrı	s.11-14
Genç Derneklerinde Fukara-i Etfale Muavenet	Müfettiş-i Umumilik	s.15-16
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s. 17

Sene: 1 Sayı: 6 1 Şubat 1334

Gençlik ve Harb	Von Hoff	s.1-3
Terbiye-i Bedeniyye Dersleri: Atlamalar	Selim Sırrı	s. 3-7
Bir Kelime-i İkaz	Von Hoff	s.7-8
Genç Derneklerinde Oyunlar: Yumruk Oyunları ve Daire Topu	Selim Sırrı	s.9-10
Dernekçinin Cep Kitabından (Müellifi Von Hoff)		
Genç Derneklerinde Arazi Üzerinde Oyunlar	Mütercimi: Vedat Örfi	s.10-12
Ruhi Terbiye: Maharet (Adresse)	Selim Sırrı	s.13-14
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.15-16

Sene: 1 Sayı:7 1 Mart 1334

Genç Derneklerinde Dinçlerin Talim ve Terbiyesi:		
Zabit, Gençlerin Mürebbisi Olarak	Von Hoff	s.1-2
Genç Derneklerinde Şefkat ve Muavenet:		
Himaye-i Etfal	Mustafa Asım	s.2-4
Terbiye-i Bedeniyye Dersleri:		
Terbiye-i Bedeniyye ve Oyun Meydanları	Selim Sırrı	s. 5-8
Genç Derneklerinde Fedakarlık:		
Alman Siperlerine Aid Hakiki Bir Vaka	Von Hoff	s. 9-10

Ruhi Terbiye: Kudret	Selim Sırrı	s. 11
Genç Dernekleri Tatbikatından: Tırmanmak	Selim Sırrı	s.12-15
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.16

Sene:1 Sayı:8 1 Nisan 1334

Gençler İçin Milli Oyun Günlerinin Tatbiki	Von Hoff	s.1-3
Ruhi Terbiye: Mücadele	Selim Sırrı	s.4
Harb Tecrübeleri	Von Hoff	s.5-6
Terbiye-i Bedeniyye Derslerinden:		
Tabii Jimnastikler	Selim Sırrı	s.6-12
Genç Derneklerinde Hıfzıssıhha:		
Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye		
İhzarında Mesail-i Tıbbiye	Mütercimi: Ahmed Münir	s.13-15
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.15-16

Sene:1 Sayı: 9 1 Mayıs 1334

Zaman ve Mekan	Von Hoff	s.1-3
Terbiye-i Bedeniyye Dersleri:		
Tahlili ve Terkibi Mümareseler	Selim Sırrı	s.4-7
Çocuklara Karşı Harbde Yapılan Takayyüdat	Von Hoff	s.7-9
Genç Derneklerinde Oyun: Çukur Topu	Selim Sırrı	s.10
Gençlerin Hizmet-i Askeriyyeye İhzarında		
Mesail-i Tıbbiye	Mütercimi: Ahmed Münir	s.11-12
Ruh Terbiyesi: Merak	Selim Sırrı	s.13-14
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.14-15

Sene:1 Sayı:10 1 Haziran 1334

Tebrikat ve Teferruat	Müfettiş-i Umumilik	s.1
Tazimat	Müfettiş-i Umumi Vekili: Mustafa Asım	s.1-2
Genç Dernekleri Tatbikatından:		
Karanlıkda Gitmek	Von Hoff	s.3-5
Terbiye-i Bedeniyye Dersleri:		
Dördüncü Zümre Hareketlerden	Selim Sırrı	s.6-9
Harbde Kurban Giden Kahramanlarımıza		
Ne Vechile Hizmet Etmeliyiz	Von Hoff	s.9-12
Şerare-i Teşvik: Gürbüzlere	Abdülkerimzade Ahmed Hamdi	s.13-14
Genç Dernekleri Postası	Müfettiş-i Umumilik	s.14-16

Sene: 1 Sayı: 11 1 Temmuz 1334

Tebrikat	Müfettiş-i Umumilik	s.1
Ruhi Terbiyeden: Sabır ve Sebat	Selim Sırrı	s.1-3

Alman Genç Dernekleri Cep Kitabından (Müellifi: Von Hoff) Genç Derneklerinde Arazi Tatbikatından: İki Kıtanın Karşılıklı Arazi Oyunları	Mütercimi: Ahmed Münir Selim Sırrı	s. 4-7 s.7-9
Beşinci Zümre Hareketlerden Gençlerin Hidmet-i Askeriyyeye İhzarında Mesail-i Tıbbiye Genç Dernekleri Postası	Mütercimi: Ahmed Münir Müfettiş-i Umumilik	s.10-15 s.15-16

Sene: 1 Sayı: 12 11 Ağustos 1334

Ruhi Terbiye: Dostluk	Selim Sırrı	s. 1-2
Alman Genç Dernekleri Cep Kitabından (Müellifi: Fon Hoff) Genç Derneklerinde Arazi Tatbikatından İki Kıtanın Karşılıklı Arazi Oyunları	Mütercimi Ahmed Münir	s.2-5
Terbiye-i Bedeniyye Dersleri: Almanya'da Jimnastik Guts Muts 1759-1839	Selim Sırrı	s.5-9
Gençlerin Hidmet-iAskeriyyeye İhzarında Mesail-i Tıbbiye Genç Dernekleri Postası	Mütercimi: Ahmed Münir Müfettiş-i Umûmilik	s.10-11 s.12-13

Sene: 2 Sayı: 13 1 Kanun-u Sani 1335

Terbiye-i Bedeniyye Derslerinden: Asab-ı Muharrike Merkezleri	Selim Sırrı	s. 2-5
Terbiye-i Bedeniyye ve Ruhiyye	Mehmed Veysi	s.5-8
Hıfzıssıhhaya Riayet Mecburiyeti ve İçtimai Hastalıklara Karşı Tahaffuz Çareleri	Mehmed Emin	s.8-16

Sene: 2 Sayı: 14 1 Temmuz 1335

Karilere		
Bilcümle Genç Dernekleri Baş Rehber ve Rehberlerle Murahaslarının Nazar-ı Dikkatine	Müfettiş-i Umûmilik	s.1
Gençlere Bir Nasihat	H. S.	s.2-4
Say ve Terbiye	Mehmed Emin	s. 4-5
Alil	Selim Sırrı	s.6-8
Hıfzıssıhha Derslerinden: Bel Soğukluğu	Mehmed Emin	s.8

Sene: 2 Sayı: 15 1 Ağustos 1335

Genç Dernekleri Neler Düşünür?	S.	s.9-10
Ferden İzciliğim	Mehmed Emin	s. 11
Terbiye ve Ehemmiyeti	Burhaneddin	s.12-15
Genç Dernekleri Kıyafeti	Müfettiş-i Umumilik	s.15-16
Bel Soğukluğu	Mehmed Emin	s.16

Sene: 2 Sayı:16 1 Eylül 1335

Tebrikat ve Tazarruat		s.17
Vatan Evladlarına Muavenet	S.	s.18
Dernek Dersleri: Rehber ve Rehber		
Muavinlerinin Vezaifi	Vedat Örfi	s.19-21
İdmancılığın Mühim Bir Şubesi Olan		
Yüzücülük	Müfettiş-i Umumilik	s.21-22
Genç Dernekleri Kıyafeti	Müfettiş-i Umûmilik	s. 22-24
Kolera Hakkında Birkaç Söz	Server Kamil	s.24

Sene: 2 Sayı: 17 1 Teşrin-i Evvel 1335

Kadın Cüretkarlığı-Gençlere İbret	S.	s.25-27
Etfal	Vedat Örfi	s. 27-29
İntiharlar	Mehmed Veysi	s. 29-30
Kolera Hakkında Birkaç Söz	Server Kamil	s.30-31
Korku	Mehmed Emin	s. 32
Teşekkürat	Müfettiş-i Umumilik	s. 32

Sene:2 Sayı: 18 1 Teşrin-i Sani 1335

Erkan-ı Harbiyye Miralaylarından		
Receb Vahyi Bey'in Bir Yazısı		s.33
Hıfzıssıhha Derslerinden: Lekeli Humma	Server Kamil	s.34-35
İstanbul'da Veba	Server Kamil	s.35-37
Profesör Mortensen'in Leyleği	Ahmed Rasim	s.37-38
Korku	Mehmed Emin	s. 38-39
Genç Dernekleri Kılığı	Müfettiş-i Umumilik	s.39-40

Sene:2 Sayı:19 1 Kanun-u Evvel 1335

Kuvvetli Bir Gençlik Nasıl Elde Edilir?	Vedat Örfi	s.41-46
Dindar Olmanın Lüzumu ve Ehemmiyeti	Mehmed Emin	s.46-47
Korku	Mehmed Emin	s. 47-48
Türk Gençliğine	Vedat Örfi	s. 48

Sene: 2 Sayı: 20 1 Kanun-u Sani 1335

Miralay Receb Vahyi'nin Bir Yazısı		s.50-51
Ordu ve Sanaat	Hasan Sırrı	s.51-52
Sıtma	Server Kamil	s.52-54
Hazır Ol! (Vaziyeti İnsanı Güzelleştirir)	S.	s.55-56

Sene:2 Sayı: 21 1 Şubat 1336

Dinçlerin Talim ve Terbiyesi	Kaymakam Hamdi Mustafa	s.57-59
Yenilik	S.	s.59-61
Kavaid-i Sıhhiye	Vedat Örfi	s.62-63
Genç Dernekleri Kılığı	Müfettiş-i Umumilik	s.63-64

Sene: 3 Sayı: 22 1 Mart 1336

Miralay Receb Vahyi Bey'in Bir Yazısı		s.65-66
İspanyol Nezlesi	Server Kamil	s.66-67
Dinçlerin Talim ve Terbiyesi	Kaymakam Hamdi Mustafa	s.67-69
Vatani Terbiye ve Talim Bahsi	S.	s.69-71
Mekteplerdeki Gürbüz ve Dinçlerin Terbiye-i Bedeniyye, Oyun, Jimnastik Seyranlarına Ehemmiyet Verilmesi	Ziya	s. 72

Sene:3 Sayı:23 1 Nisan 1336

Kendini Küçük Görmenin Mazarratı	S.	s.73-75
Dinçlerin Talim ve Terbiyesi	Kaymakam Hamdi Mustafa	s.75-80

Sene: 3 Sayı: 24 1 Mayıs 1336

İstirhamat-ı Mahsusa	Müfettiş-i Umumilik	s.81
Vatani Talim ve Terbiye Bahsi: Ameliyyat	S.	s.82-83
Mikyasa ve Tahmin-i Mesafe	Mülazım-ı Sani Nazıf	s.83-87
Gençlerin Ordugahlara Yerleştirilmesi	Yüzbaşı Receb	s.87-88
Genç Dernekleri Kıyafeti	Müfettiş-i Umumilik	s.88

Sene: 3 Sayı: 25 1 Haziran 1336

Miralay Receb Vahyi Bey'in Bir Yazısı		s.89-90
Gençlerin Ordugahlara Yerleştirilmesi	Yüzbaşı Receb	s.90-94
İsveç Usulü İdman Harekatıyla Vücudun Takviyesi	Yakub Rahmi	s. 95-96
Fakr u Zaruret	E. M.	s.96

Sene: 3 Sayı: 26 1 Temmuz 1336

İsveç Usulü İdman Harekatıyla Vücudun Takviyesi	Yakub Rahmi	s.97-100
Fakr u Zaruret	E. M.	s.101-104

Ek 34: Osmanlı Genç Dernekleri'nin kuruluşundan 1917 Temmuz ortalarına kadar, kurulan derneklerin miktarı*

کنج درنکری			
صردہ نومبردی	ولایت و اوبیہ مشقہ اساسی	تکلیف ابرا ایلی موماع عیالی	ملاحظات
۲۵	اورنگہ ستانی	۱	
۲۶	ایزیت	۳۰	
۲۷	ایغ ایلی	۰	
۲۸	اسکیشیر	۲۲	
۲۹	پون	۱۷	
۳۰	تکک	۰	
۳۱	تپیک	۱۴	
۳۲	بیبل ایان	۱	
۳۳	چانقہ	۸	
۳۴	زور	۱	
۳۵	حیر	۰	
۳۶	فوس شریف	۱	
۳۷	فرسی	۱۱۴	
۳۸	قضا سلطانہ	۲	
۳۹	قصری	۴	
۴۰	فرمصار صاحب	۱۱	
۴۱	کوتایہ	۱۰۵	
۴۲	منتشا	۰	
۴۳	مرعش	۷	
۴۴	تیکندہ	۷	
۴۵	مدینشورہ (عاطلی)	۰	
	یکون	۷۰۶	
	خلاصہ		
	ولایتہ ک کنج درنکری تکلیف ملاری	۳۰۱	
	اوبیہ مشقہ ک	۳۵۵	
	یکون عمومی	۷۰۶	

کنج درنکری			
صردہ نومبردی	ولایت و اوبیہ مشقہ اساسی	تکلیف ابرا ایلی موماع عیالی	ملاحظات
۱	استانبول و لاق	تألی غیر معین	فہائیکلیات و جود ایہہ مملکتوں درجہ دکانکلیات افاضل
۲	ادرنہ	۳۰	
۳	ارزوروم	۰	
۴	آقشہ	۱۳	
۵	آنقرہ	۷۷	
۶	آیڈی	۵۴	
۷	بیتلیس	۱	
۸	بغداد	۱۵	
۹	بصرہ	۰	
۱۰	بیروت	۲	
۱۱	حلب	۲	
۱۲	حجاز	۰	
۱۳	حیدرآباد	۲۷	
۱۴	جزائر بحر سیدہ	۰	
۱۵	دیاربکر	۱	
۱۶	سیواس	۳۵	
۱۷	سوریہ	۱	
۱۸	طربزون	۰	
۱۹	قسنووی	۲۸	
۲۰	قزاقیہ	۳۱	
۲۱	مسورہ العریزہ	۳	
۲۲	موصل	۱	
۲۳	وان	۰	
۲۴	ین	۰	

Sıra Numerosu	Vilâyât ve Elviye-i Müstakille Esâmesi	Teşkilâtı İcrâ Edilmiş Mevâki' Adedi	Mülâhazât Kısım
1	İstanbul Vilayeti	Tamamen gayr-i muayyen	Kısmen
	teşkilât mevcûd ise de matlûb derecede inkişâf etmemişdir.		
2	Edirne Vilâyeti	20	
3	Erzurum	0	
4	Adana	13	
5	Ankara	77	
6	Aydın	54	
7	Bitlis	1	
8	Bağdat	15	
9	Basra	0	
10	Beyrut	2	
11	Haleb	2	
12	Hicaz	0	
13	Hüdavendigâr	37	
14	Cezâir-i Bahr-i Sefid	0	
15	Diyarbakir	1	

* "Osmanlı Genç Derneklerinin bidâyet-i teşekkülünden Temmuz evâsıtına kadar vilâyât ve müstakill mutasarrıflıkların merkez ve mülhakatında teşkil etmiş bulunan Genç Derneklerinin mikdârını nâtik cedvel", *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*, yıl:1, sayı:1, 1 Eylül 1333 (1917), s.14-15

16	Sivas	”	35
17	Suriye	”	1
18	Trabzon	”	0
19	Kastamonu	”	51
20	Konya	”	38
21	Ma'mûret-ül-azîz	”	3
22	Musul	”	1
23	Van	”	0
24	Yemen	”	0
25	Urfa	Sancağı	1
26	İzmit	”	30
27	İçel	”	0
28	Eskişehir	”	32
29	Bolu	”	17
30	Teke	”	0
31	Canik	”	14
32	Cebel-i Lübnan	”	1
33	Çatalca	”	8
34	Zor	”	1
35	Asir	”	0
36	Kudüs-i Şerif	”	1
37	Karasi	”	114
38	Kal'a-i Sultâniyye	”	2
39	Kayseri	”	4
40	Karahisar Sahib	”	11
41	Kütahya	”	105
42	Menteşe	”	0
43	Maraş	”	7
44	Niğde	”	7
45	Medine-i Münevvere,, (Muhafızlığı)	”	0

Hülâsa	Aded
Vilâyâtdaki Genc Dernekleri Teşkilât Mikdârı	351
Elviye-i Müstakiledeki ” ” ”	<u>355</u>

Yekûn-i Umûmî 706

Ek 35: Osmanlı Genç Dernekleri'nin ilk senesi içinde dernek kurulan yerlerin listesi*

İstanbul Vilâyeti

Gebze	Beykoz
Büyük ada	Kadıköy
Kınalı ada	Erenköy
Heybeli ada	Fatih
Yıldız	Aksaray
Feriköy	Beyoğlu
Cibali	Nişantaşı
Kumkapı	Beşiktaş
Makriköy	Galata
Yedikule	Eyüb
Samatya	Kasımpaşa
Şişli	Bayezid
Acıbadem	Maltepe
Bostancı	Burgaz
Pendik	Kabataş
Kızıltoprak	Kandilli
Alibey Karyesi	Ortaköy
Beylerbeyi	Kağıthane
Sarıyer	Balat
Küçükçekmece	Cağaloğlu
Yakacık	Üsküdar
Kartal	

[İstanbulun bil-umûm mahalât ve mıntıklarındaki teşkilât gayr-i ma'lûm ve gayr-i muayyendir.]

Edirne Vilâyeti

Edirne	Yıldırım "Edirne"
Tekfurdağı	Gazi Mihâl
İpsala	Kabak
Kırkkilise	İmâret
Babaeski	Kum Mahalle

---

* Von Hoff, **Genç Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi**, Genç Dernekleri Kütübhânesi, numero:6, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul-Süleymaniye, 1335, s.37-58. Bazı yer adlarının tespitinde şu kaynaklardan yararlanılmıştır: **Son Teşkilât-ı Mülkiye'de Köylerimizin Adları**, T.C. Dahiliye Vekaleti Nüfus Müdüriyet-i Umumiyesi Yayını, İstanbul, 1928; Nuri Akbayır, **Osmanlı Yer Adları Sözlüğü**, 2. Basım, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001. Doğruluğundan emin olunmayan yer isimlerinin yanına soru işareti konulmuştur.

Lüleburgaz
Uzunköprü
Çorlu
Kaleiçi “Edirne”
Kirişhane “Edirne”

Pınarhisar
Keşan
Malkara
Mürefte
Hayrabolu

Erzurum Vilâyeti

.....

Adana Vilâyeti

Adana
Mersin
Tarsus
Yumurtalık
Bağçe
Hassa
Teke

Karaisalı
Ceyhân
Islahiye
Dört Yol
Kars
Hâçin

Ankara Vilâyeti

Ankara
Kaman
Yozgad
Balgat
Kırşehir
Ortaköy
Akdağ ma‘deni
Hacıbektaş
Yabanabad
Mucur
Keskin
İskilip
Sungurlu
Kalecik
Osman Paşa
Avanos
Boğazlıyan

Yukarı Mahallesi
Câmi‘-i Kebir Mahallesi
Bayır
Orta
Alaaddin
Göynük[?]
Kilizin[?]
Tatar İlyas
İbşirli[?]
Akarca
Karaca Uşağı
Peşeli
Kara Yusuf
Taşlı herek
Kara fakıhlar
Eskiviran
Yağlı kebir

Beypazar
Osmancık
Kozaklı kızılı
Kozaklı beyanlı
Halka
Hacı Fakıhlar
Bağlıca
Hamam Orta
Buruncuk
Kaşkışma
Ayılı
Topuklu
Çalçın
Kirçe[?]
Cenşan
Kızıl ağıl
Köşkaş
Kayaaltı
Kara bukalık[?]
Kalecik
Doyduk

Yağlı sagır
Uran[?]
Yelekli
Yasdıca
Temüllice
Tepeli
Kılınclı
Abdi
Hızır Uşağı
Çopraşık
Büyüklü
Yeğzin[?]
Bayram Uşağı
Karahanlı Sadıka
Karadere
Kara rumlu
Burnu kara
Kabakini
Cıblak
Temlik
Yeğencik

Aydın Vilâyeti

İzmir
Aydın
Denizli
Eşme
Ilıca
Söke
Reşadiye
Kenez
Teshiliye
Feyziye
Ger[m]encik
Karapınar
Koçarlı
İnebad
Köşk
Suyuca[?]
Karahayıt
Nazilli
Manisa
Buldan

Soma
Alaşehir
Kula
Bayındır
Tire
Ödemiş
Sarayköy
Honan
Kasaba
Eğridir
Bozdoğan
Urla
Bergama
Çeşme
Seferihisar
Foça
Kuşadası
Nif
Karaburun
Çine

Bornova
Menemen
Akhisar
Karaağaç
Salihli
Seydiköy

Tavas
Garbi Karaağaç
Karacasu
Çal
Kırkağaç
Tohta

Bitlis Vilâyeti

Siird

.....

Bağdad Vilâyeti

Bağdad
Samara
Felluce
Remadiye-Delim
Hit
Kebise
Kazımiye
Mendeli

Saklaviye
Azamiyye
Haydarhane
Mercan
Diyala
Kerh
Cezire

Basra Vilâyeti

.....

.....

Beyrut Vilâyeti

Beyrut

Nablus

Haleb Vilâyeti

Haleb

Ayıntab

Hicâz Vilâyeti

.....

.....

Hüdâvendigâr Vilâyeti

Mudanya
Gemlik
Orhangazi
Umurbey
Kumla
Yeniköy
Kapaklı
Terelye
Söğüd
Pazarcık
Yarhisar
Bilecik
Çekirge
Kirmasti
Orhaneli
Karacabey
Yenice
Dinar
Curs

Susurluk
Çatalcı
Ada
Vakf-ı Susurluk
Cumalıkızık
Ahi
Hamamlıkızık
Kazıklı
Canbazlı
Kestel
Derekızık
Hasanağa
İğdir
İsabey
Kumluk
Alani
İnegöl
Çataltepe

Cezâir Bahr-i Sefid Vilâyeti

.....

.....

Diyarbakır Vilâyeti

Diyarbakır

Siverek

Sivas Vilâyeti

Sivas	Almuhi
Tokad	Büşürdüm
Zile	Kilidliteke
Kavak	Alinek
Mesudiye	Kozlu
Niksar	Havnisa[?]
Erbaa	Alahtıyan
Reşadiye	Destek
Pazar	Karaağac
Kızılca	İğdir
Bireri	Eski
Turhal	Kadışehir
Ohtap	Amasya
Çiftlik	Yıldızeli
Hafik	Kangal
Zara	Aziziye
Divriği	Şarkışla
Gürün	

Suriye Vilâyeti

Baalbek	.....
---------	-------

Trabzon Vilâyeti

.....	.....
-------	-------

Kastamonu Vilâyeti

Kastamonu	Akkaya
Sinob	Kuzyaka
Boyabad	Gülveren
İnebolu	Devrekani
Taşköprü	Göl
Zağfiranbolu	Kaççılar
Daday	Kadioğlu
Tosya	Mergüze

İğdir
Hamanlar
Boyalı
Ulus Cuma
Eflani
Zeviran
Kumluca
Yenipazar
Karacaveren
Göze
Ağlıpazarı
Seydiler
Hazine
Örenye
Abana
Çatalzeytin
Beşlik

Yayla
Şehirbani
Mesed
Uğla
Göyle
Ayancık
Gerze
Karasu
Maa akkayaçanlı
Yenicuma
Çankırı
Çerkeş
Koçhisar
Tokad
Şabanuzun
Orta
Arac

Konya Vilâyeti

Konya
Isparta
Burdur
Ilgın
Akşehir
Eğridir
Karaağaç
Uluborlu
Kemer
İzmit
Yenişarbad
Yalvac
Kadınhan (Said ili)
Arnoskiligan
Obruk
Pirluk
Sultaniye
Kızılyaka
Kargın
Umran Hamidiye

Ereğli
Karaman
Bozkır
Seydişehir
Beyşehir
Çay karye
Sızma
Mahmudiye
Mecidiye
Hozto karye[?]
Silli
İnlince
Saderva
Kılbasan
Akçaylar
Şeyhaliman
Çumre[?]
Koçhisar
Tefenni

Mamuret-el-aziz Vilâyeti

Mezraa
Harput

Malatya
.....

Musul Vilâyeti

Musul

.....

Van Vilâyeti

.....

.....

Yemen Vilâyeti

.....

.....

Elviye-i Müstakile-i Osmâniyye

Urfa Sancağı

Urfa

.....

İzmit Sancağı

İzmit
Karamürsel
Adapazarı
Geyve
Akhisar
Taraklı
Kandıra
Akdoğan

İzmit
Sapanca
Karasu
Kaymas
Akyazı
Hendek
Tatar İhsaniye
Yalova

Küçük
Gölpazarı
Şeyhler
Akçaova
Ermişe
Derbend
Orcun

Bağcecik
Akçay
Yukarıpazar "İzmit"
Meşkere
Adabudaklar
Kozan
Saraylı

İçel Sancağı

.....

.....

Eskişehir Sancağı

Eskişehir
Sivrihisar
Karakaya
Kozagaç
Havlanta
Mihalıççık
Dağcı karye
Haliloğlan
Çukurviran
Babalar
Ömer
Ahvarözü
Kürtün
İğdeagaç
İğdeagaç bala
Ahişeyh

Koyunağlı
Kayı
Üçbaşı
Sazak
Saray
Dumrek
Belen
Narlı
Kavak
Kara geyikli
Güce
İkikilise
Dinek
Gürlük
Sarıyar
Sultaniye

Bolu Sancağı

Bolu
Düzce
Gerede
Mengen
Ereğli
Zonguldak
Bartın

Amasra
Kurucaşile
Göynük
Devrek
Mudurnu
Dörtdivan
Alaylı

Asgırlı [?]
Beyan

Başvıran

Teke Sancağı

.....

.....

Canık Sancağı

Samsun
Bafra
Çarşamba
Ünye
Fatsa
Terme
Alaçam

Keş
Ancalı
Turna
Göçüt
Tekkiraz
Üçpınar
Çayıralan

Cibal-i Lübnan Sancağı

Cibal-i Lübnan(Deyr-ül-kamer)

.....

Çatalca Sancağı

Çatalca
Büyükçekmece
Ömerli
Silivri

Fener
Karacaköy
İstranca
Halaccı

Zor Sancağı

Deyr

.....

Asir Sancağı

.....

Kudüs-ü Şerif Sancağı

.....

Kudüs-ü Şerif

Karasi Sancağı

Balıkesir
Bandırma
Kepsud
Gönen
Şamlı
Korucu
Balat
Fart
Konak
Giresun
Sanic
Ayasandi
Bigadiç
Kayacık
Memun
Dutliman
Ömerli
Dilke
Akçapınar
Ziraatliatik
Ziraatlicedid
Sığircık
Yenikızaklar
Kelefli
Çini
Bayramic
Kuzca
Kalfa
Eskikazaklar
Didin
Hacıpagun
Hamamlı
Çakırca
Çavuş

Çarık
Orhaneli
Kıllık
Çinge
Hisarlı
Bezirci
Yak
Manamık
Soğuk kebir
Soğuk sağır
Paşaçiftlik
Ilıcaboğaz
Güneli
Hacimenteş
Çaloba
Kurba
Ayvalıdere
Ulukır
Sarıköy
Yortan
Alaaddin
Tozakcı
Asmalıdere
Sepetci
Saraclar
Çataltepe
Erecik
Hacıyakub
Yeroluk
Avret
Kubaş
Kızık
Maltepe
Kulak

Elkes
Doğancı
Kızılkilise
Saltur
Bolcağaç
Kayaca
Dariçe
Değirmenboğazı
Aşkılar
Hacıosman
Karakaya
Tura
Hacıbrahim
Koç
Kalburcu
Alaşar
Kerdeme
Mesruriye
Marmara
Sarıköy
Soma
Sındırgı
Balya

Mürvetler
Geyik-Manyas
Dümberiz
İrşadiye
İclaliye
Yağcı
Balıklıdere
Mana
Guraf
Dümbe
Çıdır
Eskiçatal
Yeniköy
Eş
Yaya
Kepekler
Kapudağ
Paşaliman
Erdemid
Erdek
Burhaniye
Ayvalık

Kal'a-i Sultaniye Sancağı

Çanakkale

Biga

Kayseri Sancağı

Kayseri
Bünyan

Develi
İncesu

Karahisar-i Sahib Sancağı

Karahisar-ı Sahib
Bolvadin
Çal
İhsaniye
Döğer
Gazlıgöl

Çivril
İshaklı
Çobanlar
Selmani
Sincanlı

Kütahya Sancağı

Simav	Civar-ı gürlük
Uşak	Muhibler
Gedus[Gediz]	Çanakçı
Cami-i kebir	Ilca
Gazi Kemal	Ömerbey“mahalle”
Salur	Üçyaş
Sofular	Hacıbaba
Ahiali	Dainler
Müstecib	Dörtdeğirmen
Değiviran	Deve
Deresündük	Altuntaş
Akçaalan	Gümüslü
Sazak	Gümele
İçe	Mahak
Arabşah	Saz
Yumrutaş	Baltalı
Yayla	Cumburtgürlüğü
Yelki	Cece
Tekye	Karahisar
Karaağaç	Derbend
Uyurluca	Kızı[1]üzüm
Göynük	Yeni
Çukurviran	Gölcük
Gökler	Asıklar
Cumuklar	Gaibler
Kapacık	Huniler
Cunburt	Uray
Küçükler	Yakublar
Ovacık	Geveş
Aliağa	Çakırlar
Gözetgölü	Orhanlar
Aşıklar	Yenice
Güney	Sarıçam
Göynükviran	Yağmurlu
Alikethüda	Uğurlu
Karabıçaklar	Pazar
İbrahim kethüda	Çam
İnehan	Kuş
Amuşdu	Divanhazır
Hamzebey	Küblüce
Furdan	Üçkapulu
Erdoğmuş	Zahman

Sandıklı
Vakıf
Eğlence
Kurtçam
Körkapu
Karagür kozanlı
Şaphane
Çakırlar
Eğribacak
Mezar
Belami

Kabancık[?]
Kızıl kultuk[?]
Karagür
Türkmenler
Orta
Sırıklar
Köseler
Ayvacık
Değirmendere
Karamanca

Menteşe Sancağı

.....

.....

Maraş Sancağı

Süleymanlı
Elbistan
Pazarcık
Göksun

Çardak
Zeytun
Kızılca

Niğde Sancağı

Niğde
Ürgüb
Aksaray
Arabsun

Nevşehir
Bor
Ulukışla

Medine-i Münevvere Sancağı (Muhafızlığı)

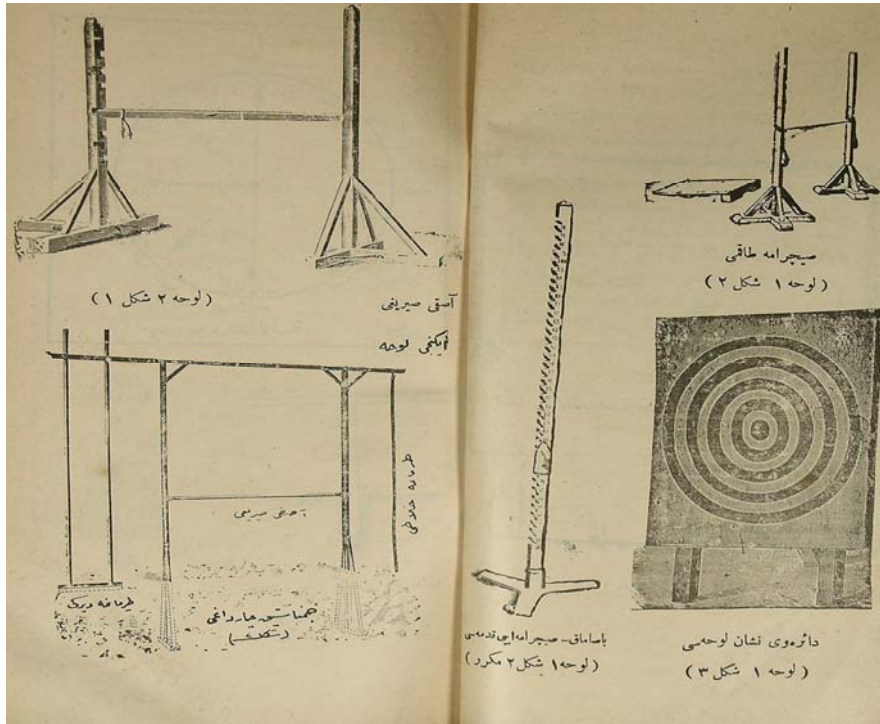
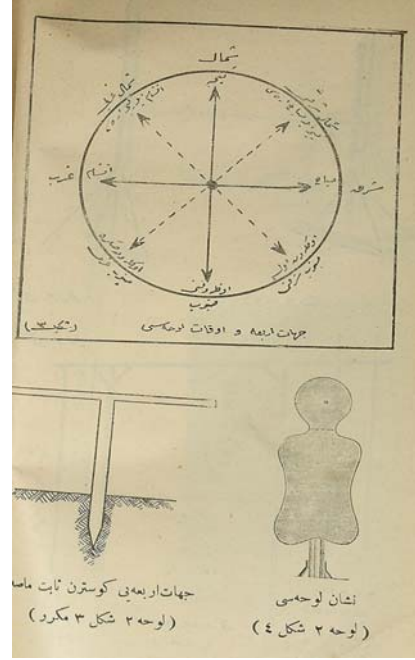
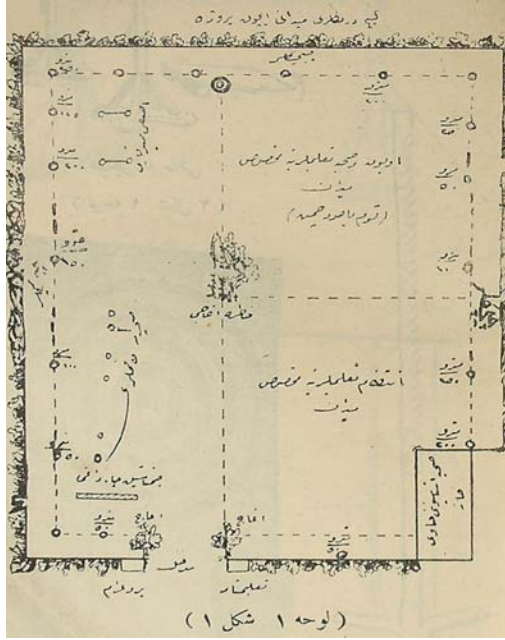

.....

.....

Ek 36: Genç Dernekleri Meydanı Planı, Yön ve Nişan Levhaları*

* Üstte solda: Genç Dernekleri Talim Meydanı İçin Proje, Von Hoff, **Genç Dernekleri Ta'lim Meydanlarının Suret-i İntihab ve Tanzimi**, Genç Dernekleri Kütübhânesi, numero:6, Matbaa-i Askeriyye, İstanbul-Süleymaniye, 1335, s.33; Üstte sağda: Yönleri ve zamanı gösteren levha, yönleri gösteren sabit masa ve nişan levhası, a.e., s.36; Alttta: Çeşitli jimnastik aletlerini ve daireli hedef levhasını gösteren resimler, a.e., s.34-35

ÖZGEÇMİŞ

Sanem Yamak: 1977 yılında Safranbolu’da doğdu. 1998 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun oldu. 2001 yılında aynı bölümden, “Osmanlı İmparatorluğu’nda İktisadi Düşünce (1839-1918)” başlıklı tezi ile Yüksek Lisans derecesi aldı. 2003 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Doktora Programı’na kaydoldu. Temel ilgi alanları, II. Meşrutiyet Dönemi siyasal ve toplumsal gelişmeleri ve Kıbrıs sorunu olup bu konularda makale ve bildirimleri bulunmaktadır.